Mötesbok: Utskottet för Samhälle och utveckling (2025-10-08)

Utskottet för Samhälle och utveckling

Datum: 2025-10-08

Plats:

Kommentar:

Dagordning

Kallelse

KallelseUtskottet för Samhälle och utveckling2025-10-08 4

Val av justerare

Tillkommande och utgående ärenden

Information

100/25 Övertagande av väg 168 Kungälv/Ytterby 8
101/25 Info om beteendeanalys mobilitet Åseberget 9
102/25 Informationspunkt Kexstaden - Inkomna yttranden under samråd 10
103/25 Information inför granskning detaljplan Kv 7 11
104/25 Planbeskedsansökan Sobräcke 1:7 (Häktet) 12
105/25 Planuppdrag för Detaljplan för Förskola/skola, del av Marstrand 6:7 13
106/25 Planprogram för Aröd 47

Ärenden till kommunstyrelsen

107/25 Planbesked för Halltorp 1:64 48
108/25 Vattentjänstplan 125
109/25 Svar på motion rörande att Uppkalla gata, plats eller väg efter Lise Meitner i Kungälvs kommun - Liberalerna 286
110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 289
111/25 Revidering av styrdokument: Bohus Räddningstjänstförbund, taxor myndighetsutövning 709
112/25 VA-taxa samt inkopplingsavgift för 2026 766
113/25 Svar på remiss - Lokalt åtgärdsprogram för kustvatten och kustnära områden i Göteborg 788
114/25 Förslag Avfallstaxa 2026 794
115/25 Insamlingssystem för kommunal avfall 828
116/25 Svar på Motion om att stänga av Älvebacken vid Kongahälla center för genomfartstrafik- Sverigedemokraterna 835
117/25 Svar på Motion en modern parkeringsnorm för ett tillgängligt och levande Kungälv- Liberalerna 838
118/25 Taxa för parkeringsköpsavgift i Kungälvs kommun 841
119/25 Förvärv Skatan 4 och 8 848

Information från sektorchef

120/25 Information från sektorchef 863

KUNGÄLVS KOMMUN

Kallelse
2025-10-08

Kallelse

Instans	Utskottet för Samhälle och utveckling
Plats	Stadshuset, plan 2 Bohusrummet
Tid	Onsdagen den 8 oktober kl 09:00-17:00

Ledamöter	Jonas Andersson (S)	Ordförande
	Greger Plannthin (SD)	Vice ordförande
	Helena Lindgren Karlsson (S)	
	Erik Martinsson (-)	
	Charlotta Windeman (M)	
	Ove Wiktorsson (C)	
	Ilona Waern (KD)	

Jonas Andersson (S) Ordförande	Moa Stensson Sekreterare

Kallelse

Utskottet för Samhälle och utveckling
2025-10-08

Dagordning

			Förslag till beslut
1		Upprop	
2		Val av justerare	Utses
3		Tillkommande och utgående ärenden	Fastställs
		Information	
4	2025-492	Övertagande av väg 168 Kungälv/Ytterby 09:05-09:25 *Jenny Björnness Bergdahl*	Antecknas
5	2025-501	Info om beteendeanalys mobilitet i Åseberget 09:25-10:00 *Extern konsult*	Antecknas
6	2025-494	Informationspunkt Kexstaden - Inkomna yttranden under samråd 10:00-10:20 *Hans Nilsson de la Croix, Josefin Broden, Eva Sigurd, Amela Keserovic*	Antecknas
7	2025-495	Information inför granskning detaljplan Kv 7 10:20-10:30 *Hans Nilsson de la Croix, Tanya Dam* PAUS 10:30-10:40	Antecknas
8	2025-496	Planbeskedsansökan Sobräcke 1:7 (Häktet) 10:40-10:55 *Ulrika Engström*	Antecknas
9	2025-504	Information om lokaliseringsstudie för Marstrands Förskola/skola 10:55-11:10 *Ulrika Engström*	Antecknas
10	2025-493	Planprogram för Aröd 11:10-11:20 *Ulrica Reuterberg*	Antecknas
		Ärenden till kommunstyrelsen	

Kallelse

Utskottet för Samhälle och utveckling
2025-10-08

11	KS2022/0456-9	Planbesked för Halltorp 1:64 11:20-11:30 *Urica Reuterberg*	Beslut
12	KS2023/1291-1	Vattentjänstplan 11:30-11:50 *Carolina Bodlund*	Beslut
13	KS2025/0957-3	Svar på motion rörande att Uppkalla gata, plats eller väg efter Lise Meitner i Kungälvs kommun – Liberalerna 11:50-12:00 LUNCH 12:00-13:00	Beslut
14	KS2025/1321-3	Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 13:00-13:15 *Maria Hübinette*	Beslut
15	KS2025/1692-2	Revidering av styrdokument: Bohus Räddningstjänstförbund, taxor myndighetsutövning 13:15-13:20	Beslut
16	KS2025/1792-1	VA-taxa samt inkopplingsavgift för 2026 13:20-13:40 *Stefan Bohlin*	Beslut
17	KS2025/1794-2	Svar på remiss - Lokalt åtgärdsprogram för kustvatten och kustnära områden i Göteborg 13:40-13:50 *Jesper Hassellöv*	Beslut
18	KS2025/1807-1	Förslag Avfallstaxa 2026 13:50-14:00 *Dan Gorga*	Beslut
19	KS2025/1829-1	Insamlingssystem för kommunalt avfall 14:00-14:20 *Dan Gorga*	Beslut
20	KS2024/1952-3	Svar på Motion om att stänga av Älvebacken vid Kongahälla center för genomfartstrafik-Sverigedemokraterna	Beslut

Kallelse

Utskottet för Samhälle och utveckling
2025-10-08

		14:20-14:40 PAUS 14:40-14:50	
21	KS2025/1791-3	Svar på Motion en modern parkeringsnorm för ett tillgängligt och levande Kungälv- Liberalerna 14:50-15:00	Beslut
22	KS2025/1855-1	Taxa för parkeringsköpsavgift i Kungälvs kommun 15:00-15:20 *Marielle Månskär*	Beslut
23	KS2025/1173-10	Förvärv Skatan 4 och 8 15:20-15:35 *Tilda Eriksson, Håkan Wallentin*	Beslut
		Information från sektorchef	
24	2025-497	Information från sektorchef - Dialog om Sektorplan - Information om internkontroll - Information om T2 15:35-16:45 *Mirsad Radoncic, Tomas Gustavsson, Anneli Thronsen, Kenza Bennani Ziatni*	Antecknas
25	2025-498	Ekonomi och avvikelser - Information om T2 16:45-17:00 *Anette Fredrikson, Kerstin Engelin*	Antecknas

Denna behandling '100/25 Övertagande av väg 168 Kungälv/Ytterby' har inget tjänsteutlåtande.

Denna behandling '101/25 Info om beteendeanalys mobilitet Åseberget' har inget tjänsteutlåtande.

Denna behandling '102/25 Informationspunkt Kexstaden - Inkomna yttranden under samråd' har inget tjänsteutlåtande.

Denna behandling '103/25 Information inför granskning detaljplan Kv 7' har inget tjänsteutlåtande.

Denna behandling '104/25 Planbeskedsansökan Sobräcke 1:7 (Häktet)' har inget tjänsteutlåtande.

Filen hittades inte. Den är antingen borttagen eller utcheckad

Denna behandling '106/25 Planprogram för Aröd' har inget tjänsteutlåtande.

KUNGÄLVS KOMMUN

Tjänsteskrivelse

Handläggarens namn
Ulrica Reuterberg

2025-08-11

Planbesked för Halltorp 1:64 (Dnr KS2022/0456-9)

Sammanfattning

Syftet med ansökan om planbesked är att möjliggöra för nya bostäder i Halltorp, Kode. Sökande är Sverigehuset AB. Förslaget enligt ansökan innebär en exploatering av cirka 288 bostäder i blandade hustyper.

Det har tagits fram en fördjupad översiktsplan för Kode (FÖP Kode), den antogs 2025-02-06, men är överklagad och har inte vunnit laga kraft. Den är tänkt att ersätta ÖP 2010 i de delar som berör Kode. Läs mer i bilagd planbeskedsrapport.

I gällande översiktsplan är det aktuella området delvis utpekat för ny bebyggelse och verksamhetsområde. Föreslagen planläggning enligt ansökan går i linje med intentionerna i FÖP Kode som syftar till att förtäta Kode tätort, med fokus på utveckling i direkt anslutning till befintlig bebyggelse. För aktuellt området anger FÖP Kode användningen ”blandad bebyggelse, ny”, samt ”centrumbebyggelse, ny” och bedöms vara lämpligt för bostadsutveckling. Nu inkomna förslag innehåller bostäder, men vid detaljplanearbete bör det även studeras möjligheter till centrumbebyggelse, som innefattar en blandning av bostäder, handel och kommunal service.

Platsen ligger även inom område ”farligt gods skyddszon” samt ”utredningsområde planskild korsning” i FÖP Kode. Den planskilda korsningen skulle innebära att en vägbro ska gå över järnvägen. Inom ramen för detaljplanearbetet behöver ett flertal frågor studeras vidare. Det gäller bland annat buller, vibrationer och risker kopplade till transport av farligt gods längs Bohusbanan och E6.

I nordväst om aktuellt område finns ett verksamhetsområde, där detaljplanen medger användningen småindustri. I kommande detaljplan behöver utredning av eventuella markföroreningar samt påverkan från befintlig verksamhet i form av ljus, buller, lukt och dammbildning ske. Även områdets geotekniska förutsättningar, dagvattenhantering samt förekomst av fornlämningar behöver analyseras som en del av planprocessen.

I ett framtida planarbete behöver hänsyn tas till utbyggnad av dubbelspår längs med järnvägen samt planeringen kring en ny överfart över Bohusbanan (planskild korsning) som kan komma att påverka planområdets utbredning mot nordväst och norr kraftigt. Den planskilda korsningen är dock en fråga för Trafikverket och ligger långt fram i tiden, då den inte är prioriterad i nuläget från Trafikverkets sida.

Sammantaget bedöms förslaget enligt ansökan kunna prövas i en detaljplaneläggning. Men med tanke på de omfattande osäkerheterna kring förutsättningarna kan det vara lämpligt att den kommande detaljplanen delas upp i etapper. Det bedöms som osannolikt att exploatering kan genomföras i den omfattning som framgår av de skisser som sökande har lämnat in.

Den södra och sydvästra delen av fastigheten, som angränsar till befintlig bostadsbebyggelse och har ett visst avstånd till Bohusbanan, befintlig verksamhetsmark samt det utpekade området för planskild korsning, bedöms vara mest lämplig att inleda planläggningen med.

Juridisk bedömning

Eventuell planläggning kommer att hanteras utifrån plan- och bygglagen.

Förvaltningens bedömning

Bakgrund
Syftet med ansökan om planbesked är att möjliggöra för nya bostäder i Halltorp, Kode. Sökande är Sverigehuset AB. Förslaget enligt ansökan innebär en exploatering av cirka 288 bostäder i blandade hustyper.

Det har tagits fram en fördjupad översiktsplan för Kode (FÖP Kode), den antogs 2025-02-06, men är överklagad och har inte vunnit laga kraft. Den är tänkt att ersätta ÖP 2010 i de delar som berör Kode.

Läs mer i bilagd planbeskedsrapport.

Bedömning
I gällande översiktsplan är det aktuella området delvis utpekat för ny bebyggelse och verksamhetsområde.

Föreslagen planläggning enligt ansökan går i linje med intentionerna i FÖP Kode som syftar till att förtäta Kode tätort, med fokus på utveckling i direkt anslutning till befintlig bebyggelse. För aktuellt området anger FÖP Kode användningen ”blandad bebyggelse, ny”, samt ”centrumbebyggelse, ny” och bedöms vara lämpligt för bostadsutveckling. Nu inkomna förslag innehåller bostäder, men vid detaljplanearbete bör det även studeras möjligheter till centrumbebyggelse, som innefattar en blandning av bostäder, handel och kommunal service.

I ÖP 2010 är del av området utpekat som verksamhetsmark. I FÖP Kode finns områden för verksamhetsmark istället utpekade på östra sidan av E6. Där ska nya och lokala verksamheter ges möjlighet att expandera och den centrala marken lämnas till utveckling av bostäder i ett stationsnära läge. Men, i dagsläget så ligger befintliga verksamheter angränsande nu aktuell fastighet.

Platsen ligger även inom område ”farligt gods skyddszon” samt ”utredningsområde planskild korsning” i FÖP Kode. Den planskilda korsningen skulle innebära att en vägbro ska gå över järnvägen. Inom ramen för detaljplanearbetet behöver ett flertal frågor studeras vidare. Det gäller bland annat buller, vibrationer och risker kopplade till transport av farligt gods längs Bohusbanan och E6.

I nordväst om aktuellt område finns ett verksamhetsområde, där detaljplanen medger användningen småindustri. I kommande detaljplan behöver utredning av eventuella markföroreningar samt påverkan från befintlig verksamhet i form av ljus, buller, lukt och dammbildning ske.

Även områdets geotekniska förutsättningar, dagvattenhantering samt förekomst av fornlämningar behöver analyseras som en del av planprocessen.

I ett framtida planarbete behöver hänsyn tas till utbyggnad av dubbelspår längs med järnvägen samt planeringen kring en ny överfart över Bohusbanan (planskild korsning) som kan komma att påverka planområdets utbredning mot nordväst och norr kraftigt. Den planskilda korsningen är dock en fråga för Trafikverket och ligger långt fram i tiden, då den inte är prioriterad i nuläget från Trafikverkets sida.

Sammantaget bedöms förslaget enligt ansökan kunna prövas i en detaljplaneläggning. Men med tanke på de omfattande osäkerheterna kring förutsättningarna kan det vara lämpligt att den kommande detaljplanen delas upp i etapper. Det bedöms som osannolikt att exploatering kan genomföras i den omfattning som framgår av de skisser som sökande har lämnat in.

Den södra och sydvästra delen av fastigheten, som angränsar till befintlig bostadsbebyggelse och har ett visst avstånd till Bohusbanan, befintlig verksamhetsmark samt det utpekade området för planskild korsning, bedöms vara mest lämplig att inleda planläggningen med.

Ärendenivåer – bedömning utifrån kommunfullmäktiges strategiska mål eller kommunstyrelsens resultatmål

Den föreslagna åtgärden bedöms gå i linje med kommunfullmäktiges strategiska mål om ökad samordning mellan infrastruktur och byggnation och kommunstyrelsens resultatmål om planberedskap, då en detaljplan kan bidra till planberedskap för bostäder.

Det planeras en utbyggnad av infrastrukturen i syfte att stödja områdets utveckling. Det är dock avgörande att den sökta åtgärden integreras med och möjliggör etableringen av en planskild korsning, vilken utgör en grundläggande förutsättning för Kodes utveckling och framtida expansion.

Vid ett eventuellt framtida planarbete behöver hänsyn tas till möjlig utbyggnad av dubbelspår längs järnvägen samt till planeringen av en ny planskild korsning över Bohusbanan, vilket kan få en betydande inverkan på hur planområdet kan utvidgas i nordvästlig riktning.

En detaljplan för aktuellt område skulle möjliggöra bostadsbebyggelse nära järnvägsstationen i Kode vilket i sin tur innebär möjligheten för boende att välja andra färdmedel än bilen. Att förlägga bostäder nära kollektivtrafik, skulle i sin tur svara mot det strategiska målet Att underlätta för invånare och företag som vill reducera klimatutsläppen samt kommunstyrelsens resultatmål om ökad kollektiv jobbpendling.

Bedömning utifrån miljö, hållbarhet och mål i Agenda 2030

Föreslagen åtgärd kan vid rätt utformning bidra till Agenda 2030 målet nr. 11 ”Hållbara städer och samhällen”, då byggnation av bostäder planeras nära kollektivtrafik och befintlig infrastruktur.

I framtagen strukturbild från Göteborgsregionen fastslås huvudstråk för regionens utveckling. I ett av regionens huvudstråk innefattas Bohusbanan och E6 som utgår från regionens kärna, Göteborg. I denna strukturbild ligger Bohusbanan som går genom centrala Kode. Utvecklingen av huvudstråken i regionen ska ske med stöd av en attraktiv och kraftfull pendel- och regiontågstrafik. I stationslägen är det särskilt attraktivt att förtäta och skapa goda förutsättningar för gång - och cykel, etablera handel-, service och arbetsplatser med ett större upptagningsområde än den egna orten.

Bedömning utifrån politiska styrdokument

Förslaget bedöms delvis gå i linje med gällande Översiktsplan 2010, där är del av området utpekat för ny bostadsbebyggelse, ny verksamhetsmark och samt till viss del närströvområde.

En fördjupad översiktsplan för Kode är antagen, men överklagad. Den är tänkt att ersätta ÖP 2010 i de delar som berör Kode. För aktuellt området anger FÖP Kode användningen ”blandad bebyggelse, ny”, samt ”centrumbebyggelse, ny” och bedöms vara lämpligt för bostadsutveckling. Men platsen ligger även inom/angränsande område ”farligt gods skyddszon” samt ”utredningsområde planskild korsning”.

I bostadsförsörjningsprogram finns riktlinjer om att en blandning av bostadstyper och upplåtelseformer ska eftersträvas i serviceorterna, vilket denna ansökan avser.

Biflödet till Kollerödsbäcken rinner i norra delen av området. Vid eventuell planläggning ska kommunens dagvattenplan följas. Denna anger bland annat att dagvatten i första hand ska fördröjas på respektive fastighet. Ytterligare styrdokument som ska följas vid planläggning är bland annat kommunens parkeringsnorm.

Bedömning utifrån ett medborgar- och brukarperspektiv

Den planerade åtgärden innehåller en blandad bebyggelse vilket är positivt för Kodes utveckling och skapar möjlighet för fler medborgare att bosätta sig i Kode eller bo kvar i en förändrad livssituation.

Vid en eventuell planläggning behöver gång- och cykelvägar anläggas längs med befintliga och tillkommande gator. I FÖP Kode föreslås utbyggnad av gång- och cykelstråk som länkas samman med befintliga och integreras med stråk från nya som gamla bostadsområden. Det skulle innebära att barn har möjlighet att ta sig till skola via dessa stråk.

Området ligger i anslutning till befintlig infrastruktur, vilket gör att den föreslagna åtgärden kan bedömas som positiv. För att möjliggöra en planskild korsning i Kode krävs dock ny vägdragning, samt etablering av ett verksamhetsområde för vatten och avlopp, inklusive lokal utbyggnad av VA-ledningsnätet.

Området ligger i anslutning till natur vilket möjliggör närhet till rekreation för de boende. En omfattande förtätning innebär att platsens karaktär förändras och värden som befintliga boende sannolikt värderar försvinner. Under planläggningens gång kommer det finnas möjlighet för närboende att lämna synpunkter på den föreslagna nya bebyggelsen.

För boende (samt barnperspektivet) kan placeringen av bostäder nära verksamhetsområde vara problematiskt, vilket behöver utredas vidare i arbetet med detaljplan. Detta för att det är viktigt att uppnå en god, attraktiv och trygg boendemiljö.

Ur ett näringslivsperspektiv kan föreslagen åtgärd få konsekvenser om framtida boendes klagomål innebär att verksamheter måste begränsa sin verksamhet. Vid ett eventuellt planarbete är det viktigt att inte verksamhetsutövarna påverkas negativt av tillkommande bostäder.

Bedömning utifrån ett medarbetarperspektiv

Förvaltningen har många pågående detaljplaner. Tidpunkt för start av ny detaljplan samt prioritering av planarbetet behöver bedömas i förhållande till enhetens och kommunens personella resurser.

Ekonomisk bedömning

Kostnaden för upprättandet av eventuell detaljplan ska betalas av exploatören. Ett plankostnadsavtal ska upprättas inför planläggningens start. Exploatören kan komma att behöva bekosta utbyggnad av infrastruktur och VA inom planområdet, fastighetsrättsliga åtgärder och medfinansiering av infrastruktur utanför planområdet.

Ekonom eller ekonomichefen har inte gjort en finansiell bedömning. Vid prioritering av detaljplaner bör fokus ligga på sådana som är strategiskt fördelaktiga ur ett kommunalt perspektiv, exempelvis planläggning inom tätorter med etablerad infrastruktur samt på kommunal mark.

I detta skede har inga övriga behov av kommunala följdinvesteringar identifierats. Detta utesluter inte att kommunala följdinvesteringar kan visa sig uppkomma vid vidare utredning i eventuell planläggning.

Förslag till beslut

1. Ett positivt planbesked ges, enligt 5 kap. 2 § Plan- och bygglagen (PBL).
2. Planläggning bedöms preliminärt, under nu kända förutsättningar, kunna påbörjas tidigast 2029 och detaljplan antas 2032. Denna uppskattning kan ändras.

Avgift: 23 520 kr

Avgift enligt taxa fastställd av kommunfullmäktige. Faktura skickas separat.

Bedömningsunderlag

Ansökan om planbesked, inkom 2022-03-01

Situationsplan 1, inkom 2022-03-01
Situationsplan 2 och 3, inkom 2025-02-21
Riskutredning farlig gods 2022-12-14
Naturvärdesinventering 2023-06-22
Fördjupad artinventering fåglar 2023-09-03
Planbeskedsrapport, upprättad 2025-08-07
Tjänsteskrivelse, upprättad 2025-08-11

Övriga upplysningar

Detta beslut kan inte överklagas.

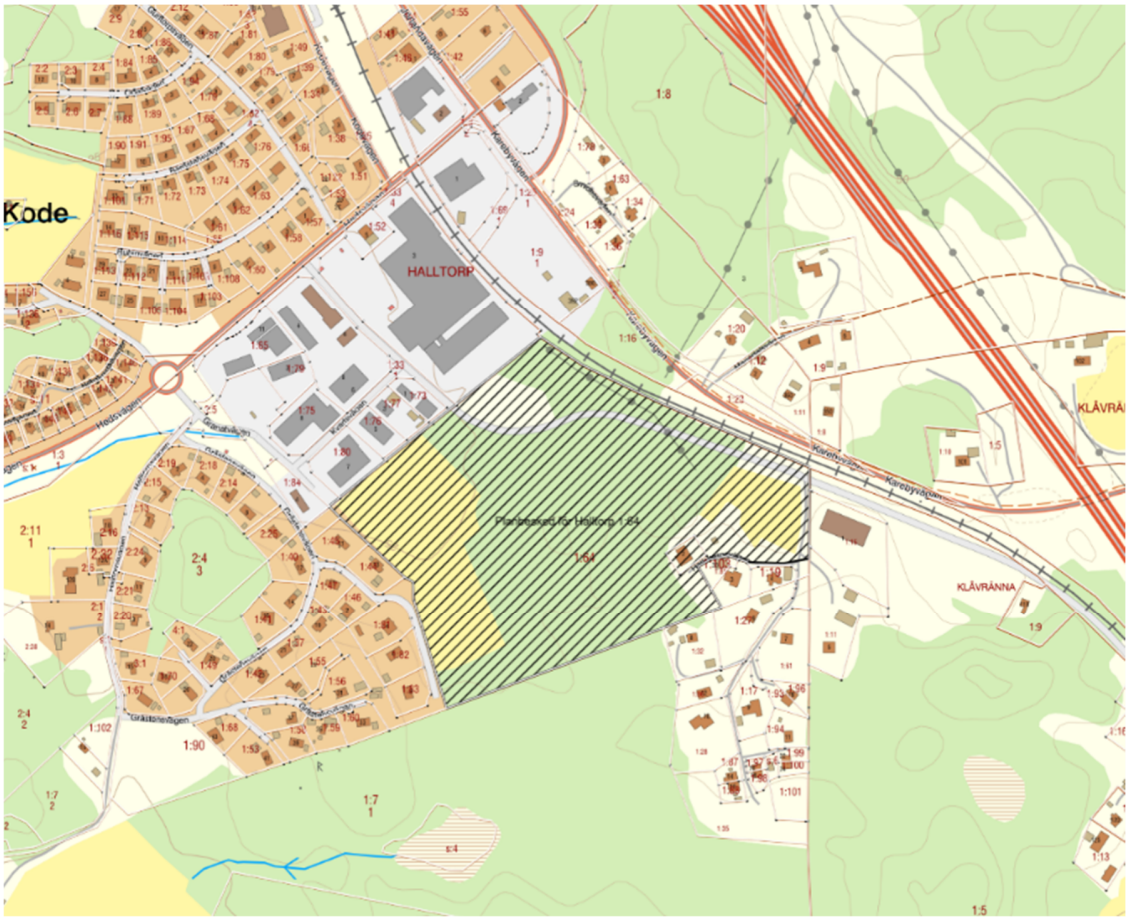
Tomas Turnéus
Verksamhetschef
Planering och projekt

Mirsad Radoncic
Tf. Sektorchef
Samhälle och utveckling

Expedieras till: Sverigehuset AB, anna.henriksson@sverigehuset.se
Pernilla Attnäs Björk, Enhetschef Planering, mark och exploatering
Sandra Vokstrup, Projektenheten
Ulrica Reuterberg, Planering, mark och exploatering

KUNGÄLVS KOMMUN

Planbesked
Ärende: KS2022/0456
2025-08-07

Planbesked

för

HALLTORP 1:64

I Kode, Kungälvs kommun

Innehållsförteckning

INLEDNING **3**

PLANERINGSUNDERLAG **4**

FÖRSLAG ENLIGT ANSÖKAN **6**

PLANERINGSFÖRUTSÄTTNINGAR **7**

SAMMANFATTNING **12**

BILAGA 1. SYNPUNKTER FRÅN BERÖRDA ENHETER **13**

Inledning

ANSÖKAN

Ansökan inkom 2022-03-01 och lämnades av Sverigehuset AB. Ansökan innehöll en situationsplan daterad 2022-02-22. Sökande har efter det lämnat in alternativa skisser, 2025-02-21 samt riskutredning, naturvärdesinventering och fördjupad artinventering fåglar.

AKTUELLT OMRÅDE

LOKALISERING

Aktuellt område ligger i Halltorp, Kode, omgiven av järnvägen i nordöst, befintligt verksamhetsområde i nordväst, bostadsområde och naturområde i sydväst och sydöst.

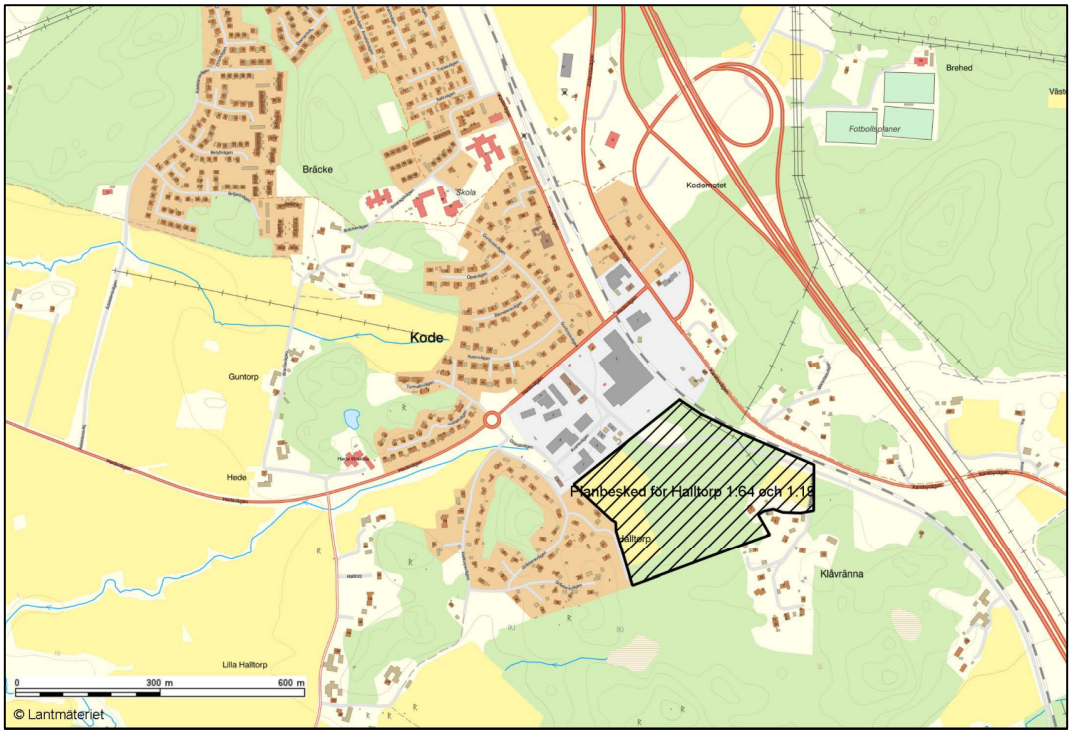

Bild 1. Aktuellt område skrafferat i svart.

AREAL OCH MARKÄGOFÖRHÅLLANDEN

Området omfattar ca 10,5 ha och fastigheten ägs av Sverigehuset AB.

OMRÅDET OCH OMGIVNINGARNA

Det aktuella området består till stor del av skogsmark. I öst och väst finns mindre ytor av jordbruksmark. Norr om vägen som går genom området ligger ett upplag.

Planeringsunderlag

GÄLLANDE DETALJPLANER

Området omfattas inte av någon gällande detaljplan. Intilliggande detaljplaner medger användningen småindustri i verksamhetsområdet nordväst om aktuellt område. Sydväst finns detaljplaner som medger användningen bostad.

ÖVERSIKTSPLAN

ÖVERSIKTSPLAN 2010 (ÖP 2010)

I Översiktsplan 2010 är del av området utpekat för verksamhetsmark och ny bostadsbebyggelse samt till viss del närströvområde. Del av området saknar användning i markanvändningskartan.

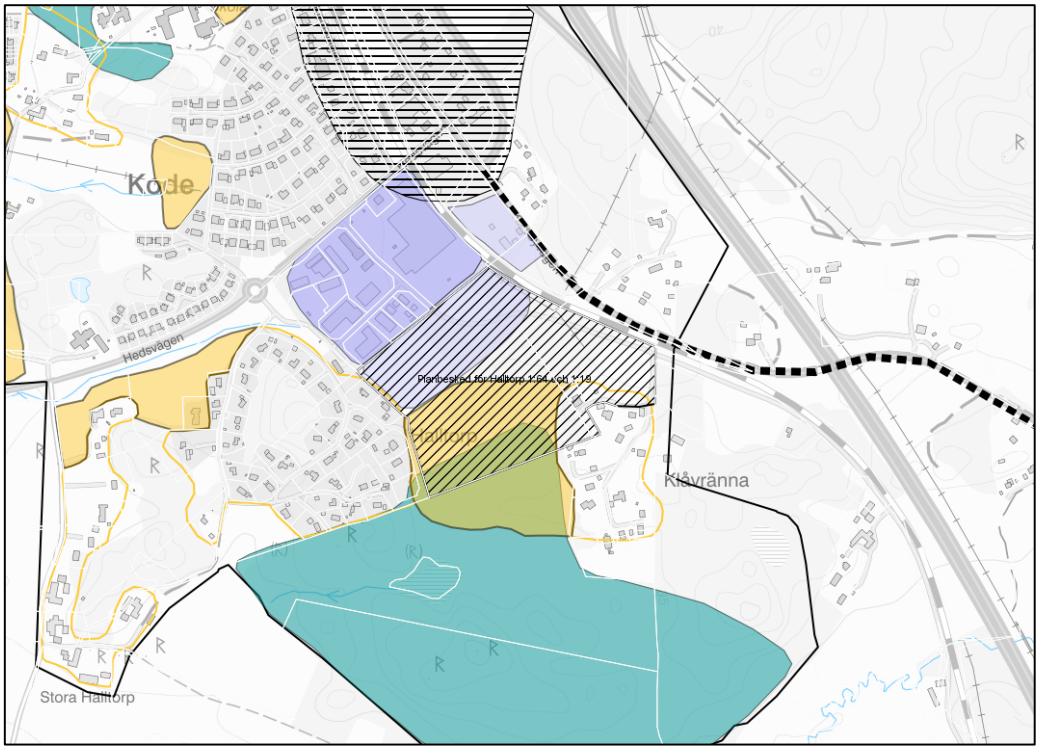

Bild 2. Översiktsplan 2010, aktuellt område skrafferat i svart. Lila är befintliga samt nya verksamhetsområde, gult är bostadsutveckling och grönt är närströvområde.

FÖRDJUPAD ÖVERSIKTSPLAN (FÖP) KODE

Det har tagits fram en fördjupad översiktsplan för Kode (FÖP Kode), den antogs 2025-02-06, men är överklagad och har inte vunnit laga kraft. Den är tänkt att ersätta ÖP 2010 i de delar som berör Kode.

För aktuellt området anger FÖP Kode användningen ”blandad bebyggelse, ny”, samt ”centrumbebyggelse, ny” och bedöms vara lämpligt för bostadsutveckling. Men platsen ligger även inom/angränsande område ”farligt gods skyddszon” samt ”utredningsområde planskild korsning”.

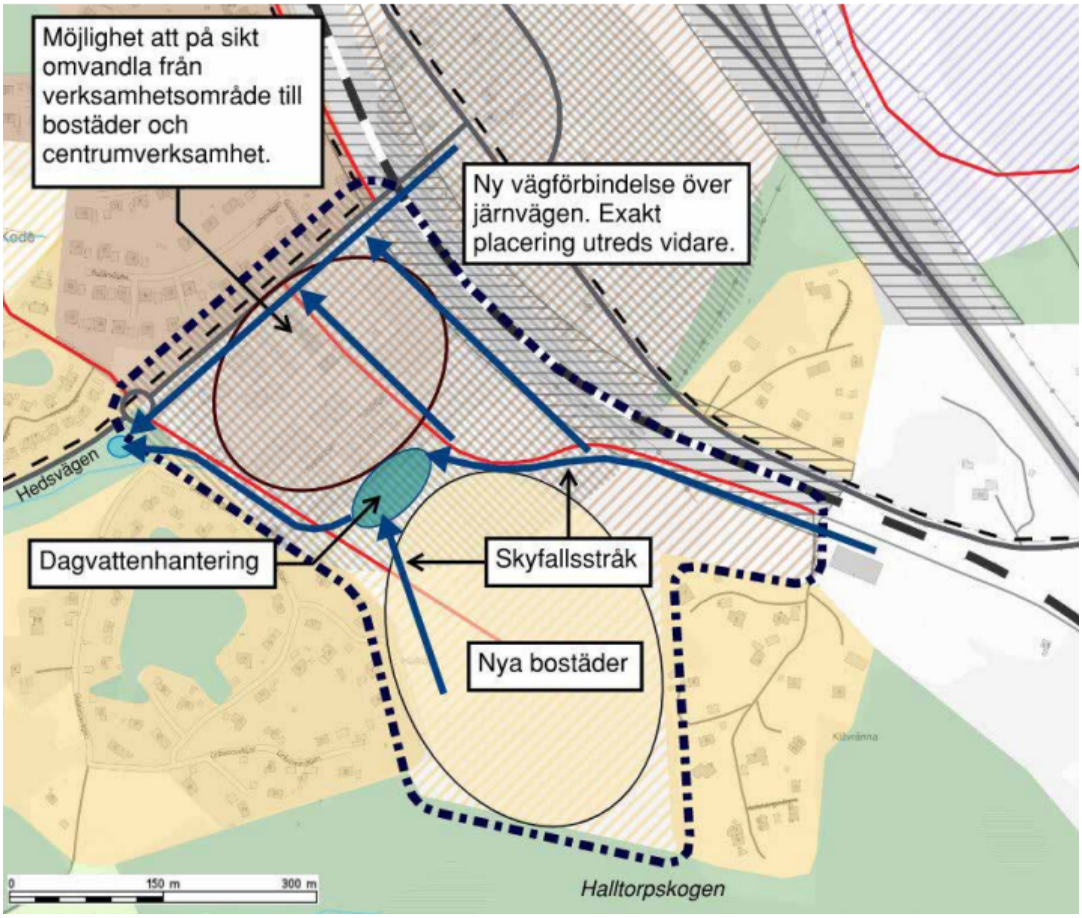

Bild 3. Från FÖP Kode med tänkt markplanering

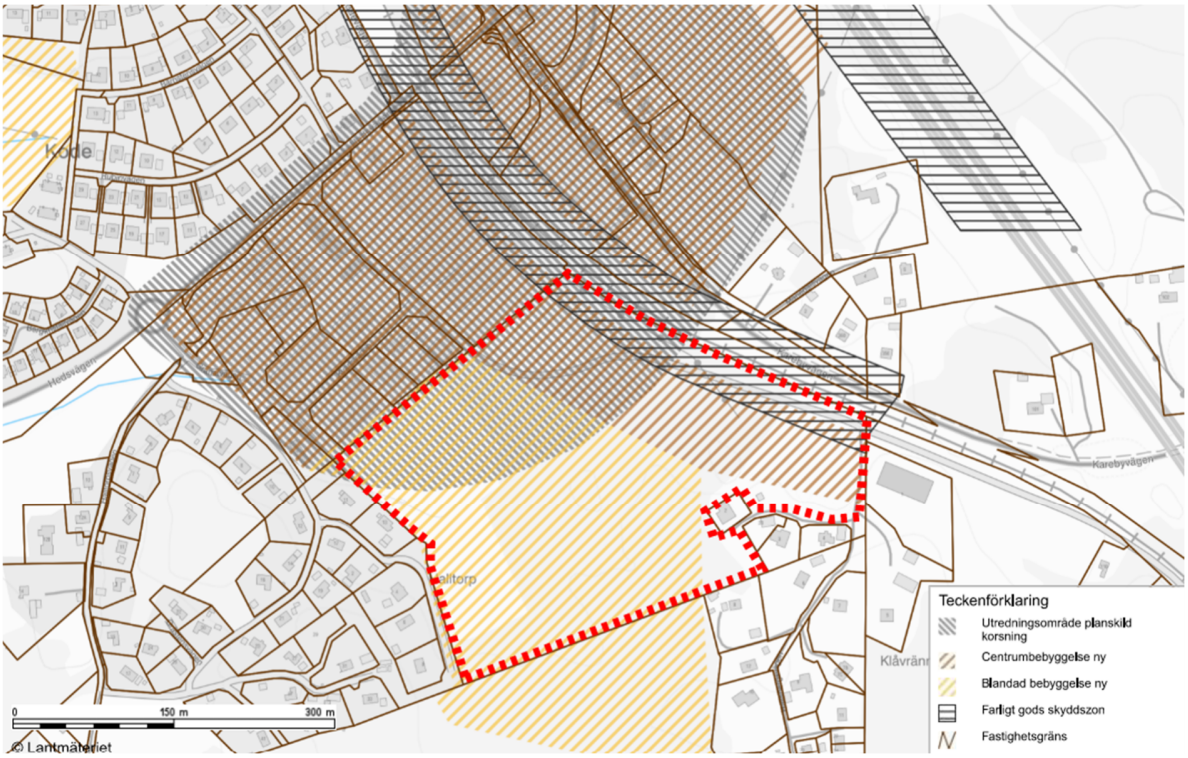

Bild 4. Från FÖP Kode med tänkt markanvändning. Sökt område markerad med röd streckad linje.

UTREDNINGAR

Under arbetet med FÖP Kode har bland annat nedanstående utredningar tagits fram.

- Översiktlig dagvattenutredning FÖP Kode, Markera, 2024-06-07
- PM Geoteknik/bergteknik FÖP Kode, Awer, 2023-12-19
- Grönstrukturplan FÖP Kode, White, 2024-06-20

Sverigehuset har inkommit nedanstående utredningar:

- Riskutredning farlig gods, Briab, 2022-12-14
- Naturvärdesinventering, Naturcentrum, 2023-06-22
- Fördjupad artinventering fåglar, ViAQ Miljö, 2023-09-03

Förslag enligt ansökan

Sökande har skickat in ett flertal skisser med olika förslag. Förslaget illustrerat nedan omfattar ca 290 bostäder, om totalt ungefär 35 750 kvm BTA.

Bostäderna planeras i olika utföranden, flerbostadshus och punkthus i två till fyra våningar, stadsvillor i tre våningar, radhus och kedjehus i två våningar, atriumhus i en våning samt enstaka villor. Området nås genom förlängning av gatan genom industriområdet samt via befintlig enskild väg.

Bild 5. En av skisserna från sökande.

Planeringsförutsättningar

NATURMILJÖ

Halltorpskogen, som ansökan ligger inom samt angränsar till, är det största skogsområdet i Kode och innehåller en rad viktiga ekosystemtjänster. I grönstrukturplanen tillhörande FÖP Kode pekas ett grönstråk ut genom det aktuella området, från Halltorpskogen och vidare norrut, för att koppla samman olika grönområden med varandra. Detta för att främja ekosystemtjänsterna, naturvärden och rekreationsmöjligheter.

Sökande har inkommit med en naturvärdesinventering (NVI) samt fördjupad artinventering fåglar. I NVI anges att området domineras av barr- och blandskog men det finns också områden med åkermark och kultiverad betesmark. Flera diken och småvatten finns i området. Vid inventeringen identifierades 7 naturvårdsobjekt samt 25 värdeelement. Av dessa bedöms 10 småvatten/diken, stenmurar och odlingsrösen omfattas av det generella biotopskyddet.

I rapporten för fördjupad artinventering fåglar noterades vid fältbesök i maj 16 olika fågelarter och i juni 14 fågelarter. Två av de arter som noterats är rödlistade. I området fanns även några döda träd med spår efter hackspett, troligen större hackspett och spillkråka. Samtliga vilda fågelarter är fridlysta. De fåglar som kommer att påverkas av åtgärder i området är främst de fåglar som bedöms häcka inom eller i anslutning till området. För att undvika att fåglar dödas eller att häckningar spolieras föreslås att trädavverkning undviks under fåglarnas häckningsperiod.

KULTURMILJÖ

Strax söder om aktuellt område finns lämningar i form av stenåldersboplats och gravar. Lämningar återfinns ofta i gränslandet mellan odlad mark och skogsmark. I detaljplanearbetet behöver eventuell förekomst av fornlämningar studeras närmre.

TRAFIK

GATUNÄT OCH TRAFIK

Aktuellt område nås idag av gatorna som går genom industriområdet. Granatvägen (den västra gatan) är planlagd allmän plats. Den andra gatan genom området (saknar namn) ligger över kvartersmark som är prickad och ej får bebyggas enligt gällande detaljplan.

I arbetet med FÖP Kode har man utrett möjligheten att anlägga en ny järnvägsbro över Bohusbanan, för att ersätta den befintliga korsningen där Hedsvägen korsar järnvägen. I FÖP Kode finns ett område markerat som ”Utredningsområde för planskild korsning”. Det står angivet i FÖP Kode att bebyggelse ska anpassas till ny planskild korsning.

Enligt FÖP Kode är den planskilda korsningen en fråga för Trafikverket och ligger långt fram i tiden, då den inte är prioriterad i nuläget från deras sida.

Lokaliseringen av vägen är inte beslutad och dragningen av den nya vägen kan komma att påverka utbredningen av planområdet och exploateringens omfattning.

GÅNG- OCH CYKELTRAFIK

Längs med de gator som leder fram till aktuellt område finns idag inga gång- och cykelvägar. Vid en framtida exploatering ska gång- och cykelvägar anläggas längs med befintliga och tillkommande gator.

KOLLEKTIVTRAFIK

Närmsta busshållplats för kollektivtrafik finns längs med Hedsvägen, cirka 450 meter från mitten av det aktuella området. Gångavståndet till Kode station är cirka 850 meter från mitten av det aktuella området.

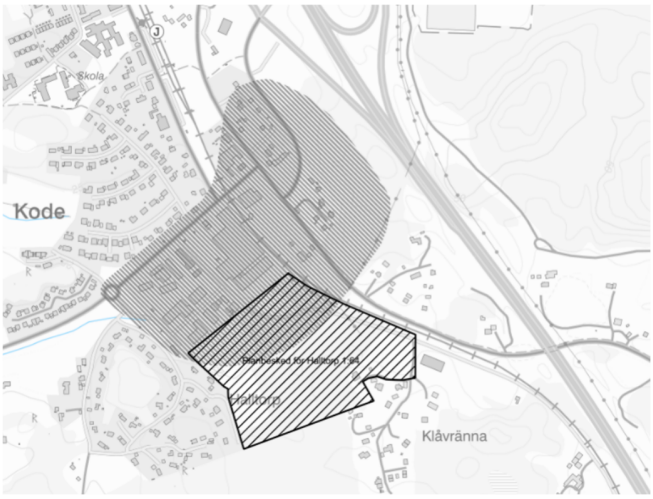

Bild 6. Från FÖP Kode, som visar Utredningsområde för planskild korsning.

SERVICE

Aktuellt område ligger i nära anslutning till centrala Kode och den service som finns i tätorten.

TEKNISKA FÖRUTSÄTTNINGAR

VATTEN OCH AVLOPP

Genom att kommunen bygger ut överföringsledningar till Kode kommer kapaciteten i ledningsnäten att höjas och möjligheten att försörja Kode tätort med allmänt VA att förbättras. Inga fler bostäder är aktuellt att ansluta innan överföringsledningarna är på plats och Kodes avloppsreningsverk är nedlagt.

Lokalt ledningsnät för området

Ledningarna och närliggande avloppspumpstation som ansluter till aktuellt område klarar sannolikt föreslagen bebyggelse. Vid högre exploatering eller våningsantal behöver ledningarna och eventuellt avloppspumpstationen dimensioneras upp. Detta behöver utredas närmare i planarbetet.

Föreslagen bebyggelse är sådan att det kommer innebära ett inrättande av verksamhetsområde för VA och lokal nybyggnation av ledningsnät. Möjligheten för VA-verksamheten att finansiera denna typ av investering är i dagsläget mycket begränsad då kommunens befintliga bostadsbestånd i form av mindre bebyggelsekluster på landsbygden redan har stora behov av att få kommunalt VA.

DAGVATTEN

Kollerödsbäcken och kollerödsbäckens biflöde rinner genom norra delen av aktuellt område, vilka också bildar ett skyfallsstråk genom området. Kollerödsbäcken och biflödet är idag överbelastad vilket orsakar översvämningsproblematik och skred. Bebyggelsen enligt ansökan tillkommer på åker- och skogsmark vilket innebär att dagvattenflödet kommer att öka med hårdgörandegraden. För att hantera dagvattnet på ett långsiktigt hållbart sätt måste lämpliga ytor avsättas för dagvattenhantering. Det kan också bli aktuellt att höjd sätta mark och byggnader inom detaljplanen för att hantera höga flöden i vattendragen.

Enligt FÖP Kode ska anläggning för fördröjning av dagvatten placeras i området. Se bild 3 och bild 7.

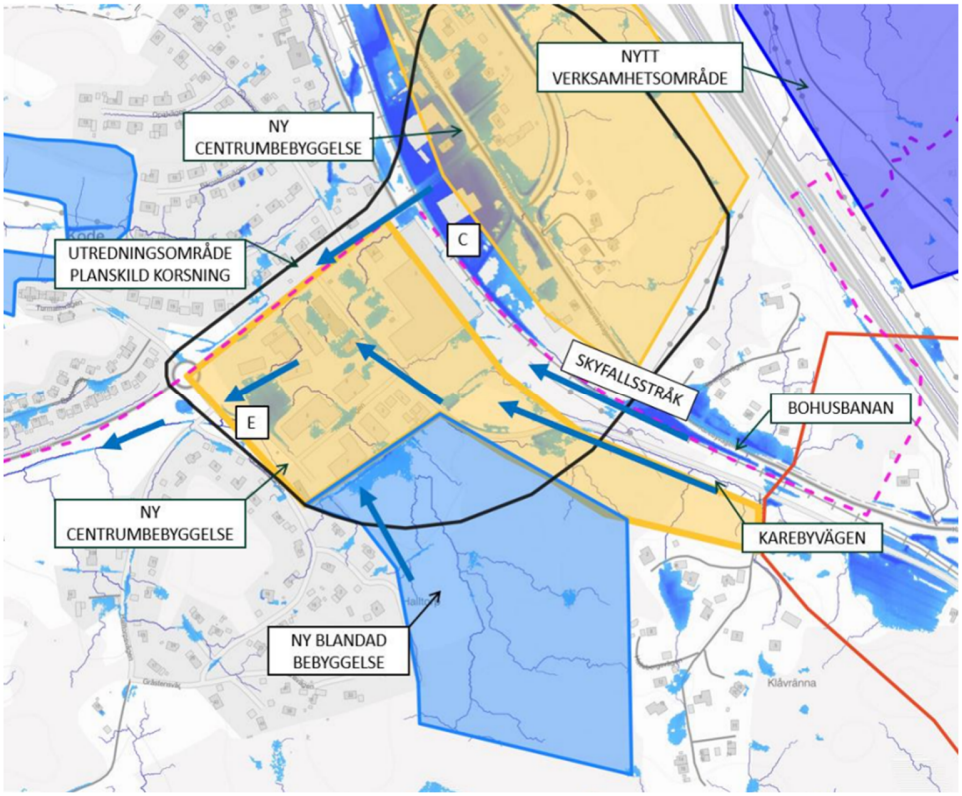

Bild 7. I kartbilden från FÖP Kode syns området som ”ny blandad bebyggelse” och ”ny centrumbebyggelse” De blåa pilarna visar skyfallsstråk genom området.

GEOTEKNISKA FÖRHÅLLANDEN

Jordarten i området är övervägande glacial finlera. Jorddjupet i aktuellt område varierar mellan 0-5 meter, i norra delen är jorddjupet större (5-10 meter). Del av området består av urberg.

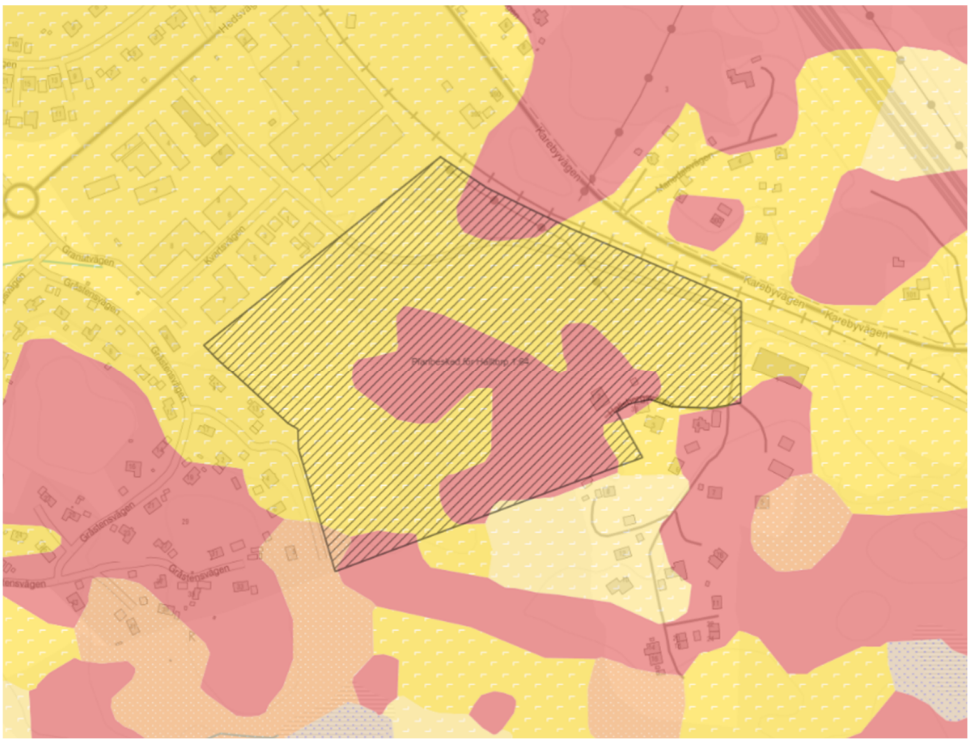

Bild 8. Jordarter från SGU. Rosa/röd är urberg. Gult är glacial finlera.

I den övergripande geo- och bergtekniska utredningen för FÖP Kode ingår området i ”delområde 6”. Följande information kommer från den geo- och bergtekniska utredningen: Stabilitetsförhållanden inom delområde 6 bedöms som tillfredsställande för dagens terräng där inga tecken på markrörelser kunde observeras under fältkartering.

Vid exploatering erfordras utredning om blivande och nya laster påverkar stabiliteten mot Kollerödsbäckens biflöde. Bergstabiliteten inom delområde 6 bedöms som tillfredsställande för befintliga förhållanden. Kring mitten av delområdet har bergslänter påträffats, där vid exploatering och vibrationsanstaltande arbeten kan det finnas risk för blockutfall och ras. Det rekommenderas att en detaljerad utredning utförts för befintliga och planerade förhållanden vid exploatering.

MILJÖ, HÄLSA OCH SÄKERHET

BULLER

Närheten till järnvägen innebär en negativ påverkan med buller. Östligaste delen av området kan också påverkas negativt av buller från E6.

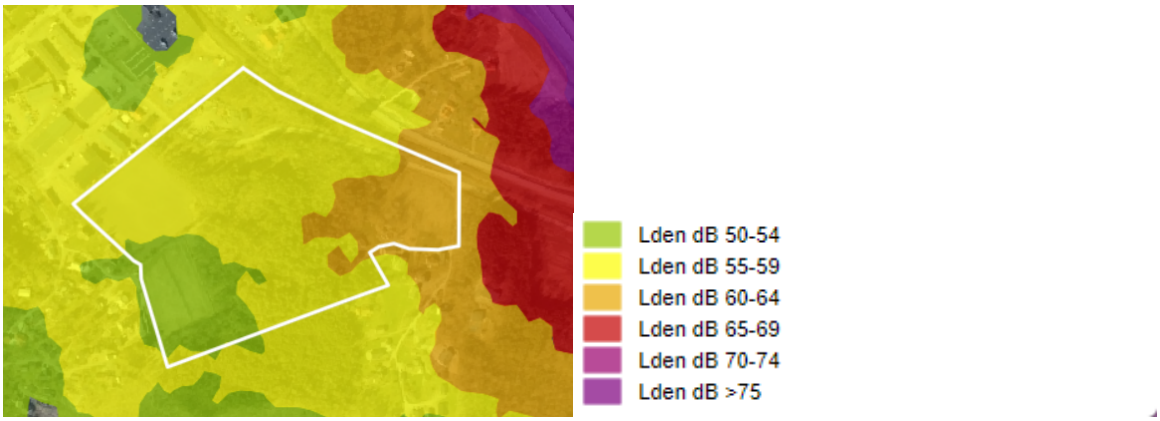

Bild 9. Bullernivåer för väg, framställda med 2011 förutsättningar.

Buller från järnväg och väg behöver utredas vidare i planarbetet. Åtgärder eller avstånd för att anpassa bostadsbebyggelsen till rådande förhållanden kan komma att krävas.

RISK FÖR OLYCKOR

Bohusbanan används för transport av farligt gods. Tillkommande bebyggelse måste placeras på lämpligt avstånd från järnvägen och det planerade dubbelspåret samt eventuellt vidta åtgärder för att anpassa bebyggelsen för att minimera samhälls- och individrisken vid olyckor. En riskutredning som utförts har bland annat slutsatsen att området 0-30 meter från Bohusbanan ska utgöra ett bebyggelsefritt område som inte uppmuntrar till stadigvarande vistelse utomhus. Lokalgata och ytparkering är dock acceptabel inom det bebyggelsefria området. Risker kring detta måste utredas och beaktas vidare.

INDUSTRI

Föreslaget planområde angränsar till befintlig detaljplan som tillåter småindustri. Störningar som sannolikt är aktuella att beakta rör ljus, buller, lukt och damning. Detta behöver utredas vidare i detaljplaneskedet.

FÖRORENINGAR

Mark- och vattenområden i närheten av det intilliggande industriområdet kan vara förorenat. Undersökningar bör utföras för att utreda risken för föroreningar.

RISK FÖR ÖVERSVÄMNING

Kollerödsbäcken och biflödet som rinner i norra delen av området är idag hårt belastade och har problem med översvämning och skred. Dagvatten behöver utredas i detaljplaneskedet för att inte ytterligare öka tillflödet till bäckarna.

MILJÖBALKEN

JORDBRUKSMARK

Enligt miljöbalken får brukningsvärd jordbruksmark enbart tas i anspråk för bebyggelse eller anläggningar endast om det behövs för att tillgodose väsentliga samhällsintressen och detta behov inte kan tillgodoses på ett från allmän synpunkt tillfredsställande sätt genom att annan mark tas i anspråk.

Genom den fördjupade översiktsplanen (FÖP Kode) har en lokaliseringsutredning utförts för vilka områden som sett ur bland annat jordbrukshänseende är lämplig för exploatering. Där bedömdes att en exploatering av dessa ytor med jordbruksmark motiveras med att de ligger nära stationsområdet (inom en kilometer), är relativt små i sin storlek (begränsat brukningsvärde) och ligger inklämda mellan befintlig bebyggelse, väg och järnväg samt naturmark. Sammantaget bedöms den föreslagna exploateringen på jordbruksmark vara ett väsentligt samhällsintresse och är utpekat i FÖP Kode som ett område lämpligt för exploatering.

RIKSINTRESSEN

BOHUSBANAN

Järnvägen intill området omfattas av riksintresse för kommunikation. Det finns planer på att anlägga dubbelspår längs med Bohusbanan. Exploateringen måste därför anpassas efter utbyggnad av dubbelspår och området i ansökan kan därför komma att minska i omfattning. Ingen bebyggelse ska tillkomma som hindrar framtida utbyggnad till dubbelspår.

Sammanfattning

Föreslagen planläggning enligt ansökan går i linje med intentionerna i FÖP Kode som syftar till att förtäta Kode tätort, med fokus på utveckling i direkt anslutning till befintlig bebyggelse. Det bedöms dock som osannolikt att exploatering kan genomföras i den omfattning som framgår av de skisser som sökande har lämnat in.

För aktuellt området anger FÖP Kode användningen ”blandad bebyggelse, ny”, samt ”centrumbebyggelse, ny” och bedöms vara lämpligt för bostadsutveckling. Nu inkomna förslag innehåller bostäder, men vid detaljplanearbete bör det även studeras möjligheter till centrumbebyggelse, som innefattar en blandning av bostäder, handel, kommunal och kommersiell service. Behov av ny förskola behöver också utredas. Platsen ligger inom område ”farligt gods skyddszon” samt ”utredningsområde planskild korsning” i FÖP Kode.

Inom ramen för detaljplanearbetet behöver ett flertal frågor studeras vidare. Det gäller bland annat buller, vibrationer och risker kopplade till transport av farligt gods längs Bohusbanan och E6. I nordväst om aktuellt område finns ett verksamhetsområde, där detaljplanen medger användningen småindustri. I kommande detaljplan behöver utredning av eventuella markföroreningar samt påverkan från befintlig verksamhet i form av ljus, buller, lukt och dammbildning ske. Även områdets geotekniska förutsättningar, dagvattenhantering samt förekomst av fornlämningar behöver analyseras som en del av planprocessen.

I ett framtida planarbete behöver hänsyn tas till utbyggnad av dubbelspår längs med järnvägen samt planeringen kring en ny överfart över Bohusbanan (planskild korsning) som kan komma att påverka planområdets utbredning mot nordväst och norr kraftigt. Den planskilda korsningen är dock en fråga för Trafikverket och ligger långt fram i tiden, då den inte är prioriterad i nuläget från Trafikverkets sida. Det kan därför vara lämpligt i kommande detaljplan att dela upp den i etapper.

UPPLYSNINGAR

- Exploatören ska stå för kostnaderna för det framtida planarbetet. Inför start av ett planarbete ska ett plankostnadsavtal tecknas.
- Exploatören kan behöva medfinansiera infrastruktur inom och utanför planen. Detta kommer att regleras i plankostnadsavtal och exploateringsavtal.
- Ett positivt planbesked innebär inte en garanti att planarbete påbörjas. För att ett planarbete ska påbörjas krävs ett politiskt beslut om planuppdrag där förvaltningen får i uppdrag att påbörja planläggning.
- Nu rådande förutsättningar kan komma att förändras innan planarbete påbörjas och omfattningen av planområdet och exploateringen kan komma att förändras.
- Planläggningen kan innebära ett större allmänintresse genom omfattningen av exploateringen och det centrala läget och detaljplanen bedöms därför lämpligen handläggas med utökat förfarande.

Ulrica Reuterberg
Planarkitekt

Pernilla Attnäs Björk
Enhetschef Planering, mark och exploatering

Bilaga 1. Synpunkter från berörda enheter

SYNPUNKTER TRAFIK, GATA PARK

Trafik, gata park anser att eftersom området ligger inom utredningsområdet för planskild korsning med järnvägen är det olämpligt att tillåta ett positivt planbesked här. Södra delen skulle möjligtvis kunna planläggas men med risken att det ändå påverkar möjligheterna till framtida genomförande av en planskild järnvägskorsning i detta läge. Planskildheten är viktig för ett fullt funktionellt Kode med tanke på transporter och trafiksäkerhet.

SYNPUNKTER MILJÖENHETEN

Föreslaget planområde angränsar till befintlig detaljplan som tillåter småindustri, idag finns det ett antal etablerade verksamheter i närheten av planområdet. För kännedom så har en av verksamheterna i anslutning till planområdet byggt ut sin verksamhet åt bostäderna till. Och enligt uppgift till Miljöenheten har de också planer på att ta hela sitt verksområde i anspråk. Verksamheten hanterar stora mängder skärvätskor och har mycket bullrande maskiner samt kommer få ökade antal transporter i samband med att verksamheten utvidgas.

Planområdet hamnar även till viss del inom område markerat som ”farligt gods skyddszon”. De eventuella risker för människors hälsa och miljö som verksamheterna ger kan innebära att ett visst skyddsavstånd behövs till en eventuell bostadsetablering i närheten. Vissa skyddsåtgärder kan bli nödvändiga vilket påverkar bedömningen om platsens lämplighet i stort. Störningar som sannolikt är aktuella att beakta rör ljus, buller, lukt och damning. Eventuella klagomål från en större bostadsetablering kan leda till begränsningar i verksamheterna.

Det är olämpligt med störande verksamhet nära bostäder. Marken ska användas till det är bäst lämpad för och bostäder så nära både farligt godsled samt bullrande och vibrerande järnväg samt industrier som bullrar och som kan släppa ut föroreningar är inte lämpligt. Det är möjligt att det går att bygga bostäder på viss del av planområdet, men det bör förekommas av utredning om riskerna och lämpliga skyddsavstånd.

Mark- och vattenområden i närheten av det intilliggande industriområdet kan vara förorenat. Undersökningar bör utföras för att utreda risken för föroreningar.

SYNPUNKTER RENHÅLLNINGEN

Samtliga hushåll ska ha fastighetsnära avfallssortering dvs man ska kunna sortera ut mat- och restavfall, plast-, pappers- och metallförpackningar samt ofärgat och färgat glas i nära anslutning till sitt boende. För att minska tung trafik i området kan samfälligheter bildas och avfallshantering samordnas i miljöhus.

För att renhållningsfordon ska kunna framföras ska vägarna vara 3,5 meter breda. De behöver ha en fri höjd på 4,7 meter där renhållningsfordon framförs och växtligheten får inte inskränka vägbredden.

De behöver en maxlutning på 7% för vägar där renhållningsfordon framförs, lutningar över gränsen är problematiska ur arbetsmiljösynpunkt och när de ska säkerställa att hämtning av avfall ska fungera året om. Övriga krav som finns i kommunens avfallsföreskrifter ska efterlevas.

SYNPUNKTER BORF

Riskutredningen visar att inom 30 meter från Bohusbanan så ska det vara bebyggelsefritt och området ska inte uppmana till stadigvarande vistelse. I den översiktliga bilden på sidan 10 (bild 5) så verkar det som att vissa av husens tomter går in i det bebyggelsefria området. Detta gäller bebyggelsen i

områdets nordöstra del. Det är viktigt att det säkerställs att de 30 metrarna även i praktiken inte får en sådan funktion så att garageuppfarter och annat inte ligger inom zonen.

I riskutredningen anges rekommendationer av åtgärder bland annat avseende placering av friskluftsintag. Dock omnämns inget om öppningsbara fönster /balkongdörrar. Räddningstjänsten anser att påverkan på människors säkerhet utifrån utförande av fönster och balkonger bör omnämnas i riskutredningen.

Räddningstjänsten har yttrat sig i samband med den fördjupade översiktsplanen för Kode. Räddningstjänstens synpunkter där är även gällande i detta ärende. Där anges bland annat att det är viktigt att kommunen i kommande detaljplanering tar hänsyn till räddningstjänstens behov av brandvatten. Brandvattenförsörjningen bör utföras i enlighet med svenskt vattens publikation P114.

I kommande detaljplanering bör kommunen även beakta krav på åtgärder för hantering av släckvatten beroende på vilken typ av verksamhet kommunen avser ska kunna etableras inom området.

Det är möjligt att förebygga suicidförsök genom fysisk planering, och det är något som räddningstjänsten uppmanar kommunen att ta med i kommande detaljplanering bland annat med hänsyn till närheten till järnväg.

Räddningstjänsten anser att frågan om en planskild korsning över Bohusbanan först måste vara löst innan mer bebyggelse byggs i Kode. Detta främst på grund av svårigheter för räddningstjänstens personal att ta sig till stationen vid larm, och sedan köra räddningsfordonen tillbaka över järnvägen i händelse av att bommarna är nere. Till följd av att räddningstjänstens in- och utryckning ej kan säkerställas med hänsyn till plankorsningen över järnvägen kan byggnationerna inte projekteras med alternativ utrymningsväg via räddningstjänstens bärbara stegutrustning.

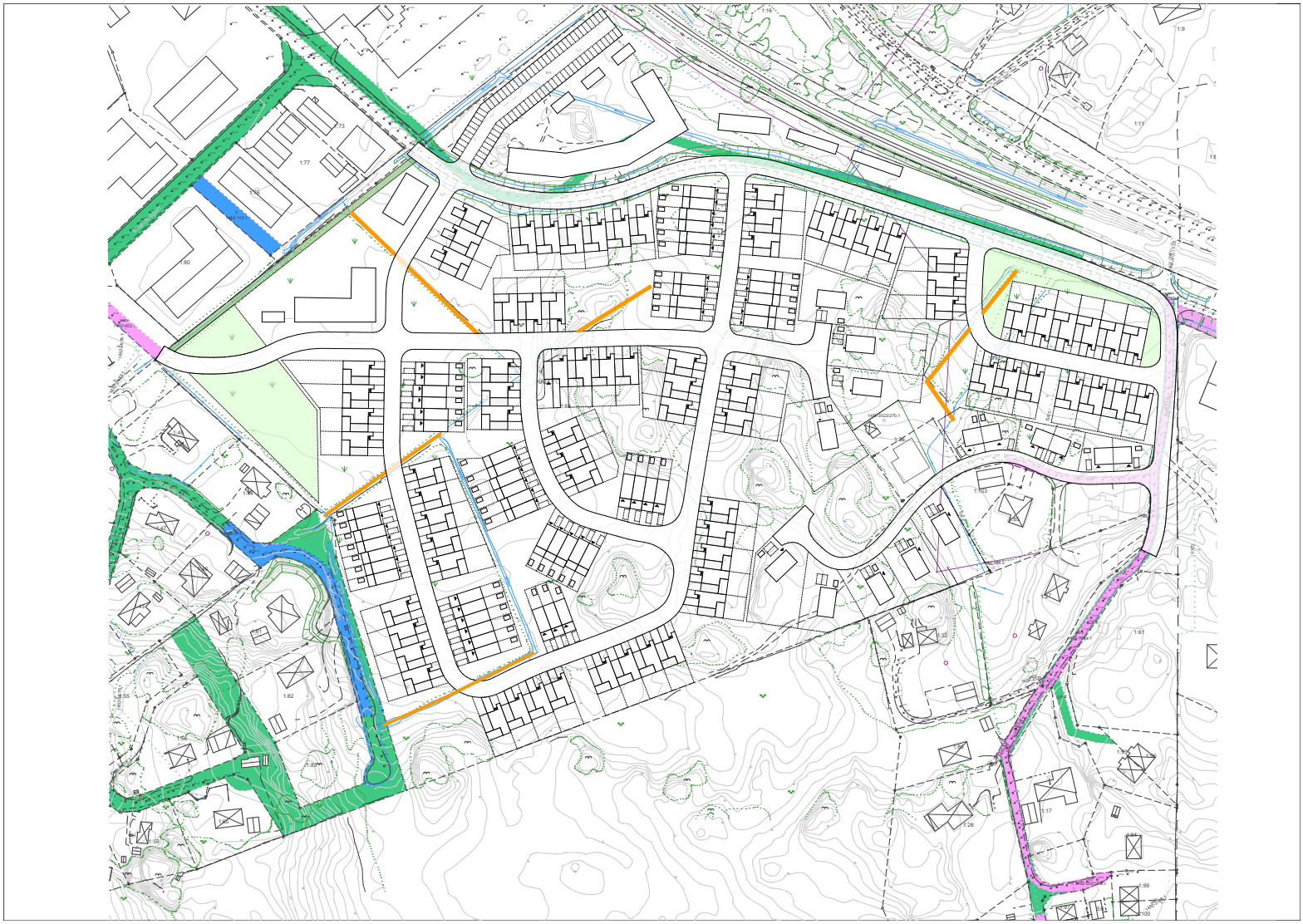
SYNPUNKTER VA-ENHETEN

Genom att kommunen bygger ut överföringsledningar till Kode kommer kapaciteten i ledningsnäten att höjas och möjligheten att försörja Kode tätort med allmänt VA att förbättras. Inga fler bostäder är aktuellt att ansluta innan överföringsledningarna är på plats och Kodes avloppsreningsverk är nedlagt. En grov uppskattning är att detta är klart om tidigast 2 år.

Ledningarna och närliggande avloppspumpstation som ansluter till aktuellt område klarar sannolikt föreslagen bebyggelse. Vid högre exploatering eller våningsantal behöver ledningarna och eventuellt avloppspumpstationen dimensioneras upp. Detta behöver utredas närmare i planarbetet.

Föreslagen bebyggelse är sådan att det kommer innebära ett inrättande av verksamhetsområde för VA och lokal nybyggnation av ledningsnät. Möjligheten för VA-verksamheten att finansiera denna typ av investering är i dagsläget mycket begränsad då kommunens befintliga bostadsbestånd i form av mindre bebyggelsekluster på landsbygden redan har stora behov av att få kommunalt VA. Om positivt planbesked ges behöver VA-verksamheten få information om detta i god tid, då detta innebär att ekonomisk och personell resursöversyn krävs.

Kollerödsbäcken och kollerödsbäckens biflöde rinner genom norra delen av aktuellt område, vilka också bildar ett skyfallsstråk genom området. Kollerödsbäcken och biflödet är idag överbelastad vilket orsakar översvämningsproblematik och skred. Bebyggelsen enligt ansökan tillkommer på åker- och skogsmark vilket innebär att dagvattenflödet kommer att öka med hårdgörandegraden. För att hantera dagvattnet på ett långsiktigt hållbart sätt måste lämpliga ytor avsättas för dagvattenhantering. Det kan också bli aktuellt att höjdsätta mark och byggnader inom detaljplanen för att hantera höga flöden i vattendragen.

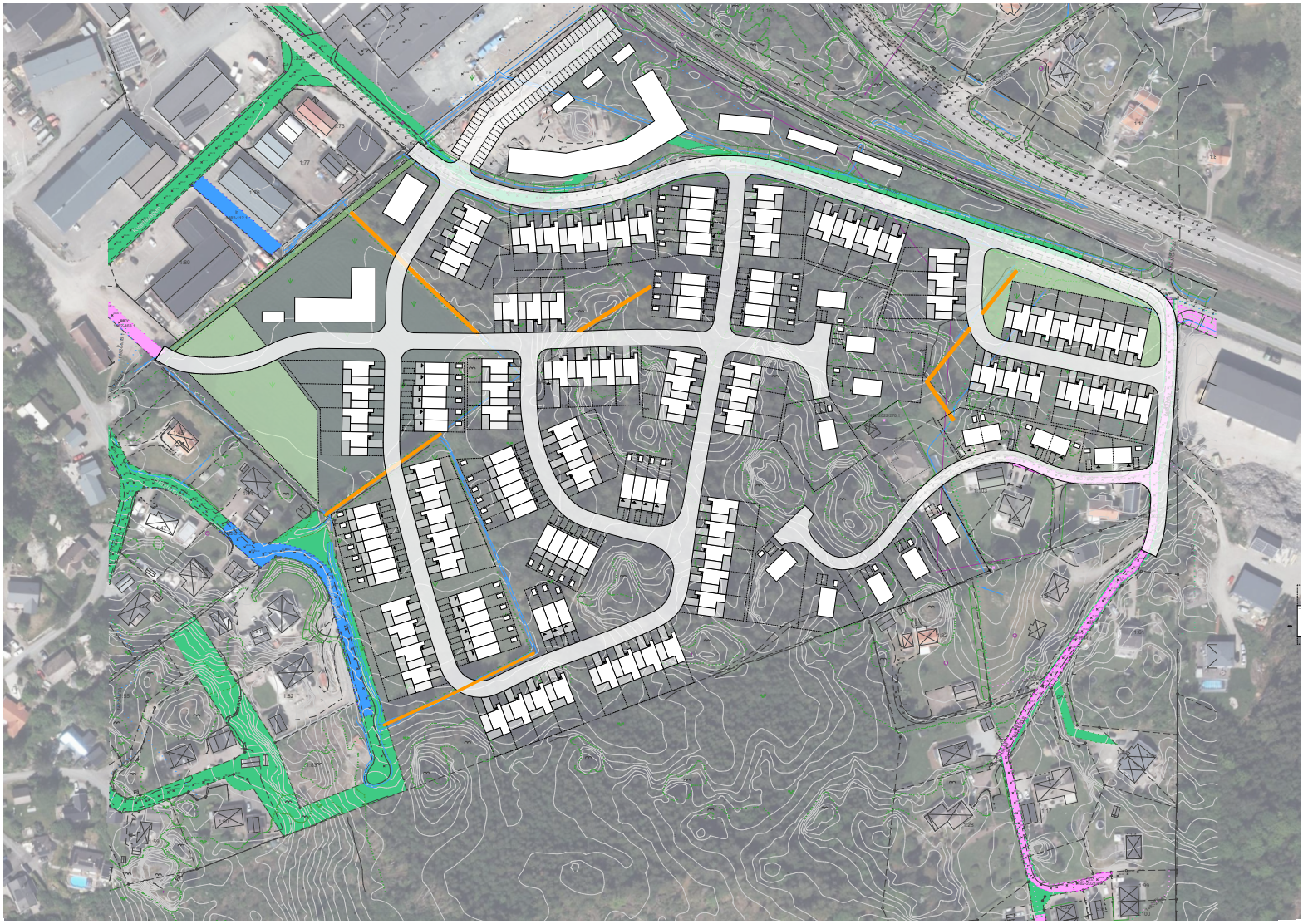
Totalt 288 bostäder - 35 750 m2 BTA

N SKALA 1:2000

0 10 20 50 100 150 200
METER

RADAR

RADAR ARKITEKTUR
HALLTORP • SKISS • 2022-02-22 • SKALA 1:2000, 1:1 (A3)

KUNGÄLVS KOMMUN

BEGÄRAN OM PLANBESKED

Skicka blanketten till: kommun@kungalv.se

eller: Kungälvs kommun/Plan
Stadshuset
442 81 Kungälv

Fastighet och fastighetsägare

Fastighetsbeteckning	Fastighetens adress	
Kungälv Halltorp 1:19 och 1:64	Hallsbergsvägen 4, 442 98 Kode	
Namn (företag eller privatperson)		Organisationsnummer/personnummer
Sverigehuset i Göteborg AB		556418-9503
Utdelningsadress (gata, box)		Telefon dagtid (även riktnummer)
Östra Hamngatan 19, 3 tr		0722-409480
Postnummer / Ort		E-postadress
411 10 / Göteborg		anna.henriksson@sverigehuset.se
Eventuell kontaktperson		
Anna Henriksson		

Sökande (om annan än fastighetsägare)

Namn (företag eller privatperson)		Organisationsnummer/personnummer
Utdelningsadress (gata, box)		Telefon dagtid (även riktnummer)
Postnummer	Ort	E-postadress
Eventuell kontaktperson		

Ärendet gäller planläggning av område

■ Enbostadshus	■ Enbostadshus i grupp	■ Radhus, parhus, kedjehus	■ Tvåbostadshus
☐ Fritidshus	■ Flerbostadshus	☐ Studentbostadshus	☐ Hus för äldre eller funktionshindrade
☐ Annat specialbostadshus	☐ Handel	☐ Kontor	☐ Lager, industri, hantverk

☐ Annan byggnad eller anläggning. Ange vilken: _____

Planerad upplåtelseform för eventuella bostadslägenheter

■ Hyresrätt ■ Bostadsrätt ■ Äganderätt

Produktion

Antal månader	Sammanlagd byggnadsarea	Därav bruttoarea bostäder
36	Prel 35 750 m2 BTA	35 750 BTA
Uppskattad sammanlagd produktionskostnad, inklusive moms tusentalkronor		Byggnadsarbetena avses att påbörjas, datum

ADRESS Stadshuset • 442 81 Kungälv
TELEFON 0303-23 80 00
FAX 0303-190 35
E-POST kommun@kungalv.se
HEMSIDA www.kungalv.se

Beskrivning och motivering av projektet

Se bilagda situationsplan med vision. Inledande möte och presentation har hållits med Fredrik Norrå och Ida Brogren.

Bilagor

■ Situationsplan eller karta över området (obligatorisk)	☐ Geoteknisk undersökning (översiktlig)	☐ VA-lösning	☐ Trafiklösning
☐ Översiktlig miljöbedömning	☐ Energi- och hushållning	☐ Tillgänglighet	☐ Hälsa och säkerhet
☐ Avfall	■ Exploateringsgrad/BTA	☐ Modell, fotomontage eller liknande	
☐ Riskanalys	☐ Upphävande av strandskydd	☐ Hustyper	

Avgift

Avgift betalas enligt av kommunen fastställd taxa

Underskrift

Fastighetsägarens underskrift	Namnförtydligande Anna Henriksson
Fastighetsägarens underskrift	Namnförtydligande
Sökandens underskrift (om annan än fastighetsägaren)	Namnförtydligande

Information

PBL 5 kap. Att ta fram detaljplaner och områdesbestämmelser

1 § Detta kapitel innehåller bestämmelser om hur en detaljplan och områdesbestämmelser upprättas, antas, ändras och upphävs samt om besked från kommunen om att inleda en sådan planläggning.

Planbesked

2 § På begäran av någon som avser att vidta en åtgärd som kan förutsätta att en detaljplan antas, ändras eller upphävs eller att områdesbestämmelser ändras eller upphävs, ska kommunen i ett planbesked redovisa sin avsikt i frågan om att inleda en sådan planläggning.

3 § En begäran om planbesked ska vara skriftlig och innehålla en beskrivning av det huvudsakliga ändamålet med den avsedda åtgärden och en karta som visar det område som berörs.

Om åtgärden avser ett byggnadsverk, ska begäran också innehålla en beskrivning av byggnadsverkets karaktär och ungefärliga omfattning.

4 § När kommunen har fått en begäran om planbesked som uppfyller kraven i 3 § ska kommunen ge sitt planbesked inom fyra månader, om kommunen och den som har gjort begäran inte kommer överens om något annat.

5 § Av planbeskedet ska det framgå om kommunen avser att inleda en planläggning. Om kommunen avser att inleda en planläggning, ska kommunen i planbeskedet ange den tidpunkt då planläggningen enligt kommunens bedömning kommer att ha lett fram till ett slutligt beslut om att anta, ändra eller upphäva en detaljplan eller ändra eller upphäva områdesbestämmelser.
Om kommunen inte avser att inleda en planläggning, ska kommunen i planbeskedet ange skälen för det.

ADRESS Stadshuset · 442 81 Kungälv
TELEFON 0303-23 80 00
FAX 0303-190 35
E-POST kommun@kungalv.se
HEMSIDA www.kungalv.se

Information till den registrerade enligt GDPR
Alla uppgifter du lämnar till oss omfattas av Tryckfrihetsförordningens (1949:105) regler om allmänna handlingar och kan komma att lämnas ut till andra i enlighet med offentlighetsprincipen (var och ens rätt till insyn och kontroll av myndigheter, bland annat rätten att ta del av allmänna handlingar), med undantag för de inskränkningar i offentligheten som gäller för uppgifter som omfattas av sekretess enligt Offentlighets- och sekretesslagen (2009:400).

De uppgifter du lämnar till oss kommer att behandlas i enlighet med dataskyddsförordningen (GDPR). Vi behöver spara och behandla dessa uppgifter för att handlägga ärendet i enlighet med Plan- och bygglag (2010:900). Dina uppgifter kommer att delas inom kommunen med den personal som behöver uppgifterna för att utföra sitt arbete samt med de personuppgiftsbiträden som hanterar uppgifter för kommunens räkning. Uppgifterna kan också komma att delas med tredje part, men endast om så krävs enligt lag. Den rättsliga grunden för behandlingen är Plan- och bygglag (2010:900).

Dina uppgifter kommer att sparas så länge det är nödvändigt för ändamålet. Uppgifterna raderas sedan i enlighet med kommunens gallringsföreskrifter men kan komma att bevaras för arkivändamål. Dina uppgifter kan komma att överföras till tredje land, dock endast som ett led i teknisk support och enbart till parter som är bundna av dataskyddsförordningen genom avtal.

Kategorier av personuppgifter som berörs: Namn, adress, personnummer, fastighetsbeteckning, telefonnummer, mailadress.

Personuppgiftsansvarig är Kommunstyrelsen. Du har rätt till information och ett registerutdrag med information om vilka uppgifter vi har om dig. Du kan även begära rättelse, begränsning och radering av dina uppgifter samt göra invändningar och i vissa fall begära överflyttning av dina uppgifter (dataportabilitet). Du når våra dataskyddsombud på dataskyddsombud@kungalv.se. Om du har klagomål på vår behandling av dina personuppgifter har du rätt att inge klagomål till tillsynsmyndigheten som är Datainspektionen. datainspektionen@datainspektionen.se.

ADRESS Stadshuset · 442 81 Kungälv
TELEFON 0303-23 80 00
FAX 0303-190 35
E-POST kommun@kungalv.se
HEMSIDA www.kungalv.se

Riskutredning detaljplan

Halltorp 1:19 och 1:64

2022-12-14

PROJEKTNAMN
Halltorp Kode 1:19 och 1:64

UPPDRAGSGIVARE
Sverigehuset

STATUS
Första version

UPPDRAGSANSVARIG
Viktor Sturegård
Viktor.sturegard@briab.se
0767-23 35 76

FASTIGHET OCH KOMMUN
Kungälv Kommun.
Halltorp Kode 1:19 och 1:64

HANDLÄGGARE
Frida Hansson
Frida.hansson@briab.se
010-203 80 38

Briab
The right side of risk

Innehåll

1. Inledning 3
1.1. Bakgrund 3
1.2. Syfte och mål 3
1.3. Omfattning och avgränsningar 3
1.4. Metod 3
1.5. Underlag 4
1.6. Kvalitetsledningssystem 4
1.7. Revideringar och egenkontroll 4

2. Riskhänsyn vid fysisk planering 5
2.1. Fysisk planering 5
2.2. Risk 5
2.3. Regelverk och styrande dokument 5
2.4. Metodik, principer och kriterier för riskvärdering 6

3. Planområdets förutsättningar 10
3.1. Planområdet och planförslaget 10
3.2. Järnväg Bohusbanan 10
3.3. Personintensitet 10

4. Riskinventering 11
4.1. Transport av farligt gods 11
4.2. Projektspecifika data för beräkningar 15

5. Risknivåer och riskvärdering 17
5.1. Individrisk 17
5.2. Samhällsrisk 18
5.3. Bedömning av lämpliga säkerhetshöjande åtgärder 19

6. Slutsatser 20
6.1. Allmänt 20
6.2. Rekommendationer 20

7. Referenser 21

1. Inledning

1.1. Bakgrund

Briab har fått i uppdrag av Sverigehuset att utreda den riskbild som är förknippad med exploatering av fastigheterna Kungälv Halltrop 1:19 och Kungälv Halltorp 1:64. Sverigehuset planerar att upprätta flertalet bostäder på de båda fastigheterna. Utredningen görs utifrån plan- och bygglagens (2010:900) krav på att bebyggelse ska lokaliseras till mark som är lämpad för ändamålet med hänsyn till människors hälsa och säkerhet, och risken för olyckor.

1.2. Syfte och mål

Syftet med riskutredningen är att bedöma riskbilden som är förknippad med planerad markanvändning inom planområdet. Målet med utredningen är presentera identifierade risker med rekommendationer som kan fungera som underlag till aktuell detaljplaneprocess.

1.3. Omfattning och avgränsningar

Med risk avses i dessa sammanhang en sammanvägning av frekvensen för en olycka och dess konsekvens. Rapporten behandlar akuta risker för människors liv, så kallade olycksrisker vilka är relaterade till transport av farligt gods och omkringliggande farliga verksamheter. Följande risker behandlas ej:

- Risker för egendom, arbetsmiljö och påverkan på miljön.
- Risker förknippade med långsamma och negativa hälsoeffekter, så som buller, vibrationer, radioaktiv strålning, elektromagnetiska fält och luftföroreningar.
- Risker relaterade till trafiksäkerhet som påkörning av personer och elsäkerhet vid järnvägen.

Tidshorisont för utredningen är vald till 2040, med tanke på trafiktal och befolkningstäthet.

Denna riskutredning omfattar följande typer av riskkällor:

- Transport av farligt gods på Bohusbanan

Riskanalysen besvarar följande centrala frågeställningar.

- Hur kan riskhänsyn visas och finns det ett behov av åtgärder eller begränsningar för att möjliggöra föreslagen utveckling av planområdet?

1.4. Metod

Följande metodik används i denna riskutredning:

1. Riskidentifiering. För att ta reda på vilka riskkällor som kan vara relevanta för området studeras området (med omgivning) inom ramen för utredningens avgränsningar. I riskidentifieringen görs en första översiktlig bedömning för att sålla ut vilka riskkällor som erfordrar fördjupad analys.
2. Fördjupad analys. De olyckshändelser som är svårbedömda och väntas ge upphov till förändrad risknivå för området analyseras mer ingående via separata analyser. Händelsernas frekvenser och konsekvenser studeras via logiska argument och/eller via kvantitativa, probabilistiska metoder för att uppskatta risknivån.

Analysen arbetar efter följande frågeschema:

a. Vad kan hända?
b. Hur ofta kan det hända?
c. Vilka blir konsekvenserna?
d. Hur stor är risken?

3. Riskvärdering. Uppskattade risknivåer ställs samman och en riskvärdering genomförs. Eventuella säkerhetshöjande åtgärder med koppling till markanvändning och funktion identifieras och därefter verifieras att de ger avsedd effekt på risknivån, det vill säga att den sjunker till en acceptabel nivå. Säkerhetshöjande åtgärder kan exempelvis vara att rekommendera mindre känslig verksamhet, verksamhet där människor inte uppehåller sig längre stunder, skyddsavstånd eller tekniska lösningar och funktionskrav.

1.5. Underlag

Nedan framgår vilket planeringsunderlag som nyttjats i utredningen.

HANDLIG	UPPRÄTTAD AV	DATUM
Riskutredning C W Borgs väg, Stenungsund	COWI	2020-10-08

1.6. Kvalitetsledningssystem

Denna rapport omfattas av egenkontroll enligt anvisningarna i Briabs kvalitetsledningssystem, vilket är certifierat enligt ISO 9001. Egenkontrollen omfattas av en handläggarkontroll samt en kvalitetsgranskning genomförd av en särskild utsedd kvalitetskontrollant inom Briab. Vid kontrollen används en särskild checklista för att säkerställa att relevanta krav tillgodosetts. Checklistan ser olika ut beroende på typ av uppdrag och handling. Revideringar av handlingar ska normalt genomgå samma kontroll som ovan. Mindre formaliaändringar som inte påverkar utformning i övrigt får ske av handläggare själv. I dessa fall ska detta framgå i handlingen.

1.7. Revideringar och egenkontroll

Handlingen utgör en första version.

2. Riskhänsyn vid fysisk planering

2.1. Fysisk planering

Fysisk planering regleras av plan- och bygglagen och miljöbalken och är en delprocess i samhällsplaneringen. Den fysiska planeringen reglerar användningen av mark- och vattenområden i tid och rum. Den fysiska planeringen tar oftast sin form i översiktsplaner och detaljplaner, som båda tas fram av kommunen som är självbestämmande i dessa frågor. Länsstyrelsen har i processen en rådgivande och granskande roll. Länsstyrelsens uppgift är att företräda och samordna statens intressen samt bevaka särskilda frågor kopplat till bland annat riksintressen och frågor som rör hälsa och säkerhet.

2.2. Risk

Begreppet ***risk*** kan tolkas på olika sätt. I denna utredning tolkas risk som en oönskad händelses sannolikhet multiplicerat med omfattningen av dess konsekvens, vilka kan vara kvalitativt eller kvantitativt bestämda. I utredningen kvantifieras risk med två olika riskmått, individ- respektive samhällsrisk.

Med ***individrisk***, eller platsspecifik risk, avses risken för en enskild individ att omkomma av en specifik händelse under ett år på en specifik plats. Individrisken är oberoende av hur många människor som vistas inom ett specifikt område och används för att se till att enskilda individer inte utsätts för oacceptabelt höga risknivåer [1].

Samhällsrisken, eller kollektivrisken, visar den ackumulerade sannolikheten för det minsta antal människor som omkommer till följd av konsekvenser av oönskade händelser. Till skillnad från individrisk tar samhällsrisken hänsyn till den befolkningssituation som råder inom undersökt område [1].

2.2.1. Riskhänsyn

Kommunernas planer prövas alltid av länsstyrelsen med avseende på miljö, hälsa och risken för olyckor. Riskhänsyn i fysisk planering är därför högst relevant, och viktigt att ta med i planeringsprocessens tidiga skeden för att minska sårbarhet och öka planområdets robusthet [2].

Alla verksamheter är förknippade med risker som människor till viss grad accepterar, och nytta i en aspekt balanseras med en riskkostnad i densamma. I planprocessen innebär en alltför strikt riskhänsyn mycket stora skyddsavstånd från transportleder och verksamheter, vilket i sin tur kan innebära dålig stadsuppbyggnad och ineffektiv markanvändning. En riskanalys i en planprocess syftar därför till att optimera markanvändningsnytta till en låg riskkostnad.

2.3. Regelverk och styrande dokument

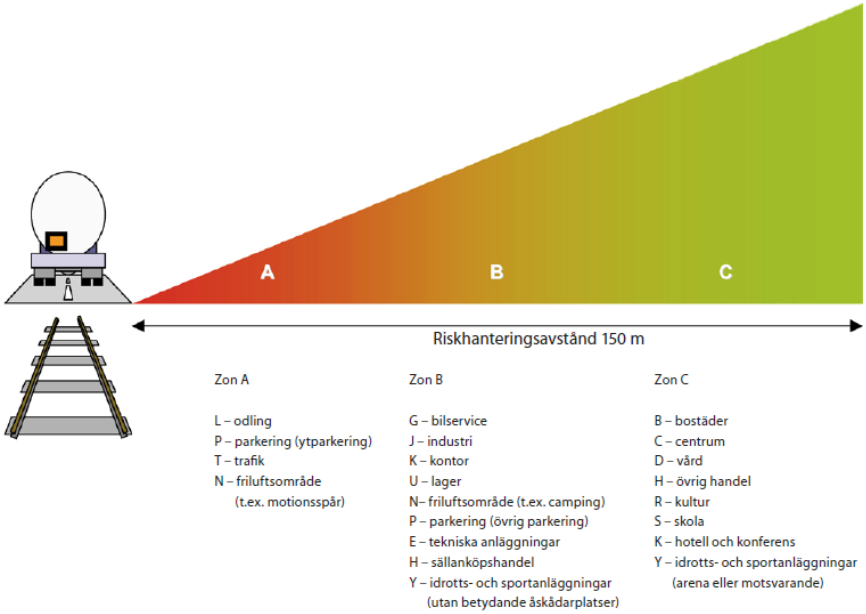
2.3.1. Plan- och bygglagen (2010:900)

Plan- och bygglagen (2010:900) anger att bebyggelse och byggnadsverk ska lokaliseras till mark som är lämpad för ändamålet med hänsyn till bland annat människors hälsa och säkerhet. Vidare ska bebyggelse och byggnadsverk utformas och placeras på den avsedda

marken på ett sätt som ger lämpligt skydd mot uppkomst och spridning av brand och mot trafikolyckor och andra olyckshändelser.

2.3.2. Riskpolicy från Länsstyrelserna i Skåne, Stockholm och Västra Götalands län

Länsstyrelserna i Skåne, Stockholm samt Västra Götalands län gemensamma dokument *Riskhantering i detaljplaneprocessen* anger att riskhanteringsprocessen ska beaktas vid markanvändning inom 150 meter från en transportled för farligt gods [3]. I Figur 1 illustreras lämplig markanvändning i anslutning till transportleder för farligt gods. Zonerna har inga fasta gränser, utan riskbilden för det aktuella planområdet är avgörande för markanvändningens placering. En och samma markanvändning kan därmed tillhöra olika zoner.

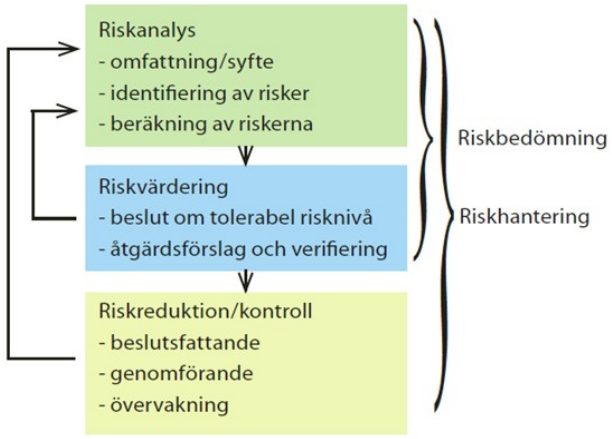

Figur 1. Zonindelning för riskhanteringsavstånd [3]. Zonerna representerar lämplig markanvändning i förhållande till transportled för farligt gods. Zonerna har inga fasta gränser.

2.4. Metodik, principer och kriterier för riskvärdering

2.4.1. Metodik för riskhantering

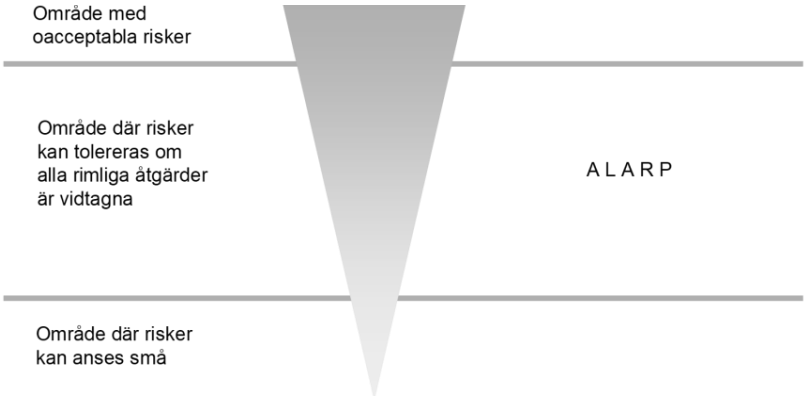
Riskhanteringsprocessen utgör ett systematiskt och kontinuerligt arbete för att kontrollera eller minska olycksrisker. Hanteringen kan delas in i tre delar: riskanalys, riskvärdering och riskreduktion. Dessa behandlar allt från identifiering av riskkällor och potentiella olyckshändelser till beslut om och genomförande av säkerhetshöjande åtgärder samt uppföljning av att besluten ger avsedd påverkan på riskbilden. Schematiskt kan processen beskrivas enligt Figur 2.

Figur 2.Metodik för riskhantering [3].

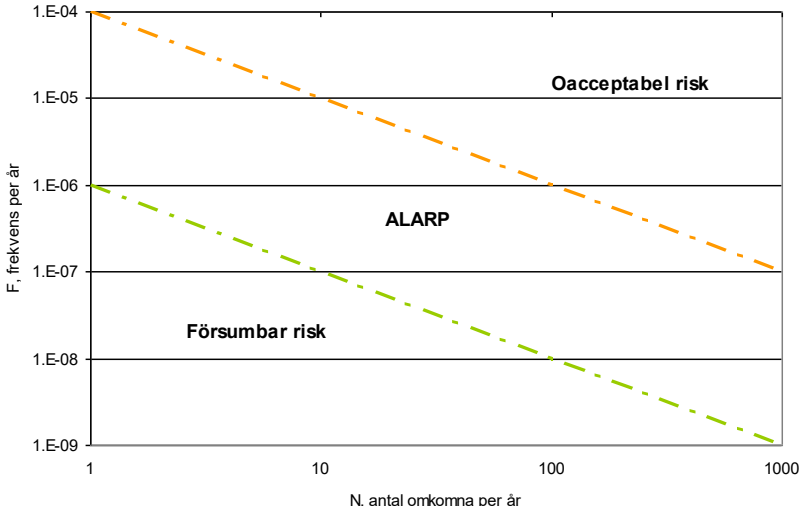
2.4.2. Allmänt om kriterier för riskvärdering

Kriterier för riskvärdering kommer att användas för att avgöra om risknivån är acceptabel eller inte. Acceptanskriterierna uttrycks vanligen som sannolikheten för att en olycka med en given konsekvens skall inträffa. Risker kan delas in i tre kategorier. De kan anses vara acceptabla, acceptabla med restriktioner eller oacceptabla. Figur 3 beskriver principen för riskvärdering [1].

Figur 3. Princip för uppbyggnad av riskvärderingskriterier [1].

Om en risk anses vara acceptabel med restriktioner innebär det att risknivån är i ett område som vanligtvis benämns ”ALARP”, vilket är en förkortning av ”As Low As Resonably Practicable”. Befinner sig risken för en olycka inom detta område bör riskerna reduceras så mycket som är möjligt utifrån samhällsekonomiska och praktiskt perspektiv. Konkret kan det efter en avvägning avseende kostnad och riskreduktion innebära en kombination av olika säkerhetshöjande åtgärder. Exempel på sådana säkerhetshöjande åtgärder kan vara separering (avstånd till transportleden), differentierad bebyggelse, byggnadstekniska åtgärder och utformning av området närmast transportleden. I Figur 4 visas hur ALARP-zonen kan definieras med kvantitativa mått.

Figur 4. Illustration av ALARP-zonen för samhällsrisk med exempel på riskvärderingskriterier [1].

2.4.3. Räddningsverkets (MBS:s) fyra principer för riskvärdering

För risker förknippade med människors hälsa och säkerhet bedöms risknivåerna övergripande utifrån de fyra principer som utarbetats av Räddningsverket, nuvarande MSB [1]:

- **Rimlighetsprincipen** - Risker som med tekniskt och ekonomiskt rimliga medel kan elimineras eller reduceras ska alltid åtgärdas (oavsett risknivå).
- **Proportionalitetsprincipen** - En verksamhets totala risknivå bör stå i proportion till den nytta i form av exempelvis produkter och tjänster som verksamheten medför.
- **Fördelningsprincipen** - Riskerna bör, i relation till den nytta verksamheten medför, vara skäligt fördelade inom samhället.
- **Principen om undvikande av katastrofer** - Om risker realiseras bör detta hellre ske i form av händelser som kan hanteras av befintliga resurser än i form av katastrofer.

Proportionalitets- och fördelningsprincipen och principen om undvikande av katastrofer uppfylls vid värdering med de kvantitativa värderingskriterierna för individ- och samhällsrisk. Rimlighetsprincipen kan uppfyllas genom exempelvis så kallad kostnad-nytta-analys [1].

2.4.4. Risker för tredje man

När riskvärdering och kriterier för risktolerans diskuteras ska graden av frivillighet att utsätta sig för den aktuella risken tas med, och därför skiljs det på personer som har anknytning till den aktuella riskkällan, och personer ur allmänheten, så kallat ”tredje man”. Denna uppdelning grundar sig i fördelningsprincipen som menar att enskilda grupper inte ska utsättas för oproportionerligt stora risker i förhållande till den nytta som den riskfyllda verksamheten genererar för dem, se avsnitt 2.4.3. Tredje man är alltså för verksamheten utomstående individer som inte är direkt inblandade i verksamhetens riskbild men som ändå kan löpa skada vid en olycka.

När det gäller transport av farligt gods eller andra risker i den fysiska planeringen räknas exempelvis boende, personer som befinner sig på offentliga platser eller i affärer som tredje man. Risknivåtoleransen för tredje man bör vara mycket låg, eftersom dessa personer endast har liten eller ingen nytta av att verksamheten bedrivs. För att risknivån ska anses tolerabel

för tredje man kan säkerhetshöjande åtgärder bli nödvändiga, och markanvändning kan behöva regleras genom att planera för exploatering avsedd för låg persontäthet.

2.4.5. DNV:s föreslagna kriterier

I Sverige finns inget nationellt beslut om vilket tillvägagångssätt eller vilka kriterier som ska tillämpas vid riskvärdering inom planprocessen. Praxis vid riskvärderingen är att använda Det Norske Veritas (DNV) förslag på riskkriterier gällande individ- och samhällsrisk [1].

För *individrisk* föreslog DNV följande kriterier:

- Övre gräns för område där risker, under vissa förutsättningar, kan accepteras: 10^{-5} per år.
- Övre gräns för område där risker kan kategoriseras som låga: 10^{-7} per år.

För *samhällsrisk* föreslog DNV följande kriterier:

- Övre gräns för område där risker under vissa förutsättningar kan tolereras: $F=10^{-4}$ per år för N=1 med lutning på F/N-kurva: -1.
- Övre gräns för område där risker kan kategoriseras som låga: $F=10^{-6}$ per år för N=1 med lutning på F/N-kurva: -1.

Samhällsriskkriterierna ovan beräknas med frekvenser för 1 km transportled och avser ett område på 1 km^2 med den tillkommande bebyggelsen placerad i mittpunkt.

3. Planområdets förutsättningar

3.1. Planområdet och planförslaget

Studerat område är idag huvudsakligen obebyggt och utgörs av mestadels av naturmark. Föreslaget planförslag från Sverigehus innefattar markanvändning i form av bostäder. Totalt kommer 288 bostäder byggas, bostäderna kommer variera mellan flerbostadshus, radhus och villor, se Figur 5. Planområdet angränsar i nordöst till Bohusbanan.

Figur 5. Överskådlig bild av planområdet. Det gula området representerar säkerhetsavstånd på 30 m.

3.2. Järnväg Bohusbanan

Bohusbanan är enkelspårig och sträckan Kville-Stenungsund har ett ÅDT på 43,8 resandetåg och 3,7 godståg. Längs med passagen i Kode passeras 1 växel på en karakteristisk sträcka av 1 kilometer. Medeltåglängden är 578 meter, vilket motsvarar cirka 23 vagnar. Årligt antal vagnar blir cirka 31 000 [6].

3.3. Personintensitet

För att beräkna samhällsrisk behövs en uppskattning av personintensiteten vid planområdet. Då ingen bebyggelse planeras inom 30 meter från Bohusbanan har detta område inte antagits generera någon signifikant personintensitet. För övriga delar av planområdet har personintensiteten schablonmässigt antagits uppgå till 5000 personer per kvadratkilometer.

Detta antagande bedöms vara konservativt för studerat planområde då majoriteten av planerad bebyggelse utgörs av småhus samt att naturmark kommer att bevaras för relativt stora delar av planområdet. Som jämförelse kan nämnas att den genomsnittliga personintensiteten för Stockholm kommun uppgår till ca 5200 personer per kvadratkilometer [7].

4. Riskinventering

4.1. Transport av farligt gods

Med farligt gods avses varor eller ämnen som har sådana egenskaper att de kan vara skadliga för människor, miljö och egendom om de inte hanteras rätt under transport [8]. Med transportleder för farligt gods avses sådana leder som är utpekade som primära eller sekundära transportleder eller vägar där det sannolikt kan gå farligt gods-transporter. En primär transportled för farligt gods är avsedd för genomfartstrafik, varför där kan förväntas gå farligt gods-transporter i alla klasser[3], medan en sekundär transportled är avsedd för lokala transporter till och från de primära lederna.

Huvuddelen av olyckorna med farligt gods inblandat är i grunden trafikolyckor och åtgärder för att förbättra vägsäkerheten medverkar därför också till att minska risken för en olycka med farligt gods. Det finns andra händelser än trafikolyckor som kan ge ett utsläpp av farligt gods, till exempel fordonsbränder och handhavandefel vid lastning. En brittisk studie visar att andelen sådana händelser är i storleksordningen 5 % och det antas därmed att dessa händelser inryms i de konservativa skattningar av olycksfrekvenserna som rapporten bygger på [9].

4.1.1. Transportklasser (RID) och representativa scenarier

Transport av farligt gods på land regleras i RID[4] för transport på järnväg. Farligt gods utgörs av flera olika ämnen vars fysikaliska och kemiska egenskaper varierar, och i RID delas farligt gods in i klasser beroende på vilka farliga egenskaper som ämnet har. I Tabell 1 beskrivs klasserna och karakteristiska konsekvenser för respektive klass.

[3] Transporter med farligt gods delas in i nio olika klasser för ämnen med liknande risker vid transport på väg. Klassificeringen benämns ofta ADR-klasser efter ett europeiskt regelverk för transport av farligt gods på landsväg.

[4] RID är europeiska föreskrifter för transport av farligt gods på järnväg. I Sverige används den nationella anpassningen RID-S (MSBFS 2020:10).

Tabell 1. Kortfattad beskrivning av respektive RID-klass.

KLASS	KATEGORI	BESKRIVNING	KONSEKVENSER
1	Explosiva ämnen och föremål	Sprängämnen, tändmedel, ammunition, etc.	Orsakar tryckpåverkan, brännskador och splitter. Stor mängd massexplosiva ämnen ger skadeområde med 100 m radie (orsakat av tryckvåg). Personer kan omkomma både inomhus och utomhus. Övriga explosiva ämnen och mindre mängder massexplosiva ämnen ger enbart lokala konsekvenser.
2	Gaser	Inerta gaser (kväve, argon etc.) oxiderande gaser (syre, ozon, etc.), brandfarliga gaser (acetylen, gasol etc.) och giftiga gaser (klor, svaveldioxid etc.).	Förgiftning, brännskador och i vissa fall tryckpåverkan till följd av giftigt gasmoln, jetflamma, gasmolnsexplosion eller BLEVE. Konsekvensområden över hundratals meter. Omkomna både inomhus och utomhus.
3	Brandfarliga vätskor	Bensin och diesel (majoriteten av klass 3) transporteras i tankar som rymmer maximalt 50 ton.	Brännskador och rökskador till följd av pölbrand, värmestrålning eller giftig rök. Konsekvensområden för brännskador utbreder sig vanligtvis inte mer än omkring 20 m från en pöl. Rök kan spridas över betydligt större område. Bildandet av vätskepöl beror på vägutformning, underlagsmaterial och diken etc.
4	Brandfarliga fasta ämnen	Kiseljärn (metallpulver), karbid och vit fosfor.	Brand, strålning och giftig rök. Konsekvenserna vanligtvis begränsade till närområdet kring olyckan.
5	Oxiderande ämnen. Organiska peroxider	Natriumklorat, väte-peroxider, kaliumklorat, ammoniumnitrat, etc.	Tryckpåverkan och brännskador. Självantändning, explosionsartat brandförlopp vid kontakt med brännbart organiskt material. Konsekvensområden för tryckvågor uppemot 100 m.
6	Giftiga ämnen. Smittförande ämnen	Arsenik-, bly- och kvicksilversalter, bekämpningsmedel, etc.	Giftigt utsläpp. Konsekvenserna vanligtvis begränsade till kontakt med själva olycksfordonet eller dess omedelbara närhet.
7	Radioaktiva ämnen	Medicinska preparat. Vanligtvis små mängder.	Utsläpp radioaktivt ämne, kroniska effekter, mm. Konsekvenserna begränsas till närområdet.
8	Frätande ämnen	Saltsyra, svavelsyra, salpetersyra, natrium- och kaliumhydroxid (lut).	Utsläpp av frätande ämne. Dödliga konsekvenser begränsade till närområdet. Personskador kan uppkomma på längre avstånd.
9	Övriga farliga ämnen	Gödningsämnen, asbest, magnetiska material etc.	Konsekvenserna vanligtvis begränsade till kontakt med själva olycksfordonet eller dess omedelbara närhet.

I tabellen ovan kan fyra olika typer av konsekvenser härledas:

- Brand
- Explosion
- Utsläpp av giftiga kemikalier
- Utsläpp av frätande kemikalier

Dessa konsekvenser kan härledas till olyckor med farligt gods i klass 1, 2, 3, 6 och 8. Ämnen i klass 4 (4.1-4.3), oxiderande ämnen och organiska peroxider i klass 5 (5.1-5.2), radioaktiva ämnen i klass 7 och övriga ämnens i klass 9 utgör normalt ingen fara för omgivningen då konsekvenserna koncentreras till fordonets närhet. Det finns dock undantag, till exempel kan oxiderande ämnen och organiska peroxider (klass 5) som blandas med brandfarliga vätskor (klass 3) orsaka explosioner. Föroreningar i en tank med väteperoxid (klass 5) kan orsaka ett skenande sönderfall med en tanksprängning som följd.

Utöver den uppdelningen i olika klasser krävs kännedom om fördelningar inom respektive klass för att kunna göra korrekta beräkningar av risken. Exempelvis omfattar klass 2 ”gaser”, vilka kan vara brandfarliga, giftiga eller sakna någon av dessa egenskaper. Likaså spelar det stor roll vilken av underklasserna 1.1-1.3 alternativt 1.4 som explosivämnena i klass 1 tillhör. Klass 1.4 kan nämligen inte kan ge upphov till skador som påverkar omgivningen.

4.1.2. Farligt gods på järnväg

För andelen av godstrafiken (antal vagnar) som transporterar farligt gods används värde 27%.

I en riskutredning för C W Borgs väg i Stenungsund kartläggs transporter av farligt gods på Bohusbanan [6]. Utredningen går igenom statistik från Trafikverket i perioden 2013-2017 och noterar ett medelvärde på 6 300 vagnar per år. Detta räknas upp för att motsvara år 2040, vilket ger en prognos på totalt 8 300 vagnar per år med farligt gods. Denna inventering bedöms vara tillämpbar även för studerad sträcka av Bohusbanan.

I Tabell 2 visas en sammanställning av andelen inom respektive huvudklass och underklass. Andelen explosivt i RID-klass 5 har justerats från det nationella genomsnittet på 5 % till 100 % då det rör sig om transporter till en specifik industri i Stenungsund.

Tabell 2. Uppdelning av transport av farligt gods på Bohusbanan i huvudklasser.

RID-KLASS	ANDEL INOM RID-KLASS	UNDERKLASS	ANDEL INOM UNDERKLASS
1	-	Explosivt Övrigt	- -
2	98,92 %	Giftigt Brandfarligt Övrigt	5,8 % 94,2 % 0 %
3	1,05 %	-	-
4	-	-	-
5	0,02 %	Explosivt Övrigt	100 % 0 %
6	-	Flytande Övrigt	- -
7	-	-	-
8	-	-	-
9	-	-	-

4.1.3. Val av olycksscenarier

Vid transport av farligt gods utgör nedanstående olycksförlopp de dimensionerande olycksscenarierna som utgör underlag till beräkning av individ- och samhällsrisknivåer (se även Tabell 3):

- Utsläpp och antändning av kondenserad brännbar gas som kan ge upphov till BLEVE, gasmolnsexplosion, gasmolnsbrand och jetflamma, vilket leder till brännskador och i vissa fall även tryckskador.
- Utsläpp och antändning av brandfarliga vätskor vilka orsakar pölbrand med efterföljande brännskador.
- Utsläpp av giftiga brandfarliga vätskor vilka orsakar förgiftning vid inandning när de driver i väg som gasmoln.

Tabell 3. Sammanfattning av dimensionerande olycksscenarier vid transport av farligt gods.

ÄMNE	PRIMÄR HÄNDELSE	SEKUNDÄR HÄNDELSE	SKADEVERKAN
Tryckkondenserade gaser	Förångas vid utsläpp och övergår i gasform som driver i väg med vinden.	Brand och explosion vid antändning av gasmoln på längre av stånd från utsläppskällan (UVCE[5]). Jetflamma vid antändning av utströmmande gas. Explosion vid kraftig upphettning av tryckkondenserad gas som kokar och släpps ut momentant från en bristande tank (BLEVE[6]).	Brännskador Tryckskador Förgiftningsskador vid inandning
Brandfarliga, giftiga och frätande vätskor	Breder ut sig på marken och bildar pölar som avdunstar. Giftiga ångor driver i väg med vinden.	Pölbrand vid antändning av vätskepöl. Explosion vid antändning av avdunstade ångor, eller vid blandning med oxiderande organiska peroxider.	Brännskador Tryckskador Förgiftningsskador vid inandning Frätskador vid hudkontakt

[5] Unconfined Vapour Cloud Explosion.

[6] Boiling Liquid Expanding Vapour Cloud Explosion.

4.2. Projektspecifika data för beräkningar

Nedan redovisas övrig projektspecifika data som använts vid beräkningar av risknivåer, enligt metoden som beskrivs i bilagan.

4.2.1. Järnvägsdata

I genomsnitt deltar 3,5 vagnar i en urspårning, 27 % av godsvagnarna antas medföra farligt gods. Sannolikheten att en eller flera av dessa vagnar medför farligt gods är:
$1 - (1 - 0{,}27)^{3.5} = 67\ \%$.

I Tabell 4 visas indata för beräkning av olycksfrekvenser på järnväg uppdelat på person- respektive godståg.

Tabell 4. Indata för beräkning av olycksfrekvens på järnväg.

PARAMETER	G KVILLE – STENUNGSSUND PERSONTÅG OCH GODSTÅG
Totalt antal tåg per år	65
Totalt antal vagnar per år	23 725
Totalt antal vagnaxlar per år	103 295
Hastighet (km/h)	140 km/h

Antalet växelpassager samt plankorsningar med bommar utmed en sträcka av 1 000 meter, med planområdet centrerat, redovisas i Tabell 5.

Tabell 5. Antal växelpassager och plankorsningar (med bommar) inom 1 000 meter utmed järnvägssträckan förbi planområdet.

PARAMETER	JÄRNVÄGSSTRÄCKA 1
Antal växelpassager	1
Antal plankorsningar	-

4.2.2. Frekvens för olycksscenarier för järnvägstrafik

I Tabell 6 sammanställs de olika olyckstyperna, intensitetsfaktorerna, exponering och frekvens per år enligt Fredéns modell [10]. Beräkningarna har utförts med antal växelpassager och plankorsningar med bommar enligt Tabell 5.

Tabell 6. Beräkning av olycksfrekvens för studerad sträcka av Bohusbanan.

PARAMETER	INTENSITETSFAKTOR	EXPONERING	FREKVENS/ÅR
Rälsbrott	5,0E-11 / vagnaxelkm	261 340	1,3E-05
Solkurva	1,0E-5 / spårkm	1	1,0E-05
Spårlägesfel	5,9E-10 / vagnaxelkm	261 340	1,8E-04
Växel sliten	5,0E-10 / passage	2	2,4E-04
Vagnfel	3,1E-9 / vagnaxelkm	261 340	8,1E-04
Lastförskjutning	4,0E-10 / vagnaxelkm	261 340	1,0E-04
Annan orsak	5,7E-8 / tågkm	23 725	1,4E-03
Okänd orsak	1,4E-7 / tågkm	23 725	3,3E-03
Kollision i plankorsning	5,0E-8 / tågpassage	23 725	1,2E-03

I Tabell 7 visas en sammanställning av urspårningsfrekvenser för berörda järnvägsbanor. I riskmodellen används frekvenserna tillsammans med resultatet av konsekvensberäkningarna för att beräkna risknivåer.

Tabell 7. Sammanställning av olycksfrekvenser.

OLYCKSFREKVENS PER ÅR	JÄRNVÄGSSTRÄCKA BOHUSBANAN
Urspårning (total)	0,0072
Urspårning (persontåg)	0,0063
Urspårning (godståg)	0,0009
Urspårning (godståg med farligt gods)	0,0006

De enskilda scenariernas frekvenser i Tabell 8 avser olyckor med farligt gods och är den data som frekvensmodellen lämnar över till riskmodellen som redovisas i bilagan. I riskmodellen används frekvenserna tillsammans med resultatet av konsekvensberäkningarna för att beräkna risknivåer.

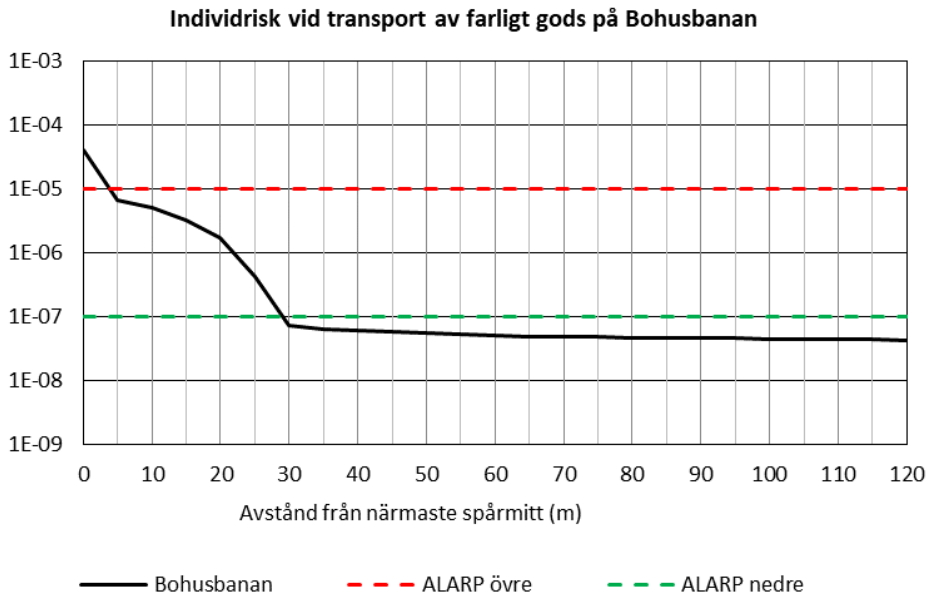
Tabell 8. Frekvenser per år för respektive scenario vid järnvägstransport.

SCENARIO	JÄRNVÄGSSTRÄCKA BOHUSBANAN
Klass 1 detonation	5,3E-10
Klass 2 BLEVE	4,9E-10
Klass 2 jetflamma	6,2E-09
Klass 2 UVCE	1,5E-09
Klass 2 giftmoln	1,0E-09
Klass 3 pölbrand (direkt)	4,4E-06
Klass 3 pölbrand (fördröjd)	2,2E-06
Klass 3 giftmoln	4,7E-08
Klass 5 detonation	2,4E-09
Klass 6 giftmoln	8,9E-08
Klass 8	2,1E-06
Summa:	**8,8E-06**

5. Risknivåer och riskvärdering

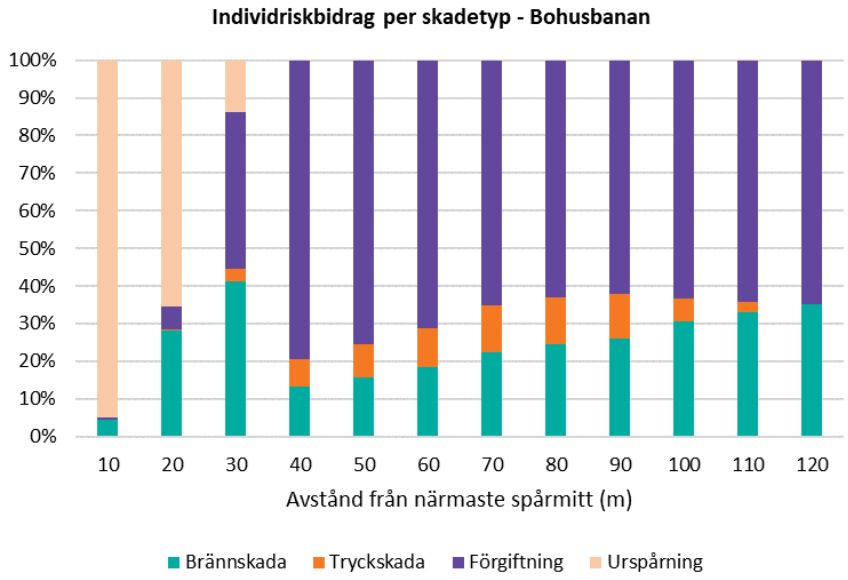
5.1. Individrisk

I Figur 6 redovisas beräknad individrisknivån utmed Bohusbanan förbi planområdet. Individrisken understiger den nedre gränsen för ALARP för avstånd över 30 meter från Bohusbanan. Individrisken för den bebyggelse som planeras inom planområdet är därmed att betrakta som låg enligt de föreslagna kriterierna från DNV.

Figur 6. Individrisk vid transport av farligt gods på Bohusbanan utmed planområdet.

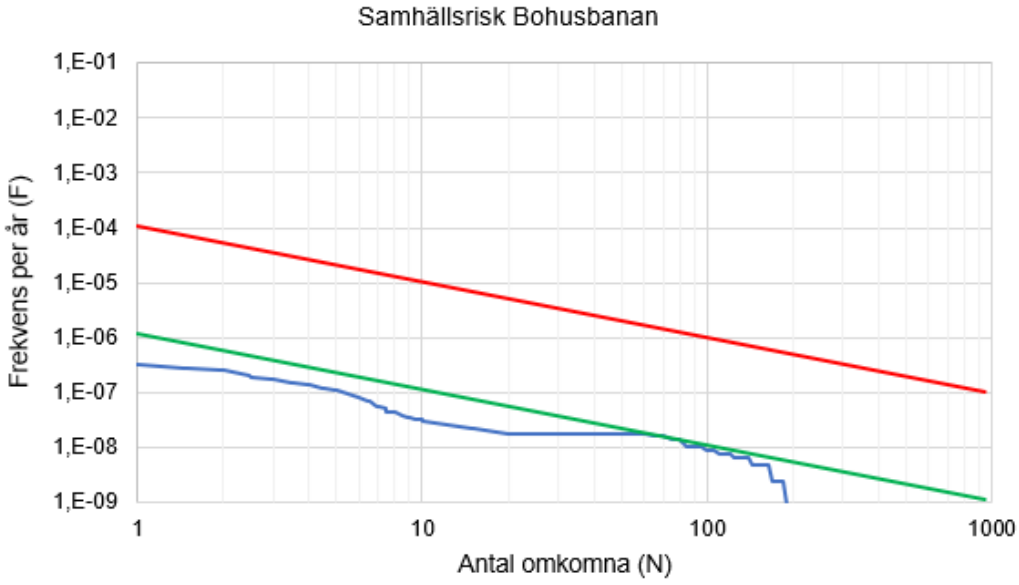
I Figur 7 redovisas individriskbidragen per skadetyp. Inom planområdet utgör förgiftning de största riskbidraget. Dock så utsläpp av giftiga gaser är beroende på väderförhållande och kan spridas över större områden.

Figur 7. Individriskbidrag per skadetyp på Bohusbanan utmed fastigheten

5.2. Samhällsrisk

Den beräknade samhällsrisken för planområdet presenteras i Figur 8. Samhällsrisken är lägre än den nedre gränsen för ALARP, därmed kan samhällsrisken för området betraktas som låg.

Figur 8. Samhällsrisk för planområdet med hänsyn till transport av farligt gods på Bohusbanan.

5.3. Bedömning av lämpliga säkerhetshöjande åtgärder

Inom planområdet planeras bostäder som närmast ca. 30 meter från Bohusbanan. På detta avstånd understiger både beräknad individrisk och samhällsrisk utmed Bohusbanan den nedre gränsen för ALARP området. Risknivån hamnar därmed på en nivå som anses vara låg och där behov av ytterligare skyddsåtgärder inte anses föreligga.

Trots den låga risknivån har ändå vissa skyddsåtgärder beaktats för planområdet. De säkerhetshöjande åtgärder som utvärderas baseras på kategoriseringen i Boverkets och Räddningsverkets vägledningsrapport *Säkerhetshöjande åtgärder i detaljplaner* [11] och är:

- Skyddsavstånd samt disponering av byggnader och område
- Ventilationsåtgärder för att skydda mot giftiga ämnen

Skyddsavstånd, disponering av byggnad och område samt utrymning

Ytterligare skyddsavstånd för bostäderna har enligt Figur 6 liten effekt på individrisken för planområdet. Givet beräknade risknivåer bedömer Briab att området 0-30 meter från Bohusbanan inte ska uppmuntra till stadigvarande vistelse utomhus. Notera att användning så som t.ex. lokalgator eller ytparkering kan tillåtas inom detta område. Denna åtgärd minskar exponeringen/utsattheten för flertalet av olycksscenarion kopplade till farligt gods.

För bostäder inom 30 till 50 m ifrån järnvägsspåret ska utrymning kunna ske i ofarlig riktning, dvs. en riktning som inte vetter direkt mot Bohusbanan.

Ventilationsåtgärder för att skydda mot giftiga ämnen

Förgiftningsskador står för ett betydande bidrag till individrisken för planområdet. Även vid en mycket låg risknivå kan dock olyckor med farligt gods som leder till utsläpp av giftig gas få stora konsekvenser om sådana skulle inträffa. Konsekvensberäkningarna i bilagan visar att flertalet olycksscenarier kan få påverkan på stora avstånd.

Giftiga gaser är ofta tyngre än omgivande luft, vilket innebär att de rör sig längs med marken. Placeringen av friskluftsintag högt uppe kan minska risken att giftiga gaser kommer in i byggnaderna. Effekten blir större ju närmre utsläppspunkten som byggnaden är placerad och ju högre luftintaget är placerat. Lokala väder- och vindförhållanden har dock fortfarande betydelse för koncentrationen, men åtgärden kan minska koncentrationen med mellan 20 % och över 90 % beroende på höjden och avståndet från utsläppspunkten. En placering av friskluftsintag på högre höjd än 8 meter ovan mark minskar påtagligt koncentrationen av giftiga gaser inomhus, men även lägre placeringar ger en reducerande effekt.

Denna åtgärd kan vara tekniskt svår att tillämpa för bebyggelse som utgörs av småhus, och är mer lämplig för exempelvis flerbostadshus, centrum och handelsbebyggelse. Den skadebegränsande effekten på risknivån är även lägre för småhus jämfört med de andra typerna, både genom att det är lägre persontäthet och för att friskluftsintag inte kan placeras lika högt och få samma skadebegränsande effekt. Därmed är det inte en rimlig åtgärd att införa som planbestämmelse för småhusbebyggelsen. För flerbostadshus bedöms dock åtgärden vara tekniskt möjlig och en lämplig åtgärd att beakta.

6. Slutsatser

6.1. Allmänt

Syftet med riskanalysen är att undersöka om olycksriskerna avseende farligt gods på Bohusbanan är acceptabla för studerat planområde. Genom en riskanalys kan möjliga olyckor identifieras och bedömas och eventuella skyddsåtgärder kan därmed rekommenderas.

6.2. Rekommendationer

Utifrån beräkningar, kriterier, platsspecifika förhållanden och kvalitativa värderingar görs följande rekommendationer gällande skyddsåtgärder:

- Området 0-30 meter från Bohusbanan ska utgöra ett bebyggelsefritt område som inte uppmuntrar till stadigvarande vistelse utomhus. Lokalgata och ytparkering är dock acceptabel inom det bebyggelsefria området.
- Inom 50 meter från Bohusbanan ska utrymning kunna ske i ofarlig riktning, dvs. en riktning som inte vetter direkt mot Bohusbanan.
- Inom planområdet ska friskluftsintag till flerbostadshusen om möjligt placeras minst 8 meter ovan mark. I de fall där byggnadshöjden inte tillåter placering av friskluftsintag 8 meter ovan mark ska friskluftsintagen placeras högt och vänd bort från leden.

Inga ytterligare skyddsåtgärder anses nödvändiga att lyfta in i detaljplanen. Notera att detta enbart gäller vid den markanvändning och övriga förutsättningar som anges i kapitel 3.

7. Referenser

[1] Räddningsverket, ”Värdering av risk,” Statens Räddningsverk, Karlstad, 1997.

[2] Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB), ”Riskhänsyn i fysisk planering,” [Online]. Available: https://www.msb.se/sv/amnesomraden/skydd-mot-olyckor-och-farliga-amnen/samhallsplanering/riskhansyn-i-fysisk-planering/.

[3] Länsstyrelserna i Skåne län, Stockholms län, Västra Götalands län, ”Riskhantering i detaljplaneprocessen – Riskpolicy för markanvändinng intill transportleder för farligtgods,” 2006.

[4] Länsstyrelsen i Skåne län, ”Riktlinjer för riskhänsyn i samhällsplaneringen (RIKTSAM) - bebyggelseplanering intill väg och järnväg med transport av farligt gods,” Rapport "Skåne i utveckling" 2007:06, 2007.

[5] Länsstyrelsen i Stockholms län, ”Fakta 2016:4 Riktlinjer för planläggning intill vägar och järnvägar där det transporteras farligt gods,” Enheten för samhällsskydd och beredskap, Stockholm, 2016.

[6] COWI, ”Riskutredning C W Borgs väg, Stenungsund,” 2020-10-08.

[7] Statistiska centralbyrån (SCB), ”Befolkningstäthet i Sverige,” 8 april 2022. [Online]. Available: https://www.scb.se/hitta-statistik/sverige-i-siffror/manniskorna-i-sverige/befolkningstathet-i-sverige/. [Använd 9 december 2022].

[8] Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB), ”Transport av farligt gods,” 2020. [Online]. Available: https://www.msb.se/sv/amnesomraden/skydd-mot-olyckor-och-farliga-amnen/farligt-gods/.

[9] HMSO, ”Major hazard aspects of the transport of dangerous substances - report and appandice,” Advisory Committee on Dangerous Substaces, Health & Safety Comission, London, 1991.

[10] S. Fredén , ”Modell för skattning av sannolikhet för järnvägsolyckor som drabbar omgivningen,” Miljösektionen, Banverket, 2001.

[11] Räddningsverket och Boverket, ”Säkerhetshöjande åtgärder i detaljplaner,” 2006.

Beställare: Sverigehuset
Uppdragsnummer: 202217

Fördjupad artinventering, fåglar, Kode, Kungälvs kommun

2023-09-03

Foto: Ulf Börnell, 2023-05-07

ViAQ Miljö AB
Stora Badhusgatan 18-20
411 21 Göteborg

Peter Rodhe
Miljökonsult
0734-122688
peter.rodhe@viaq.se

Innehållsförteckning

1.	**Inledning**	**3**
1.1.	Bakgrund och syfte	3
1.2.	Området	3
2.	**Genomförande och resultat**	**4**
2.1.	Tidigare observationer i området	4
2.2.	Metod fältinventering	4
2.1.	Resultat	5
3.	**Förslag till skyddsåtgärder**	**6**
4.	**Sammanfattande bedömning**	**6**
5.	**Referenser**	**6**

ViAQ Miljö AB
Stora Badhusgatan 18-20
411 21 Göteborg

Peter Rodhe
Miljökonsult
0734-122688
peter.rodhe@viaq.se

1. Inledning

1.1. Bakgrund och syfte

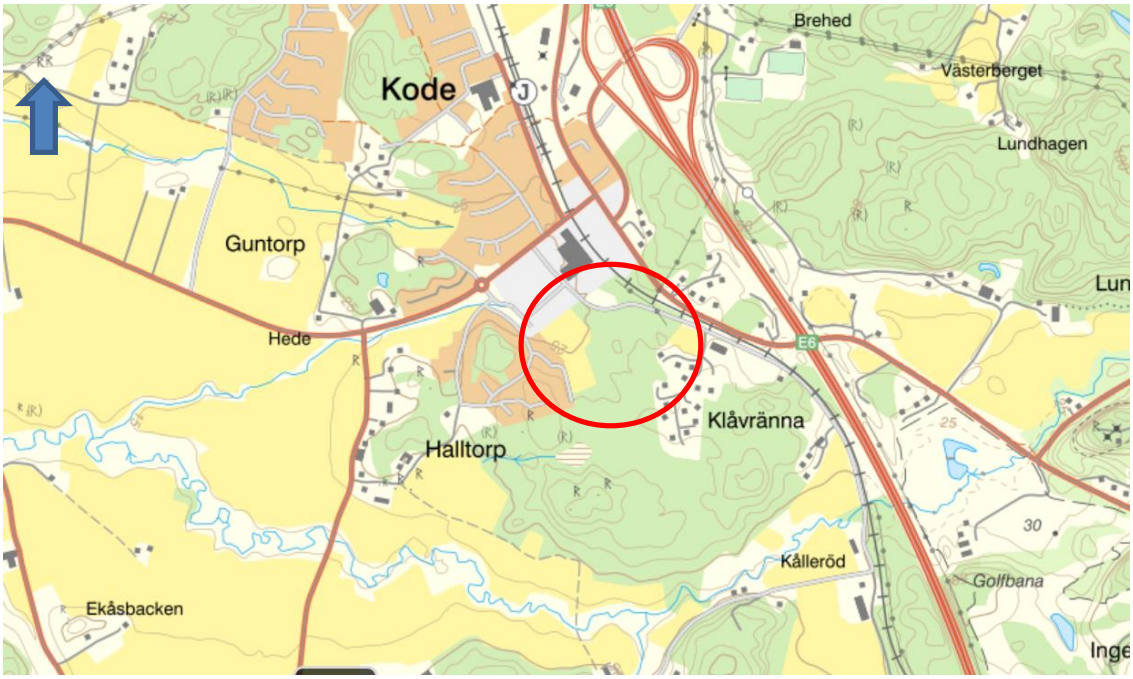
På uppdrag av Sverigehuset har ViAQ Miljö AB genomfört en fördjupad artinventering av fåglar inom fastigheterna Halltorp 1:19 och 1:64, Kode i Kungälvs kommun.

Genomförd fågelinventering ska kunna genomföra underlag för kommande detaljplan.

1.2. Området

Området är beläget i Kode, strax sydost om centrum, se ***Figur 1***. Området avgränsas av bebyggelse i väst, öst och syd samt väg/järnväg i norr.

Området utgörs av åkermark och blandskog (främst gran, tall och björk).

Figur 1. *Områdets ungefärliga läge är markerat med rött. (Karta hämtad från Infokartan)*

2. Genomförande och resultat

2.1. Tidigare observationer i området

Det finns inga inrapporterade fynd i artportalen inom det aktuella området innan maj 2023.

* Förklaringar:
I - Förtecknad i internationell konvention eller EU-direktiv
F - Fridlyst/fredad året runt i hela Sverige
G - Förtecknad i IUCN:s globala rödlista (2019 vers. 3)
NT - Nära hotad
VU- Sårbar
EN - Starkt hotad

2.2. Metod fältinventering

Inventeringen utförs som häckfågeltaxering med ett besök 2023-05-04 (tillsammans med Johan Svedholm, Naturcentrum) och ett besök 2023-06-09 se ***Tabell 2.*** Princip för inventering följer i möjligaste mån metoden linjetaxering enligt Naturvårdsverket (Naturvårdsverket 2012a) vilket innebär att man går i lugnt tempo utmed räta linjer, så kallade transekter, genom området. Alla fåglar som inventeraren hör och eller ser noteras, se ***Tabell 2.*** Inventeringen 2023-06-09 har utförts av Ulf Börnell.

Tabell 1 *Redogörelse för respektive fältbesök, tidpunkt samt väderförhållande*

Fältbesök	***Datum***	***Tid?***	***Väderförhållande***
Fältbesök 1	2023-05-04	Förmiddag	Mulet, ca 10 gr
Fältbesök 2	2023-06-09	Förmidag	Soligt, ca 18 gr

Foto 1 *Tall med spår efter hackspett, sannolikt spillkråka.*

2.1. Resultat

Vid fältbesöket i maj identifierades 16 olika fågelarter, varav två rödlistade.

Vid fältbesöket i juni identifierades14 olika fågelarter, varav två rödlistade.

I ***Tabell 2*** redovisas resultat från fältbesöken inklusive kommentarer om antal observationer, häckningskriterier samt rödlistning.

Tabell 2 *Resultat av utförd fördjupad fågelinventering*

Fågelart	Fältbesök 1	Fältbesök 2	Antal observationer	Häckningskriterium	Rödlistad*
Entita	x	x	En	Möjlig	NT
Blåmes	x	x	Flera	Sannolik	
Grönsångare	x	x	Flera	Möjlig	NT
Lövsångare	x	x	Flera	Sannolik	
Gransångare	x	x	Flera	Sannolik	
Svarthätta		x	Flera	Sannolik	
Trädgårdssångare	x	x	En	Sannolik	
Gärdsmyg	x	-	En	Möjlig	
Nötväcka	x	x	Flera	Sannolik	
Taltrast		x	En	Möjlig	
Koltrast	x	x	Flera	Sannolik	
Rödhake	x	x	Flera	Bekräftad	
Bofink	x	x	Flera	Sannolik	
Talgoxe	x	x	Flera	Sannolik	
stenknäck	x		En	Ej trolig	
taltrast	x		En	Sannolikt	
trädkrypare	x		En	Sannolikt	
Rödstjärt	x		En	Sannolikt	

* Förklaringar:
I - Förtecknad i internationell konvention eller EU-direktiv
F - Fridlyst/fredad året runt i hela Sverige
G - Förtecknad i IUCN:s globala rödlista (2019 vers. 3)
NT - Nära hotad
VU- Sårbar
EN - Starkt hotad

3. Förslag till skyddsåtgärder

De fåglar som kommer att påverkas av åtgärder i området är främst de fåglar som bedöms häcka inom eller i anslutning till området. För att undvika att fåglar dödas eller att häckningar spolieras föreslås att trädavverkning undviks under fåglarnas häckningsperiod.

4. Sammanfattande bedömning

Området utgörs av en äng och i övrigt blandskog utan högre värden för fågellivet. Vid fältbesöket i maj noterades 16 olika fågelarter och i juni 14 fågelarter. Två av de arter som noterats är rödlistade. I området fanns även några döda träd med spår efter hackspett, troligen större hackspett och spillkråka. Samtliga vilda fågelarter är fridlysta. I artskyddssammanhang brukar de fågelarter som omfattas av rödlistning prioriteras.

5. Referenser

Artportalen. https://www.artportalen.se/

Artdatabanken. Arbetsfil_bok_sid20-243_FINAL.indd (artdatabanken.se)

Infokartan Västra Götalands län. https://ext-geoportal.lansstyrelsen.se/standard/?appid=023f6dde755f41c5a719b111ddfb80ed

Naturvårdsverket. 2009. Handbok för artskyddsförordningen. Del 1. Fridlysning och dispenser. Handbok 2009:2. Naturresursavdelningen

NATURCENTRUM AB

Naturvärdesinventering Halltorp, Kode

Kungälvs kommun

Naturcentrum AB – NVI enligt Svensk Standard 199000

22 juni 2023

NATURCENTRUM AB

Uppdragsgivare
Sverigehuset

Uppdragsgivarens kontaktperson
Peter Rodhe, ViAQ Miljö
Tel. 0734-12 26 88
peter.rodhe@viaq.se

Uppdragstagare
Naturcentrum AB
Strandtorget 3
444 30 Stenungsund
Tel. 010-220 12 00
ncab@naturcentrum.se

Projektorganisation
Naturcentrums projektnummer: 3756

Projektledare: Johan Svedholm
Tel. 010-220 12 17
johan.svedholm@naturcentrum.se

Naturvärdesinventering och rapport: Johan Svedholm
Granskning: Sara Elg

Kartmaterial
©Lantmäteriet

Omslagsbild
Småvatten i naturvärdesobjekt 4.

Foton i rapporten
Samtliga foton är från inventeringsområdet och har tagits i samband med inventeringen.

Denna rapport bör citeras
Svedholm, J. 2023. Naturvärdesinventering Halltorp, Kode, Kungälvs kommun. Naturcentrum AB i PDF-rapport till Sverigehuset. 25 sidor.

Innehåll

Sammanfattning **4**

Uppdrag **5**

Metodik **6**

Naturvärdesbedömning 6
Fältinventering 7
Detaljeringsgrad 7
Tillägg 7
Nomenklatur – namnpresentation 7

Resultat **8**

Inventeringsområdet 8
Läge 8
Beskrivning 8
Resultat av förarbete 8
Naturinventeringar 8
Naturvårdsarter 8
Gällande områdesskydd 9
Resultat av fältinventering 9
Naturvärdesobjekt 9
Naturvårdsarter 10
Värdeelement 12
Generella biotopskydd 14

Redovisning av naturvärdesobjekt **16**

Referenser **23**

Publikationer 23
Internetbaserade källor 23
Personlig kommunikation 23

Bilaga 1 – Förtydliganden av metodik **24**

Förarbete 24
Naturvårdsarter 24
Generellt skyddade biotopskyddsområden 25
Värdeelement 25

Sammanfattning

Naturcentrum AB har på uppdrag av Sverigehuset genomfört en naturvärdesinventering av ett område vid Halltorp, Kode i Kungälvs kommun. Inventeringen ska kunna utgöra underlag för detaljplan.

Naturvärdesinventeringen har genomförts enligt **Svensk Standard SS 19 90 00** på **fältnivå** med detaljeringsgrad **detalj** och med tillägget **naturvärdesklass 4**, **generellt biotopskydd** och **värdeelement**.

Inventeringsområdet omfattar knappt 11 ha, och domineras av barr- och blandskog men det finns också områden med åkermark och kultiverad betesmark. Flera diken och småvatten finns i inventeringsområdet.

Vid inventeringen identifierades sju naturvärdesobjekt. Totalt omfattar objekt med naturvärde cirka 2,5 ha hektar av inventeringsområdet (drygt 20 % av ytan). Identifierade naturvärdesobjekt utgörs av:

- **Påtagligt naturvärde – naturvärdesklass 3.** Fyra naturvärdesobjekt; en blandskog, en björksumpskog, en lövskog och ett småvatten.
- **Visst naturvärde – naturvärdesklass 4.** Tre naturvärdesobjekt; två barrskogsobjekt och ett blandskogs-/hällmarksobjekt.

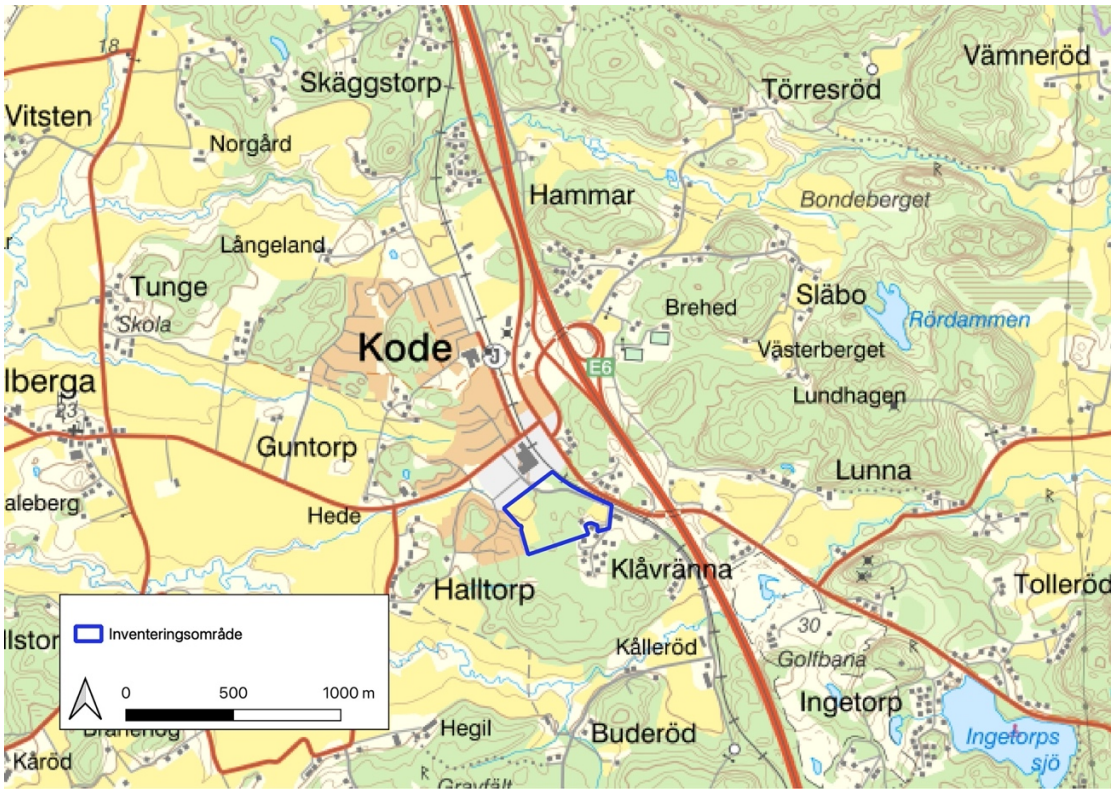
25 värdeelement identifierades, de utgörs av stenmurar, diken, grova träd, högstubbar, block, småvatten, en lodyta och ett odlingsröse. Av dessa bedömdes 10 småvatten/diken, stenmurar och odlingsröset omfattas av det generella biotopskyddet.

Av skyddade arter (utöver fåglar där samtliga arter omfattas av artskyddsförordningen 4 §) noterades yngel av vanlig groda (fridlyst enligt artskyddsförordningen 6 §) i ett småvatten. Det kan inte uteslutas att även andra groddjur reproducerar sig i området. I övrigt noterades följande rödlistade arter: spillkråka NT (även upptagen i EU:s fågeldirektiv, bilaga 1) – födosöksspår noterades på flera ställen och grönsångare NT som troligen häckar i området. Vid en parallellt genomförd fågelinventering noterades även entita NT under omständigheter som tyder på häckning. Av övriga naturvårdsintressanta arter kan nämnas den ovanliga arten kvistlav.

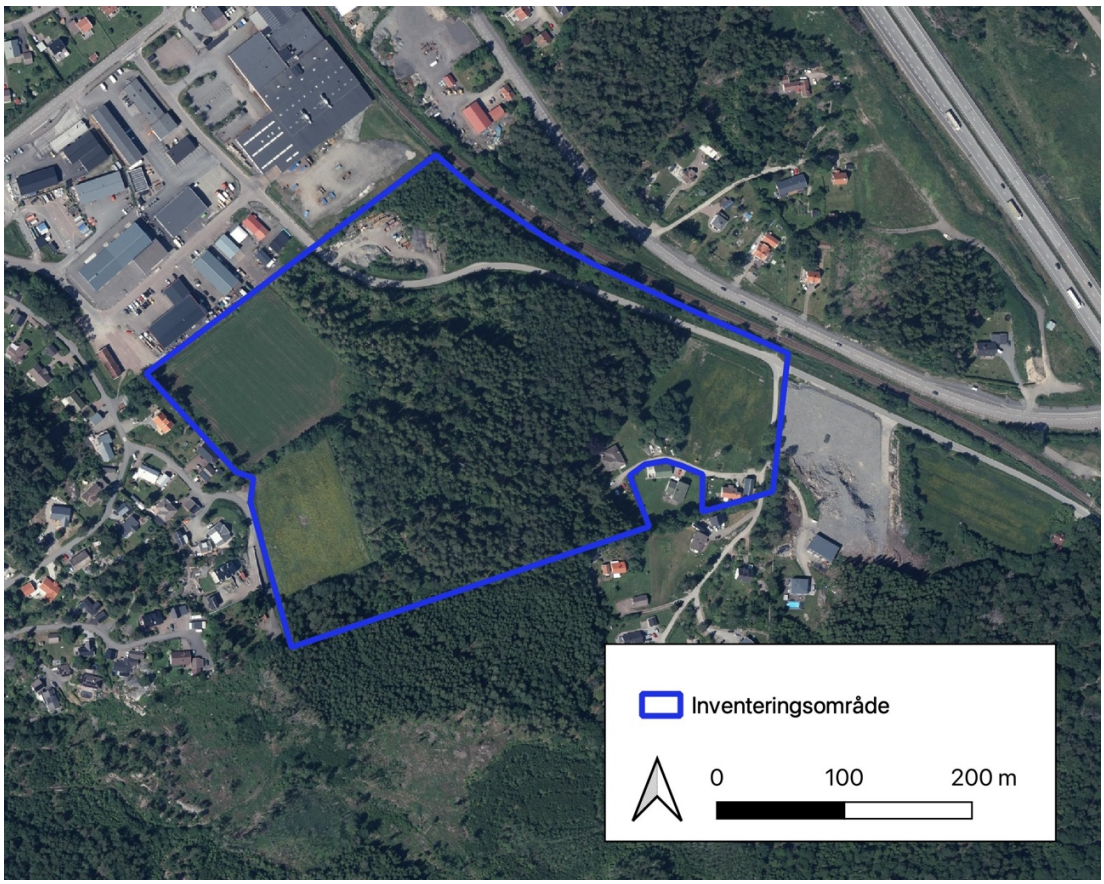
Uppdrag

Naturcentrum AB har på uppdrag av Sverigehuset genomfört en naturvärdesinventering av ett område vid Halltorp, Kode i Kungälvs kommun. Inventeringen ska utgöra underlag för detaljplan. Naturvärdesinventeringen har genomförts enligt **Svensk Standard SS 19 90 00** på **fältnivå** med detaljeringsgrad **detalj** och med tilläggen **naturvärdesklass 4**, **generellt biotopskydd** och **värdeelement**.

Inventeringsområdets läge i förhållande till kringliggande landskap framgår av figur 1 och avgränsat inventeringsområde framgår av figur 2.

Figur 1. Inventeringsområdets läge i förhållande till omkringliggande landskap.

Figur 2. Inventeringsområdet.

Metodik

Inventeringen har utförts enligt **Svensk Standard** (SS 19 90 00: 2014). Det innebär identifiering av geografiska områden med positiv betydelse för biologisk mångfald, samt bedömning av denna betydelse. Med biologisk mångfald avses ”mångfald inom arter, mellan arter och av ekosystem”.

Naturvärdesbedömning

Områden av positiv betydelse för biologisk mångfald avgränsas och beskrivs som naturvärdesobjekt eller landskapsobjekt. Naturvärdesobjektens betydelse för biologisk mångfald bedöms enligt en skala i tre eller fyra naturvärdesklasser enligt figur 3. Naturvärdesklass 1–3 är obligatoriska och naturvärdesklass 4 är ett tillägg. Vid denna inventering har naturvärdesklass 4 ingått.

Högsta naturvärde – naturvärdesklass 1
Störst positiv betydelse för biologisk mångfald
Högt naturvärde – naturvärdesklass 2
Stor positiv betydelse för biologisk mångfald
Påtagligt naturvärde – naturvärdesklass 3
Påtaglig positiv betydelse för biologisk mångfald
Visst naturvärde – naturvärdesklass 4
Viss positiv betydelse för biologisk mångfald

Figur 3. Naturvärdesklasser.

Fältinventering

Fältinventering genomfördes genom att hela inventeringsområdet genomströvades. Utifrån beprövad kunskap och erfarenhet eftersöktes biotopkvaliteter och arter av betydelse för biologisk mångfald. Fältbesöket skedde den 4 maj 2023.

Detaljeringsgrad

Naturvärdesinventering enligt **Svensk Standard SS 19 90 00** kan utföras med olika detaljeringsgrad. Inventeringen genomfördes i detta fall med detaljeringsgrad **detalj**. Det innebär att redovisningen omfattar naturvärdesobjekt med en yta av 10 m^2 eller mer samt linjeformade objekt med en minsta längd av 10 m och 0,5 m bredd.

Tillägg

Naturvärdesinventering enligt **Svensk Standard SS 19 90 00** kan utföras med olika tillägg. Vid denna inventering har nedanstående tillägg ingått:

4.5.2 Tillägget **naturvärdesklass 4**, vilket innebär att även naturvärdesobjekt med naturvärdesklass 4 – visst naturvärde – identifieras och avgränsas.

4.5.3 Tillägget **generellt biotopskydd** vilket innebär att alla områden som omfattas av det generella biotopskyddet enligt miljöbalken 7 kap 11§ och förordning om områdesskydd oavsett storlek, identifieras och kartläggas.

4.5.4 Tillägget **värdeelement** vilket innebär att element som är särskilt viktiga för inventeringsområdets naturvärde eftersöks, kartläggs och redovisas.

Nomenklatur – namnpresentation

Samtliga arter anges med vedertagna svenska namn. Om svenskt namn saknas anges vetenskapligt namn. För naturvårdsarter presenteras det vetenskapliga namnet i tabell. Namnen, såväl de svenska som de vetenskapliga, följer Dyntaxa.

Resultat

Inventeringsområdet

Läge

Inventeringsområdet är beläget vid Halltorp söder om Kode samhälle, Kungälvs kommun. I omgivande landskap finns huvudsakligen jordbruksmarker som dominerar västerut samt skogsmark åt öster. I den direkta omgivningen ansluter bostadsområden och Kode tätort mot nord och nordväst. Strax öster om inventeringsområdet löper E6.

Beskrivning

Inventeringsområdet omfattar knappt 11 ha, och domineras av barr- och blandskog. I väster och öster finns åker- och betesmarker och i norr finns en grusbelagd upplagsplats omgiven av igenväxningsmiljöer. Längs områdets nordöstra gräns löper en asfalterad väg. Flera diken och småvatten finns i inventeringsområdet. I norr gränsar inventeringsområdet till ett industriområde, i väster och sydost till villabebyggelse, i söder till en skogsplantering och i nordost till Bohusbanans banvall.

Områden som saknar naturvärde i inventeringsområdet utgörs främst av åkermark, kultiverad betesmark, yngre skogsplanteringar och igenväxningsmarker samt hårdgjorda ytor. Dessa områden saknar eller har liten betydelse för biologisk mångfald och bidrar i sitt nuvarande tillstånd inte till mångfald inom arter, mellan arter eller ekosystem.

Resultat av förarbete

Genomgångna källor redovisas i Bilaga 1 – Förtydligande av metodik.

Naturinventeringar

Den sydligaste delen av inventeringsområdet är upptaget i en fördjupning till Kungälvs kommuns naturvårds- och friluftslivsplan där det tilldelats värdeklass C – ”övrigt lokalt värdefullt närnaturområde” (figur 4). I övrigt har det inte framkommit några inventeringar som rör inventeringsområdet.

Naturvårdsarter

Det finns inga noteringar om naturvårdsarter som berör inventeringsområdet i Artdatabankens material (1980-01-01 – 2023-06-07). Av fåglar, vilka alla är fridlysta, finns emellertid en notering om en morkulla i mars 2023 som kan ha gjorts i inventeringsområdets södra del. En fördjupad artinventering av fåglar har genomförts parallellt med naturvärdesinventeringen, och då har noteringar om entita NT (i naturvärdesobjekt 1) och grönsångare NT (i naturvärdesobjekt 6) gjorts i inventeringsområdet (Börnell 2023, pers. komm.)

Gällande områdesskydd

Inga delar av inventeringsområdet har tidigare registrerats som skyddade genom 7 kap. miljöbalken.

Figur 4. Tidigare uppgifter – närnaturområde enligt Kungälvs kommun.

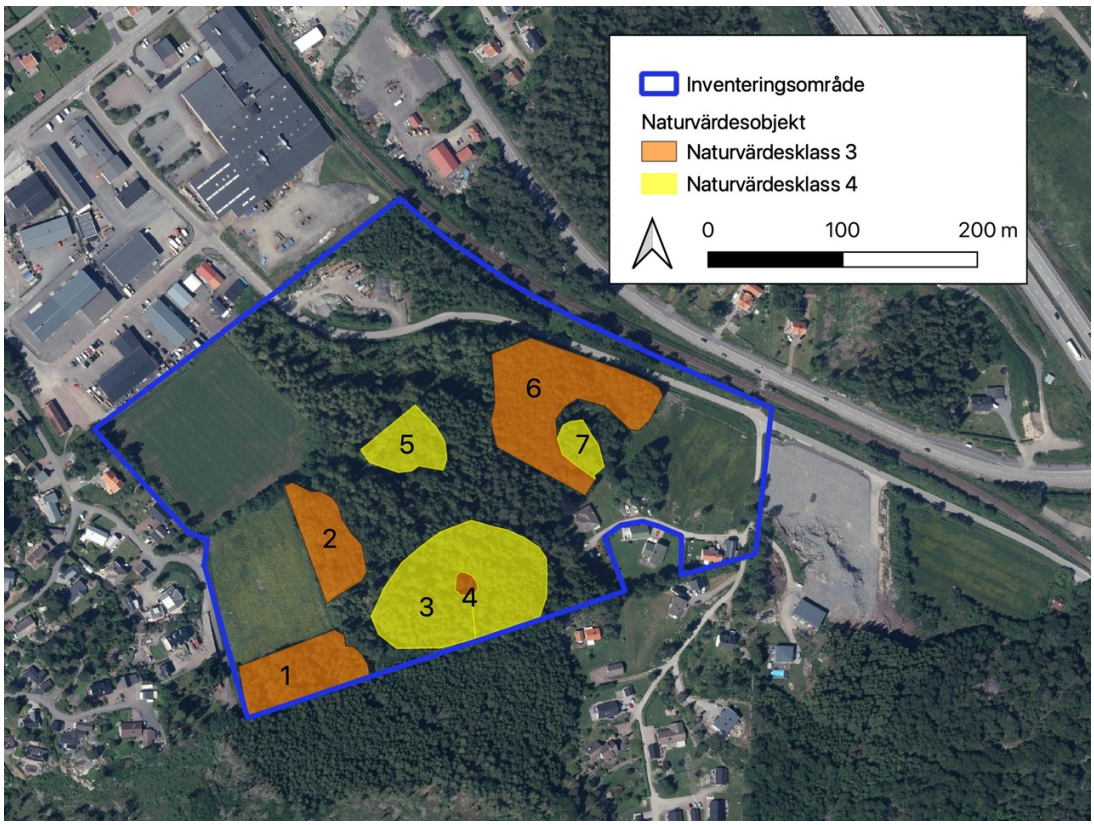
Resultat av fältinventering

Naturvärdesobjekt

Vid inventeringen identifierades sju naturvärdesobjekt (figur 5). Totalt omfattar objekt med naturvärde cirka 2,5 ha hektar av inventeringsområdet (drygt 20 % av ytan). Identifierade naturvärdesobjekt utgörs av:

- **Påtagligt naturvärde – naturvärdesklass 3.** Fyra naturvärdesobjekt; en blandskog, en björksumpskog, en lövskog och ett småvatten.
- **Visst naturvärde – naturvärdesklass 4.** Tre naturvärdesobjekt; två barrskogsobjekt och ett blandskogs-/hällmarksobjekt.

Katalog med beskrivning och foto av samtliga identifierade naturvärdesobjekt finns på sidorna 16 – 22.

Figur 5. Naturvärdesobjekt.

Naturvårdsarter

Totalt fyra naturvårdsarter påträffades vid inventeringen (tabell 1). Av fåglar, som alla är fridlysta, ingår i tabellen endast arter som är rödlistade eller upptagna i bilaga 1 till EU:s fågeldirektiv (betecknas med §1). Av sådana påträffades grönsångare NT revirhävdande i naturvärdesobjekt 2. Vid en parallellt genomförd fågelinventering noterades grönsångare även i naturvärdesobjekt 6 (Börnell 2023, pers. komm.), och det får antas att båda dessa naturvärdesobjekt ingår i ett revir för arten. Födosöksspår av spillkråka NT §1 noterades på granar och tallar i naturvärdesobjekt 1 och 3. Inga tecken på häckning av arten noterades, men det finns lämpliga boträd i naturvärdesobjekt 1, 3 och 7. Entita NT noterades inte vid naturvärdesinventeringen, men under den parallellt genomförda fågelinventeringen i naturvärdesobjekt 1 (Börnell 2023, pers.komm.). En observation av arten under häckningstid är en stark indikation på att området ingår i ett entiterevir, lämpliga biotoper finns främst i naturvärdesobjekt 1, 2 och 6. Bland övriga naturvårdsarter återfinns den ovanliga och tidigare rödlistade arten kvistlav på en gran i naturvärdesobjekt 1. Förekomsten är extra intressant eftersom fyndet gjordes på granbarr vilket numera är mycket ovanligt. Förr var detta det vanligaste kända substratet men nu är arten betydligt mera frekvent förekommande på blåbärsris medan granbarrsförekomsterna i det närmaste försvunnit. Slutligen noterades yngel av vanlig groda (fridlyst enligt artskyddsförordningen 6 §) i ett småvatten

i naturvärdesobjekt 2. Endast ett par yngel av ganska många kontrollerades så det kan inte uteslutas att även andra groddjursarter reproducerar sig här.

Figur 6. Kvistlav i naturvärdesobjekt 1, numera mycket ovanligt förekommande på granbarr.

Tabell 1. Påträffade naturvårdsarter.

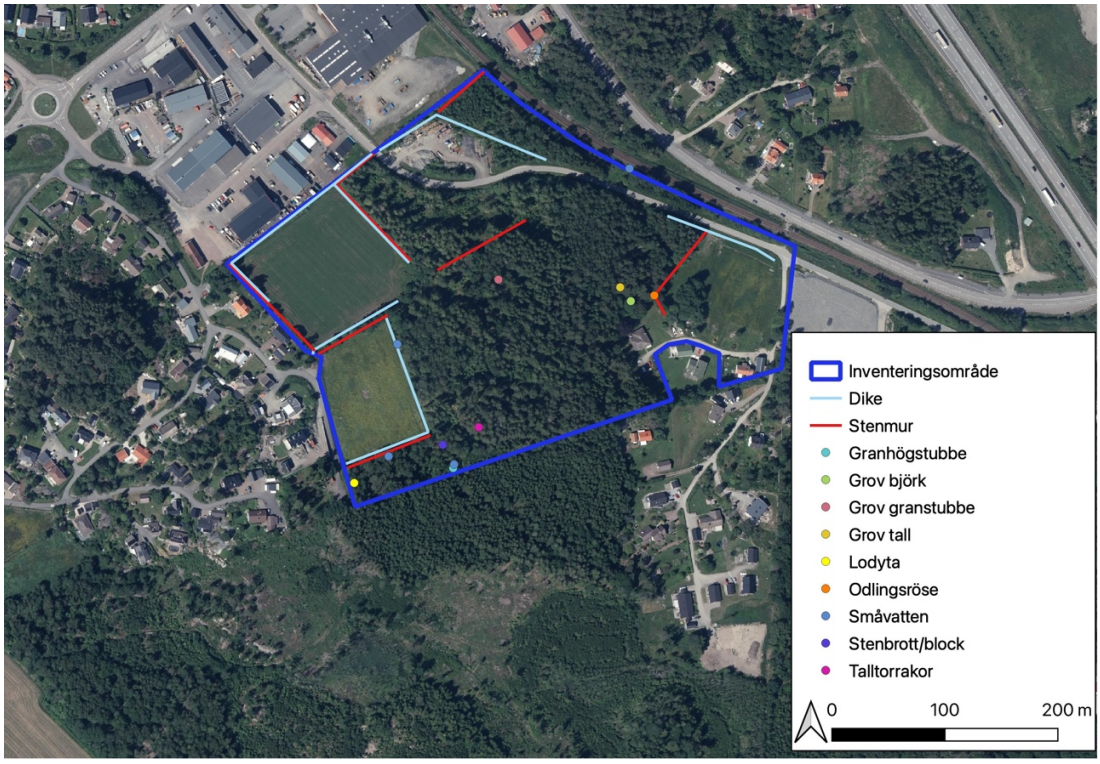
Organism-grupp	Svenskt namn	Vetenskapligt namn	Kategori	Kommentar
Lavar	kvistlav	*Fellhanera bouteillei*	Sällsynt och tidigare rödlistad art.	På granbarr i naturvärdesobjekt 1.
Groddjur	vanlig groda	*Rana temporaria*	Fridlyst enligt artskyddsförordningen 6§	Yngel i småvatten i naturvärdesobjekt 2.
Fåglar	spillkråka	*Dryocopus martius*	Rödlistad kategori NT, EU:s fågeldirektiv bilaga 1	Födosöksspår på gran och tall i naturvärdesobjekt 1 och 3.
Fåglar	grönsångare	*Phylloscopus sibilatrix*	Rödlistad kategori NT	Revirhävdande i naturvärdesobjekt 2.

Värdeelement

Totalt identifierades 25 värdeelement (tabell 2, figur 6). Element som ingått i inventeringen redovisas i Bilaga – Förtydligande av metodik.

Tabell 2. Värdeelement noterade vid inventeringen. Koordinater anges i SWEREF 99 TM. Linjära element presenteras med mittkoordinat.

Värdeelement	x-koordinat	y-koordinat
Lodyta	313753	6425991
Småvatten	313783	6426014
Småvatten	313791	6426113
Gammalt stenbrott/block	313831	6426024
Granhögstubbe	313840	6426004
Småvatten	313841	6426007
Två talltorrakor	313863	6426040
Grov granstubbe	313881	6426171
Grov tall	313988	6426164
Småvatten	313997	6426269
Grov björk	313998	6426151
Odlingsröse	314019	6426157
Stenmur	314038	6426178
Stenmur	313784	6426018
Stenmur	313764	6426236
Dike	313793	6426059
Stenmur	313752	6426122
Dike	313753	6426129
Stenmur	313680	6426146
Dike	313713	6426211
Dike	313751	6426268
Stenmur	313866	6426201
Stenmur	313848	6426337
Dike	313848	6426298
Dike	314078	6426208

Figur 6. Värdelelement.

Figur 7. Exempel på värdeelement. Odlingsröse och stenmur i inventeringsområdets östra del.

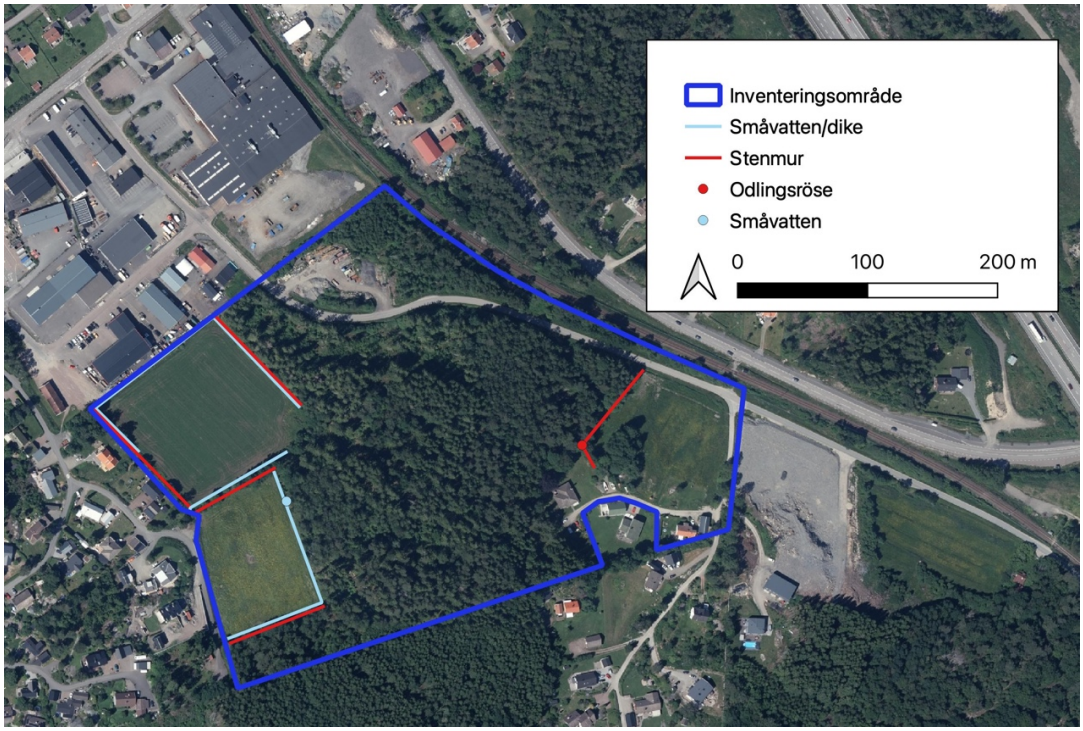
Generella biotopskydd

Av de noterade värdeelementen bedömdes tio omfattas av generellt biotopskydd enligt miljöbalken 7 kap 11§ och bilaga 1 till förordningen om områdesskydd (tabell 3, figur 8). Av dessa utgörs fem av stenmurar, tre av småvatten i form av diken och ytterligare ett vardera av övrigt småvatten och odlingsröse. Det finns även diken längs vägarna i sydväst och öster, men då dessa snarast är att betrakta som vägdiken har de inte bedömts omfattas av skydd (de ingår dock som värdeelement, se ovan).

Områden som omfattas av generellt biotopskydd framgår av Bilaga – Förtydligande av metodik.

Tabell 3. Generella biotopskyddsobjekt noterade vid inventeringen. Koordinater anges i SWEREF 99 TM. Linjära objekt presenteras med mittkoordinat.

Generellt biotopskyddsobjekt	x-koordinat	y-koordinat
Småvatten	313791	6426113
Odlingsröse	314019	6426157
Stenmur	314038	6426178
Stenmur	313784	6426018
Småvatten/dike	313793	6426059
Stenmur	313752	6426122
Småvatten/dike	313753	6426129
Stenmur	313680	6426146
Småvatten/dike	313713	6426211
Stenmur	313769	6426221

Figur 8. Objekt som omfattas av generellt biotopskydd.

Figur 9. Exempel på generella biotopskyddsobjekt; dike och stenmur i inventeringsområdets västra del.

NATURCENTRUM AB

Redovisning av naturvärdesobjekt

Objekt-ID: 1. Blandskog

Areal: 0,3 hektar

Naturvärdesbedömning: Påtagligt naturvärde – naturvärdesklass 3.

Dominerande naturtyp: Skog och träd

Biotoper: Blandskog.

Beskrivning: Varierad medelålders till äldre blandskog på torr till frisk mark med dominans av tall och asp samt inslag av gran, ek och björk. Utgörs av ett smalt skifte som på ömse sidor avgränsas av stenmurar. Inslaget av död ved är sparsamt men någon enstaka granhögstubbe finns. Ställvis finns mindre lodytor/branter samt ett litet gammalt stenbrott med flera block. I fält- och buskskikt dominerar blåbär och vildkaprifol. Ett par smärre vattensamlingar finns också i objektet.

Biotopkvalitéer: Äldre tall och triviallövträd, död ved, lodytor, block, småvatten, stenmurar.

Naturvårdsarter: Kvistlav NV – på granbarr, spillkråka NT §1 – födosöksspår i granhögstubbe. Vid parallellt genomförd fågelinventering noterades även entita NT (Börnell 2023, pers.komm.).

Objekt-ID: 2. Björksumpskog

Areal: 0,3 hektar

Naturvärdesbedömning: Påtagligt naturvärde – naturvärdesklass 3.

Dominerande naturtyp: Skog och träd

Biotoper: Björksumpskog, småvatten.

Beskrivning: Medelålders björksumpskog med inslag av enstaka äldre björkar och måttligt inslag av död ved, främst i form av klena högstubbar. Objektet uppvisar spår av tidigare röjning. Ställvis mycket sumpigt med höljor med öppet vatten, varav ett djupare vattenhål i anslutning till betesmarken i väster. I botten- och fältskikt finns vitmossor, tåg och tuvtåtel samt kransmossa vilket tyder på att marken kan vara rikare.

Biotopkvalitéer: Småvatten, sumpskog, stående död ved.

Naturvårdsarter: Vanlig groda § - yngel i vattenhålet, grönsångare NT.

Kommentar: Det kan inte uteslutas att även andra groddjur reproducerar sig i objektets småvatten.

NATURCENTRUM AB

Objekt-ID: 3. Barrskog

Areal: 0,9 hektar

Naturvärdesbedömning: Visst naturvärde – naturvärdesklass 4.

Dominerande naturtyp: Skog och träd

Biotoper: Barrblandskog.

Beskrivning: Medelålders barrblandskog med inslag av björk och bok. Relativt likåldrigt men några äldre tallar och granar finns. Enstaka torrakor finns i objektet, i övrigt är inslaget av död ved sparsamt. Botten- och fältskikt är hedartat, magert och mycket glest med väggmossa och kruståtel.

Biotopkvalitéer: Äldre barrträd, stående död ved.

Naturvårdsarter: Spillkråka NT §1 – inhack noterade i tall.

Objekt-ID: 4. Småvatten

Areal: 0,02 hektar

Naturvärdesbedömning: Påtagligt naturvärde – naturvärdesklass 3.

Dominerande naturtyp: Småvatten

Biotoper: Småvatten, skogskärr.

Beskrivning: Litet småvatten omgivet av vitmossekärr och någon enstaka videbuske i kanten Väl beskuggat av omgivande skog. Av vattenvegetation dominerar mannagräs och starr. Småvattnet är grunt, max ett par decimeter djupt, och bottensubstratet utgörs av detritus.

Biotopkvalitéer: Småvatten, våtmark.

Kommentar: Grodyngel eftersöktes utan resultat, men det är inte uteslutet att objektet kan fungera som reproduktionsmiljö för groddjur.

NATURCENTRUM AB

Objekt-ID: 5. Hällmarksblandskog

Areal: 0,2 hektar

Naturvärdesbedömning: Visst naturvärde – naturvärdesklass 4.

Dominerande naturtyp: Skog och träd

Biotoper: Blandskog.

Beskrivning: Igenväxande hällmark med yngre till medelålders, gles skog bestående av björk, tall och ek med inslag av döende enar. Enstaka äldre, senvuxna träd finns i objektet. Fältskiktet domineras av blåbärsris. Objektet avgränsas i nordväst av en stenmur. Inslaget av död ved är sparsamt till måttligt och utgörs främst av björkhögstubbar och en grov gran-högstubbe.

Biotopkvalitéer: Senvuxna träd, stenmur, död ved.

Objekt-ID: 6. Björkskog

Areal: 0,7 hektar

Naturvärdesbedömning: Påtagligt naturvärde – naturvärdesklass 3.

Dominerande naturtyp: Skog och träd

Biotoper: Björkskog.

Beskrivning: Medelålders björkskog med inslag av sälg i gammal hagmark. Enstaka äldre träd. Ställvis sumpigt. I bryn mot betesmark i öster finns gråvidesnår. Skogen börjar självgallra och inslaget av död ved är måttligt – ställvis rikligt av såväl stående som liggande död ved, främst av klenare dimensioner.

Biotopkvalitéer: Sumpskog, äldre triviallövträd, död ved.

Naturvårdsarter: Vid parallellt genomförd fågelinventering noterades grönsångare NT (Börnell 2023, pers. komm.).

NATURCENTRUM AB

Objekt-ID: 7. Talldunge

Areal: 0,1 hektar

Naturvärdesbedömning: Visst naturvärde – naturvärdesklass 4.

Dominerande naturtyp: Skog och träd

Biotoper: Tallskog.

Beskrivning: Liten dunge med grov tall varav en mycket grov. Även en grov björk finns i objektet.

Biotopkvalitéer: Grov tall, grov björk.

Referenser

Publikationer

Kungälvs kommun 2005. Naturvårds- och friluftsplan.

Naturvårdsverket 2009. Handbok för artskyddsförordningen. Del 1. Fridlysning och dispenser. Handbok 2009:2. Naturresursavdelningen.

Nitare, J. 2019. Skyddsvärd skog. Naturvårdsarter och andra kriterier för naturvärdesbedömning. Skogsstyrelsen. Jönköping.

Nitare, J. 2000. Signalarter. Indikatorer på skyddsvärd skog. Flora över kryptogamer. Skogsstyrelsen. Jönköping.

Sjöstedt, O. & Nilsson, T.B. 2011. Närströvområden i Kärna, Kode och Diseröd. Fördjupning av Kungälvs naturvårds- och friluftslivsplan. Kungälvs kommun.

SLU Artdatabanken. 2020. Rödlistade arter i Sverige 2020. SLU Artdatabanken, Uppsala.

Swedish Standards Institute 2014. Naturvärdesinventering avseende biologisk mångfald (NVI) – Genomförande, naturvärdesbedömning och redovisning. – Svensk Standard SS 199000:214.

Internetbaserade källor

SLU Artdatabanken. Artportalen. https://www.artportalen.se. Hämtat 2023-06-09.

Länsstyrelsen i Västra Götalands län. Informationskartan Västra Götaland. https://ext-geoportal.lansstyrelsen.se/standard/?appid=023f6dde755f41c5a719b111ddfb80ed. Hämtat 2023-06-09.

Personlig kommunikation

Börnell, U. 2023, personlig kommunikation via e-post.

Bilaga 1 – Förtydliganden av metodik

Förarbete

För att identifiera potentiella naturvärdesobjekt flygbildtolkades hela inventeringsområdet med hjälp av ortofoto. Relevant information om biologiska bevarandevärden och naturvårdsintressen eftersöktes dessutom från följande källor:

- Länsstyrelsens WebbGIS
- Naturvårdsverkets Skyddad natur
- Skogsstyrelsens Skogens pärlor
- Jordbruksverkets databas TUVA
- ArtDatabanken. Uttag av rödlistade, fridlysta, N2000 och skyddsklassade arter (2023-06-07).
- Naturvårds- och friluftslivsplan, Kungälvs kommun

Naturvårdsarter

Med naturvårdsart avses art som indikerar att ett område har naturvärde eller som i sig själv är av särskild betydelse för biologisk mångfald. Bland naturvårdsarterna har rödlistade arter och skyddade arter särskild betydelse. Naturvårdsarter kan, men behöver inte, tillhöra en eller flera olika kategorier enligt nedan.

Med **rödlistad art** menas art som enligt den internationella naturvårdsunionens (IUCN) kriterier inte bedöms ha långsiktigt livskraftig population i Sverige utan löper risk att försvinna från landet. Rödlistade arter delas in i olika hotkategorier. NT= Nära hotad, VU = sårbar, EN = starkt hotad, CR = Akut hotad och RE = nationellt utdöd. Rödlistade arter markeras i rapporten med någon av ovanstående hotkategorier efter artnamnet. Kategorierna VU, EN och CR räknas som hotade (ArtDatabanken, 2020).

Skyddade arter markeras i rapporten med § efter artnamnet. Med **skyddad art** eller **fridlyst** avses art som omfattas av förbud enligt 4–9 §§ artskyddsförordningen. När det gäller fåglar, som samtliga är skyddade, har praxis tidigare varit att särskilt beakta rödlistade arter och arter som redovisas i bilaga 1 i EU:s fågeldirektiv. Stöd för en sådan praxis finns i Naturvårdsverkets handbok (Naturvårdsverket 2009) där följande står att läsa: ”Även om alla fågelarter omfattas av skydd enligt förordningen bör arter markerade med B i bilaga 1 till artskyddsförordningen, rödlistade arter samt sådana arter som uppvisar en negativ trend prioriteras i skyddsarbetet.”

Skogsstyrelsen har tagit fram en förteckning över arter som genom sin närvaro indikerar att ett område har högt naturvärde i skog – **signalarter i skog**. Art som tillhör denna kategori markeras med S efter artnamnet. Arter som enligt Skogsstyrelsens

förteckningar har lågt signalvärde i den aktuella regionen har inte beaktats vid naturvärdesbedömningen (Nitare 2000; Nitare 2019).

För varje Natura 2000-naturtyp finns en lista på **typiska arter**. Dessa används för att bedöma ett områdes bevarandestatus. Typiska arter markeras med T efter artnamnet. En typisk art anses i första hand vara relevant för vissa naturtyper, men i praktiken kan många typiska arter även fungera som naturvårdsarter även i andra naturtyper.

Arter som bedöms uppfylla definitionen för naturvårdsart men som inte tillhör någon av ovanstående kategorier markers med NV efter artnamnet. Sådana arter kan vara mindre allmänna arter eller arter som kan betraktas som indikatorarter men som inte finns redovisade på officiella listor.

Generellt skyddade biotopskyddsområden

Generellt skyddade biotopskyddsområden är skyddade enlig miljöbalken 7 kap 11§ och bilaga 1 till förordningen om områdesskydd. De flesta generellt skyddade biotopskyddsområdena finns i jordbrukslandskapet (Naturvårdsverket, 2012). Dessa är:

- Allé
- Källa med omgivande våtmark i jordbruksmark
- Odlingsröse i jordbruksmark
- Pilevall
- Småvatten och våtmark i jordbruksmark
- Stenmur i jordbruksmark
- Åkerholme

Värdeelement

Värdeelement är element som är särskilt viktiga för inventeringsområdets naturvärden. I föreliggande inventering rör det sig i huvudsak om grövre levande eller döda träd, samt småvatten/diken, stenmurar och rösen.

KUNGÄLVS KOMMUN

Tjänsteskrivelse

Handläggarens namn
Carolina Bodlund

2025-09-17

Tjänsteskrivelse Vattentjänstplan (Dnr KS2023/1291-1)

Sammanfattning

Förslag till beslut är att vattentjänstplanen är godkänd för att gå ut på samråd.

Enligt nya lagparagrafer i Lag (2006:412) om allmänna vattentjänster (LAV) ska varje kommun sedan den 1 januari 2024 inneha en vattentjänstplan och hålla den uppdaterad. Planen ska samrådas med berörda och antas av kommunfullmäktige.

Vattentjänstplanen är en strategisk plan som ska beskriva kommunens långsiktiga planering för de allmänna vattentjänsterna och vilka områden som är och kan bli aktuella för utbyggnation med kommunalt vatten och avlopp. Den ska också redovisa vilka åtgärder som kommunen behöver utföra för att vattentjänsterna även ska fungera vid en ökad belastning på grund av skyfall.

Vattentjänstplanen kommer att ersätta tidigare va-utbyggnadsplan och delar av VA-plan ”*VA-översikt” (*KS2023/1292 antagen 2015).

En undersökning om betydande miljöpåverkan enligt 6 kap 6§ miljöbalken har genomförts. Förvaltningens förslag till beslut, är att planens genomförande inte kan antas innebära betydande miljöpåverkan. Miljöbedömningen samråds med länsstyrelsen i samband med samråd för vattentjänstplanen. Beslut om planen innebär betydande miljöpåverkan eller inte tas senare av kommunfullmäktige.

Innehållet i vattentjänstplanen bedöms som juridiskt hållbar. Vattentjänstplanen är inte juridiskt bindande. Det har bedömts att det inte har funnits behov av granskning av kommunjurist.

Innehållet i vattentjänstplanen är av strategisk och planerande karaktär och det krävs politiskt beslut om kommunalt verksamhetsområde och/eller investeringsbudget alternativ verksamhetsbudget för att något ur planen ska blir aktuellt att genomföra. Ett antagande av vattentjänstplanen innebär därför sig ingen ytterligare kostnad. Ekonom eller ekonomichef har inte gjort en finansiell bedömning.

Juridisk bedömning

Innehållet i vattentjänstplanen bedöms som juridiskt hållbart.

Eftersom det är nya lagparagrafer som ska uppfyllas finns det ännu inte någon rättspraxis att utgå ifrån. Innehållet har jämförts med andra västsvenska kommuners vattentjänstplaner. Planen bedöms översiktligt innehålla det som efterfrågas i Lag (2006:412) om allmänna vattentjänster (LAV) § 6a-c.

Vägledning ifrån upphandlade konsulter och Svenskt Vattens vägledning (*M152 Vägledning vid framtagandet av vattentjänstplan - komplettering av VA-plan, 2022*) har beaktats i framtagandet av vattentjänstplanen.

Enligt LAV ska varje kommun sedan 1 januari 2024 inneha en vattentjänstplan och hålla den aktuell. Det är kommunfullmäktige som beslutar om antagande och ändring av vattentjänstplanen, planen ska aktualiseras minst var fjärde år. Planen är inte bindande.

Kommunjurist har inte gjort en juridisk bedömning då det inte bedömts som nödvändigt.

Förvaltningens bedömning

Vattentjänstplanen är en strategisk plan som ska beskriva kommunens långsiktiga planering för de allmänna vattentjänsterna och vilka områden som är och kan bli aktuella för utbyggnation. Den ska också redovisa vilka åtgärder som kommunen behöver utföra för att vattentjänsterna ska fungera även vid en ökad belastning på grund av skyfall.

Planen ska samrådas med de fastighetsägare och myndigheter som kan ha väsentligt intresse av planen, och den ska ställas ut för granskning i minst fyra veckor. En bedömning ifall planen kan innebära betydande miljöpåverkan eller inte ska också utföras och beslutas om.

Vattentjänstplanen kommer att ersätta tidigare va-utbyggnadsplan och delar av dokumentet VA-översikt. Eftersom planen ska redovisa kommunens långsiktiga plan för va-försörjning innehåller den delvis samma information som va-resursplan.

I nuläget finns det inga sanktioner riktade mot kommuner som inte har en antagen vattentjänstplan.

En undersökning om betydande miljöpåverkan enligt 6 kap 6§ miljöbalken har genomförts. Förvaltningens föreslår att planens genomförande inte bedöms medföra någon betydande miljöpåverkan.
Miljöbedömningen ska tillsammans med vattentjänstplanen samrådas med länsstyrelsen i samband med samrådet för vattentjänstplanen. Beslut om planen innebär betydande miljöpåverkan eller inte, tas därefter i ett särskilt beslut av kommunfullmäktige.

Ärendenivåer – bedömning utifrån kommunfullmäktiges strategiska mål eller kommunstyrelsens resultatmål

Följande fyra strategiska mål bedöms beröras:
Att medborgare och näringsliv ska känna ökat förtroende för kommunen.
-Vattentjänstplanen målgrupp är politiker och medborgare. Ett av dess syften är att öka kommunens transparens gällande utbyggnadsplanen. Den ska även samrådas och vara utställd för granskning. Eftersom vattentjänstplanen ska samrådas och synpunkter därifrån ska omhändertas, ökar kraven på kommunen att tydliggöra och tillgängliggöra innehållet i planen för invånarna. För medborgarna och näringsliv ökar möjligheterna att inverka på planen. Därför bedöms detta mål påverkas positivt.

Hållbar samhällsutveckling genom ökad samordning mellan infrastruktur och byggnation i hela kommunen.
-Vattentjänstplanen är kommunens strategiska va-dokument som ska visa vilka befintliga områden som kommunen planerar att försörja med kommunalt vatten och avlopp och de åtgärder som krävs på befintliga och nya anläggningar och för att göra detta. Möjligheter till samordning finns med statliga myndigheter, andra kommunala bolag och verksamheter. Med ett tydligt strategiskt dokument så som vattentjänstplanen bedöms målet påverkas positivt då den ökar möjligheterna till samordning och gemensam långsiktig planering för kommunen.

Robust och uthållig kommun med minskad miljö- och klimatbelastning.

-Vattentjänstplanen påverkar målet positivt. För att kunna vara en robust kommun krävs en god va-infrastruktur som är redundant, väl underhållen och strategiskt utbyggd. Det krävs därmed en prioritering av resurser såväl till som inom verksamheten.

Levande havsmiljö.
-Bedöms påverkas positivt. Vid anslutning till kommunalt avlopp minskar belastningen av näringsämnen från enskilda avloppsanläggningar till recipient.

Bedömning utifrån miljö, hållbarhet och mål i Agenda 2030

Planen bedöms påverka följande mål positivt:
3. God hälsa och välbefinnande
6. Rent vatten och sanitet för alla.
9. Hållbar industri, innovationer och infrastruktur
14. Hav och marina resurser, delmål 14.1 minska föroreningarna i haven.

Vid utbyggnation av kommunalt vatten och avlopp möjliggör kommunen att boende får tillgång till rent och hälsosamt dricksvatten. Belastningen på de lokala recipienterna minskar när enskilda avloppslösningar tas ur drift.

Bedömning utifrån politiska styrdokument

Vattentjänstplanens innehåll är framtaget och jämfört med innehållet i kommunens befintliga planer gällande för va-verksamheten och arbetsmaterialet för nya ÖP. Några andra styrande dokument har inte bedömts aktuella att jämföra med, då inte konflikter bedöms föreligga för dessa.

Kungälv kommuns va-plans dokument ”*VA-översikt*” (KS2023/1292 antagen 2015) uppdateras i samband med antagande av vattentjänstplanen. Inga konflikter bedöms finnas.

Vattentjänstplanen redovisar åtgärder rörande kommunala vattentjänster som behövs för att försörja bostäder inom kommunen, medan ÖP pekar ut riktning för nybyggnation och utveckling av nya hus och verksamheter.

Bedömning utifrån ett medborgar- och brukarperspektiv

Vattentjänstplanen är inte bindande utan det krävs politiskt beslut om kommunalt verksamhetsområde och/eller investeringsbudget alternativ verksamhetsbudget för att något ur planen ska bli aktuellt att genomföra.
Va-organisationen och tillhandahållandet av kommunalt vatten och avlopp till brukare bekostas av va-kollektivet genom va-taxan.

De som påverkas av vattentjänstplanen är de kommuninvånare som bor i de så kallade va-planområdena (va-utbyggnadsområde, va-utredningsområde, va-bevakningsområde och enskilt vatten- och avloppsområde). Beroende på klassning av va-planområde berörs invånare på olika sätt. En del kommer på sikt ha kvar sin nuvarande form av va-försörjning, medan de som bor i ett utbyggnadsområde, på kortare eller längre sikt kommer att få kommunalt vatten och avlopp.

Boende inom utbyggnadsområden påverkas då anslutning till allmänt vatten och avlopp behöver betalas av fastighetsägarna själva. Detta kan vara en betungande utgift som kan vara en stor ekonomisk belastning för hushållet.

Vattentjänstplanen ska samrådas och ställas ut på granskning i minst fyra veckor. Därmed ökar möjligheten för kommuninvånare att vara delaktiga och att påverka utbyggnaden av allmänt vatten och avlopp jämfört med tidigare rättsläge.

Barnperspektivet bedöms inte vara berörda i direkt mening. Men för samhället och dess befolkning är det är viktigt att ha tillgång till rent och hälsosamt vatten. Både nu och för kommande generationer.

Bedömning utifrån ett medarbetarperspektiv

Förslaget till vattentjänstplan bedöms inte påverka medarbetaren negativt gällande arbetsbelastning och arbetsmiljö.

Antagande av planen bedöms inte ge påföljden att de personella resurserna inom kommunen behöver förändras jämfört med hur kommunen arbetar idag utifrån va-utbyggnadsplan och LAV-förelägganden från länsstyrelsen. Förvaltningen planerar in utpekade åtgärder i den takt att de personella resurserna kan nyttjas hållbart.

Ekonomisk bedömning

Vattentjänstplanen är inte bindande utan det krävs politiskt beslut om kommunalt verksamhetsområde och/eller investeringsbudget alternativ verksamhetsbudget för att något ur planen ska blir aktuellt att genomföra.

Ett antagande av vattentjänstplanen innebär i sig ingen ytterligare kostnad.

Ekonom eller ekonomichef har inte gjort en finansiell bedömning.

Förslag till beslut

1. Vattentjänstplanen är godkänd för att ställas ut på samråd.

Katarina Bjelke
Enhetschef VA-teknik

Tony Strandh
Verksamhetschef Teknik

Expedieras till: Carolina Bodlund - Enheten VA-teknik

För kännedom till:
Katarina Bjelke – Enheten VA-teknik
Pernilla Attnäs Björk – Enheten Plan Mark och exploatering
Kristina Franzén – Miljöenheten
Nanna Starast- Bygglovsenheten
Tony Strand – verksamhetschef Teknik
Tomas Turnéus- verksamhetschef Planering och Projekt

KUNGÄLVS KOMMUN

Vattentjänstplan

Plan

Samrådshandling

Samrådshandling

Diarie-/dokumentnummer: KS2023/1291
Beslut: <Datum-…Kommunfullmäktige §…/År>
Beredande politiskt organ: Utskottet för samhälle och utveckling
Ersätter tidigare beslut:
Giltighetstid: 2026–2030
Dokumentansvarig: Sektor Samhällsbyggnad, sektorschef
Senast uppdaterad av: VA-teknik, VA-ingenjör

Samrådshandling

Innehåll

Ordlista iv
1. Inledning 1
1.1. Bakgrund 1
1.1. Syfte och mål 2
1.2. Giltighetstid och uppföljning 2
1.3. Relation till andra styrande och vägledande dokument 2
Översiktsplan 2
Kommunens va-planering 2
VA-översikt 3
VA-policy 3
VA-resursplan 3
2. Lagstiftning gällande vattentjänstplaner 4
2.1. Långsiktig planering av kommunens allmänna va-försörjning 4
2.2. Skyfallsanalys 4
2.3. Va-utbyggnadsplan 4
2.4. Bedömning av strategisk miljöbedömning och miljökonsekvensbeskrivning 5
2.5. Samråd och beslut av vattentjänstplanen 5
3. Långsiktig planering av den allmänna va-försörjningen 6
3.1. Dricksvattenförsörjning 8
Vattenverk 8
Reservoarer för dricksvatten 9
3.2. Ledningsnät 10
Kommunövergripande samarbeten 11
3.3. Spillvattenhantering 12
Avloppsreningsverk 12
Gryaabs anläggning 13
Tillskottsvatten 13
3.4. Förnyelseplanering 13
4. Skyfallspåverkan på den allmänna va-anläggningen 14
Dimensionering av dagvattenledningar 14
Metodik för framtagande av skyfallsanalys 14
4.1. Skyfallsanalys för dricksvattenanläggningar 14
Scenarion skyfall 14
Konsekvenser för dricksvattenanläggningarna 15
Möjliga åtgärder 15
4.2. Skyfallsanalys för spillvattenanläggningar 15
Scenarion skyfall 15
Konsekvenser för spillvattenanläggningen vid skyfall 16
Möjliga åtgärder 16

Samrådshandling

4.3. Skyfallsanalys för dagvattenanläggningar 17
Scenarion skyfall 17
Konsekvenser för dagvattenanläggningen vid skyfall 17
Möjliga åtgärder 17
5. Va-planområden och va-utbyggnadsplan 18
5.1. Olika typer av va-områden 18
5.2. Beskrivning av de olika va-områdeskategorierna 19
Allmänt va-område 19
Va-utbyggnadsområde 19
Va-utredningsområde 19
Va-bevakningsområde 19
Enskilt va-område 20
5.3. Metodik för klassificering och bedömning av va-planområden 21
5.4. Redovisning av klassificeringsresultat 23
Klassade va-utbyggnadsområden 25
Klassade va-utredningsområden 27
Bevakningsområden 28
Enskilda va-områden 29
6. Miljöbedömning för Kungälvs vattentjänstplan. 30
7. Samråd och antagande 31
Referenser 32
BILAGA 1 Modell - Behovsbedömning av förändrad va-försörjning.....
BILAGA 2 Klassificering av VA-planområden .....
BILAGA 3 Undersökning av betydande miljöpåverkan .....

Samrådshandling

Ordlista

A	**Allmän va-anläggning**	En va-anläggning över vilken en kommun har ett rättsligt bestämmandeinflytande och som har ordnats och används för att uppfylla kommunens skyldigheter enligt Lagen (2006:412) om allmänna vattentjänster
	Avlopp	Samlingsnamn för spillvatten, dagvatten samt dränvatten.
	Avloppsreningsverk	Anläggning för att rena avloppsvatten.
B	**Bräddning**	Bräddning via bräddavlopp innebär att mer eller mindre utspätt avloppsvatten från ett överbelastat ledningsnät, avleds direkt till närmaste recipient.
D	**Dagvatten**	Ytligt avrinnande regnvatten och smältvatten från tak, gator och andra ytor.
	Dagvattenanläggning	Anläggning för hantering av dagvatten, såsom dagvattendam, våtmark eller ledningar.
	Drift	Aktiviteter som är nödvändiga i va-verksamheten dagliga arbete och leverans.
G	**Grundvatten**	Vatten i den del av marken där alla porer är vattenfyllda.
M	**Miljökvalitetsmål**	Sexton politiska mål som beskriver kvaliteter i miljön som i huvudsak ska vara uppnådda ”inom en generation”, vilket angavs till 2020 (utom för klimat, där målet gäller 2050).
	Miljökvalitetsnorm	Inom vattenförvaltningen fastställda kvalitetskrav för alla vattenförekomster. Styrande för myndigheter och kommuner när de tillämpar lagar och bestämmelser, till exempel vid tillståndsprövning enligt miljöbalken eller vid planläggning enligt Plan- och bygglagen.
R	**Redundans**	Redundanta system ökar driftsäkerheten genom att olika delar av systemet kan utföra samma sak. Man kan till exempelvis öka redundansen genom att anlägga ytterligare en ledning till ett specifikt område så att risken att systemet slås ut är mindre.
	Retention	Markens och vattenområdens förmåga att naturligt binda och avskilja näringsämnen (främst fosfor och kväve), från avloppsvatten genom biologiska och kemiska processer, innan de når större vattendrag eller havet.
S	**Spillvatten**	Förorenat vatten från hushåll (toalett, bad/dusch, disk och tvätt) och andra verksamheter (industrier, serviceanläggningar och dylikt).
T	**Tillskottsvatten**	Tillskottsvatten definieras som allt vatten exkl. spillvatten, som avleds i spillvattenförande avloppsledning, till exempel inläckande regn- eller grundvatten.

Samrådshandling

V	**VA**	Förkortning för vatten och avlopp.
	Va-huvudman	Den som äger och ansvarar för en allmän va-anläggning.
	Vattentjänstplan	Strategiskt dokument som ska beskriva va-anläggningens framtida utveckling. Lagkrav från och med 1/1 2024, ersätter delar av VA-plan och va-utbyggnadsplan.
	VA-plan	Samlingsbegrepp för det kommunala planpaketet som innefattar VA-översikt, VA-policy och VA-delplaner.
	VA-delplan	Planering inom ett specifikt ämnesområde (dagvattenplanering, utbyggnadsplanering etc.) rörande kommunens vatten- och avloppsfrågor.
	VA-policy	Strategiskt dokument innefattande kommunala ställningstaganden och viljeyttringar beträffande vatten och avloppsfrågor. Kungälvs kommuns VA-policy är politiskt antagen.
	VA-översikt	Strategiskt dokument som ger en inventering över kommunens vattenresurser, va-anläggningar för både enskilt och allmänt va (vatten och avlopp).
	Va-verksamhets-område	Ett av kommunfullmäktige fastställt geografiskt område, inom vilket en eller flera vattentjänster har ordnats eller ska ordnas genom en allmän va-anläggning.
	Vattenförekomst	Begrepp som används inom vattenförvaltningen. Kustvattenområde, sjö, del av sjö, ett vattendrag, del av vattendrag eller ett eller flera grundvattenmagasin.
	Vattenförsörjning	De system som används för att förse ett samhälle med vatten. Kan ha sin grund i olika behov, t.ex. dricksvatten, industriellt vatten, bevattning inom jord-bruket osv. I vattenförsörjningsplanen behandlas i huvudsak dricksvattenförsörjning.
	Vattentäkt	Vattenförekomst som utnyttjas för vattenförsörjning.
	Vattenskyddsområde	Skyddsområde i syfte att skydda dricksvattentäkter såsom sjöar, grundvattentäkter och vattendrag.
	Vattenverk	Anläggning för att bereda dricksvatten.
	Vattenöversikt	Dokument som beskriver kommunens vattenförekomster utifrån bland annat naturvärden och försurnings- och övergödningsproblem.
Ö	**Översiktsplan**	Ett begrepp som används inom fysisk planering som avser en samling av rekommendationer som anger grunddragen för användning av mark- och vattenområden inom en kommun eller del därav.

Samrådsutgång

1. Inledning

Inom Kungälvs kommun pågår ett intensivt arbete med va-försörjningen. Behovet av dricksvatten och omhändertagande av spillvatten ökar till följd av befolkningstillväxt och den ökade andelen fritidshus som görs om till permanentboende.

Syftet med vattentjänstplanen är att redovisa för kommunens

- långsiktiga planering för hur behovet av allmänna vattentjänster ska tillgodoses
- bedömning av vilka åtgärder som behövs för att va-anläggningarna ska fungera vid en ökad belastning på grund av skyfall.

Ett annat viktigt syfte är att vattentjänstplanen ska samrådas i syfte att öka den demokratiska delaktigheten vid kommunal va-utbyggnad.

De delar i detta dokument som innefattar va-utbyggnadsplanen beskriver hur den framtida va-försörjningen ska ske i områden som utgörs av sådana bebyggelsegrupper att de kan komma att omfattas av § 6 i Lag (2006:412) om allmänna vattentjänster (LAV § 6).

De områden som idag inte är exploaterade, där kommunen arbetar med detaljplaner behandlas inte i denna plan. Om verksamhetsområden för vatten och avlopp behöver utökas för att omfatta dessa detaljplaner, hanteras det enligt rutiner inom plan- och investeringsprocessen.

Vattentjänstplanen har tagits fram av en arbetsgrupp med representanter från Miljö-, Planerings- och VA-teknikenheten i Kungälvs kommun samt konsulter från Sweco. Va-organisationen har ansvarat för framtagandet av planen i sin helhet.

1.1. Bakgrund

Vattentjänstplaner är en följd av den lagändring i Lag (2006:412) om allmänna vattentjänster (LAV) som trädde i kraft 1 januari 2023. Lagändringen innebär bland annat att alla kommuner senast den 1 januari 2024 ska ha tagit fram en vattentjänstplan.

Vattentjänstplanen ska enligt lagtexten innehålla:

> *”kommunens långsiktiga planering av hur behovet av allmänna vattentjänster ska tillgodoses. Planen ska även innehålla en bedömning av vilka åtgärder som behöver vidtas för att de allmänna va-anläggningarna ska fungera vid en ökad belastning på grund av skyfall”.*

I Kungälvs kommun finns ett stort antal områden där bebyggelsestrukturen är sådan att det kan finnas grund för tillämpning av LAV § 6.

Dessa områden utgörs av bebyggelsegrupper med ca 20 bostäder eller fler, som ligger i nära anslutning till varandra, och där va-försörjningen idag sker via enskilda anläggningar. De enskilda anläggningarna kan vara brunnar och avloppsanläggningar för enstaka hushåll eller grupper av hushåll. En enskild anläggning kan också bestå av ledningar som är kopplade till kommunens ledningsnät.

Analysen visar att många av bebyggelsegrupperna som idag har enskilda va-lösningar har mer eller mindre omfattande problem att få vatten av tillräcklig mängd och/eller kvalitet. Det kan också finnas svårigheter med att ordna avloppsanläggningar som inte påverkar närliggande vattenbrunnar eller miljön.

Samrådshandling

1.1. Syfte och mål

Vattentjänstplanens syfte är att skapa förutsättningar för en god och långsiktig planering av Kungälvs kommuns skyldigheter att ordna allmänna vattentjänster. Planen ska även ge berörda möjlighet till insyn och deltagande i processen då den ska samrådas och ställas ut för granskning, i likhet med andra kommunal planer. Planen är inte bindande.

Målet med vattentjänstplanen är att identifiera och tydliggöra både behov och åtgärder i befintlig va-anläggning för att upprätthålla god funktion samt för att kunna utöka kapaciteten för framtida behov.

1.2. Giltighetstid och uppföljning

Giltighetstiden för vattentjänstplanen är inte tidsbegränsad men kommunfullmäktige ska minst vart fjärde år pröva om vattentjänstplanen är aktuell med hänsyn till behovet av allmänna vattentjänster (Regeringen, 2023). Vattentjänstplanens tidshorisont är 12 år, vilket har bedömts som en rimlig planeringshorisont. Det är även lämpligt att se över den i samband med framtagande av ny översiktsplan.

Utskottet för samhälle och utveckling i Kungälvs kommun ska ansvara för och tillse att en vattentjänstplan upprättas, kommuniceras och hålls uppdaterad. Kommunfullmäktige är den som enligt lag ska fastställa vattentjänstplanen.

1.3. Relation till andra styrande och vägledande dokument

Nedan listas styrande och vägledande dokument som har kopplingar till vattentjänstplanen.

Översiktsplan

Kungälvs kommuns översiktsplan (ÖP2010) antogs politiskt år 2012. Översiktsplanen är i vissa delar inaktuell och arbetet med att ta fram en ny Översiktsplan pågår. Översiktsplanen pekar ut aktuell markanvändning för kommunens olika delar. I stora drag är förtätning av tätorter längs de stora infrastrukturstråken för kollektivtrafiken det som huvudsakligen eftersträvas, det vill säga längs Bohusbanan och E6. Ny bebyggelse ska koncentreras till tätorterna Kungälv/Ytterby och övriga serviceorter Kode, Kärna, Marstrand och Diseröd. Översiktsplanen är inte juridiskt bindande, men är ett viktigt styrdokument för kommunen.

ÖP är en övergripande plan för hur hela kommunen ska utvecklas, medan vattentjänstplanen visar på var kommunen behöver tillgodose behovet av allmänna vattentjänster.

För att kommunfullmäktiges resultatmål och kommunstyrelsens strategiska mål om en ökad samordning i de olika kommunala planeringsprocesserna ska uppnås gäller det att va-planeringen sker i en pågående dialog med övrig förvaltning gällande såväl översiktsplanering som detaljplanering.

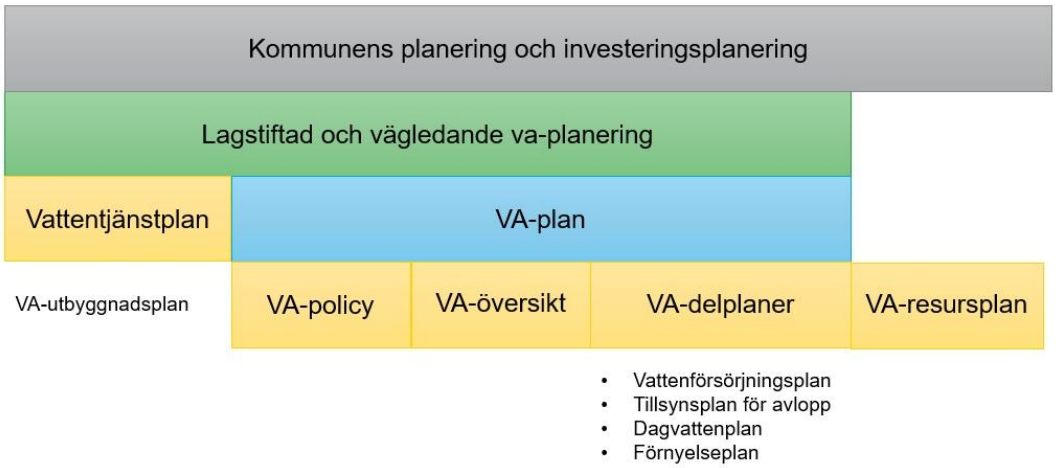
Kommunens va-planering

Va-planeringen är en process som tydliggör vilka behov och utmaningar som finns inom kommunens vatten och avloppsförsörjning. Planering gör att åtgärder och utbyggnader kan utföras i rätt ordning och på ett effektivt sätt. Va-planeringen ska också bidra till att kommunens vattenförekomster uppnår god status.

Kungälvs kommuns VA-plan och dess delplaner består av flera dokument. Dessa är VA-policy, VA-översikt, vattenförsörjningsplan, dagvattenplan, förnyelseplan samt va-utbyggnadsplan. Va-utbyggnadsplanen kommer utgå som en del i va-planen och ingå i vattentjänstplanen.

Samrådshandling

VA-översikt

Figur 1. Schematisk bild över kommunens va-planering.

VA-översikten har sin utgångspunkt i hur va-försörjningen fungerade vid antagande (2015) och är en sammanställning av dåvarande läge för att skapa en gemensam bild som omfattar dricksvatten, spillvatten och dagvatten både inom och utanför dåvarande verksamhetsområde för vatten och avlopp. Arbetet med VA-översikten låg till grund för kommunens VA-policy. VA-översikten uppdateras i samband med framtagande av kommande vattentjänstplan.

VA-policy

Kungälvs kommuns VA-policy antogs 2015 och beskriver de ställningstaganden som tillsammans med VA-översikten ska ligga till grund för de beslut som fattas om vatten- och avloppsförsörjningen.

VA-resursplan

Va-resursplanen är inte ett dokument som är en del av kommunens VA-plan, utan ett kommunalt planeringsdokument. Planen beskriver de investeringsprojekt som är inlagda i kommunens investeringsprogram och som är nödvändiga att utföra för att kommunens ska kunna försörja abonnenter med dricks- och spillvatten.

Samrådshandling

2. Lagstiftning gällande vattentjänstplaner

Det är 6 § Lag (2006:412) om allmänna vattentjänster (LAV) som reglerar kommunens skyldighet att förse ett område med allmänna vattentjänster. Följande kapitel beskriver de ändringar i lagen som trädde i kraft 1 januari 2024.

2.1. Långsiktig planering av kommunens allmänna va-försörjning

Den långsiktiga planeringen ska omfatta en kortfattad beskrivning av större förändringar, till exempel en ny vattentäkt, nya renings- eller vattenverk eller planerad sammanslagning av flera försörjningsområden. Löpande planering för exempelvis förnyelse och beredskap bör även omnämnas.

2.2. Skyfallsanalys

Vattentjänstplanen ska även innehålla en redogörelse för kommunens bedömning av vilka åtgärder som behöver vidtas för att den allmänna va-anläggningen ska fungera vid en ökad belastning som uppkommer vid skyfall (Regeringen, 2023).

2.3. Va-utbyggnadsplan

Vattentjänstplanen ska innehålla kommunens långsiktiga bedömning av behovet av nya verksamhetsområden (va-utbyggnadsplan).

Lagtexten från 6 § LAV lyder som följer:

> *6 § Om det med hänsyn till skyddet för människors hälsa eller miljön behöver ordnas vattenförsörjning eller avlopp i ett större sammanhang för en viss befintlig eller blivande bebyggelse, ska kommunen*
> *1. bestämma det verksamhetsområde inom vilket vattentjänsten eller vattentjänsterna behöver ordnas, och*
> *2. se till att behovet snarast, och så länge behovet finns kvar, tillgodoses i verksamhetsområdet genom en allmän va-anläggning.*
>
> *Vid bedömningen av behovet enligt första stycket ska särskild hänsyn tas till förutsättningarna att tillgodose behovet av en vattentjänst genom en enskild anläggning som kan godtas med hänsyn till skyddet för människors hälsa och miljön.*

Enligt 6 § LAV, har kommunen ett ansvar att ordna vattentjänster (dricks- och/eller avloppsvatten) för bebyggelse som tillsammans bildar ett större sammanhang, om risk för människors hälsa eller miljön föreligger. Ändringen i LAV innebär bland annat en ökad flexibilitet för kommunerna.

Vid bedömningen av behovet ska särskild hänsyn tas till förutsättningarna att tillgodose behovet av en vattentjänst genom en enskild anläggning som kan godtas med hänsyn till skyddet för människors hälsa och miljön.

Om en gemensam anläggning kan säkerställa områdets behov av vattentjänster finns inget behov av förändrad va-försörjning för tillfället och därmed saknas stöd i 6 § LAV om att införliva området i verksamhetsområdet.

Detta kan ändras om förutsättningarna för området förändras eller om avtal om anslutning mellan kommunen och föreningen skulle upphöra. Förhållandet kan också ändras om föreningen önskar upphöra eller upplösas av annan orsak.

Samrådshandling

Bedömningsmodellen som använts tar hänsyn till både möjligheterna att ansluta området till allmänt vatten och avlopp med överföringsledning men även förutsättningarna för att lösa va-försörjningen med enskilda anläggningar. Antingen en för varje fastighet, eller genom befintlig gemensamhetsanläggning eller förening för flera fastigheter.

2.4. Bedömning av strategisk miljöbedömning och miljökonsekvensbeskrivning

När en kommun upprättar eller ändrar en plan som krävs enligt lag eller annan författning ska det göras en strategisk miljöbedömning om genomförandet kan antas medföra en betydande miljöpåverkan. Detta framgår av 6 kap. 3 § miljöbalken.

Huruvida en vattentjänstplan kan antas medföra betydande miljöpåverkan avgörs genom en undersökning i enlighet med kraven i miljöbalken samt miljöbedömningsförordningen.

Bedömningen om miljöpåverkan beror på omfattningen av beskriven va-utbyggnad och de lokala förhållandena som råder i varje enskild kommun.

Planer, program eller en ändring som kan komma att omfatta en verksamhet eller åtgärd som kan påverka ett Natura 2000-område och som därmed kan kräva tillstånd enligt 7 kap. 28 a § i miljöbalken, ska alltid antas medföra en betydande miljöpåverkan.

2.5. Samråd och beslut av vattentjänstplanen

Vattentjänstplanerna ska samrådas och granskas i likhet med andra kommunala planer. Kommunen ska enligt §6c LAV på lämpligt sätt och i skälig omfattning samråda med de fastighetsägare och myndigheter som kan antas ha ett väsentligt intresse av planen. Förslaget till vattentjänstplan ska ställas ut för granskning under minst 4 veckor. Därefter fastställs vattentjänstplanen och beslutas av kommunfullmäktige.

Samrådshandling

3. Långsiktig planering av den allmänna va-försörjningen

Detta kapitel kan med fördel läsas tillsammans med va-resursplanen (oktober 2023). Nedan finns en kort generell sammanfattande text samt kompletterande och uppdaterad information för respektive större anläggning.

Kommunen ansvarar för de allmänna vattentjänsterna, att producera och distribuera ett hälsosamt dricksvatten, avleda och rena spillvatten samt omhänderta och avleda dagvatten inom verksamhetsområdet för allmänt vatten och avlopp. Kommunen ska enligt LAV redovisa den långsiktiga planeringen för de åtgärder som krävs för att kommunen ska kunna utföra detta idag och i framtiden. Detta kapitel sammanfattar översiktligt kommunens pågående och planerade investeringar som är nödvändiga att genomföra.

Till kommunens investeringsprogram (med årligbeslutsfrekvens) finns bilagan ”va-resursplan”, vilket beskriver de framtida större investeringsbehoven för Kungälv kommuns allmänna va-anläggning. Dokumentet beskriver överskådligt relationer till såväl internationella, nationella som lokala mål för Kungälv kommun. Faktorer som befolkningsutveckling, översiktsplanering, kopplingar till övriga relevanta styrdokument och lagstiftning beaktas översiktligt.

Kungälv kommun har samarbeten med Göteborg, Ale och Stenungsunds kommun. Kungälv distribuerar dricksvatten till Ale och Stenungsund. I dagsläget har Kungälv behov av dricksvattenleverans från Göteborg, för distribution till ett mindre område.

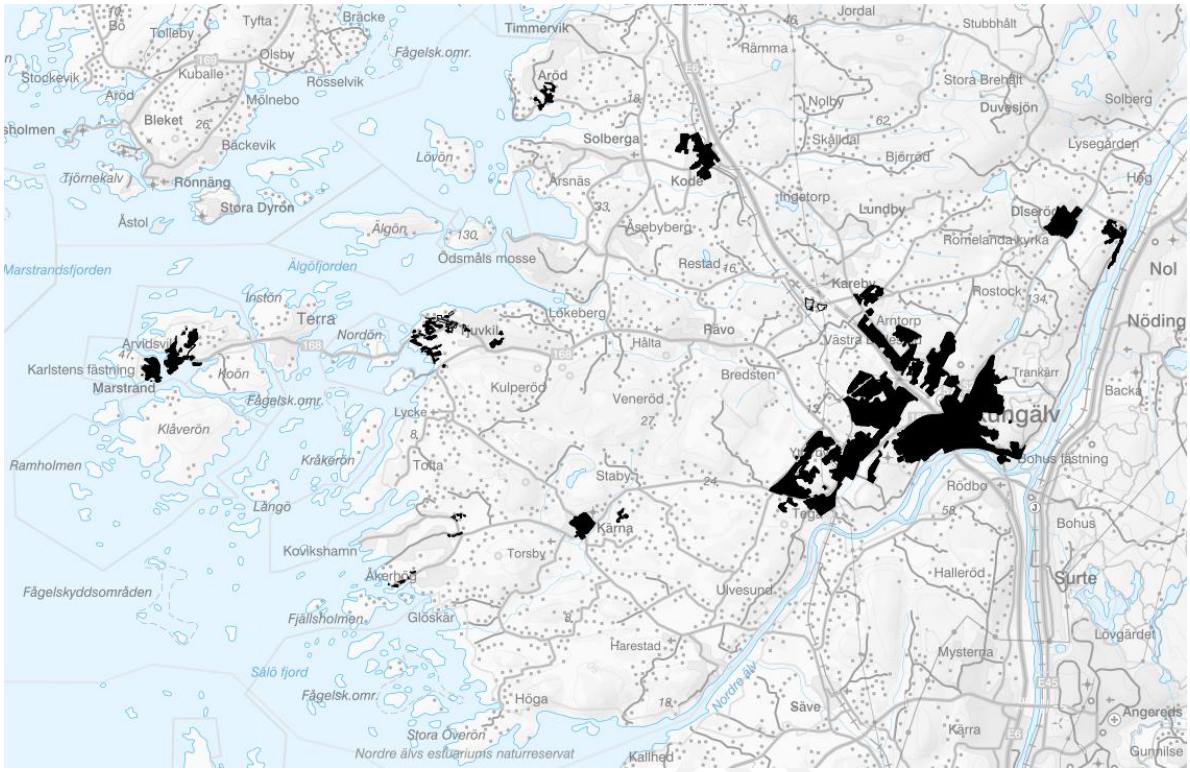
Majoriteten av Kungälvs spillvatten skickas till Ryaverket i Göteborg för rening. Ryaverket är en avloppsreningsanläggning som ägs av det kommunala aktiebolaget Gryaab där Kungälvs kommun är delägarkommun.

I va-resursplanen har följande behov identifierats som kan motivera ny- eller ombyggnation:

- utbyggnadsområden (till områden där det i dagsläget saknas kommunalt vatten och avlopp)
- förelägganden från Länsstyrelsen om utbyggnad av kommunalt vatten och avlopp enligt 6§ LAV
- förelägganden enligt Miljö- och byggnadsnämnden
- exploateringsområden (nybyggnation av bostäder eller verksamheter)
- kapacitetsbrist
- underhållsbrist och ökad redundans (driftsäkerhet)

De områden där det finns kommunala vattentjänster visas i Figur 2 nedan. De svarta områdena markerar de områden som ligger inom verksamhetsområde för vatten och avlopp.

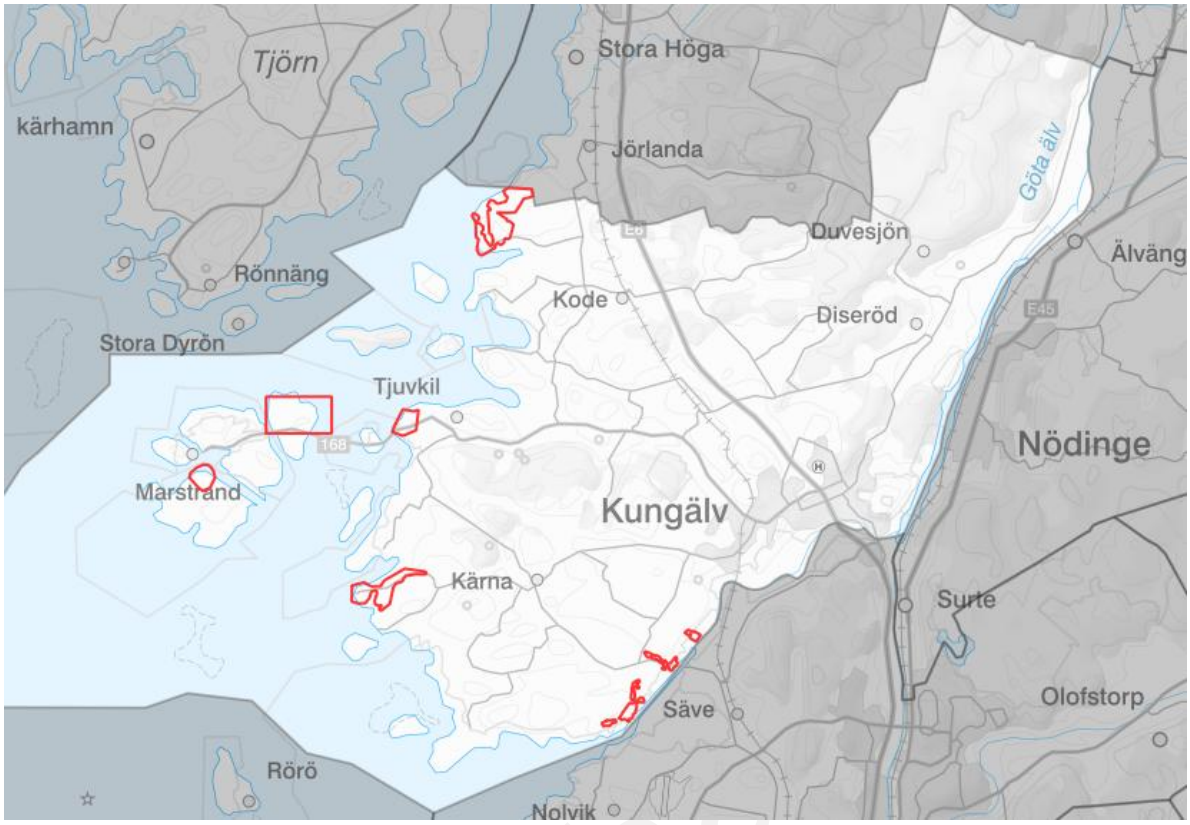
Samrådshandling

Figur 2. Kartbild över Kungälv kommun, där svartmarkerade områden innebär verksamhetsområde för allmänt vatten och avlopp.

I Figur 3 visas de områden där kommunen har föreläggande från Länsstyrelsen om att bygga ut kommunalt vatten och avlopp. Områdena är perifert belägna och ligger i de flesta fall också långt ifrån där det finns kommunalt vatten och avlopp idag eller där det finns god kapacitet.

Samrådshandling

Figur 3. Kartbild som visar de områden som kommunen fått föreläggande att ansluta till allmän va-försörjning.

3.1. Dricksvattenförsörjning

Kungälv försörjer ungefär 38 400 abonnenter (2024) med dricksvatten. Kommunen har tre huvudsakliga dricksvattentäkter varav Göta älv är den största. Utöver detta finns en grundvattentäkt i Lysegården samt en ytvattentäkt i Marstrand. Distributionsanläggningen består utöver reningsverken av ett antal reservoarer och tryckstegringsstationer.

Vattenverk

Kommunens vattenverk beskrivs översiktligt nedan.

Kungälvs vattenverk

Kungälvs vattenverk stod klart 2018 och är ett ytvattenverk som hämtar sitt råvatten från Göta älv. Kungälvs vattenverk producerar drygt 200 l/s (liter per sekund) men är förberett för utbyggnad med ytterligare 100 l/s. Komplettering av reningssteg behöver genomföras i närtid för att få större kapacitet inför fortsatt utveckling av kommunen samt för leverans av dricksvatten till grannkommunerna.

Dösebacka vattenverk

Det gamla vattenförsörjningssystemet består av en grundvattentäkt i Dösebackaområdet. Vattenverket var tidigare kommunens huvudvattenverk innan Kungälvs vattenverk byggdes. Idag används inte vattenverkets reningsanläggning, däremot pumpas fortfarande grundvatten till Kungälvs vattenverk för att kyla ner inkommande älvvatten på sommaren. En av byggnaderna pumpar vatten till Ale kommun. En ny ledning och tryckstegringsstation behöver byggas från Kungälvs vattenverk till Ale kommun och därefter kan det gamla vattenverket avvecklas helt.

Samrådsh

Marstrands vattenverk

Marstrands vattenverk är ett ytvattenverk beläget på Marstrandsön och tar sitt råvatten från Pjäxedammen, Käftedammen och Smörsundsdammen på Koön. Marstrands vattenverk producerar i genomsnitt 3,5 l/s.

Vattenverket producerar små kvantiteter men är dess existens är nödvändigt då det i dagsläget råder begränsad leveranskapacitet ut från Kungälv mot de västra delarna av kommunen. Vattenverkets reningsprocess är det enda i kommunen som i nuläget inte kommer klara de nya lagkrav på maxhalter för per- och polyflourerade alkylsubstanser (PFAS) som införs 1/1 2026. Utredning pågår för att se över råvattnet samt reningsstegen inne i vattenverket. Kommunen har också ett föreläggande om att bygga om reningsprocessen för att minska mängden slam. Verkets fortsatta utformning ska utredas vidare och investeringar behövs inom de kommande åren.

Nu genomförs PFAS-analyser för att kartlägga källan till förhöjt PFAS-värde. För att säkra råvattenvolymen behöver anordningar och konstruktioner i ytvattentäkterna ses över.

För dricksvattenproduktionen på Marstrand finns ett behov av att hitta källan till PFAS- innehållet i vattnet från vattentäkten. Vattentäkten består av dammar på Koön. Vattentäkten omfattas av ett vattenskyddsområde med skyddsföreskrifter från 2017.

Kungälvs kommun har utfört pilotprojekt med syfte att rena PFAS ner till den nivå som krävs i dricksvatten från och med 1 januari 2026. Överskridandet av de kommande gränsvärdena gäller endast PFAS4. För 2023 låg medelvärdet för PFAS4 i utgående vatten från Marstrands vattenverk på 5,61 ng/l där kommande gränsvärde är 4 ng/l.

De första pilotförsöken (NF & kolfilter) för PFAS gav mycket goda resultat. Men reningstekniken installerad i Marstrands vattenverk kommer att kräva mycket stora investeringar och även en kraftig ökning av antalet tunga transporter till och från Marstrandsön och Marstrandsområdet. En ökning av tunga transporter kommer att ske både under installationsfasen samt under drift.

Lysegården vattenverk

Lysegårdens vattenverk är ett grundvattenverk med konstgjord infiltration som tar råvatten från Drypesjön. Lysegården vattenverk producerar drygt 25 l/s som levereras till främst Diseröd. Vattenverket till står för ett värdefullt tillskott gällande vattenleverans inom kommunen vid de tillfällen då intaget vid Kungälvs vattenverk måste stängas. Här pågår arbete med att undersöka om det finns möjlighet till att utöka råvattenuttaget.

Reservoarer för dricksvatten

Kommunen har sju reservoarer på ledningsnätet, byggda mellan år 1939–1977. Dessa finns i Diseröd, Munkegärde, Ytterby, Kode, Kärna, Marstrandsön och på Koön. Av dessa har tornet i Ytterby tidigare varit svårt att fylla upp, men efter ombyggnation av nätet i Kungälv-Ytterby har situationen förbättrats. Reservoaren i Munkegärde har nått sin tekniska livslängd och arbete med att ersätta detta pågår.

Vattentornet i Kärna är för litet för att kunna räcka till vid full utbyggnad av vatten och avlopp till kommunens västra delar. Därför planeras det för ett nytt vattentorn i Lycke. Den är en del av det större infrastrukturpaket som ska möjliggöra storskalig va-utbyggnad mellan Vävra, Tjuvkil och Marstrand.

Samrådshandling

3.2. Ledningsnät

Kommunens ledningsnät började byggas ut på 1950-talet och stora delar av ledningarna börjar närma sig sin tekniska livslängd. Utöver detta är Kungälv en kommun där många bor på landsbygden och där det kan finnas behov av kommunalt vatten och avlopp.

Utbyggnad av ledningsnät kan ske i form av överföringsledningar eller mindre lokala ledningsnät. Detta kan behövas för att öka kapaciteten, öka driftsäkerheten eller för att kunna ansluta helt nya områden. I Kungälv finns stora behov av att bygga ut såväl överföringsledningar som lokalnät över omfattande delar av kommunen. De områden som är utpekade i kommande årens investeringsbudget som utbyggnadsområden är Aröd, Harestads område, Instön, Klåverön, Kovikshamn, samt delar av Tjuvkil. För att kunna göra detta krävs stora investeringar.

Utöver utbyggnation i huvudstråk sker också utbyggnad i närheten av eller inom verksamhetsområde för vatten och avlopp i form av exploateringar. I dagsläget sker de stora utbyggnaderna av den här typen i Kungälv och Ytterby, då bristande kapacitet på va-infrastrukturen utgör en bromskloss för andra tätorters utveckling.

Kastellegården-Vävra (vatten och spill)

Huvudstråket inkluderar att dimensionera upp befintliga ledningssträckor inom centrala Ytterby samt nya överföringsledningar till Vävra. Detta behövs för att försörja bland annat Kode, Aröd samt Stenungsund med dricksvatten. Stråket är i stort sett färdigställt men tillträde till en sträcka på cirka 300 meter på en enskild fastighet saknas. Innan ledningsstråket är färdigställt kan inte vidare etapper i Aröd kopplas på ledningsnätet och inte heller kan leveranser av dricksvatten ske till Stenungsund genom det nya ledningsnätet. Föreläggandet för Aröd säger att kommunalt vatten och avlopp ska vara utbyggt till 31 dec 2025. Stråket kommer också möjliggöra för kommunen att lägga ner Kode avloppsreningsverk.

Kungälvs sjukhus-Hollandsgatan (dricksvatten)

Detta stråk innefattar att dimensionera upp ledningsnätet inne i centrala Kungälv och vilket motverkar de flaskhalsar som finns idag. Ledningarna ska också underlätta ett bättre utnyttjande av befintlig högreservoar i Ytterby.

Vävra-Marstrand (vatten och spill)

Huvudstråket är avgörande för att kunna förse Marstrand med ytterligare kapacitet, hantera föreläggandet på Instön samt kunna bygga ut kommunalt vatten och avlopp till Tjuvkil. Projektet är i projekteringsfas och ska färdigställas innan 2030, då föreläggandet på Instön löper ut. En kapacitetshöjning möjliggör också nedläggandet av Marstrands avloppsreningsverk.

Tega-Harestad (vatten och spill)

Utbyggnaden ska möjliggöra anslutning av föreläggandeområdet Harestad, där det idag finns en problematik med att lokala enskilda avloppsanläggningar riskerar att kontaminera intilliggande dricksvattenbrunnar. Projektering pågår för utbyggnad till delområden Ulvesund, Kornhall, Korseberget och Sjöhed. Detta ska enligt föreläggandet var utfört till senast 31 december 2024. Kommunen har ansökt om förlängning av genomförandet hos länsstyrelsen. Delar av området har i dag dricksvatten som levereras från Göteborg stad.

Samrådshandling

Diseröd-Kungälv (vatten och spill)

Detta är en del av ett större ledningssträcka där vattenleveransen mellan Kungälvs vattenverk och centrala Kungälv ska säkras. Ledningsdragningen innebär också att avloppsvattnet ifrån Diseröd ska pumpas till Ryaverket och Diseröds avloppsreningsverk läggs ner. Detta är möjligt först 2036 när Ryaverkets nya tillstånd har tagits i anspråk och verkets ombyggnation är klar.

De befintliga dricksvattenledningarna från Diseröd till Kungälv behöver förstärkas, då de i dagsläget utgör stora flaskhalsar. I dagsläget är det endast beslutat att delsträckor av sträckorna ska byggas. När hela ledningssträckan för spillvatten finns kan Diseröds avloppsreningsverk avvecklas.

Kommunövergripande samarbeten

Kungälv levererar från och med 2024 dricksvatten till Ale och Stenungsund kommun. Eventuella framtida avtal om nöd- och reservvattenförsörjning i omvänd riktning är något som bör utredas vidare.

Vattenleverans till Ale

Utgångspunkten i avtalet är att Kungälvs kommun ska kunna leverera minst 20 l/s till Ale kommun. I framtiden ska maximalt 40 l/s kunna levereras. Kungälv ska anlägga en ny ledning till Ale och då byggnation ska ske inom vattenskyddsområde är separat MKB beställd för den ledningssträckningen. Projektet är i projekteringsfas men tillfälligt pausad.

Vattenleverans till Stenungsund

I avtalet mellan kommunerna är det reglerat att Kungälv ska leverera minst 20l/s, på sikt (till år 2050) cirka 40 l/s och på lång sikt (till år 2070) cirka 60 l/s.

Full leveranskapacitet kan uppnås när Kungälvs kommun har ledningsrätt på hela överföringslednings sträckan Björkås-Vävra. Nuvarande leverans sker genom befintligt ledningsnät där full leveranskapacitet inte uppnås.

Vattenleverans från Göteborg

I dagsläget har Kungälv behov av dricksvattenleverans från Göteborg till abonnenter i området kring Harestad. Kommunen utreder i pågående projekt för va-utbyggnad inom föreläggandeområdena om vattentillförseln ska fortsätta ske ifrån Göteborg eller inte.

Samrådshandling

3.3. Spillvattenhantering

Kungälv har år 2024 ungefär 37 700 antal spillvattenabonnenter. Kommunen har i dagsläget tre avloppsreningsverk: Kode avloppsreningsverk, Marstrands avloppsreningsverk samt Diseröd avloppsreningsverk.

Den huvudsakliga reningen av spillvatten sker på Ryaverket i Göteborg. På sikt är avsikten att allt spillvatten inom tätbebyggt område i kommunen ska ledas till Ryaverket.

Avloppsreningsverk

Kommunens tre avloppsreningsverk beskrivs översiktligt nedan.

Kode avloppsreningsverk

Reningsverket byggdes 1972 och tar emot och behandlar avloppsvatten från Kode där det bor cirka 1300 invånare. Volymmässigt kan verket behandla maximalt 36 m^3/h. Avloppsreningsverket i Kode renade 2023 ungefär 166 000 m^3 avloppsvatten. Vid höga flöden av avloppsvatten kan bräddning ske. Bräddning är när orenat avloppsvatten leds ut i närliggande vattendrag eller dike (recipient). Recipient är Vallby å, som är klassad som känslig recipient. Utförda studier har visat att Kode avloppsreningsverk har negativ påverkan på Vallby å (VISS, 2025).

Det finns beslut på att avloppsreningsverket ska läggas ner. Detta bland annat på grund av Miljö- och byggnadsnämnden föreläggande som säger att en nedläggning ska ske senast oktober 2023. En förutsättning för att detta ska ske är att ledningsstråket mellan Kastellegården och Vävra är färdigställt. Aröd som helhet kan inte heller kopplas på ledningsnätet innan reningsverket är nedlagt.

När avloppsreningsverket är nedlagt kommer spillvattnet pumpas till Gryaab.

Marstrands avloppsreningsverk

Marstrands avloppsreningsverk, ligger på Koön och byggdes 1977. Det behandlar avloppsvatten från Marstrandsön och Koön. Volymmässigt kan reningsverket behandla maximalt 75 m^3/h. 2023 behandlades cirka 275 000 m^3 avloppsvatten. Vid höga flöden av avloppsvatten kan bräddning ske, avloppsvattnet släpps då ut i Muskeviken.

Marstrands avloppsreningsverk har haft stora problem med ojämn belastning och kommunen har utrett huruvida det är bäst att investera i att bygga om reningsverket eller att lägga ner det. Det är bland annat begränsat med utrymme där verket är placerat och en utökning av reningskapacitet behöver nytt miljötillstånd och kvävereningssteg. Begränsningar i befintlig detaljplan och närhet till vattenskyddsområde påverkar också bedömningen. En förutsättning för att verket ska kunna läggas ner är att ledningsnätet från Marstrand ända ner till Nordre älv är utbyggt. Det krävs också att Ryaverket har tagit sitt nya miljötillstånd i anspråk och att deras utbyggnation är klar. Under åren fram till dess krävs kontinuerligt drift- och underhållsarbete för att upprätthålla verkets funktion.

Diseröds avloppsreningsverk

Diseröds avloppsreningsverk byggdes 1972 och tar emot och behandlar avloppsvatten från Diseröd tätort, Häljeröd och Västra Torp. Volymmässigt kan verket behandla maximalt 41 m^3/h. Avloppsreningsverket i Diseröd renade 2023 cirka 183 00 m^3 avloppsvatten. Vid höga flöden kan bräddning ske. Bräddningen sker då till Välabäcken.

Diseröd avloppsreningsverk ska, liksom övriga avloppsreningsverk i kommunen, på sikt läggas ned. Reningsverket utgör idag en bromskloss för utvecklingen i Diseröd med omnejd. Reningsverket har i befintligt skick nått sin maximala kapacitet. En nedläggning kan dock inte göras innan Ryaverkets

ombyggnad är klar 2036. Under åren fram till dess krävs kontinuerligt drift- och underhållsarbete för att upprätthålla verkets funktion. I dagsläget är inga större investeringar planerade.

Gryaabs anläggning

Gryaab AB (Gryaab) är ett kommunalt aktiebolag som ägs av kommunerna Ale, Göteborg, Härryda, Kungälv, Lerum, Mölndal, Partille och Bollebygd. Bolagets huvuduppgift är att avleda avloppsvatten från kommunerna och vid avloppsreningsverket Ryaverket ta emot och rena avloppsvatten. Gryaab tar omhand och rötar avloppsslammet från egen och extern verksamhet. Det renade avloppsvattnet leds ut till Göta älv och vattenförekomsten Rivö fjord Nord.

Gryaab erhöll i början av 2020 ett nytt miljötillstånd. Tillståndet är tidsbegränsat och gäller till och med den 31 december 2036. Gryaab har för avsikt att ansöka om ett nytt tillstånd för befintlig och utökad verksamhet. I samband med utökad verksamhet behöver markanspråket utökas för att upprätthålla full rening av avloppsvattnet med de skärpta krav som förväntas från myndigheten. Gryaab planerar för att förvärva mark i närområdet för att säkerställa reningen under överskådlig framtid (2037–2070).

Från Kungälvs kommun skickades 2023 cirka 3,4 miljoner m^3 avloppsvatten från tätorterna Kungälv, Ytterby, Kareby och Kärna till Ryaverket. Volymen avloppsvatten från Kungälv motsvarar cirka 3 % av den totala volymen avloppsvatten som Ryaverket tar emot.

Tillskottsvatten

Arbete pågår löpande med spårning av förekomsten av tillskottsvatten i spillvattenledningar, dvs att identifiera de ytor varifrån dagvatten felaktigt avleds till de spillvattenförande ledningarna.

Fortfarande så är det mer än 50 % tillskottsvatten till Kode och Diseröds ARV vilket innebär att arbetet med tillskottsvatten är en stor och långsiktig åtgärd som kommer att behövas under lång tid framöver.

Ett arbete har gjorts med att ta fram skötsel- och ansvarsblad för alla dagvattenanläggningar i Kungälv samt ett egenkontrollprogram. Ansvaret för dagvattenanläggningar är varierande de flesta delas mellan enheterna VA och Trafik Gata Park men även Entreprenad och Renhållningsenheten har ansvar för ett antal dammar.

3.4. Förnyelseplanering

Kommunens ledningar, avloppspumpstationer och övriga anordningar är av varierad ålder och skick. Förnyelse innebär ett utbyte av befintliga ledningar och anläggningar till nya. Det är nödvändigt för att upprätthålla en hållbar förnyelsetakt men hänsyn till taxeutveckling. Men också för att kunna säkerställa leveransen av dricksvatten och ett säkert bortledande av avloppsvatten. Arbete med att digitalisera, renovera, byta ut pumpstationer och övriga anläggningar sker successivt. För mer läsning se kommunens Förnyelseplan (2023) och Riktlinjer för prioritering av förnyelse av va-ledningsnät (KS2019/0860).

Samrådshandling

4. Skyfallspåverkan på den allmänna va-anläggningen

En vattentjänstplan ska innehålla en redogörelse för kommunens bedömning av vilka åtgärder som behöver vidtas för att den allmänna va-anläggningen ska fungera vid en ökad belastning som uppkommer vid ett skyfall. Följande kapitel beskriver resultatet av en första analys.

Begreppet skyfall innebär att extrema mängder nederbörd faller på kort tid. SMHI:s definition av skyfall är nederbörd om minst 50 mm på en timme eller minst 1 mm på en minut.

Dimensionering av dagvattenledningar

I befintliga områden har va-huvudmannen ansvar att se till att dagvattenledningen kan hantera ett tioårsregn, d.v.s. ett regn av en storlek som statistiskt sett återkommer en gång per tio år. Detta innebär i praktiken att hus med källare i lågt liggande områden statiskt sett ska drabbas av översvämning i sin källare max en gång var tionde år. I nya områden ska kraven anpassas efter vilken typ av område det är, enligt branschstandard P110. Det innebär att ett högexploaterat centrumområde ska dimensioneras för ett 30-årsregn, ett tättbebyggt område efter ett 20-årsregn och ett glest villaområde för ett 10-årsregn. Kraven ska dessutom inkludera en klimatfaktor för att ta höjd för alltmer intensiva regnväder.

För alla regn som är mer intensiva än de dimensionerande, kommer dagvattennätet inte att svälja allt regn som faller ner utan det kommer rinna ytledes på marken och samlas i lågpunkter. Det betyder att kommunen genom sin samhällsplanering är ansvarig för att utforma områden så att byggnader inte riskerar att skadas och tillgänglighet till samhällsviktiga funktioner säkras.

De senaste åren har större regnhändelser drabbat Kungälvs kommun vid ett fåtal tillfällen, till exempel år 2014 samt 2023. År 2014 drabbades Kungälv av ett lokalt skyfall och runt ett 80-tal bostäder drabbades då främst av källaröversvämningar.

Metodik för framtagande av skyfallsanalys

För att undersöka risken kopplat till ytledes översvämning av konstruktioner och byggnadsverk, har kommunens skyfallskartering använts. För anläggningar utanför analysernas områden har kartering i Scalgo kompletterat analysen.

För att se indikation på överläckage och påverkan av tillskottssvatten har kommunens miljörapporter och bräddmätningsberäkningar använts.

Ingen hydraulisk modellering ledningsnäten har genomförts.

4.1. Skyfallsanalys för dricksvattenanläggningar

Va-huvudmannen ansvarar för 39 dricksvattenanläggningar av olika slag. Det inkluderar vattenverk och råvattentäkter, ventilkammare samt tryckstegringsstationer. Utöver dessa tillkommer även infiltrationsdammar samt matarbassäng.

Scenarion skyfall

I händelse av ett skyfall är det framför allt ytledes översvämningar som leder till mest påverkan på möjligheten att leverera dricksvatten. Antingen att anläggningen i sig översvämmas, alternativt att tillfartsvägar till anläggningen översvämmas.

Även vattentäkterna kan påverkas vid ett skyfall. Antingen genom att kontaminering sker från närliggande områden eller genom att de höga flödena rör upp gammalt sediment i täkterna.

Samrådshandling

Vid översvämning och stora flöden ökar risken för skred och erosion. Kungälvs kommun har flera skredkänsliga områden som skulle kunna påverkas. Vid skred finns det risk att anläggningarna påverkas och skadas.

Konsekvenser för dricksvattenanläggningarna

Enligt kommunens skyfalls- och översvämningskartering finns det en risk att några av anläggningarna och tillfartsvägarna till de olika anläggningarna översvämmas. Detta skulle kunna innebära svårigheter att ta sig till anläggningarna och vilket kan påverka möjligheten att styra reningsprocesserna och leveransen av vatten.

Vid kontaminering av råvattnet påverkas reningsprocessen på reningsanläggningarna. Det kan innebära att större mängder av kemikalier krävs samt att reningstiden förlängs. Vid allvarlig kontaminering av råvattnet kan intaget till vattenverket behöva stängas. Detta skulle leda till att en begränsad volym vatten kan renas och levereras.

Vid skred finns det risk att anläggningarna skadas i sådan utsträckning att de inte kan fylla sin funktion alls.

Även tillfartsvägar till tryckstegringsstationer riskerar att översvämmas. Skulle en driftstörning uppstå i en tryckstegringsstation skulle möjligheterna att enkelt lösa problemet, minska. Detta skulle innebära att leverans av dricksvatten genom ledningsnätet för de områden som är beroende av tryckstegring påverkas genom minskat vattentryck, men det skulle inte innebära totalt leveransbortfall.

Möjliga åtgärder

En första åtgärd kan vara att förfina skyfallsanalysen för de anläggningar som idag riskerar att bli ytledes översvämmade vid ett skyfall. Detta för att kunna säkerställa vilken typ av hot översvämningen orsakar och därefter bestämma omfattningen av åtgärden.

För redan befintliga anläggningar med lång kvarvarande teknisk livslängd, är troligtvis avledande och invallande åtgärder det som är den mest troliga lösningen.

Vid nyanläggning eller reinvestering av anläggningar behöver placering och höjdsättning säkerställas. Kommunen behöver säkerställa framkomligheten på tillfartsvägarna, så att vattnet leds bort mot designerade översvämningsytor eller dit vatten kan tillåtas bli stående.

Det är också möjligt att överväga att skredsäkra speciellt viktiga anläggningar såsom vattenverk och tryckstegringsstationer.

4.2. Skyfallsanalys för spillvattenanläggningar

Va-huvudmannen ansvarar för runt 85 spillvattenanläggningar i form av avloppsreningsverk och pumpstationer. Dessa spillvattenanläggningar är i Kungälv sammankopplade genom 222 km ledningsnät spillvattenledningar.

Scenarion skyfall

Det finns risk att pumpstationer och reningsanläggningar översvämmas eller att utrustningen slås ut, då de ofta ligger i systemets lågpunkt och nära vattendrag. Anläggningarna ligger ofta också så att åtkomst till dessa försvåras eller förhindras helt.

I händelse av ett skyfall är det också in- och överläckage av dag-, drän- och grundvatten som leder till stor påverkan på de olika spillvattenanläggningarna. Det är även vanligt med felkopplingar. Vilket är när dagvatten felaktigt är kopplat till spillvattennät.

Samrådshandling

Ingen hydraulisk modellering för spillvattennätet har genomförts.

Konsekvenser för spillvattenanläggningen vid skyfall

Vid skyfall ökar mängden vatten i spillvattenledningar markant vilket dels kan leda till bakfall och översvämning inom enskilda fastigheter dels, till överbelastning och bräddning i pumpstationer och avloppsreningsverken. Det påverkar även avloppsreningsverkens förmåga att fördröja samt rena avloppsvatten.

Bräddning innebär att orenat, eller delvis renat, avloppsvatten släpps ut i närliggande vattendrag. Detta sker i områden där dagvattensystem saknas samt inom områden med eftersatta ledningar eller felkopplingar som tar in mycket tillskottsvatten.

Marstrands avloppsreningsverk bräddar vid inflöde högre än 120 m^3/h i mer än 5 minuter. Diseröds avloppsreningsverk är byggt att ta emot 120 m^3/h, men blir flödet högre än 82 m^3/h så leds resterande flöde till flockningsbassängen. Kode avloppsreningsverk kan ta emot 72 m^3/h.

17 av kommunens 75 avloppspumpstationer har identifierats ha brister och/eller svårigheter att hantera inkommande spillvatten redan vid kraftigare regn och för några av dem finns sedan tidigare framtagna föreslagna åtgärder och tidsplan för åtgärd.

33 av kommunens 75 pumpstationer har identifierats att påverkas av ytledes översvämning vid skyfall eller höga nivåer i hav eller älv. Det planeras i dagsläget åtgärder för två av dessa pumpstationer.

Möjliga åtgärder

En första åtgärd kan vara att förfina skyfallsanalysen för de anläggningar som idag riskerar att bli ytledes översvämmade vid ett skyfall. Detta för att kunna säkerställa vilken typ av hot översvämningen orsakar och därefter bestämma omfattningen av åtgärden.

För redan befintliga anläggningar med lång kvarvarande teknisk livslängd, är troligtvis avledande och invallande åtgärder det som är den mest troliga lösningen. Även att kontinuerligt se över och underhålla de bakventiler som sitter på pumpstationernas bräddledning. Detta så att den effektivt förhindrar inläckage från närliggande vattendrag vid höga flöden. Idag finns det två pumpstationer som ligger för lågt i förhållande till vattendrag. Åtgärder för att höja pumpstationerna är inplanerade.

Vid nyanläggning eller reinvestering av anläggningar behöver placering och höjdsättning säkerställas. Kommunen behöver säkerställa framkomligheten på tillfartsvägarna, så att vattnet leds bort mot designerade översvämningsytor eller dit vatten kan tillåtas bli stående.

Ett fortsatt systematiskt arbete med att kontinuerligt underhålla anläggningarna och ledningsnätet samt ställa krav på att anslutna privata anläggningar är rätt kopplade, är det viktigaste för att minska inläckage och tillskottsvatten.

Samrådshandling

4.3. Skyfallsanalys för dagvattenanläggningar

Va-huvudmannen ansvarar för 22 dagvattenanläggningar. De utgörs av fördröjningsdammar, reningsdammar, svackdiken, översvämningsytor samt kassettmagasin.

Scenarion skyfall

Överbelastning av ledningsnätets kapacitet och översvämning av öppna dagvattenanläggningar är de två scenarion som har undersökts översiktligt.

Även skred, som ibland kan ske till följd av stora skyfall och översvämningar, kan påverka anläggningens funktion.

Konsekvenser för dagvattenanläggningen vid skyfall

Vid ett skyfall kommer vattnet främst avledas ytledes eftersom dagvattenanordningar och ledningsnät inte är utformade för att kunna omhänderta och avleda så stora regnmängder.

Vid regn som är större än vad anläggningarnas kapacitet, påverkar dess förmåga att fördröja samt att rena vattnet. Detta kan leda till problem nedströms i form av ytterligare översvämningar, skred, samt att orenat vatten släpps ut i vattendragen eller havet.

Generellt placeras anläggningar nedströms avrinningsområdet och är den naturliga samlingspunkten för områdets avrinning. Det är med fördel där stora regnmängder bör samlas innan vidare avledning.

Vid skred finns det risk att anläggningar fylls igen av massorna alternativt att vallar och liknande konstruktioner skadas. Detta kan påverka anläggningarnas funktion både vad gäller rening och fördröjning.

Alla anläggningar påverkas i varierad grad. Fem anläggningar riskerar att översvämmas med mer än 1 m vatten.

Möjliga åtgärder

En första åtgärd kan vara att förfina skyfallsanalysen för de anläggningar som idag riskerar att bli ytledes översvämmade vid ett skyfall.

För vissa anläggningar kan rätt lösning vara att anlägga fler dagvattenanläggningar samt återställa våtmarker uppströms. Att jobba med höjdsättning för att leda vattnet till lämpliga ytor kan också vara en del av lösningen.

Fortsatt systematiskt underhållsarbete med underhåll av anläggningarna och ledningsnätet kan mildra konsekvenserna vid ett skyfall.

Markavvattningsföretag behöver också hålla vattendrag och diken rensade och kulvertar behöver dimensioneras för ökade flöden. Innan åtgärder utförs bör en kostnadsnyttoanalys genomföras för att säkerställa att rätt investeringar genomförs.

En möjlig åtgärd för kommunen kan också vara att ta fram en strukturplan för skyfall. Planen kan peka ut de ytor, leder och andra åtgärder som behövs för att kunna avleda ett skyfall på ett säkrare sätt.

Samrådshandling

5. Va-planområden och va-utbyggnadsplan

Kommunens va-utbyggnadsplan har tidigare varit en separat del i Kungälvs VA-plan men ersätts nu med detta kapitel och bilaga 1 och 2 i denna vattentjänstplan.

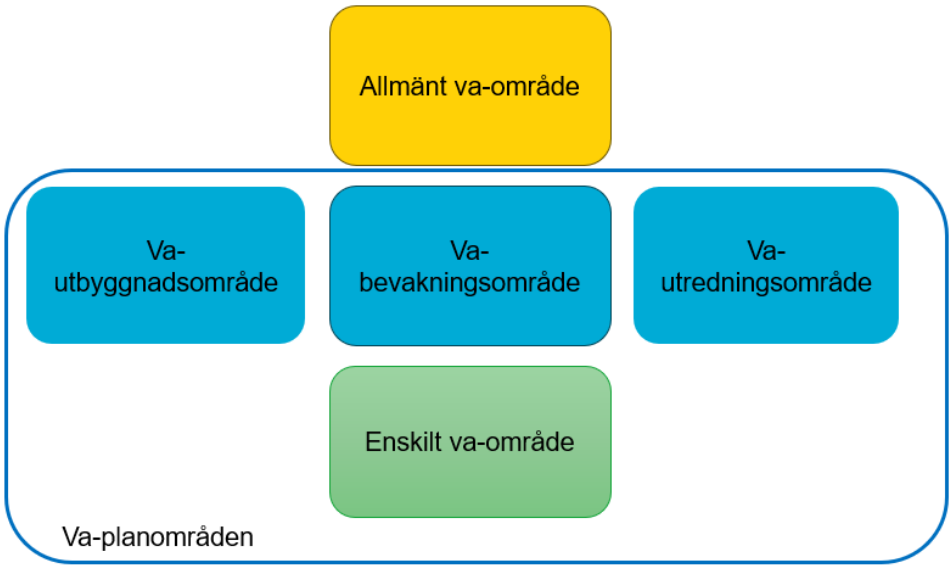
I Kungälv kommun är bebyggelsen samlad i tätorterna men även fördelad över stora delar av landsbygden. I kustområdena är det ofta svårt att lösa vattenförsörjningen lokalt, oavsett om det är i form av enskilda brunnar eller genom samfälligheter. Detta beror på att grundvattentillgången är låg och det finns risk för saltvatteninträngning eller påverkan av relikt saltvatten. Det kan också vara olämpligt med enskilda lösningar på grund av att det är närhet till känsliga vattendrag, stora kluster av bebyggelse, eller omvandling från fritidsboenden till året runt-boenden.

5.1. Olika typer av va-områden

För att skapa en tydlig grund för arbetet och kommunikation om va-försörjningen i kommunen behövs enhetliga och tydliga begrepp. Detta är angeläget såväl internt i kommunens organisation som i dialog med medborgarna.

Begreppen som anges nedan är en vidareutveckling av den indelning som görs av Havs- och vattenmyndigheten i ”*Vägledning för kommunal VA-planering*” (Havs- och vattenmyndigheten, 2014).

Förhållandet mellan de olika va-områdena illustreras i Figur 4.

Figur 4. Olika typer av va-område.

Ytterligheterna i begreppen är allmänt va-område, vilket principiellt motsvarar verksamhetsområden för kommunalt vatten och avlopp, och enskilt va-område, vilket innebär att enskilt huvudmannaskap kommer att vara aktuellt även i framtiden.

Däremellan ligger begreppen va-utbyggnadsområde, va-utredningsområde och va-bevakningsområde. Förklaring av dessa begrepp ges i följande kapitel.

5.2. Beskrivning av de olika va-områdeskategorierna

Följande kapitel ger en beskrivning av vad de olika områdeskategorierna innebär.

Allmänt va-område

Område som har allmän va-försörjning och där det finns ett kommunalt verksamhetsområde för vatten och spillvatten. I vissa allmänna va-områden finns även verksamhetsområde för dagvatten. Det finns även i undantagsfall verksamhetsområden för bara vatten eller spillvatten.

Inom verksamhetsområdet är kommunen huvudman för de allmänna va-anläggningarna och därmed ansvarig för att dessa fungerar.

I Kungälv är det va-verksamheten som ansvarar för att försörjningen av vatten och omhändertagandet av spillvatten och dagvatten fungerar tillfredsställande inom allmänt va-område.

Va-utbyggnadsområde

Va-utbyggnadsområde är ett område som idag har enskild va-försörjning, men där behovsanalysen visar att det bör anslutas till allmän va-försörjning och införlivas i kommunens allmänna va-område som verksamhetsområde. Detta behövs med hänsyn till människors hälsa och miljön.

Även områden som idag har anslutning till kommunalt vatten och avlopp via avtal (föreningar eller enskilda fastigheter) kan klassificeras som ett va-utbyggnadsområde.

Va-utredningsområde

Område som idag har enskild va-försörjning och som kan ha behov av en förändrad va-lösning.

Utredningar behöver genomföras för att visa vilken form av va-försörjning som är mest lämplig. Förändringen av va-lösningen kan utgöras av:

- förbättrade enskilda anläggningar, antingen för en eller flera fastigheter,
- gemensam anslutning till allmän va-försörjning via avtal
- eller införlivning i kommunalt verksamhetsområde för allmän va-försörjning

Va-utredningsområde är ett temporärt tillstånd. Då utredningen är utförd bör beslut fattas om att klassificera området som va-utbyggnadsområde, va-bevakningsområde eller enskilt va-område.

Även områden som idag har anslutning till kommunalt vatten och avlopp via avtal (föreningar eller enskilda fastigheter) kan klassificeras som ett va-utredningsområde.

Det är varje fastighetsägares ansvar att se till att försörjningen av vatten och omhändertagandet av spillvatten och dagvatten fungerar tillfredsställande så länge va-försörjningen är enskild.

Va-bevakningsområde

Område som idag har enskild va-försörjning och som kan fortsätta att ha det så länge förutsättningarna inte förändras.

Området behöver bevakas ifall till exempel bebyggelsetrycket ökar eller om förutsättningarna för de enskilda anläggningarna försämras. Bevakningen syftar till att följa om behovet av en förändrad va-försörjning ändras över tid och i så fall mer effektivt kunna fatta beslut om åtgärd.

Även sådana områden som idag har anslutning till kommunalt vatten och avlopp via avtal (föreningar eller enskilda fastigheter) kan klassas som ett va-bevakningsområde.

Samrådshandling

I va-bevakningsområden är det varje fastighetsägare, förening eller samfällighets ansvar att se till att försörjningen av vatten och omhändertagandet av spillvatten och dagvatten fungerar tillfredsställande.

Enskilt va-område

Område med förutsättningar att lösa va-försörjningen med enskilt vatten och avlopp. Förutsättningarna är att det kan ske på ett godtagbart och tillfredsställande sätt även inom överskådlig framtid, förutsatt att förhållandena inte ändras markant.

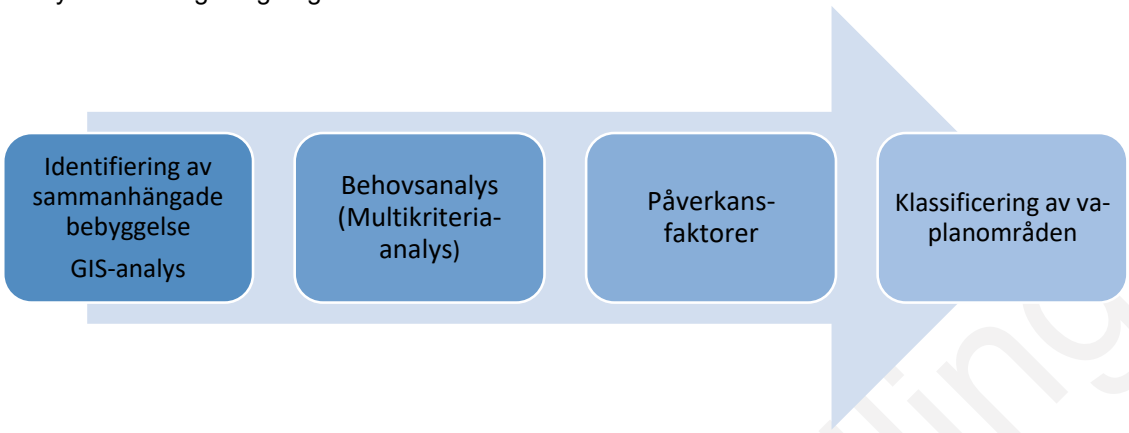
Området är inte heller sådant att kommunen behöver ha någon extra bevakning av områdets utveckling med hänsyn till va-försörjningen.

För att en enskild anläggning ska godtas måste det finnas förutsättningar för detta. Kravet för en enskild anläggning är att den ska ge ett godtagbart skydd utifrån lokala förhållandena och bedömningen görs utifrån behovet av skydd för människors hälsa och miljön.

Samrådshandling

5.3. Metodik för klassificering och bedömning av va-planområden

För att uppnå en transparent och tydlig klassificering av alla va-planområden i kommunen görs en analys i flera steg enligt Figur 5.

Figur 5. Metodik för att ta fram va-planområdens klassificering.

Det första steget är en GIS-analys, där områden som uppfyller kravet om minst 20 bostäder med maximalt 150 m mellan husen tas fram. Utvalda områden har fått ett områdesnummer och ett namn och benämns som va-planområden. Bebyggelse som inte uppfyller detta krav har inte analyserats vidare.

Därefter har behovsanalysen genomförts. Det innebär att respektive område analyserats med avseende på följande behovsparametrar:

- antal fastigheter,
- antal helårsboende,
- bebyggelsetryck,
- förutsättningar för enskilt avlopp och recipientens känslighet (miljö),
- dricksvattenförekomsterna i områdets vattenmängd och vattenkvalitet (hälsa)
- samt huruvida det finns en existerande enskild va-förening i området i dagsläget.

Resultatet av behovsanalysen visar en översiktlig bedömning och en objektiv värdering av förutsättningarna inom respektive område och är ett underlag för den slutliga klassningen av området.

Innan klassningen tittar man på följande påverkansfaktorer:

- Avtalsanslutning och gemensamma va-anläggningar
- Geografiskt läge
- Tekniska förutsättningar
- Politiska beslut
- Föreläggande från Länsstyrelsen

Påverkansfaktorer utgörs av aspekter som, utöver de grundläggande behoven och möjligheter som finns inom varje område, har betydelse för såväl klassificering av va-planområden som prioriteringsordning och tidplan för va-utbyggnad.

Samrådshandling

Därefter delas de olika va-planområdena i de fyra olika typerna av kategorier:

- va-utbyggnadsområde
- va-utredningsområde
- va-bevakningsområde
- enskilt va-område

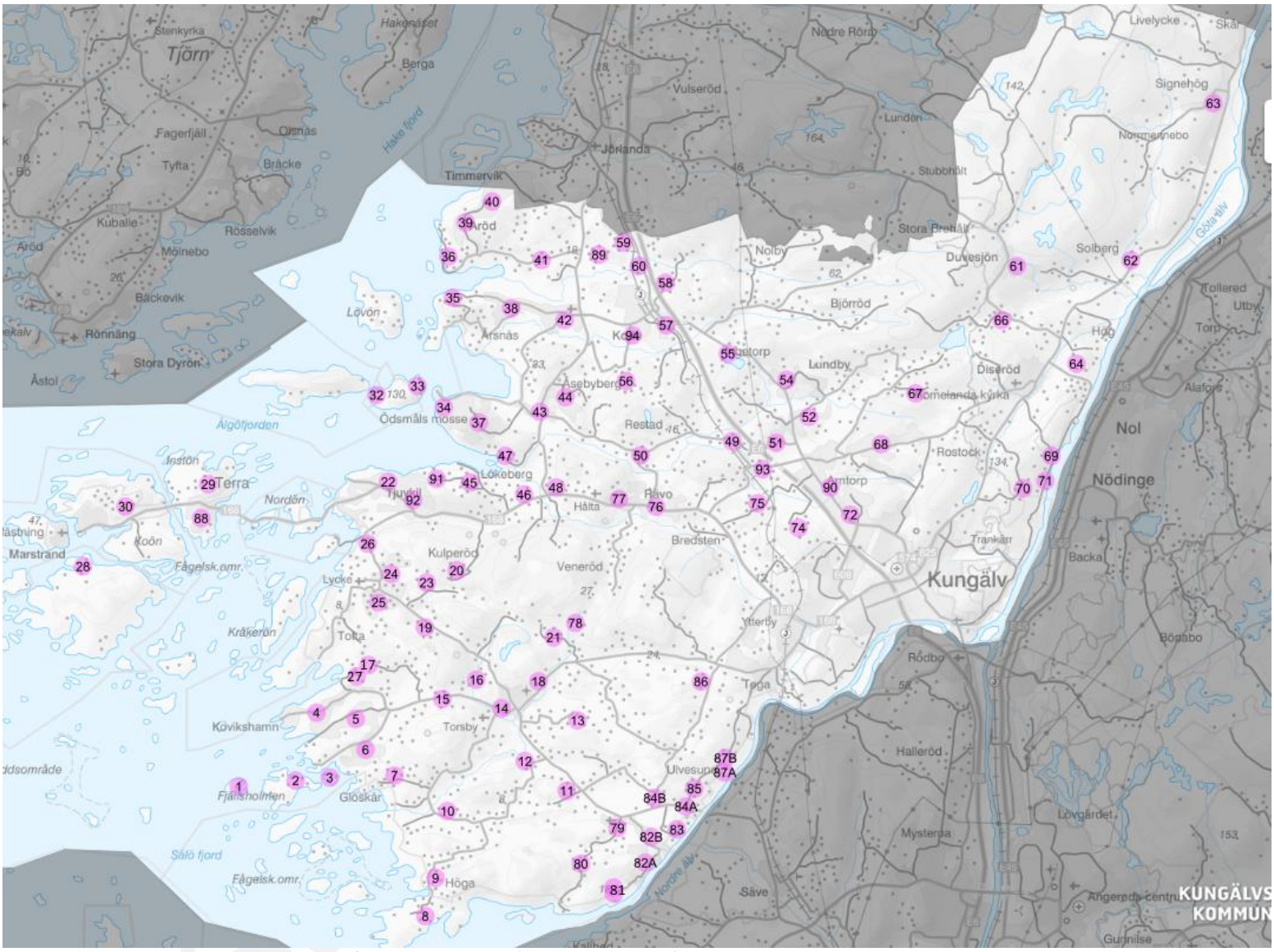
Viktigt att känna till är att områdets geografiska utbredning som redovisas i vattentjänstplanen inte behöver motsvara ett framtida verksamhetsområde. Den exakta omfattningen av verksamhetsområdet utreds i ett senare skede.

För en mer detaljerad beskrivning av metoden och bedömningskriterierna läs **Fel! Hittar inte r eferenskälla.**.

Samrådshandling

5.4. Redovisning av klassificeringsresultat

De va-planområden områden där bebyggelsestrukturen är sådan att det kan finnas grund för tillämpning av LAV § 6 har identifierats. Dessa är redovisade på kartan i Figur 6. Alla va-planområden med redovisad bedömning finns i Bilaga 2.

Figur 6. Visar alla identifierade va-planområden med sitt områdesnummer.

I Tabell 1 visas alla va-planområden med områdesnummer och benämning.

Tabell 1. Områden som är identifierade som va-planområden, med benämning och områdesnummer.

Nr	Namn	Nr	Namn	Nr	Namn
1	Brunskär	**32**	Brattön Västra	**63**	Norrmannebo
2	Fjällsholmen	**33**	Brattön Östra	**64**	Hög
3	Lilla Fjellsholmen	**34**	Rörtången	**66**	Stenhålt
4	Kovikshamn	**35**	Årsnäs	**67**	Källeröd
5	Sjöhåla södra	**36**	Aröd Södra	**68**	Grokareby
6	Brunnefjäll	**37**	Ödsmåls mosse	**69**	Dösebacka
7	Glöskär	**38**	Vallby	**70**	Marieberg
8	Överön	**39**	Aröd Mellersta	**71**	Timmervik
9	Vråkärr	**40**	Aröd Norra	**72**	Solbräcke
10	Glose	**41**	Prästbol	**74**	Vegestorp
11	Flateby	**42**	Solberga	**75**	Bollestad
12	Hermansby	**43**	Ödsmåls by	**76**	Lilla Risby
13	Lefstad	**44**	Åsebyberg	**77**	Stora Risby
14	Torsby	**45**	Lökeberg	**78**	Staby
15	Torsby-Bräcke	**46**	Kvarnekullen	**79**	Kyrkeby
16	Råckeröd	**47**	Skåra	**80**	Västra Röd
17	Holm	**48**	Vävra	**81**	Korseberget
18	Skårsäng	**49**	Skårby	**82**	Nereby
19	Stora Ryr	**50**	Restad	**83**	Hammar
20	Kulperöd	**51**	Kareby Kyrkväg	**84**	Kornhall
21	Runneröd	**52**	Hanekullen	**85**	Östra Röd
22	Tjuvkil Västra	**54**	Lundby	**86**	Hältorp
23	Gunneröd	**55**	Ingetorp	**87**	Ulvesund
24	Lycke	**56**	Jägersberg	**88**	Instön Södra
25	Bremnäs	**57**	Halltorp	**89**	Adolfsberg
26	Kristiansborg	**58**	Hammarberg	**90**	Arntorp
27	Sjöhåla norra	**59**	Högsberg	**91**	Mossvägen västra
28	Klåverön	**60**	Hammarhöjden	**92**	Tjuvkil Östra
29	Instön norra	**61**	Duvesjön	**93**	Skårby station
30	Marielundsvägen	**62**	Solberg	**94**	Lilla Halltorp

Samrådshandling

Resultatet av klassningen av va-planområdena blev:

- 23 va-utbyggnadsområden varav 12 områden kommer att planeras in i investeringsbudget efter 2032.
- 37 va-utredningsområden
- 28 va-bevakningsområden
- 3 enskilt va-område

I följande kapitel presenteras resultatet i tabellform. Skalan för områdets bedömda behov går från 0–10 och är ingen rangordning. Att områden med samma behovspoäng klassats olika kan beror på att till exempel dricksvattenkapacitet och dricksvattenkvalitet viktats högt i klassificeringen. Hög poäng betyder stort behov av kommunalt vatten och avlopp.

Klassade va-utbyggnadsområden

Följande områden är utpekade som va-utbyggnadsområden. Områdena är uppdelade i två olika tabeller. Tabell 2 visar de utbyggnadsområden som kommunen planerar utbyggnation fram till 2032. Tabell 3 visar de områden också är identifierade som utbyggnadsområden, men där utbyggnation kommer att ske efter 2032. De områdena har ännu inte någon beslutad tid för genomförande.

Områdena i Tabell 2 presenteras i nummerordning utifrån områdesnummer i kartan och inte som prioritering för utbyggnation i tid. Utförandet i tid för utbyggnation är beslutade i respektive föreläggande. Mer information om projekten och deras utförande finns att läsa på respektive projekthemsida (www.kungalv.se).

Tabell 2. Visar kommunens utbyggnadsplan för 2025 – 2032.

Områdes-nummer	Namn	Behovspoäng
4	Kovikshamn	10,0
22	Tjuvkil västra	10,0
28	Klåverön	8,0
29	Instön norra (vatten)	10,0
36	Aröd södra	8,0
39	Aröd mellersta	7,0
40	Aröd norra	9,0
81A	Korseberget	10,0
82A	Nereby	8,0
84A	Kornhall	7,5
87A	Ulvesund	9,0

Områdena i Tabell 3 presenteras i prioriteringsordning för utbyggnation utifrån behovspoäng. I nuläget är inte områdena tidsbestämda. Den planeringen är ännu inte utförd och kommer därmed att redovisas i nästa uppdatering av denna plan. Utbyggnation av områden i Tabell 3 planeras att ske efter 2032.

Samrådshandling

Tabell 3. Visar de områden som är klassificerade som utbyggnadsområde men som utbyggnation planeras till efter 2032. Visas i prioriteringsordning för utbyggnation med hänsyn till behovspoäng.

Områdes-nummer	Namn	Behovspoäng
29	Instön norra (spillvatten)	10,0
92	Tjuvkil östra	10,0
34	Rörtången	10,0
81B	Korseberget	10,0
5	Sjöhåla södra	9,0
37	Ödsmåls mosse	9,0
87B	Ulvesund	9,0
44	Åsebyberg	8,0
6	Brunnefjäll	8,0
82B	Nereby	8,0
48	Vävra	7,5
33	Brattön östra	7,5
84B	Kornhall	7,5
91	Mossvägen västra	7,0
45	Lökeberg	7,0
20	Kulperöd	7,0

När ett område har kategoriserats till va-utbyggnadsområde påbörjar kommunen ett arbete med att identifiera vilka tekniska förutsättningar de olika områdena har, vilka vattentjänster som är aktuella och vilka fastigheter som ska ingå i verksamhetsområdet. Arbetet leder fram till beslut om verksamhetsområde samt en prioriteringsordning och en tidsplan för utbyggnad.

Samrådshandling

Klassade va-utredningsområden

Följande områden har klassats som va-utredningsområden. Det innebär att områdets framtida vatten- och avloppsförsörjning behöver utredas ytterligare.

Områdes-nummer	Namn	Behovs-poäng	Områdes-nummer	Namn	Behovspoäng
9	Vråkärr	*7,0*	**85**	Östra Röd	*5,5*
15	Torsby-Bräcke	*4,5*	**86**	Hältorp	*5,0*
16	Råckeröd	*4,5*	**89**	Adolfsberg	4,5
17	Holm	*5,0*	**93**	Skårby station	*4,5*
24	Lycke	*8,0*			
25	Bremnäs	*6,5*			
27	Sjöhåla Norra	*5,0*			
32	Brattön västra	6,0			
35	Årsnäs	*5,0*			
38	Vallby	*4,5*			
41	Prästbol	*4,0*			
42	Solberga	*4,0*			
43	Ödsmåls by	*5,0*			
46	Kvarnekullen	*4,5*			
47	Skåra	*5,5*			
49	Skårby	4,5			
50	Restad	*5,0*			
52	Hanekullen	*4,0*			
54	Lundby	*5,5*			
55	Ingetorp	*5,0*			
57	Halltorp	*4,5*			
59	Högsberg	5,0			
62	Solberg	*5,0*			
63	Norrmannebo	*5,0*			
66	Stenhålt	*4,0*			
68	Grokareby	*4,5*			
72	Solbräcke	*3,0*			
74	Vegestorp	*4,5*			
76	Lilla Risby	*4,0*			
77	Stora Risby	*5,0*			
79	Kyrkeby	*5,5*			
80	Västra Röd	*5,5*			
83	Hammar	*5,5*			

samrådshandling

Klassade bevakningsområden

Följande områden har klassats som bevakningsområde. Det innebär att nuvarande vatten- och avlopps-lösning tillsvidare kvarstår.

Områdes-nummer	Namn	Behovspoäng
1	Brunskär	*7,0*
2	Fjällsholmen	*6,0*
3	Lilla Fjellsholmen	*8,0*
7	Glöskär	*5,5*
8	Överön	*5,0*
10	Glose	*4,5*
11	Flateby	*5,0*
12	Hermansby	*4,0*
13	Lefstad	*5,0*
14	Torsby	*6,0*
18	Skårsäng	*7,0*
19	Stora Ryr	*5,0*
21	Runneröd	*4,0*
23	Gunneröd	*3,0*
26	Kristiansborg	*4,5*
30	Marielundsvägen	*7,0*
56	Jägersberg	*3,5*
60	Hammarhöjden	*2,5*
61	Duvesjön	*9,0*
67	Källeröd	*2,5*
69	Dösebacka	*3,0*
70	Marieberg	*3,5*
71	Timmervik	*3,5*
75	Bollestad	*3,5*
78	Staby	*4,5*
88	Instön södra	*10*
90	Arntorp	*4,0*
94	Lilla Halltorp	*1,5*

Samrådshandling

Enskilda va-områden

Följande områden har klassats som fortsatt enskilda va-områden. Det innebär att området kan försörjas med enskild anläggning.

Områdes-nummer	Namn	Behovspoäng
51	Kareby Kyrkväg	*Behov: 1,5*
58	Hammarberg	*Behov: 1,5*
64	Hög	*Behov:1,5*

Samrådshandling

6. Miljöbedömning för Kungälvs vattentjänstplan.

Vid framtagandet av vattentjänstplan behöver kommunen undersöka om planen kan antas medföra en betydande miljöpåverkan. Det vill säga, undersöka om en strategisk miljöbedömning behöver utföras i enlighet med 6 kap miljöbalken och miljöbedömningsförordningen (2017:966).

Planer, program eller en ändring som kan komma att omfatta en verksamhet eller åtgärd som kan påverka ett Natura 2000-område (positivt eller negativt) och som därmed kan kräva tillstånd enligt 7 kap. 28 a § i miljöbalken, ska alltid antas medföra en betydande miljöpåverkan.

Vattentjänstplanen beskriver åtgärder över stora delar av kommunen. Flera av de utpekade va-utbyggnadsområdena ligger inom eller i anslutning till Natura 2000-område, naturreservat eller riksintresse för naturvård. Nödvändiga åtgärder inom dessa områden vid utbyggnation av va-ledningsnätet, skulle därmed kunna kräva tillstånd enligt 7 kap 28a§ miljöbalken.

Under framtagandet av vattentjänstplanen och dess utbyggnadsområden har kommunen sett att befintlig miljölagstiftning gör det aktuellt att anta att planen innebär betydande miljöpåverkan. Men ställer sig dock tveksam till om det var intentionen med de nya tilläggen i Lag (2006:412) om allmänna vattentjänster (LAV).

Vattentjänstplanen är ett dokument av strategisk karaktär som översiktligt redovisar olika behov och åtgärder. Planen fastslår däremot inte hur åtgärderna ska lösas, vilka tekniska lösningar eller marksanspråk som behövs. Detta utreds alltid i efterkommande projektprocess.

Eftersom inte detaljer rörande utpekade åtgärder finns och att beslut om fastställande av vattentjänstplanen inte är bindande, bedöms kravet på undersökning av strategisk miljöbedömning och efterföljande MKB som opåkallad och inte relevant att utföra. De detaljer som bör ingå i en MKB finns inte tillgängliga för bedömning vilket gör det svårt att bedöma omfattningen av miljöpåverkan. Detta är lämpligare att utreda närmre inom projektprocessen.

För att åtgärderna i planen ska genomföras krävs att varje enskilt projekt får ett politiskt beslut om startbesked för investering alternativt beslut om verksamhetsbudget. Först då börjar utredning om teknisk lösning och eventuella markanspråk.

Det är inom varje projekt som kommunen säkerställer, att erforderlig miljöhänsyn tas och att aktuell lagstiftning följs. Flera av åtgärderna kräver också separat miljöprövning som i sig säkerställer att korrekt miljöhänsyn tas, både under genomförandeskedet och när anläggningen är i drift.

En undersökning om betydande miljöpåverkan har tagit fram. Den redovisas i Bilaga 3 Miljöbedömningen är anpassad efter planens övergripande karaktär.

Med anledning av ovanstående och genomförd undersökning om betydande miljöpåverkan, gör kommunen bedömningen att vattentjänstplanen inte medför en betydande miljöpåverkan.

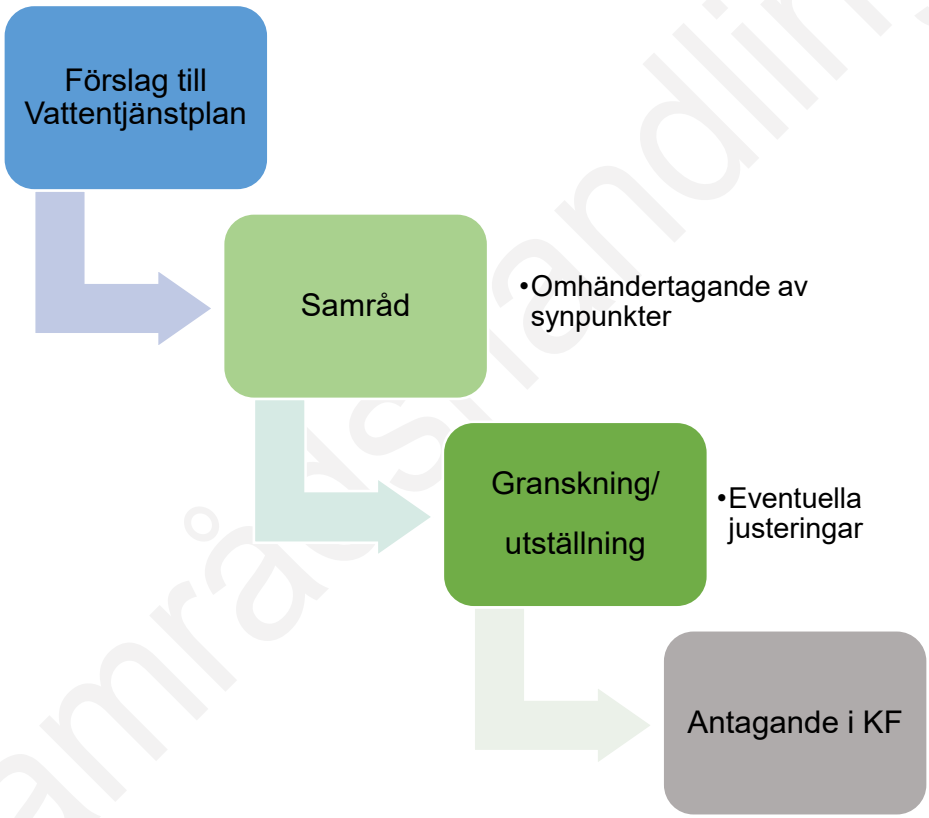
Samrådshandling

7. Samråd och antagande

Vattentjänstplanen ska samrådas med de fastighetsägare och myndigheter som kan antas ha ett väsentligt intresse av planen.

Synpunkter som kommer in under samrådstiden ska sammanställas, bedömas och därefter kommenteras i en samrådsredogörelse. De synpunkter som bedöms som relevanta kommer att arbetas in i vattentjänstplanen.

Därefter kommer det reviderade förslaget ställa ut under minst fyra veckor. Efter utställning och ytterligare eventuella revideringar antas vattentjänstplanen av kommunfullmäktige. Det är bara beslutet att anta planen som vinner laga kraft. Innehållet i vattentjänstplanen blir därför aldrig juridiskt bindande.

Samrådsremiss

Referenser

BERGAB. (2002). *Kungälvs Kustzon, Undersökning av grundvattentillgång - Slutrapport.* Göteborg: BERGAB.

Havs- och vattenmyndigheten. (2014). *Vägledning för kommunal VA-planering.* Göteborg: Björn Risinger.

Regeringen. (01 2023). *Lag om allmänna vattentjänster.* Hämtat från https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/lag-2006412-om-allmanna-vattentjanster_sfs-2006-412

VISS. (den 24 06 2025). Hämtat från VISS Vatteninformationssystem Sverige: https://viss.lansstyrelsen.se/

Samrådshandling

KUNGÄLVS KOMMUN

Vattentjänstplan

BILAGA 1

Modell – Behovsbedömning av förändrad va-försörjning

KUNGÄLVS KOMMUN

Behovsbedömning av förändrad va-försörjning

För att kommunens ska kunna prioritera och identifiera vilka områden som har ett behov av en förändrad va-försörjning har en bedömningsmodell (multikriterieanalys) använts. Bedömningsmodellen har tagits fram av konsultföretaget Sweco och är samma modell som kommunen använt när den föregående va-utbyggnadsplanen togs fram. Modellen baseras på Havs och vattenmyndigheten ”*Vägledning för kommunal VA-planering (2014)”.* Modellen har uppdaterats och anpassats till de förändringar som skett i lagstiftningen.

De områden som utgör va-planområden bedöms med avseende på flera kriterier som tillsammans bildar områdets ”*behov av en förändrad vattenförsörjning eller avloppshantering*”.

Bedömningsmodellen ger områdena en total behovspoäng, vilket indikerar vilket behov området har. En poäng på 6,9 eller högre indikerar ett stort behov.

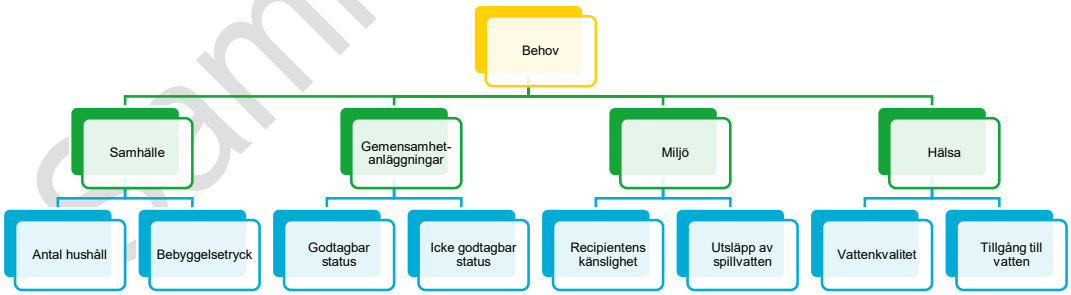
Poängen ger en grund för prioritering av anslutning till allmän va-försörjning eller andra förbättrande åtgärder. Innan slutlig klassificering av området tittar man också på ett antal olika påverkansfaktorer som kan avgöra områdets klassificering.

Modellens uppbyggnad

De faktorer som bygger upp ”behovet” för en allmän va-hantering är samhälle, miljö samt människors hälsa.

I bedömningen av områdets behov ska också särskild hänsyn tas till förutsättningarna att tillgodose behovet av en vattentjänst genom en enskild anläggning. Förutsatt att lösningen kan godtas med hänsyn till skyddet för människors hälsa och miljön.
Behovsfaktorerna och dess kriterier ses i Figur 1.

samrådshandling

Figur 1. Analysens olika bedömningsfaktorer och dess behovskriterier.

För varje område som analyseras bedöms åtta kriterier kopplat till de fyra kategorierna, samhälle, miljö, hälsa och gemensamhetsanläggningar.

Bedömningen använder en tregradig- eller fyrgradig skala (+, ++, +++ alternativ 0, 1, 2, 3) som motsvarar omfattningen, känsligheten eller liknande kopplat till det specifika kriteriet som studeras.
Baserat på de bedömda kriterierna beräknas prioriteringspoängen och det är möjligt att se hur de olika viktningarna påverkar den slutgiltiga prioriteringsordningen mellan områdena.
Modellen är uppbyggd i Excel och i
Figur 2 visas exempel på den information som anges för respektive område.

Grundinformation			Samhälle (s)					Miljö (m)		Hälsa (h)		VA-förening	
Område nr.	Samlad bebyggelse	Ingår i analysen	Antal hushåll	Andel permanent boende (%)	Hushålls-ekvivalenter	Automatisk klassning a hushåll	Bebyggelse-tryck	Utsläpp	Recipient	Kvantitet	Kvalitet	Grönt=kommunaltVa en	Avlopp
1	Område 1	Ja	36	6%	33	++	++	+	+++	+++	+++	Nej	Nej
2	Område 2	Ja	25	20%	23	+	+	++	+++	+++	+++	Nej	Nej
3	Område 3	Ja	65	53%	62	+++	++	++	+++	+++	+++	3	3
4	Område 4	Ja	72	42%	68	+++	+++	+++	+++	+++	+++	Nej	1
5	Område 5	Ja	166	64%	160	+++	+++	+++	+++	+++	+++	Nej	1
6	Område 6	Ja	138	67%	133	+++	++	++	++	+++	+++	Nej	1

Figur 2. Del av modellen som visar vilken information som anges för behovskriterierna.

Kriterier och bedömningsskalor för behovskriterierna

Nedan presenteras de kriterier och de skalor som används för att bedöma områdena med avseende på respektive kriterium.

1. Samhälle

Samhällsfaktorn är indelad i två kategorier, antalet hushåll och bebyggelsetryck. I förarbetet till lag (2016:412) om allmänna vattentjänster (LAV) har man ansett att ett antal av 20–30 fastigheter kan tänkas utgöra ett antagbart minimum för att bebyggelsen ska anses som samlad.
I denna analys har man därav satt detta intervall som en lägsta nivå för att ett område ska utgöra ett VA-planområde.

Parametern antalet hushåll anges i tre storleksklasser enligt nedan:

+++	Området innefattar >81 hushåll
++	Området innefattar 40–80 hushåll
+	Området innefattar 20–39 hushåll

Parametern omvandlingstryck/bebyggelsetryck anges i tre storleksklasser enligt nedan.
Statistik avseende ansökta förhandsbesked och bygglov har hämtats ifrån bygglovsenheten.
Är bebyggelsetrycket högt kan det indikera ett behov av en förändrad va-situation på sikt.

+++	Området har högt omvandlings/bebyggelsetryck och ligger inom en av kommunens tätorter och omfattas av politiskt beslut genom översiktsplanen.
++	Området har ett högt omvandlings/bebyggelsetryck men omfattas ej politiskt beslut genom översiktsplan och/eller detaljplan.
+	Området har ej högt omvandlings/bebyggelsetryck och omfattas ej av politiskt beslut.

Samrådshandling

2. Befintliga vatten- och/eller avloppsföreningar/gemensamhetsanläggningar

I Lag (2022:1249) om ändring i lagen (2006:412) om allmänna vattentjänster tillkom ett nytt stycke i 6 § som anger att kommunen ska ta särskild hänsyn till möjligheten att uppnå syftet med bestämmelsen, det vill säga att tillgodose skyddet för människors hälsa eller miljön, genom enskilda va-anläggningar.

I de områden det finns en förening eller gemensam anläggning som svarar för områdets vattenförsörjning och avloppshantering bedöms den befintliga anläggningens kapacitet, utbredning och status. Enskilda anläggningar bedöms inte här utan de fångas upp i punkt 3 och 4 i denna bilaga.

3	Hela området är anslutet alternativt kan anslutas med tillfredsställande vattenkvalitet och/eller avloppsrening
2	Stora delar av området är anslutet alternativt kan anslutas med tillfredsställande vattenkvalitet och/eller avloppsrening
1	Små delar av området är anslutet alternativt kan anslutas med tillfredsställande vattenkvalitet och/eller avloppsrening
0	Inte alls – Ingen förening för vatten och/eller avlopp finns i området

Samrådshandling

3. Miljö (avloppssituationen)

Miljöfaktorn är indelad i två parametrar, ***utsläpp*** och ***recipient***. Bedömningen görs delvis med hjälp av GIS-stödet för enskilda avlopp. Bedömningen kan kompletteras med lokal kunskap om områdena.

Faktorn analyseras utifrån områdets naturliga och/eller geografiska förutsättningarna för att avloppsfrågan ska kunna lösas ur miljömässig synpunkt.

Parametern utsläpp tar hänsyn till den förorenande verksamheten/källan som här utgörs av avloppsanläggningar.

+++	Området har inte de naturliga och/eller geografiska förutsättningarna för att avloppsfrågan ska kunna lösas ur miljömässig synpunkt.
++	Området har delvis de naturliga och/eller geografiska förutsättningarna för att avloppsfrågan ska kunna lösas ur miljömässig synpunkt.
+	Området har de naturliga och/eller geografiska förutsättningarna för att avloppsfrågan ska kunna lösas ur miljömässig synpunkt.

Parametern recipient tar hänsyn till närheten till känslig recipient i tre nivåer baserat på GIS-stödet för enskilda avlopp (Länsstyrelsen, 2023). Bedömningen kan behöva kompletteras med lokal kunskap om områdena.

+++	Området klassas som rött eller orange i länsstyrelsens GIS-stöd för enskilda avlopp. Det räcker att en av parametrarna är röda/orangea för att området ska få +++.
++	Området klassas som gult inom någon av parametrarna i länsstyrelsens GIS-stöd för enskilda avlopp.
+	Området ligger utanför ovan angivna områden eller klassas som liten risk i bedömningarna i GIS-stödet (grönt eller ljusgrönt).

De parametrar som ingår i GIS-stödet för enskilda avlopp är:

- Inom vattenskyddsområde. (HS111[1*] samt HS121[*])
- Närhet till badplats. (HS122[*])
- Fosforbelastning från små avlopp. (P11[*] samt P111*)
- Påverkan på specifikt vatten. (P12*)
- Påverkan på recipient belägen inom miljöbalkens skyddade områden: Nationalparker, naturreservat, biotopskydd samt Natura 2000-områden relaterade till vatten. (P121[*])
- Risk för lokal påverkan på vatten inom skyddat område till följd av sammanhängande bebyggelse. (P122*)

[*] Är benämningen på kartlagret från länsstyrelsen.

Samrådshandling

KUNGÄLVS KOMMUN

4. Hälsa (dricksvattensituationen)

För människors hälsa, bedöms områdets tillgång till dricksvatten med tillräcklig kvalitet och ett möjligt uttag som bedöms kunna tillgodose områdets behov (kvantitet).

Hälsofaktorn kvantitet tar hänsyn till huruvida tillgången på dricksvatten är tillräcklig eller inte. Bedömningen görs med hjälp av Sveriges geologiska undersökning (SGU) kartdatabas över vattentillgång i mindre magasin samt inrapporterade problem.
För Kungälvs kommun finns det en rapport som redovisar vattentillgång längs med kustzonen som ligger till grund för bedömningen i dessa områden (BERGAB, 2002).

+++	I området finns otillräcklig kapacitet.
++	I området finns tidvis otillräcklig kapacitet eller begränsad mängd dricksvatten.
+	I området finns tillräcklig kapacitet.

Hälsofaktorn kvalitet beaktar de eventuella problem som kan vara förknippad med vattenkvaliteten. Bedömningen baseras delvis på platsens fysiska förhållanden så som ogynnsamma jordartsförhållanden, mindre tomter och lutning vilket skulle kunna bidra till en ökad risk för kontaminering av enskilda vattenbrunnar.

Bedömningen görs med hjälp av GIS-stödet för enskilda avlopp och fokuserar på hälsorisken för enskilda avlopp i närheten av dricksvattenbrunnar med avseende på bakterier och kväve (nitrat).

Kvalitetskriteriet omfattar även risken för saltvatteninträngning enligt utförda utredningar samt uppmätt salthalt i enskilda brunnar. Detta kan även påverka kvantiteten i ett område då saltvatteninträngningar begränsar vattenuttaget.

+++	Allvarliga kvalitetsproblem förekommer i små delar av området eller mindre kvalitetsproblem i stora delar av området.
++	Allvarliga kvalitetsproblem förekommer i enstaka fall och mindre kvalitetsproblem i små delar av området.
+	Inga eller mindre allvarliga kvalitetsproblem finns i området

Samrådsmärkning

Påverkansfaktorer

Bedömningen i behovsanalysen ger en objektiv bild av hur va-planområdena ska klassificeras och hur kommunens va-utbyggnad ska prioriteras.

De faktorer som skapar påverkan genom en lite mer subjektiv bedömning kallas påverkansfaktorer och presenteras i detta kapitel.

Följande påverkansfaktorer har Kungälvs kommun valt att använda:

- Avtalsanslutning och gemensamma va-anläggningar
- Geografiskt läge
- Politiska beslut
- Föreläggande från Länsstyrelsen
- Tekniska förutsättningar
- Kostnadstäckning

I dagsläget har inte påverkansfaktorerna tekniska förutsättningar och kostnadstäckning använts på något område, men eftersom de kan bli aktuella i framtida revideringar av vattentjänstplanen är de ändå beskrivna nedan.

När det gäller påverkansfaktorn föreläggande från länsstyrelsen så är den aktuell för alla områdena klassade i va-utbyggnadsplanen kommunen. Dessa områden har samtliga ett stort behov även utifrån behovsbedömningen, så påverkansfaktorn har inte påverkat klassificeringen utan endast prioriteringsordningen.

Avtalsanslutning och gemensamma va-anläggningar

Vid bedömning av ett områdes behov av en förändrad va-försörjning har förekomsten av va-föreningar inte någon inverkan. Orsaken är att en förening inte kan tvinga någon fastighetsägare att ansluta sig och anslutningsgraden inom området kan därför variera.

Vid klassificering av va-planområden behöver funktionen hos befintliga va-föreningar och gemensamhetsanläggningar beaktas. En väl fungerande va-försörjning är det viktiga i ett område, inte i vilken form va-försörjningen sker.
Därför kan behovet av en kommunal va-försörjning vara mindre i ett område med en väl fungerande va-förening, om en väsentlig del av hushållen omfattas av denna lösning, än vad behovsbedömningen indikerar.

Avtalsanslutning till det kommunala va-nätet

I vissa av de områden, där LAV § 6 skulle kunna bli tillämpbar, har fastighetsägarna skapat föreningar för att försörja hela eller delar av området med vatten och/eller ta hand om spillvattnet.

Gemensamma enskilda anläggningar

I vissa områden har en övervägande del av hushållen byggt egna gemensamma va-anläggningar som inte är anslutna till det kommunala va-nätet.

Geografiskt läge

Det är viktigt att kommunens va-utbyggnad sker i stråk som hänger ihop. Det kan förekomma att en överföringsledning passerar ett område, med lägre behov av anslutning, för att kunna nå ett område som är högt prioriterat. En diskussion kan då uppkomma om att även ansluta det lägre prioriterade området tidigare än planerat.

Samrådshandling

Politiska beslut

Kungälvs kommun har sedan tidigare beslutat om va-utbyggnad till vissa av de områden som utgör va-planområden. Detta behöver beaktas, vid sidan av bedömning av behov och möjlighet samt analys av påverkansfaktorer, vid prioriteringsordning för va-utbyggnad. Prioritering av va-utbyggnad kan påverkas av politiska beslut, till exempel om översiktsplan, detaljplaner, bygglov och förhandsbesked som ger nya förutsättningar mot vad som kan förutses idag.

Föreläggande från länsstyrelsen

Länsstyrelsen i Västra Götalands län är tillsynsmyndighet över kommunen vad gäller 6§ LAV. Länsstyrelsen kan förelägga kommunen med stöd av 51§ LAV. Det vill säga om det med hänsyn till skyddet för människors hälsa eller miljön behöver ordnas vattenförsörjning eller avlopp i ett större sammanhang för en viss befintlig eller blivande bebyggelse, ska kommunen:
1. bestämma det verksamhetsområde inom vilket vattentjänsten eller vattentjänsterna behöver ordnas, och
2. se till att behovet snarast, och så länge behovet finns kvar, tillgodoses i verksamhetsområdet genom en allmän va-anläggning.

Ett föreläggande från Länsstyrelsen innebär att kommunen ska prioritera området så att kommunalt vatten och avlopp är utbyggt enligt den tidsangivelse i Länsstyrelsens beslut.

Tekniska förutsättningar

Det kan finnas va-strategiska frågor att beakta vid planering av va-utbyggnad. Det är vanligt att va-verksamheten har ett intresse av att förbinda olika anläggningar. Skälen kan exempelvis vara dubblering av vattenförsörjningen för att förstärka redundansen i något område, eller överföringsledningar för att kunna avveckla enskilda anläggningar eller mindre och äldre kommunala anläggningar.

Utbyggnad av ett ledningssystem för anslutning av nya områden är en process som tar ett flertal år att genomföra. Om ett antal områden ska seriekopplas kommer ledningarna till en början att vara överdimensionerade i förhållande till antalet anslutna i de tidiga skedena. Överdimensionerade ledningar kan orsaka låg omsättning av vattnet vilket riskerar att försämra vattenkvaliteten.

Även i områden med låg anslutningsgrad av fastigheter till vatten eller områden med stor andel fritidsboende kan problem uppstå med låg omsättning.
En utbyggd vattenförsörjning innebär inte med automatik att alla fastigheter som hittills haft egen vattentäkt kopplar in sig till den allmänna anläggningen även om de ligger inom ett verksamhetsområde.

Även när det gäller spillvatten kan en överdimensionering orsaka problem.
Dels kan problem uppstå med att självfallsledningar inte uppfyller kraven för självrensning, dels kan problem uppstå med svavelvätebildning i tryckavloppsledningar om dessa omsätts i mindre utsträckning än vad de dimensionerats för.

Ytterligare en aspekt att beakta är om det bakomliggande, befintliga va-ledningsnätet, har tillräcklig kapacitet i anslutningspunkten till nya ledningar som ska byggas ut.
Inte sällan krävs åtgärder för att öka kapaciteten eller förbättra leveranssäkerheten i det befintliga va-nätet, vilket också behöver beaktas i samband med planering av va-utbyggnad.

Samrådshandling

Kostnadstäckning

Planering och byggnation av va-anläggningar är kostsamt och finansieringen av utbyggnaden sker via avgifter från anslutna fastigheter.

För att få en tillräcklig kostnadstäckning i en va-utbyggnad behöver intäkterna från anslutningsavgifter balansera med de kostnader som va-utbyggnaden är förknippad med. Detta stödjs av Lagen om allmänna vattentjänster som styr kommunernas va-verksamhet.

Enligt LAV kan särtaxa tillämpas om förhållandena på en plats avviker väsentligt från vad som är normalt för kommunen.

Bedömningen är att det inom Kungälvs kommun är svårt att hävda att en förhöjd taxa ska tas ut, eftersom de flesta områden där utbyggnaden av vatten och avlopp ska ske, inte avviker nämnvärt från varandra.

En försvårande omständighet som kan påverka såväl tidplan, kostnad och omfattning av va-utbyggnaden är frågor som rör rätt till markintrång.

I väntan på lösningar för att hantera problematiska ledningssträckor kan diskussioner uppkomma om att istället välja att bygga ut till andra, mer lättåtkomliga fastigheter, även om dessa är lägre prioriterade utifrån en behovsanalys i va-utbyggnadsplanen.

Det är därför viktigt att alla tänkbara aspekter på anslutning av områden med enskild va-försörjning beaktas i prioriteringsarbetet.

Samrådshandling

KUNGÄLVS KOMMUN

Vattentjänstplan

BILAGA 2

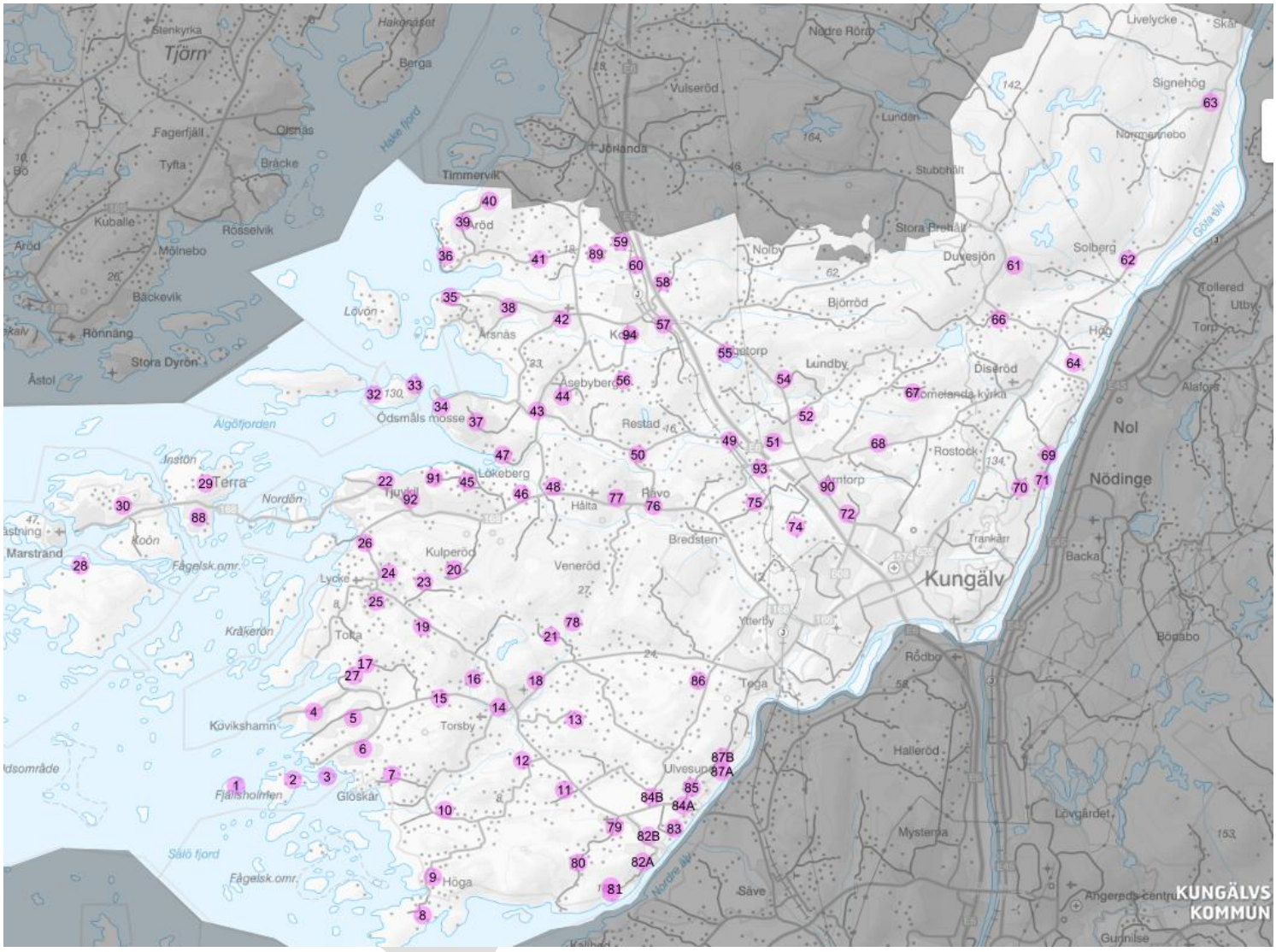
Klassificering av va-planområden

KUNGÄLVS KOMMUN

Va-planområden

Nittio (90) områden inom kommunen har identifierats och klassificerats. Ingen åtskillnad görs mellan permanentboende och fritidshusbebyggelse. En karta med områdena och dess områdesnummer visas i Figur 1 och som lista i Tabell 1.

För att läsa mer om hur bedömningen har genomförts, läs om metodiken i bilaga 1.

Figur 1. Kartbild över alla identifierade va-planområden med sitt områdesnummer.

Tabell 1. Visar va-planområdena med områdets benämning och områdesnummer.

Nr	Namn	Nr	Namn	Nr	Namn
1	Brunskär	**32**	Brattön västra	**63**	Norrmannebo
2	Fjällsholmen	**33**	Brattön östra	**64**	Hög
3	Lilla Fjellsholmen	**34**	Rörtången	**66**	Stenhålt
4	Kovikshamn	**35**	Årsnäs	**67**	Källeröd
5	Sjöhåla södra	**36**	Aröd södra	**68**	Grokareby
6	Brunnefjäll	**37**	Ödsmåls mosse	**69**	Dösebacka
7	Glöskär	**38**	Vallby	**70**	Marieberg
8	Överön	**39**	Aröd mellersta	**71**	Timmervik
9	Vråkärr	**40**	Aröd norra	**72**	Solbräcke
10	Glose	**41**	Prästbol	**74**	Vegestorp
11	Flateby	**42**	Solberga	**75**	Bollestad
12	Hermansby	**43**	Ödsmåls by	**76**	Lilla Risby
13	Lefstad	**44**	Åsebyberg	**77**	Stora Risby
14	Torsby	**45**	Lökeberg	**78**	Staby
15	Torsby-Bräcke	**46**	Kvarnekullen	**79**	Kyrkeby
16	Råckeröd	**47**	Skåra	**80**	Västra Röd
17	Holm	**48**	Vävra	**81**	Korseberget
18	Skårsäng	**49**	Skårby	**82**	Nereby
19	Stora Ryr	**50**	Restad	**83**	Hammar
20	Kulperöd	**51**	Kareby Kyrkväg	**84**	Kornhall
21	Runneröd	**52**	Hanekullen	**85**	Östra Röd
22	Tjuvkil västra	**54**	Lundby	**86**	Hältorp
23	Gunneröd	**55**	Ingetorp	**87**	Ulvesund
24	Lycke	**56**	Jägersberg	**88**	Instön södra
25	Bremnäs	**57**	Halltorp	**89**	Adolfsberg
26	Kristiansborg	**58**	Hammarberg	**90**	Arntorp
27	Sjöhåla norra	**59**	Högsberg	**91**	Mossvägen västra
28	Klåverön	**60**	Hammarhöjden	**92**	Tjuvkil östra
29	Instön norra	**61**	Duvesjön	**93**	Skårby station
30	Marielundsvägen	**62**	Solberg	**94**	Lilla Halltorp

UTKAST

KUNGÄLVS KOMMUN

Klassificering av va-planområden

I följande kapitel redovisas varje va-planområdes bedömning och behovspoäng i ordningsföljd utifrån områdesnummer.

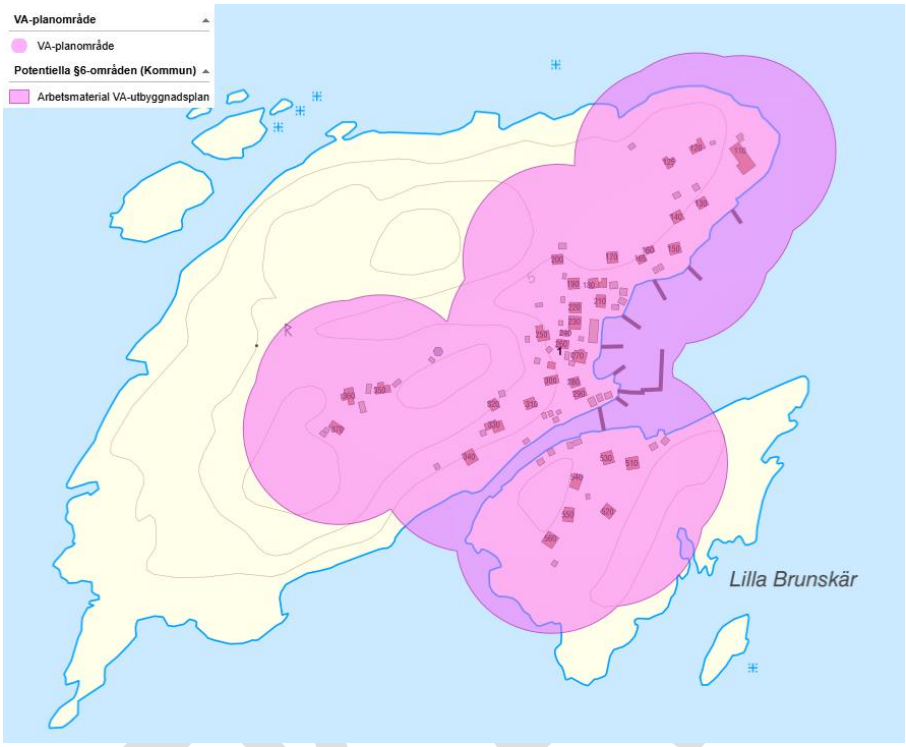
Viktigt att känna till är att områdets geografiska utbredning som redovisas i vattentjänstplanen inte behöver motsvara ett framtida verksamhetsområde. Den exakta omfattningen av verksamhetsområdet utreds i ett senare skede. Beslut om vilka fastigheten som kommer att ingå i det kommunala verksamhetsområdet för vatten och avlopp tas alltid av kommunfullmäktige och redovisas i respektive besluts eget ärende.

UTKAST

KUNGÄLVS KOMMUN

1. Brunskär

Klassificering **Va-bevakningsområde**
Behovspoäng 7,0

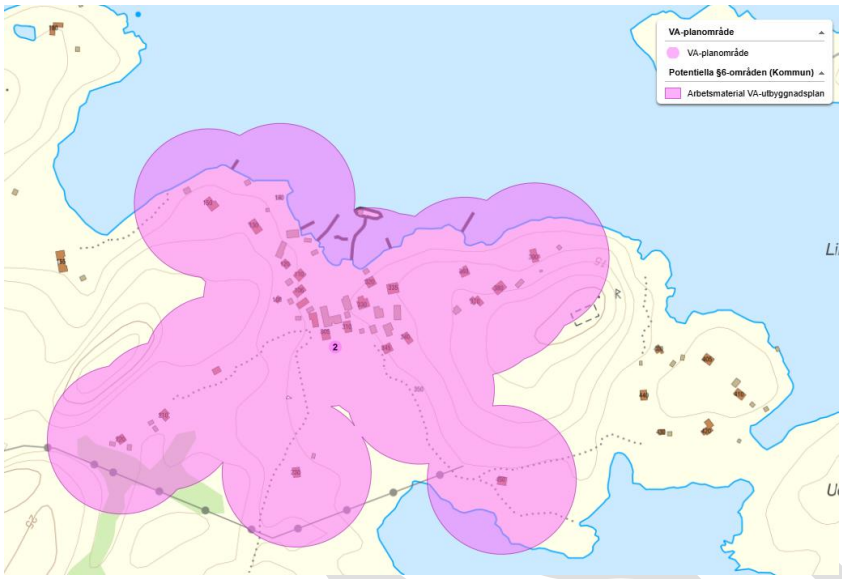
Behovsbedömning Brunskär

Samhälle	Hushåll	++	Området består av 40-tal hushåll, där nästan samtliga är fritidsboende.
	Bebyggelseutveckling	++	Bebyggelsetrycket bedöms som medel.
Gemensamhets-anläggning/ VA-förening	Vatten	0	Ingen förening för vatten eller avlopp finns i området.
	Spillvatten	0	
Miljö	Utsläpp	++	Förutsättningarna för att kunna ta hand om utsläpp från lokala avloppsanläggningar är relativt dåliga enligt GIS-stödet.
	Recipient	+++	Risk för påverkan av recipienten på grund av låg retention.
Vattenförekomst Sälö fjord	Ekologisk status är god		Enskilda avlopp har en betydande påverkan på vattenförekomsten
Hälsa	Kvantitet	+++	I området finns risk för otillräcklig dricksvattenkapacitet.
	Kvalitet	+++	Det finns större kvalitetsproblem.
P*åverkansfaktor*	Inga tillstånd för WC-anläggningar finns för fastigheterna på ön. Intentionsavtal med Sälö fjord förening för avtals påkoppling till kommunalt vatten och avlopp är under framtagande.		
Bedömning	Så länge förutsättningarna i området inte förändras till exempel genom ökat bebyggelsetryck, bedöms området kunna fortsätta som nu. Området klassas därför som va-bevakningsområde.		

KUNGÄLVS KOMMUN

2. Fjällsholmen

Klassificering **Va-bevakningsområde**
Behovspoäng 6,0

Behovsbedömning Fjällsholmen

Samhälle	Hushåll	+	Området består av ett tjugotal hushåll, där en majoritet är fritidsboende.
	Bebyggelseutveckling	+	Bebyggelsetrycket bedöms som lågt.
Gemensamhets-anläggning/ VA-förening	Vatten	0	Ingen förening för vatten eller avlopp finns i området.
	Spillvatten	0	
Miljö	Utsläpp	++	Förutsättningarna för att kunna ta hand om utsläpp från lokala avloppsanläggningar är relativt dåliga, enligt GIS-stödet.
	Recipient	+++	Risk för påverkan av recipienten på grund av låg retention.
Vattenförekomst Sälö fjord	Ekologisk status är god		Enskilda avlopp har en betydande påverkan på vattenförekomsten.
Hälsa	Kvantitet	+++	I området finns risk för otillräcklig dricksvattenkapacitet.
	Kvalitet	+++	Det finns större kvalitetsproblem på grund av saltvatteninträngning.
Påverkansfaktor	Området utgörs av en ö med fritidsbebyggelse och få WC-utsläpp. Intentionsavtal med Sälöfjord förening för avtals påkoppling till kommunalt vatten och avlopp är under framtagande.		
Bedömning	Så länge förutsättningarna i området inte förändras, till exempel genom ökat bebyggelsetryck, bedöms området kunna fortsätta som nu. Området klassas därför som va-bevakningsområde.		

3. Lilla Fjellsholmen

Klassificering **Va-bevakningsområde**
Behovspoäng 8,0

Behovsbedömning Lilla Fjellsholmen

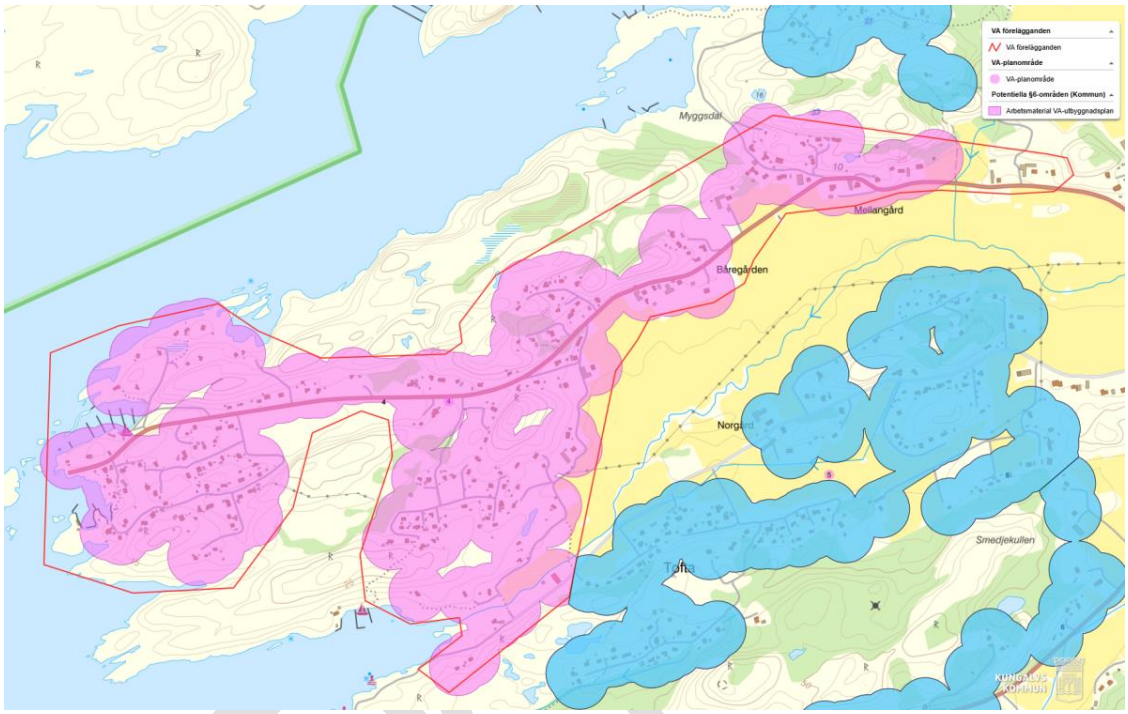
Samhälle	Hushåll	+++	Området består av ett 60-tal hushåll, där ungefär hälften består av permanentboende.
	Bebyggelseutveckling	++	Bebyggelseutvecklingen bedöms som medel.
Gemensamhets-anläggning/ VA-förening	Vatten	3	Hela området är anslutet alternativt kan anslutas med tillfredställande vattenkvalitet och avloppsrening.
	Spillvatten	3	
Miljö	Utsläpp	++	Förutsättningarna för att kunna ta hand om utsläpp från lokala avloppsanläggningar är relativt dåliga, enligt GIS-stödet.
	Recipient	+++	Risk för påverkan av recipienten på grund av, tätbebyggt område samt låg retention.
Vattenförekomst Sälö fjord	Ekologisk status är god		Enskilda avlopp har en betydande påverkan på vattenförekomsten.
Hälsa	Kvantitet	+++	I området finns risk för otillräcklig dricksvattenkapacitet
	Kvalitet	+++	Det finns större kvalitetsproblem.
Påverkansfaktor	Området är avtalsanslutet till kommunalt vatten och avlopp genom en gemensamhetsanläggning, vilket innebär att va-försörjningen fungerar i dagsläget.		
Bedömning	Så länge förutsättningarna inte förändras bedöms området kunna fortsätta som idag. Området klassas därmed som bevakningsområde.		

UTKAST

4. Kovikshamn

Klassificering	**Va-utbyggnadsområde**
Behovspoäng	10,0

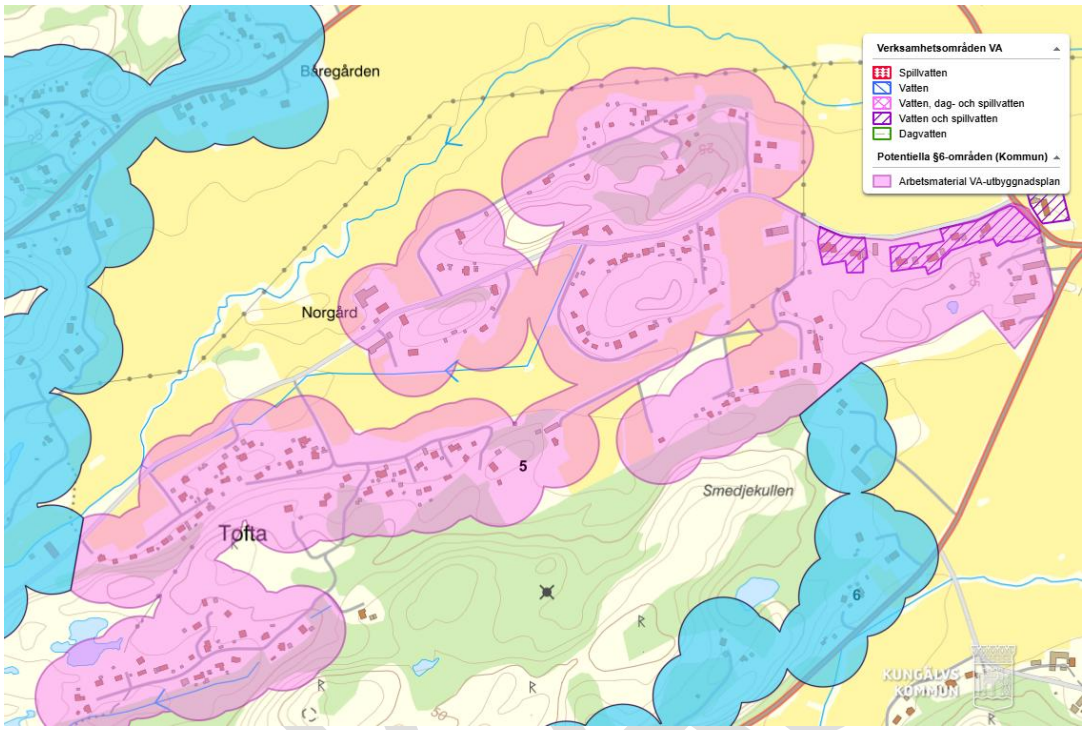
Föreläggande ifrån Länsstyrelsen om att kommunalt vatten och avlopp ska vara utbyggt senast 31/12 2030.

KUNGÄLVS KOMMUN

5. Sjöhåla södra

Klassificering **Va-utbyggnadsområde**
Behovspoäng 9,0

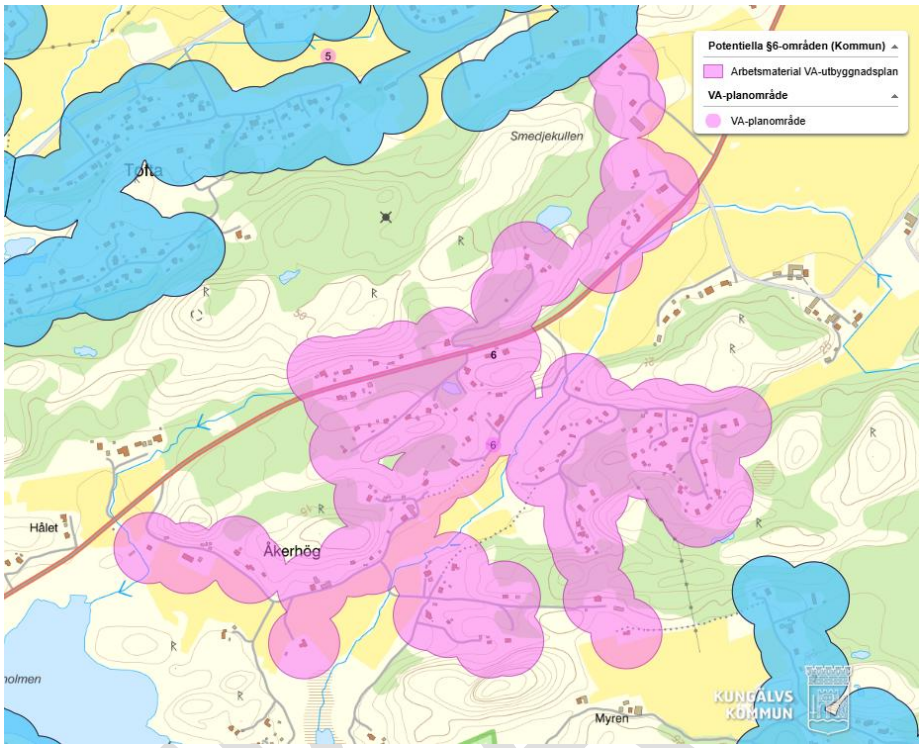

Behovsbedömning Sjöhåla södra

Samhälle	Hushåll	+++	Området består av ca 170 hushåll. Mer än hälften är permanentboende.
	Bebyggelseutveckling	+++	Bebyggelsetrycket bedöms som högt, då det ligger inom tätortsavgränsning för ÖP2010.
Gemensamhets-anläggning/ VA-förening	Vatten	0	Inte alls – Ingen förening för vatten finns i området
	Spillvatten	1	Små delar av området är anslutet alternativt kan anslutas med tillfredsställande avloppsrening
Miljö	*Utsläpp*	+++	Förutsättningarna för att kunna ta hand om utsläpp från lokala avloppsanläggningar är dåliga enligt GIS-stödet.
	Recipient	++	Risk för påverkan av recipienten på grund av låg retention.
Vattenförekomst Sälö fjord	ekologisk status är god		Enskilda avlopp har en betydande påverkan på vattenförekomsten.
Hälsa	*Kvantitet*	+++	Bedömning görs att dricksvattenkapaciteten är otillräcklig.
	Kvalitet	+++	Det finns kvalitetsproblem på grund av saltvatteninträngning, genomsläppliga jordarter samt tät bebyggelse.
Påverkansfaktor			
Bedömning	Området har behov av att lösa va-försörjningen i ett större sammanhang, för att på lång sikt uppnå en hållbar va-försörjning.		

6. Brunnefjäll

Klassificering **Va-utbyggnadsområde**
Behovspoäng 8,0

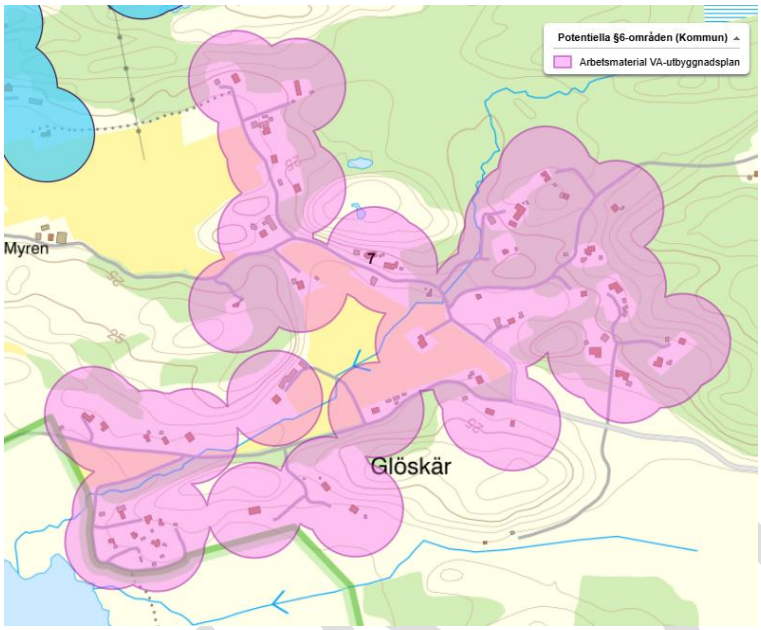
Behovsbedömning Brunnefjäll

Samhälle	Hushåll	+++	Området består av ca 140 hushåll, där en majoritet är åretruntboende.
	Bebyggelseutveckling	++	Bebyggelsetrycket bedöms som medel
Gemensamhets-anläggning/ VA-förening	Vatten	0	Inte alls – Ingen förening för vatten finns i området
	Spillvatten	1	Små delar av området är anslutet alternativt kan anslutas med tillfredsställande avloppsrening
Miljö	Utsläpp	+++	Förutsättningarna för att kunna ta hand om utsläpp från lokala avloppsanläggningar är relativt dåliga.
	Recipient	++	Risk för påverkan av recipienten på grund av låg retention
Vattenförekomst Sälö fjord	Ekologisk status är god		Enskilda avlopp har en betydande påverkan på vattenförekomsten.
Hälsa	Kvantitet	+++	Bedömning görs att dricksvattenkapaciteten är otillräcklig.
	Kvalitet	+++	Större kvalitetsproblem finns på grund av saltvatteninträngning.
Påverkansfaktor	En avloppsförening finns i området till vilket 24 av hushållen är anslutna.		
Bedömning	Området har behov av att lösa va-försörjningen i ett större sammanhang, för att på lång sikt uppnå en hållbar va-försörjning.		

KUNGÄLVS KOMMUN

7. Glöskär

Klassificering **Va-bevakningsområde**
Behovspoäng 5,5

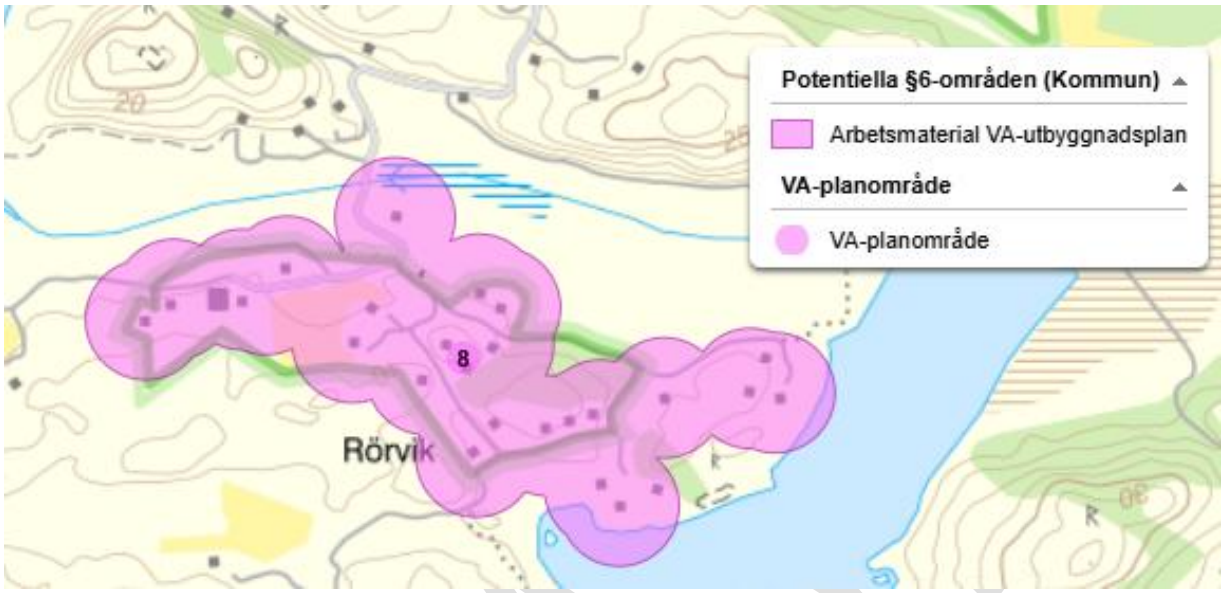
Behovsbedömning Glöskär

Samhälle	Hushåll	++	Området består av 50-tal hushåll där hälften är permanentboende.
	Bebyggelseutveckling	+	Bebyggelsetrycket bedöms som lågt.
Gemensamhets-anläggning/ VA-förening	Vatten	2	Stora delar av området är anslutet alternativt kan anslutas med tillfredsställande vattenkvalitet
	Spillvatten	2	Stora delar av området är anslutet alternativt kan anslutas med tillfredsställande avloppsrening
Miljö	Utsläpp	++	Förutsättningarna för att kunna ta hand om utsläpp från lokala avloppsanläggningar är relativt dåliga, enligt GIS-stödet.
	Recipient	++	Risk för påverkan av recipienten på grund av låg retention.
Vattenförekomst Sälö fjord	Ekologisk status är god		Enskilda avlopp har en betydande påverkan på vattenförekomsten.
Hälsa	Kvantitet	+++	Bedömning görs att dricksvattenkapaciteten är otillräcklig.
	Kvalitet	+++	Större kvalitetsproblem finns.
Påverkansfaktor	Området angränsar till Natura 2000-område. Det finns en gemensamhetsanläggning för vatten och avlopp som är avtalsansluten till kommunalt vatten och avlopp och försörjer stora delar av området.		
Bedömning	Så länge förutsättningarna i området inte förändras, till exempel genom ökat bebyggelsetryck, bedöms området kunna fortsätta som nu. Området klassas därför som bevakningsområde.		

KUNGÄLVS KOMMUN

8. Överön

Klassificering **Va-bevakningsområde**
Behovspoäng 5,0

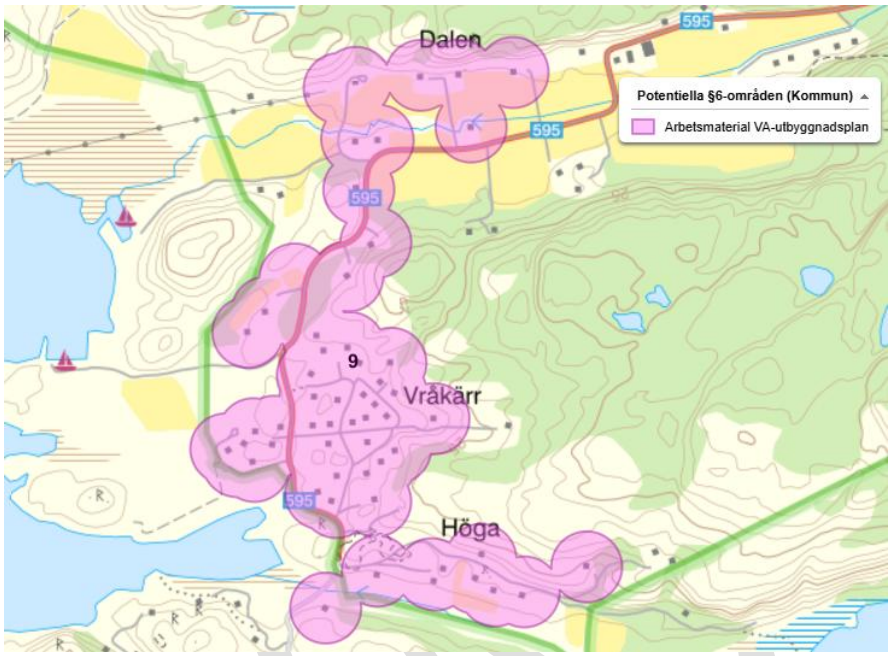
Behovsbedömning Överön

Samhälle		Hushåll	+	Området består av ett 20-tal hushåll. En majoritet är permanentboende.
		Bebyggelseutveckling	+	Bebyggelsetrycket bedöms som lågt.
Gemensamhets-anläggning/ VA-förening		Vatten	3	Hela området är anslutet alternativt kan anslutas med tillfredsställande vattenkvalitet
		Spillvatten	3	Hela området är anslutet alternativt kan anslutas med tillfredsställande avloppsrening
Miljö	*Utsläpp*		++	Förutsättningarna för att kunna ta hand om utsläpp från lokala avloppsanläggningar är relativt dåliga enligt GIS-stödet.
	Recipient		++	Risk för påverkan av recipienten på grund av låg retention. Ligger i Natura 2000-område.
Vattenförekomst Nordre älvs fjord	Ekologisk status är måttlig			Enskilda avlopp har en betydande påverkan på vattenförekomsten.
Hälsa	*Kvantitet*		+++	Bedömning görs att dricksvattenkapaciteten är otillräcklig.
	Kvalitet		+++	Större kvalitetsproblem finns.
Påverkansfaktor	Stora delar av området försörjs av kommunalt dricks- och spillvatten genom en avtalsansluten gemensamhetsanläggning för vatten och avlopp.			
Bedömning	Så länge förutsättningarna i området inte förändras, till exempel genom ökat bebyggelsetryck, bedöms området kunna fortsätta som nu. Området klassas därför som bevakningsområde.			

KUNGÄLVS KOMMUN

9. Vråkärr

Klassificering **VA-utredningsområde**
Behovspoäng 7,0

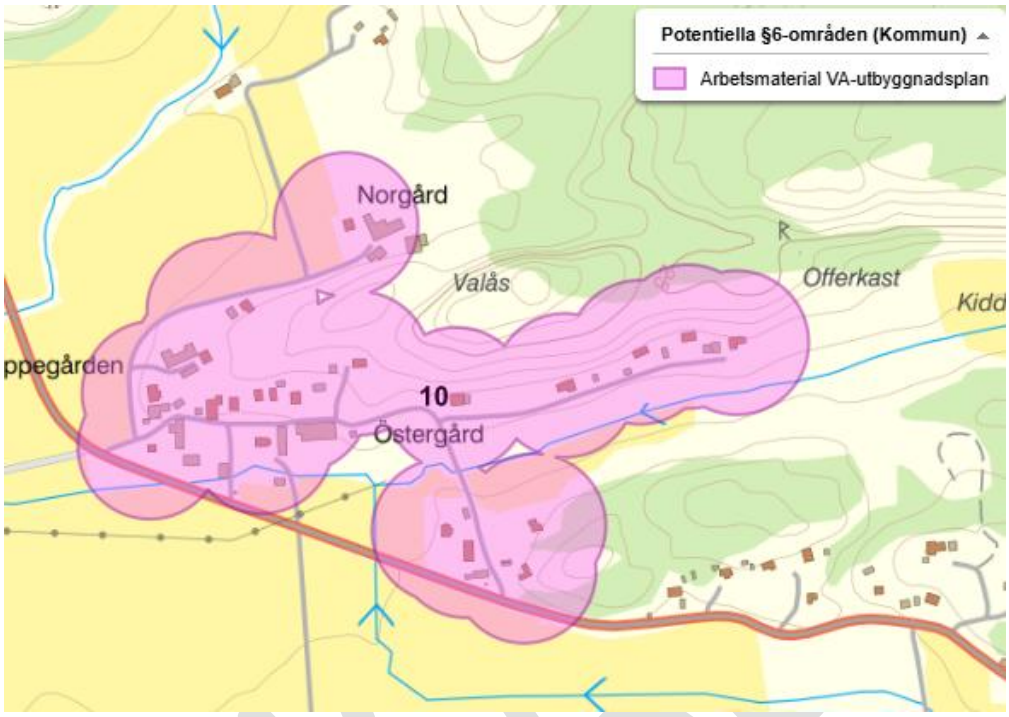

Behovsbedömning Vråkärr

Samhälle	Hushåll	+++	Området består av cirka 60 hushåll där en majoritet är permanentboende.
	Bebyggelseutveckling	++	Bebyggelsetrycket bedöms som medel
Gemensamhets-anläggning/ VA-förening	Vatten	0	Inte alls – Ingen förening för vatten finns i området
	Spillvatten	2	Stora delar av området är anslutet alternativt kan anslutas med tillfredsställande avloppsrening
Miljö	*Utsläpp*	++	Förutsättningarna för att kunna ta hand om utsläpp från lokala avloppsanläggningar är relativt dåliga enligt GIS-stödet.
	Recipient	++	Risk för påverkan av recipienten på grund av låg retention. Ligger i anslutning till Natura 2000-område.
Vattenförekomst Nordre älvs fjord	Ekologisk status är måttlig		Enskilda avlopp har en betydande påverkan på vattenförekomsten.
Hälsa	*Kvantitet*	+++	Bedömning görs att dricksvattenkapaciteten är otillräcklig.
	Kvalitet	+++	Större kvalitetsproblem finns.
Påverkansfaktor	Delar av området är avtalsanslutet till kommunalt vatten och avlopp genom en gemensamhetsanläggning. Cirka 40 fastigheter är anslutna till en enskild avloppsanläggning. Enstaka fastigheter inom området ligger inom Natura 2000-område.		
Bedömning	Området kan ha behov av att lösa va-försörjningen i ett större sammanhang, då förutsättningarna för att kunna lösa vattenförsörjningen lokalt är dåliga.		

10. Glose

Klassificering **Va-bevakningsområde**
Behovspoäng 4,5

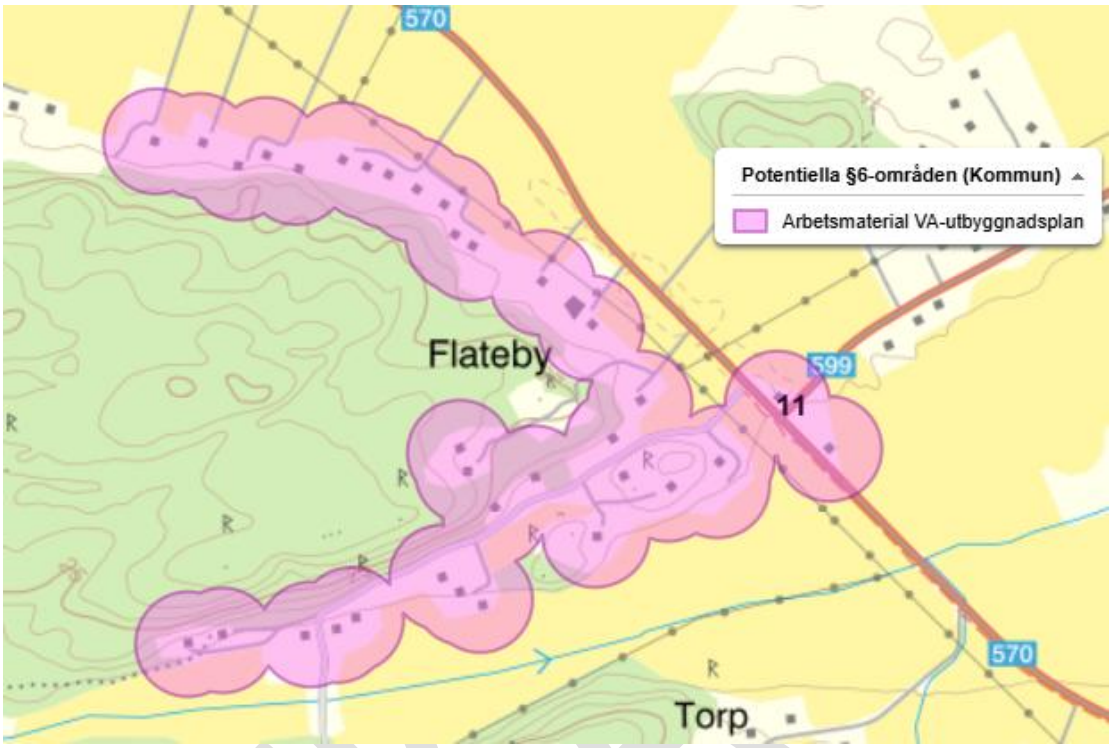

Behovsbedömning Glose

Samhälle	Hushåll	+	Området består av cirka 20 hushåll. En stor majoritet är permanentboende.
	Bebyggelseutveckling	+	Bebyggelsetrycket bedöms som lågt.
Gemensamhets-anläggning/ VA-förening	Vatten	3	Hela området är anslutet alternativt kan anslutas med tillfredsställande vattenkvalitet
	Spillvatten	3	Hela området är anslutet alternativt kan anslutas med tillfredsställande avloppsrening
Miljö	*Utsläpp*	++	Förutsättningarna för att kunna ta hand om utsläpp från lokala avloppsanläggningar är relativt dåliga, enligt GIS-stödet, på grund av risk för påverkan på grundvattnet.
	Recipient	+	Låg risk för påverkan av recipienten.
Vattenförekomst Glose å	Ekologisk status är måttlig		Enskilda avlopp har en betydande påverkan på vattenförekomsten.
Hälsa	*Kvantitet*	+++	I området finns risk för otillräcklig dricksvattenkapacitet.
	Kvalitet	+++	Det finns större kvalitetsproblem.
Påverkansfaktor	Området är avtalsanslutet till kommunalt vatten och avlopp genom en gemensamhetsanläggning, vilket innebär att va-försörjningen fungerar i dagsläget.		
Bedömning	Så länge förutsättningarna i området inte förändras, till exempel genom ökat bebyggelsetryck, bedöms området kunna fortsätta som nu. Området klassas därför som bevakningsområde.		

11. Flateby

Klassificering **VA-bevakningsområde**
Behovspoäng 5,0

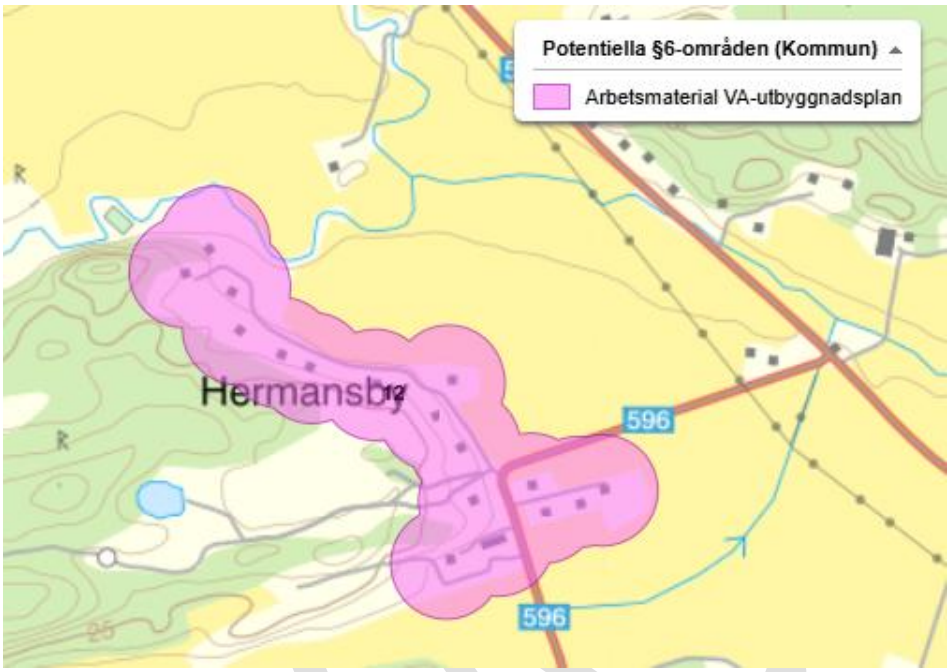

Behovsbedömning Flateby

Samhälle	Hushåll	++	Området består av cirka 40 hushåll, varav en mycket stor majoritet är åretruntboende.
	Bebyggelseutveckling	+	Bebyggelsetrycket bedöms som lågt.
Gemensamhets-anläggning/ VA-förening	Vatten	3	Hela området är anslutet alternativt kan anslutas med tillfredsställande vattenkvalitet
	Spillvatten	3	Hela området är anslutet alternativt kan anslutas med tillfredsställande avloppsrening
Miljö	*Utsläpp*	++	Relativt dåliga geografiska förutsättningar för att kunna ta hand om utsläpp från lokala avloppsanläggningar enligt GIS-stödet.
	Recipient	+	Låg risk för påverkan av recipienten.
Vattenförekomst Nordre Älv samt Glose å.	Ekologisk status är måttlig		Enskilda avlopp har en betydande påverkan på vattenförekomster.
Hälsa	*Kvantitet*	+++	I området finns risk för otillräcklig dricksvattenkapacitet.
	Kvalitet	+++	Det finns större kvalitetsproblem.
Påverkansfaktor	Området är avtalsanslutet till kommunalt vatten genom en gemen-samhetsanläggning, några av fastigheterna är avtalsanslutet till kommunalt spillvatten. Vilket innebär att vattenförsörjningen fungerar i dagsläget.		
Bedömning	Så länge förutsättningarna i området inte förändras, till exempel genom ökat bebyggelsetryck, bedöms området kunna fortsätta som nu. Området klassas därför som bevakningsområde.		

12. Hermansby

Klassificering **VA-bevakningsområde**
Behovspoäng 4,0

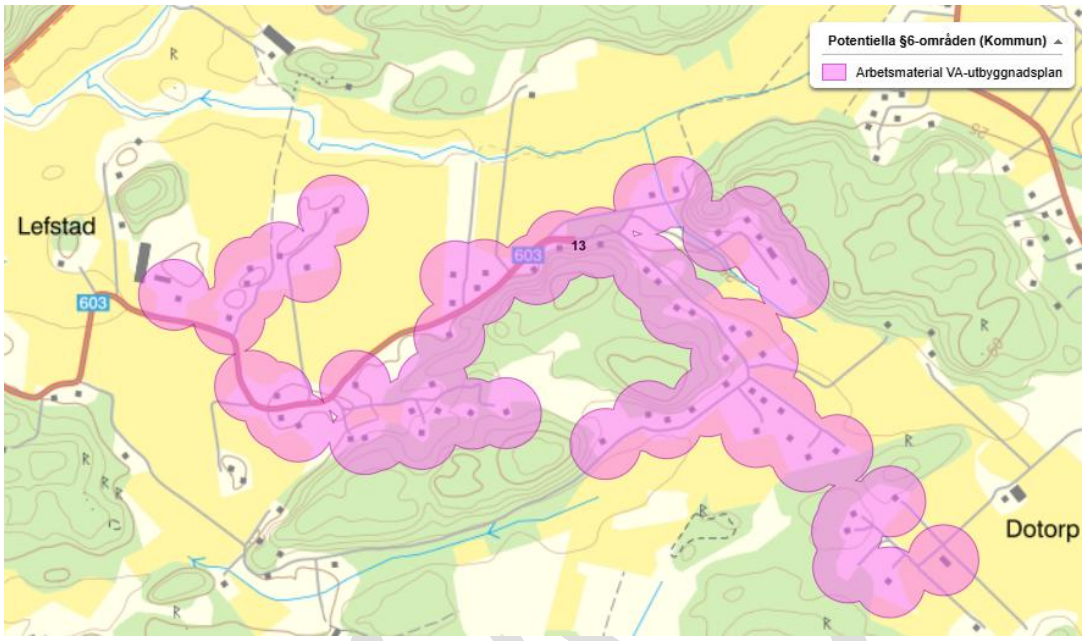

Behovsbedömning Hermansby

Samhälle	Hushåll	+	Området består av cirka 20 hushåll där en stor majoritet är permanentboende.
	Bebyggelseutveckling	+	Bebyggelsetrycket bedöms som lågt.
Gemensamhets-anläggning/ VA-förening	Vatten	3	Hela området är anslutet alternativt kan anslutas med tillfredsställande vattenkvalitet
	Spillvatten	3	Hela området är anslutet alternativt kan anslutas med tillfredsställande avloppsrening
Miljö	*Utsläpp*	+	Förutsättningarna för att kunna ta hand om utsläpp från lokala avloppsanläggningar är goda, enligt GIS-stödet.
	Recipient	+	Låg risk för påverkan av recipienten.
Vattenförekomst Glose å.	Ekologisk status är måttlig		Enskilda avlopp har en betydande påverkan på vattenförekomsten.
Hälsa	*Kvantitet*	+++	I området finns risk för otillräcklig dricksvattenkapacitet.
	Kvalitet	+++	Det finns större kvalitetsproblem
Påverkansfaktor	Området är avtalsanslutet till kommunalt vatten och avlopp genom en gemensamhetsanläggning, vilket innebär att va-försörjningen fungerar i dagsläget.		
Bedömning	Så länge förutsättningarna i området inte förändras, till exempel genom ökat bebyggelsetryck, bedöms området kunna fortsätta som nu. Området klassas därför som bevakningsområde.		

13. Lefstad

Klassificering **VA-bevakningsområde**
Behovspoäng 5,0

Behovsbedömning Lefstad

Samhälle	Hushåll	++	Området består av 60-tal hushåll, varav en stor majoritet består av åretruntboende.
	Bebyggelseutveckling	+	Bebyggelsetrycket bedöms som lågt.
Gemensamhets-anläggning/ VA-förening	Vatten	3	Hela området är anslutet alternativt kan anslutas med tillfredsställande vattenkvalitet
	Spillvatten	3	Hela området är anslutet alternativt kan anslutas med tillfredsställande avloppsrening
Miljö	*Utsläpp*	++	Förutsättningarna för att kunna ta hand om utsläpp från lokala avloppsanläggningar är relativt dåliga enligt GIS-stödet på grund av risk för påverkan av grundvattnet.
	Recipient	+	Låg risk för påverkan av recipienten.
Vattenförekomst Glose å	Ekologisk status är måttlig		Enskilda avlopp har en betydande påverkan på vattenförekomsten.
Hälsa	*Kvantitet*	+++	I området finns risk för otillräcklig dricksvattenkapacitet.
	Kvalitet	+++	Det finns större kvalitetsproblem.
Påverkansfaktor	Majoriteten av fastigheterna inom området är avtalsanslutet till kommunalt vatten och avlopp genom en gemensamhetsanläggning, vilket innebär att va-försörjningen fungerar i dagsläget.		
Bedömning	Så länge förutsättningarna i området inte förändras, till exempel genom ökat bebyggelsetryck, bedöms området kunna fortsätta som nu. Området klassas därför som bevakningsområde.		

14. Torsby

Klassificering **Va-bevakningsområde**
Behovspoäng 6,0

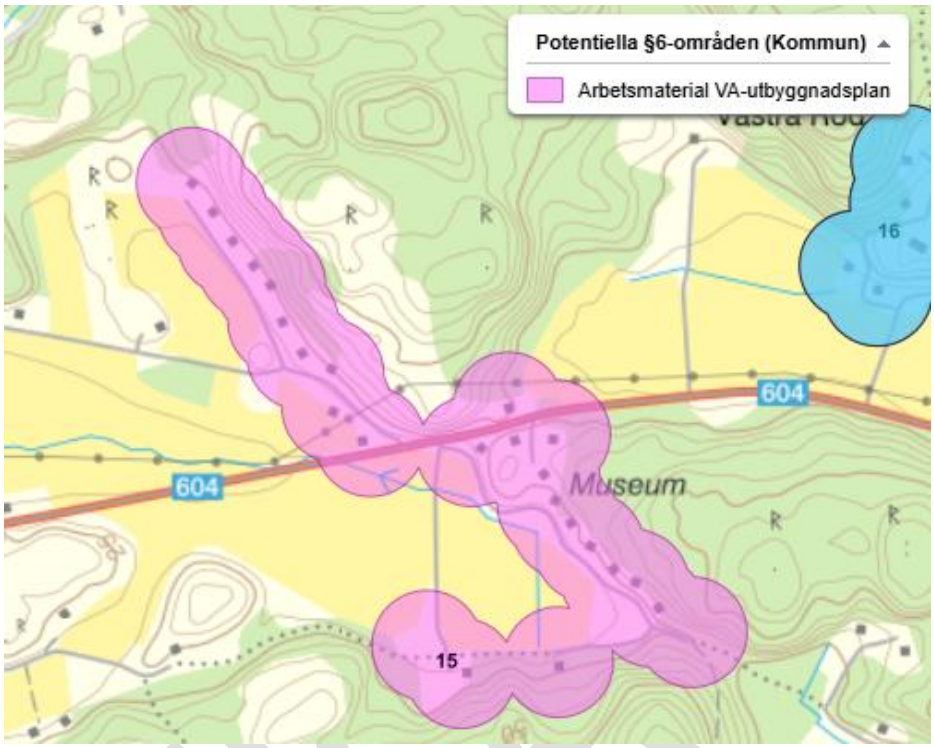

Behovsbedömning Torsby

Samhälle	Hushåll	+++	Området består av cirka 130 hushåll där en stor majoritet är åretruntboende.
	Bebyggelseutveckling	+++	Bebyggelsetrycket bedöms som högt.
Gemensamhets-anläggning/ VA-förening	Vatten	3	Hela området är anslutet alternativt kan anslutas med tillfredsställande vattenkvalitet.
	Spillvatten	3	Hela området är anslutet alternativt kan anslutas med tillfredsställande avloppsrening.
Miljö	*Utsläpp*	+	Förutsättningarna för att kunna ta hand om utsläpp från lokala avloppsanläggningar bedöms som goda, enligt GIS-stödet.
	Recipient	+	Låg risk för påverkan av recipienten.
Vattenförekomst Glose å	Ekologisk status är måttlig		Enskilda avlopp har en betydande påverkan på vattenförekomsten.
Hälsa	*Kvantitet*	+++	Bedömning görs att dricksvattenkapaciteten är otillräcklig.
	Kvalitet	++	Större kvalitetsproblem finns.
Påverkansfaktor	Alla fastigheter förutom två inom området, försörjs av kommunalt dricks- och spillvatten genom en avtalsansluten gemensamhetsanläggning för vatten och avlopp. Området ligger kloss an till kommunalt verksamhetsområde för vatten och avlopp.		
Bedömning	Så länge förutsättningarna i området inte förändras, till exempel genom ökat bebyggelsetryck, bedöms området kunna fortsätta som nu.		

15. Torsby-Bräcke

Klassificering **Va-utredningsområde**
Behovspoäng 4,5

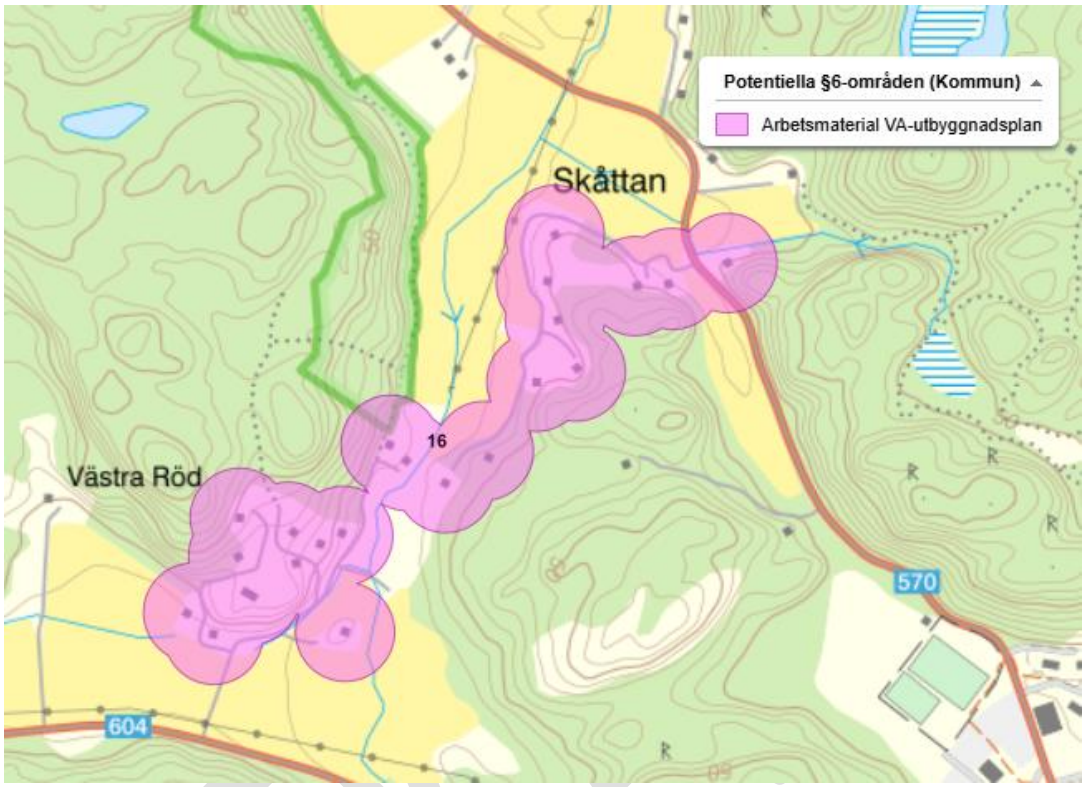

Behovsbedömning Torsby-Bräcke

Samhälle	Hushåll	+	Området består av ett tjugotal hushåll där en stor majoritet är åretruntboende.
	Bebyggelseutveckling	+	Bebyggelsetrycket bedöms som lågt.
Gemensamhets-anläggning/ VA-förening	Vatten	0	Små delar av området är anslutet alternativt kan anslutas med tillfredsställande vattenkvalitet
	Spillvatten	0	Inte alls – Ingen förening för avlopp finns i området
Miljö	*Utsläpp*	++	Förutsättningarna för att kunna ta hand om utsläpp från lokala avloppsanläggningar är relativt goda, enligt GIS-stödet.
	Recipient	+	God möjlighet för retention.
Vattenförekomst Sälö fjord	Ekologisk status är god		Enskilda avlopp har en betydande påverkan på vattenförekomsten.
Hälsa	*Kvantitet*	+++	Bedömning görs att dricksvattenkapaciteten är otillräcklig.
	Kvalitet	+++	Större kvalitetsproblem finns.
Påverkansfaktor			
Bedömning	Området kan ha behov av att lösa va-försörjningen i ett större sammanhang, då förutsättningarna för att kunna lösa vattenförsörjningen lokalt är dåliga.		

16. Råckeröd

Klassificering **Va-utredningsområde**
Behovspoäng 4,5

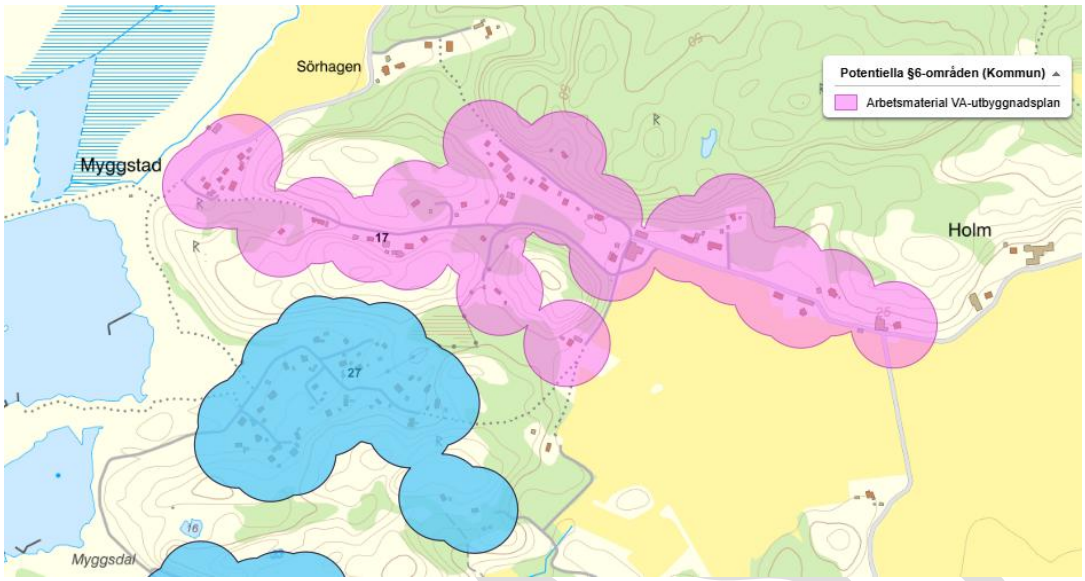

Behovsbedömning Råckeröd

Samhälle	Hushåll	+	Området består av ett tjugotal hushåll, där en stor majoritet är åretruntboende.
	Bebyggelseutveckling	+	Bebyggelsetrycket bedöms som lågt.
Gemensamhets-anläggning/ VA-förening	Vatten	2	Stora delar av området är anslutet alternativt kan anslutas med tillfredsställande vattenkvalitet
	Spillvatten	2	Stora delar av området är anslutet alternativt kan anslutas med tillfredsställande avloppsrening
Miljö	*Utsläpp*	++	Förutsättningarna för att kunna ta hand om utsläpp från lokala avloppsanläggningar är relativt goda enligt GIS-stödet.
	Recipient	+	Låg risk för påverkan av recipienten.
Vattenförekomst Glose å	Ekologisk status är måttlig		Enskilda avlopp har en betydande påverkan på vattenförekomsten.
Hälsa	*Kvantitet*	+++	I området finns risk för otillräcklig dricksvattenkapacitet.
	Kvalitet	+++	Risk för större kvalitetsproblem på grund av saltvatteninträngning.
Påverkansfaktor	Delar av området är avtalsanslutet till kommunalt vatten och avlopp genom två olika VA-föreningar.		
Bedömning	Området kan ha behov av att lösa va-försörjningen i ett större sammanhang, då förutsättningarna för att kunna lösa vattenförsörjningen lokalt är dåliga.		

17. Holm

Klassificering **Va-utredningsområde**
Behovspoäng 5,0

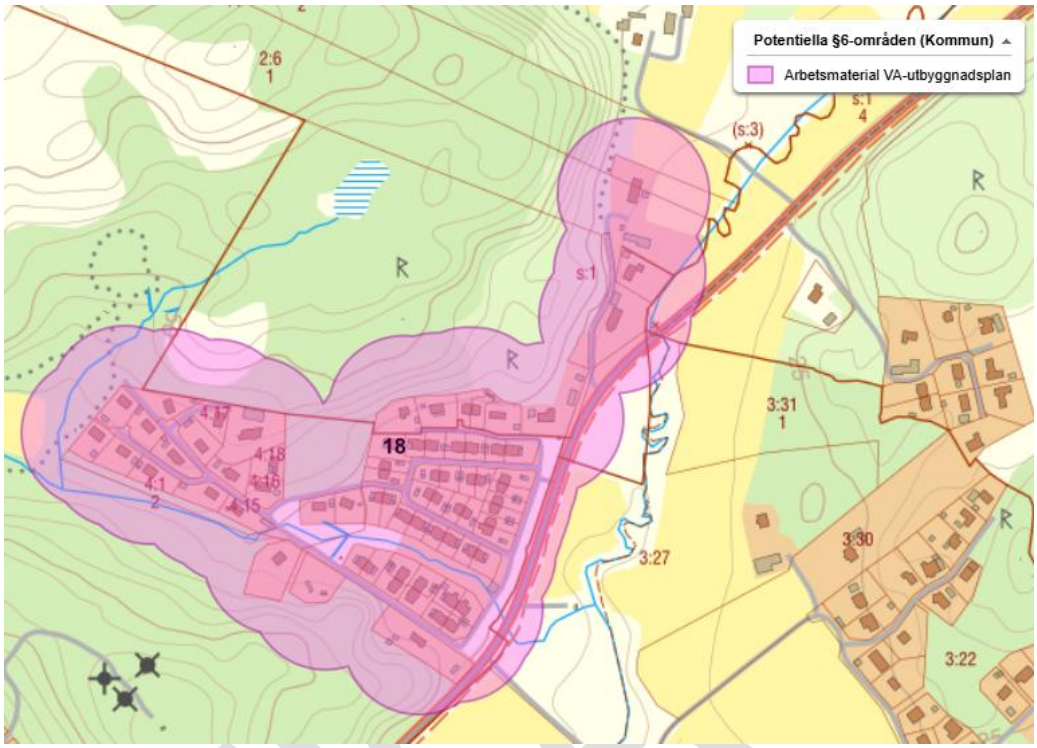
Behovsbedömning Holm

Samhälle	Hushåll	++	Området består av 30-tal hushåll där en majoritet är åretruntboende.
	Bebyggelseutveckling	+	Bebyggelsetrycket bedöms som lågt.
Gemensamhets-anläggning/ VA-förening	Vatten	1	Små delar av området är anslutet alternativt kan anslutas med tillfredsställande vattenkvalitet
	Spillvatten	2	Stora delar av området är anslutet alternativt kan anslutas med tillfredsställande avloppsrening
Miljö	*Utsläpp*	++	Förutsättningarna för att kunna ta hand om utsläpp från lokala avloppsanläggningar är relativt goda enligt GIS-stödet. Det finns risk för påverkan av grundvattnet.
	Recipient	+	God möjlighet för retention
Vattenförekomst Sälö fjord	Ekologisk status är god		Enskilda avlopp har en betydande påverkan på vattenförekomsten.
Hälsa	*Kvantitet*	+++	Bedömning görs att dricksvattenkapaciteten är otillräcklig.
	Kvalitet	+++	Det finns kvalitetsproblem på grund av saltvatteninträngning och genomsläppliga jordarter och tät bebyggelse.
Påverkansfaktor	En liten del av området försörjs av kommunalt vatten genom en gemensamhetsanläggning. Delar av området har också en gemensamhetsanläggning för spillvatten som är avtalsansluten till det kommunala nätet, en mindre del har i stället en enskild gemensamhetsanläggning för spillvatten.		
Bedömning	Området kan ha behov av att lösa va-försörjningen i ett större sammanhang, då förutsättningarna för att kunna lösa vattenförsörjningen lokalt är dåliga.		

KUNGÄLVS KOMMUN

18. Skårsäng

Klassificering **Va-bevakningsområde**
Behovspoäng 7,0

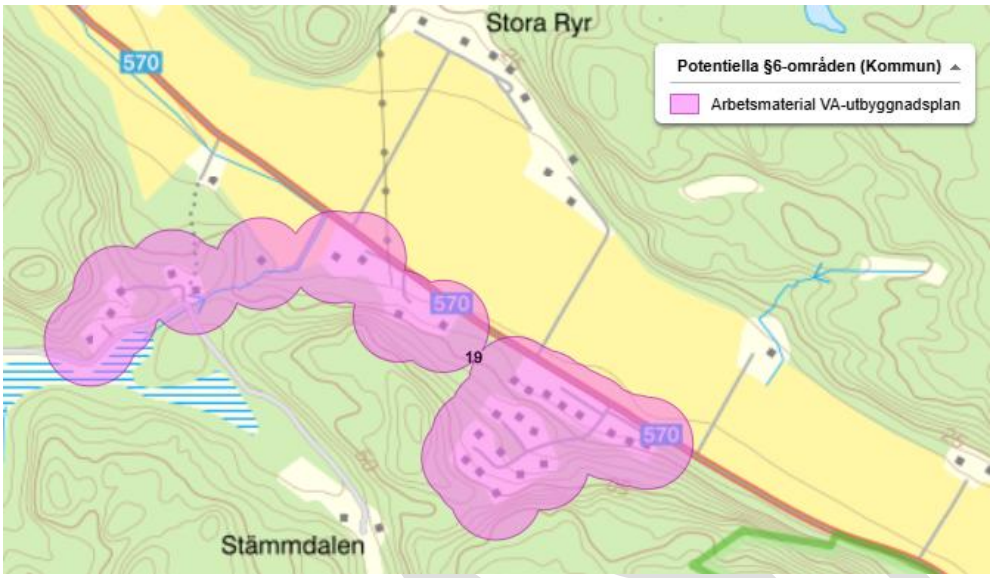

Behovsbedömning Skårsäng

Samhälle	Hushåll	+++	Området består av 80-tal hushåll, där en stor majoritet är permanentboende.
	Bebyggelseutveckling	+	Bebyggelsetrycket bedöms som högt.
Gemensamhets-anläggning/ VA-förening	Vatten	3	Hela området är anslutet alternativt kan anslutas med tillfredsställande vattenkvalitet
	Spillvatten	3	Hela området är anslutet alternativt kan anslutas med tillfredsställande avloppsrening
Miljö	*Utsläpp*	++	Förutsättningarna för att kunna ta hand om utsläpp från lokala avloppsanläggningar är goda, enligt GIS-stödet.
	Recipient	+	God möjlighet för retention
Vattenförekomst Glose å	Ekologisk status är måttlig		Enskilda avlopp har en betydande påverkan på vattenförekomsten.
Hälsa	*Kvantitet*	+++	I området finns risk för otillräcklig dricksvattenkapacitet.
	Kvalitet	+++	Det finns större kvalitetsproblem.
Påverkansfaktor	Området är avtalsanslutet till kommunalt vatten och avlopp genom en gemensamhetsanläggning, vilket innebär att va-försörjningen fungerar i dagsläget.		
Bedömning	Så länge förutsättningarna inte förändras bedöms området kunna fortsätta som idag. Området klassas som bevakningsområde.		

19. Stora Ryr

Klassificering **VA-bevakningsområde**
Behovspoäng 5,0

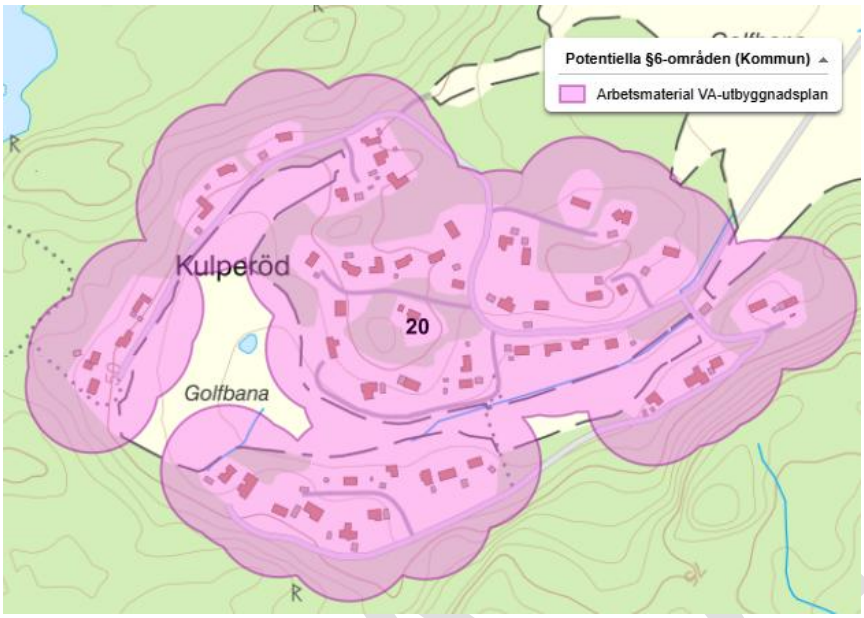

Behovsbedömning Stora Ryr

Samhälle	Hushåll	+	Området består av 30-tal hushåll. En stor majoritet är permanentboende.
	Bebyggelseutveckling	++	Bebyggelsetrycket bedöms som medel
Gemensamhets-anläggning/ VA-förening	Vatten	3	Hela området är anslutet alternativt kan anslutas med tillfredsställande vattenkvalitet
	Spillvatten	3	Hela området är anslutet alternativt kan anslutas med tillfredsställande avloppsrening
Miljö	*Utsläpp*	++	Förutsättningarna för att kunna ta hand om utsläpp från lokala avloppsanläggningar är relativt goda, enligt GIS-stödet.
	Recipient	+	God möjlighet för retention
Vattenförekomst Sälö fjord	Ekologisk status är god		Enskilda avlopp har en betydande påverkan på vattenförekomsten.
Hälsa	*Kvantitet*	+++	I området finns risk för otillräcklig dricksvattenkapacitet.
	Kvalitet	+++	Det finns större kvalitetsproblem.
Påverkansfaktor	Majoriteten av fastigheterna inom området är avtalsanslutet till kommunalt vatten och avlopp genom en gemensamhetsanläggning, vilket innebär att va-försörjningen fungerar i dagsläget.		
Bedömning	Så länge förutsättningarna i området inte förändras, till exempel genom ökat bebyggelsetryck, bedöms området kunna fortsätta som nu.		

20. Kulperöd

Klassificering **Va-utbyggnadsområde**
Behovspoäng 7,0

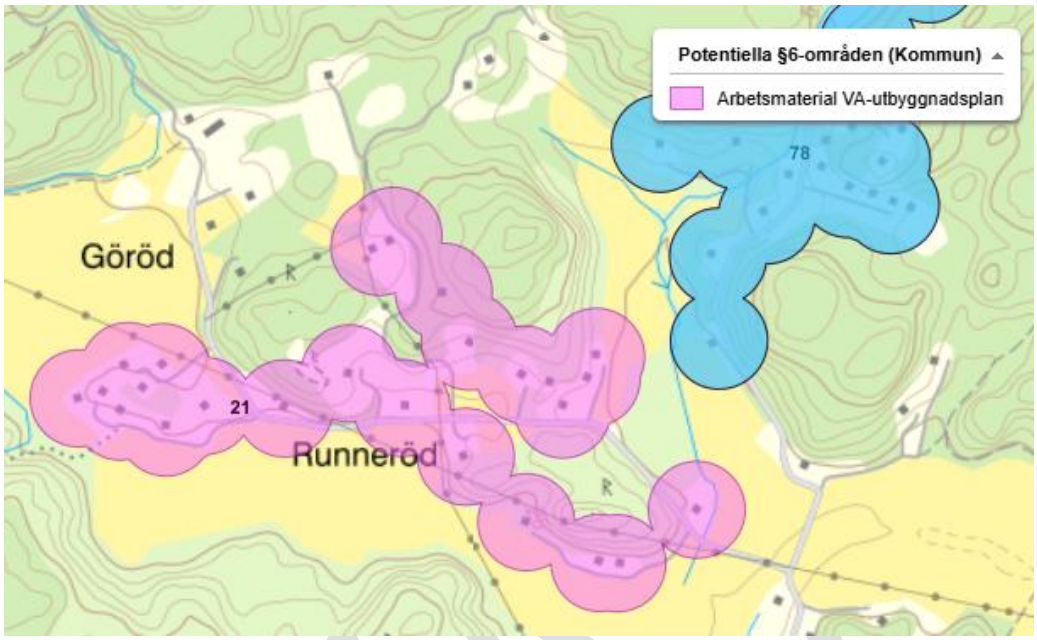

Behovsbedömning Kulperöd

Samhälle	Hushåll	++	Området består av 60-tal hushåll där en stor majoritet är åretruntboende.
	Bebyggelseutveckling	++	Bebyggelsetrycket bedöms som medel.
Gemensamhets-anläggning/ VA-förening	Vatten	3	Hela området är anslutet alternativt kan anslutas med tillfredsställande vattenkvalitet
	Spillvatten	2	Stora delar av området är anslutet alternativt kan anslutas med tillfredsställande avloppsrening
Miljö	*Utsläpp*	++	Förutsättningarna för att kunna ta hand om utsläpp från lokala avloppsanläggningar är enligt GIS-stödet relativt dåliga. Det finns risk för påverkan av grundvattnet.
	Recipient	+++	Risk för påverkan av recipienten på grund av, tätbebyggt område samt låg retention.
Vattenförekomst Älgöfjorden	Ekologisk status är god		Enskilda avlopp har en betydande påverkan på vattenförekomsten.
Hälsa	*Kvantitet*	+++	I området bedöms dricksvattenkapaciteten vara relativt otillräcklig.
	Kvalitet	+++	Större kvalitetsproblem kan finnas. Det finns dessutom en påverkan på dricksvattenförekomsten orsakad av intilliggande golfbana.
Påverkansfaktor	Det finns en avloppsförening med en gemensamhetsanläggning som tar hand om stora delar av områdets spillvatten. Större delen av området är ansluten till Kulperöds samfällighetsförening (vattenverk), som försörjer stora delar av området med dricksvatten.		
Bedömning	Området har behov av att lösa va-försörjningen i ett större sammanhang, för att på lång sikt uppnå en hållbar va-försörjning.		

21. Runneröd

Klassificering **Va-bevakningsområde**
Behovspoäng 4,0

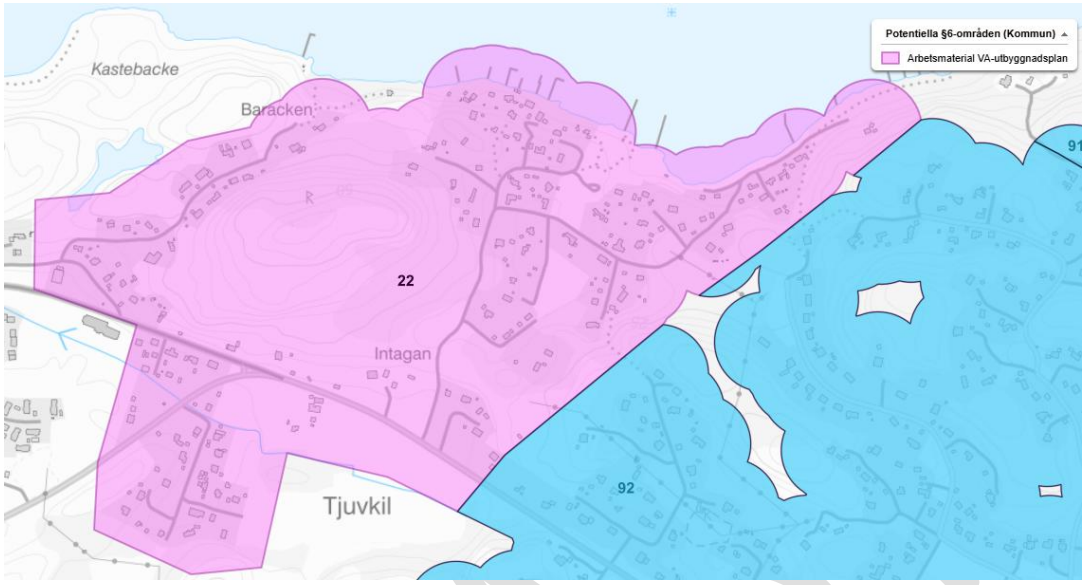

Behovsbedömning Runneröd

Samhälle	Hushåll	+	Området består av ett 20-tal hushåll där samtliga är åretruntboende.
	Bebyggelseutveckling	+	Bebyggelsetrycket bedöms som lågt.
Gemensamhets-anläggning/ VA-förening	Vatten	3	Hela området är anslutet alternativt kan anslutas med tillfredsställande vattenkvalitet
	Spillvatten	3	Hela området är anslutet alternativt kan anslutas med tillfredsställande avloppsrening
Miljö	*Utsläpp*	+	Förutsättningarna för att kunna ta hand om utsläpp från lokala avloppsanläggningar är goda enligt GIS-stödet.
	Recipient	+	God möjlighet för retention
Vattenförekomst Glose å	Ekologisk status är måttlig		Enskilda avlopp har en betydande påverkan på vattenförekomsten.
Hälsa	*Kvantitet*	+++	I området bedöms det vara begränsad dricksvattenkapacitet.
	Kvalitet	+++	Det finns större kvalitetsproblem.
Påverkansfaktor	Området är avtalsanslutet till kommunalt vatten och avlopp genom en gemensamhetsanläggning, vilket innebär att va-försörjningen fungerar i dagsläget.		
Bedömning	Så länge förutsättningarna inte förändras bedöms området kunna fortsätta som idag. Området klassas därför som bevakningsområde.		

22. Tjuvkil västra

Klassificering **VA-utbyggnadsområde**
Behovspoäng 10,0

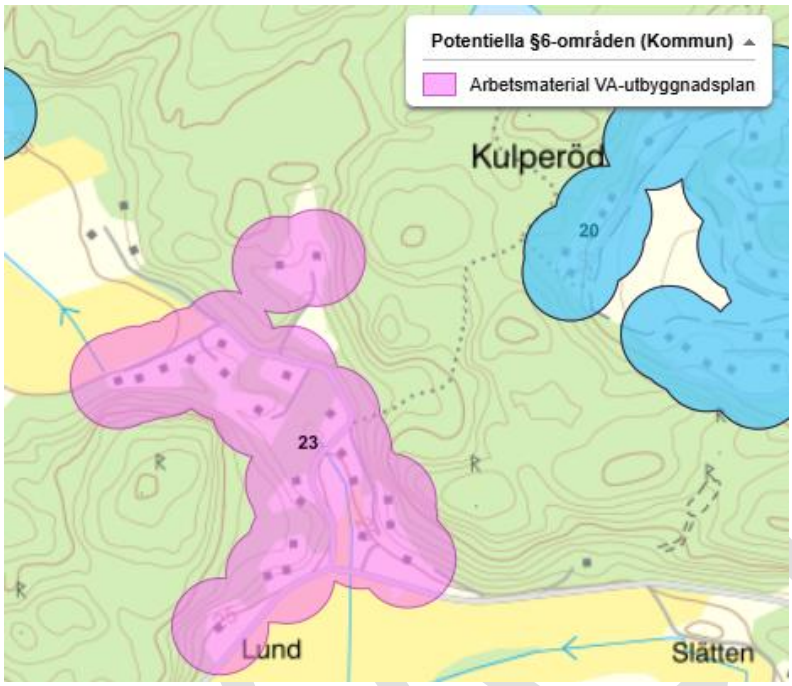

Behovsbedömning Tjuvkil Västra

Samhälle	Hushåll	+++	Området består av cirka 130 fastigheter varav nästan hälften är permanentboende.
	Bebyggelseutveckling	+++	Bebyggelsetrycket bedöms som stort i Tjuvkil som helhet utifrån att det är en tätort som på sikt kan bli serviceort.
Gemensamhets-anläggning/ VA-förening	Vatten	1	Små delar av området är anslutet alternativt kan anslutas med tillfredsställande vattenkvalitet
	Spillvatten	2	Stora delar av området är anslutet alternativt kan anslutas med tillfredsställande avloppsrening
Miljö	*Utsläpp*	+++	Förutsättningarna för att kunna ta hand om utsläpp från lokala avloppsanläggningar är dåliga, enligt GIS-stödet.
	Recipient	+++	Risk för påverkan av recipienten på grund av tätbebyggt område samt låg retention.
Vattenförekomst Sälö fjord samt Älgöfjorden	Ekologisk status är god		Enskilda avlopp har en betydande påverkan på vattenförekomster.
Hälsa	*Kvantitet*	+++	I området bedöms det vara otillräcklig dricksvattenkapacitet.
	Kvalitet	+++	Det finns större kvalitetsproblem.
Påverkansfaktor	Området är påbörjat.		
Bedömning	Området bedöms ha behov av att lösa va-försörjningen i ett större sammanhang.		

23. Gunneröd

Klassificering **Va-bevakningsområde**
Behovspoäng 3,0

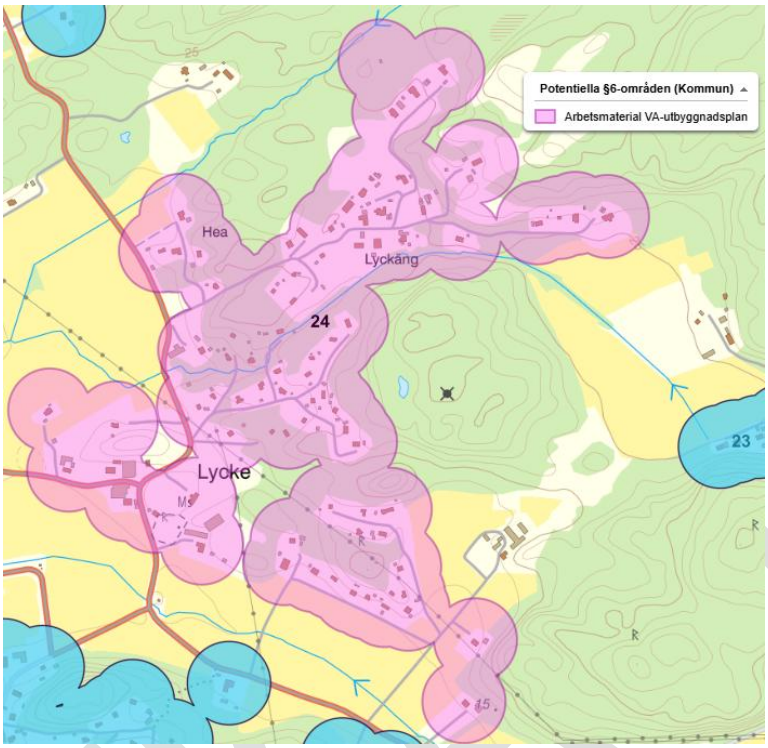

Behovsbedömning Gunneröd

Samhälle	Hushåll	+	Området består av ett tjugotal hushåll där en stor majoritet är åretruntboende.
	Bebyggelseutveckling	+	Bebyggelsetrycket bedöms som lågt.
Gemensamhets-anläggning/ VA-förening	Vatten	0	Inte alls – Ingen förening för vatten finns i området
	Spillvatten	0	Inte alls – Ingen förening för avlopp finns i området
Miljö	*Utsläpp*	+	De naturliga förutsättningarna för att kunna ta hand om utsläpp från lokala avloppsanläggningar bedöms som goda enligt GIS-stödet.
	Recipient	+	God möjlighet för retention
Vattenförekomst Sälö fjord	Ekologisk status är god		Enskilda avlopp har en betydande påverkan på vattenförekomsten.
Hälsa	*Kvantitet*	++	I området bedöms dricksvattenkapaciteten vara begränsad i vissa delar.
	Kvalitet	+++	Kvalitetsproblem på grund av risk för påverkan på grundvattnet då det är genomsläppliga jordarter och tät bebyggelse.
Påverkansfaktor			
Bedömning	Så länge förutsättningarna i området inte förändras, till exempel genom ökat bebyggelsetryck, bedöms området kunna fortsätta som nu.		

24. Lycke

Klassificering **Va-utredningsområde**
Behovspoäng 8,0

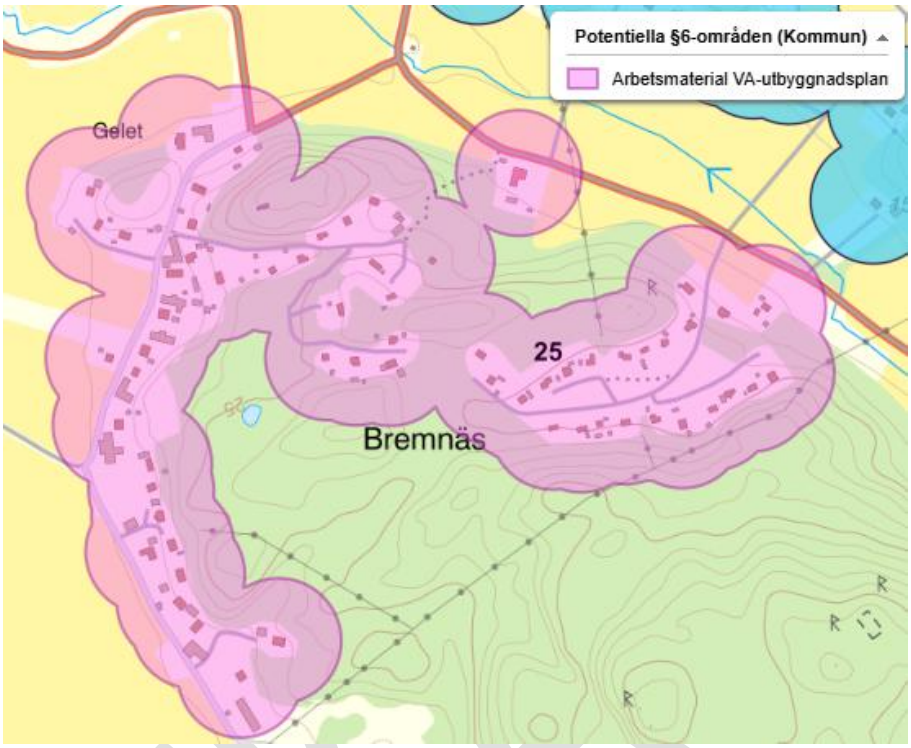

Behovsbedömning Lycke

Samhälle	Hushåll	+++	Området består av cirka 80 hushåll, där en majoritet är permanentboende.
	Bebyggelseutveckling	++	Bebyggelsetrycket bedöms som medel.
Gemensamhets-anläggning/ VA-förening	Vatten	2	Stora delar av området är anslutet alternativt kan anslutas med tillfredsställande vattenkvalitet
	Spillvatten	2	Stora delar av området är anslutet alternativt kan anslutas med tillfredsställande avloppsrening
Miljö	*Utsläpp*	++	Förutsättningarna för att kunna ta hand om utsläpp från lokala avloppsanläggningar är relativt dåliga, enligt GIS-stödet.
	Recipient	+++	Risk för påverkan av recipienten på grund av tätbebyggt område samt låg retention.
Vattenförekomst Sälö fjord	Ekologisk status är god		Enskilda avlopp har en betydande påverkan på vattenförekomsten.
Hälsa	*Kvantitet*	+++	Bedömning görs att dricksvattenkapaciteten är otillräcklig.
	Kvalitet	+++	Större kvalitetsproblem finns.
Påverkansfaktor	Det finns två gemensamhetsanläggningar för spillvatten, där den större är avtalsansluten till kommunalt vatten och avlopp och den mindre är en samfälld enskild lösning. Stora delar av området försörjs av kommunalt vatten via avtal genom en gemensamhetsanläggning.		
Bedömning	Området kan ha behov av att lösa va-försörjningen i ett större sammanhang, då förutsättningarna för att kunna lösa vattenförsörjningen lokalt är dåliga.		

25. Bremnäs

Klassificering **Va-utredningsområde**
Behovspoäng 6,5

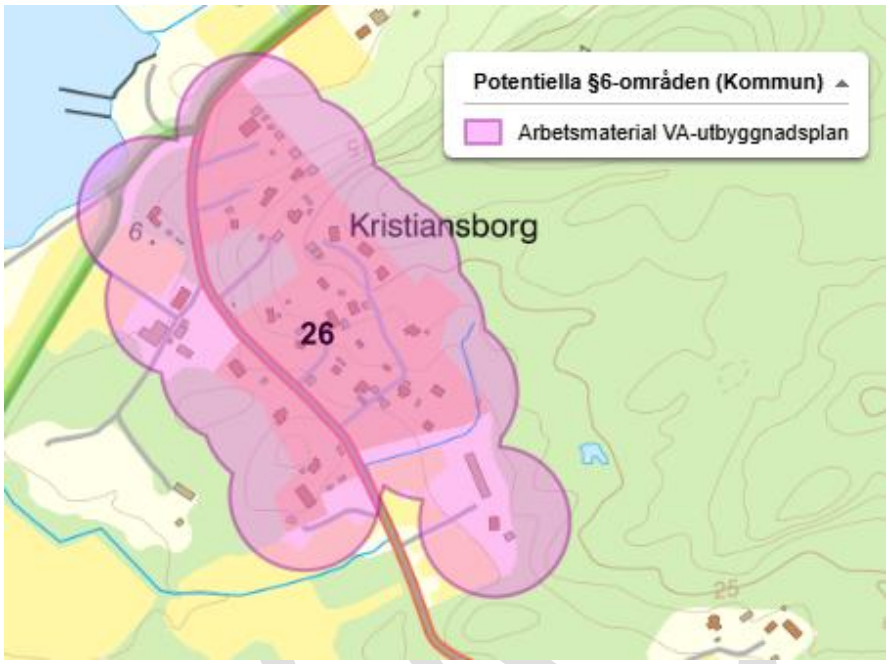

Behovsbedömning Bremnäs

Samhälle	Hushåll	+++	Området består av ett 60-tal hushåll, där en majoritet är permanentboende.
	Bebyggelseutveckling	++	Bebyggelsetrycket bedöms som medel.
Gemensamhets-anläggning/ VA-förening	Vatten	3	Hela området är anslutet alternativt kan anslutas med tillfredsställande vattenkvalitet
	Spillvatten	3	Hela området är anslutet alternativt kan anslutas med tillfredsställande avloppsrening
Miljö	*Utsläpp*	++	Förutsättningarna för att kunna ta hand om utsläpp från lokala avloppsanläggningar är relativt goda enligt GIS-stödet.
	Recipient	+	God möjlighet för retention
Vattenförekomst Sälö fjord	Ekologisk status är god		Enskilda avlopp har en betydande påverkan på vattenförekomsten.
Hälsa	*Kvantitet*	+++	Bedömning görs att dricksvattenkapaciteten är otillräcklig
	Kvalitet	+++	Större kvalitetsproblem finns.
Påverkansfaktor	Området är avtalsanslutet till kommunalt vatten och avlopp genom en gemensamhetsanläggning, vilket innebär att va-försörjningen fungerar i dagsläget.		
Bedömning	Så länge förutsättningarna inte förändras bedöms området kunna fortsätta som idag. Området klassas därför som bevakningsområde.		

26. Kristiansborg

Klassificering **Va-bevakningsområde**
Behovspoäng 4,5

Behovsbedömning Kristiansborg

Samhälle	Hushåll	+	Området består av 30-tal fastigheter. Mer än hälften är åretruntboende.
	Bebyggelseutveckling	+	Bebyggelsetrycket bedöms som lågt.
Gemensamhets-anläggning/ VA-förening	Vatten	3	Hela området är anslutet alternativt kan anslutas med tillfredsställande vattenkvalitet
	Spillvatten	3	Hela området är anslutet alternativt kan anslutas med tillfredsställande avloppsrening
Miljö	*Utsläpp*	++	Förutsättningarna för att kunna ta hand om utsläpp från lokala avloppsanläggningar är relativt goda, enligt GIS-stödet.
	Recipient	+	God möjlighet för retention
Vattenförekomst Sälö fjord	Ekologisk status är god		Enskilda avlopp har en betydande påverkan på vattenförekomsten.
Hälsa	*Kvantitet*	+++	I området finns risk för otillräcklig dricksvattenkapacitet.
	Kvalitet	+++	Det finns större kvalitetsproblem.
Påverkansfaktor	Majoriteten av fastigheterna i området är avtalsanslutet till kommunalt vatten och avlopp genom en gemensamhetsanläggning, vilket innebär att va-försörjningen fungerar i dagsläget.		
Bedömning	Så länge förutsättningarna inte förändras bedöms området kunna fortsätta som idag. Området klassas därför som bevakningsområde.		

27. Sjöhåla norra

Klassificering **Va-utredningsområde**
Behovspoäng 5,0

Behovsbedömning Sjöhåla norra

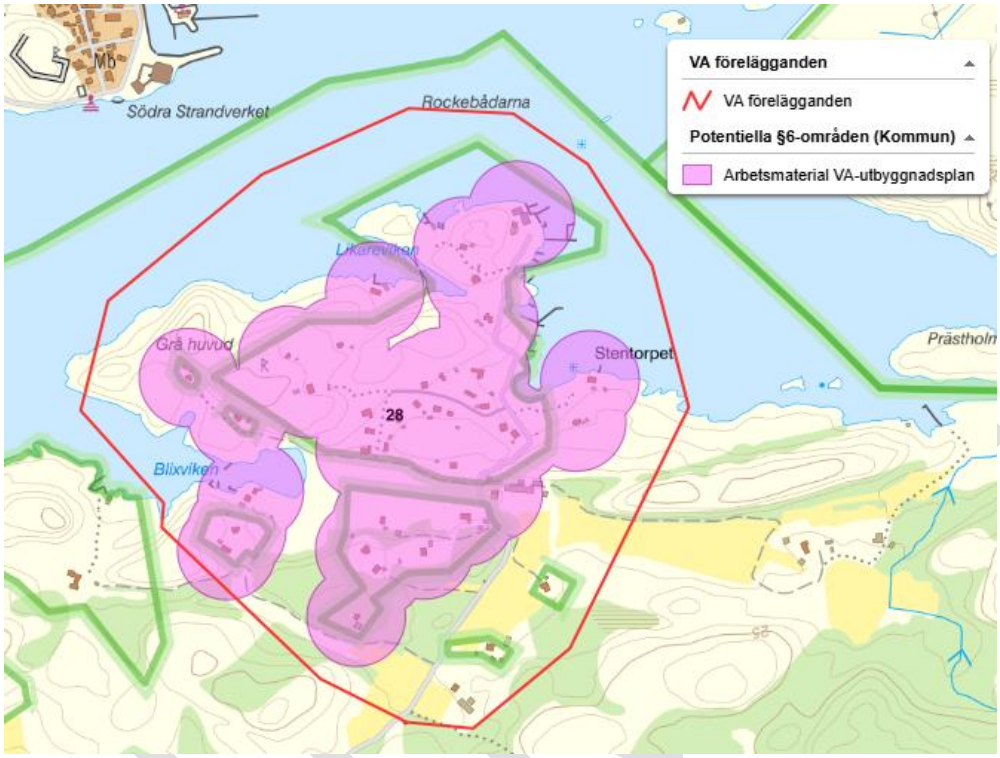
Samhälle	Hushåll	+	Området består av 30-tal hushåll, där lite mer än hälften är fritidsboende.
	Bebyggelseutveckling	++	Bebyggelsetrycket bedöms som medel.
Gemensamhets-anläggning/ VA-förening	Vatten	0	Inte alls – Ingen förening för vatten finns i området
	Spillvatten	2	Stora delar av området är anslutet alternativt kan anslutas med tillfredsställande avloppsrening
Miljö	*Utsläpp*	++	Förutsättningarna för att kunna ta hand om utsläpp från lokala avloppsanläggningar är relativt goda, enligt GIS-stödet.
	Recipient	+	God möjlighet för retention
Vattenförekomst Sälö fjord	Ekologisk status är god		Enskilda avlopp har en betydande påverkan på vattenförekomsten.
Hälsa	*Kvantitet*	+++	Bedömning görs att dricksvattenkapaciteten är otillräcklig.
	Kvalitet	+++	Det finns kvalitetsproblem på grund av saltvatteninträngning och genomsläppliga jordarter samt tät bebyggelse.
Påverkansfaktor	Det finns gemensamhetsanläggningar som ombesörjer spillvatten-hanteringen i större delar av området.		
Bedömning	Området kan ha behov av att lösa va-försörjningen i ett större sammanhang, då förutsättningarna för att kunna lösa vattenförsörjningen lokalt är dåliga.		

28. Klåverön

Klassificering	**Va-utbyggnadsområde**
Behovspoäng	8,0

Föreläggande från Länsstyrelsen om att kommunalt vatten och spillvatten ska vara utbyggt senast 31/12 2028.

Diarienummer: KS2013/334.

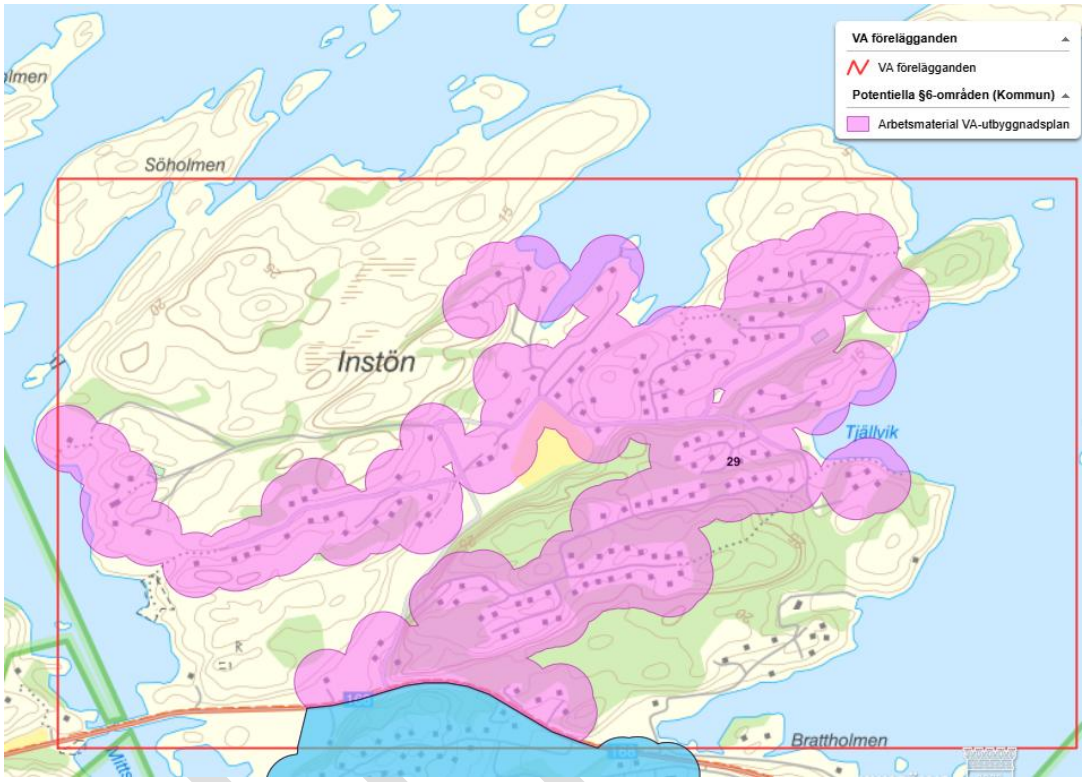

29. Instön norra

Klassificering	**Va-utbyggnadsområde**
Behovspoäng	10,0

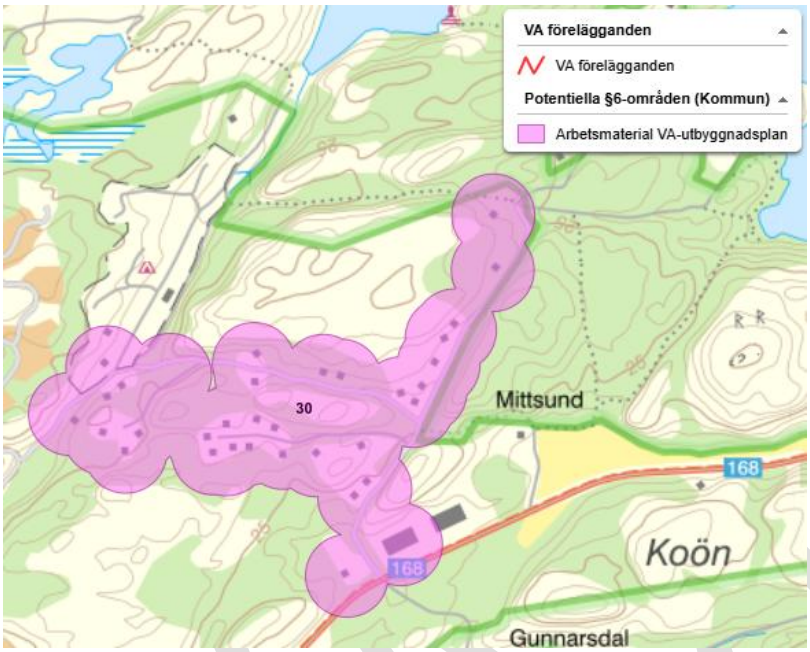
Föreläggande från Länsstyrelsen om att kommunalt vatten ska vara utbyggt senast 31/12 2030, och kommunalt spillvatten ska vara utbyggt senast 31/12 2036. Förstudie påbörjat.

Diarienummer: KS2021/2141

30. Marielundsvägen

Klassificering **Va-bevakningsområde**
Behovspoäng 7,0

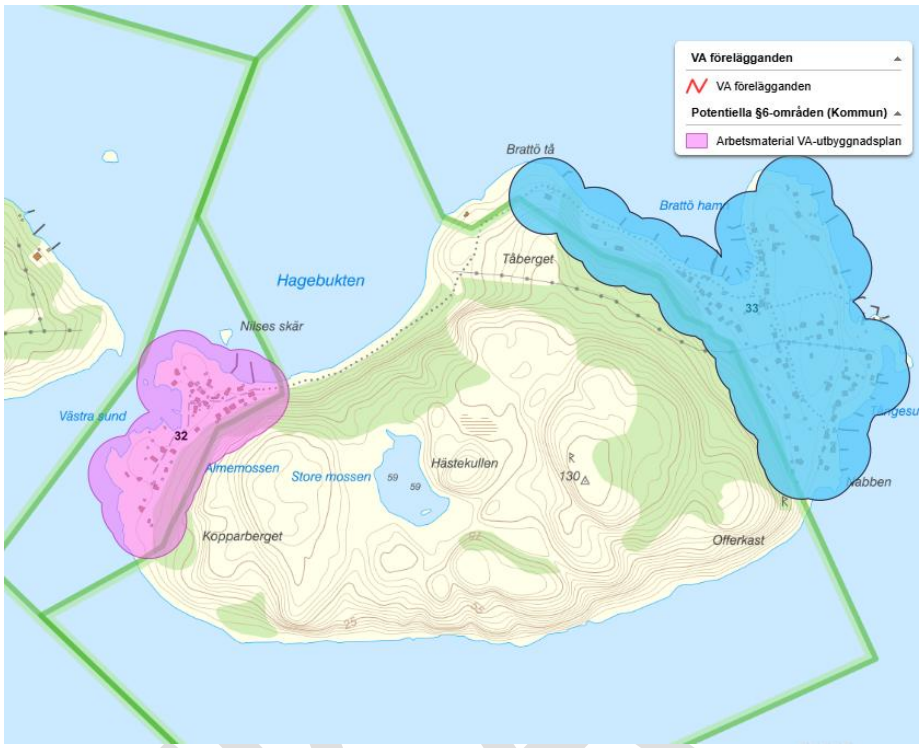

Behovsbedömning Marielundsvägen

Samhälle	Hushåll	++	Området består av ett 30-tal hushåll, varav mindre än hälften är permanentboende.
	Bebyggelseutveckling	+++	Bebyggelsetrycket bedöms som högt.
Gemensamhets-anläggning/ VA-förening	Vatten	3	Hela området är anslutet alternativt kan anslutas med tillfredsställande vattenkvalitet
	Spillvatten	3	Hela området är anslutet alternativt kan anslutas med tillfredsställande avloppsrening
Miljö	*Utsläpp*	++	Förutsättningarna för att kunna ta hand om utsläpp från lokala avloppsanläggningar är relativt dåliga, enligt GIS-stödet.
	Recipient	++	Risk för påverkan av recipienten på grund av låg retention.
Vattenförekomst Marstrandsfjorden	Ekologisk status är måttlig		Enskilda avlopp har en betydande påverkan på vattenförekomsten.
Hälsa	*Kvantitet*	+++	I området finns risk för otillräcklig dricksvattenkapacitet.
	Kvalitet	+++	Det finns större kvalitetsproblem.
Påverkansfaktor	Området är avtalsanslutet till kommunalt vatten och avlopp genom en gemensamhetsanläggning, vilket innebär att va-försörjningen fungerar i dagsläget.		
Bedömning	Så länge förutsättningarna i området inte förändras, till exempel genom ökat bebyggelsetryck, bedöms området kunna fortsätta som nu. Området klassas därför som bevakningsområde.		

32. Brattön västra

Klassificering **Va-utredningsområde**
Behovspoäng 6,0

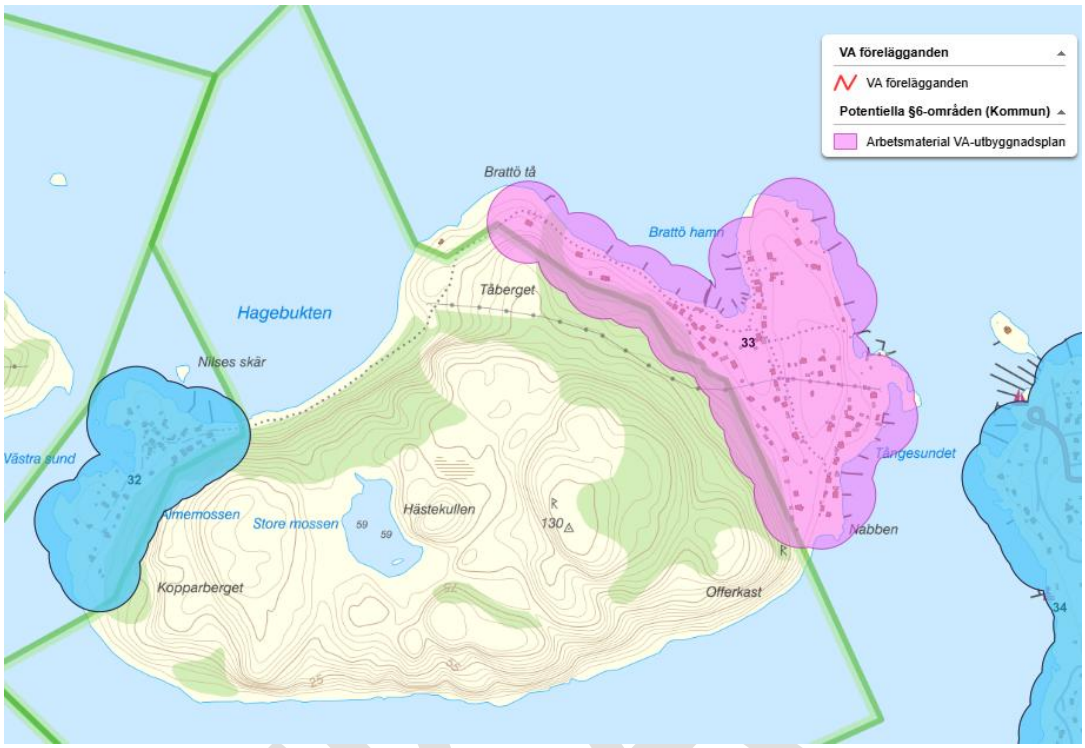
Behovsbedömning Brattön västra

Samhälle	Hushåll	+	Området består av 30-tal hushåll i form av fritidsboende.
	Bebyggelseutveckling	+	Bebyggelsetrycket bedöms som lågt.
Gemensamhets-anläggning/ VA-förening	Vatten	0	Inte alls – Ingen förening för vatten finns i området
	Spillvatten	0	Inte alls – Ingen förening för avlopp finns i området
Miljö	*Utsläpp*	++	Förutsättningarna för att kunna ta hand om utsläpp från lokala avloppsanläggningar är relativt dåliga.
	Recipient	+++	Området är omslutet av Natura 2000-område.
Vattenförekomst Hake fjord samt Älgöfjorden	Ekologisk status är måttlig		Enskilda avlopp har en betydande påverkan på vattenförekomster.
Hälsa	*Kvantitet*	+++	Bedömning görs att dricksvattenkapaciteten är otillräcklig.
	Kvalitet	+++	Större kvalitetsproblem finns.
Påverkansfaktor			
Bedömning	Området kan ha behov av att lösa va-försörjningen i ett större sammanhang, då förutsättningarna för att kunna lösa vattenförsörjningen lokalt är dåliga och recipienten är känslig.		

KUNGÄLVS KOMMUN

33. Brattön östra

Klassificering **Va-utbyggnadsområde**
Behovspoäng 7,5

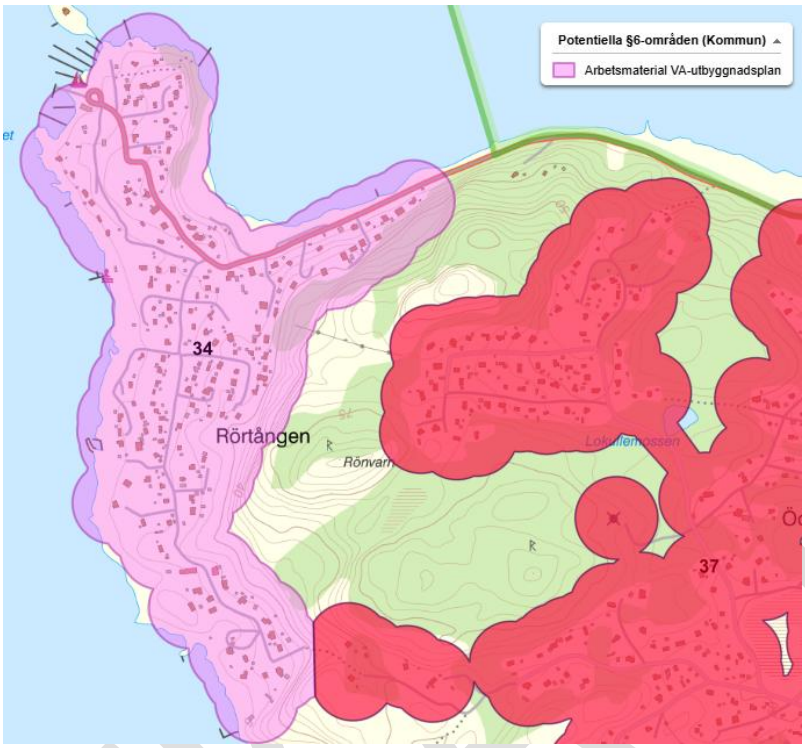

Behovsbedömning Brattön östra

Samhälle	Hushåll	++	Området består av ett 50-tal hushåll där en mycket stor majoritet är fritidsboende.
	Bebyggelseutveckling	+	Bebyggelsetrycket bedöms som lågt.
Gemensamhets-anläggning/ VA-förening	Vatten	1	Små delar av området är anslutet alternativt kan anslutas med tillfredsställande vattenkvalitet
	Spillvatten	3	Hela området är anslutet alternativt kan anslutas med tillfredsställande avloppsrening
Miljö	*Utsläpp*	+++	Förutsättningarna för att kunna ta hand om utsläpp från lokala avloppsanläggningar är dåliga.
	Recipient	+++	Risk för påverkan av recipienten på grund av låg retention, och många hus.
Vattenförekomst Hake fjord samt Älgöfjorden	Ekologisk status är måttlig		Enskilda avlopp har en betydande påverkan på vattenförekomster.
Hälsa	*Kvantitet*	+++	Bedömning görs att dricksvattenkapaciteten är otillräcklig.
	Kvalitet	+++	Större kvalitetsproblem finns.
Påverkansfaktor	En avloppsförening finns som tar hand om en stor del av områdets spillvatten. Föreningen är kopplad till Rörtången.		
Bedömning	Området har behov av att lösa va-försörjningen i ett större sammanhang, för att på lång sikt uppnå en hållbar va-försörjning.		

34. Rörtången

Klassificering **VA-utbyggnadsområde**
Behovspoäng 10,0

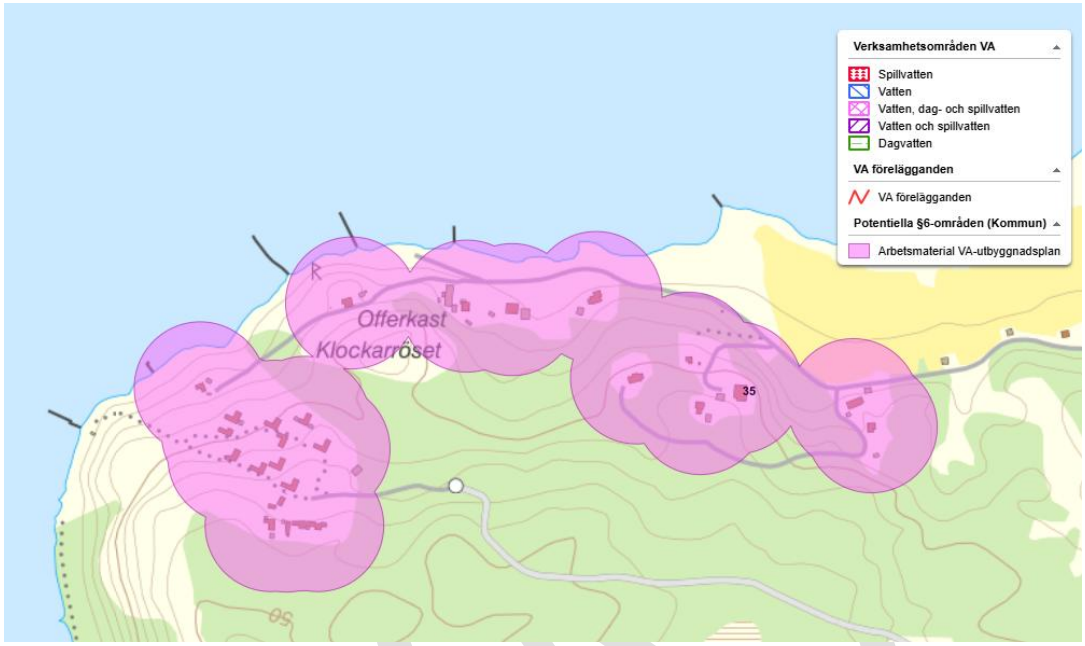

Behovsbedömning Rörtången

Samhälle	Hushåll	+++	Området består av cirka 400 hushåll där något mindre än hälften utgörs av fritidsboende och hälften av permanentboende.
	Bebyggelseutveckling	+++	Bebyggelsetrycket bedöms som högt, utifrån önskemål om omvandling till åretruntboende.
Gemensamhets-anläggning/ VA-förening	Vatten	2	Stora delar av området är anslutet alternativt kan anslutas med tillfredsställande vattenkvalitet
	Spillvatten	2	Stora delar av området är anslutet alternativt kan anslutas med tillfredsställande avloppsrening
Miljö	*Utsläpp*	+++	Förutsättningarna för att kunna ta hand om utsläpp från lokala avloppsanläggningar är dåliga, enligt GIS-stödet. I området ligger den kommunala badplatsen Rörtången.
	Recipient	+++	Risk för påverkan av recipienten på grund av tätbebyggt område samt låg retention.
Vattenförekomst Hake fjord samt Älgöfjorden	Ekologisk status är måttlig		Enskilda avlopp har en betydande påverkan på vattenförekomster.
Hälsa	*Kvantitet*	+++	Bedömning görs att dricksvattenkapaciteten är otillräcklig.
	Kvalitet	+++	Större kvalitetsproblem finns.
Påverkansfaktor	Gemensamhetsanläggningar för spill- och dricksvatten försörjer stora delar av området. Gränsvärdet för godkänt dricksvatten avseende radioaktivitet överskrids kraftigt, främst på grund av radium 226 och radium 228.		
Bedömning	Området har behov av att lösa va-försörjningen i ett större sammanhang, för att på lång sikt uppnå en hållbar va-försörjning.		

35. Årsnäs

Klassificering **Va-utredningsområde**
Behovspoäng 5,0

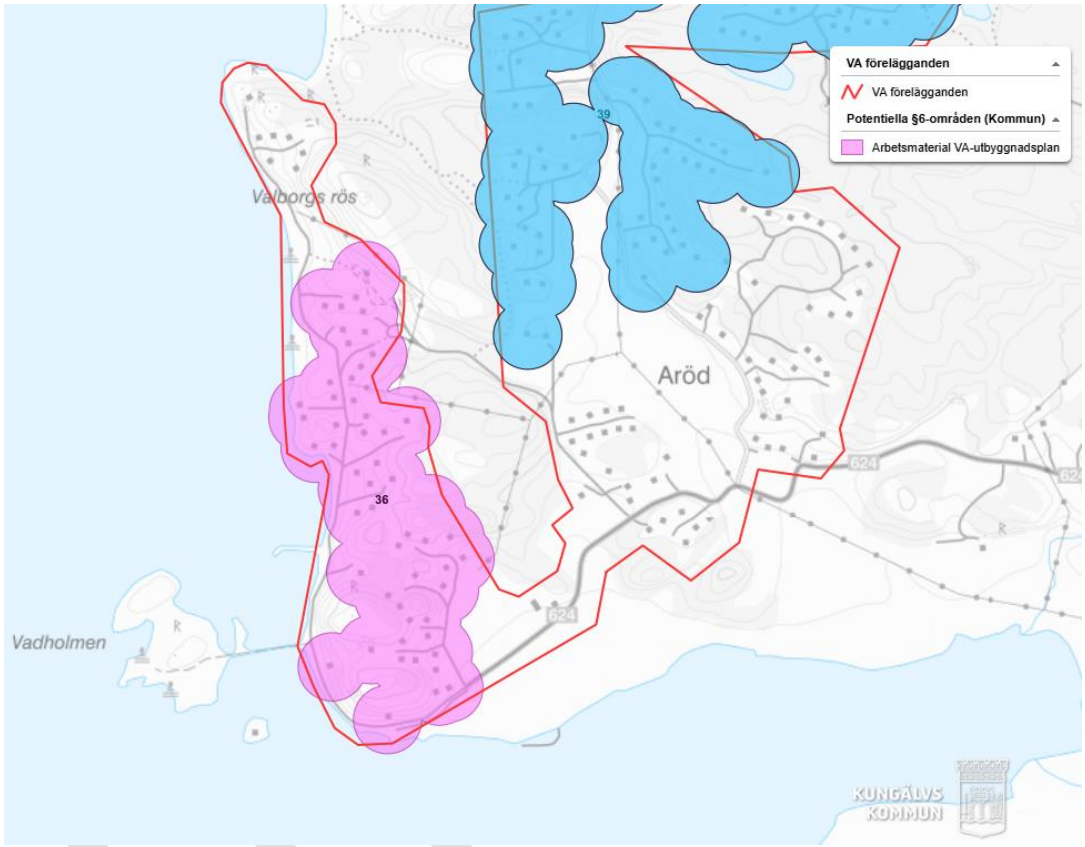
Behovsbedömning Årsnäs

Samhälle	Hushåll	+	Området består av 26 hushåll där mer än hälften är permanentboende.
	Bebyggelseutveckling	+	Bebyggelsetrycket bedöms som lågt.
Gemensamhets-anläggning/ VA-förening	Vatten	0	Inte alls – Ingen förening för vatten finns i området
	Spillvatten	2	Stora delar av området är anslutet alternativt kan anslutas med tillfredsställande avloppsrening
Miljö	*Utsläpp*	++	Förutsättningarna för att kunna ta hand om utsläpp från lokala avloppsanläggningar är relativt dåliga, enligt GIS-stödet.
	Recipient	++	Risk för påverkan av recipienten på grund av låg retention.
Vattenförekomst Hake fjord	Ekologisk status är måttlig		Enskilda avlopp har en betydande påverkan på vattenförekomster.
Hälsa	*Kvantitet*	+++	I området bedöms det vara otillräcklig dricksvattenkapacitet.
	Kvalitet	+++	Det finns större kvalitetsproblem.
Påverkansfaktor	Det finns en gemensamhetsanläggning som ombesörjer spillvattenhanteringen i en stor del av området.		
Bedömning	Området kan ha behov av att lösa va-försörjningen i ett större sammanhang, då förutsättningarna för att kunna lösa vattenförsörjningen lokalt är dåliga.		

36. Aröd södra

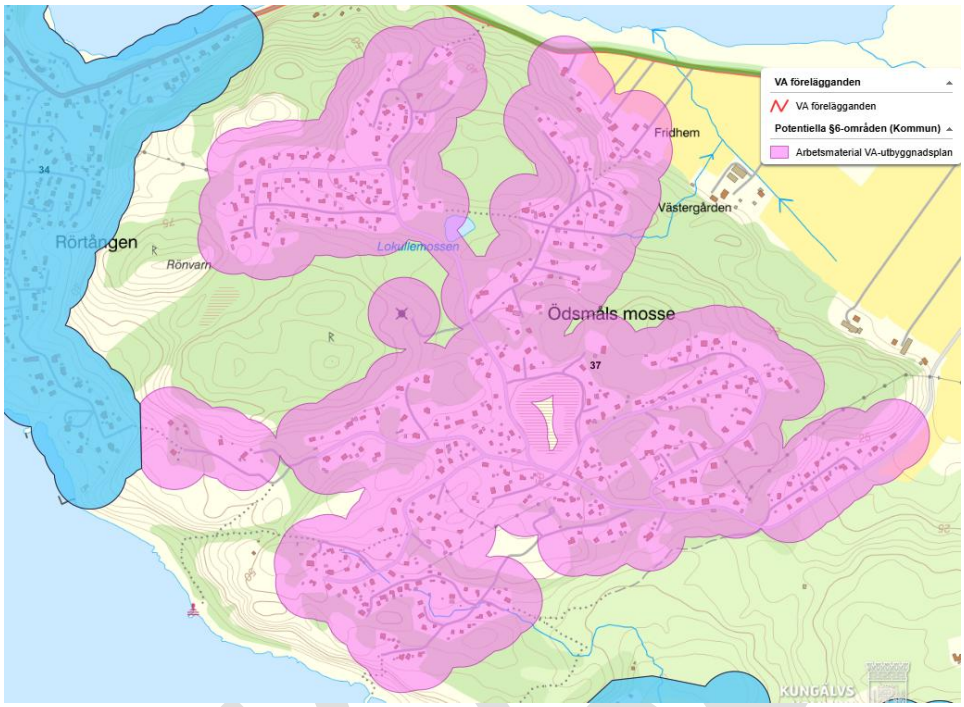
Klassificering	**Va-utbyggnadsområde**
Behovspoäng	8,0

Föreläggande från Länsstyrelsen om att kommunalt vatten och avlopp ska vara utbyggt senast 31/12 2025.
Diarienummer: KS2016/1953.
Utbyggnation pågår.

37. Ödsmåls mosse

Klassificering **Va-utbyggnadsområde**
Behovspoäng 9,0

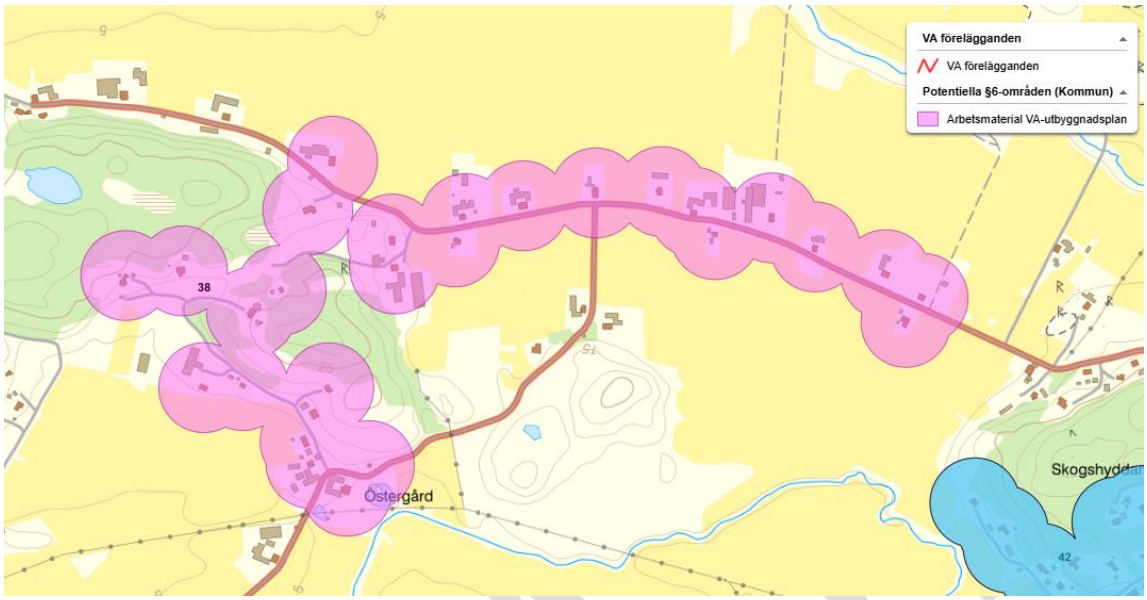

Behovsbedömning Ödsmåls mosse

Samhälle	Hushåll	+++	Området består av cirka 300 hushåll, där en knapp majoritet är fritidsboende.
	Bebyggelseutveckling	+++	Bebyggelsetrycket bedöms som högt.
Gemensamhets-anläggning/ VA-förening	Vatten	1	Små delar av området är anslutet alternativt kan anslutas med tillfredsställande vattenkvalitet.
	Spillvatten	3	Hela området är anslutet alternativt kan anslutas med tillfredsställande avloppsrening.
Miljö	*Utsläpp*	+++	Förutsättningarna för att kunna ta hand om utsläpp från lokala avloppsanläggningar är dåliga, enligt GIS-stödet.
	Recipient	+++	Risk för påverkan av recipienten på grund av tätbebyggt område samt låg retention.
Vattenförekomst Hake fjord samt Älgöfjorden	Ekologisk status är måttlig		Enskilda avlopp har en betydande påverkan på vattenförekomster.
Hälsa	*Kvantitet*	++	Bedömning görs att dricksvattenkapaciteten är otillräcklig i delar av området. Kvantiteten varierar mycket i området.
	Kvalitet	+++	Större kvalitetsproblem finns.
Påverkansfaktor	I området finns samfällighetsanläggningar för dricksvatten, som försörjer olika delar av området. Det finns också flera gemensamhetsanläggningar som ombesörjer områdets spillvattenhantering. Området utreds för radionuklider.		
Bedömning	Området har behov av att lösa va-försörjningen i ett större sammanhang, för att på lång sikt uppnå en hållbar va-försörjning.		

38. Vallby

Klassificering **Va-utredningsområde**
Behovspoäng 4,5

Behovsbedömning Vallby

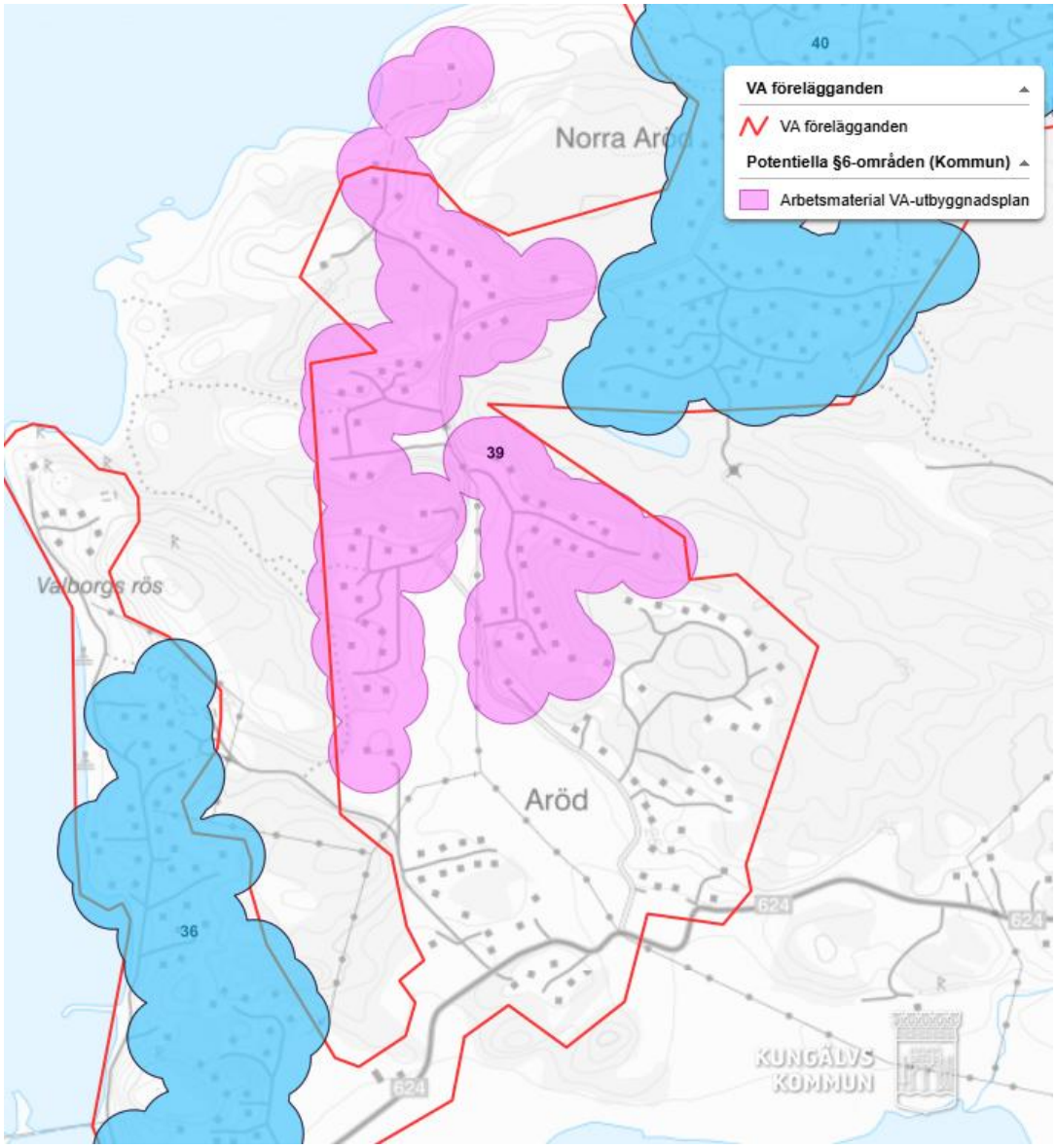
Samhälle	Hushåll	++	Området består av 30-tals hushåll där en stor majoritet är permanentboende.
	Bebyggelseutveckling	+	Bebyggelsetrycket bedöms som lågt.
Gemensamhets-anläggning/ VA-förening	Vatten	0	Inte alls – Ingen förening för vatten finns i området
	Spillvatten	0	Inte alls – Ingen förening för avlopp finns i området
Miljö	*Utsläpp*	+	Förutsättningarna för att kunna ta hand om utsläpp från lokala avloppsanläggningar ska vara som goda enligt GIS-stödet.
	Recipient	+	God möjlighet för retention
Vattenförekomst Hake fjord samt Vallby å	Ekologisk status är måttlig		Enskilda avlopp har en betydande påverkan på vattenförekomsterna.
Hälsa	*Kvantitet*	+++	Bedömning görs att dricksvattenkapaciteten är otillräcklig.
	Kvalitet	+++	Större kvalitetsproblem finns.
Påverkansfaktor			
Bedömning	Området kan ha behov av att lösa va-försörjningen i ett större sammanhang, då förutsättningarna för att kunna lösa vattenförsörjningen lokalt är dåliga.		

KUNGÄLVS KOMMUN

39. Aröd mellersta

Klassificering	**Va-utbyggnadsområde**
Behovspoäng	7,0

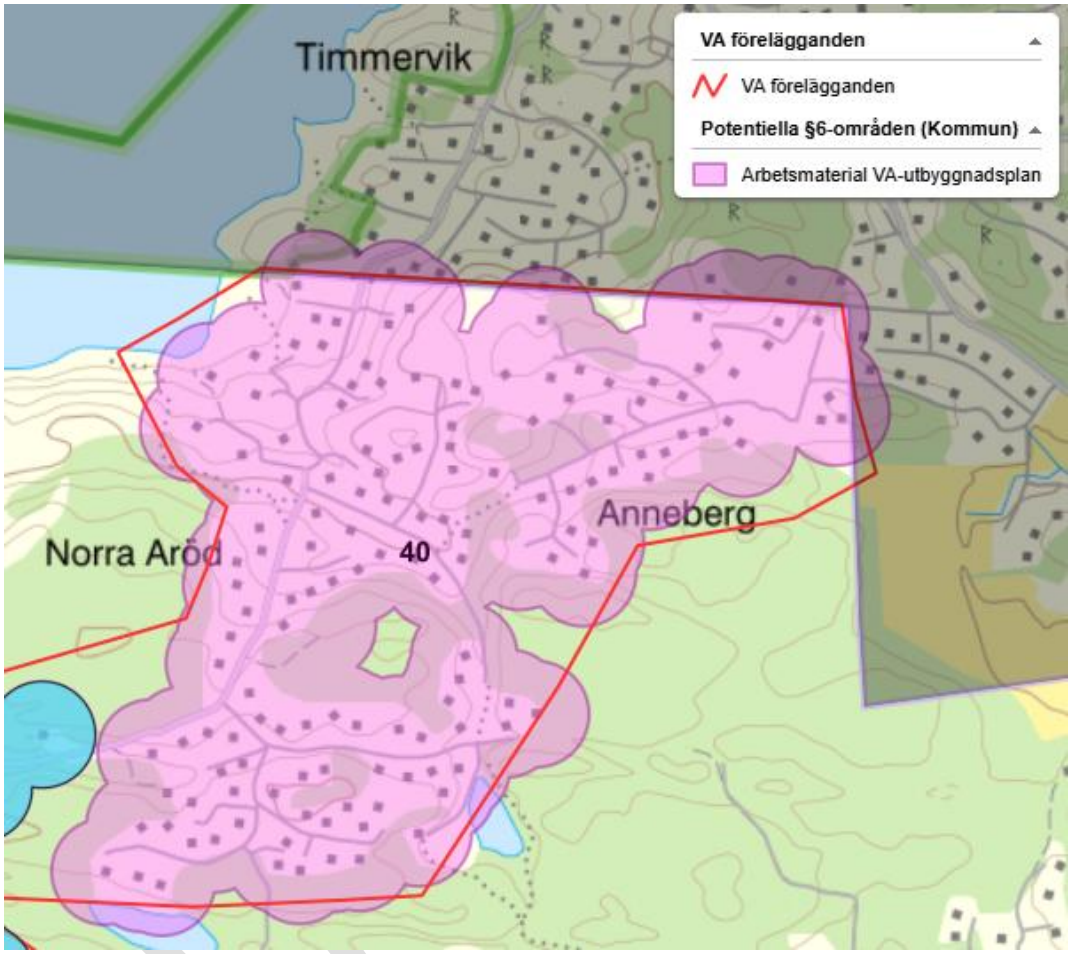
Föreläggande från Länsstyrelsen om att kommunalt vatten och avlopp ska vara utbyggt senast 31/12 2025.
Diarienummer: KS2016/1953
Utbyggnation pågår.

40. Aröd norra

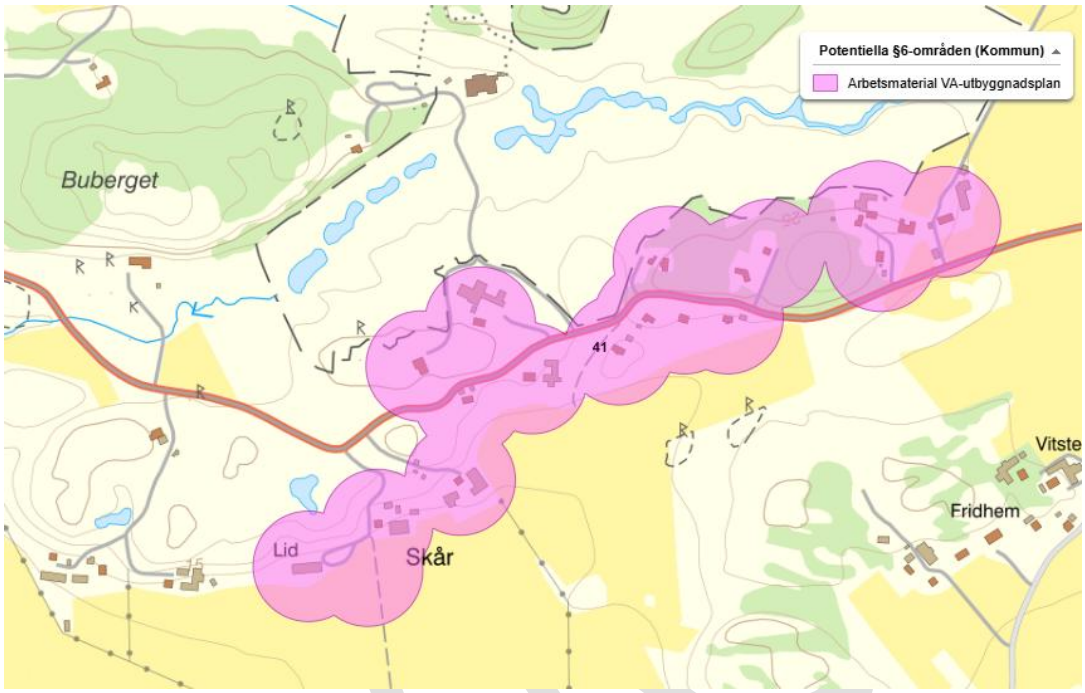
Klassificering	**Va-utbyggnadsområde**
Behovspoäng	9,0

Föreläggande från Länsstyrelsen om att kommunalt vatten och avlopp ska vara utbyggt senast 31/12 2025.
Diarienummer: KS2016/1953
Utbyggnation pågår

41. Prästbol

Klassificering **Va-utredningsområde**
Behovspoäng 4,0

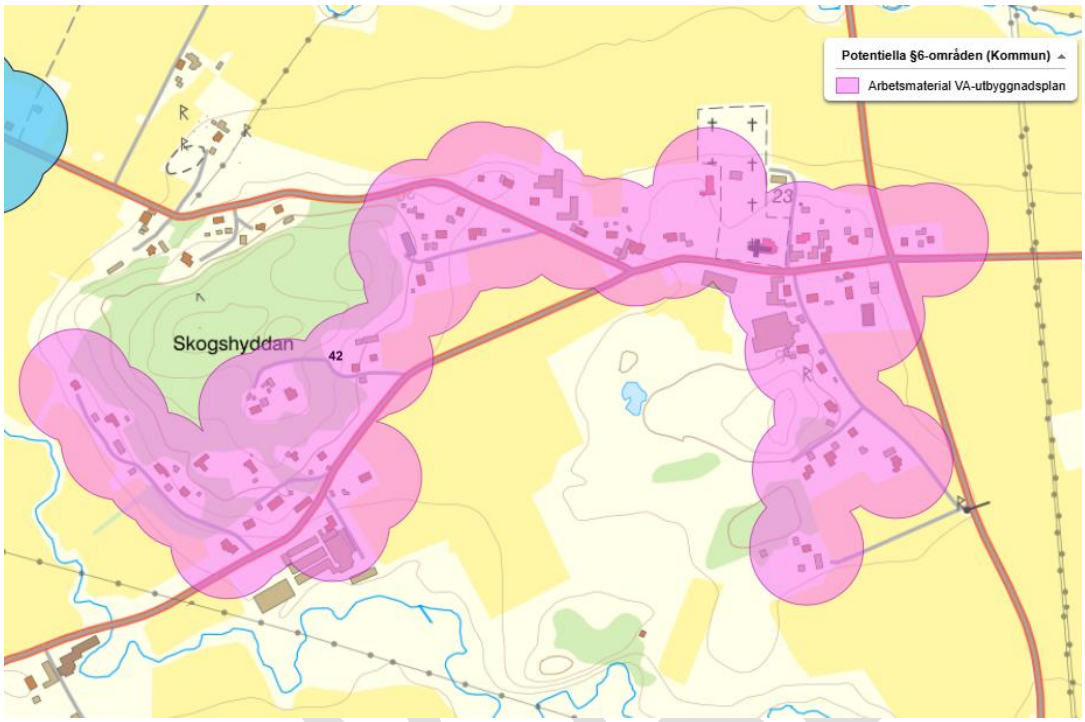

Behovsbedömning Prästbol

Samhälle	Hushåll	+	Området består av ett tjugotal hushåll där en majoritet är permanentboende.
	Bebyggelseutveckling	+	Bebyggelsetrycket bedöms som lågt.
Gemensamhets-anläggning/ VA-förening	Vatten	0	Inte alls – Ingen förening för vatten finns i området
	Spillvatten	1	Små delar av området är anslutet alternativt kan anslutas med tillfredsställande avloppsrening
Miljö	*Utsläpp*	+	Förutsättningarna för att kunna ta hand om utsläpp från lokala avloppsanläggningar bedöms enligt GIS-stödet som goda.
	Recipient	+	God möjlighet för retention
Vattenförekomst Vallby å	Ekologisk status är måttlig		Enskilda avlopp har en betydande påverkan på vattenförekomsterna.
Hälsa	*Kvantitet*	+++	Bedömning görs att dricksvattenkapaciteten är otillräcklig.
	Kvalitet	+++	Större kvalitetsproblem finns på grund av saltvatteninträngning, genomsläppliga jordarter och tät bebyggelse.
Påverkansfaktor			
Bedömning	Området kan ha behov av att lösa va-försörjningen i ett större sammanhang, då förutsättningarna för att kunna lösa vattenförsörjningen lokalt är dåliga.		

42. Solberga

Klassificering **Va-utredningsområde**
Behovspoäng 4,0

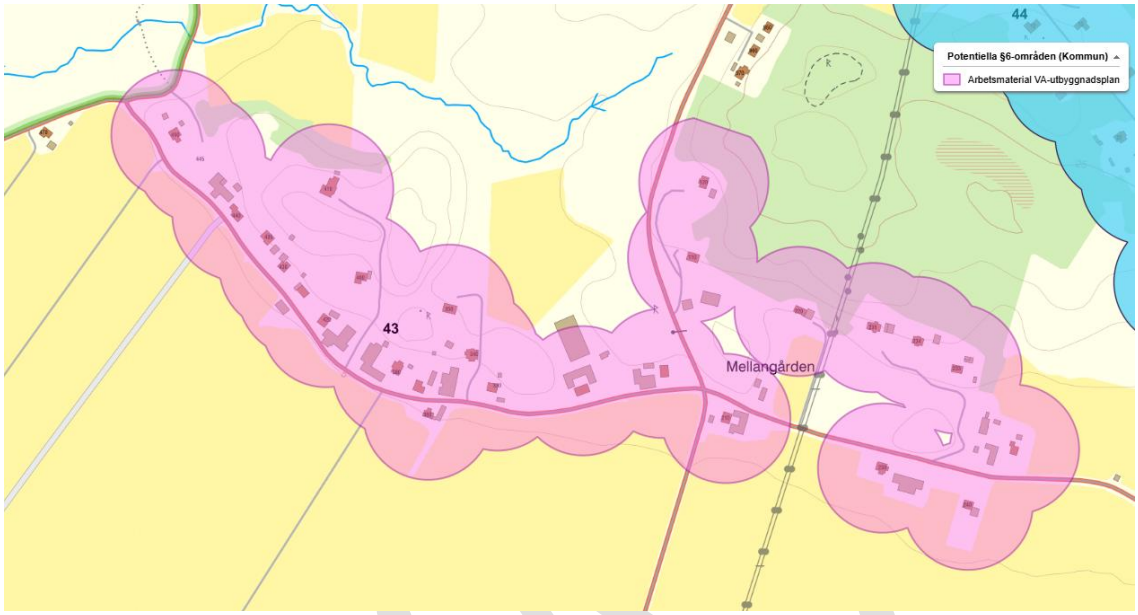
Behovsbedömning Solbega

Samhälle	Hushåll	++	Området består av ett 50-tal hushåll, där en stor majoritet är åretruntboende.
	Bebyggelseutveckling	+	Bebyggelsetrycket bedöms som lågt
Gemensamhets-anläggning/ VA-förening	Vatten	0	Inte alls – Ingen förening för vatten finns i området
	Spillvatten	1	Små delar av området är anslutet alternativt kan anslutas med tillfredsställande avloppsrening
Miljö	*Utsläpp*	++	Förutsättningarna för att kunna ta hand om utsläpp från lokala avloppsanläggningar är relativt goda, enligt GIS-stödet.
	Recipient	+	God möjlighet för retention
Vattenförekomst Vallby å samt Solbergaån	Ekologisk status är måttlig		Enskilda avlopp har en betydande påverkan på vattenförekomsterna.
Hälsa	*Kvantitet*	++	Bedömning görs att dricksvattenkapaciteten är otillräcklig.
	Kvalitet	+++	Större kvalitetsproblem finns
Påverkansfaktor	Det finns en gemensamhetsanläggning som ombesörjer spillvattenhanteringen i en liten del av området genom en avtalsanslutning till kommunalt vatten och avlopp.		
Bedömning	Området kan ha behov av att lösa va-försörjningen i ett större sammanhang, då vattenkvaliteten är dålig.		

KUNGÄLVS KOMMUN

43. Ödsmåls by

Klassificering **Va-utredningsområde**
Behovspoäng 5,0

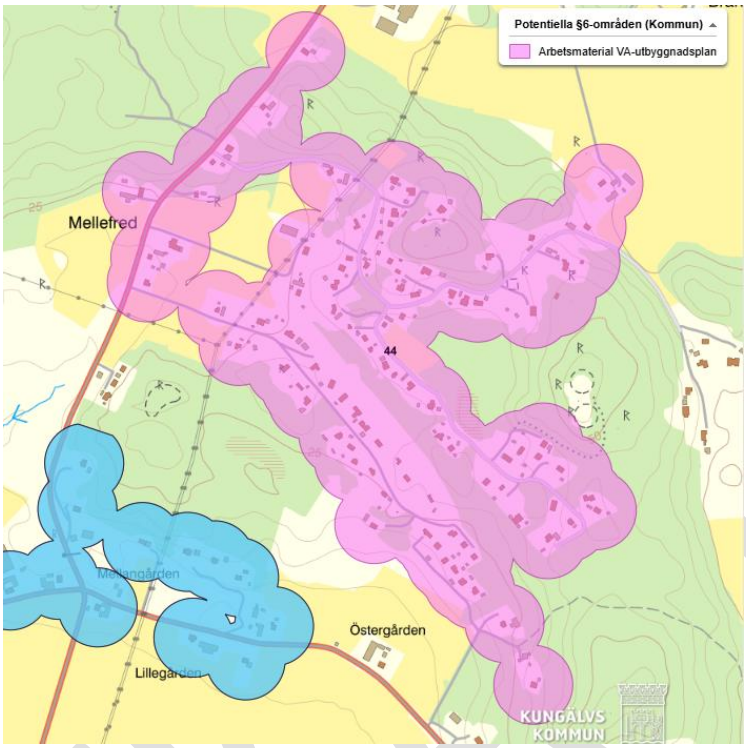
Behovsbedömning Ödsmåls by

Samhälle	Hushåll	++	Området består av 30-tal hushåll där en stor majoritet är permanentboende.
	Bebyggelseutveckling	+	Bebyggelsetrycket bedöms som lågt.
Gemensamhets-anläggning/ VA-förening	Vatten	0	Inte alls – Ingen förening för vatten finns i området
	Spillvatten	0	Inte alls – Ingen förening för avlopp finns i området
Miljö	*Utsläpp*	++	Förutsättningarna för att kunna ta hand om utsläpp från lokala avloppsanläggningar är relativt goda, enligt GIS-stödet.
	Recipient	+	God möjlighet för retention.
Vattenförekomst Grannebyån samt Hake fjord	Ekologisk status är Otillfredsställande och måttlig		Enskilda avlopp har en betydande påverkan på vattenförekomsterna.
Hälsa	*Kvantitet*	+++	Bedömning görs att dricksvattenkapaciteten är otillräcklig.
	Kvalitet	+++	Större kvalitetsproblem finns.
Påverkansfaktor			
Bedömning	Området kan ha behov av att lösa va-försörjningen i ett större sammanhang, då förutsättningarna för att kunna lösa vattenförsörjningen lokalt är dåliga.		

KUNGÄLVS KOMMUN

44. Åsebyberg

Klassificering **Va-utbyggnadsområde**
Behovspoäng 8,0

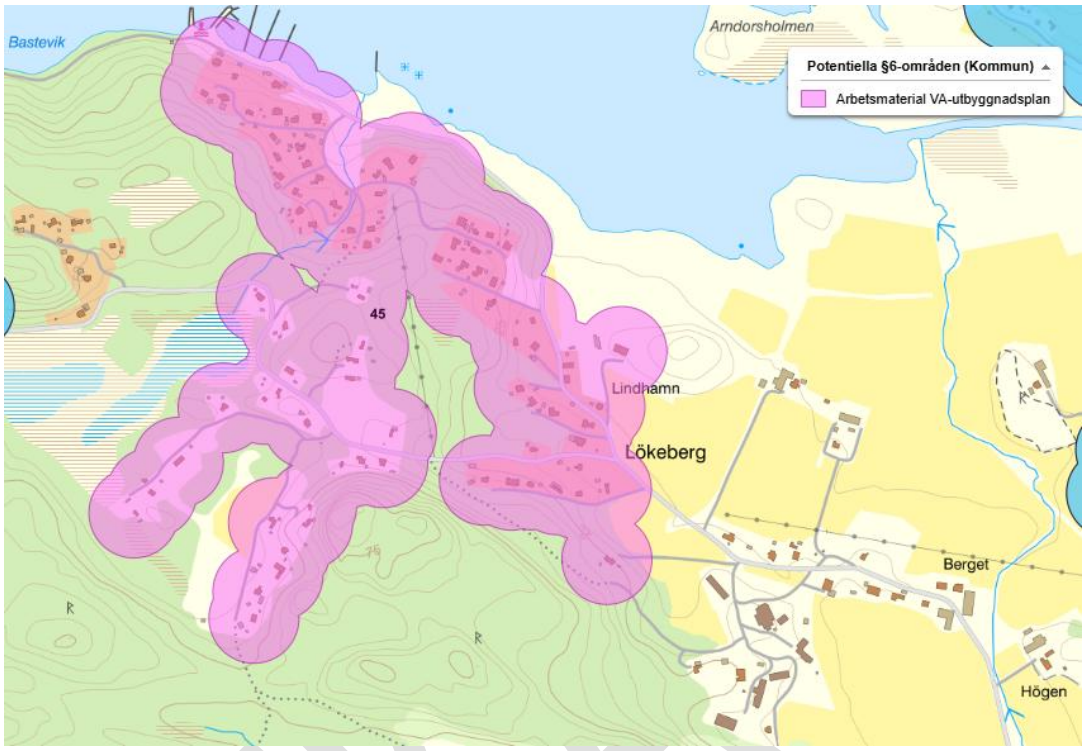

Behovsbedömning Åsebyberg

Samhälle	Hushåll	+++	Området består av ett 100-tal hushåll där en stor majoritet är permanentboende.
	Bebyggelseutveckling	++	Bebyggelsetrycket bedöms som medel
Gemensamhets-anläggning/ VA-förening	Vatten	0	Inte alls – Ingen förening för vatten finns i området
	Spillvatten	2	Stora delar av området är anslutet alternativt kan anslutas med tillfredsställande avloppsrening
Miljö	*Utsläpp*	+++	Förutsättningarna för att kunna ta hand om utsläpp från lokala avloppsanläggningar är dåliga, enligt GIS-stödet.
	Recipient	++	Risk för påverkan av recipienten på grund av låg retention.
Vattenförekomst Grannebyån, Hake fjord samt Solbergaån	Ekologisk status är Otillfredsställande och måttlig		Enskilda avlopp har en betydande påverkan på vattenförekomsterna.
Hälsa	*Kvantitet*	+++	Bedömning görs att dricksvattenkapaciteten är otillräcklig.
	Kvalitet	+++	Större kvalitetsproblem finns.
Påverkansfaktor	Det finns en gemensamhetsanläggning som ombesörjer spillvattenhanteringen i en stor del av området.		
Bedömning	Området har behov av att lösa va-försörjningen i ett större sammanhang, för att på lång sikt uppnå en hållbar va-försörjning.		

45. Lökeberg

Klassificering **Va-utbyggnadsområde**
Behovspoäng 7,0

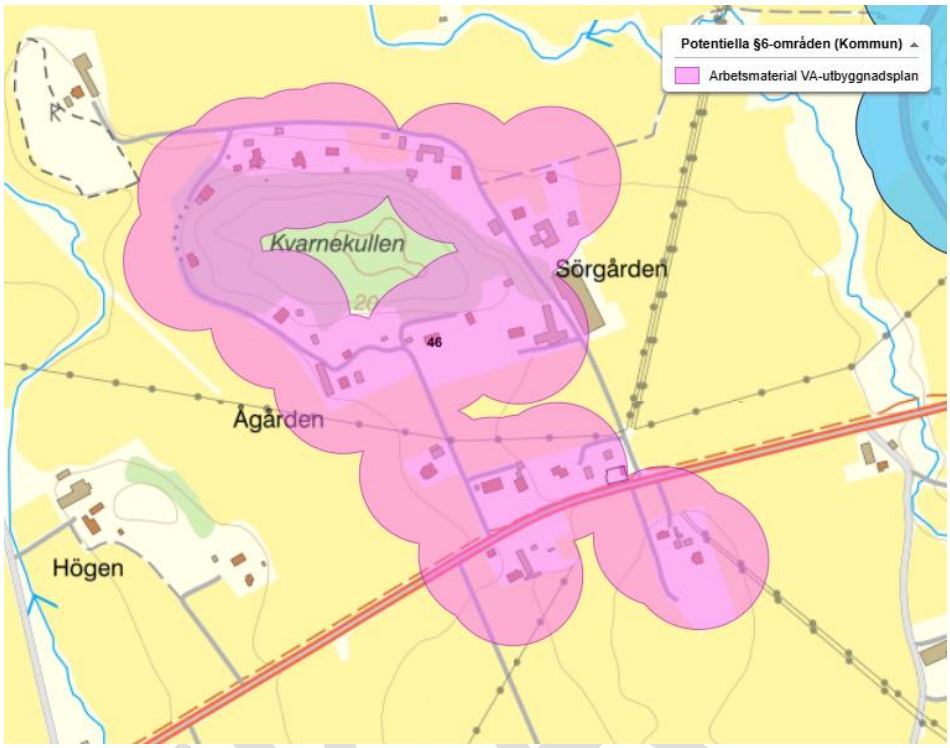

Behovsbedömning Lökeberg

Samhälle	Hushåll	+++	Området består av cirka 90 hushåll där en majoritet är permanentboende.
	Bebyggelseutveckling	++	Bebyggelsetrycket bedöms som medel.
Gemensamhets-anläggning/ VA-förening	Vatten	0	Inte alls – Ingen förening för vatten finns i området
	Spillvatten	2	Stora delar av området är anslutet alternativt kan anslutas med tillfredsställande avloppsrening
Miljö	*Utsläpp*	++	Förutsättningarna för att kunna ta hand om utsläpp från lokala avloppsanläggningar är relativt dåliga, enligt GIS-stödet.
	Recipient	++	Risk för påverkan av recipienten på grund av låg retention.
Vattenförekomst Älgöfjorden	Ekologisk status är god		Enskilda avlopp har en betydande påverkan på vattenförekomsten.
Hälsa	*Kvantitet*	+++	Bedömning görs att dricksvattenkapaciteten är otillräcklig.
	Kvalitet	+++	Större kvalitetsproblem finns på grund av genomsläppliga jordarter och tät bebyggelse.
Påverkansfaktor			
Bedömning	Området har behov av att lösa va-försörjningen i ett större sammanhang, för att på lång sikt uppnå en hållbar va-försörjning.		

46. Kvarnekullen

Klassificering **Va-utredningsområde**
Behovspoäng 4,5

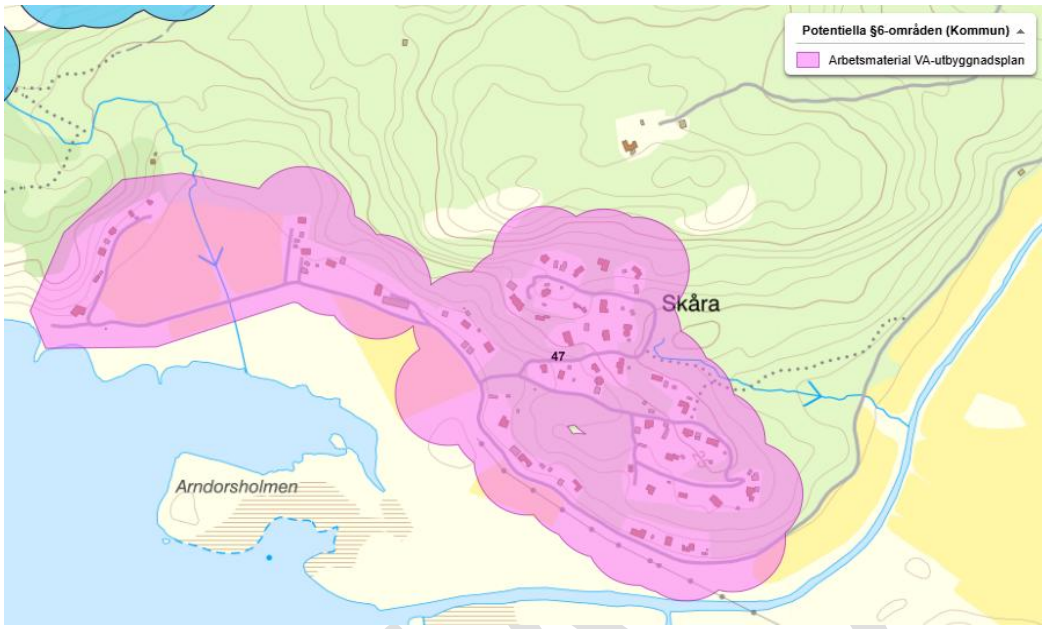

Behovsbedömning Kvarnekullen

Samhälle	Hushåll	+	Området består av 20-tal hushåll där en stor majoritet är permanentboende.
	Bebyggelseutveckling	+	Bebyggelsetrycket bedöms som lågt.
Gemensamhets-anläggning/ VA-förening	Vatten	0	Inte alls – Ingen förening för vatten finns i området
	Spillvatten	0	Inte alls – Ingen förening för avlopp finns i området
Miljö	*Utsläpp*	++	De naturliga förutsättningarna för att kunna ta hand om utsläpp från lokala avloppsanläggningar bedöms som relativt goda enligt GIS-stödet.
	Recipient	++	Risk för påverkan av recipienten på grund av låg retention.
Vattenförekomst Grannebyån samt Älgöfjorden	Ekologisk status är Otillfredsställande och god		Enskilda avlopp har en betydande påverkan på vattenförekomsterna.
Hälsa	*Kvantitet*	+++	I området bedöms det vara otillräcklig dricksvattenkapacitet.
	Kvalitet	+++	Det finns större kvalitetsproblem.
Påverkansfaktor			
Bedömning	Området kan ha behov av att lösa va-försörjningen i ett större sammanhang, då förutsättningarna för att kunna lösa vattenförsörjningen lokalt är dåliga.		

47. Skåra

Klassificering **Va-utredningsområde**
Behovspoäng 5,5

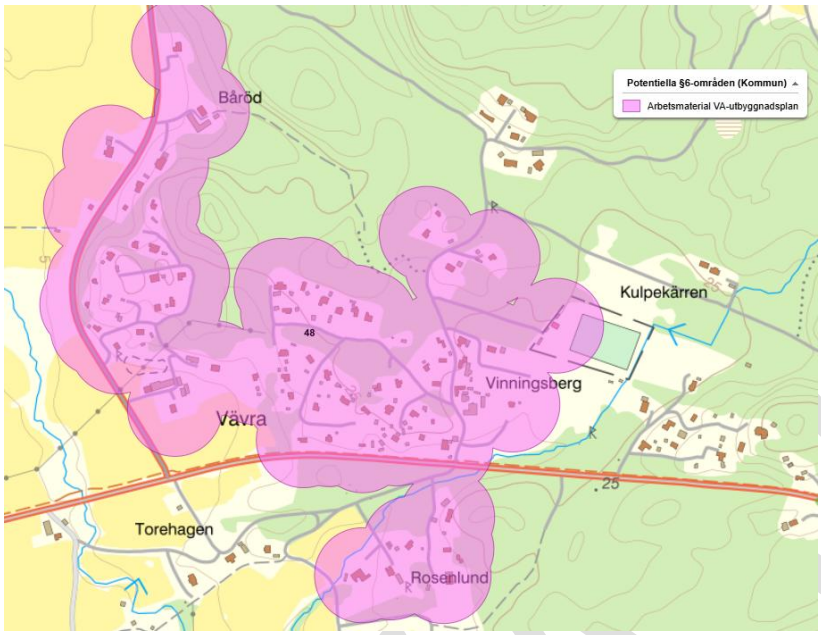

Behovsbedömning Skåra

Samhälle	Hushåll	++	Området består av 46 hushåll där en majoritet är permanentboende.
	Bebyggelseutveckling	+	Bebyggelsetrycket bedöms som lågt.
Gemensamhets-anläggning/ VA-förening	Vatten	0	Inte alls – Ingen förening för vatten finns i området
	Spillvatten	1	Små delar av området är anslutet alternativt kan anslutas med tillfredsställande avloppsrening
Miljö	*Utsläpp*	++	Förutsättningarna för att kunna ta hand om utsläpp från lokala avloppsanläggningar är relativt dåliga, enligt GIS-stödet
	Recipient	++	Risk för påverkan av recipienten på grund av låg retention.
Vattenförekomst Grannebyån och Älgöfjorden	Ekologisk status är Otillfredsställande och god		Enskilda avlopp har en betydande påverkan på vattenförekomsterna.
Hälsa	*Kvantitet*	+++	I området bedöms det vara otillräcklig dricksvattenkapacitet och
	Kvalitet	+++	Det finns större kvalitetsproblem på grund av saltvatteninträngning samt tät bebyggelse.
Påverkansfaktor			
Bedömning	Området kan ha behov av att lösa va-försörjningen i ett större sammanhang, då förutsättningarna för att kunna lösa vattenförsörjningen lokalt är dåliga.		

48. Vävra

Klassificering **Va-utbyggnadsområde**
Behovspoäng 7,5

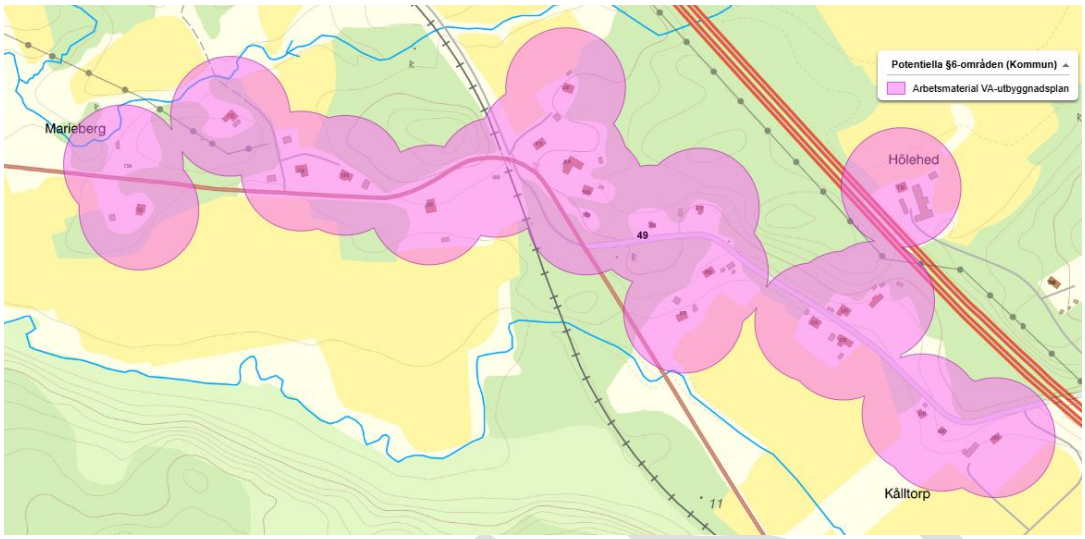

Behovsbedömning Vävra

Samhälle	Hushåll	+++	Området består av cirka 70 hushåll där en majoritet är permanentboende.
	Bebyggelseutveckling	++	Bebyggelsetrycket bedöms som medel.
Gemensamhets-anläggning/ VA-förening	Vatten	0	Inte alls – Ingen förening för vatten finns i området
	Spillvatten	1	Små delar av området är anslutet alternativt kan anslutas med tillfredsställande avloppsrening
Miljö	*Utsläpp*	+++	Det finns enligt GIS-stödet risker för större kvalitetsproblem (påverkan på grundvattnet) på grund av genomsläppliga jordarter och tät bebyggelse.
	Recipient	+	God möjlighet för retention.
Vattenförekomst Grannebyån	Ekologisk status är Otillfredsställande		Enskilda avlopp har en betydande påverkan på vattenförekomsten. Det finns ett högt åtgärdsbehov för läckage av fosfor.
Hälsa	*Kvantitet*	+++	Bedömning görs att dricksvattenkapaciteten är otillräcklig.
	Kvalitet	+++	Större kvalitetsproblem finns.
Påverkansfaktor			
Bedömning	Området har behov av att lösa va-försörjningen i ett större sammanhang, för att på lång sikt uppnå en hållbar va-försörjning.		

49. Skårby

Klassificering **Va-utredningsområde**
Behovspoäng 4,5

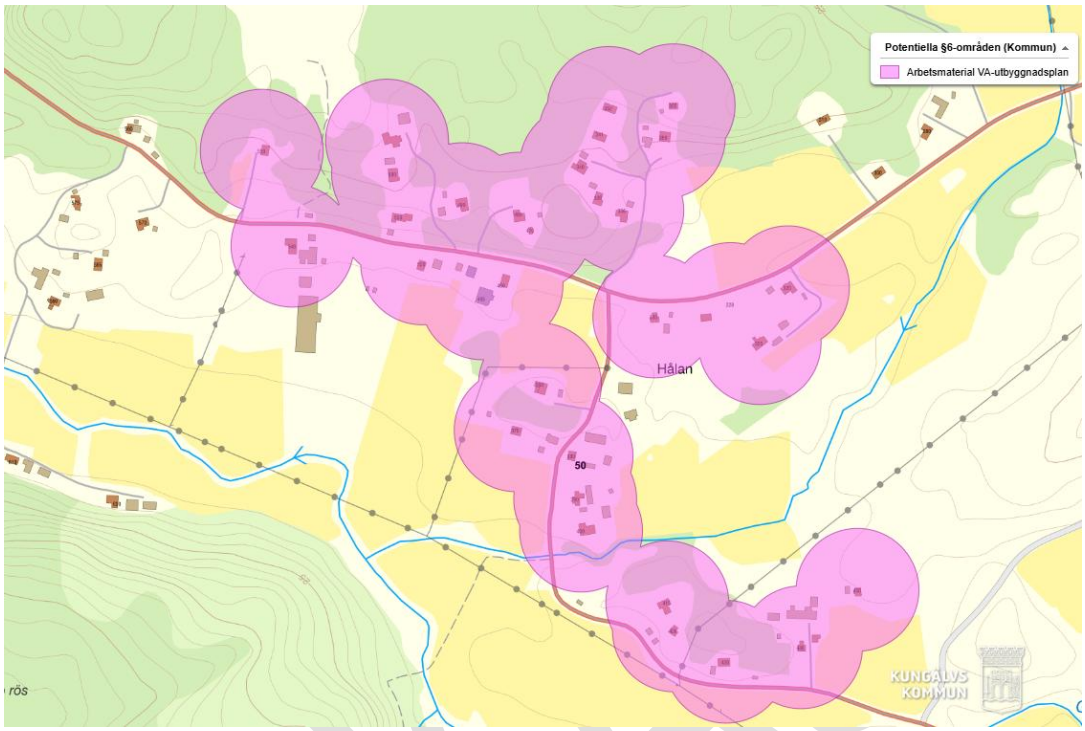

Behovsbedömning Skårby

Samhälle	Hushåll	+	Området består av 24 hushåll där en stor majoritet är permanentboende.
	Bebyggelseutveckling	+	Bebyggelsetrycket bedöms som lågt
Gemensamhets-anläggning/ VA-förening	Vatten	0	Inte alls – Ingen förening för vatten finns i området
	Spillvatten	0	Inte alls – Ingen förening för avlopp finns i området
Miljö	*Utsläpp*	++	Förutsättningarna för att kunna ta hand om utsläpp från lokala avloppsanläggningar bedöms som relativt goda enligt GIS-stödet.
	Recipient	+	God möjlighet för retention.
Vattenförekomst Grannebyån	Ekologisk status är Otillfredsställande		Enskilda avlopp har en betydande påverkan på vattenförekomsten. Det finns ett högt åtgärdsbehov för läckage av fosfor.
Hälsa	*Kvantitet*	+++	Bedömning görs att dricksvattenkapaciteten är otillräcklig.
	Kvalitet	+++	Större kvalitetsproblem finns.
Påverkansfaktor			
Bedömning	Området kan ha behov av att lösa va-försörjningen i ett större sammanhang, då förutsättningarna för att kunna lösa vattenförsörjningen lokalt är dåliga.		

50. Restad

Klassificering **Va-utredningsområde**
Behovspoäng 5,0

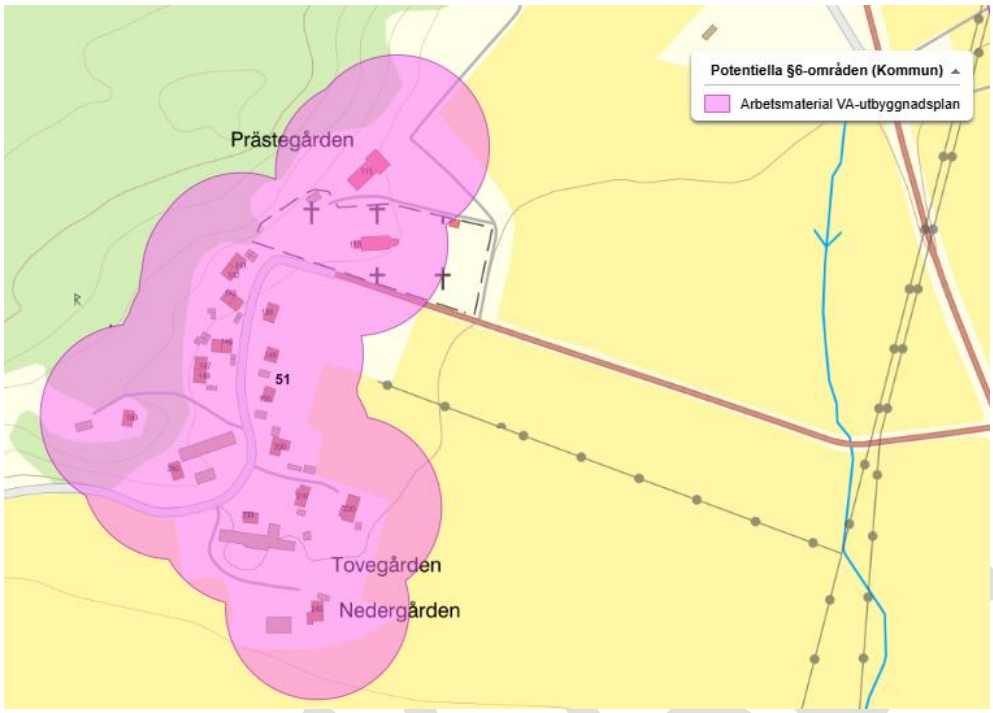

Behovsbedömning Restad

Samhälle	Hushåll	++	Området består av cirka 30 hushåll där en stor majoritet är åretruntboende.
	Bebyggelseutveckling	+	Bebyggelsetrycket bedöms som lågt.
Gemensamhets-anläggning/ VA-förening	Vatten	0	Inte alls – Ingen förening för vatten finns i området
	Spillvatten	0	Inte alls – Ingen förening för avlopp finns i området
Miljö	*Utsläpp*	++	Förutsättningarna för att kunna ta hand om utsläpp från lokala avloppsanläggningar är enligt GIS-stödet relativt goda.
	Recipient	+	God möjlighet för retention.
Vattenförekomst Grannebyån	Ekologisk status är Otillfredsställande		Enskilda avlopp har en betydande påverkan på vattenförekomsten. Det finns ett högt åtgärdsbehov för läckage av fosfor.
Hälsa	*Kvantitet*	+++	Bedömning görs att dricksvattenkapaciteten är otillräcklig.
	Kvalitet	+++	Risk finns för kvalitetsproblem på grund av tät bebyggelse och områden med genomsläppliga jordarter.
Påverkansfaktor			
Bedömning	Området kan ha behov av att lösa va-försörjningen i ett större sammanhang, då förutsättningarna för att kunna lösa vattenförsörjningen lokalt är dåliga.		

51. Kareby kyrkväg

Klassificering **Enskilt VA-område**
Behovspoäng 1,5

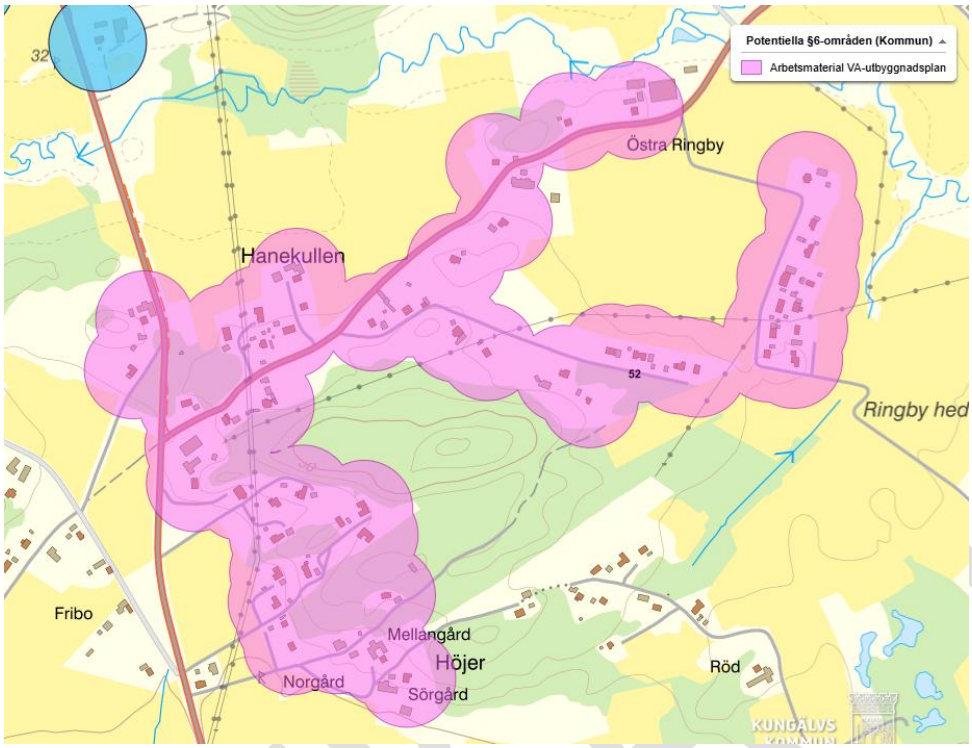

Behovsbedömning Kareby kyrkväg

Samhälle	Hushåll	+	Området består av cirka 20 hushåll där en stor majoritet är permanentboende.
	Bebyggelseutveckling	+	Bebyggelsetrycket bedöms som lågt.
Gemensamhets-anläggning/ VA-förening	Vatten	3	Hela området är anslutet alternativt kan anslutas med tillfredsställande vattenkvalitet
	Spillvatten	1	Små delar av området är anslutet alternativt kan anslutas med tillfredsställande avloppsrening
Miljö	*Utsläpp*	+	Förutsättningarna för att kunna ta hand om utsläpp från lokala avloppsanläggningar är goda enligt GIS-stödet.
	Recipient	+	God möjlighet för retention.
Vattenförekomst Grannebyån	Ekologisk status är Otillfredsställande		Enskilda avlopp har en betydande påverkan på vattenförekomsten. Det finns ett högt åtgärdsbehov för läckage av fosfor.
Hälsa	*Kvantitet*	++	I området bedöms det vara relativt begränsad dricksvattenkapacitet.
	Kvalitet	+	Kvaliteten bedöms som god.
Påverkansfaktor	Delar av området är avtalsanslutet till kommunalt dricksvatten genom en gemensamhetsanläggning.		
Bedömning	Så länge förutsättningarna i området inte förändras, till exempel genom ökat bebyggelsetryck, bedöms området kunna fortsätta som nu. Området klassas som enskilt va-område.		

52. Hanekullen

Klassificering **Va-utredningsområde**
Behovspoäng 4,0

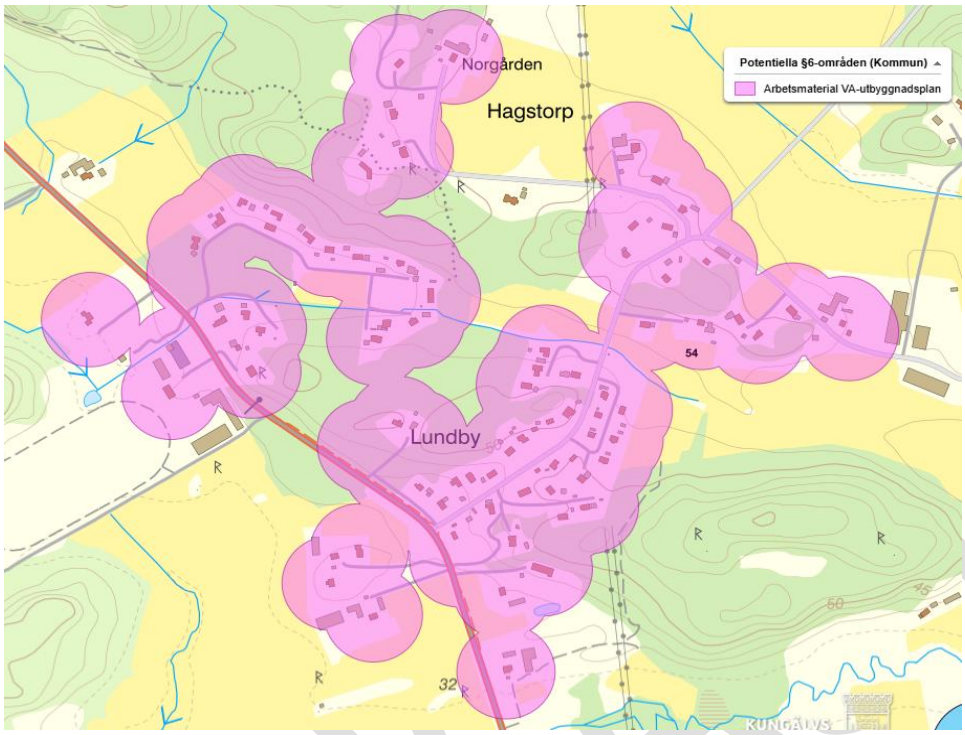
Behovsbedömning Hanekullen

Samhälle	Hushåll	++	Området består av 60-tals hushåll där en stor majoritet är åretruntboende.
	Bebyggelseutveckling	+	Bebyggelsetrycket bedöms som lågt.
Gemensamhets-anläggning/ VA-förening	Vatten	0	Inte alls – Ingen förening för vatten finns i området
	Spillvatten	0	Inte alls – Ingen förening för avlopp finns i området
Miljö	*Utsläpp*	++	Förutsättningarna för att kunna ta hand om utsläpp från lokala avloppsanläggningar är relativt goda enligt GIS-stödet.
	Recipient	+	God möjlighet för retention.
Vattenförekomst Grannebyån	Ekologisk status är Otillfredsställande		Enskilda avlopp har en betydande påverkan på vattenförekomsten. Det finns ett högt åtgärdsbehov för läckage av fosfor.
Hälsa	*Kvantitet*	++	Bedömning görs att dricksvattenkapaciteten är otillräcklig.
	Kvalitet	+++	Det finns risk för kvalitetsproblem på grund av genomsläppliga jordarter och tät bebyggelse.
Påverkansfaktor			
Bedömning	Området kan ha behov av att lösa va-försörjningen i ett större sammanhang, då vattenkvaliteten är dålig.		

KUNGÄLVS KOMMUN

54. Lundby

Klassificering **Va-utredningsområde**
Behovspoäng 5,5

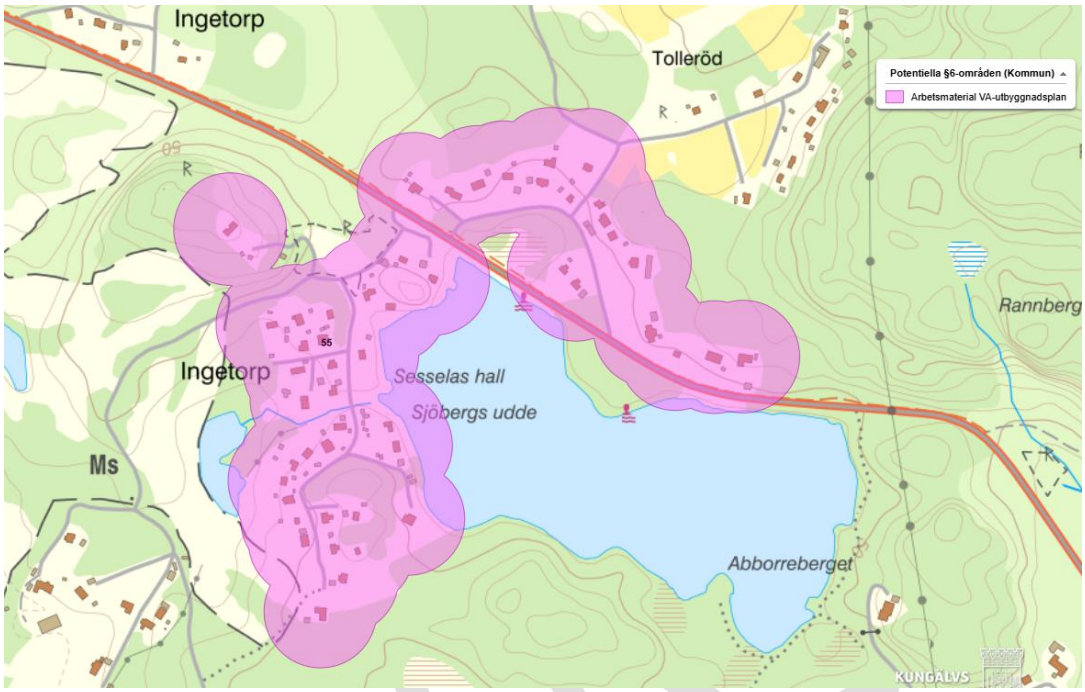

Behovsbedömning Lundby

Samhälle	Hushåll	+++	Området består av 90-tal hushåll, där en stor majoritet är åretruntboende.
	Bebyggelseutveckling	++	Bebyggelsetrycket bedöms som medel.
Gemensamhets-anläggning/ VA-förening	Vatten	1	Små delar av området är anslutet alternativt kan anslutas med tillfredsställande vattenkvalitet
	Spillvatten	1	Små delar av området är anslutet alternativt kan anslutas med tillfredsställande avloppsrening
Miljö	*Utsläpp*	++	Förutsättningarna för att kunna ta hand om utsläpp från lokala avloppsanläggningar bedöms som relativt goda enligt GIS-stödet.
	Recipient	+	God möjlighet för retention.
Vattenförekomst Grannebyån	Ekologisk status är Otillfredsställande		Enskilda avlopp har en betydande påverkan på vattenförekomsten. Det finns ett högt åtgärdsbehov för läckage av fosfor.
Hälsa	*Kvantitet*	++	I området bedöms det vara varierande dricksvattenkapacitet.
	Kvalitet	+++	Risk för kvalitetsproblem på grund av genomsläppliga jordarter och tät bebyggelse
Påverkansfaktor	Det finns en enskild gemensamhetsanläggning som ombesörjer spillvattenhanteringen för en liten del av området. Det finns en gemensamhetsanläggning för vatten som försörjer en liten del av området med kommunalt dricksvatten.		
Bedömning	Området kan ha behov av att lösa va-försörjningen i ett större sammanhang, då vattenkvaliteten är dålig.		

55. Ingetorp

Klassificering **Va-utredningsområde**
Behovspoäng 5,0

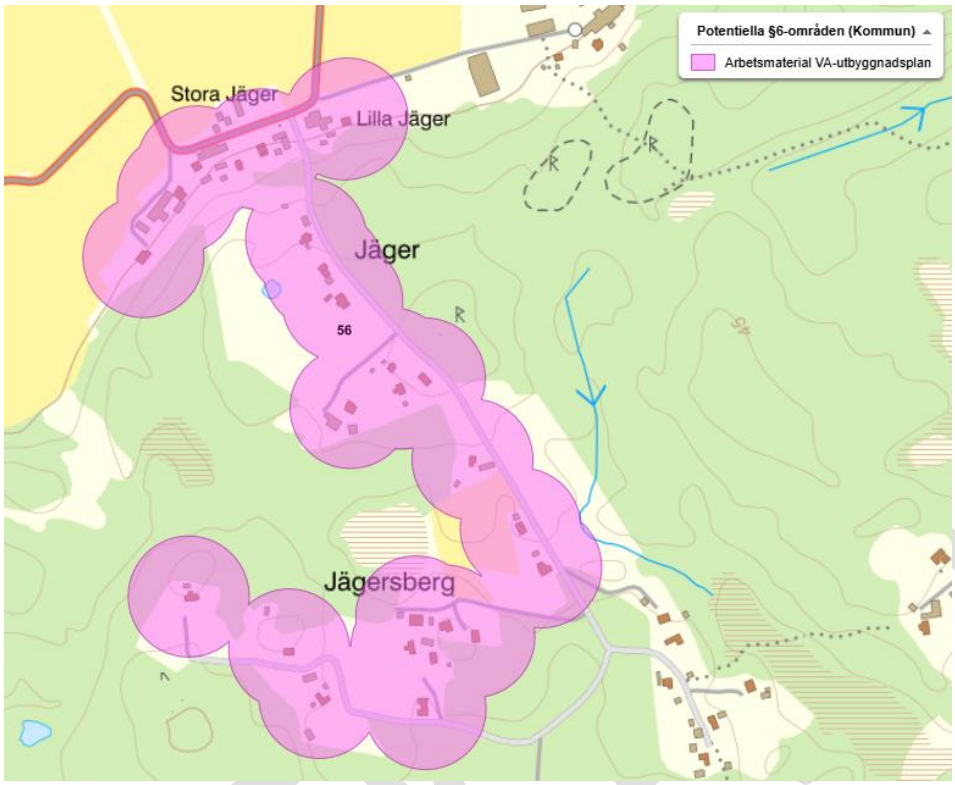

Behovsbedömning Ingetorp

Samhälle	Hushåll	++	Området består av 50-tal hushåll, där en stor majoritet är permanentboende.
	Bebyggelseutveckling	++	Bebyggelsetrycket bedöms som medel.
Gemensamhets-anläggning/ VA-förening	Vatten	2	Stora delar av området är anslutet alternativt kan anslutas med tillfredsställande vattenkvalitet
	Spillvatten	2	Stora delar av området är anslutet alternativt kan anslutas med tillfredsställande avloppsrening
Miljö	*Utsläpp*	++	Genomsläppliga jordarter enligt GIS-stödet. Risk för påverkan på grundvatten.
	Recipient	++	Badplats i området. Risk för påverkan av recipienten på grund av låg retention.
Vattenförekomst Grannebyån	Ekologisk status är Otillfredsställande		Enskilda avlopp har en betydande påverkan på vattenförekomsten. Det finns ett högt åtgärdsbehov för läckage av fosfor.
Hälsa	*Kvantitet*	++	I området bedöms dricksvattenkapacitet vara relativt otillräcklig. och
	Kvalitet	+++	Större kvalitetsproblem kan finnas på grund av genomsläppliga jordarter och tät bebyggelse.
Påverkansfaktor	Området ligger vid den kommunala badplatsen Ingetorpssjön. En större del av området har en gemensamhetsanläggning för dricksvatten som är avtalsansluten till kommunalt nät. Det finns också en enskild gemensamhetsanläggning för spillvatten som försörjer stora delar av området.		
Bedömning	Området kan ha behov av att lösa va-försörjningen i ett större sammanhang, då vattenkvaliteten är dålig.		

56. Jägersberg

Klassificering **Va-bevakningsområde**
Behovspoäng 3,5

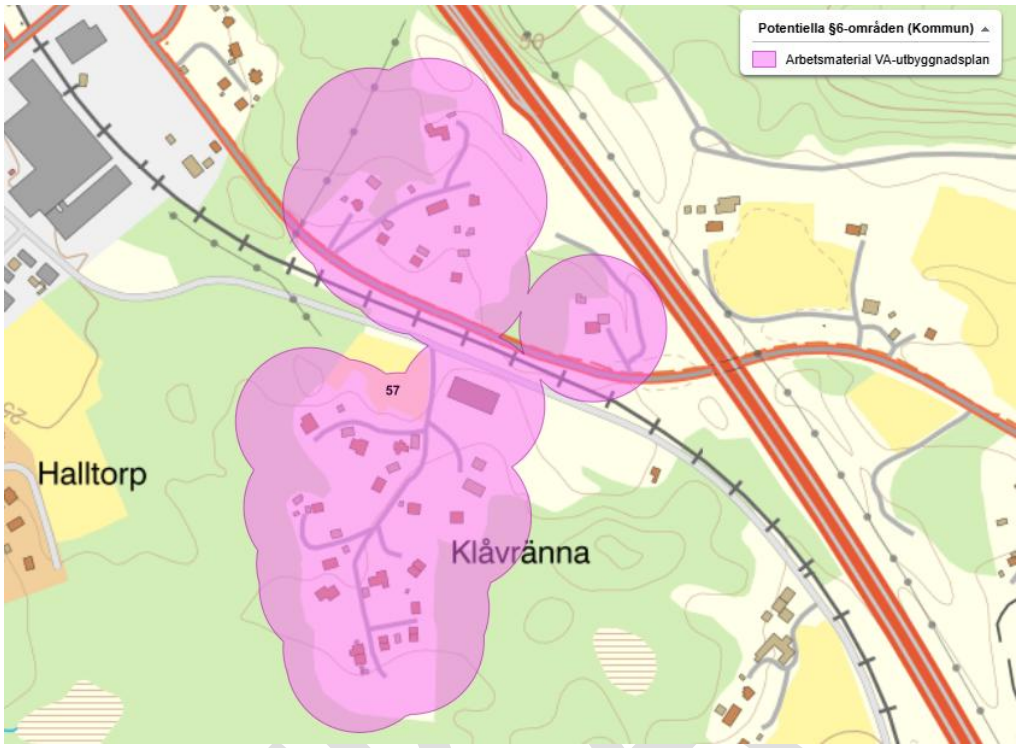

Behovsbedömning Jägersberg

Samhälle	Hushåll	+	Området består av ett tjugotal hushåll, där en stor majoritet är permanentboende.
	Bebyggelseutveckling	+	Bebyggelsetrycket bedöms som lågt.
Gemensamhets-anläggning/ VA-förening	Vatten	0	Inte alls – Ingen förening för vatten finns i området
	Spillvatten	0	Inte alls – Ingen förening för avlopp finns i området
Miljö	*Utsläpp*	++	Förutsättningarna för att kunna ta hand om utsläpp från lokala avloppsanläggningar är relativt goda, enligt GIS-stödet.
	Recipient	+	God möjlighet för retention.
Vattenförekomst Grannebyån, Solbergaån	Ekologisk status är Otillfredsställande, Måttlig		Enskilda avlopp har en betydande påverkan på vattenförekomsten. Det finns ett högt åtgärdsbehov för läckage av fosfor.
Hälsa	*Kvantitet*	++	I området bedöms dricksvattenkapacitet vara god.
	Kvalitet	+++	Det kan finnas större kvalitetsproblem på grund av genomsläppliga jordarter och tät bebyggelse.
Påverkansfaktor			
Bedömning	Området kan därför ha behov av att lösa va-försörjningen i ett större sammanhang. Områdets framtida va-försörjning behöver utredas vidare.		

57. Halltorp

Klassificering **Va-utredningsområde**
Behovspoäng 4,5

Behovsbedömning Halltorp

Samhälle	Hushåll	++	Området består av 30-tal hushåll där nästan samtliga är åretruntboende.
	Bebyggelseutveckling	+++	Bebyggelsetrycket bedöms som högt, då det ingår i fördjupad översiktsplan för Kode.
Gemensamhets-anläggning/ VA-förening	Vatten	2	Stora delar av området är anslutet alternativt kan anslutas med tillfredsställande vattenkvalitet
	Spillvatten	2	Stora delar av området är anslutet alternativt kan anslutas med tillfredsställande avloppsrening
Miljö	*Utsläpp*	+	Det bedöms finnas förutsättningar för att kunna ta hand om utsläpp från lokala avloppsanläggningar enligt GIS-stödet.
	Recipient	+	God möjlighet för retention.
Vattenförekomst Solbergaån	Ekologisk status är måttlig		Enskilda avlopp har en betydande påverkan på vattenförekomsten.
Hälsa	*Kvantitet*	+++	Bedömning görs att dricksvattenkapaciteten är otillräcklig.
	Kvalitet	+	Kvaliteten bedöms som god.
Påverkansfaktor	Det finns en gemensamhetsanläggning för vatten och avlopp för södra delen av området, som är avtalsansluten till kommunalt vatten och avlopp.		
Bedömning	Området kan ha behov av att lösa va-försörjningen i ett större sammanhang, då vattenkapaciteten är dålig och det finns ett bebyggelsetryck.		

58. Hammarberg

Klassificering **Enskilt VA-område**
Behovspoäng 1,5

Behovsbedömning Hammarberg

Samhälle	Hushåll	+	Området består av 30-tal hushåll. En stor majoritet är åretruntboende.
	Bebyggelseutveckling	+	Bebyggelsetrycket bedöms som lågt
Gemensamhets-anläggning/ VA-förening	Vatten	1	Små delar av området är anslutet alternativt kan anslutas med tillfredsställande vattenkvalitet
	Spillvatten	2	Stora delar av området är anslutet alternativt kan anslutas med tillfredsställande avloppsrening
Miljö	*Utsläpp*	+	Förutsättningarna för att kunna ta hand om utsläpp från lokala avloppsanläggningar är goda, enligt GIS-stödet.
	Recipient	+	God möjlighet för retention.
Vattenförekomst Vallby å	Ekologisk status är måttlig		Enskilda avlopp har en betydande påverkan på vattenförekomsten.
Hälsa	*Kvantitet*	++	I området bedöms det vara relativt begränsad dricksvattenkapacitet.
	Kvalitet	+	Kvaliteten är god.
Påverkansfaktor	En liten del av området är anslutet till kommunalt vatten via en gemensamhetsanläggning, medan en stor del av området är anslutet till kommunalt spillvatten.		
Bedömning	Så länge förutsättningarna i området inte förändras, till exempel genom ökat bebyggelsetryck, bedöms området kunna fortsätta som nu. Området klassas som enskilt va-område.		

59. Högsberg

Klassificering **Va-utredningsområde**
Behovspoäng 5,0

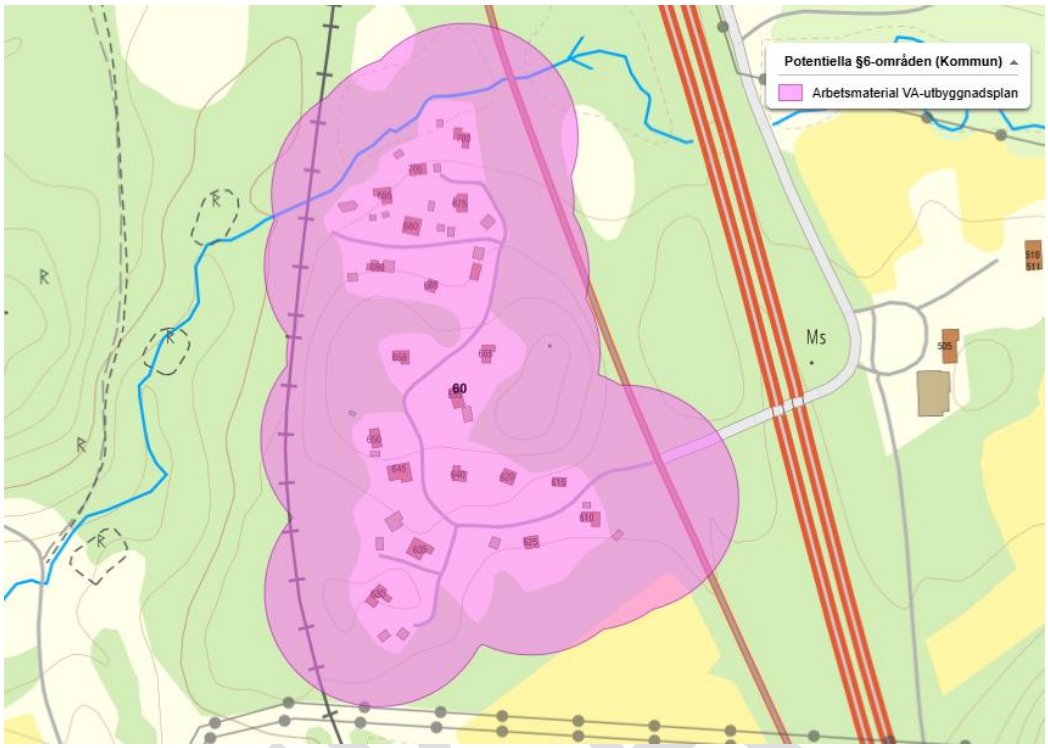
Behovsbedömning Högsberg

Samhälle	Hushåll	++	Området består av ett 30-tal fastigheter, där en majoritet är åretruntboende.
	Bebyggelseutveckling	+	Bebyggelsetrycket bedöms som lågt
Gemensamhets-anläggning/ VA-förening	Vatten	0	Inte alls – Ingen förening för vatten finns i området
	Spillvatten	0	Inte alls – Ingen förening för avlopp finns i området
Miljö	*Utsläpp*	++	Förutsättningarna för att kunna ta hand om utsläpp från lokala avloppsanläggningar bedöms som relativt goda, enligt GIS-stödet.
	Recipient	+	God möjlighet för retention.
Vattenförekomst Vallby å	Ekologisk status är måttlig		Enskilda avlopp har en betydande påverkan på vattenförekomsten.
Hälsa	*Kvantitet*	+++	Bedömning görs att dricksvattenkapaciteten är otillräcklig.
	Kvalitet	+++	Risk för större kvalitetsproblem på grund av genomsläppliga jordarter och tät bebyggelse.
Påverkansfaktor			
Bedömning	Området kan ha behov av att lösa va-försörjningen i ett större sammanhang, då förutsättningarna för att kunna lösa vattenförsörjningen lokalt är dåliga.		

KUNGÄLVS KOMMUN

60. Hammarhöjden

Klassificering **Va-bevakningsområde**
Behovspoäng 2,5

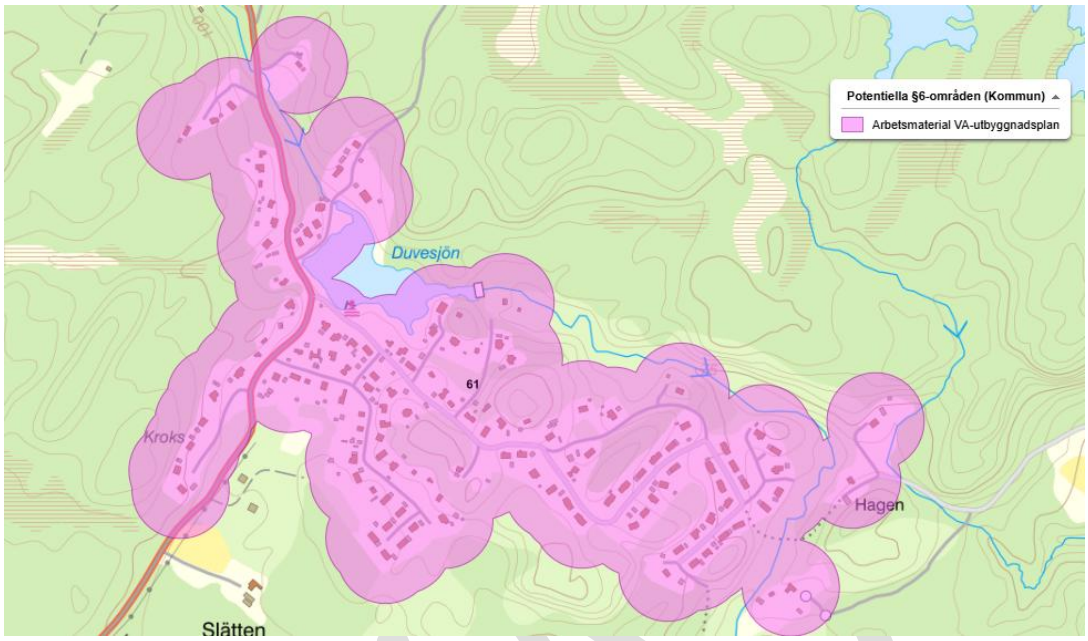

Behovsbedömning Hammarhöjden

Samhälle	Hushåll	+	Området består av 20-tal hushåll, varav en majoritet är åretruntboende.
	Bebyggelseutveckling	+	Bebyggelsetrycket bedöms som lågt.
Gemensamhets-anläggning/ VA-förening	Vatten	1	Små delar av området är anslutet alternativt kan anslutas med tillfredsställande vattenkvalitet
	Spillvatten	1	Välj ett objekt.
Miljö	*Utsläpp*	+	Förutsättningarna för att kunna ta hand om utsläpp från lokala avloppsanläggningar är goda, enligt GIS-stödet.
	Recipient	+	God möjlighet för retention.
Vattenförekomst Vallby å	Ekologisk status är måttlig		Enskilda avlopp har en betydande påverkan på vattenförekomsten.
Hälsa	*Kvantitet*	+++	I området finns risk för otillräcklig dricksvattenkapacitet.
	Kvalitet	+	Vattenkvaliteten bedöms vara god
Påverkansfaktor			
Bedömning	Så länge förutsättningarna i området inte förändras, till exempel genom ökat bebyggelsetryck, bedöms området kunna fortsätta som nu. Området klassas därför som bevakningsområde.		

61. Duvesjön

Klassificering **Va-bevakningsområde**
Behovspoäng 9,0

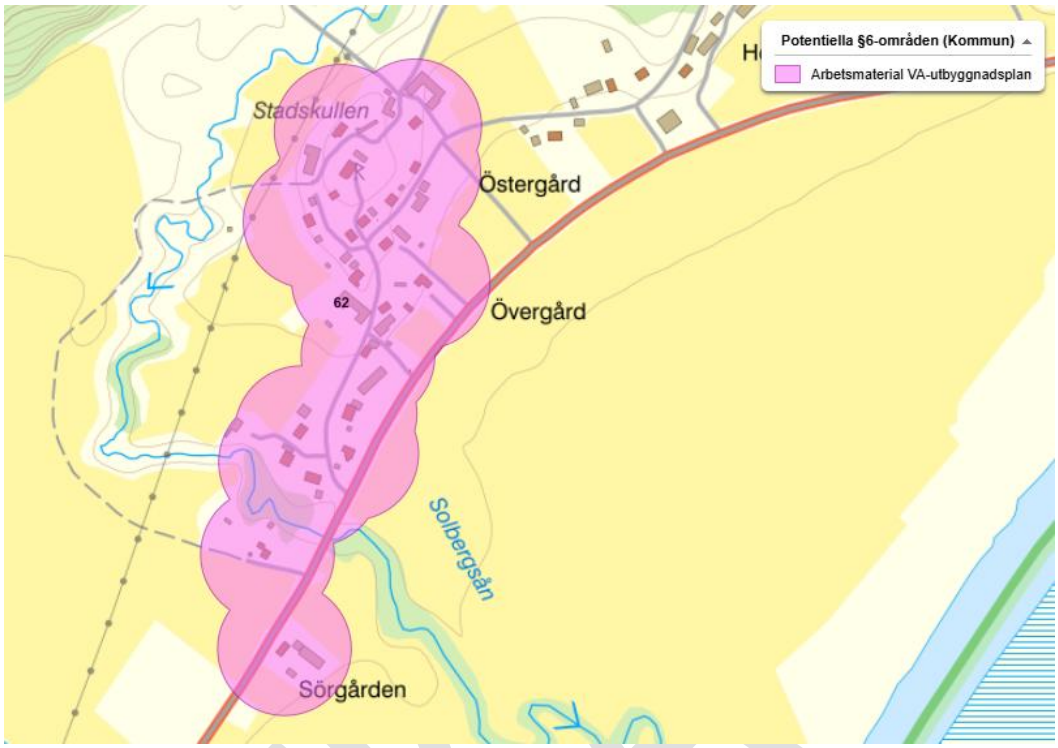

Behovsbedömning Duvesjön

Samhälle	Hushåll	+++	Området består av 130-tal fastigheter där en övervägande majoritet är permanentboende.
	Bebyggelseutveckling	++	Bebyggelsetrycket bedöms som medel
Gemensamhets-anläggning/ VA-förening	Vatten	3	Hela området är anslutet alternativt kan anslutas med tillfredsställande vattenkvalitet
	Spillvatten	3	Hela området är anslutet alternativt kan anslutas med tillfredsställande avloppsrening
Miljö	*Utsläpp*	+++	Det är dåliga förutsättningar för att ta hand om utsläpp från lokala avloppsanläggningar på platsen.
	Recipient	+++	Risk för påverkan av recipienten på grund av tätbebyggt område samt låg retention.
Vattenförekomst Vallby å	Ekologisk status är måttlig		Enskilda avlopp har en betydande påverkan på vattenförekomsten.
Hälsa	*Kvantitet*	+++	Dricksvattenkapaciteten i området bedöms vara otillräcklig i delar av området.
	Kvalitet	+++	Det finns enligt GIS-stödet risker för större kvalitetsproblem (påverkan på grundvattnet) på grund av genomsläppliga jordarter och tät bebyggelse.
Påverkansfaktor	Det finns en avloppsförening som tar emot avloppsvatten från 126 av hushållen i området. Området är beläget i sekundära zonen för Lysegården vattenverk. Området är avtalsanslutet till kommunalt vatten.		
Bedömning	Så länge förutsättningarna i området inte förändras, till exempel genom ökat bebyggelsetryck, bedöms området kunna fortsätta som nu. Området klassas därför som bevakningsområde.		

62. Solberg

Klassificering **Va-utredningsområde**
Behovspoäng 5,0

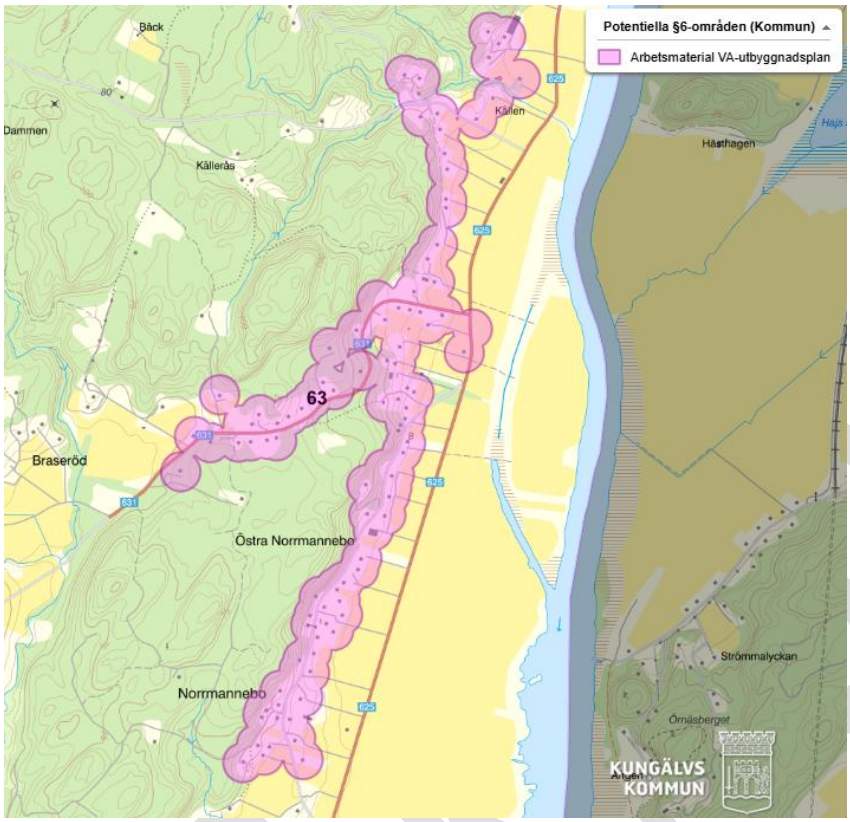

Behovsbedömning Solberg

Samhälle	Hushåll	+	Området består av 20-tal hushåll, där en stor majoritet är åretruntboende.
	Bebyggelseutveckling	+	Bebyggelsetrycket bedöms som lågt.
Gemensamhets-anläggning/ VA-förening	Vatten	0	Inte alls – Ingen förening för vatten finns i området
	Spillvatten	0	Inte alls – Ingen förening för avlopp finns i området
Miljö	*Utsläpp*	++	Förutsättningarna för att kunna ta hand om utsläpp från lokala avloppsanläggningar är relativt dåliga enligt GIS-stödet.
	Recipient	++	Risk för påverkan av recipienten på grund av låg retention.
Vattenförekomst Solbergsån, Göta älv	Ekologisk status är måttlig		Enskilda avlopp har en betydande påverkan på vattenförekomsten.
Hälsa	*Kvantitet*	+++	Bedömning görs att dricksvattenkapaciteten är otillräcklig.
	Kvalitet	+++	Större kvalitetsproblem finns.
Påverkansfaktor			
Bedömning	Området kan ha behov av att lösa va-försörjningen i ett större sammanhang då förutsättningarna för att kunna lösa vattenförsörjningen lokalt är dåliga.		

63. Norrmannebo

Klassificering **Va-utredningsområde**
Behovspoäng 5,0

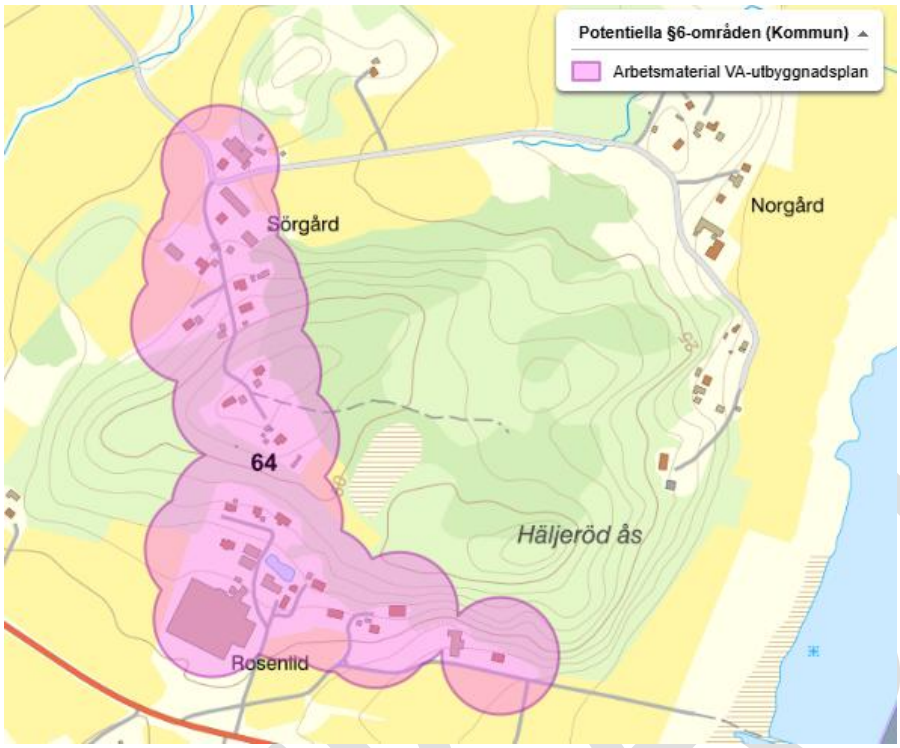

Behovsbedömning Norrmannebo

Samhälle	Hushåll	+++	Området består av 100-tal hushåll där en stor majoritet är åretruntboende.
	Bebyggelseutveckling	+	Bebyggelsetrycket bedöms som lågt.
Gemensamhets-anläggning/ VA-förening	Vatten	0	Inte alls – Ingen förening för vatten finns i området
	Spillvatten	1	Små delar av området är anslutet alternativt kan anslutas med tillfredsställande avloppsrening
Miljö	*Utsläpp*	++	Förutsättningarna för att kunna ta hand om utsläpp från lokala avloppsanläggningar är relativt goda enligt GIS-stödet.
	Recipient	+	God möjlighet för retention.
Vattenförekomst Göta älv	Ekologisk potential är måttlig		Enskilda avlopp har en betydande påverkan på vattenförekomsten.
Hälsa	*Kvantitet*	++	Bedömning görs att dricksvattenkapaciteten är otillräcklig.
	Kvalitet	+++	Större kvalitetsproblem finns större på grund av genomsläppliga jordarter och tät bebyggelse.
Påverkansfaktor	Det finns en gemensamhetsanläggning som ombesörjer spill-vattenhanteringen i en liten del av området (8 hushåll).		
Bedömning	Området kan ha behov av att lösa va-försörjningen i ett större sammanhang, då vattenkvaliteten är dålig.		

64. Hög

Klassificering **Enskilt VA-område**
Behovspoäng 1,5

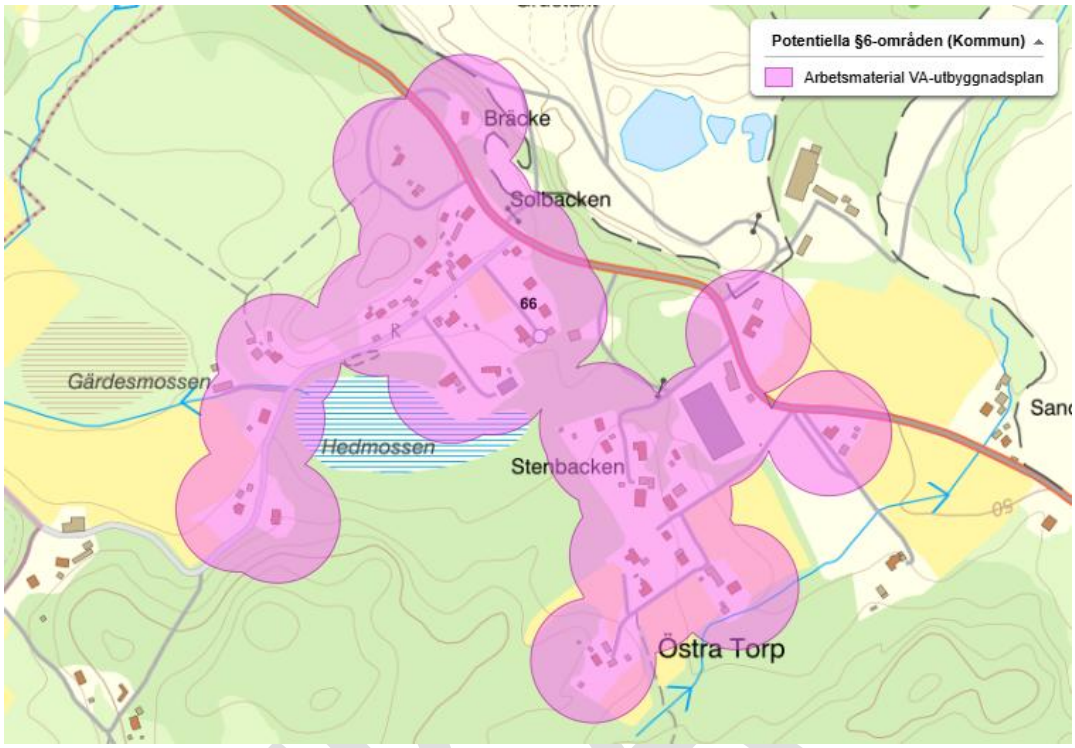

Behovsbedömning Hög

Samhälle	Hushåll	+	Området består av ett tjugotal hushåll, varav en stor majoritet är åretruntboende.
	Bebyggelseutveckling	+	Bebyggelsetrycket bedöms som lågt.
Gemensamhets-anläggning/ VA-förening	Vatten	0	Inte alls – Ingen förening för vatten finns i området
	Spillvatten	0	Inte alls – Ingen förening för avlopp finns i området
Miljö	*Utsläpp*	+	Förutsättningarna för att kunna ta hand om utsläpp från lokala avloppsanläggningar är goda, enligt GIS-stödet.
	Recipient	+	God möjlighet för retention.
Vattenförekomst Göta älv, Välabäcken	Ekologisk potential/status är måttlig		Enskilda avlopp har en betydande påverkan på vattenförekomsten.
Hälsa	*Kvantitet*	++	I området bedöms det vara relativt begränsad dricksvattenkapacitet.
	Kvalitet	+	Kvaliteten är god.
Påverkansfaktor			
Bedömning	Så länge förutsättningarna i området inte förändras, bedöms området kunna fortsätta som nu. Området klassas som enskilt va-område.		

66. Stenhålt

Klassificering **Va-utredningsområde**
Behovspoäng 4,0

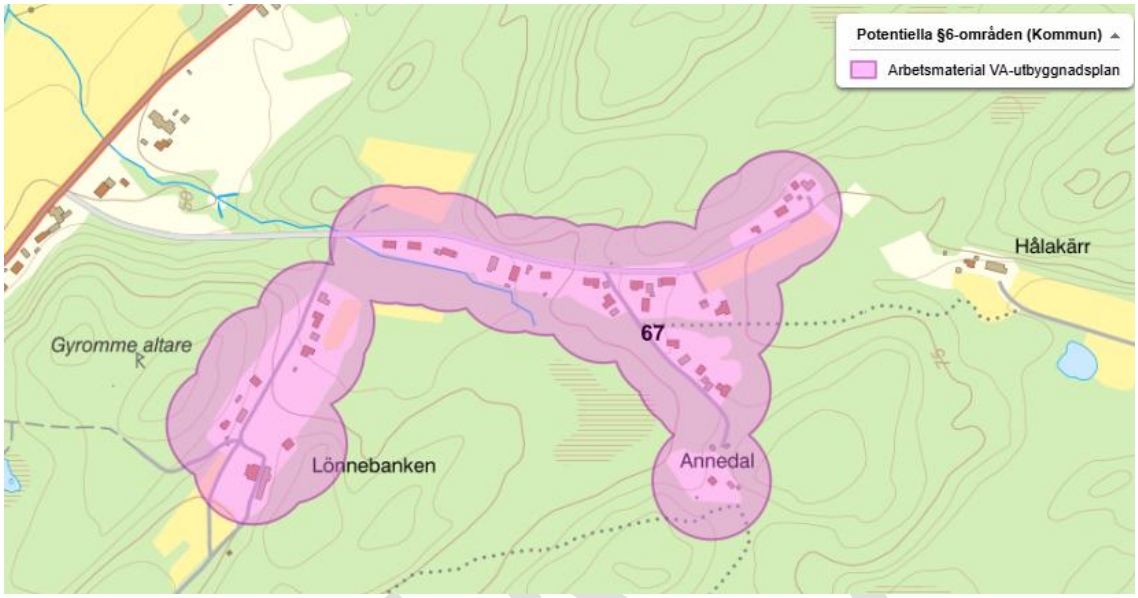

Behovsbedömning Stenhålt

Samhälle	Hushåll	++	Området består av ett 30-tal hushåll där en mycket stor majoritet är åretruntboende.
	Bebyggelseutveckling	+	Bebyggelsetrycket bedöms som lågt.
Gemensamhets-anläggning/ VA-förening	Vatten	3	Hela området är anslutet alternativt kan anslutas med tillfredsställande vattenkvalitet
	Spillvatten	0	Inte alls – Ingen förening för avlopp finns i området
Miljö	*Utsläpp*	++	Förutsättningarna för att kunna ta hand om utsläpp från lokala avloppsanläggningar bedöms enligt GIS-stödet som relativt goda.
	Recipient	+	God möjlighet för retention.
Vattenförekomst Vallerån	Ekologisk status är måttlig		Enskilda avlopp har en betydande påverkan på vattenförekomsten.
Hälsa	*Kvantitet*	++	Bedömning görs att dricksvattenkapaciteten är otillräcklig.
	Kvalitet	+++	Större kvalitetsproblem finns.
Påverkansfaktor	Området är avtalsanslutet till kommunalt vatten, genom tredje part. Vissa fastigheter tangerar också vattenskyddsområde för Lysegården.		
Bedömning	Så länge förutsättningarna i området inte förändras, till exempel genom ökat bebyggelsetryck, bedöms området kunna fortsätta som nu. Området klassas därför som bevakningsområde.		

67. Källeröd

Klassificering **Va-bevakningsområde**
Behovspoäng 2,5

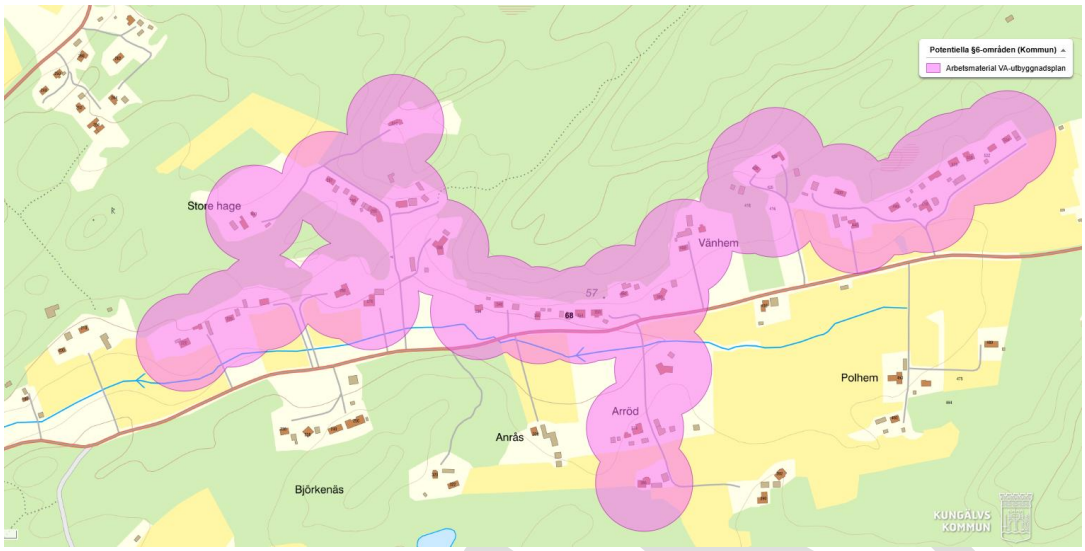

Behovsbedömning Källeröd

Samhälle	Hushåll	+	Området består av ett tjugotal hushåll, varav nästan alla är permanentboende.
	Bebyggelseutveckling	+	Bebyggelsetrycket bedöms som lågt.
Gemensamhets-anläggning/ VA-förening	Vatten	0	Inte alls – Ingen förening för vatten finns i området
	Spillvatten	0	Inte alls – Ingen förening för avlopp finns i området
Miljö	*Utsläpp*	+	Förutsättningarna för att kunna ta hand om utsläpp från lokala avloppsanläggningar är goda, enligt GIS-stödet.
	Recipient	+	God möjlighet för retention.
Vattenförekomst Grannebyån, Välabäcken.	Ekologisk status är otillfredsställande, måttlig		Enskilda avlopp har en betydande påverkan på vattenförekomsten. Det finns ett högt åtgärdsbehov för läckage av fosfor.
Hälsa	*Kvantitet*	+++	Bedömning görs att dricksvattenkapaciteten är otillräcklig.
	Kvalitet	+	Vattenkvalitet bedöms vara god.
Påverkansfaktor			
Bedömning	Så länge förutsättningarna i området inte förändras, till exempel genom ökat bebyggelsetryck, bedöms området kunna fortsätta som nu. Området klassas därför som bevakningsområde.		

68. Grokareby

Klassificering **Va-utredningsområde**
Behovspoäng 4,5

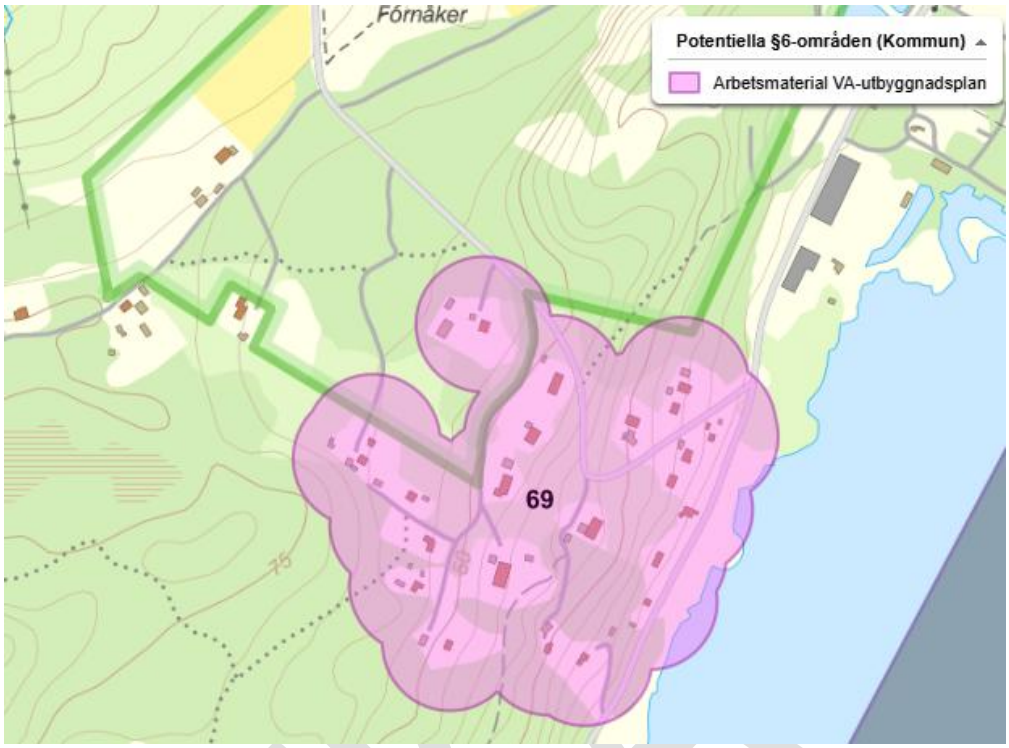

Behovsbedömning Grokareby

Samhälle	Hushåll	++	Området består av 40-tal hushåll där en majoritet är åretruntboende.
	Bebyggelseutveckling	+	Bebyggelsetrycket bedöms som lågt.
Gemensamhets-anläggning/ VA-förening	Vatten	0	Inte alls – Ingen förening för vatten finns i området
	Spillvatten	0	Inte alls – Ingen förening för avlopp finns i området
Miljö	*Utsläpp*	++	På platsen finns, enligt GIS-stödet, dåliga förutsättningar för att ta hand om utsläpp från lokala avloppsanläggningar.
	Recipient	+	God möjlighet för retention.
Vattenförekomst Grannebyån	Ekologisk status är Otillfredsställande		Enskilda avlopp har en betydande påverkan på vattenförekomsten. Det finns ett högt åtgärdsbehov för läckage av fosfor.
Hälsa	*Kvantitet*	++	Bedömning görs att dricksvattenkapaciteten är otillräcklig i delar av området.
	Kvalitet	+++	Risk för större kvalitetsproblem på grund av påverkan av grundvattnet då det är genomsläppliga jordarter och tät bebyggelse.
Påverkansfaktor			
Bedömning	Området kan ha behov av att lösa va-försörjningen i ett större sammanhang, då vattenkvaliteten är dålig.		

69. Dösebacka

Klassificering **Va-bevakningsområde**
Behovspoäng 3,0

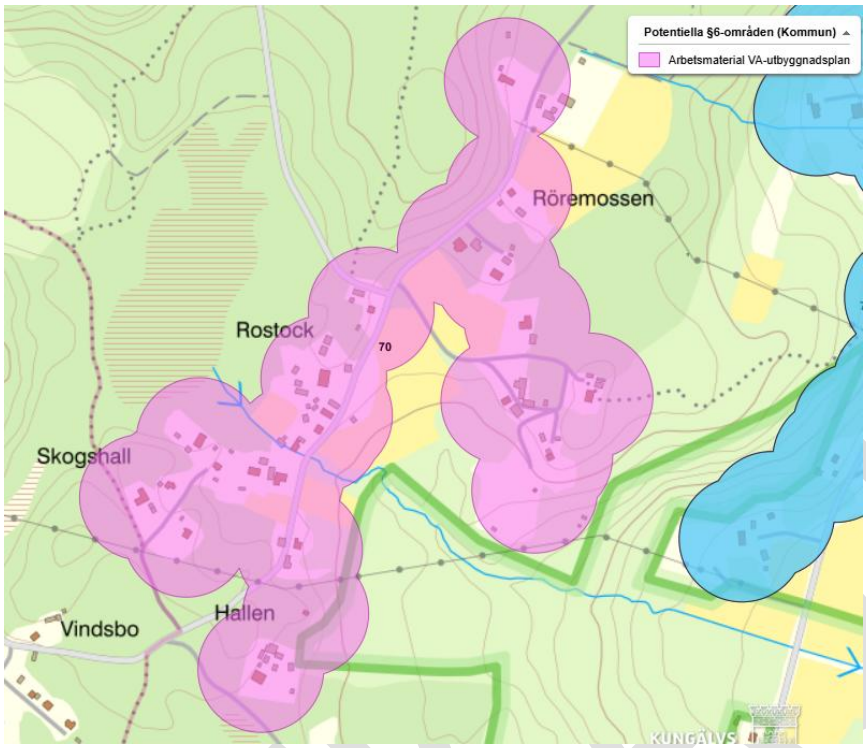

Behovsbedömning Dösebacka

Samhälle	Hushåll	+	Området består av ett tjugotal hushåll. En stor majoritet är permanentboende.
	Bebyggelseutveckling	+	Bebyggelsetrycket bedöms som lågt.
Gemensamhets-anläggning/ VA-förening	Vatten	0	Inte alls – Ingen förening för vatten finns i området
	Spillvatten	0	Inte alls – Ingen förening för avlopp finns i området
Miljö	*Utsläpp*	++	Förutsättningarna för att kunna ta hand om utsläpp från lokala avloppsanläggningar är relativt goda, enligt GIS-stödet.
	Recipient	+	God möjlighet för retention.
Vattenförekomst Göta älv	Ekologisk potential är måttlig		Enskilda avlopp har en betydande påverkan på vattenförekomsten.
Hälsa	*Kvantitet*	+	I området bedöms det finnas tillräcklig dricksvattenkapacitet.
	Kvalitet	+++	Större kvalitetsproblem kan förekomma.
Påverkansfaktor	14 fastigheter är avtalsanslutna till kommunalt dricksvatten.		
Bedömning	Så länge förutsättningarna i området inte förändras, till exempel genom ökat bebyggelsetryck, bedöms området kunna fortsätta som nu. Området klassas därför som bevakningsområde.		

70. Marieberg

Klassificering **Va-bevakningsområde**
Behovspoäng 3,5

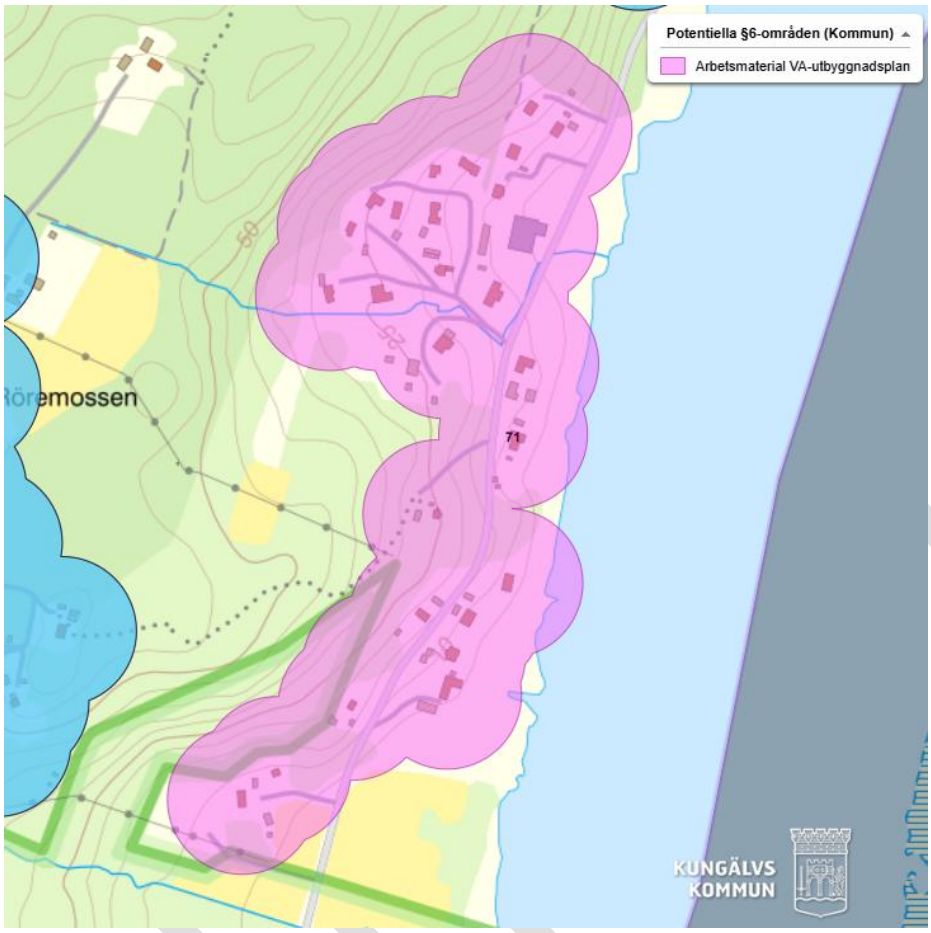

Behovsbedömning Marieberg

Samhälle	Hushåll	+	Området består av ett tjugotal hushåll där en stor majoritet är permanentboende.
	Bebyggelseutveckling	+	Bebyggelsetrycket bedöms som lågt.
Gemensamhets-anläggning/ VA-förening	Vatten	0	Små delar av området är anslutet alternativt kan anslutas med tillfredsställande vattenkvalitet
	Spillvatten	0	Inte alls – Ingen förening för avlopp finns i området
Miljö	*Utsläpp*	++	Förutsättningarna för att kunna ta hand om utsläpp från lokala avloppsanläggningar är relativt goda, enligt GIS-stödet.
	Recipient	+	God möjlighet för retention.
Vattenförekomst Göta älv	Ekologisk potential är måttlig		Enskilda avlopp har en betydande påverkan på vattenförekomsten.
Hälsa	*Kvantitet*	++	I området bedöms det vara relativt begränsad dricksvattenkapacitet.
	Kvalitet	+++	Det finns risk för kvalitetsproblem på grund av genomsläppliga jordarter och tät bebyggelse.
Påverkansfaktor			
Bedömning	Så länge förutsättningarna i området inte förändras, till exempel genom ökat bebyggelsetryck, bedöms området kunna fortsätta som nu. Området klassas därför som bevakningsområde.		

71. Timmervik

Klassificering **Va-bevakningsområde**
Behovspoäng 3,5

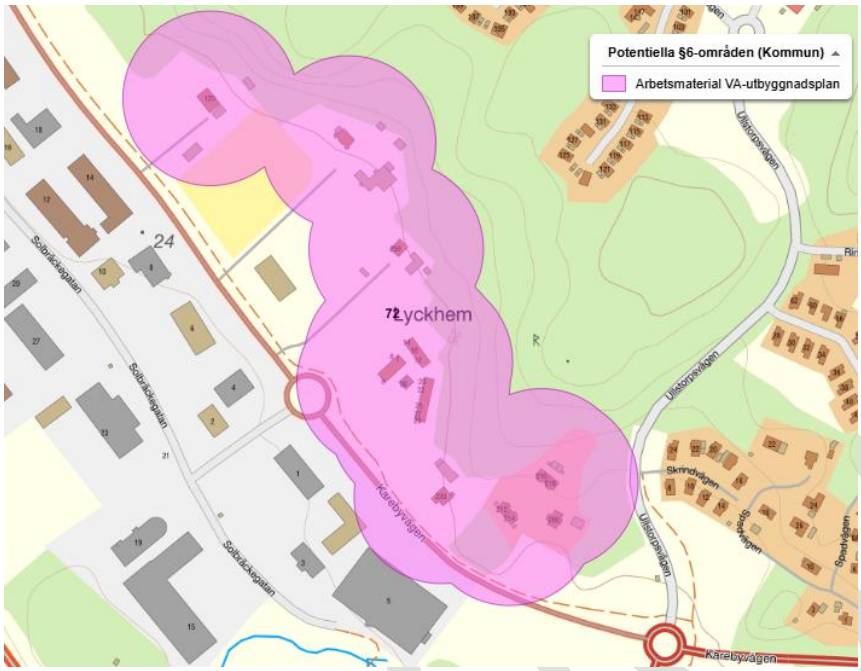
Behovsbedömning Timmervik

Samhälle	Hushåll	+	Området består av 30-tal hushåll, där en stor majoritet är åretruntboende.
	Bebyggelseutveckling	+	Bebyggelsetrycket bedöms som lågt.
Gemensamhets-anläggning/ VA-förening	Vatten	0	Inte alls – Ingen förening för vatten finns i området
	Spillvatten	0	Inte alls – Ingen förening för avlopp finns i området
Miljö	*Utsläpp*	++	Förutsättningarna för att kunna ta hand om utsläpp från lokala avloppsanläggningar är relativt goda, enligt GIS-stödet.
	Recipient	+	God möjlighet för retention
Vattenförekomst Göta älv	Ekologisk potential är måttlig		Enskilda avlopp har en betydande påverkan på vattenförekomsten.
Hälsa	*Kvantitet*	++	I området bedöms det vara relativt begränsad dricksvattenkapacitet.
	Kvalitet	+++	Större kvalitetsproblem finns.
Påverkansfaktor			
Bedömning	Så länge förutsättningarna i området inte förändras, till exempel genom ökat bebyggelsetryck, bedöms området kunna fortsätta som nu. Området klassas därför som bevakningsområde.		

KUNGÄLVS KOMMUN

72. Solbräcke

Klassificering **Va-utredningsområde**
Behovspoäng 3,0

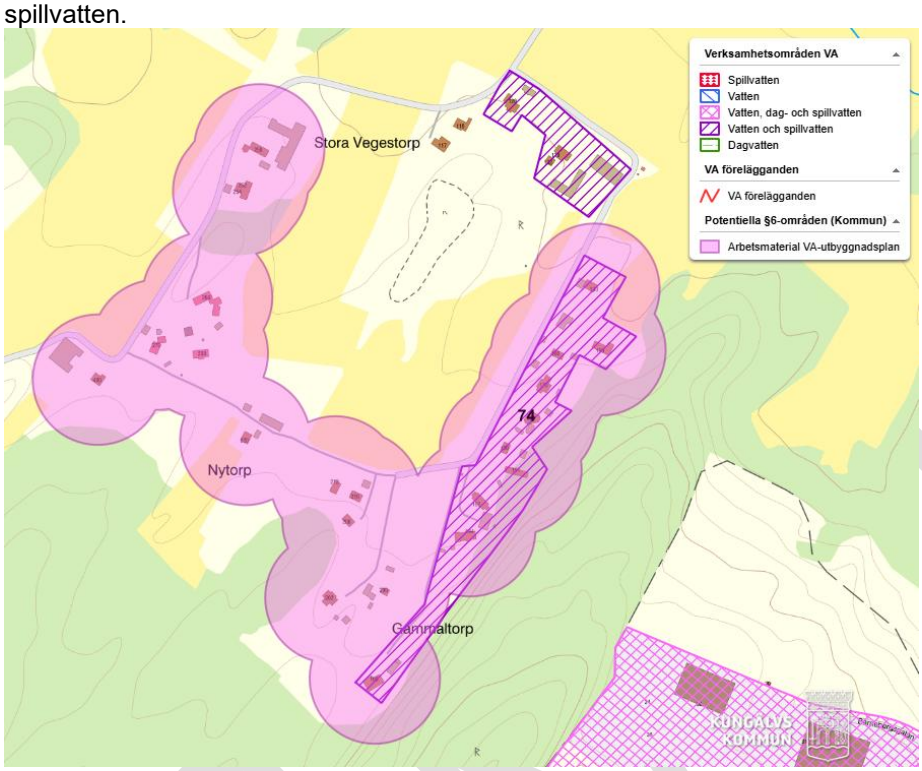
Behovsbedömning Solbräcke

Samhälle	Hushåll	++	Området består av 30-tal hushåll, där samtliga är året runt boende.
	Bebyggelseutveckling	+++	Bebyggelsetrycket bedöms som högt.
Gemensamhets-anläggning/ VA-förening	Vatten	3	Hela området är anslutet alternativt kan anslutas med tillfredsställande vattenkvalitet
	Spillvatten	3	Hela området är anslutet alternativt kan anslutas med tillfredsställande avloppsrening
Miljö	*Utsläpp*	+	Förutsättningarna för att kunna ta hand om utsläpp från lokala avloppsanläggningar bedöms som goda, enligt GIS-stödet.
	Recipient	+	God möjlighet för retention. Avrinning mot Natura 2000-område och naturreservat.
Vattenförekomst Nordre älv	Ekologisk status är måttlig		Enskilda avlopp har en betydande påverkan på vattenförekomsten.
Hälsa	*Kvantitet*	+	I området bedöms förutsättningarna vara god kapacitet.
	Kvalitet	+	God kvalitet.
Påverkansfaktor	Alla fastigheter förutom två, försörjs på olika sätt med kommunalt vatten och avlopp.		
Bedömning	Området ligger kloss an till kommunalt verksamhetsområde för vatten och avlopp, och ingår i bebyggelse i ett större sammanhang. Kan därmed ha behov att lösa vattenförsörjningen i ett större sammanhang.		

74. Vegestorp

Klassificering	**Va-utredningsområde**
Behovspoäng	4,5

Området har bedömts som en helhet, då de tillsammans utgör en samlad bebyggelse. Tio fastigheter inom området har införlivats i kommunalt verksamhetsområde för vatten och spillvatten.

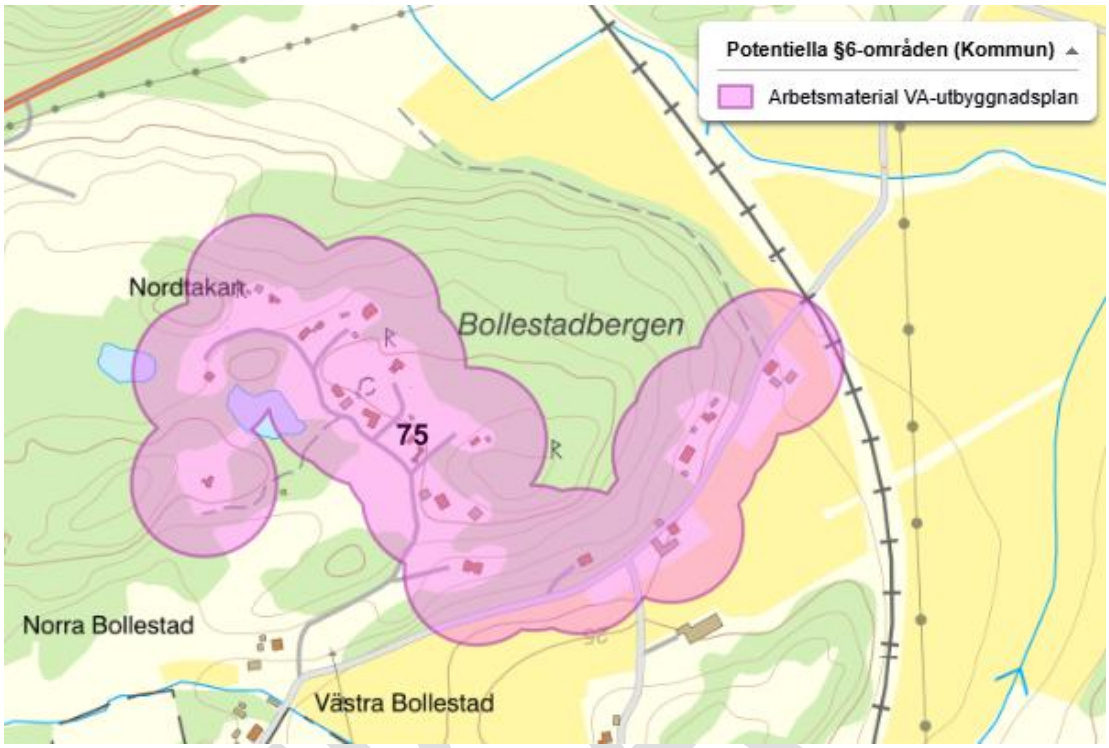

Behovsbedömning Vegestorp

Samhälle	Hushåll	+	Området består av ett tjugotal hushåll där en stor majoritet är permanentboende.
	Bebyggelseutveckling	+	Bebyggelsetrycket bedöms som lågt
Gemensamhets-anläggning/ VA-förening	Vatten	0	Inte alls – Ingen förening för vatten finns i området
	Spillvatten	0	Inte alls – Ingen förening för avlopp finns i området
Miljö	*Utsläpp*	++	Förutsättningarna för att kunna ta hand om utsläpp från lokala avloppsanläggningar ska dock vara relativt goda enligt GIS-stödet.
	Recipient	+	God möjlighet för retention.
Vattenförekomst Grannebyån	Ekologisk status är Otillfredsställande		Enskilda avlopp har en betydande påverkan på vattenförekomsten. Det finns ett högt åtgärdsbehov för läckage av fosfor.
Hälsa	*Kvantitet*	+++	Bedömning görs att dricksvattenkapaciteten är otillräcklig.
	Kvalitet	+++	Större kvalitetsproblem finns.
Påverkansfaktor	Området ligger i direkt närhet till fastigheter som ingår i kommunalt verksamhetsområde för spill- och dricksvatten, som tillsammans innebär bebyggelse i ett större sammanhang.		
Bedömning	Området kan ha behov av att lösa va-försörjningen i ett större sammanhang, då förutsättningarna för att kunna lösa vattenförsörjningen lokalt är dåliga.		

75. Bollestad

Klassificering **Va-bevakningsområde**
Behovspoäng 3,5

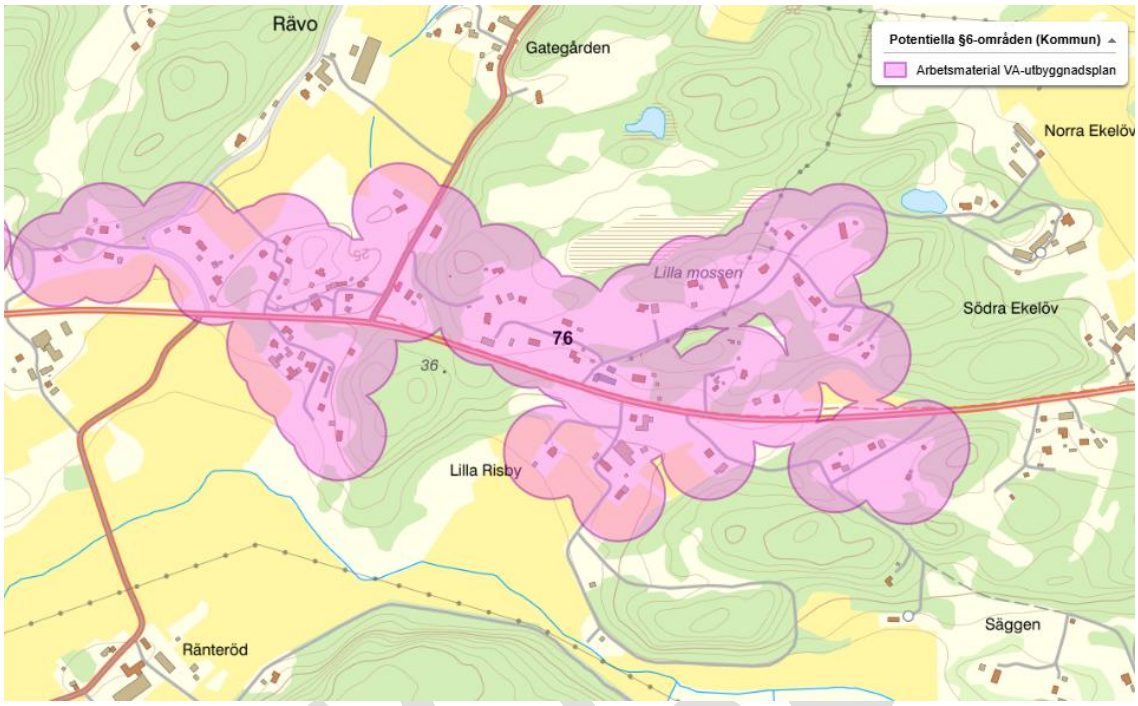
Behovsbedömning Bollestad

Samhälle	Hushåll	+	Området består av ett tjugotal hushåll där en majoritet är permanentboende.
	Bebyggelseutveckling	+	Bebyggelsetrycket bedöms i nuläget som lågt.
Gemensamhets-anläggning/ VA-förening	Vatten	0	Inte alls – Ingen förening för vatten finns i området
	Spillvatten	0	Inte alls – Ingen förening för avlopp finns i området
Miljö	*Utsläpp*	++	Förutsättningarna för att kunna ta hand om utsläpp från lokala avloppsanläggningar är relativt goda enligt GIS-stödet.
	Recipient	+	God möjlighet för retention.
Vattenförekomst Grannebyån	Ekologisk status är Otillfredsställande		Enskilda avlopp har en betydande påverkan på vattenförekomsten. Det finns ett högt åtgärdsbehov för läckage av fosfor.
Hälsa	*Kvantitet*	++	Bedömning görs att dricksvattenkapaciteten är relativt otillräcklig.
	Kvalitet	+++	Det finns enligt GIS-stödet risker för större kvalitetsproblem (påverkan på grundvattnet) på grund av genomsläppliga jordarter och tät bebyggelse.
Påverkansfaktor			
Bedömning	Området kan ha behov av att lösa va-försörjningen i ett större sammanhang. Områdets framtida va-försörjning behöver utredas vidare.		

KUNGÄLVS KOMMUN

76. Lilla Risby

Klassificering **Va-utredningsområde**
Behovspoäng 4,0

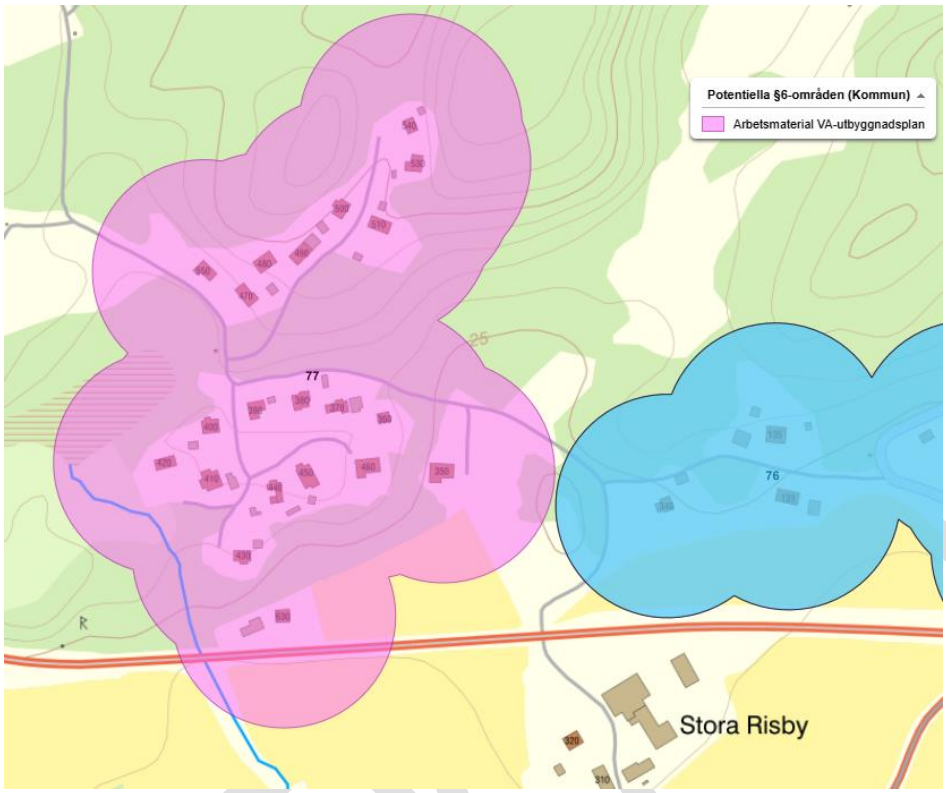

Behovsbedömning Lilla Risby

Samhälle	Hushåll	++	Området består av 60-tal hushåll där en stor majoritet är åretruntboende.
	Bebyggelseutveckling	+	Bebyggelsetrycket bedöms som lågt.
Gemensamhets-anläggning/ VA-förening	Vatten	0	Inte alls – Ingen förening för vatten finns i området
	Spillvatten	0	Inte alls – Ingen förening för avlopp finns i området
Miljö	*Utsläpp*	++	Förutsättningarna för att kunna ta hand om utsläpp från lokala avloppsanläggningar bedöms som relativt goda enligt GIS-stödet.
	Recipient	+	God möjlighet för retention.
Vattenförekomst Grannebyån	Ekologisk status är Otillfredsställande		Enskilda avlopp har en betydande påverkan på vattenförekomsten. Det finns ett högt åtgärdsbehov för läckage av fosfor.
Hälsa	*Kvantitet*	++	I området bedöms det vara varierande dricksvattenkapacitet.
	Kvalitet	+++	Det finns risk för större kvalitetsproblem på grund av genomsläppliga jordarter.
Påverkansfaktor			
Bedömning	Området kan ha behov av att lösa va-försörjningen i ett större sammanhang, då förutsättningarna för att kunna lösa vattenförsörjningen lokalt är dåliga.		

77. Stora Risby

Klassificering **Va-utredningsområde**
Behovspoäng 5,0

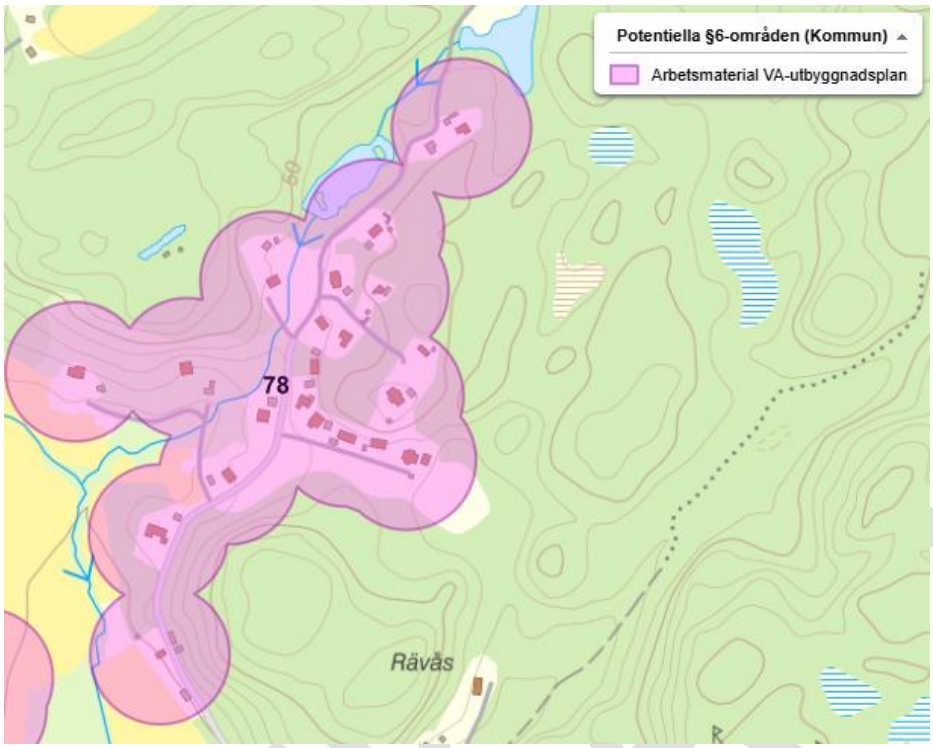

Behovsbedömning Stora Risby

Samhälle	Hushåll	+	Området består av 20-tal hushåll där en stor majoritet är permanentboende.
	Bebyggelseutveckling	++	Bebyggelsetrycket bedöms som medel.
Gemensamhets-anläggning/ VA-förening	Vatten	0	Inte alls – Ingen förening för vatten finns i området
	Spillvatten	3	Hela området är anslutet alternativt kan anslutas med tillfredsställande avloppsrening
Miljö	*Utsläpp*	++	Förutsättningarna för att kunna ta hand om utsläpp från lokala avloppsanläggningar bedöms som relativt dåliga, enligt GIS-stödet.
	Recipient	+	God möjlighet för retention.
Vattenförekomst Grannebyån	Ekologisk status är Otillfredsställande		Enskilda avlopp har en betydande påverkan på vattenförekomsten. Det finns ett högt åtgärdsbehov för läckage av fosfor.
Hälsa	*Kvantitet*	+++	I området bedöms det vara varierande dricksvattenkapacitet.
	Kvalitet	+++	Det finns risk för större kvalitetsproblem på grund av genomsläppliga jordarter.
Påverkansfaktor	Det finns en gemensamhetsanläggning som ombesörjer spillvattenhanteringen i området.		
Bedömning	Området kan ha behov av att lösa va-försörjningen i ett större sammanhang, då förutsättningarna för att kunna lösa vattenförsörjningen lokalt är dåliga.		

78. Staby

Klassificering **Va-bevakningsområde**
Behovspoäng 4,5

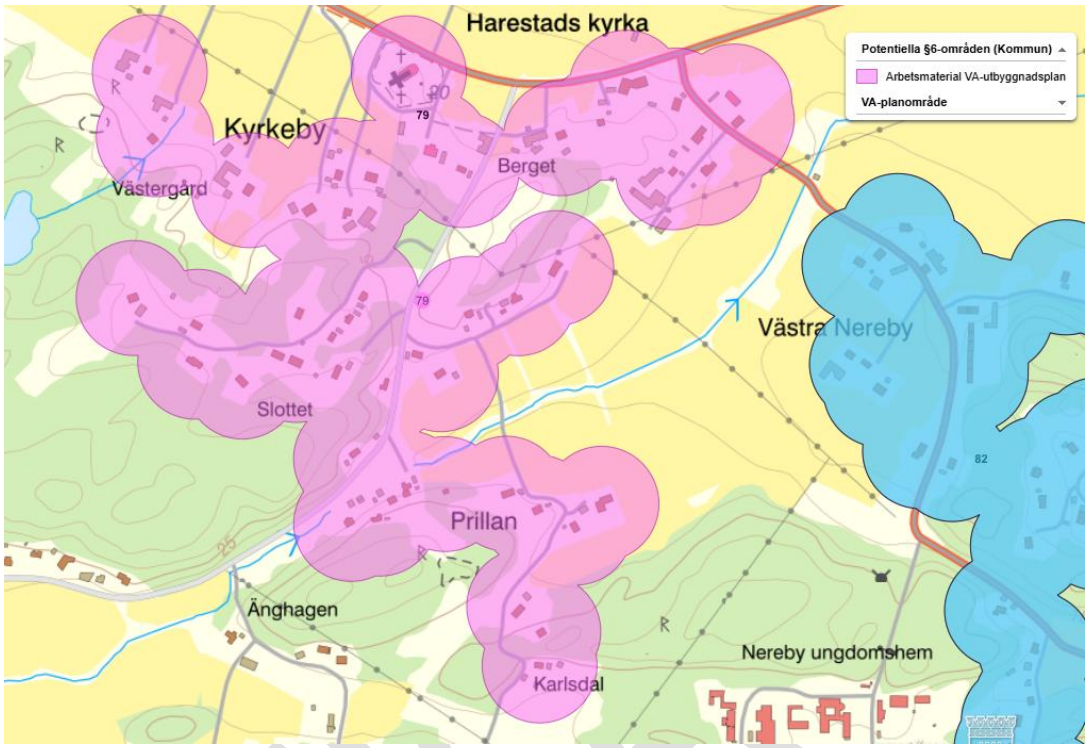

Behovsbedömning Staby

Samhälle	Hushåll	+	Området består av 20-tal hushåll. En stor majoritet är åretruntboende.
	Bebyggelseutveckling	+	Bebyggelsetrycket bedöms som lågt.
Gemensamhets-anläggning/ VA-förening	Vatten	3	Stora delar av området är anslutet alternativt kan anslutas med tillfredsställande vattenkvalitet
	Spillvatten	3	Stora delar av området är anslutet alternativt kan anslutas med tillfredsställande avloppsrening
Miljö	*Utsläpp*	++	Förutsättningarna för att kunna ta hand om utsläpp från lokala avloppsanläggningar är relativt goda, enligt GIS-stödet.
	Recipient	+	Låg risk för påverkan av recipienten.
Vattenförekomst Glose å	Ekologisk status är måttlig		Enskilda avlopp har en betydande påverkan på vattenförekomsten.
Hälsa	*Kvantitet*	+++	I området finns risk för otillräcklig dricksvattenkapacitet.
	Kvalitet	+++	Större kvalitetsproblem finns.
Påverkansfaktor	Området är avtalsanslutet till kommunalt vatten och avlopp genom en gemensamhetsanläggning, vilket innebär att va-försörjningen fungerar i dagsläget.		
Bedömning	Så länge förutsättningarna i området inte förändras, till exempel genom ökat bebyggelsetryck, bedöms området kunna fortsätta som nu. Området klassas därför som bevakningsområde.		

79. Kyrkeby

Klassificering **Va-utredningsområde**
Behovspoäng 5,5

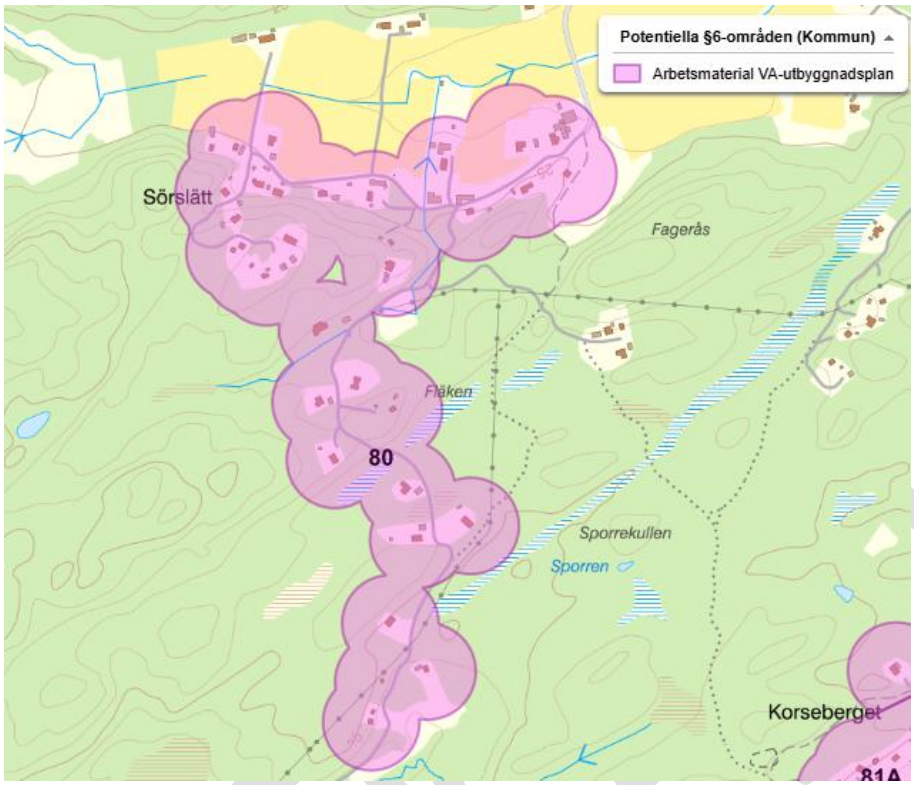

Behovsbedömning Kyrkeby

Samhälle	Hushåll	++	Området består av ett femtiotal hushåll, där en stor majoritet är åretruntboende.
	Bebyggelseutveckling	+	Bebyggelsetrycket bedöms som lågt.
Gemensamhets-anläggning/ VA-förening	Vatten	1	Små delar av området är anslutet alternativt kan anslutas med tillfredsställande vattenkvalitet
	Spillvatten	1	Små delar av området är anslutet alternativt kan anslutas med tillfredsställande avloppsrening
Miljö	*Utsläpp*	++	Förutsättningarna för att kunna ta hand om utsläpp från lokala avloppsanläggningar är relativt dåliga, enligt GIS-stödet.
	Recipient	++	Risk för påverkan av recipienten på grund av låg retention. Avrinning mot Natura 2000-område och naturreservat.
Vattenförekomst Nordre älv	Ekologisk status är måttlig		Enskilda avlopp har en betydande påverkan på vattenförekomsten.
Hälsa	*Kvantitet*	+++	Bedömning görs att dricksvattenkapaciteten är otillräcklig.
	Kvalitet	+++	Större kvalitetsproblem finns.
Påverkansfaktor	Det finns en gemensamhetsanläggning för vatten som försörjer en liten del av området med kommunalt dricksvatten. Det finns en enskild gemensamhetsanläggning som ombesörjer spillvattenhanteringen för en liten del av området.		
Bedömning	Området kan ha behov av att lösa va-försörjningen i ett större sammanhang, då förutsättningarna för att kunna lösa vattenförsörjningen lokalt är dåliga.		

80. Västra Röd

Klassificering **Va-utredningsområde**
Behovspoäng 5,5

Behovsbedömning Västra Röd

Samhälle	Hushåll	++	Området består av ett 80-tal hushåll där en majoritet är permanentboende.
	Bebyggelseutveckling	+	Bebyggelsetrycket bedöms som lågt.
Gemensamhets-anläggning/ VA-förening	Vatten	0	Inte alls – Ingen förening för vatten finns i området
	Spillvatten	0	Inte alls – Ingen förening för avlopp finns i området
Miljö	*Utsläpp*	++	Förutsättningarna för att kunna ta hand om utsläpp från lokala avloppsanläggningar är relativt dåliga, enligt GIS-stödet.
	Recipient	++	Risk för påverkan av recipienten på grund av låg retention. Avrinning mot Natura 2000-område och naturreservat.
Vattenförekomst Nordre älv	Ekologisk status är måttlig		Enskilda avlopp har en betydande påverkan på vattenförekomsten.
Hälsa	*Kvantitet*	+++	Bedömning görs att dricksvattenkapaciteten är otillräcklig.
	Kvalitet	+++	Större kvalitetsproblem finns.
Påverkansfaktor			
Bedömning	Området kan ha behov av att lösa va-försörjningen i ett större sammanhang, då förutsättningarna för att kunna lösa vattenförsörjningen lokalt är dåliga.		

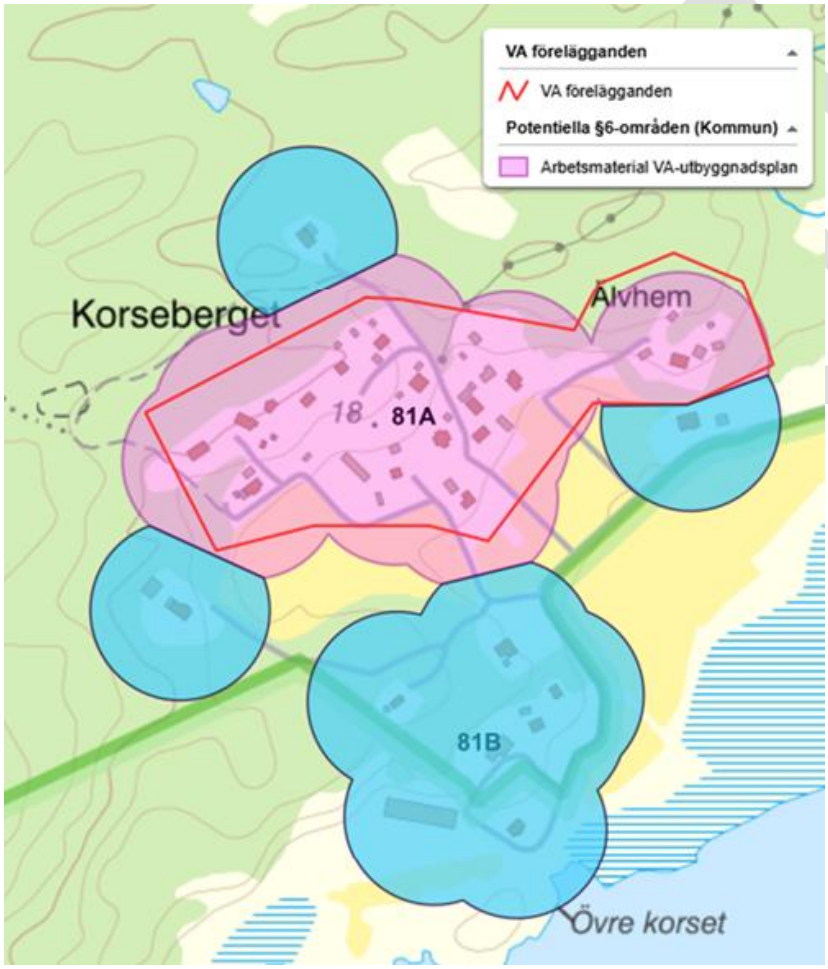
81. Korseberget

Klassificering	**Va-utbyggnadsområde**
Behovspoäng	6,0

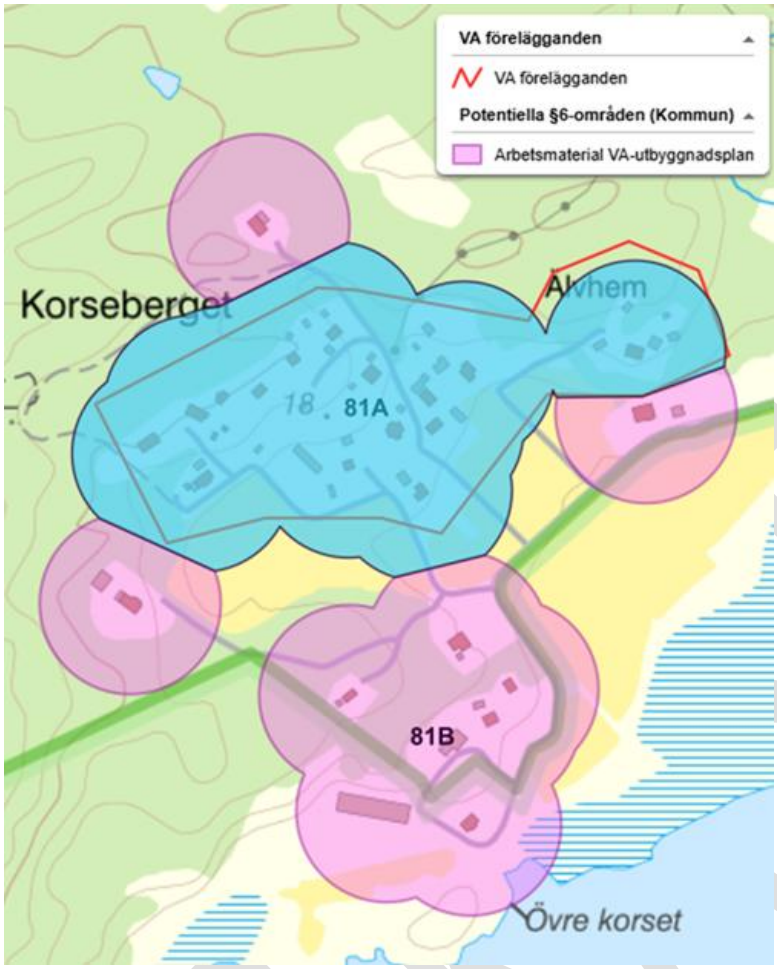
Hela området är behovsbedömt i sin helhet.

81A
Föreläggande från Länsstyrelsen om att kommunalt vatten och spillvatten ska vara utbyggt senast 31/12 2031. Fastigheter som berörs av föreläggandet är inringade med rött och området är markerat med rosa. Området benämns som 81A. Dessa fastigheter är prioriterade och kommer att anslutas till kommunalt vatten och spillvatten först.

Diarienummer: KS2013/1602.
Projektering pågår.

81B
Fastigheter som i bilden nedanför är rosamarkerade och benämns som 81B kommer att anslutas till kommunalt vatten och spillvatten, men i ett senare skede. Detta för att kommunen ska uppfylla föreläggandet inom angiven tid.

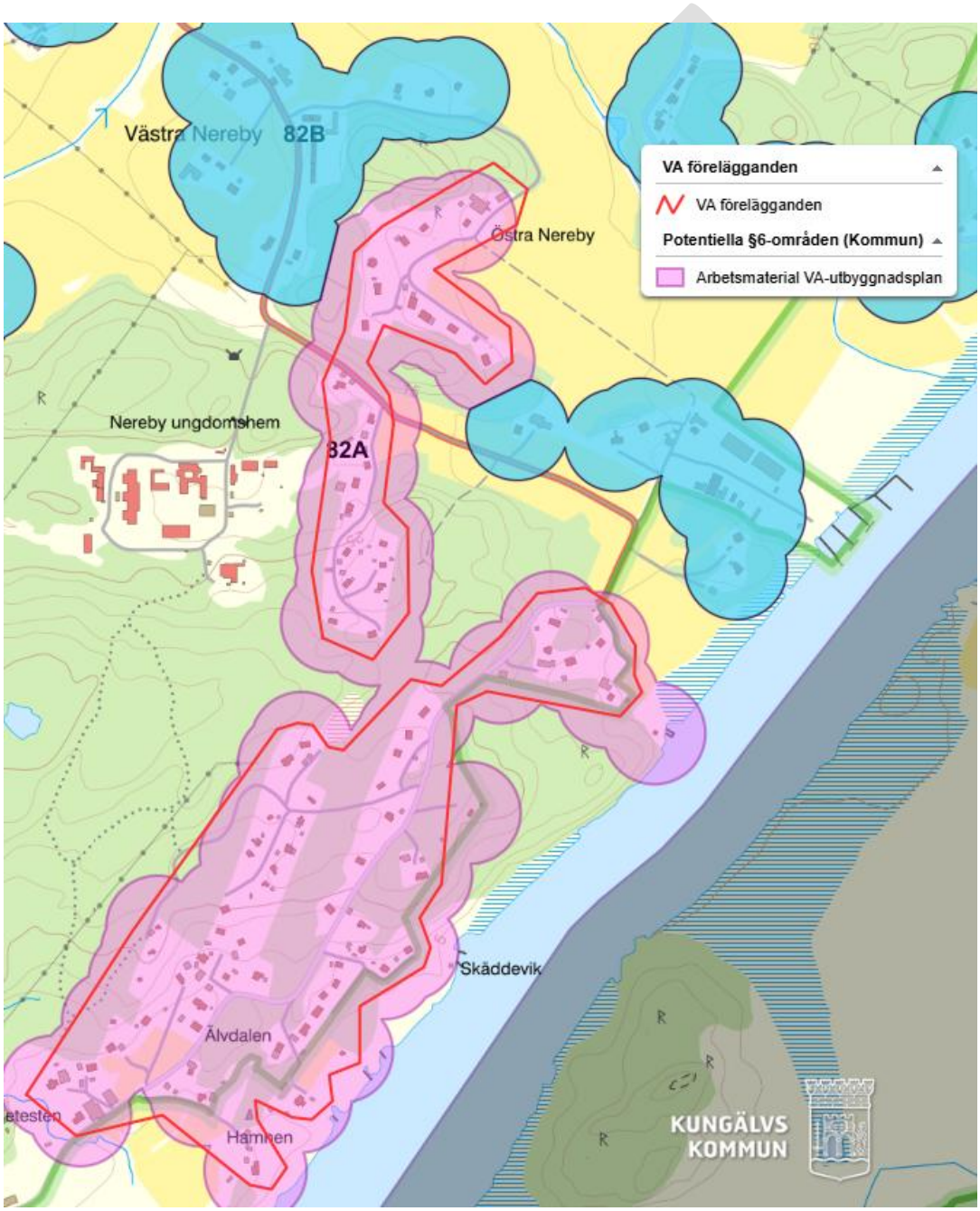
Behovsbedömning Korsberget

Samhälle	Hushåll	+	Området består av ett 26 fastigheter där en stor majoritet är åretruntboende.
	Bebyggelseutveckling	+	Bebyggelsetrycket bedöms som lågt.
Gemensamhets-anläggning/ VA-förening	Vatten	0	Inte alls – Ingen förening för vatten finns i området
	Spillvatten	0	Inte alls – Ingen förening för avlopp finns i området
Miljö	*Utsläpp*	++	Förutsättningarna för att kunna ta hand om utsläpp från lokala avloppsanläggningar bedöms som relativt dåliga, enligt GIS-stödet.
	Recipient	+++	Risk för påverkan av recipienten på grund av låg retention. Avrinning mot Natura 2000-område och naturreservat.
Vattenförekomst Nordre älv	Ekologisk status är måttlig		Enskilda avlopp har en betydande påverkan på vattenförekomsten.
Hälsa	*Kvantitet*	+++	Bedömning görs att dricksvattenkapaciteten är otillräcklig.
	Kvalitet	+++	Större kvalitetsproblem finns.
Påverkansfaktor			
Bedömning	Området har behov av att lösa va-försörjningen i ett större sammanhang, för att på lång sikt uppnå en hållbar va-försörjning.		

82. Nereby

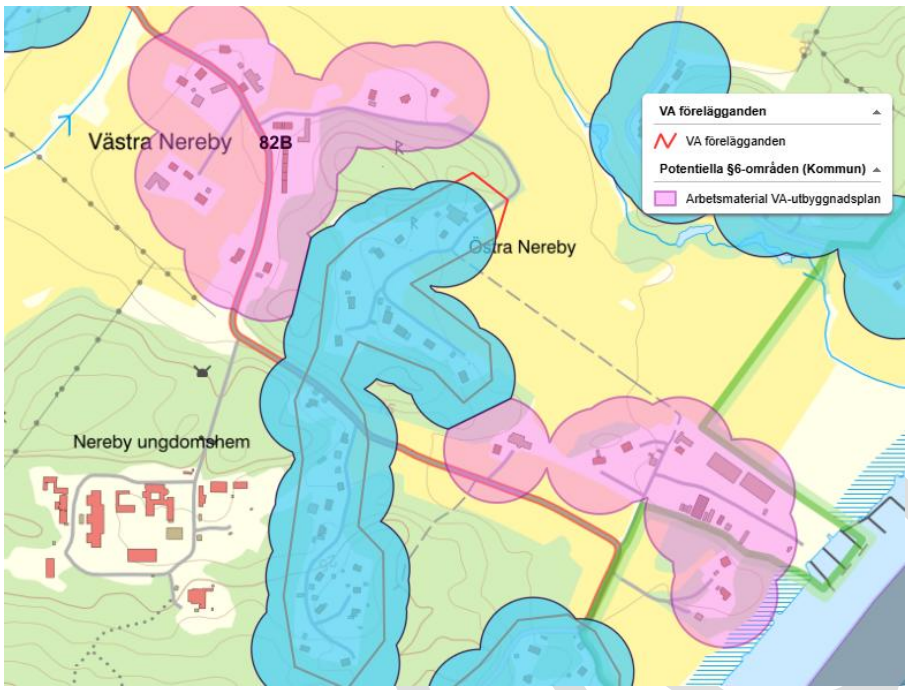
Klassificering	**Va-utbyggnadsområde**
Behovspoäng	8,0

Hela området är behovsbedömt i sin helhet.
82A
Föreläggande från Länsstyrelsen om att kommunalt vatten och spillvatten ska vara utbyggt senast 31/12 2031.
Fastigheter som berörs av föreläggandet är inringade med rött och området är markerat med rosa. Området markeras som 81A. Dessa fastigheter är prioriterade och kommer att anslutas till kommunalt vatten och spillvatten först.
Diarienummer: KS2013/1602. Projektering pågår.

82B

Fastigheter som i bilden nedanför är rosamarkerade och benämns som 82B, kommer att anslutas till kommunalt vatten och spillvatten, men i ett senare skede. Detta för att kommunen ska uppfylla föreläggandet inom angiven tid.

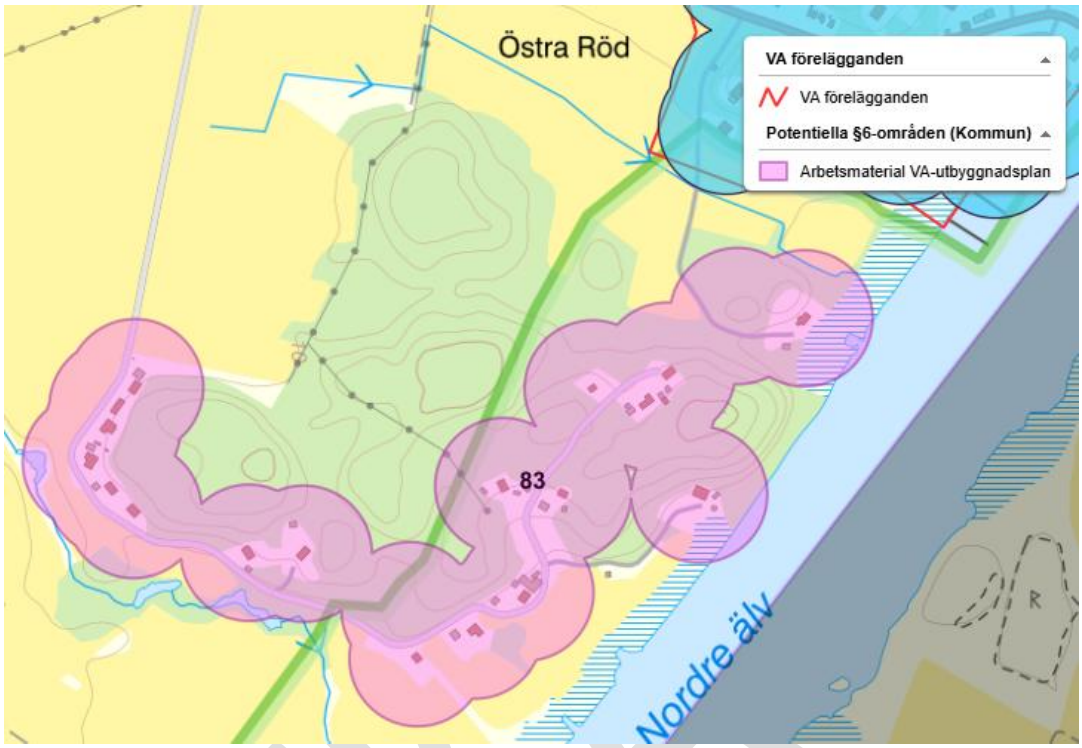

Behovsbedömning Nereby

Samhälle	Hushåll	+++	Området består av ett 120 fastigheter där en stor majoritet är åretruntboende.
	Bebyggelseutveckling	++	Bebyggelsetrycket bedöms som medel.
Gemensamhets-anläggning/ VA-förening	Vatten	1	Små delar av området är anslutet alternativt kan anslutas med tillfredsställande vattenkvalitet
	Spillvatten	1	Små delar av området är anslutet alternativt kan anslutas med tillfredsställande avloppsrening
Miljö	*Utsläpp*	++	Förutsättningarna för att kunna ta hand om utsläpp från lokala avloppsanläggningar bedöms som relativt dåliga, enligt GIS-stödet.
	Recipient	+++	Risk för påverkan av recipienten på grund av tätbebyggt område samt låg retention. Avrinning mot Natura 2000-område och naturreservat.
Vattenförekomst Nordre älv	Ekologisk status är måttlig		Enskilda avlopp har en betydande påverkan på vattenförekomsten.
Hälsa	*Kvantitet*	+++	Bedömning görs att dricksvattenkapaciteten är otillräcklig.
	Kvalitet	+++	Större kvalitetsproblem finns.
Påverkansfaktor	En liten del av området försörjs av kommunalt vatten från Göteborg genom avtalsanslutning, och en liten del av området har en gemensamhetsanläggning för spillvatten.		
Bedömning	Området har behov av att lösa va-försörjningen i ett större sammanhang, för att på lång sikt uppnå en hållbar va-försörjning.		

83. Hammar

Klassificering **Va-utredningsområde**
Behovspoäng 5,5

Behovsbedömning Hammar

Samhälle	Hushåll	+	Området består av 20-tal hushåll där en majoritet är permanentboende.
	Bebyggelseutveckling	+	Bebyggelsetrycket bedöms som lågt.
Gemensamhets-anläggning/ VA-förening	Vatten	3	Hela området är anslutet alternativt kan anslutas med tillfredsställande vattenkvalitet
	Spillvatten	0	Inte alls – Ingen förening för avlopp finns i området
Miljö	*Utsläpp*	+	Bedömningen är att det finns förutsättningar för att kunna ta hand om utsläpp från lokala avloppsanläggningar, enligt GIS-stödet.
	Recipient	+++	Låg retention. Avrinning mot Natura 2000-område och naturreservat.
Vattenförekomst Nordre älv	Ekologisk status är måttlig		Enskilda avlopp har en betydande påverkan på vattenförekomsten.
Hälsa	*Kvantitet*	+++	Bedömning görs att dricksvattenkapaciteten är otillräcklig.
	Kvalitet	+++	Större kvalitetsproblem finns.
Påverkansfaktor	En gemensamhetsanläggning för dricksvatten försörjer området med kommunalt vatten via avtal.		
Bedömning	Området kan ha behov av att lösa va-försörjningen i ett större sammanhang, då vattenkvaliteten är dålig och recipienten är mycket känslig.		

KUNGÄLVS KOMMUN

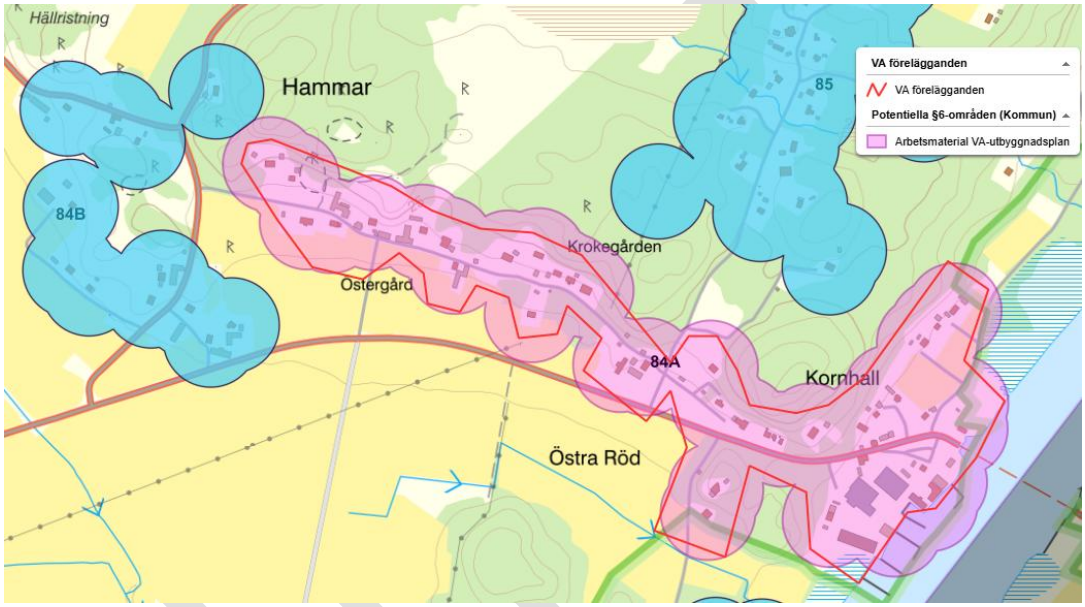
84. Kornhall

Klassificering	**Va-utredningsområde**
Behovspoäng	7,5

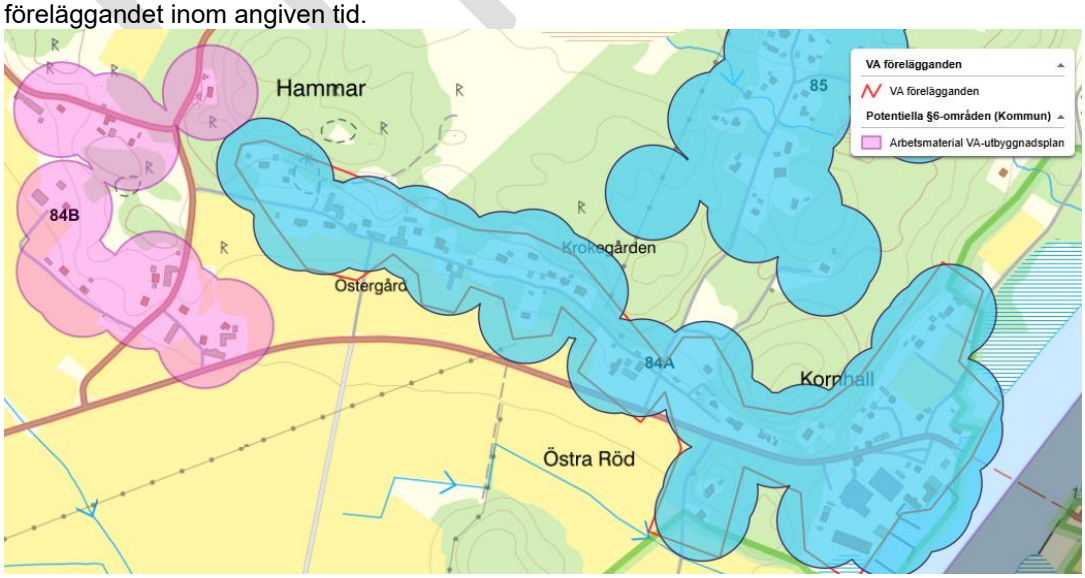
Hela området är behovsbedömt i sin helhet.

84A
Föreläggande från Länsstyrelsen om att kommunalt vatten och spillvatten ska vara utbyggt senast 31/12 2029.
Fastigheter som berörs av föreläggandet är inringade med rött och området är markerat med rosa. Området markeras som 81A. Dessa fastigheter är prioriterade och kommer att anslutas till kommunalt vatten och spillvatten först.

Diarienummer: KS2013/1602. Projektering pågår.

84B
Fastigheter som i bilden nedanför är rosamarkerade och benämns som 82B, kommer att anslutas till kommunalt vatten och spillvatten, men i ett senare skede. Detta för att kommunen ska uppfylla föreläggandet inom angiven tid.

Behovsbedömning Kornhall

Samhälle	Hushåll	+++	Området består av ett 70-tal fastigheter där en stor majoritet är åretruntboende.
	Bebyggelseutveckling	+	Bebyggelsetrycket bedöms som lågt.
Gemensamhets-anläggning/ VA-förening	Vatten	1	Små delar av området är anslutet alternativt kan anslutas med tillfredsställande vattenkvalitet
	Spillvatten	0	Inte alls – Ingen förening för avlopp finns i området
Miljö	*Utsläpp*	++	Förutsättningarna för att kunna ta hand om utsläpp från lokala avloppsanläggningar bedöms som relativt dåliga, enligt GIS-stödet.
	Recipient	+++	Risk för påverkan av recipienten på grund av tätbebyggt område samt låg retention. Avrinning mot Natura 2000-område och naturreservat.
Vattenförekomst Nordre älv	Ekologisk status är måttlig		Enskilda avlopp har en betydande påverkan på vattenförekomsten.
Hälsa	*Kvantitet*	+++	Bedömning görs att dricksvattenkapaciteten är otillräcklig.
	Kvalitet	+++	Större kvalitetsproblem finns.
Påverkansfaktor	En liten del av området försörjs av kommunalt vatten från Göteborg genom avtalsanslutning.		
Bedömning	Området har behov av att lösa va-försörjningen i ett större sammanhang, för att på lång sikt uppnå en hållbar va-försörjning.		

UTKAST

85. Östra Röd

Klassificering **Va-utredningsområde**
Behovspoäng 5,5

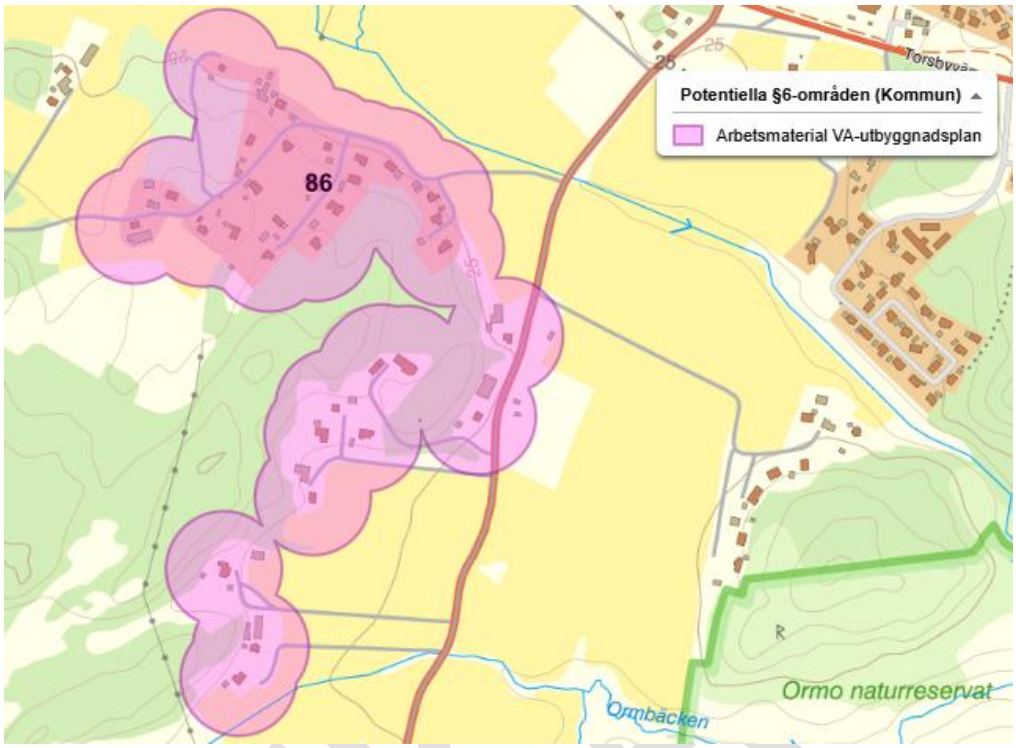

Behovsbedömning Östra Röd

Samhälle	Hushåll	++	Området består av ett 30-tal hushåll. En stor majoritet är permanentboende.
	Bebyggelseutveckling	+	Bebyggelsetrycket bedöms som lågt.
Gemensamhets-anläggning/ VA-förening	Vatten	0	Inte alls – Ingen förening för vatten finns i området
	Spillvatten	0	Inte alls – Ingen förening för avlopp finns i området
Miljö	*Utsläpp*	++	Förutsättningarna för att kunna ta hand om utsläpp från lokala avloppsanläggningar är relativt dåliga, enligt GIS-stödet.
	Recipient	++	Låg retention i område med många hushåll. Avrinning mot Natura 2000-område och naturreservat.
Vattenförekomst Nordre älv	Ekologisk status är måttlig		Enskilda avlopp har en betydande påverkan på vattenförekomsten.
Hälsa	*Kvantitet*	+++	Bedömning görs att dricksvattenkapaciteten är otillräcklig.
	Kvalitet	+++	Större kvalitetsproblem finns.
Påverkansfaktor			
Bedömning	Området kan ha behov av att lösa va-försörjningen i ett större sammanhang, då förutsättningarna för att kunna lösa vattenförsörjningen lokalt är dåliga.		

86. Hältorp

Klassificering **Va-utredningsområde**
Behovspoäng 5,0

Behovsbedömning Hältorp

Samhälle	Hushåll	++	Området består av 30-tal hushåll. En stor majoritet är permanentboende.
	Bebyggelseutveckling	+	Bebyggelsetrycket bedöms som lågt.
Gemensamhets-anläggning/ VA-förening	Vatten	0	Inte alls – Ingen förening för vatten finns i området
	Spillvatten	2	Stora delar av området är anslutet alternativt kan anslutas med tillfredsställande avloppsrening
Miljö	*Utsläpp*	++	Förutsättningarna för att kunna ta hand om utsläpp från lokala avloppsanläggningar är relativt goda, enligt GIS-stödet.
	Recipient	+	Låg risk för påverkan av recipienten.
Vattenförekomst Nordre älv	Ekologisk status är måttlig		Enskilda avlopp har en betydande påverkan på vattenförekomsten.
Hälsa	*Kvantitet*	+++	Bedömning görs att dricksvattenkapaciteten är otillräcklig.
	Kvalitet	+++	Större kvalitetsproblem finns på grund av genomsläppliga jordarter och tät bebyggelse.
Påverkansfaktor	En större del av området är avtalsanslutet via gemensamhetsanläggning till kommunalt spillvattennät.		
Bedömning	Området kan ha behov av att lösa va-försörjningen i ett större sammanhang, då förutsättningarna för att kunna lösa vattenförsörjningen lokalt är dåliga.		

87. Ulvesund

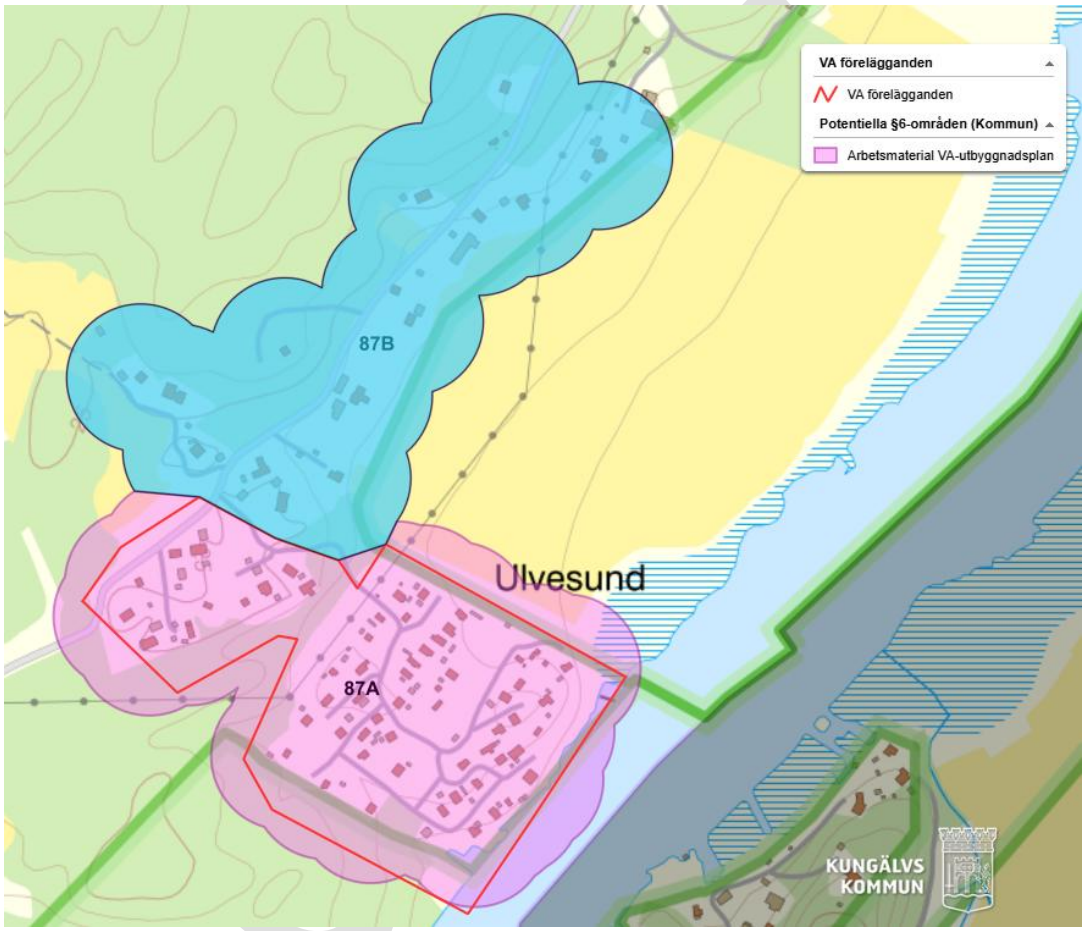
Klassificering	**Va-utbyggnadsområde**
Behovspoäng	9,0

Hela området är behovsbedömt i sin helhet.

87A

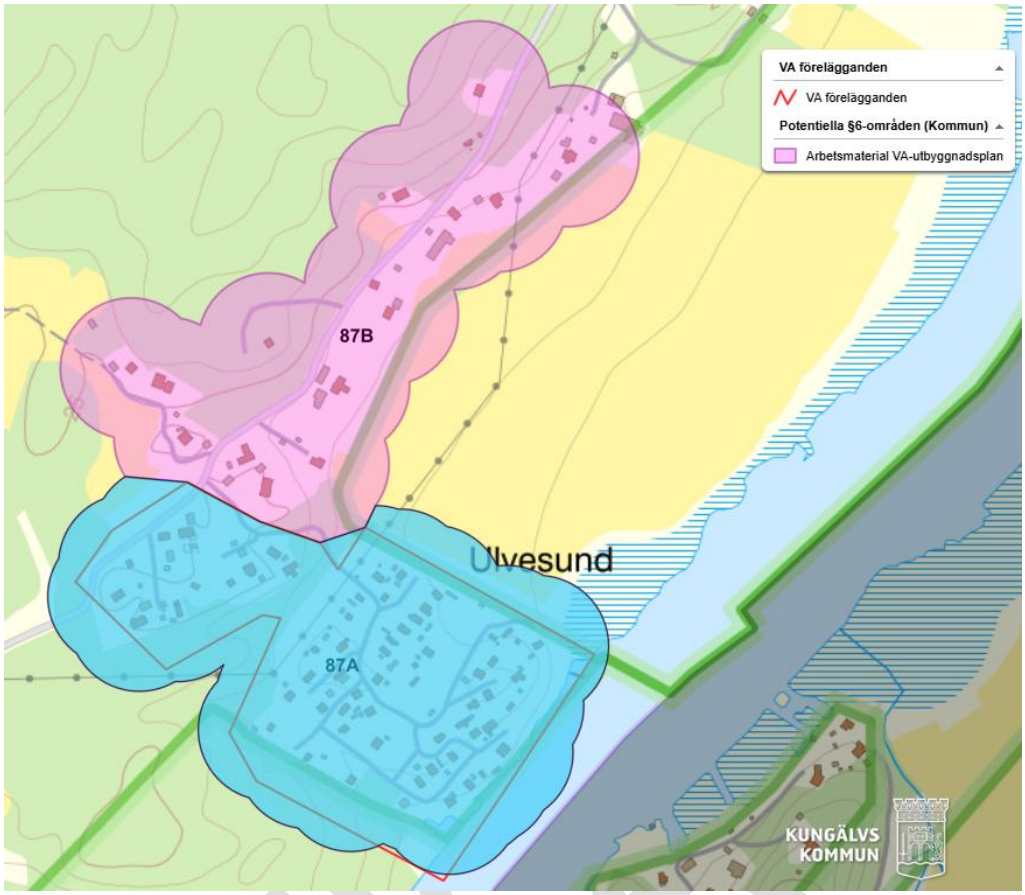
Föreläggande från Länsstyrelsen om att kommunalt vaska vara utbyggt senast 31/12 2027. Fastigheter som berörs av föreläggandet är inringade med rött och området är markerat med rosa. Området markeras som 87A. Dessa fastigheter är prioriterade och kommer att anslutas till kommunalt vatten och spillvatten först.

Diarienummer: KS2013/1602. Projektering pågår.

87B

Fastigheter som i bilden nedanför är rosamarkerade och benämns som 87B, kommer att anslutas till kommunalt vatten och spillvatten, men i ett senare skede. Detta för att kommunen ska uppfylla föreläggandet inom angiven tid.

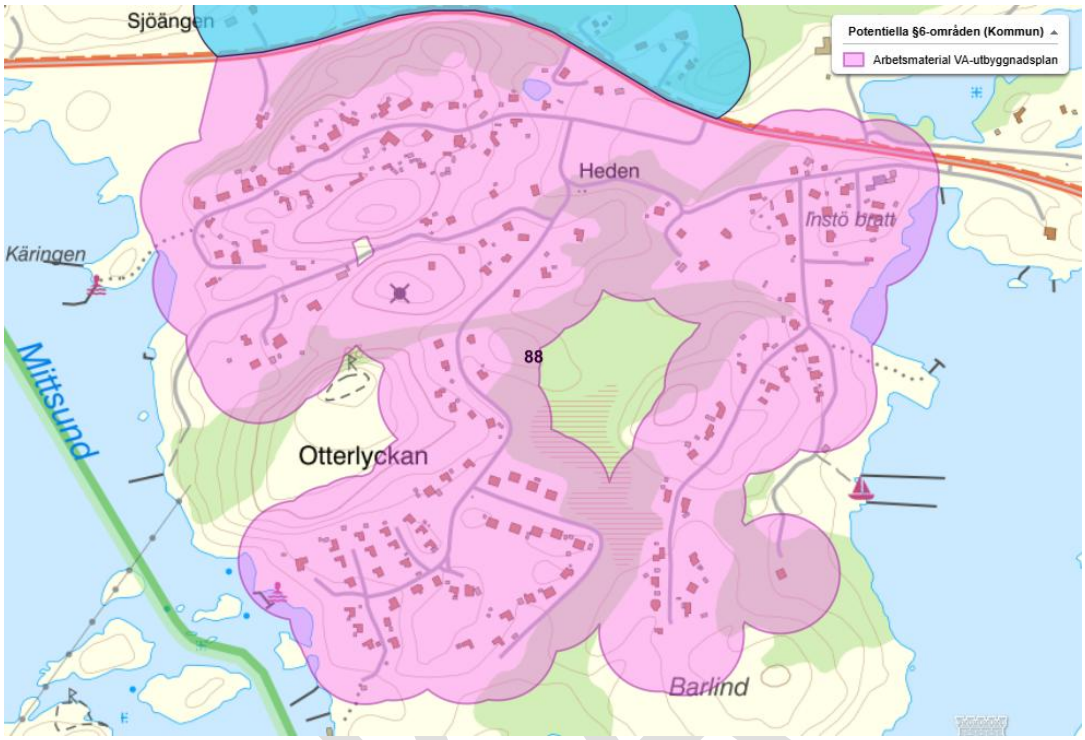

Behovsbedömning Ulvesund

Samhälle	Hushåll	+++	Området består av ca 80 fastigheter, där en majoritet är permanentboende.
	Bebyggelseutveckling	++	Bebyggelsetrycket bedöms som medel.
Gemensamhets-anläggning/ VA-förening	Vatten	2	Stora delar av området är anslutet alternativt kan anslutas med tillfredsställande vattenkvalitet
	Spillvatten	2	Stora delar av området är anslutet alternativt kan anslutas med tillfredsställande avloppsrening
Miljö	*Utsläpp*	+++	Förutsättningarna för att kunna ta hand om utsläpp från lokala avloppsanläggningar är dåliga, enligt GIS-stödet.
	Recipient	+++	Risk för påverkan av recipienten på grund av tätbebyggt område samt låg retention. Avrinning mot Natura 2000-område och naturreservat.
Vattenförekomst Nordre älv	Ekologisk status är måttlig		Enskilda avlopp har en betydande påverkan på vattenförekomsten.
Hälsa	*Kvantitet*	+++	Bedömning görs att dricksvattenkapaciteten är otillräcklig.
	Kvalitet	+++	Större kvalitetsproblem finns.
Påverkansfaktor	En VA-förening finns som försörjer en del av området.		
Bedömning	Området har behov av att lösa va-försörjningen i ett större sammanhang, för att på lång sikt uppnå en hållbar va-försörjning.		

88. Instön södra

Klassificering **Va-bevakningsområde**
Behovspoäng 10,0

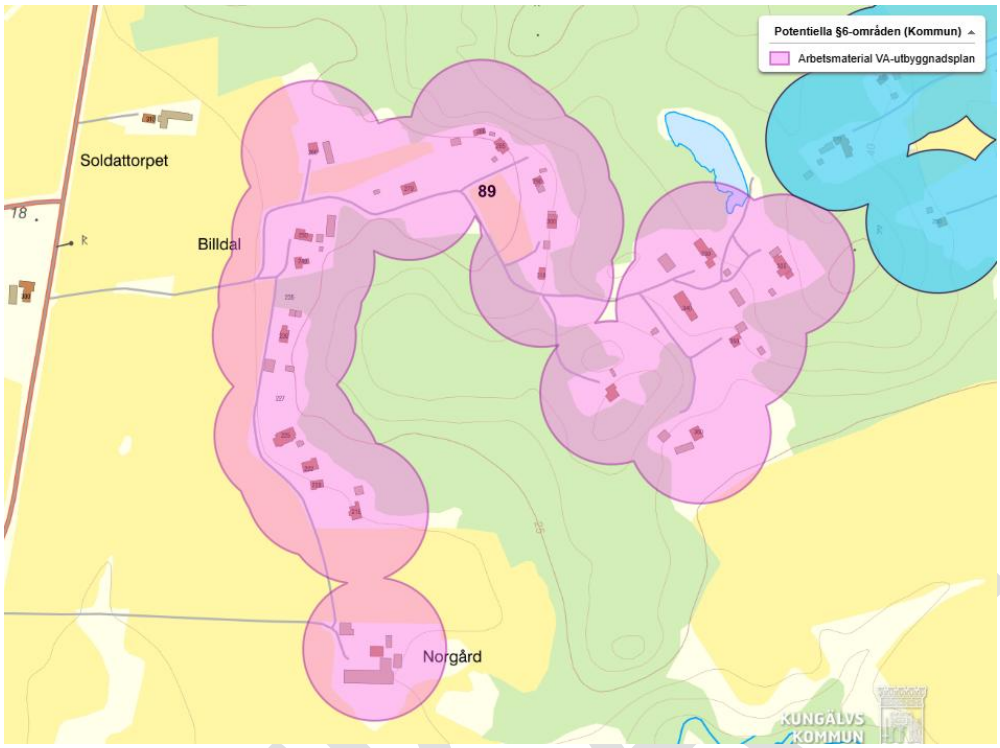

Behovsbedömning Instön Södra

Samhälle	Hushåll	+++	Området består av 160-tal fastigheter, där majoriteten är fritidshus.
	Bebyggelseutveckling	+++	Bebyggelsetrycket bedöms som högt.
Gemensamhets-anläggning/ VA-förening	Vatten	1	Hela området är anslutet alternativt kan anslutas med tillfredsställande vattenkvalitet
	Spillvatten	1	Hela området är anslutet alternativt kan anslutas med tillfredsställande avloppsrening
Miljö	*Utsläpp*	+++	Förutsättningarna för att kunna ta hand om utsläpp från lokala avloppsanläggningar är dåliga, enligt GIS-stödet.
	Recipient	+++	Risk för påverkan av recipienten på grund av, tätbebyggt område samt låg retention.
Vattenförekomst Älgöfjorden	Ekologisk status är god		Enskilda avlopp har en betydande påverkan på vattenförekomsten.
Hälsa	*Kvantitet*	+++	Bedömning görs att dricksvattenkapaciteten är otillräcklig.
	Kvalitet	+++	Större kvalitetsproblem finns på grund av bland annat saltvatteninträngning.
Påverkansfaktor	Området är avtalsanslutet till kommunalt vatten via en gemensamhetsanläggning. Det finns också en enskild gemensamhetsanläggning för spillvatten.		
Bedömning	Så länge förutsättningarna i området inte förändras, till exempel genom ökat bebyggelsetryck, bedöms området kunna fortsätta som nu. Området klassas därför som bevakningsområde.		

89. Adolfsberg

Klassificering **Va-utredningsområde**
Behovspoäng 4,5

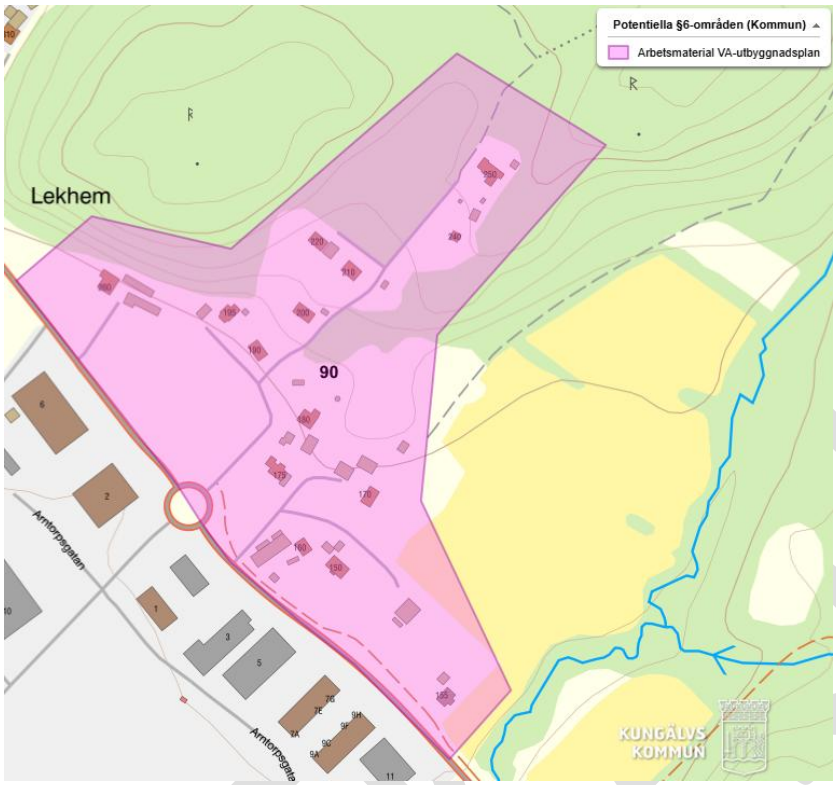
Behovsbedömning Adolfsberg

Samhälle	Hushåll	+	Området består av ett 20-tal fastigheter där en stor majoritet är åretruntboende.
	Bebyggelseutveckling	+	Bebyggelsetrycket bedöms som lågt.
Gemensamhets-anläggning/ VA-förening	Vatten	0	Inte alls – Ingen förening för vatten finns i området
	Spillvatten	0	Inte alls – Ingen förening för avlopp finns i området
Miljö	*Utsläpp*	++	Förutsättningarna för att kunna ta hand om utsläpp från lokala avloppsanläggningar bedöms som relativt goda, enligt GIS-stödet.
	Recipient	+	God möjlighet för retention
Vattenförekomst Vallby å	Ekologisk status är måttlig		Enskilda avlopp har en betydande påverkan på vattenförekomsten.
Hälsa	*Kvantitet*	+++	Bedömning görs att dricksvattenkapaciteten är otillräcklig.
	Kvalitet	+++	Större kvalitetsproblem finns.
Påverkansfaktor			
Bedömning	Området kan ha behov av att lösa va-försörjningen i ett större sammanhang, då förutsättningarna för att kunna lösa vattenförsörjningen lokalt är dåliga.		

KUNGÄLVS KOMMUN

90. Arntorp

Klassificering **Va-bevakningsområde**
Behovspoäng 4,0

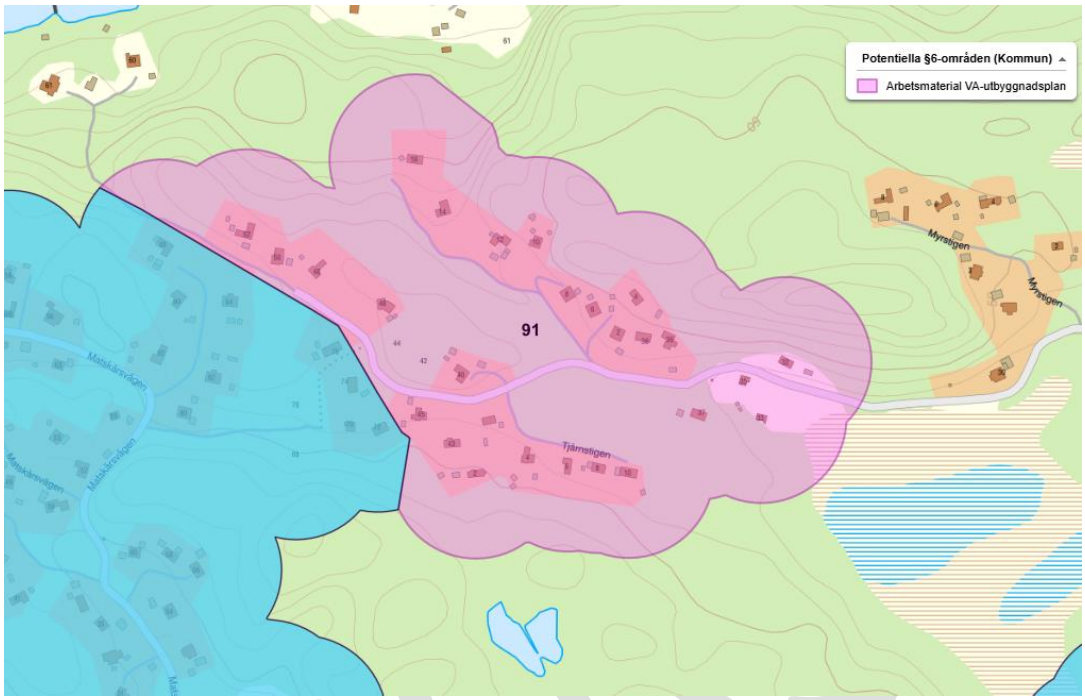
Behovsbedömning Arntorp

Samhälle	Hushåll	+	Området består av 15 bostäder exklusive bostäder inom detaljplan.
	Bebyggelseutveckling	++	Bebyggelsetrycket bedöms som medel i och med nyligen antagen detaljplan.
Gemensamhets-anläggning/ VA-förening	Vatten	0	Inte alls – Ingen förening för vatten finns i området
	Spillvatten	0	Inte alls – Ingen förening för avlopp finns i området
Miljö	*Utsläpp*	+	Förutsättningarna för att kunna ta hand om utsläpp från lokala avloppsanläggningar är goda, enligt GIS-stödet.
	Recipient	+	God möjlighet för retention.
Vattenförekomst Grannebyån	Ekologisk status är otillfredsställande		Enskilda avlopp har en betydande påverkan på vattenförekomsten. Det finns ett högt åtgärdsbehov för läckage av fosfor.
Hälsa	*Kvantitet*	+++	Bedömning görs att dricksvattenkapaciteten är otillräcklig.
	Kvalitet	+	Uppgifter saknas för att bedöma kvalitet
Påverkansfaktor	Området ligger i direkt närhet till kommunalt verksamhetsområde för kommunalt vatten och spillvatten. Inom området finns det en godkänd detaljplan för nybyggnation av bostäder. Majoriteten av fastigheterna är avtalsanslutna till kommunalt vatten och spillvatten.		
Bedömning	Området klassas som bevakningsområde, då det saknas information om när detaljplanens exploatering är tänkt att starta.		

KUNGÄLVS KOMMUN

91. Mossvägen västra

Klassificering **Va-utbyggnadsområde**
Behovspoäng 7,0

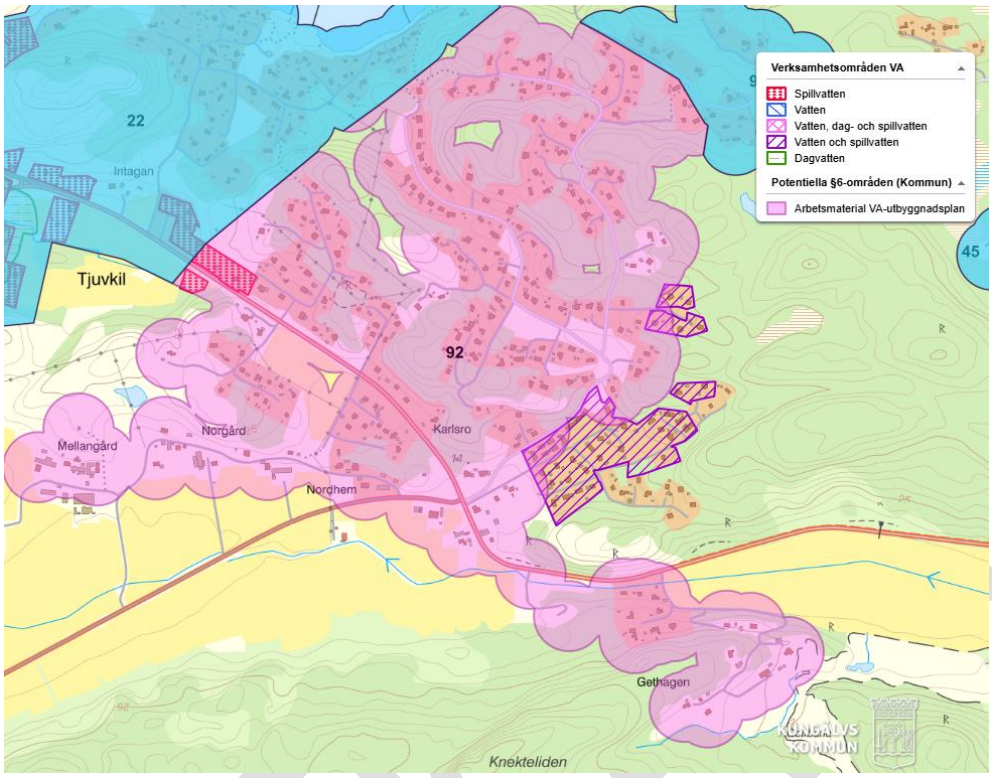

Behovsbedömning Mossvägen västra

Samhälle	Hushåll	+	Området består av 30-tal hushåll där en majoritet är permanentboende.
	Bebyggelseutveckling	+	Bebyggelsetrycket bedöms som lågt.
Gemensamhets-anläggning/ VA-förening	Vatten	0	Inte alls – Ingen förening för vatten finns i området
	Spillvatten	0	Inte alls – Ingen förening för avlopp finns i området
Miljö	*Utsläpp*	+++	Förutsättningarna för att kunna ta hand om utsläpp från lokala avloppsanläggningar är dåliga, enligt GIS-stödet.
	Recipient	+++	Risk för påverkan av recipienten på grund av tätbebyggt område samt låg retention.
Vattenförekomst	Ekologisk status är god		Enskilda avlopp har en betydande påverkan på Sälö fjord
Hälsa	*Kvantitet*	+++	Bedömning görs att dricksvattenkapaciteten är otillräcklig.
	Kvalitet	+++	Större kvalitetsproblem finns.
Påverkansfaktor	Området ligger i närheten av badplatsen Lökeberg.		
Bedömning	Området har behov av att lösa va-försörjningen i ett större sammanhang, för att på lång sikt uppnå en hållbar va-försörjning.		

92. Tjuvkil östra

Klassificering **Va-utbyggnadsområde**
Behovspoäng 10,0

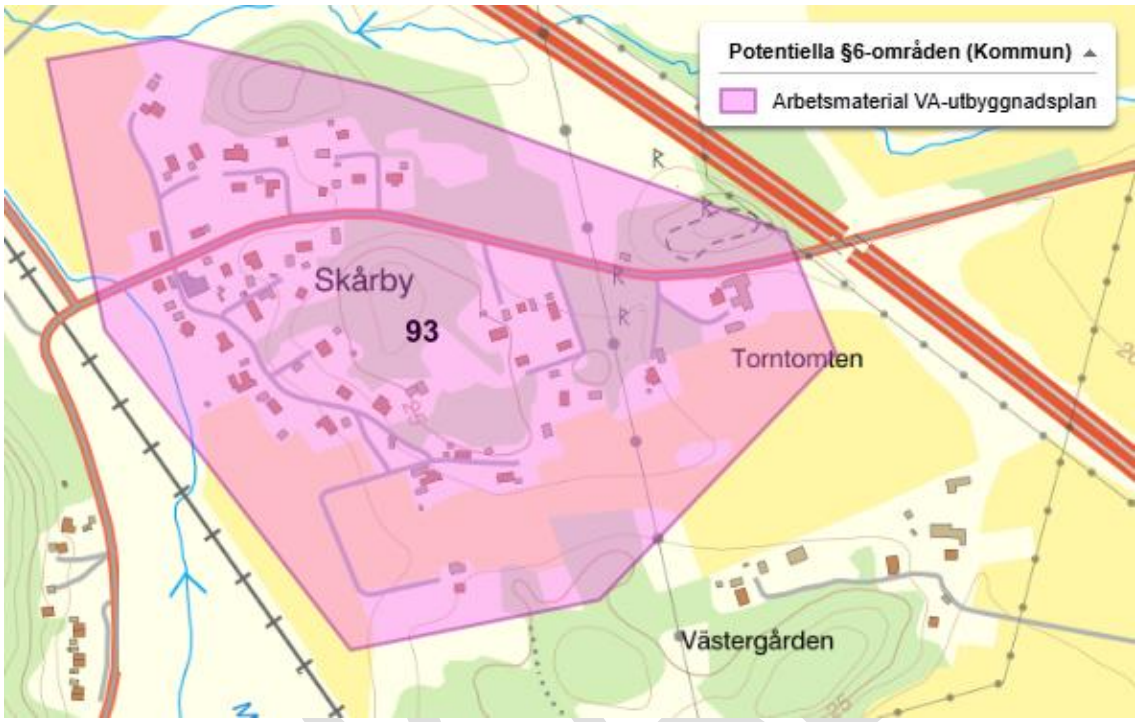

Behovsbedömning Tjuvkil östra

Samhälle	Hushåll	+++	Området består av cirka 240 hushåll där en majoritet är permanentboende.
	Bebyggelseutveckling	+++	Bebyggelsetrycket bedöms som högt.
Gemensamhets-anläggning/ VA-förening	Vatten	1	Små delar av området är anslutet alternativt kan anslutas med tillfredsställande vattenkvalitet
	Spillvatten	2	Stora delar av området är anslutet alternativt kan anslutas med tillfredsställande avloppsrening
Miljö	*Utsläpp*	+++	Förutsättningarna för att kunna ta hand om utsläpp från lokala avloppsanläggningar är dåliga, enligt GIS-stödet.
	Recipient	+++	Risk för påverkan av recipienten på grund av tätbebyggt område samt låg retention.
Vattenförekomst	Ekologisk status är god		Enskilda avlopp har en betydande påverkan på Sälö fjord och Älgöfjorden.
Hälsa	*Kvantitet*	+++	Bedömning görs att dricksvattenkapaciteten är otillräcklig.
	Kvalitet	+++	Större kvalitetsproblem finns.
Påverkansfaktor	Det finns två gemensamhetsanläggningar som ombesörjer spillvattenhanteringen i stora delar av området (90 hushåll). Enstaka fastigheter i området har kommunal spillvattenhantering.		
Bedömning	Området har behov av att lösa va-försörjningen i ett större sammanhang, för att på lång sikt uppnå en hållbar va-försörjning.		

93. Skårby station

Klassificering **Va-utredningsområde**
Behovspoäng 4,5

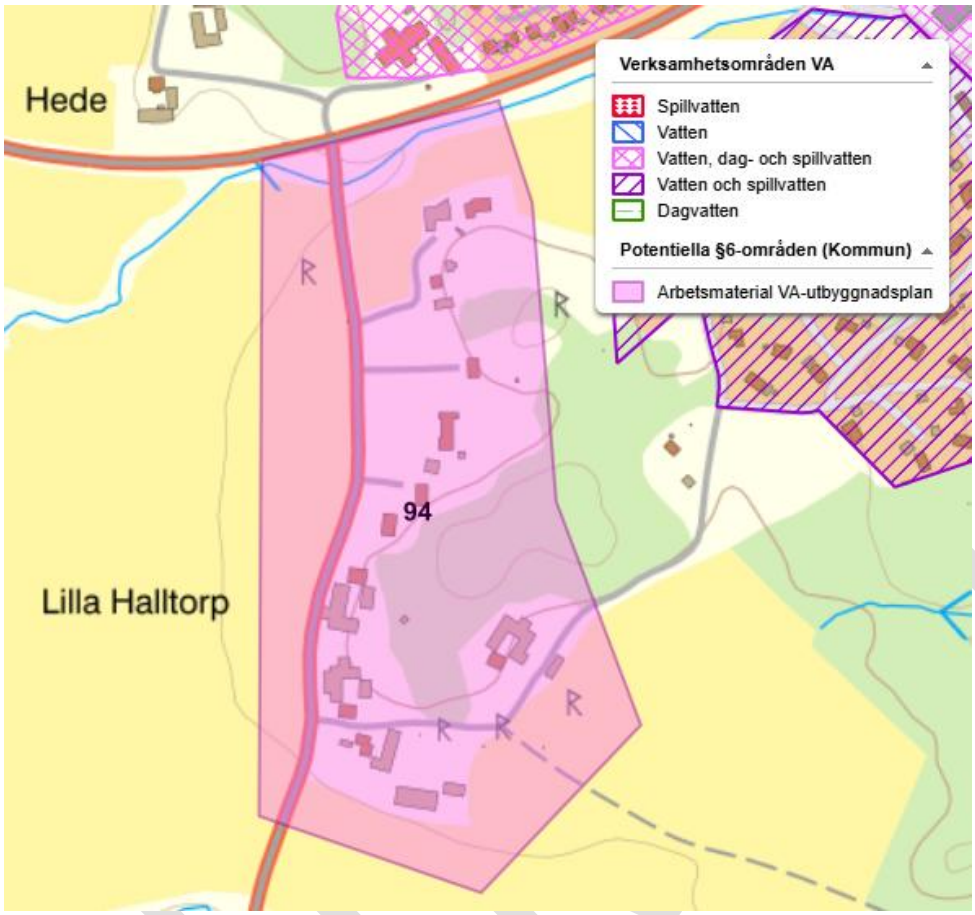

Behovsbedömning Skårby station

Samhälle	Hushåll	++	Området består av ca 40 fastigheter
	Bebyggelseutveckling	+	Bebyggelsetrycket bedöms som lågt.
Gemensamhets-anläggning/ VA-förening	Vatten	1	Små delar av området är anslutet alternativt kan anslutas med tillfredsställande vattenkvalitet
	Spillvatten	0	Inte alls – Ingen förening för avlopp finns i området
Miljö	*Utsläpp*	++	På platsen finns, enligt GIS-stödet, dåliga förutsättningar för att ta hand om utsläpp från lokala avloppsanläggningar.
	Recipient	++	Låg retention i område med många hushåll.
Vattenförekomst Grannebyån	Ekologisk status är Otillfredsställande		Enskilda avlopp har en betydande påverkan på vattenförekomsten. Det finns ett högt åtgärdsbehov för läckage av fosfor.
Hälsa	*Kvantitet*	+++	Bedömning görs att dricksvattenkapaciteten är otillräcklig.
	Kvalitet	++	Större kvalitetsproblem finns.
Påverkansfaktor	Majoriteten av fastigheterna är påkopplade på det kommunala spillvattennätet.		
Bedömning	Området kan ha ett behov av att lösa dricksvattenförsörjningen i ett större sammanhang.		

94. Lilla Halltorp

Klassificering **Va-bevakningsområde**
Behovspoäng 1,5

Behovsbedömning Lilla Halltorp

Samhälle	Hushåll	+	Området består av 10 fastigheter.
	Bebyggelseutveckling	+	Bebyggelsetrycket bedöms som lågt.
Gemensamhets-anläggning/ VA-förening	Vatten	0	Inte alls – Ingen förening för vatten finns i området
	Spillvatten	0	Inte alls – Ingen förening för avlopp finns i området
Miljö	*Utsläpp*	+	Det bedöms finnas förutsättningar för att kunna ta hand om utsläpp från lokala avloppsanläggningar enligt GIS-stödet.
	Recipient	+	God möjlighet för retention.
Vattenförekomst Solbergaån	Ekologisk status är måttlig		Enskilda avlopp har en betydande påverkan på vattenförekomsten.
Hälsa	*Kvantitet*	++	I området bedöms det vara relativt begränsad dricksvattenkapacitet.
	Kvalitet	+	Kvaliteten är god.
Påverkansfaktor	Två av fastigheterna är avtalsanslutna till kommunalt vatten och spillvatten.		
Bedömning	Så länge förutsättningarna i området inte förändras, till exempel genom ökat bebyggelsetryck, bedöms området kunna fortsätta som nu.		

KUNGÄLVS KOMMUN

Kungälvs kommun
Ärende: KS2023/1291
2025-09-16

Bilaga 3

Undersökning av betydande miljöpåverkan

VATTENTJÄNSTPLAN

Kungälvs kommun

SAMRÅDSHANDLING

SAMHÄLLSBYGGNAD
KUNGÄLVS KOMMUN

ADRESS Stadshuset, 442 81 Kungälv
TELEFON 0303-23 80 00 (växel)
FAX 0303-23 91 67
E-POST kommun@kungalv.se
HEMSIDA www.kungalv.se

Innehåll

Inledning **2**

Sammanfattning av vattentjänstplanen **2**

Metodik för bedömning om betydande miljöpåverkan **2**

Behov av strategisk miljöbedömning eller undersökning **4**

Steg 1 och steg 2 - Lagkrav på miljöbedömningar för planer 4
Steg 3 – Påverkas Natura 2000 områden 5
Steg 4 – Miljöbedömningsförordningen 6
Steg 5 – Detaljplan eller små områden 6
Steg 6 – Övriga planer i 4§ miljöbedömningsförordningen 6
Steg 7 - Undersökning av betydande miljöpåverkan 7
Steg 8 & 9 - Beslut om ej betydande miljöpåverkan 11

Förslag till ställningstagande **11**

Medverkande tjänstemän **11**

SAMRÅDSHANDLING

Inledning

Vid framtagandet av vattentjänstplan behöver kommunen undersöka om planen kan antas medföra en betydande miljöpåverkan. Det vill säga, undersöka om en strategisk miljöbedömning behöver utföras i enlighet med 6 kap miljöbalken och miljöbedömningsförordningen (2017:966).

Denna bilaga redovisar kommunens undersökning om planen kan antas medföra en betydande miljöpåverkan och resultatet av undersökningen.

Sammanfattning av vattentjänstplanen

Vattentjänstplanen för Kungälvs kommun innehåller följande delar:

- Långsiktig planering för åtgärder och behov på va-anläggningen, på en övergripande nivå.
- Påbörjad kartläggning av va-anläggningens påverkan vid skyfall.
- VA-planområden kategoriserade som enskilt va-område, va-bevakningsområde, va-utredningsområde eller va-utbyggnadsområde.
- Undersökning om vattentjänstplanen kan antas medföra betydande miljöpåverkan.

Vattentjänstplanen är av strategisk och övergripande karaktär, som översiktligt redovisar olika va-planområdens behov av va-försörjning och vilka åtgärder som kommunen behöver genomföra. Planen fastslår inte hur det ska lösas, inga tekniska lösningar eller markanspråk redovisas. Detta utreds alltid i efterkommande projektprocess. För att åtgärderna i planen ska genomföras krävs att varje enskilt projekt får ett politiskt beslut om startbesked för investering.

Vattentjänstplanen är inte bindande, vilket innebär att beskrivna åtgärder i planen kan ändras om förutsättningar eller politiska beslut förändras.

Metodik för bedömning om betydande miljöpåverkan

När en vattentjänstplan tas fram behöver kommunen undersöka om planen innebär en betydande miljöpåverkan i enlighet med 6 kap miljöbalken (MB) och miljöbedömningsförordningen (2017:966).

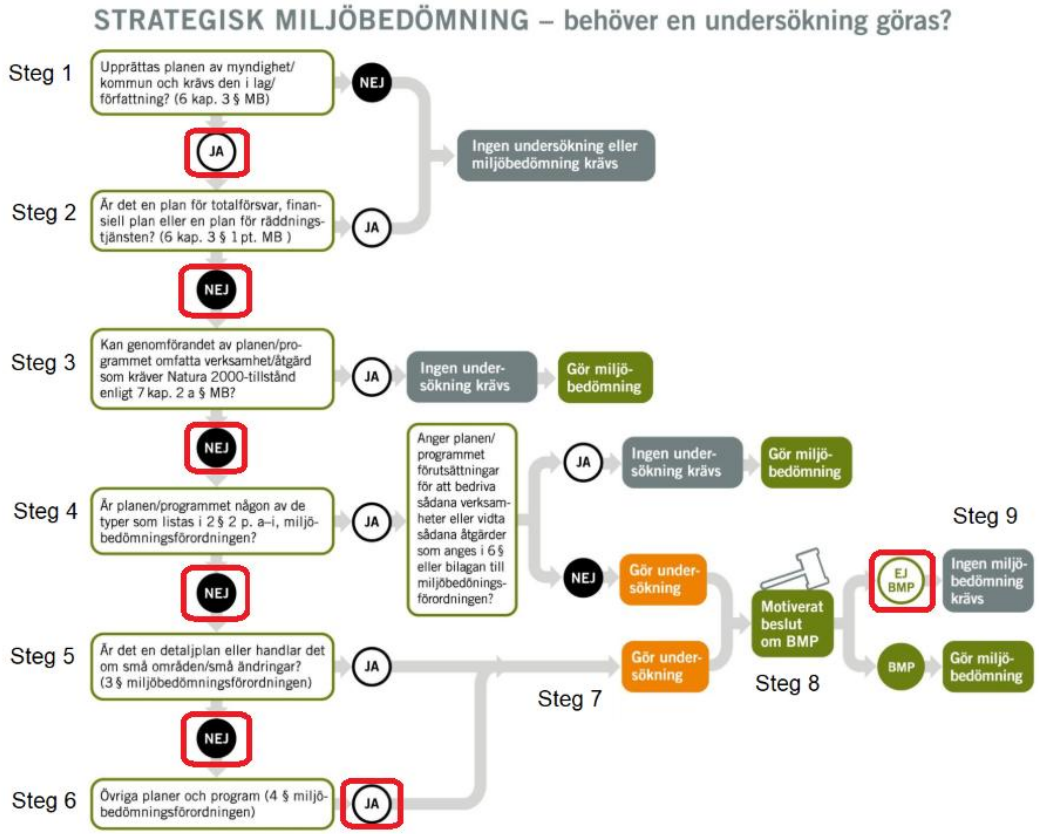
Planer eller en ändring som kan komma att omfatta en verksamhet eller åtgärd som kan påverka ett Natura 2000-område och som därmed kan kräva tillstånd enligt 7 kap. 28 a § i miljöbalken, ska alltid antas medföra en betydande miljöpåverkan.

För att bedöma om planen innebär en betydande miljöpåverkan eller inte har vägledningen ifrån Naturvårdsverket använts (Naturvårdsverket, 2025).

Nedanstående figur/vägledningsmatris används som en hjälp för att reda ut om planen omfattas av krav på strategisk miljöbedömning eller om en undersökning ska genomföras.

SAMRÅDSHANDLING

De röda markeringarna i figuren representerar de bedömningar som gjorts och som redovisas i följande kapitel.

Figur 1. Visar Naturvårdsverkets vägleddnings matris - Strategisk miljöbedömning. Figuren visar också, med röda markeringar, den bedömning som kommunen har gjort.

SAMRÅD

Behov av strategisk miljöbedömning eller undersökning

Detta kapitel redovisar kommunens bedömning om vattentjänstplanen innebär en betydande miljöpåverkan eller inte. Rubrikerna i kapitlet hänvisar till de röda markeringarna i Figur 1 i föregående kapitel.

Steg 1 och steg 2 - Lagkrav på miljöbedömningar för planer

Steg 1 och steg 2 i vägledningsmatrisen i figur 1 fastställer om planen omfattas av lagkrav för miljöbedömning.

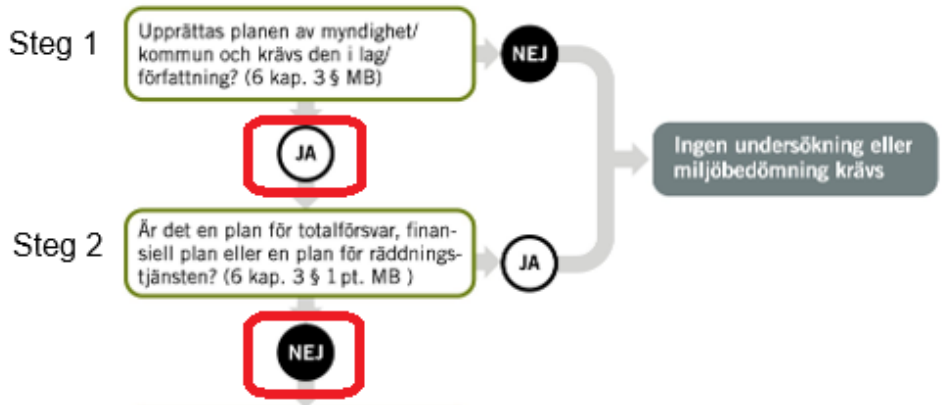
I 6 kap. 3§ MB står följande:

3 § En myndighet eller kommun som upprättar eller ändrar en plan eller ett program som krävs i lag eller annan författning ska göra en strategisk miljöbedömning, om genomförandet av planen, programmet eller ändringen kan antas medföra en betydande miljöpåverkan.

Skyldigheten gäller inte

Planer och program som endast syftar till att tjäna totalförsvaret eller räddningstjänsten, och

Finansiella eller budgetära planer och program.

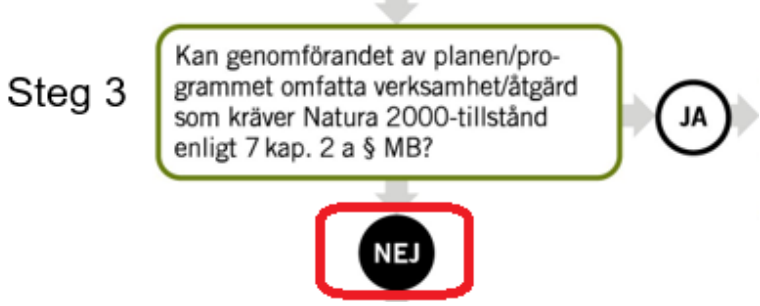
Slutsats steg 1: Ja, vattentjänstplanen är reglerad i lagen om allmänna vattentjänster (LAV) och det är en plan som kommunen är ansvarig för.

Slutsats steg 2: Nej, vattentjänstplanen är inte framtagen för totalförsvaret eller räddningstjänsten.

SAMRÅDSHANDLING

Steg 3 – Påverkas Natura 2000 områden

I steg 3 bedöms planen utifrån dess möjliga påverkan på Natura 2000 område. Om en plan eller dess åtgärder kräver tillstånd enligt 7 kap 28a § miljöbalken (det vill säga Natura 2000) ska den alltid antas medföra betydande miljöpåverkan.

Slutsats steg 3: Nej.

Vattentjänstplanen pekar ut utbyggnadsområden över stora delar av kommunen. Några av de utpekade va-utbyggnadsområdena ligger i anslutning till Natura 2000-område. För området 82 - Nereby är det fem (5) fastigheter som ligger inom Natura 2000 området. Området är utpekat som utbyggnation i och med föreläggande.

Nödvändiga åtgärder inom och till dessa områden vid utbyggnation av den allmänna va-anläggningen skulle kunna kräva tillstånd enligt 7 kap 28a§ miljöbalken.

Kommunen bedömer att genomförandet av vattentjänstplanen inte kan antas medföra en betydande miljöpåverkan genom att omfatta en verksamhet eller åtgärd som kräver tillstånd enligt 7 kap. 28 a § miljöbalken.

Vattentjänstplanen är inte bindande, detta gör att andra förutsättningar och politiska beslut kan ändra inriktningen.

De utpekade åtgärderna i planen är så pass övergripande att det är svårt att göra en realistisk/relevant bedömning av miljöpåverkan. Vattentjänstplanen pekar inte ut omfattningen av utbyggnationen, teknisk lösning eller vilken mark som behöver tas i anspråk. I projektskedet kommer nödvändiga miljöprövningar och tillstånd tas fram och sökas. Det är först då en användbar miljöbedömning kan utföras.

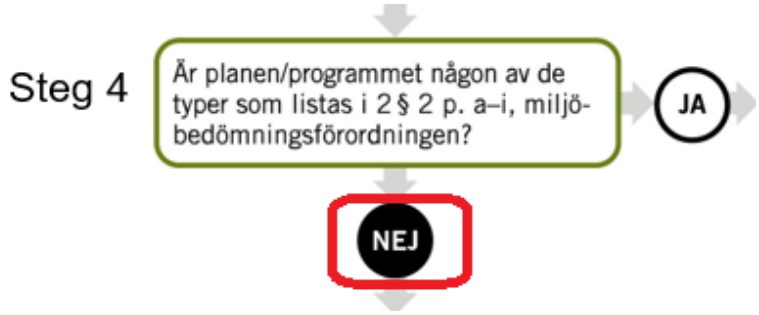
Bedömningen är att en utbyggnation inte kommer att påverka syftet med skydden negativt utan snarare positivt.

Genom att ansluta fastigheter nära eller i Natura 2000 område till kommunalt vatten och avlopp upphör de lokala utsläppen ifrån enskilda avlopp helt. I bevarandeplanen för Natura 2000 *Estuariet Nordre älv* är utsläpp ifrån avloppsvatten en av de faktorer som anges kunna påverka området negativt.

SAMRÅDSHANDLING

Steg 4 – Miljöbedömningsförordningen

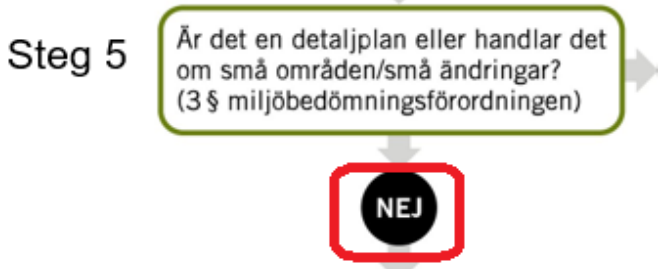
I detta steg kontrolleras om planen utgör någon av de typer som listas i 2§ punkt 2 (a-i) i miljöprövningsförordningen.

Slutsats steg 4: Nej, vattentjänstplanen innehåller inte några åtgärder som är av den typ som listas i 2§ punkt 2 (a-i) i miljöprövningsförordningen. Vattentjänstplanen är inte en fysisk plan i den mening att den anger var byggnader eller infrastruktur ska placeras. Det utreds i ett senare skede. Men den är ett dokument som är del av kommunens fysiska planering så till vida att den beskriver hur kommunen ska tillgodose behovet av allmänna vattentjänster.

Steg 5 – Detaljplan eller små områden

Steg 5 handlar om att kontrollera om planen uppfyller villkoren i 3 § miljöprövningsförordningen.

Slutsats steg 5: Nej

Vattentjänstplanen handlar varken om detaljplaner eller om användningen av små områden på lokal nivå. Det skulle kunna vara aktuellt med markanvändning för mindre områden, men eftersom det ännu inte är utrett vilka tekniska lösningar som krävs för respektive utbyggnadsområde, har det inte beaktats.

Steg 6 – Övriga planer i 4§ miljöbedömningsförordningen

Följande steg tittar på det som kallas övriga planer och program i miljöbedömningsförordningen 4§. Paragrafen lyder som följer.

SAMRÅDSHANDLING

4 § Planer och program som krävs i lag eller annan författning och som upprättas av en myndighet eller kommun samt ändringar i sådana planer och program ska, om de inte omfattas av 2 §, antas medföra en betydande miljöpåverkan endast om

1. planerna, programmen eller ändringarna anger förutsättningar för att bedriva verksamheter och åtgärder med hänsyn till hur de kan påverka miljön, och
2. en undersökning enligt 6 kap. 6 § miljöbalken visar att en sådan miljöpåverkan kan antas.

Slutsats steg 6: Ja. Vattentjänstplanen tillhör kategorin ”övriga planer och program” och därför ska en undersökning av betydande miljöpåverkan göras.

Steg 7 - Undersökning av betydande miljöpåverkan

En undersökning av betydande miljöpåverkan innebär två steg:

1. identifiera omständigheter som talar för eller emot en betydande miljöpåverkan

2. samråda i frågan om betydande miljöpåverkan med de kommuner, länsstyrelser och andra myndigheter som kan antas bli berörda av planen. Detta kallas för undersökningssamråd.

Länsstyrelsen har tidigare skickat ut PM om att de endast kommer att yttra sig en gång om vattentjänstplaner. Beslutet om betydande miljöpåverkan samråds därför med länsstyrelsen samtidigt som för vattentjänstplanen, och därför hålls inga separata undersökningssamråd med länsstyrelsen.

Efter undersökningen ska kommunen i ett särskilt beslut avgöra om planen kan antas ha betydande miljöpåverkan. Om kommunen beslutar att planen har betydande miljöpåverkan ska en miljökonsekvensbeskrivning tas fram. Om undersökningen visar att planen inte kan antas medföra betydande miljöpåverkan behöver ingen miljökonsekvensbeskrivning tas fram.

Beslutet ska göras tillgängligt för allmänheten (6 kap. 7 § MB). Beslutet får inte överklagas (6 kap. 8 § MB). Oavsett om det blir ett jakande eller nekande svar på om en strategisk miljöbedömning ska tas fram bidrar underökningen till att integrera miljöaspekter i planen eller programmet, vilket i sin tur i främjar en hållbar utveckling.

Resultat av undersökning av betydande miljöpåverkan

Eftersom vattentjänstplanen berörs av miljöbalken 6 kap 6 § ska en undersökning om planen antas ha betydande miljöpåverkan tas fram.

Det är främst påverkan på Natura 2000-området som kan innebära betydande miljöpåverkan av planen. Eftersom det i dagsläget inte är utrett hur va-utbygganden ska genomföras görs en enkel miljöbedömning, anpassad efter planens övergripande karaktär.

SAMRÅDSHANDLING

Undersökningen har utgått ifrån 5 § miljöbedömningsförordningen och kommunens checklista för miljöbedömning. Utifrån det underlaget har en anpassad checklista (Tabell 1) tagits fram.

Tabell 1. Checklista för undersökning om betydande miljöpåverkan för vattentjänstplanen.

CHECKLISTA ÖVER MÖJLIG MILJÖPÅVERKAN		
	UPPSKATTNING OM MILJÖPÅVERKAN ENLIGT CHECKLISTAN KAN UPPSTÅ I SAMT MOTIVERING TILL DENNA BEDÖMNING	
PLANERING	Ja/nej/ osäkert	Motivering/Kommentar
Strider planen mot gällande ÖP/FÖP?	Nej	Planen är bedömd mot ÖP och övriga FÖP och strider inte mot intentionen i dessa.
Kommer planen i konflikt med annan kommunal eller regional planering?	Nej	Inga konflikter har noterats.
NATURMILJÖ	Ja/nej/ osäkert	Motivering
Påverkas lagenligt skyddad natur: Natura 2000, riksintressen, reservat, strandskydd, biotopskydd (även generella) eller föreslagen skyddad natur?	osäkert	Flera av de utpekade va-utbyggnadsområdena ligger inom eller i anslutning till Natura 2000-område, naturreservat eller riksintresse för naturvård. Nödvändiga åtgärder inom dessa områden vid utbyggnation av va-ledningsnätet, kommer därmed kräva tillstånd enligt 7 kap 28a§ miljöbalken. Men eftersom åtgärderna inte är tillräckligt utredda i detta skede, gällande markåtkomst, teknisk lösning eller lokalisering. Är det svårt att bedöma omfattningen av miljöpåverkan (positiv/negativ). Detta behöver kommande projekt/åtgärd ansvara för i kommande utrednings- och byggnationsfas på detaljnivå.
Påverkas i lag skyddade eller särskilt hotade arter (utpekade i EU:s direktiv, fridlysta, rödlistekategori CR, EN, VU)?	Nej	Åtgärderna i planen är inte tillräckligt utredda för markåtkomst, teknisk lösning eller lokalisering för att bedöma omfattningen av miljöpåverkan.
Påverkas känsliga ekologiska, hydrologiska eller geologiska processer, eller speciella livsmiljöer av värde för biologisk mångfald?	Nej	Åtgärderna i planen är inte tillräckligt utredda för markåtkomst, teknisk lösning eller lokalisering för att bedöma omfattningen av miljöpåverkan.

SAMRÅDSHANDLING

REKREATION OCH FRILUFTSLIV	Ja/nej/ osäkert	Motivering
Påverkas lagenligt skyddade områden (naturreservat, strandskydd), riksintresse för friluftsliv eller föreslagen skyddad natur?	Nej	Åtgärderna i planen bedöms inte påverka dessa värden.
Påverkas värdefullt rekreationsområde (naturvårdsprogram, vandringsleder med mera)?	Nej	Åtgärderna i planen bedöms inte påverka dessa värden.
VATTEN	Ja/nej/ osäkert	Motivering
Påverkas sjö, vattendrag eller våtmark genom utsläpp, mekaniska ingrepp, ändrade flöden eller sedimentation?	Ja	I förlängningen påverkas vatten i positiv riktning, då minskning av näringsämnen från enskilda avlopp och tillskottsvatten minskas.
Påverkas vattenskyddsområde eller annan vattentäkt?	Nej	Inga åtgärder är utpekade inom vattenskyddsområde.
Påverkas statusen i status i recipient/vattenförekomst och möjligheten att uppnå miljökvalitetsnormen?	Ja	Vattenkvaliteten i vattendragen förväntas påverkas positivt då påverkan av enskilda avlopp minskas, Kode avloppsreningsverk avvecklas och med arbetet för att minska tillskottsvatten/bräddning.
KULTURMILJÖ	Ja/nej/ osäkert	Motivering
Påverkas område/objekt av riksintresse för kulturvärden?	Nej	Åtgärderna i planen bedöms inte påverka dessa värden. Hänsyn till detta tas i kommande projekt där val av teknisk lösning bestäms.
VISUELL MILJÖ	Ja/nej/ osäkert	Motivering
Betydande förändringar i stads- eller landskapsbild? Påverkas område med värdefull eller karaktäristisk landskapsbild? Påverkas element, som är viktiga för stads- eller landskapsbilden?	Nej	Åtgärderna i planen bedöms inte påverka dessa värden. Hänsyn till detta tas i kommande projekt där val av teknisk lösning bestäms.
HUSHÅLLNING MED NATURRESURSER	Ja/nej/ osäkert	Motivering
Påverkas område som är värdefullt för annan markanvändning i eller utanför planområdet, direkt eller indirekt (jordbruksmark, skogsmark, vattenskyddsområde etc)?	Nej	Åtgärderna i planen bedöms inte påverka dessa värden. Hänsyn till detta tas i kommande projekt där val och placering av teknisk lösning bestäms.

SAMRÅDSHANDLING

Är aktiviteterna resurs- eller energislukande?	osäkert	Svårbedömt. Det beror på teknikval vid byggnation och krav i upphandling. Beror också på teknikval som bestäms i ett senare skede.
HÄLSA OCH SÄKERHET	Ja/nej/ osäkert	Motivering
Risk för skred, ras eller erosion?	osäkert	Inga geotekniska undersökningar har studerats. Kungälv har skredkänsliga områden. Detta omhändertas i ett senare skede vid byggnation eller planering av åtgärder.
Finns det risk för människors hälsa och miljö?	Nej	Åtgärderna i planen bedöms påverka människors hälsa och miljö positivt. Människor får tillgång till rent och hälsosamt vatten. Kommunalt va minskar risken för att enskilda fastigheter får avloppspåverkade vattentäkter när enskilda lösningar för avloppshantering tas bort.
KLIMAT	Ja/nej/ osäkert	Motivering
Påverkas det lokala klimatet i kommunen?	osäkert	Svårbedömt. Det beror på teknikval vid byggnation och krav i upphandling. Beror också på teknikval som bestäms i ett senare skede.
SOCIAL MILJÖ	Ja/nej/ osäkert	Motivering
Påverkas befintliga boende?	Ja	Tillgång till rent vatten och avledning av spillvatten bedöms påverka boende positivt. Vid anslutning till allmänt va ska anläggningsavgifter betalas, vilket kan påverka boende negativt.
Sänks områdets status?	Nej	Tillgång till rent vatten och avledning av spillvatten bedöms inte sänka områdens status. Erfarenhet visar att värdet på bostäder som ansluts till kommunalt va stiger. Bostäder med kommunalt va är mer attraktiva för köpare.
NATIONELLA, REGIONALA OCH LOKALA MILJÖMÅL	Ja/nej/ osäkert	Motivering
Motverkar planen genomförande av nationella, regionala, lokala miljömålen?	Nej	Åtgärderna i planen bedöms påverka följande miljömål i positiv riktning. 7. Ingen övergödning. 8. Levande sjöar och vattendrag. 9. Grundvatten av god kvalitet. 10. Hav i balans samt levande kust och

SAMRÅDSHANDLING

		skärgård. 15. God bebyggd miljö.

Steg 8 & 9 - Beslut om ej betydande miljöpåverkan

Kungälvs kommun gör bedömningen att vattentjänstplanen inte antas medföra en betydande miljöpåverkan.

De flesta av åtgärderna som presenteras i vattentjänstplanen är dels av övergripande karaktär, dels till för att skydda människors hälsa och miljön. Detta genom att genom att leverera bra dricksvatten och rena avloppsvattnet. Planen ska också redovisa en långsiktig planering för hur kommunen ska kunna uppfylla detta och vilka åtgärder som behövs för att kunna utföra det uppdraget. Det ger följdeffekter som bidrar till en positiv miljöutveckling och positiva effekter för människor inom kommunen.

Vattentjänstplanen är ett övergripande och strategiskt dokument, som endast pekar ut kommande områden som är aktuella för utbyggnation översiktligt. Därför är det svårt att i detta skede bedöma vilka aspekter eller åtgärder som kan komma att påverkas. Detta behöver utredas i ett senare skede, i projektfasen då teknisk lösning eller placering av anläggningar väljs. Då kan kommunen säkerställa att respektive projekt tar hänsyn till miljön och minimerar påverkan på aktuella skyddsvärden, att rätt tillstånd inhämtas och att den bästa tekniska lösningen väljs.

Förslag till ställningstagande

Fastställande av vattentjänstplanen bedöms sammantaget inte medföra risk för betydande miljöpåverkan.

Vilket innebär att det inte behöver utföras en strategisk miljöbedömning eller upprättas en särskild miljökonsekvensbeskrivning enligt MB 6 kap 11–12 §§.

Medverkande tjänstemän

Carolina Bodlund, VA-ingenjör

Maria Hübinette, verksamhetsledare Miljö

Katarina Bjelke, enhetschef VA-teknik

Tobias Edner, VA-ingenjör

SAMRÅDSHANDLING

KUNGÄLVS KOMMUN

Beredningsskrivelse

2025-09-17

Namnberedningen

Svar på motion rörande att Uppkalla gata, plats eller väg efter Lise Meitner i Kungälvs kommun - Liberalerna (Dnr KS2025/0957-3)

Sammanfattning

Lise Meitner (1878–1968) var en österrikisk-svensk fysiker inom radioaktivitet och kärnfysik. Meitner flydde till Sverige från Tyskland 1938. Vid ett besök i Kungälv julen 1938 kom hon på den teoretiska förklaringen till kärnklyvningen.

Liberalerna har inkommit med en motion rörande att uppkalla gata, plats eller väg efter Lise Meitner i Kungälvs kommun, gärna i närheten av Västra Gatan eller Fontin. Motionärerna skriver att syftet är att synliggöra en kvinna vars vetenskapliga insatser ofta förminskats eller glömts bort, uppmärksamma att Kungälv var platsen för ett avgörande ögonblick i vetenskapens historia, knyta an till kommunens nuvarande engagemang i Lise Meitnerpriset samt att vara en inspirationskälla för framtida generationer inom vetenskap, teknik och utbildning.

Namnberedningen föreslår att motionen bifalles.

Juridisk bedömning

Miljö- och byggnadsnämnden beslutar om namnsättning av gator, platser och vägar. Nämnden utser inom sig en namnberedning.

Bakgrund

Liberalerna har inkommit med en motion rörande att uppkalla gata, plats eller väg efter Lise Meitner i Kungälvs kommun. Liberalerna föreslår att kommunfullmäktige beslutar att uppdra åt ansvarig instans att uppkalla en gata, plats eller väg efter Lise Meitner, gärna i närheten av Västra Gatan eller Fontin. Man skriver att syftet är att:

- Synliggöra en kvinna vars vetenskapliga insatser ofta förminskats eller glömts bort.
- Uppmärksamma att Kungälv var platsen för ett avgörande ögonblick i vetenskapens historia.
- Knyta an till kommunens nuvarande engagemang i Lise Meitnerpriset.
- Vara en inspirationskälla för framtida generationer inom vetenskap, teknik och utbildning.

Lise Meitner föddes i en judisk familj i Wien 1878. Hon var fysiker och forskade i Berlin från 1907, där hon bland annat arbetade tillsammans med Otto Hahn som var kemist. De forskade om radioaktivitet och atomkärnans struktur. Hennes judiska bakgrund gjorde att hon efter Tysklands annektering av Österrike blev tvungen att fly. Via Nederländerna och Danmark kom hon i augusti

1938 till Kungälv där hon mötte sin väninna Eva von Bahr, även hon fysiker. De hade träffats och arbetat i Berlin och Lise Meitner hade även besökt henne i Kungälv tidigare. I september 1938 kom Meitner sedan till Stockholm.

Under julen 1938 var Lise Meitner inbjuden av Eva von Bahr till Kungälv. Under vistelsen där bodde hon på pensionatet i Uddmanska huset, Västra Gatan 9. Hon hade brevkontakt med sin kollega Otto Hahn där han beskrev experiment där han bestrålade uran med neutroner och han bad henne om hjälp att försöka förklara resultaten av försöken. Även Lise Meitners systerson Otto Robert Frisch var med vid besöket i Kungälv. Vid en promenad i Fontin diskuterade de och Meitner fick en idé om vad som skett och skrev ner den teoretiska förklaringen till att kärnklyvning uppstår då uran bestrålas med neutroner och att en enorm mängd energi frigörs, en upptäckt som kom att användas både till framställningen av kärnvapen och kärnkraft.

Lise Meitner fortsatte sedan att arbeta som forskare i Stockholm och deltog bland annat i uppbyggnaden av den första svenska kärnreaktorn. Hon blev svensk medborgare 1949 och flyttade 1960 till England där hon avled 1968.

Otto Hahn och Lise Meitner blev flera gånger nominerade till Nobelpriset både i fysik och kemi. År 1944 fick Otto Hahn priset i kemi för sin forskning och sina upptäckter. Lise Meitner fick inte del av priset trots hennes stora bidrag till förklaringen av försöken. Hon har senare tilldelats ett flertal priser och utmärkelser. Hon har även fått ge namn åt ett grundämne, Meitnerium.

Fysikcentrum Göteborg delar sedan 2006 ut Göteborgs Lise Meitnerpris till en forskare som gjort en banbrytande upptäckt inom fysik. Kungälvs kommun stödjer detta.

Uddmanska huset är sedan 1981 byggnadsminne. Byggnaden utsågs dessutom år 2016 till en ”European Physical Society historic site”.

Bedömning

Namnberedningen instämmer i motionärernas syfte med att uppkalla en gata, plats eller väg efter Lise Meitner i Kungälv. Motionärerna skriver att syftet är att:

- Synliggöra en kvinna vars vetenskapliga insatser ofta förminskats eller glömts bort.
- Uppmärksamma att Kungälv var platsen för ett avgörande ögonblick i vetenskapens historia.
- Knyta an till kommunens nuvarande engagemang i Lise Meitnerpriset.
- Vara en inspirationskälla för framtida generationer inom vetenskap, teknik och utbildning.

Kungälv har relativt få gator och platser uppkallade efter personer. Bland dessa är det fler som är uppkallade efter män än efter kvinnor, varför motionen är positiv även ur detta perspektiv.

Förslag till beslut

1. Motionen bifalles.

2. Miljö- och byggnadsnämnden får i uppdrag att uppkalla en gata, plats eller väg efter Lise Meitner – gärna i närheten av Västra Gatan eller Fontin.

Namnberedningen

Mats Frisell (S) ordförande	Charlotta Windeman (M) ledamot	Claes Andersson (L) ledamot

Expedieras till:
Liberalerna,
Miljö- och
byggnadsnämnden

För kännedom till:
Kenth Olsson

KUNGÄLVS KOMMUN

Tjänsteskrivelse

Handläggarens namn
Maria Hübinette

2025-09-17

Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 (Dnr KS2025/1321–3)

Sammanfattning

Kungälvs kommun har fått remiss av betänkandet Bättre förutsättningar för klimatanpassning (SOU 2025:51) från Regeringskansliet. Remissen ska besvaras senast den 17 oktober 2025 till Klimat- och näringslivsdepartementet.

Regeringen beslutade den 14 mars 2024 att ge en särskild utredare i uppdrag att analysera och vid behov föreslå ny eller anpassad lagstiftning för att effektiva klimatanpassningsåtgärder ska kunna genomföras (dir. 2024:31). Samma dag förordnades tekniska rådet Johan Hjalmarsson som särskild utredare. Utredning har antagit namnet Klimatanpassningsutredningen 2025. Utredaren överlämnade betänkandet Bättre förutsättningar för klimatanpassning SOU 2025:51 i april 2025 till statsrådet Romina Pourmokhtari.

Utredningen har haft i uppdrag att analysera och vid behov föreslå ny eller anpassad lagstiftning för att effektiva klimatanpassningsåtgärder ska kunna genomföras. Utredningen har även haft i uppdrag att identifiera möjliga finansieringsmodeller för att långsiktigt fördela kostnaderna mellan de aktörer som drar nytta av en klimatanpassningsåtgärd.

Utredningen lämnar elva förslag till förändringar i befintlig lagstiftning som skapar bättre förutsättningar för genomförandet av klimatanpassningsåtgärder:

Kommunen ska i översiktsplanen (ÖP) redovisa vilka klimatanpassningsåtgärder kommunen avser att initiera
Förslaget kan tolkas som att klimatanpassningsplaner blir ett obligatoriskt underlag till ÖP. Hur ställer sig förslaget till aktualiseringen av kommunernas ÖP i och med detta? En ÖP kan ha en mycket lång livslängd. Vi ställer oss frågande till om det verkligen finns behov som motiverar lagkrav för dessa frågor. Vi ifrågasätter även om detta är en rimlig skalnivå för ÖP. Det är tveksamt om möjligheten finns att visa påverkan på enskilda fastigheter i ÖP och dessutom om kommuner har tillgång till underlag på den detaljeringsnivån.

Kommunen ska ändra eller upphäva detaljplaner som medför för stora risker
Det kan förmodligen bli mycket tufft för kommunerna att resurssätta ett sådant arbete och genomföra det på så kort tid. Sannolikt kommer de resurser som används att tas från något annat arbetsområde och då är det tveksamt vad samhällsvinsten blir.
Vi anser att det inte är genomförbart då kommunen å ena sidan har planmonopol, men å andra sidan väldigt liten rådighet över marken. Det är en inskränkning av det kommunala självstyret/ planmonopolet. Ansvaret måste vara tydligt, främst för fastighetsägarna. Med detta förslag läggs ytterligare en skyldighet till kommunen i planfrågor, där kommunen dessutom saknar resurser. 6 år för genomförande är alldeles för kort om tid för många kommuner. Ett flertal kommuner har nog väldigt svårt att ens identifiera de platser där detta kan vara aktuellt under den tiden.

Föreskrifter om högsta inomhustemperatur för känsliga grupper
Kommunen är positiv till detta förslag. Kungälvs kommun arbetar redan med att uppfylla delar av detta. Fokus ligger på lokaler där människor som inte har möjlighet att röra sig befinner sig.

Öppna dagvattenanordningar ska omfattas av ledningsrättslagen
Möjligheten att få ledningsrätt för öppna dagvattenanordningar har efterfrågats sedan länge. Bland annat då det medför att va-huvudmannen slipper procedurer med att skaffa sig servitut på diken som ingår i den allmänna va-anläggningen. Men det bör beaktas att ett dike oftast inte nyttjas endast av va-huvudmannen. Ska ett öppet dike med flera nyttjare behandlas som samförläggning?

Tillfälligt marktillträde för att skydda eller återställa väg och järnväg
Förslaget är bra, men berör i mycket liten utsträckning kommuners egen verksamhet. Men bra att möjligheten skapas.

Markreservat för klimatanpassningsanläggningar ska kunna införas i en detaljplan
Bra att möjligheten skapas. Det kan innebära att mycket mark blir allmän platsmark, och då ska kommunen ha rådighet och en del av kommunen måste även stå för förvaltningen av den vilket är kostsamt och redan idag impopulärt i kommunerna.
Det finns även risker med att försöka få in för mycket inom ramen för detaljplaner. I detaljplan så låser man ytor till funktioner vilket kan göra dom ofördelaktiga långsiktigt. Därtill bör verkligen denna lagstiftning ses ur perspektivet då det redan är en snart omöjlig uppgift att göra en detaljplan som redan har väldigt många och svåra ramverk. Risken finns att man överreglerar vilket kan ha en hämmande effekt på både fastighetsägarnas och kommunens incitament till att planera klimatskyddsåtgärder.

Möjligheten att villkora bygglov med en anläggning för klimatanpassning utökas
Bra att möjligheten skapas. Kanske dock bör/också bör vara villkor för slutbesked. Det framgår inte i förslaget hur det ska fundera i relationen mellan detaljplaner och bygglov, då bara planer som inte är så gamla, kan drabbas, eller att många utomplans lov ger kumulativa effekter som sedan detaljplaner påverkas av.

Kommunen ska tillhandahålla underlag när en fastighetsägare vill genomföra en klimatanpassningsåtgärd
Kommunen bör kunna tillhandahålla underlag i den mån det finns. Innebär detta dock att kommunen behöver utreda för nästan varje fastighet så bör man kanske fundera på om inte våra specialistmyndigheter har bättre förmåga till exempel SGU och SGI.

Va-huvudmannen ska lämna uppgifter om dagvattensystemets kapacitet
Det är bra att ett införande av förslaget avkräver va-huvudmännen att ha ökad kunskap om sina system, men en konsekvensbeskrivning rörande bland annat tid att öka kunskapen och kostnad måste genomföras.
Utöver det behöver det ringas in hur snabbt va-huvudmannen kan anses vara skyldig att svara på en sådan fråga och hur omfattande material som kan krävas ut – i stil med praxis för utlämnande av allmän handling? Frågan är om det över huvud taget behövs en särskild författningsändring för just detta specifika utlämnande av uppgifter. Detta inryms troligtvis i den nuvarande skyldigheten att lämna ut allmän handling.

Dagvattensystemets kapacitet ska regleras i lag
Bra förslag som givetvis behöver bearbetas vidare för att bestämma vilken dimensionering som ska krävas i LAV. Det är även värdefullt ur va-huvudmannens försäkringsperspektiv att få en tydlighet i hur långt va-huvudmannens lagreglerade ansvar för att ta omhand dagvatten sträcker sig.

Klimatanpassningsåtgärder som särskilt skäl för upphävande av och dispens från strandskyddet
Bra att möjligheten skapas.

Utredningen föreslår också att staten bör ta på sig ansvaret för att etablera skydd mot översvämningar från havet längs vissa kuststräckor och lämnar förslag på en process för detta.
Det är mycket bra att arbete förslås starta för att utreda var och hur staten ska ta ett ansvar i arbetet med klimatanpassning. Stigande havsnivåer motiverar ett statligt ansvar då det ofta handlar om osäkra prognoser, stora nationella värden, begränsade resurser och kompetens samt att beslut om att bygga kustskydd är ”för evigt” och där kan finnas behov av internationell samordning.

Bra att det tydliggörs inom vilka riksintresseområden som kustskydd är genomförbart respektive inte genomförbart. Möjligen bör kustskydd vara en del i riksintresse, och då förslagsvis riksintresse för totalförsvaret, civila delen. Ett nästa steg bör vara att se över om vissa riksintressebeskrivningar bör revideras, så att skydd är tillåtna. Detta om det bedöms vara av stor vikt att ett område skyddas.
Kustskydd kan även påverka exempelvis naturreservat och Natura 2000-områden. Det bör utredas om det ska vara möjligt att få dispens eller tillstånd från naturreservats föreskrifter för att anlägga skydd, respektive erhålla tillstånd enligt Natura 2000-bestämmelser. Utöver detta kan koordinering med till exempel havsplaner krävas.
I förslaget saknas helt ett resonemang runt att överväga ett eventuellt tillbakadragande av det som bedömts som ”betydande nationellt intresse” från det havsöversvämningsdrabbade området – som alternativ till byggande av tekniskt skydd mot översvämningar.

Utredningen lämnar vidare förslag på en ny lag som gör det möjligt för en kommun att ta ut en del av kostnaderna för en klimatanpassningsåtgärd som kommunen genomför av fastighetsägare, vars fastigheter skyddas av åtgärden.
Bra att möjligheten skapas. Det kan sannolikt dock bli svårt att driva igenom en sådan modell i praktiken, särskilt i områden med många små fastighetsägare.

Utredningen och dess förslag till författningsändringar och förslag på ny lagstiftning är välkommen och mycket av det som tas upp i utredningen och läggs fram som förslag utgör viktiga steg framåt mot ett hållbart klimatanpassningsarbete i Sverige.
En mycket viktig del i materialet utgörs av det som framförs rörande ett ansvarstagande från staten i klimatanpassningsarbetet ute i landet.
Medfinansieringsförslaget innebär en möjlighet och kommer sannolikt att vara användbart för kommunerna i vissa sammanhang. Det kommer fortsatt att vara svårt för fastighetsägarna att initiera medfinansiering och genomföra gemensamma åtgärder.
Betänkandet måste ses som ett första steg i ett mycket långsiktigt klimatanpassningsarbete för Sverige. Arbetet måste drivas vidare och följas upp samt lagstiftning kompletteras och justeras. Alla berörda aktörer måste initiera och upprätthålla en aktiv kommunikation.
Nationella riktlinjer för hur staten bedömer klimatrelaterade risker ingår inte i utredningen, men behövs.

Juridisk bedömning

Utredningen lämnar elva förslag till förändringar i befintliga lagar, och i vissa fall i förordningar till dessa lagar. Ändringsförslagen syftar till att skapa bättre förutsättningar för genomförandet av klimatanpassningsåtgärder. De lagstiftningar som berörs av förslag på ändringar är i första hand Plan- och bygglagen (2010:900), Ledningsrättslagen (1973:1144), Väglagen (1971:948), Lagen (1995:1649) om byggande av järnväg, Lag (2006:412) om allmänna vattentjänster samt Miljöbalken (1998:808).

Utöver ändringar i befintlig lagstiftning föreslår utredningen även en ny lag, vilken i utredningen benämns Lag om medfinansiering av kommunala klimatanpassningsåtgärder.

Kommunjurist har inte gjort någon juridisk bedömning utan detta har gjorts av verksamheten.

Förvaltningens bedömning

Kungälvs kommun har fått remiss av betänkandet Bättre förutsättningar för klimatanpassning (SOU 2025:51) från Regeringskansliet. Remissen ska besvaras senast den 17 oktober 2025 till Klimat- och näringslivsdepartementet.

Regeringen beslutade den 14 mars 2024 att ge en särskild utredare i uppdrag att analysera och vid behov föreslå ny eller anpassad lagstiftning för att effektiva klimatanpassningsåtgärder ska kunna genomföras (dir. 2024:31). Samma dag förordnades tekniska rådet Johan Hjalmarsson som särskild utredare. Utredning har antagit namnet Klimatanpassningsutredningen 2025.
Utredaren överlämnade betänkandet Bättre förutsättningar för klimatanpassning SOU 2025:51 i april 2025 till statsrådet Romina Pourmokhtari.

Utredningen har haft i uppdrag att analysera och vid behov föreslå ny eller anpassad lagstiftning för att effektiva klimatanpassningsåtgärder ska kunna genomföras. Utredningen har även haft i uppdrag att identifiera möjliga finansieringsmodeller för att långsiktigt fördela kostnaderna mellan de aktörer som drar nytta av en klimatanpassningsåtgärd.

Med klimatförändringar avser utredningen bland annat att fler värmeböljor och fortsatt stigande temperaturer, frekventare och intensivare skyfall, samt att stigande havsnivåer är de mest sannolika förändringarna som innebär ökade risker för den byggda miljön.

Utredningen lämnar elva förslag till förändringar i befintlig lagstiftning som skapar bättre förutsättningar för genomförandet av klimatanpassningsåtgärder.
Med det avser utredningen i första hand sådana åtgärder som tar mark i anspråk för att skydda byggnader eller annan egendom mot skador från naturhändelser. Det kan exempelvis handla om att anlägga vallar eller diken, men också om att schakta bort instabil mark.

Utredningen föreslår också att staten bör ta på sig ansvaret för att etablera skydd mot översvämningar från havet längs vissa kuststräckor och lämnar förslag på en process för detta.

Utredningen lämnar vidare förslag på en ny lag som gör det möjligt för en kommun att ta ut en del av kostnaderna för en klimatanpassningsåtgärd som kommunen genomför av fastighetsägare, vars fastigheter skyddas av åtgärden.

Kommunens yttrande:
Förvaltningen har inte detaljstuderat författningsförslagen i betänkandet Bättre förutsättningar för klimatanpassning (SOU 2025:51 utan väljer att lämna ett remissvar som är övergripande för de förslag som utredningen har presenterat i betänkandet.
Utredningen och dess förslag till författningsändringar och förslag på ny lagstiftning är välkommen och mycket av det som tas upp i utredningen och läggs fram som förslag utgör viktiga steg framåt mot ett hållbart klimatanpassningsarbete i Sverige.
En mycket viktig del i materialet utgörs av det som framförs rörande ett ansvarstagande från staten i klimatanpassningsarbetet ute i landet.
Medfinansieringsförslaget innebär en möjlighet och kommer sannolikt att vara användbart för kommunerna i vissa sammanhang. Det kommer fortsatt att vara svårt för fastighetsägarna att initiera medfinansiering och genomföra gemensamma åtgärder.
Betänkandet måste ses som ett första steg i ett mycket långsiktigt klimatanpassningsarbete för Sverige. Arbetet måste drivas vidare och följas upp samt lagstiftning kompletteras och justeras. Alla berörda aktörer måste initiera och upprätthålla en aktiv kommunikation.
Nationella riktlinjer för hur staten bedömer klimatrelaterade risker ingår inte i utredningen, men behövs.

Utredningens förslag:
Kommunen ska i översiktsplanen redovisa vilka klimatanpassningsåtgärder kommunen avser att initiera
Redan 2018 infördes ett krav på att kommunerna i ÖP ska redovisa sin syn på risken för skador på den byggda miljön orsakade av ett antal klimatrelaterade naturhändelser: översvämning, ras, skred och erosion. Utredningen föreslår ett tillägg som innebär att det av ÖP även ska framgå vilka intentioner kommunen har för att minska riskerna genom att ta initiativ till någon form av förebyggande fysiska åtgärder.
De risker som ska redovisas i ÖP är delvis samma risker som kommunen är skyldig att redovisa i andra dokument enligt annan lagstiftning. För att markera värdet av att de antaganden som görs om effekterna av ett förändrat klimat är desamma i alla sammanhang där kommunen gör sådana bedömningar, föreslår vi att redovisningen i ÖP ska ta hänsyn till de bedömningar av klimatrelaterade risker som gjorts i andra dokument.
Kommunens yttrande:
Förslaget kan tolkas som att klimatanpassningsplaner blir ett obligatoriskt underlag till ÖP. Hur ställer sig förslaget till aktualiseringen av kommunernas ÖP i och med detta? En ÖP kan ha en mycket lång livslängd. Vi ställer oss frågande till om det verkligen finns behov som motiverar lagkrav för dessa frågor. Vi ifrågasätter även om detta är en rimlig skalnivå för ÖP. Det är tveksamt

om möjligheten finns att visa påverkan på enskilda fastigheter i ÖP och dessutom om kommuner har tillgång till underlag på den detaljeringsnivån.

Utredningens förslag:
Kommunen ska ändra eller upphäva detaljplaner som medför för stora risker
Alla kommunala planer som medger byggande, ända sedan 1800-talet, fortsätter att gälla som detaljplaner tills de ändras eller upphävs.
Utredningen föreslår att kommunerna ska vara skyldiga att upphäva eller ändra detaljplaner i den del det finns obebyggda tomter där risken för klimatrelaterade översvämningar, ras, skred eller erosion är stor.
Utredningen föreslår att kommunerna ska få sex år på sig att identifiera och eventuellt åtgärda riskerna, innan kravet börjar tillämpas.
Kommunens yttrande:
Det kan förmodligen bli mycket tufft för kommunerna att resurssätta ett sådant arbete och genomföra det på så kort tid. Sannolikt kommer de resurser som används att tas från något annat arbetsområde och då är det tveksamt vad samhällsvinsten blir.
Vi anser att det inte är genomförbart då kommunen å ena sidan har planmonopol, men å andra sidan väldigt liten rådighet över marken. Det är en inskränkning av det kommunala självstyret/ planmonopolet. Ansvaret måste vara tydligt, främst för fastighetsägarna. Med detta förslag läggs ytterligare en skyldighet till kommunen i planfrågor, där kommunen dessutom saknar resurser. 6 år för genomförande är alldeles för kort om tid för många kommuner. Ett flertal kommuner har nog väldigt svårt att ens identifiera de platser där detta kan vara aktuellt under den tiden.

Utredningens förslag:
Föreskrifter om högsta inomhustemperatur för känsliga grupper
Det finns i dag allmänna råd från Folkhälsomyndigheten som anger 26 °C som högsta temperatur inomhus som ett riktvärde sommartid.
Utredningen anser att hälsoriskerna förknippade med värmeböljor är så allvarliga att det bör införas ett krav på högsta inomhustemperatur i behovsbedömda boenden för äldre och funktionshindrade.
Utredningen föreslår därför att Folkhälsomyndigheten ska få en rätt att utfärda föreskrifter, något myndigheten i dag saknar. Utredningen lämnar dock inget eget förslag om vilken högsta temperatur som ska anges i föreskrifterna.
Kommunens yttrande:
Kommunen är positiv till detta förslag. Kungälvs kommun arbetar redan med att uppfylla delar av detta. Fokus ligger på lokaler där människor som inte har möjlighet att röra sig befinner sig.

Utredningens förslag:
Öppna dagvattenanordningar ska omfattas av ledningsrättslagen
Ledningsrätt är en rätt att ta annans mark i anspråk som en ledningsägare kan erhålla genom en lantmäteriförrättning.
För vatten- och avloppsanläggningar som ingår i en allmän va-anläggning kan va-huvudmannen, det vill säga den kommunala förvaltning eller det bolag som sköter vatten och avlopp, få ledningsrätt. Avloppsanläggningar innefattar också de rör och diken som används för att leda bort dagvatten. För diken får dock inte ledningsrätt ges, även om de ingår i en allmän va-anläggning.
I ett förändrat klimat med mer nederbörd kommer det att finnas behov av att öka kapaciteten i dagvattennätet. Att hantera stora mängder dagvatten genom rörledningar och andra typer av tekniska anläggningar är dock kostsamt. För att underlätta förvaltningen av allmänna va-anläggningar och att göra valet mellan öppna och rörförlagda dagvattenlösningar oberoende av på vilken grund marktillträde kan erhållas, föreslår utredningen att ledningsrätt ska kunna ges även för öppna delar av det allmänna dagvattennätet.
Kommunens yttrande:
Möjligheten att få ledningsrätt för öppna dagvattenanordningar har efterfrågats sedan länge. Bland annat då det medför att va-huvudmannen slipper procedurer med att skaffa sig servitut på diken som ingår i den allmänna va-anläggningen. Men det bör beaktas att ett dike oftast inte nyttjas endast av va-huvudmannen. Ska ett öppet dike med flera nyttjare behandlas som samförläggning?

Utredningens förslag:
Tillfälligt marktillträde för att skydda eller återställa väg och järnväg
Kommunens yttrande:

Förslaget är bra, men berör i mycket liten utsträckning kommuners egen verksamhet. Men bra att möjligheten skapas.

Utredningens förslag:
Markreservat för klimatanpassningsanläggningar ska kunna införas i en detaljplan
En kommun kan enligt PBL i en detaljplan bestämma markreservat för trafik- och väganläggningar, energianläggningar, anordningar för elektroniska kommunikationsnät och ledningar som behövs för allmänna ändamål. Det handlar huvudsakligen om sådana anläggningar som behöver etableras för att detaljplanen ska kunna genomföras i övrigt, men som kommunen inte nödvändigtvis avser att genomföra själv. Det kan även handla om att marken kan användas som kvartersmark, men där markreservatet används för att säkerställa att bygglov inte ges på ett sätt som skulle omöjliggöra anläggningen.
Reservatet ger i sig ingen rätt att ta mark i anspråk, utan sådan rätt måste skapas genom särskilda beslut om till exempel servitut eller ledningsrätt när det blir aktuellt att genomföra anläggningen.
Utredningen föreslår att samma typ av markreservat ska kunna inrättas för anläggningar som inte behövs i nuvarande klimat, men som kan bli aktuella i ett förändrat klimat. Det kan exempelvis handla om att kommunen bedömer att det i framtiden kommer att finnas behov av ett översvämningsskydd på sådan mark som enligt planen ska utgöra kvartersmark för exempelvis bostäder, men där marken såväl före som efter anläggandet av skyddet ska kunna användas som tomtmark.
Kommunens yttrande:
Bra att möjligheten skapas. Det kan innebära att mycket mark blir allmän platsmark, och då ska kommunen ha rådighet och en del av kommunen måste även stå för förvaltningen av den vilket är kostsamt och redan idag impopulärt i kommunerna.
Det finns även risker med att försöka få in för mycket inom ramen för detaljplaner. I detaljplan så låser man ytor till funktioner vilket kan göra dom ofördelaktiga långsiktigt. Därtill bör verkligen denna lagstiftning ses ur perspektivet då det redan är en snart omöjlig uppgift att göra en detaljplan som redan har väldigt många och svåra ramverk. Risken finns att man överreglerar vilket kan ha en hämmande effekt på både fastighetsägarnas och kommunens incitament till att planera klimatskyddsåtgärder.

Utredningens förslag:
Möjligheten att villkora bygglov med en anläggning för klimatanpassning utökas
En kommun kan enligt PBL i en detaljplan bestämma att byggnadsnämnden inte får ge bygglov förrän gemensamma nyttigheter i form av till exempel vägar, fjärrvärme eller vatten och avlopp finns på plats. Möjligheten att införa denna typ av villkor är ett sätt att säkerställa att de nödvändiga åtgärderna genomförs i de fall någon annan än kommunen ansvarar för genomförandet av planen, exempelvis när planen genomförs av en exploatör vars affärsidé är att utveckla obebyggd mark. Ett sådant villkor kan även avse åtgärder för skydd och säkerhet, vilket innefattar klimatanpassningsåtgärder, men den nuvarande bestämmelsen är avgränsad till sådana åtgärder som kan utföras på den egna tomten.
Utredningen föreslår en bestämmelse som kan användas i de fall där det finns ett behov av att villkora byggrätten i förhållande till klimatanpassningsåtgärder som skyddar fler än enstaka byggnader.
Kommunens yttrande:
Bra att möjligheten skapas. Kanske dock bör/också bör vara villkor för slutbesked. Det framgår inte i förslaget hur det ska fundera i relationen mellan detaljplaner och bygglov, då bara planer som inte är så gamla, kan drabbas, eller att många utomplans lov ger kumulativa effekter som sedan detaljplaner påverkas av.

Utredningens förslag:
Kommunen ska tillhandahålla underlag när en fastighetsägare vill genomföra en klimatanpassningsåtgärd
Byggnadsnämnden har enligt PBL en skyldighet att lämna upplysningar om planläggning, byggande och fastighetsbildning. För att underlätta för fastighetsägare som vill skydda sin egendom mot skador som kan följa av översvämning, ras, skred eller erosion föreslår utredningen en särskild upplysningsskyldighet för byggnadsnämnden avseende sådana naturhändelser.
Förslaget utvidgar den nuvarande upplysningsskyldigheten till att omfatta fler uppgifter, men bara i förhållande till den som avser att genomföra en klimatanpassningsåtgärd.

Kommunens yttrande:
Kommunen bör kunna tillhandahålla underlag i den mån det finns. Innebär detta dock att kommunen behöver utreda för nästan varje fastighet så bör man kanske fundera på om inte våra specialistmyndigheter har bättre förmåga till exempel SGU och SGI.

Utredningens förslag:
Va-huvudmannen ska lämna uppgifter om dagvattensystemets kapacitet
Den fastighetsägare som vill skydda sin egendom mot översvämningar kan på sin mark vidta åtgärder för att leda bort eller fördröja vatten.
Oavsett hur det görs och vilka tillstånd som kan bli aktuella så kommer omgivningen att påverkas, positivt eller negativt.
För att de fastighetsägare som vill minska risken för skador genom förebyggande åtgärder ska få bättre förutsättningar att bedöma vilka effekter olika lösningar ger, föreslår Utredningen en ändring i LAV som innebär att va-huvudmannen ska vara skyldig att lämna uppgifter om dagvattensystemets kapacitet i anslutning till den aktuella fastigheten. Förslaget medför att va-huvudmannens behov av att ha tillräcklig kunskap om den egna anläggningens kapacitet ökar.
Kommunens yttrande:
Det är bra att ett införande av förslaget avkräver va-huvudmännen att ha ökad kunskap om sina system, men en konsekvensbeskrivning rörande bland annat tid att öka kunskapen och kostnad måste genomföras.
Utöver det behöver det ringas in hur snabbt va-huvudmannen kan anses vara skyldig att svara på en sådan fråga och hur omfattande material som kan krävas ut – i stil med praxis för utlämnande av allmän handling? Frågan är om det över huvud taget behövs en särskild författningsändring för just detta specifika utlämnande av uppgifter. Detta inryms troligtvis i den nuvarande skyldigheten att lämna ut allmän handling.

Utredningens förslag:
Dagvattensystemets kapacitet ska regleras i lag
En allmän dagvattenanläggning ska enligt domstolspraxis sedan början av 1990-talet kunna ta emot och bortleda den mängd vatten som motsvarar ett tioårsregn. Det är en tolkning av en bestämmelse i vattentjänstlagen som anger att den allmänna dagvattenanläggningen ska tillgodose skäliga anspråk på säkerhet.
Utredningen föreslår att det ska framgå direkt av vattentjänstlagen vad som krävs av en allmän dagvattenanläggning i detta avseende. Det gör det tydligare för andra aktörer, både inom och utom kommunen, att bedöma hur långt va-huvudmannens lagreglerade ansvar för att ta omhand dagvatten sträcker sig. Det ger även en bättre utgångspunkt för överenskommelser mellan kommunen, fastighetsägare och va-huvudmannen om hur större mängder vatten ska hanteras.
Kommunens yttrande:
Bra förslag som givetvis behöver bearbetas vidare för att bestämma vilken dimensionering som ska krävas i LAV. Det är även värdefullt ur va-huvudmannens försäkringsperspektiv att få en tydlighet i hur långt va-huvudmannens lagreglerade ansvar för att ta omhand dagvatten sträcker sig.

Utredningens förslag:
Klimatanpassningsåtgärder som särskilt skäl för upphävande av och dispens från strandskyddet
Många klimatanpassningsåtgärder behöver genomföras inom områden som omfattas av strandskydd. Bestämmelserna om strandskydd kan i vissa fall hindra eller försvåra genomförandet av klimatanpassningsåtgärder. För upphävande och dispens krävs särskilda skäl och de skäl som kan godtas finns uppräknade i sex punkter i miljöbalken. Utredningens förslag innebär ett sjunde skäl som innebär att det ska vara möjligt att vid prövningen beakta om ett område som omfattas av strandskydd behövs för en anläggning, anordning eller åtgärd som ska förebygga eller minska en betydande risk för en skada på miljön, människors liv eller hälsa eller egendom till följd av effekterna av ett förändrat klimat (klimatanpassningsåtgärd), förutsatt att behovet av åtgärden inte kan tillgodoses utanför området.
Kommunens yttrande:
Bra att möjligheten skapas.

Utredningens förslag:
Ett utökat statligt ansvar för skydd när havet stiger

Utredningen föreslår också att staten bör ta på sig ansvaret för att etablera skydd mot översvämningar från havet längs vissa kuststräckor och lämnar förslag på en process för detta. Stigande havsnivåer är en effekt av klimatförändringarna som skiljer sig åt från andra naturhändelser som medför ökade risker.
Utredningen föreslår en beredningsprocess i två steg under fem år. Processen leder fram till ett beslut där riksdagen tar ställning till längs vilka kuststräckor staten avser att bygga kustskydd i den takt som krävs för att möta stigande havsnivåer.
Kommunens yttrande:
Det är mycket bra att arbete förslås starta för att utreda var och hur staten ska ta ett ansvar i arbetet med klimatanpassning. Stigande havsnivåer motiverar ett statligt ansvar då det ofta handlar om osäkra prognoser, stora nationella värden, begränsade resurser och kompetens samt att beslut om att bygga kustskydd är ”för evigt” och där kan finnas behov av internationell samordning.
Bra att det tydliggörs inom vilka riksintresseområden som kustskydd är genomförbart respektive inte genomförbart. Möjligen bör kustskydd vara en del i riksintresse, och då förslagsvis riksintresse för totalförsvaret, civila delen. Ett nästa steg bör vara att se över om vissa riksintressebeskrivningar bör revideras, så att skydd är tillåtna. Detta om det bedöms vara av stor vikt att ett område skyddas.
Kustskydd kan även påverka exempelvis naturreservat och Natura 2000-områden. Det bör utredas om det ska vara möjligt att få dispens eller tillstånd från naturreservats föreskrifter för att anlägga skydd, respektive erhålla tillstånd enligt Natura 2000-bestämmelser. Utöver detta kan koordinering med till exempel havsplaner krävas.
I förslaget saknas helt ett resonemang runt att överväga ett eventuellt tillbakadragande av det som bedömts som ”betydande nationellt intresse” från det havsöversvämningsdrabbade området – som alternativ till byggande av tekniskt skydd mot översvämningar.

Utredningens förslag:
Förslag till lag om medfinansiering av kommunala klimatanpassningsåtgärder
Utredningen lämnar vidare förslag på en ny lag som gör det möjligt för en kommun att ta ut en del av kostnaderna för en klimatanpassningsåtgärd som kommunen genomför av fastighetsägare, vars fastigheter skyddas av åtgärden.
Kommunens yttrande:
Bra att möjligheten skapas. Det kan sannolikt dock bli svårt att driva igenom en sådan modell i praktiken, särskilt i områden med många små fastighetsägare. Om kostnaden är hög, men inte får överstiga 10% av en fastighets marknadsvärde, vem tar då resterande kostnad? Enligt planerarnas uppfattning råder det dessutom stora osäkerheter gällande konsekvenserna av klimatrisker i lagstiftningen. Det handlar inte bara om kostnaden utan om ansvarsfördelningen. I vilka avseenden kommunen har ansvar och i vilka avseenden fastighetsägarna har det, något som vi redan idag ser konflikter kring. Särskilt frågan om översvämning är något man från detaljplanearbeten redan nu ser en förskjutning av att ansvar oftare hamnar hos kommuner som redan har dåligt med resurser. Det finns å andra sidan fördelar att visa på i vissa fall då fastighetsägare behöver vidta åtgärder för att kommunen inte gör det, men det känns som något som kan vara väldigt svårt att redovisa i karta, fast man redan nu avsätter ytor för klimatanpassning.

Bedömning utifrån kommunstyrelsens resultatmål

Planeringsberedskap skall finnas för bostäder, verksamhetsmark och handel
Kommunen ska ha god framförhållning gällande strategisk planering för att på ett effektivt sätt möta medborgarnas, marknadens och den kommunala organisationens efterfrågan och behov av bostäder, verksamhetsmark och handel. Viktiga faktorer för en god planeringsberedskap är Strategisk beredskap (ÖP, FÖP, program, riktlinjer) Markberedskap (strategiska markköp) Resurs- och organisationsberedskap (personalresurser och genomförbarhet)

Minskade utsläpp i luft och vattendrag och minskat klimatavtryck
Resultatmålet är kopplat mot två av KF:s strategiska mål: Kommunen, medborgarna och företagen minskar tillsammans klimatutsläpp och miljöpåverkan samt Levande havsmiljö.
Fokusområden är minskade utsläpp från trafik, enskilda avlopp och av mikroplaster. Energieffektivisering, omställning till förnybara bränslen och en övergång till mer hållbar konsumtion är också prioriterade områden. När det gäller utsläpp till vattenmiljö ska påverkan från dag- och spillvatten samt ytavrinning beaktas. Information, kunskap och samverkan är viktiga verktyg för att nå målet.

Kommunens användning av fossila bränslen ska minska, med målet att vara fossilfritt 2030
Kommunen ska verka för att hela kommunen (medborgare, näringsliv och kommunkoncern) ska minska användningen av fossila bränslen. Användningen av fossila bränslen inom förvaltningen ska upphöra till 2030.

Bedömning utifrån miljö, hållbarhet och mål i Agenda 2030

Agenda 2030 är en handlingsplan med mål för omställning till ett hållbart samhälle för människorna, planeten och välståndet. Agenda 2030:s mål och delmål är integrerade och odelbara och omfattar samtliga tre dimensioner av hållbar utveckling: den ekonomiska, den sociala och den miljömässiga.

Utredningen Bättre förutsättningar för klimatanpassning och de förslag som presenteras i Betänkande av Klimatanpassningsutredningen 2025 kan ses som utstakande av en riktning för Sverige mot att framför allt nå stora delar av mål 13 i Agenda 2030-arbetet. Mål 13 benämns Bekämpa klimatförändringarna och syftar till att vidta omedelbara åtgärder för att bekämpa klimatförändringarna och deras konsekvenser. I målet beskrivs att klimatförändringarna är en av vår tids största utmaningar. En stor andel av de ökade utsläppen av växthusgaser i atmosfären kommer från sättet vi utvinner, omvandlar och använder fossil energi. Som följd av de ökade utsläppen riskerar vi gå mot en genomsnittlig global uppvärmning som överstiger två grader Celsius, vilket skulle få allvarliga konsekvenser för ekosystem, havsförsurning, mänsklig säkerhet, matproduktion, vattentillgång, hälsa och med ökad risk för väderrelaterade naturkatastrofer.
Delmålen i målet som i första hand berörs av ärendet bedöms vara:
Delmål 13.1 Stärk motståndskraften mot och anpassningsförmågan till klimatrelaterade katastrofer.
Delmål 13.2 Integrera åtgärder mot klimatförändringar i politik och planering.
Delmål 13.3 Öka kunskap och kapacitet för att hantera klimatförändringar.

Övriga globala mål som indirekt kan ses beröras av remissens frågeställningar är mål 6 Rent vatten och sanitet för alla, mål 7 Hållbar energi för alla, mål 9 Hållbar industri, innovationer och infrastruktur, mål 11 Hållbar städer och samhällen, mål 12 Hållbar konsumtion och produktion, mål 14 Hav och marina resurser samt mål 15 Ekosystem och biologiska mångfald.

Bedömning utifrån politiska styrdokument

Beroende på om utredningens förslag till ändringar i befintlig lagstiftning samt förslag till ny lagstiftning genomförs kan relevanta kommunala styrdokument behöva revideras.

Bedömning utifrån ett medborgar- och brukarperspektiv

Syftet med utredningen var att bidra till ett samhälle som är bättre rustat för klimatförändringarnas effekter. Med detta syfte som stöd får ärendet anses medföra stor medborgarnytta utifrån ett brett perspektiv.

Bedömning utifrån ett medarbetarperspektiv

Flera av de föreslagna ändringarna i nuvarande lagstiftning kan komma att innebära en ökad arbetsbelastning på kommunerna och några av deras förvaltningar. I första hand ser detta ut att komma att beröra de verksamheter som arbetar med dagvatten inom kommunalt va samt kommunernas funktioner som arbetar med detaljplanering.

Ekonomisk bedömning

Utredningen föreslår att kostnaderna för de något utökade skyldigheterna för kommunerna och för beredningen av förslaget om ett utökat statligt ansvar för skyddet mot stigande havsnivåer ska finansieras ur befintliga anslag för klimatanpassning.

Ekonom eller ekonomichefen har inte gjort någon finansiell bedömning.

De förslag till författningsändringar och ny lagstiftning, samt utökat statligt ansvar som utredningen föreslår, kommer att beröra alla kommuner så någon jämförelse mellan kommuner är inte relevant för ärendet.

Förslag till beslut

Tjänsteskrivelsen antas som remissyttrande.

Mirsad Radoncic
Tf Sektorchef Samhällsbyggnad

Tony Strandh
Verksamhetschef

Expedieras till:
kn.remissvar@regeringskansliet.se
kn.kl@regeringskansliet.se

För kännedom till:
Tony.strand@kungalv.se
Pernilla.attnasbjork@kungalv.se
Katarina.bjelke@kungalv.se

Bättre förutsättningar för klimatanpassning

Betänkande av Klimatanpassningsutredningen 2025

Stockholm 2025

STATENS OFFENTLIGA UTREDNINGAR

SOU 2025:51

SOU och Ds finns på regeringen.se under Rättsliga dokument.

Svara på remiss – hur och varför
Statsrådsberedningen, *SB PM 2021:1.*
Information för dem som ska svara på remiss finns tillgänglig på regeringen.se/remisser.

Layout: Kommittéservice, Regeringskansliet
Omslag: Elanders Sverige AB
Omslagsbild: Follow the leaders. © Isaac Cordal. Berlin, Germany. 2011
Tryck och remisshantering: Elanders Sverige AB, Stockholm 2025

ISBN 978-91-525-1239-5 (tryck)
ISBN 978-91-525-1240-1 (pdf)
ISSN 0375-250X

Till statsrådet Romina Pourmokhtari

Regeringen beslutade den 14 mars 2024 att ge en särskild utredare i uppdrag att analysera och vid behov föreslå ny eller anpassad lagstiftning för att effektiva klimatanpassningsåtgärder ska kunna genomföras (dir. 2024:31). Samma dag förordnades tekniska rådet Johan Hjalmarsson som särskild utredare.

Som huvudsekreterare i utredningen anställdes den 18 mars 2024 ämnesrådet Lars Arell och den 13 maj 2024 anställdes seniora miljöjuristen Sarah Berwick som sekreterare.

Som sakkunnig förordnades den 16 september 2024 rättssakkunniga Cecilia Drum. Samma dag förordnades handläggaren Kester Gibson, juristen Ursula Gårdendahl, departementssekreteraren Ida Holmgren, utredaren vattenhantering Eva Johansson, civilingenjören Lovisa Lagerblad, kanslirådet Ludvig Lundgren, förbundsjuristen Olof Moberg, civilingenjören Anders Rimne, chefen utveckling & hållbarhet Rikard Silverfur, strategen för klimatanpassning & civil beredskap Ulf Thysell och kanslirådet Helena Wickström som experter i utredningen.

Utredning har antagit namnet Klimatanpassningsutredningen 2025.

Betänkandet är skrivet i vi-form. Med detta avses utredaren och utredningssekretariatet. Jag är emellertid ensam ansvarig för samtliga förslag.

I och med överlämnandet av betänkandet *Bättre förutsättningar för klimatanpassning* SOU 2025:51 är uppdraget avslutat.

Stockholm i april 2025

Johan Hjalmarsson

Lars Arell
Sarah Berwick

Innehåll

Sammanfattning 15

1 Författningsförslag 31

1.1 Förslag till lag om medfinansiering av kommunala klimatanpassningsåtgärder 31

1.2 Förslag till lag om ändring i miljöbalken 36

1.3 Förslag till lag om ändring i väglagen (1971:948) 38

1.4 Förslag till lag om ändring i ledningsrättslagen (1973:1144) 40

1.5 Förslag till lag om ändring i lagen (1995:1649) om byggande av järnväg 42

1.6 Förslag till lag om ändring i lagen (2006:412) om allmänna vattentjänster 44

1.7 Förslag till lag om ändring i plan- och bygglagen (2010:900) 46

1.8 Förslag till förordning om ändring i vägförordningen (2012:707) 50

1.9 Förslag till förordning om ändring i förordningen (1998:899) om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd 51

2 Om utredningsarbetet och betänkandets innehåll 53

2.1 Äganderätten i betänkandet 54

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

3 Gällande rätt och pågående lagstiftningsarbeten 57

3.1 Gällande rätt 57
3.1.1 FN:s klimatkonvention och Parisavtalet 57
3.1.2 Sendairamverket för katastrofriskreducering 58
3.1.3 EU:s klimatlag 59
3.1.4 EU:s klimatanpassningsstrategi 59
3.1.5 Ramdirektivet för vatten 60
3.1.6 Översvämningsdirektivet 61
3.1.7 Kommunalrätt 62
3.1.8 Plan- och bygglagstiftningen 65
3.1.9 Allmänna vattentjänster 72
3.1.10 Krisberedskap och skydd mot olyckor 75
3.1.11 Miljöbalken 78
3.1.12 Fastighetslagstiftning 86
3.1.13 Byggande av väg- och järnväg 91
3.1.14 Egendomsskyddet 93
3.1.15 Förordningen om myndigheters klimatanpassningsarbete 94

3.2 Pågående och nyligen avslutade lagstiftningsarbeten 94
3.2.1 Lagstiftningsarbeten inom EU 95
3.2.2 En enklare hantering av vattenfrågor vid planläggning och byggande (SOU 2023:72) 96
3.2.3 Kommuners och regioners grundläggande beredskap inför kris och krig (SOU 2024:65) 97
3.2.4 Ökad va-beredskap (SOU 2024:82) 98
3.2.5 En ny samordnad miljöbedömnings- och tillståndsprövningsprocess (SOU 2024:98) 98

3.3 Tidigare utredningar av relevans för utredningen 99
3.3.1 Sverige inför klimatförändringarna – hot och möjligheter (SOU 2007:60) 99
3.3.2 I vått och torrt (SOU 2014:35) 100
3.3.3 Vem har ansvaret? (SOU 2017:42) 101
3.3.4 Vägar till hållbara vattentjänster (SOU 2018:34) 103

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

4 Klimatanpassning ... 105

4.1 Klimatförändringarna och deras effekter ... 105
4.1.1 Stigande temperaturer påverkar hela samhället ... 106
4.1.2 Hur stora är förändringarna? ... 107

4.2 Ansvar för klimatanpassning ... 110

4.3 Några perspektiv på klimatanpassning ... 113
4.3.1 Hör klimatpåverkan och klimatanpassning ihop? ... 114
4.3.2 Klimatanpassning – ta tillvara möjligheter eller hantera risker? ... 115
4.3.3 Klimatanpassning – åtgärda nu eller ta höjd för framtida förändring? ... 116
4.3.4 Klimatanpassning – förändring eller skydd? ... 117
4.3.5 Klimatanpassning – lokalt eller centralt? ... 118
4.3.6 Effektivitet – samhällsekonomi eller marknadsekonomi? ... 120

4.4 Våra vägval ... 121

5 Gjorda avgränsningar ... 131

5.1 Vissa frågor utreds redan i annan ordning ... 131
5.1.1 Miljöprocessfrågor ... 131
5.1.2 Relationen till beredskapsfrågor ... 132
5.1.3 Förköp som instrument för klimatanpassning ... 132

5.2 Bättre kunskap och kompetensbrist ... 133

5.3 Statlig organisation och regeringens styrning och uppföljning ... 134
5.3.1 Länsstyrelsen har en nyckelroll ... 135

5.4 Bidrag till klimatanpassningsåtgärder ... 135

5.5 De finansiella systemens regelverk ... 136

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

6 Hinder för klimatanpassningsåtgärder 139

6.1 Okunskap och osäkerhet är ett hinder för effektivt genomförande 139
6.1.1 Nationella riktlinjer skulle minska osäkerheten 140

6.2 Vilka hinder har vi identifierat? 142

6.3 Hinder för tillgång till mark och möjligheter för fastighetsägare att samarbeta 143

7 Ett kommunalt samordningsansvar 147

7.1 Vad innebär ett samordningsansvar? 147
7.1.1 Samordningsansvar för kommunerna i gällande rätt 148
7.1.2 Samordningsansvar enligt Nationella expertrådet för klimatanpassning 150
7.1.3 Samordningsansvar enligt Sveriges Kommuner och Regioner 150
7.1.4 Möjliga delar i ett samordningsansvar 151

7.2 Den kommunala kompetensen och likställighetsprincipen 152

7.3 Befintliga krav på kommuner att planera för klimatrelaterade risker 155

7.4 Mellankommunal samverkan 156

7.5 Kommunens ansvar för mark som inte är lämplig att bebygga 158

7.6 Ett samordningsansvar är inte en lösning 160

8 Förslag som klimatanpassar dagens lagstiftning 163

8.1 Klimatanpassningsåtgärder som särskilt skäl för dispens från strandskyddet 164

8.2 Tillfälligt marktillträde för att skydda eller återställa väg och järnväg 169

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

8.3 Öppna dagvattenanordningar ska omfattas av ledningsrättslagen ... 174
8.4 Dagvattensystemets kapacitet ska regleras i lag ... 180
8.5 Va-huvudmannen ska lämna uppgifter om dagvattensystemets kapacitet ... 186
8.6 Kommunen ska i översiktsplanen redovisa vilka klimatanpassningsåtgärder kommunen avser att initiera ... 190
8.7 Markreservat för klimatanpassningsanläggningar ska kunna införas i en detaljplan ... 197
8.8 Möjligheten att villkora bygglov med en anläggning för klimatanpassning utökas ... 202
8.9 Kommunen ska ändra eller upphäva detaljplaner som medför för stora risker ... 205
8.10 Kommunen ska tillhandahålla underlag när en fastighetsägare vill vidta åtgärder ... 213
8.11 Föreskrifter om högsta inomhustemperatur för känsliga grupper ... 216

9 Havsnivåhöjningar ... 227

9.1 Havsnivåhöjningar är inte jämförbara med andra risker ... 227
9.1.1 Stora osäkerheter men en entydig riktning ... 227
9.1.2 Bara vissa kommuner är berörda ... 228
9.1.3 Ett enkelt metodval – men ett svårt beslut ... 228
9.1.4 En permanent förvaltning ... 229
9.1.5 Stora nationella intressen på spel ... 229
9.1.6 Den internationella dimensionen ... 230
9.1.7 Säkerhetspolitiska överväganden ... 230
9.2 Bedömningar och förslag ... 231
9.2.1 Ett statligt ansvar för skyddet mot översvämningar från havet ... 231
9.2.2 Behovet av en snabb och tydlig process ... 233
9.2.3 Att tydliggöra statens roll och prioriteringar i utbyggnaden av kustskydd – en beredningsprocess i två steg ... 234

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

9.2.4 Riksdagen bör besluta om statens åtagande 248
9.2.5 Möjligheten att skydda kusterna runt Östersjön tillsammans med andra länder bör utredas..... 252
9.2.6 Stigande havsnivåer påverkar befintliga riksintressen..... 254

10 Finansieringsmodeller 257

10.1 Utgångspunkter..... 257

10.2 Frivilliga överenskommelser är alltid möjliga..... 258

10.3 Befintliga författningsreglerade modeller 259
10.3.1 Gemensamhetsanläggningar..... 259
10.3.2 Va-kollektivsmodellen 260
10.3.3 Gatukostnadsersättning..... 261
10.3.4 Medfinansieringsersättning 262
10.3.5 Fördelning av utredningskostnader vid avhjälpande av föroreningsskada 263

10.4 Det behövs en ny finansieringsmodell för klimatanpassningsåtgärder..... 263
10.4.1 Förutsättningar för en modell..... 265

10.5 En ny lag om fastighetsägares medfinansiering av kommunala klimatanpassningsåtgärder 269
10.5.1 Vilka fastighetsägare ska betala? 275

10.6 Förfarandet enligt den nya lagen 278
10.6.1 Beslut innan klimatanpassningsåtgärden genomförs..... 279
10.6.2 Efter genomförandet..... 292
10.6.3 Framtida ansvarsförhållanden 294
10.6.4 Domstolsprövning 296
10.6.5 Inget behov av föreskrifter..... 298

10.7 Kostnadsfördelningen mellan staten och kommuner bestäms från fall till fall..... 298

10.8 Kostnadsfördelning mellan kommuner..... 299

10.9 Statsbidrag och EU-bidrag förblir viktiga..... 300

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

11 Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser samt genomförandefrågor ... 301

11.1 Ikraftträdandebestämmelser ... 301

11.2 Övergångsbestämmelser ... 302
11.2.1 Förslag till ändringar i PBL ... 302
11.2.2 Övriga förslag ... 303

11.3 Förslagens inbördes beroende ... 304

11.4 Uppföljning av förslagen ... 305

12 Bedömningar och överväganden som inte lett till förslag ... 309

12.1 Bedömningar som inte aktualiserar behov av författningsändringar ... 309
12.1.1 Dagvattensystemet utgör en del av skyddet mot översvämningar ... 309
12.1.2 Vissa klimatanpassningsåtgärder kan redan i dag finansieras via va-avgifter ... 311
12.1.3 Lagkrav på klimatresiliensdeklarationer bör inte införas ... 314

12.2 Bedömningar som kan föranleda författningsändringar ... 316
12.2.1 Bestämmelserna om dammsäkerhet för skyddsvallar bör ses över ... 316
12.2.2 Klimatförändringar och minskade krav på bygglov ... 318
12.2.3 Gemensamhetsanläggningar och markavvattning ... 319

13 Konsekvenser ... 323

13.1 Vilka problem ska lösas? ... 323

13.2 Det offentliga åtagandet ... 324

13.3 Övergripande om förslagen ... 324

13.4 Nollalternativet och alternativa förslag ... 325
13.4.1 Nollalternativet ... 325
13.4.2 Alternativa förslag ... 327

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

13.5 Konsekvenserna av förslagen 329
13.5.1 Statligt ansvar för skyddet mot översvämningar från havet 329
13.5.2 Fastighetsägares medfinansiering av kommunala klimatanpassningsåtgärder 331
13.5.3 Övriga förslag 332
13.5.4 Kostnader 338
13.5.5 Sveriges konkurrenskraft 343
13.5.6 Andra konsekvenser 344
13.6 Mål, målkonflikter och synergier 345
13.7 Mindre ingripande förslag 345
13.8 Den kommunala självstyrelsen 345
13.9 Förenlighet med EU-rätten 347
13.10 Ikraftträdande och uppföljning 347

14 Författningskommentar 349

14.1 Förslaget till lag om medfinansiering av kommunala klimatanpassningsåtgärder 349
14.2 Förslaget till lag om ändring i miljöbalken 364
14.3 Förslaget till lag om ändring i väglagen (1971:948) 366
14.4 Förslaget till lag om ändring i ledningsrättslagen (1973:1144) 369
14.5 Förslaget till lag om ändring i lagen (1995:1649) om byggande av järnväg 370
14.6 Förslaget till lag om ändring i lagen (2006:412) om allmänna vattentjänster 373
14.7 Förslaget till lag om ändring i plan- och bygglagen (2010:900) 375

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

Bilagor

Bilaga 1 Kommittédirektiv 2024:31 385
Bilaga 2 Författningsförslag rörande havsnivåhöjningar 391
Bilaga 3 Uppdrag och direktiv rörande havsnivåhöjningar 393
Bilaga 4 Genomförda möten 405

Sammanfattning

Vi har haft i uppdrag att analysera och vid behov föreslå ny eller anpassad lagstiftning för att effektiva klimatanpassningsåtgärder ska kunna genomföras. Vi har även haft i uppdrag att identifiera möjliga finansieringsmodeller för att långsiktigt fördela kostnaderna mellan de aktörer som drar nytta av en klimatanpassningsåtgärd.

Vi lämnar elva förslag till förändringar i befintlig lagstiftning som skapar bättre förutsättningar för genomförandet av klimatanpassningsåtgärder. Med det avser vi i första hand sådana åtgärder som tar mark i anspråk för att skydda byggnader eller annan egendom mot skador från naturhändelser. Det kan exempelvis handla om att anlägga vallar eller diken, men också om att schakta bort instabil mark.

Vi föreslår också att staten bör ta på sig ansvaret för att etablera skydd mot översvämningar från havet längs vissa kuststräckor och lämnar förslag på en process för detta.

Vi lämnar vidare förslag på en ny lag som gör det möjligt för en kommun att ta ut en del av kostnaderna för en klimatanpassningsåtgärd som kommunen genomför av fastighetsägare, vars fastigheter skyddas av åtgärden.

Förslag som klimatanpassar dagens lagstiftning

Vi lämnar elva förslag till förändringar i befintliga författningar som bygger vidare på och utvidgar dagens lagstiftning. Förslagen kan genomföras oberoende av varandra. Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 januari 2027 om inget annat anges.

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

Kommunen ska i översiktsplanen redovisa vilka klimatanpassningsåtgärder kommunen avser att initiera

Genom en ändring i plan- och bygglagen (2010:900), PBL, infördes år 2018 ett krav på att kommunerna i översiktsplanen ska redovisa sin syn på risken för skador på den byggda miljön orsakade av ett antal klimatrelaterade naturhändelser: översvämning, ras, skred och erosion.

Vi föreslår ett tillägg som innebär att det av översiktsplanen även ska framgå vilka intentioner kommunen har för att minska riskerna genom att ta initiativ till någon form av förebyggande fysiska åtgärder. Det kan handla om skyddsvallar eller fördröjningsmagasin som skydd mot översvämningar eller spontning för att förebygga skred. Genom denna redovisning blir det lättare för fastighetsägare att överblicka var kommunen anser att riskerna bör mötas med fysiska skyddsåtgärder – och var kommunen avser att inte vidta några sådana åtgärder. I det sistnämnda fallet kan berörda fastighetsägare själva behöva vidta skyddsåtgärder för att minska risken för översvämningar m.m.

De risker som ska redovisas i översiktsplanen är delvis samma risker som kommunen är skyldig att redovisa i andra dokument enligt annan lagstiftning. För att markera värdet av att de antaganden som görs om effekterna av ett förändrat klimat är desamma i alla sammanhang där kommunen gör sådana bedömningar, föreslår vi att redovisningen i översiktsplanen ska ta hänsyn till de bedömningar av klimatrelaterade risker som gjorts i andra dokument.

Kommunen ska ändra eller upphäva detaljplaner som medför för stora risker

Alla kommunala planer som medger byggande, ända sedan 1800-talet, fortsätter att gälla som detaljplaner tills de ändras eller upphävs. Eftersom det är förenat med arbete och därmed med kostnader att ändra en detaljplan görs nästan inga planändringar bara för att hålla planerna aktuella. Det finns därför detaljplaner där riskerna för naturhändelser aldrig har prövats eller där riskerna ökat sedan planen antogs. Vid en prövning utifrån dagens regelverk skulle viss detaljplanelagd mark där planen medger att byggnader får uppföras, i dag inte anses lämplig att bebygga.

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

Vi menar att det av flera skäl är olämpligt att obebyggda fastigheter där det finns stora risker framstår som byggklara. Att obebyggda fastigheter omsätts och pantsätts på marknaden med ett värde som om de fick bebyggas är ett problem i sig. När en köpare av en sådan fastighet söker bygglov ska byggnadsnämnden som utgångspunkt bevilja ansökan, även om riskerna är stora. Alternativt kan nämnden neka det sökta bygglovet – efter att först ha ändrat detaljplanen – med hänvisning till riskerna. I det fallet uppstår förgäveskostnader för köparen, eftersom det är förenat med kostnader att ta fram det underlag som behövs för att kunna ansöka om bygglov. Inget av detta är önskvärt.

Vi föreslår att kommunerna ska vara skyldiga att upphäva eller ändra detaljplaner i den del det finns obebyggda tomter där risken för klimatrelaterade översvämningar, ras, skred eller erosion är stor.

Vi föreslår att kommunerna ska få sex år på sig att identifiera och eventuellt åtgärda riskerna, innan kravet börjar tillämpas.

Föreskrifter om högsta inomhustemperatur för känsliga grupper

Värmeböljor är den naturhändelse som orsakar flest dödsfall och antalet värmeböljor kommer att öka på grund av klimatförändringarna. För den som tillbringar hela eller nästan hela tiden inomhus är det avgörande att inomhustemperaturen en varm sommardag kan hållas lägre än utomhustemperaturen.

Det finns i dag allmänna råd från Folkhälsomyndigheten som anger 26 °C som högsta temperatur inomhus som ett riktvärde sommartid. De följs upp genom kommunal tillsyn som kan leda till förelägganden gentemot fastighetsägaren eller verksamhetsutövaren, beroende på vem som anses ha förutsättningar att se till att temperaturen hålls nere.

Vi anser att hälsoriskerna förknippade med värmeböljor är så allvarliga att det bör införas ett krav på högsta inomhustemperatur i behovsbedömda boenden för äldre och funktionshindrade. Vi föreslår därför att Folkhälsomyndigheten ska få en rätt att utfärda föreskrifter, något myndigheten i dag saknar. Vi lämnar dock inget eget förslag om vilken högsta temperatur som ska anges i föreskrifterna.

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

Öppna dagvattenanordningar ska omfattas av ledningsrättslagen

Ledningsrätt är en rätt att ta annans mark i anspråk som en ledningsägare kan erhålla genom en lantmäteriförrättning. Vid förrättningen prövas nyttan av ledningen i förhållande till de nackdelar det innebär för ägaren till den fastighet där ledningen ska förläggas, varvid även ersättning för intrånget beslutas. Ledningsrätt kan ges till ägare av sådana ledningar som finns uppräknade i ledningsrättslagen (1973:1144), t.ex. el- och avloppsledningar. Förutom för själva ledningarna kan ledningsrätt ges för t.ex. transformatorstationer och reningsanläggningar som har ett funktionellt samband med den egentliga ledningen.

För vatten- och avloppsanläggningar som ingår i en allmän va-anläggning kan va-huvudmannen, dvs. den kommunala förvaltning eller det bolag som sköter vatten och avlopp, få ledningsrätt. Avloppsanläggningar innefattar också de rör och diken som används för att leda bort dagvatten. För diken får dock inte ledningsrätt ges, även om de ingår i en allmän va-anläggning.

I ett förändrat klimat med mer nederbörd kommer det att finnas behov av att öka kapaciteten i dagvattennätet. Att hantera stora mängder dagvatten genom rörledningar och andra typer av tekniska anläggningar är dock kostsamt. För att underlätta förvaltningen av allmänna va-anläggningar och att göra valet mellan öppna och rörförlagda dagvattenlösningar oberoende av på vilken grund marktillträde kan erhållas, föreslår vi att ledningsrätt ska kunna ges även för öppna delar av det allmänna dagvattennätet.

Tillfälligt marktillträde för att skydda eller återställa väg och järnväg

Den som vill få tillträde till mark för att bygga en allmän väg eller en järnväg får det genom att upprätta en vägplan enligt väglagen (1971:948) respektive en järnvägsplan enligt lagen (1995:1649) om byggande av järnväg. I en sådan plan avgränsas det område inom vilket arbeten för att sköta vägen eller järnvägen får bedrivas. En permanent omdragning eller utvidgning kräver en ny plan.

Behöver den som har ansvar för vägen eller järnvägen – vanligtvis Trafikverket eller en kommun – under en begränsad tid använda mark utanför det fastställda väg- eller järnvägsområdet avtalar man i första hand om tillträde med den som äger marken. Kommer man inte över-

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

ens kan länsstyrelsen bevilja tillfälligt marktillträde för vissa arbeten, t.ex. för att bygga en tillfällig väg eller järnväg om den ordinarie måste repareras.

Vi föreslår att länsstyrelsen även ska kunna ge tidsbegränsade tillstånd för att göra undersökningar och undanröja risker för t.ex. ras och översvämningar. Länsstyrelsen ska dessutom kunna ge ett sådant tidsbegränsat tillstånd om det behövs för att kunna återställa en väg eller järnväg som skadats så svårt av t.ex. skred att återställningsarbetena måste ske delvis utanför det fastställda planområdet.

Markreservat för klimatanpassningsanläggningar ska kunna införas i en detaljplan

En kommun kan enligt PBL i en detaljplan bestämma markreservat för trafik- och väganläggningar, energianläggningar, anordningar för elektroniska kommunikationsnät och ledningar som behövs för allmänna ändamål. Det handlar huvudsakligen om sådana anläggningar som behöver etableras för att detaljplanen ska kunna genomföras i övrigt, men som kommunen inte nödvändigtvis avser att genomföra själv. Det kan även handla om att marken kan användas som kvartersmark, men där markreservatet används för att säkerställa att bygglov inte ges på ett sätt som skulle omöjliggöra anläggningen. Reservatet ger i sig ingen rätt att ta mark i anspråk, utan sådan rätt måste skapas genom särskilda beslut om t.ex. servitut eller ledningsrätt när det blir aktuellt att genomföra anläggningen.

Vi föreslår att samma typ av markreservat ska kunna inrättas för anläggningar som inte behövs i nuvarande klimat, men som kan bli aktuella i ett förändrat klimat. Det kan exempelvis handla om att kommunen bedömer att det i framtiden kommer att finnas behov av ett översvämningsskydd på sådan mark som enligt planen ska utgöra kvartersmark för exempelvis bostäder, men där marken såväl före som efter anläggandet av skyddet ska kunna användas som tomtmark.

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

Möjligheten att villkora bygglov med en anläggning för klimatanpassning utökas

En kommun kan enligt PBL i en detaljplan bestämma att byggnadsnämnden inte får ge bygglov förrän gemensamma nyttigheter i form av t.ex. vägar, fjärrvärme eller vatten och avlopp finns på plats. Möjligheten att införa denna typ av villkor är ett sätt att säkerställa att de nödvändiga åtgärderna genomförs i de fall någon annan än kommunen ansvarar för genomförandet av planen, exempelvis när planen genomförs av en exploatör vars affärsidé är att utveckla obebyggd mark. Ett sådant villkor kan även avse åtgärder för skydd och säkerhet, vilket innefattar klimatanpassningsåtgärder, men den nuvarande bestämmelsen är avgränsad till sådana åtgärder som kan utföras på den egna tomten.

Vi föreslår en bestämmelse som kan användas i de fall där det finns ett behov av att villkora byggrätten i förhållande till klimatanpassningsåtgärder som skyddar fler än enstaka byggnader. Det kan handla om anläggningar i form av t.ex. en vall eller damm för att skydda den tillkommande bebyggelsen mot översvämningar.

Kommunen ska tillhandahålla underlag när en fastighetsägare vill genomföra en klimatanpassningsåtgärd

Byggnadsnämnden har enligt PBL en skyldighet att lämna upplysningar om planläggning, byggande och fastighetsbildning. Den fastighetsägare som vill skydda sin egendom mot skador som kan följa av översvämning, ras, skred eller erosion kommer att vilja veta vilka kända risker som finns i anslutning till den egna fastigheten och vilka eventuella åtgärder kommunen avser att vidta för att begränsa dem.

För att underlätta för sådana fastighetsägare föreslår vi en särskild upplysningsskyldighet för byggnadsnämnden avseende sådana naturhändelser. Förslaget utvidgar den nuvarande upplysningsskyldigheten till att omfatta fler uppgifter, men bara i förhållande till den som avser att genomföra en klimatanpassningsåtgärd.

Vi lämnar också ett liknande förslag om att va-huvudmannen ska tillhandahålla uppgifter om dagvattennätets kapacitet (se nedan).

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

Va-huvudmannen ska lämna uppgifter om dagvattensystemets kapacitet

Den fastighetsägare som vill skydda sin egendom mot översvämningar kan på sin mark vidta åtgärder för att leda bort eller fördröja vatten. Oavsett hur det görs och vilka tillstånd som kan bli aktuella så kommer omgivningen att påverkas, positivt eller negativt.

För att de fastighetsägare som vill minska risken för skador genom förebyggande åtgärder ska få bättre förutsättningar att bedöma vilka effekter olika lösningar ger, föreslår vi en ändring i lagen (2006:412) om allmänna vattentjänster (vattentjänstlagen) som innebär att va-huvudmannen ska vara skyldig att lämna uppgifter om dagvattensystemets kapacitet i anslutning till den aktuella fastigheten. Förslaget medför att va-huvudmannens behov av att ha tillräcklig kunskap om den egna anläggningens kapacitet ökar.

Som redan framgått föreslår vi att byggnadsnämnden ska ha en liknande skyldighet att lämna visst underlag till fastighetsägare (se ovan).

Dagvattensystemets kapacitet ska regleras i lag

En allmän dagvattenanläggning ska enligt domstolspraxis sedan början av 1990-talet kunna ta emot och bortleda den mängd vatten som motsvarar ett tioårsregn, dvs. de regnmängder som uppträder med den årliga sannolikheten 1/10. Det är en tolkning av en bestämmelse i vattentjänstlagen som anger att den allmänna dagvattenanläggningen ska tillgodose skäliga anspråk på säkerhet.

Vi föreslår att det ska framgå direkt av vattentjänstlagen vad som krävs av en allmän dagvattenanläggning i detta avseende. Det gör det tydligare för andra aktörer, både inom och utom kommunen, att bedöma hur långt va-huvudmannens lagreglerade ansvar för att ta omhand dagvatten sträcker sig. Det ger även en bättre utgångspunkt för överenskommelser mellan kommunen, fastighetsägare och va-huvudmannen om hur större mängder vatten ska hanteras.

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

Klimatanpassningsåtgärder som särskilt skäl för upphävande av och dispens från strandskyddet

Bebyggelse och andra områden i strandnära lägen löper av naturliga skäl störst risk att drabbas av skador till följd av översvämningar från havet, sjöar eller vattendrag. Många klimatanpassningsåtgärder behöver således genomföras inom områden som omfattas av strandskydd, där det krävs upphävande eller dispens för att bygga eller vidta vissa andra åtgärder. Bestämmelserna om strandskydd kan i vissa fall hindra eller försvåra genomförandet av sådana åtgärder.

För upphävande och dispens krävs särskilda skäl och de skäl som kan godtas finns uppräknade i sex punkter i miljöbalken. En tidigare utredning har föreslagit en sjunde punkt för att göra det lättare att få dispens för klimatanpassningsåtgärder, men förslaget har inte genomförts.

Vi upprepar den tidigare utredningens förslag med några mindre justeringar.

Vårt förslag innebär att ska vara möjligt att vid prövningen beakta om ett område som omfattas av strandskydd behövs för en anläggning, anordning eller åtgärd som ska förebygga eller minska en betydande risk för en skada på miljön, människors liv eller hälsa eller egendom till följd av effekterna av ett förändrat klimat (klimatanpassningsåtgärd), förutsatt att behovet av åtgärden inte kan tillgodoses utanför området.

Ett utökat statligt ansvar för skydd när havet stiger

Stigande havsnivåer är en effekt av klimatförändringarna som skiljer sig åt från andra naturhändelser som medför ökade risker. I Sverige har landhöjningen hittills varit snabbare än havnivåhöjningen, men det förhållandet ändras nu med början i södra Sverige.

Staten bör ta ett ansvar

Havsnivåerna kommer, åtminstone i södra Sverige, att öka snabbare än landhöjningen och då orsaka stora skador eftersom betydande nationella intressen finns lokaliserade längs kusten. Att betydande nationella intressen riskerar att skadas av havsnivåhöjningarna talar

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

för att det inte enbart är en kommunal fråga att bedöma hur risken för översvämningar längs kusten ska mötas.

Till skillnad från skydd mot översvämningar orsakade av skyfall eller stigande nivåer i vattendrag är havnivåhöjningarna irreversibla. Ett beslut om att etablera skydd mot översvämningar från havet måste därför fattas i medvetande om att det i förlängningen innebär ett åtagande att för all framtid hålla havet ute.

En process i två steg för att etablera statens ansvar

Stigande havsnivåer kommer inte att orsaka stora skador på kort sikt. Det är ändå viktigt att staten i närtid gör tydligt var det finns ett nationellt intresse av att permanenta kustskydd kommer till stånd, och gör det till ett statligt ansvar att så sker. För närvarande avsätter många kustkommuner i södra Sverige betydande resurser åt att planera för och i några fall bygga egna kustskydd, med varierande ambitionsnivå. Samtidigt finns det en mer eller mindre uttalad förväntan om att staten ska bidra till att finansiera kustskydd, något som ibland sker redan i dag. Om staten inte snabbt gör tydligt vad som är statens ansvar när det gäller skyddet mot översvämningar från havet kommer det att uppstå svåra beslutssituationer i den händelse havet stiger snabbt och de kommunala resurserna att utöka redan etablerade skydd inte räcker till. Ett statligt ställningstagande i närtid ger tydliga besked till kommunerna om var de kan förvänta sig statliga insatser, och i vilka fall de själva behöver välja om de ska planera för ett ordnat tillbakadragande eller att på egen hand etablera ett skydd mot havet.

Vi föreslår en beredningsprocess i två steg under fem år. Processen leder fram till ett beslut där riksdagen tar ställning till längs vilka kuststräckor staten avser att bygga kustskydd i den takt som krävs för att möta stigande havsnivåer. I ett första steg ska två statliga myndigheter – Boverket och Myndigheten för samhällsskydd och beredskap – prioritera kuststräckor i södra Sverige strikt efter vilka nationella värden som hotas och i vad mån ett kustskydd, i form av en fysisk barriär, långsiktigt är ett effektivt sätt att skydda dessa intressen.

Resultatet av myndigheternas arbete ska ligga till grund för ett andra steg där en parlamentarisk kommitté, efter kontakt med berörda kommuner och företrädare för de statliga intressena på platsen ska lägga konkreta förslag om var statliga kustskydd ska etableras. Kom-

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

mittén ska också föreslå principer för kostnadsfördelning för utförandet, som kan anpassas till lokala förhållanden och önskemål, samt den statliga organisation som ska ansvara för genomförande och förvaltning.

Kommitténs förslag ska utgöra grunden för beslutet där riksdagen pekar ut vilka kuststräckor som ska skyddas och där regeringen bemyndigas att besluta om placering och utformning av kustskydden. De områden som genom sådana regeringsbeslut reserveras för utbyggnaden av kustskydd ska i sin helhet vara av riksintresse enligt miljöbalken och ska därigenom skyddas mot annan verksamhet som kan försvåra ett genomförande. Regeringen ska också ge en eller flera myndigheter i uppdrag att företräda staten i alla frågor som rör kustskydden. Den eller de myndigheter som får sådana uppdrag ska skaffa den rådighet och de tillstånd som krävs för att anlägga kustskydd, och tillsammans med aktuella kommuner planera för ett genomförande som integrerar kustskydden i den befintliga miljön. Myndigheterna kommer i förlängningen också att vara byggherrar för kustskydden.

En anpassning av riksintressen till ett stigande hav

Längs kusten finns ett stort antal områden som bedömts vara av riksintresse av olika myndigheter med stöd av förordningen (1998:896) om hushållning med mark- och vattenområden. När havet stiger kommer dessa riksintressen att påverkas, antingen av de högre vattennivåerna eller av de anläggningar som kommuner och fastighetsägare vill bygga till skydd mot havet. Vi föreslår att de aktuella myndigheterna får i uppdrag att överväga om ett kustskydd är förenligt med de värden som konstituerar riksintresset. Därigenom skapar staten ytterligare klarhet för kommunernas planering.

En modell för fastighetsägares medfinansiering av kommunala klimatanpassningsåtgärder

Enligt våra utredningsdirektiv ska vi identifiera möjliga finansieringsmodeller för åtgärder som genomförs av och gynnar flera aktörer, t.ex. fastighetsägare, försäkringsgivare, näringslivet, kommuner och regioner, samt tar tillvara nationella intressen utan att det innebär ökade statliga åtaganden eller statlig finansiering. Vi har tolkat upp-

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

draget som att det handlar om författningsreglerade modeller som reglerar olika aktörers bidrag till finansiering av klimatanpassningsåtgärder.

Vi bedömer att regler för bankers och försäkringsbolags agerande inte bör regleras på nationell nivå och att näringslivet (i bred mening) bör ha frihet att ingå uppgörelser baserat på sina egna affärsmässiga överväganden. Vi har därför inriktat oss på att identifiera finansieringsmodeller som fördelar kostnader, nyttor och risker mellan kommuner och fastighetsägare. Enligt vår bedömning är det emellertid inte lämpligt att utvidga någon av de författningsreglerade modeller som fördelar kostnader mellan dessa parter som finns i dag till att även omfatta klimatanpassningsåtgärder.

Vi föreslår en modell för att fördela kostnader mellan en kommun och de fastighetsägare som får en nytta av en kommunal klimatanpassningsåtgärd. Modellen har formen av en ny lag. Den nya lagen ger kommuner som genomför en klimatanpassningsåtgärd för att skydda en angelägenhet av allmänt intresse en möjlighet att ta ut en avgift av de fastighetsägare som har en nytta av åtgärden. För att avgiften ska kunna tas ut av en viss fastighetsägare ska det innan åtgärden vidtas finnas en betydande risk för skada på fastigheten vid en naturhändelse och åtgärden ska leda till att denna betydande risk upphör. Det geografiska område där detta villkor är uppfyllt utgör klimatanpassningsåtgärdens medfinansieringsområde.

För att kommunen ska kunna ta ut en avgift måste den först besluta om medfinansieringsområdet, vilka kostnader som ska fördelas och hur kostnaderna ska fördelas mellan fastigheterna inom området. De kostnader som får fördelas får avse genomförande, drift och underhåll frånräknat intäkter från andra än kommunens skattebetalare, t.ex. statsbidrag. Av dessa kostnader får högst hälften debiteras fastighetsägarna inom medfinansieringsområdet. Avgifterna ska fördelas inom medfinansieringsområdet enligt vad som är skäligt med hänsyn till den nytta som varje fastighet har av åtgärden.

Vid bedömningen av nyttan ska kommunen beakta de ytor som är bebyggda respektive obebyggda samt storleken på den risk som upphör. Med hjälp av dessa parametrar ska kommunen konstruera en fördelningsnyckel som ska användas för att beräkna avgiften för varje fastighet inom medfinansieringsområdet. För att avgiften inte ska bli orimligt hög i det enskilda fallet får avgiften för en fastighet inte överstiga tio procent av fastighetens marknadsvärde.

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

När klimatanpassningsåtgärden är genomförd blir fastighetsägarna betalningsskyldiga. Inom ett år efter det att genomförandet avslutats ska kommunen debitera avgiften för att betalningsskyldigheten för fastighetsägarna ska kvarstå.

Konsekvenser av förslagen

Konsekvenserna av våra förslag vad gäller påverkan på viljan att vidta klimatanpassningsåtgärder är väsentligt mindre än andra omvärldsfaktorer. Vi föreslår att kostnaderna för de något utökade skyldigheterna för kommunerna och för beredningen av förslaget om ett utökat statligt ansvar för skyddet mot stigande havsnivåer ska finansieras ur befintliga anslag för klimatanpassning. Påverkan på miljön och de långsiktiga kostnaderna för att bygga och underhålla kustskydd antas bli desamma oavsett våra förslag. De ekonomiska konsekvenserna för de fastighetsägare som kan debiteras avgifter med vår modell för medfinansiering av kommunala klimatanpassningsåtgärder kan bli betydande, även med de föreslagna begränsningsreglerna.

Förslagens förhållande till egendomsskyddet

Vi har vid utformningen av våra förslag till lagändringar och i våra bedömningar i övrigt inte funnit anledning att frångå de bestämmelser till skydd för rätten till egendom som finns i dagens lagstiftning. Vid utformningen av vår modell för fastighetsägares medfinansiering av kommunala klimatanpassningsåtgärder har vi byggt in proportionalitetsavvägningar som gör att vi bedömer att förslaget är förenligt med egendomsskyddet i grundlagen.

Övriga utredningsfrågor

Våra förslag utgör det samlade svaret på hur vi tagit oss an, tolkat och besvarat de deluppdrag som framgår av direktiven. I det följande sammanfattar vi hur vi har tagit oss an några av de uppdrag som anges i direktiven.

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

Identifiera hinder mot att kunna planera, genomföra och förvalta effektiva klimatanpassningsåtgärder

Det är framför allt vägen fram till ett beslut om att genomföra en klimatanpassningsåtgärd som är komplicerad. Hur stora risker är acceptabla och vilka lösningar är kostnadseffektiva för att reducera dem till en acceptabel nivå? Vilka åtgärder kräver tillstånd och vilket underlag behövs för att erhålla ett sådant tillstånd? Att genomförandet av många klimatanpassningsåtgärder involverar ett stort antal aktörer bidrar också till att det kan vara svårt att få till stånd ett genomförande, särskilt när riskerna är svårbedömda. När beslutet om att utföra en fysisk anläggning väl är fattat är dock genomförandet av en klimatanpassningsåtgärd inte väsentligen annorlunda än annat anläggningsbyggande i en redan bebyggd miljö.

Regeringen anger i sin handlingsplan för klimatanpassning att man avser att fortsätta arbetet med att analysera om nationella riktlinjer för val av klimatscenarier och riskbedömning bör fastställas. Det ingår därmed inte i vårt uppdrag att lämna några sådana förslag. Vi bedömer dock att det skulle vara värdefullt att etablera någon form av nationella riktlinjer för att hjälpa beslutsfattare att hantera de osäkerheter som finns och därigenom göra det lättare att komma fram till ett beslut.

Analysera om befintlig lagstiftning i dag ger kommunen eller andra berörda aktörer tillgång till mark för klimatanpassningsåtgärder

De regler som redan finns för att ta annans mark i anspråk kan tillämpas även på klimatanpassningsåtgärder. Vi svarar därför i grunden ”ja” på frågan om befintlig lagstiftning ger kommunen eller andra berörda aktörer tillgång till mark för sådana åtgärder. Våra förslag innebär mindre justeringar inom befintliga regelverk.

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

Bedöma om det är motiverat att ge kommunerna ett samordningsansvar för klimatanpassningsåtgärder som berör den byggda miljön

Vi konstaterar att det finns olika uppfattningar om vad skulle kunna ingå i ett kommunalt samordningsansvar för klimatanpassningsåtgärder. Ett sådant ansvar kan enligt vår bedömning vara motiverat i tre olika situationer. Det gäller om

- kommunen har en skyldighet att vidta åtgärder inom ett område där många andra vill göra frivilliga insatser,
- många enskilda initiativ leder till konflikter eller konkurrens om gemensamma resurser, eller
- kommunen och regionen eller en statlig myndighet har överlappande befogenheter.

Vad gäller genomförande av klimatanpassningsåtgärder som tar mark i anspråk föreligger inget av dessa förhållanden i dag. Vi finner därför att det saknas motiv för att införa ett kommunalt samordningsansvar, även om det vore lagtekniskt möjligt.

Särskilt beakta förutsättningarna för mellankommunal samverkan vid planering och genomförande av klimatanpassningsåtgärder som berör två eller flera kommuner

Kommunerna samverkar i dag på många olika sätt och lagstiftningen ändrades för inte så länge sedan för att vidga möjligheterna ytterligare. Med hänsyn till att kommunerna kan verka utanför sitt eget geografiska område och att kommunerna i dag inte har någon skyldighet att genomföra klimatanpassningsåtgärder anser vi att det inte saknas möjligheter att skapa fungerande samverkansformer för gemensamt agerade.

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

Vid behov lämna förslag för att fastighetsägare ska kunna genomföra och samarbeta om klimatanpassningsåtgärder med eller utan stöd från kommunen

Den tidigare Klimatanpassningsutredningen ifrågasatte i sitt betänkande år 2017 om möjligheterna att tillämpa anläggningslagen (1973:1149) är tillräckligt omfattande för att fastighetsägare ska kunna hantera gemensamma klimatanpassningsåtgärder. Vi bedömer att de möjligheter som finns är stora. Vi gör en bedömning av hur möjligheterna skulle kunna utvecklas ytterligare men lämnar inget förslag i detta avseende.

1 Författningsförslag

1.1 Förslag till lag om medfinansiering av kommunala klimatanpassningsåtgärder

Härigenom föreskrivs följande.

Lagens innehåll

1 § Denna lag innehåller bestämmelser om när en kommun får besluta om medfinansiering från ägare till fastigheter som får nytta av en klimatanpassningsåtgärd som kommunen vidtar för att skydda en angelägenhet av allmänt intresse.

Definition

2 § Med en klimatanpassningsåtgärd avses i denna lag en åtgärd som leder till en varaktig fysisk förändring och som vidtas i syfte att förebygga eller minska risken för skador på miljön, människors liv eller hälsa eller egendom till följd av en naturhändelse orsakad av ett förändrat klimat.

Tillämpningsområde

3 § Lagens bestämmelser om fastighet ska även tillämpas på tomträtt enligt jordabalken och vägrätt enligt väglagen (1971:948).

Vad som gäller för fastighetsägare ska även gälla för innehavare av tomträtt och innehavare av vägrätt.

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

Förutsättningar för att ta ut en avgift

4 § En kommun som vidtar en klimatanpassningsåtgärd för att skydda en angelägenhet av allmänt intresse får besluta om att ta ut en avgift för att täcka en andel av kostnaderna för åtgärden.

Avgiften får tas ut av ägarna till de fastigheter som har nytta av åtgärden. Nytta ska anses föreligga för en fastighet för vilken det finns en betydande risk för en skada till följd av en naturhändelse som kommer att upphöra att vara betydande efter det att klimatanpassningsåtgärden har genomförts.

5 § Ett beslut om att ta ut en avgift för en klimatanpassningsåtgärd ska fattas innan genomförandet av åtgärden har påbörjats.

Avgiftsbeslut

6 § Av ett beslut om att ta ut en avgift för en klimatanpassningsåtgärd ska framgå

1. det område inom vilket kostnaderna för en klimatanpassningsåtgärd ska fördelas (medfinansieringsområde),
2. vilka kostnader som ska fördelas mellan fastigheterna inom medfinansieringsområdet,
3. hur kostnaderna ska fördelas mellan fastigheterna inom medfinansieringsområdet, och
4. den avgift som ska tas ut av ägaren av varje fastighet.

Beslutet ska innehålla en karta som visar vilka fastigheter som helt eller delvis omfattas av medfinansieringsområdet.

7 § Ett medfinansieringsområde ska avse det geografiska område inom vilket det finns en betydande risk för en skada till följd av en naturhändelse, som kommer att upphöra att vara betydande efter det att klimatanpassningsåtgärden har genomförts.

8 § De kostnader som ska fördelas mellan fastighetsägarna får avse genomförande, drift och underhåll av klimatanpassningsåtgärden med avdrag för bidrag och andra intäkter som kommunen erhåller för åtgärden. Högst hälften av kommunens totala kostnader för klimatanpassningsåtgärden får ligga till grund för avgiften.

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

9 § Den andel av kommunens kostnader som ligger till grund för avgiften ska fördelas mellan fastigheterna inom medfinansieringsområdet enligt vad som är skäligt med hänsyn till den nytta som varje fastighet har av åtgärden. Vid bedömningen av en fastighets nytta ska kommunen beakta

1. ytan av den obebyggda mark som ingår i medfinansieringsområdet,
2. ytan av den bebyggda mark som ingår i medfinansieringsområdet, och
3. storleken på den risk som upphör genom klimatanpassningsåtgärden.

Som bebyggd mark enligt första stycket 2 får kommunen även beakta sådan obebyggd mark som enligt en detaljplan eller ett förslag till en detaljplan enligt plan- och bygglagen (2010:900) är avsedd för en byggnad.

10 § En avgift som ska tas ut för en fastighet får inte överstiga tio procent av marknadsvärdet för berörd del av fastigheten.

Samråd

11 § Innan kommunen beslutar om en avgift ska kommunen utreda förutsättningarna för en avgift och upprätta ett förslag till beslut.

Kommunen ska på lämpligt sätt samråda med berörda fastighetsägare om förslaget. Samrådet ska syfta till utbyte av information och synpunkter.

Kommunen ska ta hänsyn till de synpunkter som kommit in under samrådet och i en samrådsredogörelse redovisa hur synpunkterna har beaktats.

Betalning av avgifterna

12 § Betalningsskyldigheten för en avgift som kommunen har beslutat om inträder när den klimatanpassningsåtgärd som avgiften avser har slutförts.

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

13 § När betalningsskyldigheten har inträtt ska betalning ske när kommunen begär det. En sådan begäran om betalning ska göras senast ett år efter det att klimatanpassningsåtgärden har slutförts.

På obetalt belopp ska ränta enligt 6 § räntelagen (1975:635) betalas från förfallodagen.

Om de kostnader som kommunen lagt till grund för avgiften blivit lägre än vad som anges i beslutet ska avräkning ske innan begäran om betalning sker.

14 § Trots 13 § får betalningsskyldigheten fullgöras genom avbetalningar med minst en tiondel årligen, om

1. betalningsskyldigheten är betungande för fastighetsägaren med hänsyn till fastighetens ekonomiska bärkraft eller andra omständigheter, och
2. fastighetsägaren ställer godtagbar säkerhet.

På obetalt belopp som inte har förfallit till betalning ska ränta enligt 5 § räntelagen (1975:635) betalas från den dag då den första inbetalningen ska ske.

På obetalt belopp som har förfallit till betalning ska ränta enligt 6 § räntelagen betalas från förfallodagen.

15 § Om en fastighet byter ägare, är den nya ägaren betalningsskyldig i samma omfattning som den tidigare ägaren var. Detta gäller dock inte belopp som har förfallit till betalning före tillträdesdagen.

Jämkning av betalningsvillkoren

16 § Betalningsvillkoren enligt 14 § ska jämkas, om de är alltför betungande för fastighetsägaren.

Kommunens återbetalningsskyldighet

17 § Kommunen ska betala tillbaka hela eller delar av en avgift som en fastighetsägare har betalat enligt denna lag, om kommunen fattar ett beslut eller vidtar en åtgärd som innebär att den klimatanpassningsåtgärd som legat till grund för avgiften inte längre kommer att skydda mot den risk för skada som angivits.

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

Återbetalningsskyldigheten gäller trettio år från det att betalningsskyldigheten inträtt enligt 12 §.

Domstolsprövning

18 § Kommunens beslut enligt 4 § om att ta ut en avgift får överklagas till mark- och miljödomstol.

Övriga frågor enligt denna lag prövas genom att talan väcks vid mark- och miljödomstol.

19 § Mål om överklagande och om frågor som prövas genom att talan väcks vid mark- och miljödomstol ska prövas av den mark- och miljödomstol inom vars område den kommun som beslutat om en avgift är belägen.

20 § I mål enligt denna lag som prövas genom att talan väcks vid mark- och miljödomstol gäller 21 och 22 §§ i fråga om rättegångskostnader.

21 § I mål som prövas genom att talan väcks vid mark- och miljödomstol ska vardera parten svara för sina rättegångskostnader, om inte annat följer av 22 § eller det annars finns särskilda skäl.

Bestämmelserna i 18 kap. rättegångsbalken ska dock tillämpas i fråga om kostnad för ansökningsavgift.

22 § Trots det som sägs i 21 § får domstolen förplikta en part att helt eller delvis svara för rättegångskostnaderna, om parten

1. har inlett en rättegång utan att motparten har gett anledning till det,
2. på annat sätt uppsåtligen eller av oaktsamhet har föranlett en onödig rättegång, eller
3. har handlat på ett sådant sätt som avses i 18 kap. 6 § rättegångsbalken.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2027.

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

1.2 Förslag till lag om ändring i miljöbalken

Härigenom föreskrivs att 7 kap. 18 c § miljöbalken ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
7 kap.	
18 c §[1]	
Som särskilda skäl vid prövningen av en fråga om upphävande av eller dispens från strandskyddet får man beakta endast om det område som upphävandet eller dispensen avser	
1. redan har tagits i anspråk på ett sätt som gör att det saknar betydelse för strandskyddets syften,	
2. genom en väg, järnväg, bebyggelse, verksamhet eller annan exploatering är väl avskilt från området närmast strandlinjen,	
3. behövs för en anläggning som för sin funktion måste ligga vid vattnet och behovet inte kan tillgodoses utanför området,	
4. behövs för att utvidga en pågående verksamhet och utvidgningen inte kan genomföras utanför området,	
	5. behövs för en anläggning, anordning eller åtgärd som ska förebygga eller minska en risk för en skada på miljön, människors liv eller hälsa eller egendom till följd av effekterna av ett förändrat klimat (klimatanpassningsåtgärd), och behovet inte kan tillgodoses utanför området,
5. behöver tas i anspråk för att tillgodose ett angeläget allmänt intresse som inte kan tillgodoses utanför området, eller	*6.* behöver tas i anspråk för att tillgodose ett angeläget allmänt intresse som inte kan tillgodoses utanför området, eller
6. behöver tas i anspråk för att tillgodose ett annat mycket angeläget intresse.	*7.* behöver tas i anspråk för att tillgodose ett annat mycket angeläget intresse.

[1] Senaste lydelse 2009:532.

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

I 18 d § finns bestämmelser om vad man får beakta som särskilda skäl utöver det som anges i första stycket, om prövningen gäller ett sådant område för landsbygdsutveckling i strandnära lägen som avses i 18 e §.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2027.

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

1.3 Förslag till lag om ändring i väglagen (1971:948)

Härigenom föreskrivs i fråga om väglagen (1971:948)

dels att 63 § ska ha följande lydelse,

dels att det ska införas en ny paragraf, 36 a §, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
	36 a §
	Länsstyrelsen får på begäran av väghållningsmyndigheten besluta att nyttjanderätt till mark eller annat utrymme ska upplåtas för tillfälliga arbeten som behövs för att
	1. förebygga eller minska en betydande risk för en skada på en väg till följd av ras, skred, översvämning eller annan liknande orsak, eller
	2. återställa en väg som har skadats till följd av ras, skred, översvämning eller annan liknande händelse.
	Nyttjanderätten ska upplåtas för den tid som behövs för att arbetena ska kunna utföras.
63 §[1]	
Väghållaren *skall* ersätta skador till följd av att *han* förvärvat rätt	Väghållaren *ska* ersätta skador till följd av att *denna* förvärvat rätt

1. att inrätta särskild vinterväg,

2. att nyttja mark eller annat utrymme i närheten av vägområde för upplag eller liknande ändamål i samband med byggande av väg,

3. att anordna tillfällig väg,

[1] Senaste lydelse 2005:940.

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

4. att nyttja mark eller annat utrymme för tillfälliga arbeten som behövs för att förebygga eller minska en betydande risk för en skada på en väg eller återställa en väg som har skadats,

4. att intill vägområde sätta upp snöskärm.

5. att intill vägområde sätta upp snöskärm.

Väghållaren *skall* också ersätta skador till följd av åtgärder som avses i 34 §, 45 § fjärde stycket eller 53 § eller till följd av ett föreläggande som har meddelats med stöd av 52 §.

Väghållaren *ska* också ersätta skador till följd av åtgärder som avses i 34 §, 45 § fjärde stycket eller 53 § eller till följd av ett föreläggande som har meddelats med stöd av 52 §.

För skador som har uppstått till följd av åtgärder som avses i 53 § utgår ersättning endast om skadorna är avsevärda.

Bestämmelserna i första och andra styckena gäller inte om det har avtalats eller uppenbarligen förutsatts att ersättning inte *skall* lämnas.

Bestämmelserna i första och andra styckena gäller inte om det har avtalats eller uppenbarligen förutsatts att ersättning inte *ska* lämnas.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2027.

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

1.4 Förslag till lag om ändring i ledningsrättslagen (1973:1144)

Härigenom föreskrivs att 2 § ledningsrättslagen (1973:1144) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*

2 §[1]

Lagen gäller för ledningar av följande slag:

1. ledning som ingår i ett elektroniskt kommunikationsnät för allmänt ändamål samt allmän svagströmsledning för signalering, fjärrmanövrering, dataöverföring eller liknande ändamål,

2. elektrisk starkströmsledning för vilken koncession fordras eller som behövs för sådana ledningar som avses i 1,

3. vatten- eller avloppsledning som

a) ingår i en allmän va-anläggning,

b) förser ett samhälle med vatten eller därifrån bortför avloppsvatten eller annan orenlighet,

c) gagnar en näringsverksamhet eller kommunikationsanläggning av betydelse för riket eller en viss ort, eller

d) medför endast ringa intrång i jämförelse med nyttan och inte tillgodoser endast en enstaka fastighets husbehov, och

4. ledning genom vilken fjärrvärme, olja, gas, koldioxid eller annan råvara eller produkt transporteras från ett produktionsställe, ett upplag eller en lastplats och som

a) tillgodoser ett allmänt behov,

b) gagnar näringsverksamhet eller kommunikationsanläggning av betydelse för riket eller en viss ort, eller

c) medför endast ringa intrång i jämförelse med nyttan.

En anordning som ingår i ett elektroniskt kommunikationsnät för allmänt ändamål men som inte utgör en ledning ska vid tillämpningen av denna lag anses som ledning enligt första stycket 1.

Ett dike eller en annan avloppsanordning för bortledande av dagvatten som ingår i en allmän va-anläggning men som inte utgör en ledning ska vid tillämpningen av

[1] Senaste lydelse 2012:426.

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

denna lag anses som en ledning enligt första stycket 3 a.

Lagen gäller inte om utrymme för ledning kan upplåtas med stöd av anläggningslagen (1973:1149).

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2027.

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

1.5 Förslag till lag om ändring i lagen (1995:1649) om byggande av järnväg

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1995:1649) om byggande av järnväg

dels att 4 kap. 4 § och 5 kap. 2 § ska ha följande lydelse,

dels att det ska införas en ny paragraf, 3 kap. 3 b §, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
	3 kap.
	3 b §
	Länsstyrelsen får på begäran av järnvägens infrastrukturförvaltare besluta att nyttjanderätt till mark eller annat utrymme ska upplåtas för tillfälliga arbeten som behövs för att
	1. förebygga eller minska en betydande risk för en skada på en järnväg till följd av ras, skred, översvämning eller annan liknande orsak, eller
	2. återställa en järnväg som har skadats till följd av ras, skred, översvämning eller annan liknande händelse.
	Nyttjanderätten ska upplåtas för den tid som behövs för att arbetena ska kunna utföras.
	4 kap.
	4 §[1]
Den som avser att bygga en järnväg ska ersätta skador till följd av åtgärder som avses i 3 kap. 1 § och skador till följd av att mark	Den som avser att bygga en järnväg ska ersätta skador till följd av åtgärder som avses i 3 kap. 1 § och skador till följd av att mark

[1] Senaste lydelse 2012:440.

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

eller annat utrymme tagits i anspråk enligt 3 kap. 3 eller 3 a §. Järnvägens infrastrukturförvaltare ska ersätta skador till följd av åtgärder som avses i 3 kap. 4 §.	eller annat utrymme tagits i anspråk enligt 3 kap. 3 eller 3 a §. Järnvägens infrastrukturförvaltare ska ersätta *skador till följd av att mark eller annat utrymme tagits i anspråk enligt 3 kap. 3 b § och* skador till följd av åtgärder som avses i 3 kap. 4 §.

5 kap.

2 §[2]

Länsstyrelsens beslut enligt 3 kap. 3 a § får överklagas till regeringen.	Länsstyrelsens beslut enligt 3 kap. 3 a *och 3 b* §§ får överklagas till regeringen.

Länsstyrelsens beslut enligt 2 kap. 4 § första stycket, 8 § tredje stycket eller 10 § andra stycket får inte överklagas.

Andra beslut av länsstyrelsen får överklagas till allmän förvaltningsdomstol. Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätt.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2027.

[2] Senaste lydelse 2012:440.

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

1.6 Förslag till lag om ändring i lagen (2006:412) om allmänna vattentjänster

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (2006:412) om allmänna vattentjänster

dels att 13 § ska ha följande lydelse,

dels att det ska införas en ny paragraf, 43 a §, och närmast före 43 a § en ny rubrik av följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
	13 §
Huvudmannen *skall* för den allmänna va-anläggningen ordna	Huvudmannen *ska* för den allmänna va-anläggningen ordna
1. ledningar och andra anordningar för vattenförsörjning till eller avlopp från varje förbindelsepunkt,	
2. anordningar för bortledande av vatten som inte sker genom en förbindelsepunkt, och	
3. de anordningar som i övrigt behövs för att va-anläggningen *skall* kunna fylla sitt ändamål och tillgodose skäliga anspråk på säkerhet.	3. de anordningar som i övrigt behövs för att va-anläggningen *ska* kunna fylla sitt ändamål och tillgodose skäliga anspråk på säkerhet.
Huvudmannens skyldighet enligt första stycket omfattar inte vägdiken, rännstenar, rännstensbrunnar eller ledningar som förbinder rännstensbrunnar med den allmänna va-anläggningen.	
	I fråga om bortledande av dagvatten ska va-anläggningen anses tillgodose skäliga anspråk på säkerhet om den för den anslutna bebyggelsen kan bortleda flöden motsvarande minst ett tioårsregn.
	Fastighetsägares rätt att få del av vissa uppgifter
	43 a §
	På begäran av en fastighetsägare som avser att vidta en åtgärd för att

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

förebygga eller minska risken för skada på sin fastighet till följd av översvämningar, ska huvudmannen lämna uppgifter om vilken mängd dagvatten den allmänna va-anläggningen kan bortleda från fastigheten.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2027

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

1.7 Förslag till lag om ändring i plan- och bygglagen (2010:900)

Härigenom föreskrivs i fråga om plan- och bygglagen (2010:900)

dels att 3 kap. 5 §, 4 kap. 6 och 14 §§ och 14 kap. 18 § ska ha följande lydelse,

dels att det ska införas två nya paragrafer, 4 kap. 40 a § och 12 kap. 3 a §, och närmast före 4 kap. 40 a § en ny rubrik av följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
3 kap.	
5 §[1]	
Av översiktsplanen ska även följande framgå	
1. hur kommunen avser att tillgodose det långsiktiga behovet av bostäder,	
2. hur kommunen i den fysiska planeringen avser att ta hänsyn till och samordna översiktsplanen med relevanta nationella och regionala mål, planer och program av betydelse för en hållbar utveckling inom kommunen,	
3. sådana områden för landsbygdsutveckling i strandnära lägen som avses i 7 kap. 18 e § första stycket miljöbalken,	
4. kommunens syn på risken för skador på den byggda miljön som kan följa av *översvämning*, ras, skred och erosion *som är klimatrelaterade, samt på* hur sådana risker kan minska eller upphöra,	4. kommunens syn på risken för skador på den byggda miljön som kan följa av *klimatrelaterade översvämningar*, ras, skred och erosion, hur sådana risker kan minska eller upphöra *samt inom vilka områden som kommunen avser att ta initiativ till fysiska åtgärder för att skydda mot sådana risker,*
5. om översiktsplanen avviker från en regionplan för länet, på vilket sätt den gör det och skälen för avvikelsen, och	
6. sådana områden och verksamheter som angår två eller flera kommuner eller är av regional betydelse.	
	Redovisningen enligt första stycket 4 ska ta skälig hänsyn till

[1] Senaste lydelse 2020:76.

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

de bedömningar om klimatrelaterade risker som kommunen ska göra i planer och program enligt annan författning.

Om länsstyrelsen inte har godtagit planen i en viss del, ska det anmärkas i planen.

4 kap.

6 §

I en detaljplan får kommunen bestämma markreservat för sådana trafik- och väganläggningar, energianläggningar, anordningar för elektroniska kommunikationsnät och ledningar som behövs för allmänna ändamål.	I en detaljplan får kommunen bestämma markreservat för sådana trafik- och väganläggningar, energianläggningar, *klimatanpassningsanläggningar*, anordningar för elektroniska kommunikationsnät och ledningar som behövs för allmänna ändamål.

14 §[2]

I en detaljplan får kommunen bestämma att lov eller startbesked för en åtgärd som innebär en väsentlig ändring av markens användning endast får ges under förutsättning att

1. en viss anläggning för trafik, energi- eller vattenförsörjning *eller* avlopp, som kommunen inte ska vara huvudman för, har kommit till stånd,	1. en viss anläggning för trafik, energi- eller vattenförsörjning, avlopp, *skydd eller säkerhet*, som kommunen inte ska vara huvudman för, har kommit till stånd,

2. ett visst byggnadsverk på tomten har rivits, byggts om, flyttats eller fått den ändrade användning som anges i planen,

3. utfarten eller en annan utgång från fastigheten har ändrats,

4. markens lämplighet för bebyggande har säkerställts genom att en markförorening har avhjälpts eller en skydds- eller säkerhetsåtgärd har vidtagits på tomten,	4. markens lämplighet för bebyggande har säkerställts genom att en markförorening har avhjälpts eller en skydds- eller säkerhetsåtgärd har vidtagits på tomten, *eller*

5. åtgärder som förebygger olägenheter från omgivningsbuller har vidtagits.

[2] Senaste lydelse 2014:902.

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

Skyldighet att ändra eller upphäva en detaljplan

40 a §

Om det finns kvartersmark som inte har bebyggts på ett sätt som i huvudsak följer av en detaljplan och planens genomförandetid har gått ut, ska kommunen ändra eller upphäva planen i den delen om

1. det finns en betydande risk för skada om marken bebyggs enligt planen, och

2. risken är en följd av klimatrelaterade översvämningar, ras, skred eller erosion.

12 kap.

3 a §

På begäran av den som avser att vidta en åtgärd för att förebygga eller minska risken för skada som kan följa av översvämning, ras, skred eller erosion, ska byggnadsnämnden tillhandahålla ett skriftligt underlag om en sådan risk.

14 kap.

18 §

Om mark eller annat utrymme enligt en detaljplan ska användas för enskilt byggande men också för en allmän ledning, en allmän trafikanläggning eller en trafikanläggning som är gemensam för flera fastigheter, är den som ska vara huvudman	Om mark eller annat utrymme enligt en detaljplan ska användas för enskilt byggande men också för en allmän ledning, *en allmän klimatanpassningsanläggning,* en allmän trafikanläggning eller en trafikanläggning som är gemensam för flera fastigheter, är den

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

för anläggningen skyldig att på fastighetsägarens begäran förvärva nyttjanderätt eller annan särskild rätt i den omfattning som behövs för ändamålet.	som ska vara huvudman för anläggningen skyldig att på fastighetsägarens begäran förvärva nyttjanderätt eller annan särskild rätt i den omfattning som behövs för ändamålet.

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2027.

2. Bestämmelsen i 4 kap. 40 a § tillämpas första gången för tid efter den 1 januari 2033.

3. Äldre föreskrifter gäller fortfarande i ärenden om antagande eller ändring av en översiktsplan och om antagande av en planeringsstrategi som har påbörjats före ikraftträdandet.

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

1.8 Förslag till förordning om ändring i vägförordningen (2012:707)

Härigenom föreskrivs att 6 kap. 7 § vägförordningen (2012:707) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
6 kap.	
7 §	
Länsstyrelsen ska underrätta väghållningsmyndigheten om beslut enligt 36, 37 och 45–47 §§, 48 § andra stycket, 52 eller 53 § väglagen (1971:948). Om väghållningsmyndigheten är kommunal, ska också Trafikverket underrättas om sådana beslut.	Länsstyrelsen ska underrätta väghållningsmyndigheten om beslut enligt 36, *36 a*, 37 och 45–47 §§, 48 § andra stycket, 52 eller 53 § väglagen (1971:948). Om väghållningsmyndigheten är kommunal, ska också Trafikverket underrättas om sådana beslut.

Kommunal väghållningsmyndighet ska underrätta Trafikverket om beslut enligt 39–41 eller 43 § eller 48 § första stycket väglagen.

Länsstyrelsen ska underrätta kommunen och lantmäterimyndigheten om beslut enligt 47 § första stycket andra meningen väglagen. Länsstyrelsen ska föra in ett sådant beslut i länets författningssamling.

Om beslut enligt 44 § väglagen ska länsstyrelsen underrättas. Kommunal väghållningsmyndighet ska underrätta även Trafikverket om sådana beslut.

I förordningen (2007:231) om elektroniskt kungörande av vissa trafikföreskrifter finns bestämmelser om kungörande av trafikföreskrifter.

Denna förordning träder i kraft den 1 januari 2027

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

1.9 Förslag till förordning om ändring i förordningen (1998:899) om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd

Härigenom föreskrivs att det i förordningen (1998:899) om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd ska införas en ny paragraf, 47 c §, och närmast före 47 c § en ny rubrik av följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
	Bemyndigande för Folkhälsomyndigheten
	47 c §
	Folkhälsomyndigheten får meddela föreskrifter om högsta temperatur inomhus i sådana boenden med särskilt stöd och särskild service som kommunen enligt socialtjänstlagen (2001:453) och lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade är skyldig att inrätta för känsliga grupper.

Denna förordning träder i kraft den 1 april 2026.

2 Om utredningsarbetet och betänkandets innehåll

Vårt övergripande uppdrag har varit att identifiera hinder mot att kunna planera, genomföra och förvalta effektiva klimatanpassningsåtgärder och överväga om hindren motiverar författningsförändringar. Redan i direktiven finns två möjliga hinder identifierade genom särskilda deluppdrag rörande ett eventuellt kommunalt samordningsansvar och ett förslag till en eller flera modeller för samfinansiering av åtgärder. Dessa deluppdrag finns redovisade i kapitel 7 respektive 10. I kapitlet om kommunalt samordningsansvar behandlas även frågan om mellankommunal samverkan.

Klimatanpassningsutredningen identifierade i sitt betänkande Vem har ansvaret?[1] två kollektiv som har intresse och lagstöd för, men i princip ingen skyldighet, att vidta klimatanpassningsåtgärder – kommuner och fastighetsägare. Vi har tagit utgångspunkt i vilka hinder de som faktiskt försökt vidta åtgärder har mött, och med detta material som grund övervägt om andra regler hade gett dem bättre förutsättningar.

Vår inventering av hinder har i praktiken utgjorts av en kombination av att läsa tidigare rapporter som behandlar våra frågor, ta del av vad de myndigheter som vägleder eller utövar tillsyn över kommunerna har identifierat och att ställa frågor vid de många möten vi har haft. Metoden garanterar inte att vi har funnit alla problem och gör det heller inte möjligt att väga olika hinder mot varandra. Det finns därför ingen uttömmande lista över hinder i betänkandet.

Vi hade från direktiven med oss frågan om att identifiera hinder mot att planera, genomföra och förvalta klimatanpassningsåtgärder. De svar vi har fått under vårt utredningsarbete visar att klimatanpassningsåtgärder är ett begrepp som kan tolkas väldigt brett och

[1] SOU 2017:42.

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

därmed ge en stor spännvidd i beskrivningen av hinder. Vi har i avsnitt 4.4 beskrivit vilka klimatanpassningsåtgärder som vi har inriktat oss på.

Även om vår inventeringsmetod inte har haft förutsättningar att fånga upp alla förekommande hinder har det varit nödvändigt att göra avgränsningar med hänsyn till utredningstid och kansliresurser. De mest betydande avgränsningarna och motiven för dessa återfinns i kapitel 5.

I kapitel 6 beskrivs hur vi har förhållit oss till hinder. Där behandlas även de två utredningspunkterna om huruvida befintlig lagstiftning ger tillgång till mark respektive behovet av författningsstöd för att fastighetsägare ska kunna samarbeta.

Resultatet av inventeringen i kombination med våra avgränsningar och vår inriktning mot vissa klimatanpassningsåtgärder avspeglas i våra förslag och bedömningar i kapitel 8 och 9 samt våra bedömningar och överväganden i kapitel 12. Vilka vi träffat framgår av bilaga 4.

Ett utredningsbetänkande kan, oavsett vad som framgår av direktiven, vara en kunskapskälla som beskriver nuläget rörande det som är föremål för utredning. I vårt arbete har vi inte haft någon sådan ambition. Förutsättningarna vad gäller klimatförändringar i kapitel 4 är hämtade från Nationella expertrådet för klimatanpassnings första rapport.[2] I kapitel 3 återfinns gällande rätt och redovisningar av innehållet i andra utredningar med relevans för våra förslag.

Våra förslag bildar inte en sammanhängande helhet utan är i flera fall självständiga i förhållande till varandra. Något om förslagens inbördes förhållanden utvecklas i avsnitt 11.3.

2.1 Äganderätten i betänkandet

I våra direktiv lyfts skyddet av äganderätten vid klimatanpassningsåtgärder fram som en fråga av central betydelse. Som framgår av direktiven ska det krävas angelägna allmänna intressen för att inskränka en ägares användning av sin mark eller byggnad. Sker sådana inskränkningar har ägaren rätt till ersättning.

Vi har i vårt arbete inte funnit anledning att överväga om klimatanpassning i sig skulle innebära ett angeläget allmänt intresse som generellt bör innebära att en ägares rätt att disponera över sin fas-

[2] Nationella expertrådet för klimatanpassning, Första rapporten, februari 2022.

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

tighet bör inskränkas. Vi har heller inte ifrågasatt de möjligheter som finns att tvångsvis ta mark i anspråk eller begränsa markägares nyttjanderätt som finns i befintlig lagstiftning, och som kan användas i fråga om klimatanpassningsåtgärder som utgör ett angeläget allmänt intresse.

Vi lämnar två förslag som innebär att möjligheterna till tvångsvis ianspråktagande av mark vidgas. Det ena rör möjligheterna till tillfälligt marktillträde för att förebygga eller återställa skador på vägar och järnvägar (avsnitt 8.2). Vi bedömer att kombinationen av det tidsbegränsade intrånget och att det i vissa fall handlar om synnerligen angelägna allmänna intressen – exempelvis de arbeten som krävdes för att återställa E6:an efter skredet i Stenungssund hösten 2023 – i kombination med det faktum att möjligheten redan finns att ta mark i anspråk för att anlägga tillfällig väg förbi en skadad väg eller järnväg, talar för att en utvidgning är förenlig med grundlagen.

Det andra förslaget innebär att det blir möjligt att tillämpa ledningsrätt även på öppna dagvattenlösningar, t.ex. diken (avsnitt 8.3). Vårt förslag innebär ingen utvidgning av ändamålen för ledningsrätt och därmed inte heller hur angeläget intresset av att få marktillträde är. Redan befintliga bestämmelser innebär att ledningsrätt inte får upplåtas om olägenheterna överväger nyttan och att fastighetsägaren har rätt till ersättning för värdeminskning, skada och intrång. Vi bedömer att förslaget gör den aktuella lagen teknikneutral utan att skyddet för egendom inskränks.

3 Gällande rätt och pågående lagstiftningsarbeten

Detta kapitel inleds med en redogörelse för den rättsliga reglering som är relevant för frågan om klimatanpassning och möjligheterna att genomföra klimatanpassningsåtgärder (avsnitt 3.1). Därefter redogör vi för aktuella utredningar och pågående lagstiftningsarbeten (avsnitt 3.2). Kapitlet avslutas med att vi redovisar innehållet i tidigare utredningar med relevans för vårt uppdrag (avsnitt 3.3).

3.1 Gällande rätt

Redogörelsen för gällande rätt inleds med en beskrivning av relevanta regelverk på global respektive EU-nivå och den svenska regleringen. Redogörelsen utgår från de frågeställningar som behandlas i betänkandet med de avgränsningar som anges i kapitel 5 och är inte avsedd att ge en fullständig bild av all relevant lagstiftning i fråga om klimatanpassning.

3.1.1 FN:s klimatkonvention och Parisavtalet

Sverige har ratificerat FN:s ramkonvention om klimatförändringar (klimatkonventionen) som trädde i kraft 1994. Konventionen är ett internationellt ramverk vars mål är att halten av växthusgaser i atmosfären ska stabiliseras på en nivå som innebär att människans påverkan på klimatsystemet inte blir farlig. Vid klimatkonventionens tjugoförsta partsmöte (COP21) i Paris i december 2015 enades världens länder om ett nytt globalt och rättsligt bindande klimatavtal under klimatkonventionen, det s.k. Parisavtalet. Sverige har ratificerat Parisavtalet. Enligt avtalet ska den globala uppvärmningen hållas långt

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

under 2 °C och ansträngningar göras för att hålla ökningen under 1,5 °C jämfört med förindustriell nivå. Utöver temperaturmålet innehåller Parisavtalet även regler om hur världens länder ska stärka motståndskraften mot klimatförändringarna genom anpassning till dess effekter. I avtalet fastställs ett övergripande globalt anpassningsmål att förbättra anpassningsförmågan, förstärka återhämtningsförmågan och minska sårbarheten för klimatförändringen i syfte att bidra till hållbar utveckling och säkerställa lämpliga anpassningsåtgärder inom ramen för temperaturmålet (artikel 7). Vidare innehåller Parisavtalet regler om förluster och skador som orsakats av de negativa effekterna av klimatförändringarna (artikel 8). Bestämmelsen anger hur länderna ska hantera klimatförändringens negativa effekter och rusta sig för att bemöta, undvika och minimera de skador som uppstår till följd av klimatförändringar.

3.1.2 Sendairamverket för katastrofriskreducering

Sendairamverket för katastrofriskreducering 2015–2030 antogs vid FN:s tredje världskonferens i Sendai, Japan, år 2015. Sendairamverket syftar till att reducera riskerna för och minska konsekvenserna av olyckor och katastrofer. Ramverket har sju globala mål och anger fyra prioriterade fokusområden där länderna behöver vidta åtgärder för att uppnå målen. De katastrofer som omfattas är små- och storskaliga, frekventa och icke frekventa, plötsliga och långsamma, som har orsakats av naturliga eller oavsiktliga människoskapade hot, liksom tillhörande miljömässiga, tekniska och biologiska hot och risker. Ramverket har som målsättning att bl.a. minska risken för dödlighet, skador på infrastruktur och ekonomiska förluster. I Sendairamverket konstateras att katastrof är ett väsentligt hinder för framstegen mot en hållbar utveckling, och många typer av katastrofer förvärras av klimatförändringen och blir alltmer frekventa och intensiva.

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

3.1.3 EU:s klimatlag

I juni 2021 antog EU en förordning om inrättande av en ram för att uppnå klimatneutralitet, EU:s klimatlag.[1] Förordningen fastställer ett bindande mål om klimatneutralitet i unionen senast 2050 med sikte på att uppnå det långsiktiga temperaturmål som anges i Parisavtalet, och skapar en ram för att göra framsteg mot klimatanpassningsmålet som fastställs i artikel 7 i Parisavtalet (artikel 2). Förordningen innehåller även bestämmelser om klimatanpassning som bl.a. anger att relevanta EU-institutioner och medlemsstaterna ska säkerställa löpande framsteg med att öka anpassningsförmågan, stärka motståndskraften och minska sårbarheten gentemot klimatförändringarna i enlighet med artikel 7 i Parisavtalet (artikel 5). Vidare ska kommissionen anta en unionsstrategi för anpassning till klimatförändringarna och medlemsstaterna ska anta och genomföra nationella anpassningsstrategier och anpassningsplaner med beaktande av unionsstrategin. Medlemsstaternas strategier och planer ska baseras på robusta klimatförändrings- och sårbarhetsanalyser, framstegsbedömningar och indikatorer samt med vägledning av bästa tillgängliga och mest aktuella vetenskapliga evidens. Medlemsstaterna ska i sina nationella anpassningsstrategier ta hänsyn till den särskilda sårbarheten hos de relevanta sektorerna, bl.a. jordbrukssektorn, och främja naturbaserade lösningar och ekosystembaserad anpassning.

3.1.4 EU:s klimatanpassningsstrategi

I februari 2021 presenterade kommissionen EU:s nya strategi för klimatanpassning.[2] Strategin beskriver vad kommissionen avser att göra för att stödja medlemsstaternas arbete med klimatanpassning. Syftet med strategin är att stärka insatserna för klimatsäkring, uppbyggnad av motståndskraft, förebyggande och beredskap.

[1] Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2021/1119 av den 30 juni 2021 om inrättande av en ram för att uppnå klimatneutralitet och om ändring av förordningarna (EG) nr 401/2009 och (EU) 2018/1999 (europeisk klimatlag).
[2] Europeiska kommissionens meddelande Att bygga upp ett klimatresilient Europa – den nya EU-strategin för klimatanpassning, COM(2021) 82 final, 24 februari 2021.

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

Strategin anger hur den övergripande visionen om att EU år 2050 ska vara ett samhälle som är motståndskraftigt mot klimatförändringarna (klimatresilient) och fullt ut anpassat efter de oundvikliga följderna av klimatförändringarna ska förverkligas. Detta ska ske genom smartare anpassning för att öka kunskapen om klimatförändringarna, mer systematisk anpassning för att stärka insatserna för integrering av ett klimatperspektiv i beslutsfattande på olika nivåer, snabbare anpassning för att påskynda konkreta förebyggande åtgärder samt genom att intensifiera internationella åtgärder för motståndskraft mot klimatförändringar.

3.1.5 Ramdirektivet för vatten

Grunderna för EU:s vattenpolitik anges i EU:s ramdirektiv för vatten[3] som syftar till att hindra ytterligare försämringar och skydda och förbättra vattenmiljön i yt- och grundvatten. För att uppnå direktivets syften föreskrivs i ramdirektivet ett systematiskt arbetssätt med miljömål som anger vilken vattenkvalitet som ska uppnås i medlemsstaterna vid en viss tidpunkt, ett system för övervakning, kartläggning och analys av vattenkvaliteten för att bedöma behovet av åtgärder för att nå miljömålen samt krav på att medlemsstaterna upprättar förvaltningsplaner och åtgärdsprogram som anger vilka åtgärder som behövs för att nå miljömålen. En utgångspunkt i direktivet är att vattnet ska förvaltas i avrinningsområden och vattendistrikt eftersom vatten rör sig efter de naturgivna gränserna och inte inom lands-, läns- eller kommungränser. Ramdirektivet har i svensk rätt i huvudsak genomförts i 5 kap. miljöbalken och i vattenförvaltningsförordningen (2004:660).

Sveriges landområden och kustvattenområden är indelade i fem vattendistrikt utifrån de fem huvudsakliga havsbassängerna Bottenhavet, Bottenviken, Norra Östersjön, Södra Östersjön och Västerhavet (2 kap. 1 § vattenförvaltningsförordningen). Indelningen avviker således från uppdelningen i län och kommuner vilket innebär att ett län, en kommun eller ett avrinningsområde kan tillhöra mer än ett vattendistrikt.

[3] Europaparlamentets och rådets direktiv 2000/60/EG av den 23 oktober 2000 om upprättande av en ram för gemenskapens åtgärder på vattenpolitikens område.

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

För varje vattendistrikt finns en länsstyrelse som har utsetts till vattenmyndighet och som ansvarar för förvaltningen av kvaliteten på vattenmiljön i distriktet. Vid varje vattenmyndighet finns ett särskilt beslutsorgan kallat vattendelegation (2 kap. 3 a §). Vattendelegationerna består av ledamöter som sakkunniga från länsstyrelser och andra sakkunniga och utses av regeringen.[4] Vattenmyndigheterna ansvarar för att fastställa kvalitetskrav för yt- och grundvattenförekomster samt skyddade områden i vattendistriktet (4 kap. 1 §). Kvalitetskraven, s.k. miljökvalitetsnormer, är en av grunderna i vattenförvaltningen och anger den kvalitet en vattenförekomst ska ha nått vid en viss tidpunkt.[5]

För varje vattendistrikt ska vattendelegationerna även fastställa en förvaltningsplan som ska innehålla en sammanfattande redogörelse för vattenförhållandena och förvaltningen av kvaliteten på vattenmiljön i distriktet (5 kap. 1 §). Arbetet sker i cykler om sex år som inleds med en kartläggning som används för att bedöma vattenförekomsternas status, fastställa miljökvalitetsnormer och vilka åtgärder som behövs för att vattnet ska ha nått god kvalitet vid en viss tidpunkt.

Vidare ansvarar vattenmyndigheterna för att upprätta förslag till och fastställa ett åtgärdsprogram för vattendistriktet i vilket ska anges de åtgärder som behöver vidtas för att miljökvalitetsnormerna ska kunna uppfyllas (6 kap. 1 §).

3.1.6 Översvämningsdirektivet

För att minska de negativa konsekvenserna av översvämningar för människors hälsa, miljön, kulturarvet och ekonomisk verksamhet antogs år 2007 EU:s översvämningsdirektiv.[6] Direktivet anger en ram för bedömning och hantering av översvämningsrisker genom ett systematiskt arbete med att identifiera områden med betydande översvämningsrisk samt kartlägga översvämningshot och risker inom översvämningens utbredningsområde. Medlemsländerna ska vidare fastställa planer för hantering av översvämningsrisker (riskhanter-

[4] Bestämmelser om delegationernas sammansättning och arbete finns i förordningen (2017:872) om vattendelegationer.
[5] Se även grunderna för miljökvalitetsnormer i 5 kap. miljöbalken.
[6] Europaparlamentets och rådets direktiv 2007/60/EG av den 23 oktober 2007 om bedömning och hantering av översvämningsrisker.

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

ingsplaner) som ska behandla alla aspekter av översvämningsrisker med inriktning på förebyggande, skydd och beredskap. Arbetet utgår från den indelning i avrinningsområden och vattendistrikt som följer av EU:s ramdirektiv för vatten som beskrivs i föregående avsnitt.

Översvämningsdirektivet genomförs i Sverige genom förordningen (2009:956) om översvämningsrisker (översvämningsförordningen) och genom Myndigheten för samhällsskydd och beredskaps (MSB) föreskrifter (MSBFS 2013:1) om länsstyrelsens planer för hantering av översvämningsrisker (riskhanteringsplaner). Med översvämning avses i översvämningsförordningen tillfälligt täckande med vatten av mark som normalt inte står under vatten, vilket inbegriper översvämningar som härrör från sjöar, vattendrag, bergsforsar och från havet i kustområden, däremot inte översvämningar från avloppssystem. Med översvämningsrisk avses en kombination av sannolikhet för översvämning och möjliga ogynnsamma följder för människors hälsa, miljön, kulturarvet och ekonomisk verksamhet i samband med en översvämning (2 § översvämningsförordningen).

Arbetet enligt översvämningsförordningen sker enligt en cykel om sex år och genomförs i tre steg. I steg ett ska MSB för varje vattendistrikt göra en preliminär bedömning av översvämningsriskerna (4 §). Utifrån denna bedömning ska geografiska områden identifieras där betydande översvämningsrisk finns eller kan förväntas uppstå (6 §). Steg två innebär att MSB för de områden där betydande översvämningsrisk har identifierats ska ta fram kartor över översvämningshotade områden (7 §). I steg tre tar länsstyrelserna fram riskhanteringsplaner för de områden som har en betydande översvämningsrisk. Riskhanteringsplanerna ska bl.a. innehålla mål för hantering av översvämningsriskerna där möjligheten att minska de möjliga ogynnsamma följderna av översvämning för människors hälsa, miljön, kulturarvet och ekonomisk verksamhet särskilt ska beaktas (8–15 §§).

3.1.7 Kommunalrätt

En av grundprinciperna för den kommunala verksamheten är den kommunala självstyrelsen som innebär att kommuner och regioner sköter lokala och regionala angelägenheter av allmänt intresse på den kommunala självstyrelsens grund (14 kap. 2 § regeringsformen). En inskränkning i den kommunala självstyrelsen bör inte gå utöver vad

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

som är nödvändigt med hänsyn till de ändamål som har föranlett den (14 kap. 3 §). Detta innebär att en proportionalitetsbedömning ska göras när det gäller lagstiftning där den kommunala självstyrelsen kan komma att påverkas.

I kommunallagen (2017:725) finns närmare bestämmelser om kommunen och vad en kommun får göra. Kommunallagen anger bl.a. att kommuner och regioner själva får ha hand om sådana angelägenheter av allmänt intresse som har anknytning till kommunens geografiska område eller dess medlemmar (2 kap. 1 §). Bestämmelsen anger dels den grundläggande kommunala kompetensen, dels den s.k. lokaliseringsprincipen.

Det som avgör om en angelägenhet är av allmänt intresse, dvs. inom den kommunala kompetensen, är om det kan anses vara ett allmänt, samhälleligt och till det egna området knutet intresse att kommunen eller regionen vidtar en åtgärd. Denna fråga får bedömas med utgångspunkt i om det är lämpligt, ändamålsenligt och skäligt att kommunen eller regionen befattar sig med angelägenheten. Allmänintresset förutsätter inte att det finns ett kvantitativt betydande behov. Om det kan anses vara ett allmänt intresse att en kommun har hand om en angelägenhet, får kommunen ha hand om den även om åtgärden bara kommer en mindre del av kommunens område eller ett mindre antal av medlemmarna direkt till godo. I bestämmelsen ligger ett principiellt förbud mot att ge understöd åt enskilda. Det finns dock undantag från detta förbud i annan författning, t.ex. lagen (2009:47) om vissa kommunala befogenheter.[7]

Lokaliseringsprincipen innebär att en åtgärd måste vara knuten till kommunens eller regionens eget område eller dess medlemmar för att den ska anses som en kommunal angelägenhet i enlighet med bestämmelsen. Lokaliseringsprincipen är inte absolut utan måste bedömas från fall till fall. Detta hänger samman med att faktorer som befolkningens rörlighet och ofullkomligheter i kommunindelningen innebär att en åtgärd kan ha anknytning till medlemmarna även om åtgärden som sådan inte sker i kommunen. Det finns inget förbud mot att en kommun engagerar sig i markinnehav och anläggningar inom en annan kommuns område förutsatt att dessa anordningar behövs för den egna kommunen eller regionen.[8] Även i fråga om

[7] Prop. 2016/17:171 s. 299.
[8] Ibid. s. 300.

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

lokaliseringsprincipen finns undantag i speciallagstiftning, t.ex. i lagen om vissa kommunala befogenheter.

En kommun eller region får inte ha hand om sådana angelägenheter som enbart staten, en annan kommun, en annan region eller någon annan ska ha hand om (2 kap. 2 §). Bestämmelsen tar sikte på när en angelägenhet exklusivt faller inom någon annans befogenhet, t.ex. statliga angelägenheter såsom försvars- eller utrikespolitik. På vissa verksamhetsområden sammanfaller dock kommunernas och regionens befogenheter. I sådana fall utgör bestämmelsen inte något hinder mot att såväl kommuner som regionen tar sig an angelägenheter av samma slag.[9] Med uppgifter som ankommer på ”annan” avses inte näringslivet utan en annan del av det offentliga. I speciallagstiftning förekommer undantag från bestämmelser, t.ex. framgår av 2 kap. 1 § lagen om vissa kommunala befogenheter att kommuner och regionen får lämna bidrag till byggande av väg och järnväg som staten ansvarar för.

I kommunallagen anges att kommuner och regioner ska behandla sina medlemmar lika, om det inte finns sakliga skäl för något annat (2 kap. 3 §). Paragrafen ger uttryck för likställighetsprincipen och innebär att medlemmar eller grupper av medlemmar i samma situation ska behandlas lika. Särbehandling får endast ske på saklig och objektiv grund. Principen gäller inte när en kommun eller en region anställer personal, köper eller säljer fastigheter etc.[10] Även från likställighetsprincipen finns undantag i speciallagstiftning.

Finansiering av den kommunala verksamheten

Av regeringsformen följer att kommunerna får ta ut skatt för skötseln av sina angelägenheter (14 kap. 4 §). Paragrafen slår fast principen om den kommunala beskattningsrätten. Därutöver följer av kommunallagen att kommuner och regioner får ta ut avgifter för tjänster och nyttigheter som de tillhandahåller. För tjänster eller nyttigheter som de är skyldiga att tillhandahålla får dock avgifter endast tas ut om det följer av lag eller annan författning (2 kap. 5 §).

Av den s.k. självkostnadsprincipen följer att kommuner och regioner inte får ta ut högre avgifter än som motsvarar kostnaderna för

[9] Prop. 2016/17:171 s. 300.
[10] Ibid. s. 300.

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

de tjänster eller nyttigheter som de tillhandahåller (2 kap. 6 §). Principen gäller som huvudregel för all verksamhet som kommuner och regioner bedriver vare sig det är fråga om frivillig eller specialreglerad verksamhet och är tillämplig såväl mot medlemmar som mot andra. Självkostnadsprincipen hänför sig till rätten att ta ut avgifter och är inte tillämplig på t.ex. enskilda affärsuppgörelser av kommersiell karaktär eller i fråga om förvaltning av kommunal egendom såsom överlåtelse eller upplåtelse av egendom. Finns det särskilda bestämmelser i speciallagstiftning som reglerar avgiftsuttaget för viss verksamhet gäller de reglerna i stället för den allmänna självkostnadsprincipen. Självkostnadsprincipen syftar på det totala avgiftsuttaget för en verksamhet. Kostnaderna i det enskilda fallet har således inte någon betydelse för tillämpningen av självkostnadsprincipen. En fördelning av avgiftsuttaget mellan olika abonnenter eller konsumenter får inte stå i strid med likställighetsprincipen (se ovan). Likställighetsprincipen kan i fråga om fördelning av avgifter allmänt sägas innebära att lika avgift ska utgå för lika prestation och att medlemmar som befinner sig i motsvarande läge ska betala samma avgift.[11]

3.1.8 Plan- och bygglagstiftningen

I plan- och bygglagen (2010:900), PBL, finns bestämmelser om planläggning av mark och vatten och om byggande. Ytterligare bestämmelser finns i plan- och byggförordningen (2011:338) och föreskrifter meddelade av Boverket. Bestämmelserna syftar till att, med hänsyn till den enskilda människans frihet, främja en samhällsutveckling med jämlika och goda sociala levnadsförhållanden och en god och långsiktigt hållbar livsmiljö för människorna i dagens samhälle och för kommande generationer (1 kap. 1 §). Av PBL följer den grundläggande principen att det är en kommunal angelägenhet att planlägga användningen av mark och vatten, det s.k. kommunala planmonopolet (1 kap. 2 §).

Planläggning och prövningen i ärenden om lov eller förhandsbesked ska syfta till att mark- och vattenområden används för det eller de ändamål som områdena är mest lämpade för med hänsyn till beskaffenhet, läge och behov (2 kap. 2 §). Företräde ska ges åt sådan användning som från allmän synpunkt medför en god hus-

[11] Prop. 2016/17:171 s. 302 och 303.

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

hållning. Enligt PBL ska planläggning, med hänsyn till natur- och kulturvärden, miljö- och klimataspekter samt mellankommunala och regionala förhållanden, främja bl.a. en långsiktigt god hushållning med mark, vatten, energi och råvaror samt goda miljöförhållanden i övrigt (2 kap. 3 § första stycket 3). Dessa hänsyn ska även tas i andra ärenden enligt PBL (2 kap. 3 § andra stycket).

Mark får tas i anspråk för att bebyggas endast om marken från allmän synpunkt är lämplig för ändamålet (2 kap. 4 §). Vid lämplighetsbedömningen ska enligt 2 kap. 5 § hänsyn tas till människors hälsa och säkerhet (punkten 1), jord-, berg- och vattenförhållandena (punkten 2), möjligheterna att ordna trafik, vattenförsörjning, avlopp, avfallshantering, elektronisk kommunikation samt samhällsservice i övrigt (punkten 3), möjligheterna att förebygga vatten- och luftföroreningar samt bullerstörningar (punkten 4), och risken för olyckor, översvämning och erosion (punkten 5). Den sistnämnda punkten – om risken för olyckor, översvämning och erosion – tillkom i syfte att förtydliga kommunens skyldighet att ta hänsyn till miljö- och riskfaktorer. I förarbetena anges att kravet på hänsynstagande till översvämning och erosion har lagts till dels därför att långsamt inträffade översvämningar och erosion inte omfattas av ordet olycka, dels därför att hänsyn till dessa naturhändelser inte har tagits vid tillämpningen av andra punkten i bestämmelsen på det sätt som var tänkt enligt tidigare förarbeten. Med ordet olycka avses enligt propositionen en plötsligt inträffad händelse som har medfört eller kan befaras medföra skada.[12]

Vidare ska bebyggelse och byggnadsverk utformas och placeras på den avsedda marken på ett sätt som är lämpligt med hänsyn till bl.a. skydd mot uppkomst och spridning av brand och andra olyckshändelser samt behovet av hushållning med energi och vatten och av goda klimat- och hygienförhållanden (2 kap. 6 § första stycket 2 och 4).

Översiktsplanering

Varje kommun ska enligt PBL ha en aktuell översiktsplan som omfattar hela kommunen (3 kap. 1 §). Översiktsplanen ska ange inriktningen för den långsiktiga utvecklingen av den fysiska miljön och

[12] Prop. 2006/07:122 s. 32–36.

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

ge vägledning för beslut dels om hur mark- och vattenområden ska användas, dels om hur den byggda miljön ska användas, utvecklas och bevaras. Översiktsplanen är inte bindande (3 kap. 2 §).

Översiktsplanen ska precisera och konkretisera de allmänna intressen som anges i 2 kap. PBL och som kan ha en väsentlig betydelse för beslut om hur mark- och vattenområden ska användas och den byggda miljön ska användas, utvecklas och bevaras. Planen ska också redovisa riksintressen enligt 3 och 4 kap. miljöbalken (3 kap. 4 §).

Av en översiktsplan ska framgå hur kommunen i den fysiska planeringen avser att ta hänsyn till och samordna översiktsplanen med relevanta nationella och regionala mål, planer och program av betydelse för en hållbar utveckling inom kommunen (3 kap. 5 § första stycket 2). Av planen ska även framgå kommunens syn på risken för skador på den byggda miljön som kan följa av översvämning, ras, skred och erosion som är klimatrelaterade samt på hur sådana risker kan minska eller upphöra (3 kap. 5 § första stycket 4). Enligt förarbetena ska kommunens redovisning av sin syn på riskerna vara övergripande. Bedömningen ska avse risken för att skador kan uppstå på den byggda miljön både i närtid och i ett längre perspektiv. Bestämmelsen är alltså framåtsyftande och tar inte sikte på skador som kan hänföras till översvämning, ras, skred och erosion som redan inträffat. Bedömningen ska göras utifrån befintliga relevanta underlag, t.ex. geologiskt, geotekniskt och topografiskt underlag samt de havsnivåhöjnings-, översvämnings-, ras- och skredkarteringar som finns hos länsstyrelser och andra myndigheter. I vissa fall kan ytterligare underlag behövas, t.ex. från Trafikverket om statlig infrastruktur ligger i ett riskområde. Bedömningen bör anpassas till kommunens geografiska förutsättningar och bebyggelsestruktur. Bedömningen behöver inte avse enskilda byggnader eller anläggningar. Med uttrycket klimatrelaterade avses att det ska vara fråga om översvämning, ras, skred och erosion som är en följd av processer som beror på klimatet, t.ex. nederbörd eller höga vattenflöden.[13]

Innan kommunen antar en översiktsplan ska kommunen upprätta ett förslag till översiktsplan, samråda om förslaget samt hålla förslaget tillgängligt för granskning (3 kap. 7–18 a §§).

Kommunen är skyldig att i början av varje mandatperiod anta en planeringsstrategi. Strategin ska antas av kommunfullmäktige senast 24 månader efter ett ordinarie val. I strategin ska fullmäktige ta

[13] Prop. 2017/18:163 s. 88.

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

ställning till dels ändrade planeringsförutsättningar av betydelse för översiktsplanens aktualitet, dels kommunens fortsatta arbete med översiktsplaneringen. Fullmäktige ska också bedöma i vilken utsträckning planen är aktuell i förhållande till ett antal krav (3 kap. 23 §).

Detaljplanering

Prövningen av vissa mark- eller vattenområdens lämplighet för bebyggelse och byggnadsverk och reglering av bebyggelsemiljöns utformning ska ske genom detaljplan, det s.k. detaljplanekravet (4 kap. 2 §). Detaljplan krävs bl.a. för en ny sammanhållen bebyggelse med bygglovspliktiga byggnadsverk, om det behövs med hänsyn till bebyggelsens karaktär, omfattning eller inverkan på omgivningen, till behovet av samordning eller till förhållandena i övrigt (4 kap. 2 § första stycket 1). I en detaljplan ska kommunen bestämma och ange gränserna för allmänna platser, kvartersmark och vattenområden, bestämma användningen och utformningen av allmänna platser som kommunen är huvudman för, och bestämma användningen av kvartersmark och vattenområden (4 kap. 4 §). Exempel på allmänna platser är gator, vägar, torg och parker. Exempel på kvartersmark är bebyggelse, idrotts- och fritidsanläggningar, begravningsplatser, anläggningar för trafik, vatten, avlopp och energi samt skydds- och säkerhetsområden.[14]

I en detaljplan får kommunen bestämma markreservat för sådana trafik- och väganläggningar, energianläggningar, anordningar för elektroniska kommunikationsnät och ledningar som behövs för allmänna ändamål (4 kap. 6 §). Kommunen ska som huvudregel vara huvudman för allmänna platser. Kommunen får dock, om det finns särskilda skäl för det, i detaljplanen bestämma att huvudmannaskapet i stället ska vara enskilt för en eller flera allmänna platser (4 kap. 7 §).

För att skydda mot störningar har kommunen möjlighet att i en detaljplan bestämma skyddsåtgärder för att motverka markförorening, olyckor, översvämning och erosion (4 kap. 12 § 1). Bestämmelsen infördes som en konsekvens av det ökade behovet av klimatanpassning.[15]

[14] Prop. 2009/10:170 s. 427.
[15] Prop. 2009/10:170 s. 429.

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

I en detaljplan har kommunen möjlighet att genom planbestämmelser bestämma att bygglov eller startbesked inte får lämnas till en i och för sig medgiven ändrad markanvändning, förrän vissa villkor har uppfyllts. Sådana villkor kan avse att en viss anläggning för vattenförsörjning eller avlopp, som kommunen inte ska vara huvudman för, har kommit till stånd eller att markens lämplighet för bebyggande har säkerställts genom att en skydds- eller säkerhetsåtgärd har vidtagits på tomten (4 kap. 14 §). Kommunen har vidare möjlighet att i en detaljplan ange bestämmelser om bl.a. placering och utformning av byggnadsverk samt om varsamhet och skydd (4 kap. 16 §).

I detaljplanen är kommunen skyldig att ange den tid som ska gälla för genomförandet av detaljplanen, s.k. genomförandetid. Tiden ska bestämmas så att det finns rimliga möjligheter att genomföra planen, men tiden får inte vara kortare än fem år och inte längre än femton år (4 kap. 21 §). En detaljplan gäller till dess den ändras eller upphävs (4 kap. 38 §). Genom detaljplanen uppstår en s.k. byggrätt som innebär att bygglov ska beviljas för en åtgärd som medges i planen. Så länge planen gäller är den rättsligt bindande i frågor om exempelvis bygglov och det har i ett flertal avgöranden slagits fast att en gällande plan med dess planbestämmelser ska tillämpas till dess den ersätts av en ny plan, oavsett om planen kan uppfattas som gammal och inaktuell.[16] Fastighetsägarnas byggrätt enligt planen är garanterad om de ansöker om lov före genomförandetidens utgång. De rättigheter som har uppkommit genom en detaljplan hindrar dock inte att planen ändras eller upphävs efter genomförandetidens utgång (4 kap. 40 §).

I 5 kap. PBL finns processuella bestämmelser för att ta fram och anta detaljplaner och områdesbestämmelser. Bestämmelserna gäller även för beslut om att ändra eller upphäva en detaljplan (5 kap. 38 §).

Genomförande av detaljplaner

I 6 kap. PBL finns bestämmelser om genomförandet av detaljplaner. Med plangenomförande avses alla de åtgärder som vidtas för att markanvändningen enligt en detaljplan ska bli verklighet. Det kan exempelvis handla om att bygga gator och anordningar för vatten och avlopp eller att genomföra fastighetsrättsliga åtgärder. Bestämmelserna är

[16] Se t.ex. Mark- och miljööverdomstolens avgöranden MÖD 2012:43 och MÖD 2017:13.

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

tillämpliga för allmänna platser när kommunen är huvudman. För enskilt huvudmannaskap tillämpas bestämmelserna i anläggningslagen (6 kap. 1 §).

Kommunen har rätt att lösa in mark eller annat utrymme som enligt detaljplanen ska användas för (1) en allmän plats som kommunen ska vara huvudman för, eller (2) annat än enskilt bebyggande, om markens eller utrymmets användning för det avsedda ändamålet inte kan anses säkerställd ändå (6 kap. 13 §). Om kommunen använder sig av sin rätt att lösa in mark eller annat utrymme ska ersättning utgå enligt bestämmelserna i 4 kap. expropriationslagen (1972:719) (6 kap. 17 §). Kommunen ansvarar för att ordna de gator och andra allmänna platser som kommunen är huvudman för så att de kan användas för deras avsedda ändamål och för att underhålla allmänna platser (6 kap. 18–22 §§).

I 6 kap. finns också bestämmelser om kommunens rätt att i vissa fall ta ut gatukostnadsersättning av ägare till fastigheter. Om kommunen i egenskap av huvudman har skyldighet att anlägga eller förbättra en gata eller annan allmän plats eller vidta en annan åtgärd som är avsedd att tillgodose ett områdes behov av allmänna platser och av anordningar som normalt hör till sådana platser, får kommunen besluta att ägarna till fastigheterna i området ska betala kostnaderna för sådana åtgärder. Kostnaderna ska fördelas mellan fastigheterna på ett skäligt och rättvist sätt (6 kap. 24 §). Om kommunen i egenskap av huvudman har skyldighet att anlägga eller förbättra en gata kan i stället kostnaderna tas ut av de fastigheter som ligger vid gatan (6 kap. 25 §).

För genomförandet av en detaljplan får kommunen ingå s.k. exploateringsavtal. Ett exploateringsavtal är ett avtal mellan en kommun och en byggherre eller en fastighetsägare avseende mark som inte ägs av kommunen. Om kommunen avser att ingå exploateringsavtal ska kommunen anta riktlinjer som anger utgångspunkter och mål för sådana avtal. Riktlinjerna ska ange grundläggande principer för bl.a. fördelning av kostnader och intäkter för genomförandet av detaljplaner om kommunen avser att avtala om sådan ersättning (6 kap. 39 §). Ett exploateringsavtal får avse åtagande för en byggherre eller en fastighetsägare att vidta eller finansiera åtgärder för anläggande av gator, vägar och andra allmänna platser och av anläggningar för vattenförsörjning och avlopp samt andra åtgärder. Åtgärderna ska vara nödvändiga för att detaljplanen ska kunna genomföras. Bygg-

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

herrens eller fastighetsägarens åtagande ska stå i rimligt förhållande till dennes nytta av planen (6 kap. 40 §).

Krav på byggnader m.m.

I 8 kap. PBL finns bestämmelser om krav på byggnadsverk, byggprodukter, tomter och allmänna platser. Byggnader ska vara utformade så att de är lämpliga för sitt ändamål, har en god form-, färg- och materialverkan samt är tillgängliga och användbara för personer med nedsatt rörelse- eller orienteringsförmåga, s.k. utformningskrav (8 kap. 1 §). Vidare anges ett antal tekniska egenskapskrav på byggnadsverk i fråga om exempelvis bärförmåga, stadga och beständighet, skydd med hänsyn till hygien, hälsa och miljön samt lämplighet för det avsedda ändamålet (8 kap. 4 §). Närmare bestämmelser om vad som krävs för att kraven ska vara uppfyllda framgår av 3 kap. plan- och byggförordningen samt av Boverkets byggregler (BFS 2011:6, BBR).

Tillsyn och länsstyrelsens ingripandegrunder

I 11 kap. PBL finns bestämmelser om bl.a. länsstyrelsens tillsyn över kommunala beslut. När en kommun har beslutat att anta, ändra eller upphäva en detaljplan ska länsstyrelsen inom tre veckor besluta om den ska överpröva kommunens beslut eller inte (11 kap. 10 §). Länsstyrelsen ska överpröva kommunens beslut, om beslutet bl.a. kan antas innebära att en bebyggelse blir olämplig eller ett byggnadsverk olämpligt med hänsyn till människors hälsa eller säkerhet eller till risken för olyckor, översvämning eller erosion (11 kap. 10 § andra stycket 5).

Byggnadsnämnden

I 12 kap. finns bestämmelser om byggnadsnämnden som är den eller de nämnder som fullgör kommunens uppgifter enligt PBL. Byggnadsnämnden har bl.a. i uppgift att uppmärksamt följa den allmänna utvecklingen inom kommunen och dess närmaste omgivning samt ta de initiativ som behövs i frågor om planläggning, byggande och fastighetsbildning (12 kap. 2 § 2). Bestämmelsen har ett nära samband med

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

det kommunala planmonopolet. Byggnadsnämnden ska vidare samarbeta med de myndigheter, organisationer och enskilda vars arbete och intressen rör nämndens verksamhet samt lämna råd och upplysningar i frågor som rör nämndens verksamhet (12 kap. 2 § 3 och 4). Byggnadsnämndens upplysningsskyldighet preciseras ytterligare genom en skyldighet för nämnden att, om någon begär det, ge skriftliga upplysningar om planläggning, byggande och fastighetsbildning (12 kap. 3 §). En sådan upplysning är inte bindande för nämnden och kan inte överklagas.

3.1.9 Allmänna vattentjänster

Kommunens skyldighet att ordna allmänna vattentjänster regleras i lagen (2006:412) om allmänna vattentjänster (vattentjänstlagen). Med allmänna vattentjänster avses sådana tjänster för vattenförsörjning och omhändertagande av avloppsvatten som en kommun ansvarar för. I begreppet avlopp ingår, utöver spillvatten, även bl.a. bortledande av dagvatten (2 §).

Av vattentjänstlagen följer att en kommun är skyldig att ordna allmänna va-anläggningar om det med hänsyn till människors hälsa eller miljön behöver ordnas i ett större sammanhang för en viss befintlig eller blivande bebyggelse (6 §). Vid bedömningen av om det finns ett behov av allmänna vattentjänster ska särskild hänsyn tas till förutsättningarna att tillgodose behovet av en vattentjänst genom en enskild anläggning som kan godtas med hänsyn till skyddet för människors hälsa och miljön (6 § andra stycket). Att va-frågorna behöver lösas i ett större sammanhang har ansetts innebära att det måste handla om minst 20–30 fastigheter.[17]

Om kommunen är skyldig att ordna vattentjänster ska kommunen bestämma det verksamhetsområde inom vilket vattentjänsten eller vattentjänsterna behöver ordnas och se till att behovet snarast tillgodoses i verksamhetsområdet genom en allmän va-anläggning (6 § första stycket 1 och 2).

En allmän va-anläggning ska ordnas och drivas så att den uppfyller de krav som kan ställas med hänsyn till skyddet för människors hälsa och miljön och med hänsyn till intresset av en god hushållning med naturresurser (10 §). Huvudmannen, den som äger va-anläggningen

[17] Prop. 2005/06:78 s. 29 och 135.

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

– som kan vara kommunen men också en annan juridisk person som kontrolleras av kommunen, ska bl.a. ordna ledningar och andra anordningar för vattenförsörjning och avlopp, andra anordningar för bortledande av vatten som inte sker vid ledningar samt de anordningar som i övrigt behövs för att va-anläggningen ska kunna fylla sitt ändamål och tillgodose skäliga anspråk på säkerhet (13 §). Vad som innebär skäliga anspråk på säkerhet definieras inte i lag och har varit föremål för prövning i ett antal ärenden som skadestånd. Högsta domstolen har slagit fast att det inte är tillräckligt att de dimensioneringsnormer som utfärdats av branschorganisationen Svenskt Vatten uppfyllts. Avgörande för om lagens säkerhetskrav har uppfyllts är i stället den för ansluten bebyggelse rådande totala översvämningsrisken, bedömd med hänsyn till föreliggande säkerhetsmarginaler, exempelvis nivåskillnaden mellan källargolv och ledningshjässa. Enligt domstolen bör den allmänna anläggningen anordnas och skötas så att anslutna fastigheter statistiskt sett inte löper risk att drabbas av källaröversvämningar med kortare återkomsttid än tio år. Med en ledning som enbart är avsedd för spillvatten ska en fastighetsägare i princip inte alls behöva räkna med översvämning på grund av regn.[18]

Det är länsstyrelsen som utövar tillsyn över att kommunen fullgör den ovan redovisade skyldigheten att tillgodose behovet av allmänna vattentjänster (51 §).

Vattentjänstplaner

Från den 1 januari 2024 ska det enligt vattentjänstlagen i varje kommun finnas en aktuell vattentjänstplan som beslutas av kommunfullmäktige (6 a §). En vattentjänstplan ska innehålla dels kommunens långsiktiga planering av hur behovet av allmänna vattentjänster ska tillgodoses, dels kommunens bedömning av vilka åtgärder som behöver vidtas för att de allmänna va-anläggningarna ska fungera vid en ökad belastning på grund av skyfall (6 b §).

Vattentjänstplanens huvudsyfte är att ge förutsättningar för en god planering av kommunens skyldigheter att ordna allmänna vattentjänster och ge berörda insyn och möjlighet till deltagande i processen.[19] I fråga om dagvatten konstateras i förarbetena att klimat-

[18] NJA 1991 s. 580.
[19] Prop. 2021/22:208 s. 26.

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

förändringarna ställer nya krav på dagvattenanläggningarna när extrem korttidsnederbörd förväntas bli vanligare och öka i intensitet. Vid skyfall utsätts dagvattenanläggningar för en ökad belastning som de befintliga allmänna anläggningarna inte alltid klarar av. För att hantera konsekvenserna av en ökad förekomst av skyfall behövs en plan. Kommunens bedömning ska omfatta kommunens allmänna va-anläggningar, vilket är ett bredare begrepp än allmänna dagvattenanläggningar. Detta motiveras av att ett skyfall direkt eller indirekt även kan ha en påverkan på dricksvatten och spillvatten.

Det saknas närmare reglering av vattentjänstplanens innehåll, utöver bedömningen av vilka åtgärder som behöver vidtas för anläggningarnas funktion vid skyfall. Kommunen kan anpassa planens innehåll efter behov, t.ex. tillföra en beskrivning av kommunens beredskap med anledning av andra väderfenomen såsom torka.[20]

I betänkandet Ökad va-beredskap som presenterades i december 2024 föreslås att kravet på vattentjänstplan ska utvidgas till att avse alla åtgärder som behöver vidtas för att de allmänna va-anläggningarna ska fungera i ett förändrat klimat.[21]

Finansiering av vatten och avlopp

Va-verksamheten kan finansieras genom avgifter eller genom skatt. För va-avgifter finns regler i vattentjänstlagen om skyldigheten att betala avgifter och om avgifternas storlek samt hur de ska beräknas. En fastighet som finns inom ett verksamhetsområde och som behöver en vattentjänst, och behovet inte kan tillgodoses bättre på annat sätt, ska betala avgifter för den allmänna va-anläggningen (24 §). Utöver avgift för bortledande av vatten från fastigheten kan i vissa fall även en avgift för bortledande av vatten från allmän platsmark inom verksamhetsområdet tas ut för fastigheter inom verksamhetsområdet och som behöver, eller har nytta av, bortledande av vatten från allmän platsmark (26 §). Avgifterna får inte överskrida det som behövs för att täcka de kostnader som är nödvändiga för att ordna och driva va-anläggningen (30 §). I praxis har nödvändiga kostnader beskrivits som en precisering och en skärpning av kommunallagens självkostnadsprincip. Med nödvändiga kostnader menas att kostna-

[20] Ibid. s. 29 och 30.
[21] SOU 2024:82.

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

derna framstår som motiverade av en normalt fackmannamässigt och rationellt driven verksamhet som kapacitetsmässigt i övrigt är lämpligt avpassad för sitt ändamål. I avgiftsunderlaget får inte räknas in kostnader som hänför sig till andra ändamål eller till en omotiverad överkapacitet.[22]

Avgifterna ska bestämmas så att kostnaderna fördelas på de avgiftsskyldiga enligt vad som är skäligt och rättvist (31 §). Bestämmelser ger uttryck för en sorts likabehandlingsprincip som även kallas den sociala kostnadsfördelningsprincipen och innebär att va-avgifterna i princip ska bestämmas med hänsyn till den huvudsakliga nytta som varje särskild fastighet har av va-anläggningen och med bortseende från huvudmannens individuella kostnader för fastigheten i fråga. Vissa möjligheter finns dock att besluta om s.k. särtaxa, om vattentjänsterna för en viss eller vissa fastigheter på grund av särskilda omständigheter medför kostnader som i beaktansvärd omfattning avviker från andra fastigheter i verksamhetsområdet.

Avgifternas belopp och hur avgifterna ska beräknas ska framgå av en taxa som beslutas av kommunen (34 §).

3.1.10 Krisberedskap och skydd mot olyckor

Lagen om kommuner och regioners åtgärder inför och vid extraordinära händelser i fredstid och höjd beredskap

Bestämmelserna i lagen (2006:544) om kommuner och regioners åtgärder inför och vid extraordinära händelser i fredstid och höjd beredskap (LEH) syftar till att kommuner och regioner ska minska sårbarheten i sin verksamhet och ha en god förmåga att hantera krissituationer i fred. Kommuner och regioner ska därigenom också uppnå en grundläggande förmåga till civilt försvar (1 kap. 1 §). Med extraordinär händelse avses en sådan händelse som avviker från det normala, innebär en allvarlig störning eller överhängande risk för en allvarlig störning i viktiga samhällsfunktioner och kräver skyndsamma insatser av en kommun eller en region (1 kap. 2 §). Lagen innebär bl.a. krav på kommuner och regioner att analysera vilka extraordinära händelser i fredstid som kan inträffa i kommunen respektive regionen och hur dessa händelser kan påverka den egna verksamheten. Resultatet av arbetet ska värderas och sammanställas i en

[22] SOU 2004:64 s. 311.

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

risk- och sårbarhetsanalys. Med beaktande av risk- och sårbarhetsanalysen ska vidare för varje ny mandatperiod fastställas en plan för hur extraordinära händelser ska hanteras (2 kap. 1 §). Ytterligare bestämmelser finns i MSB:s föreskrifter om kommuners risk- och sårbarhetsanalyser (MSBFS 2015:5). Kommuner och regioner är även skyldiga att ha en krisledningsnämnd som ska fullgöra uppgifter vid en extraordinär händelse (2 kap. 2 §).

I betänkandet Kommuners och regioners grundläggande beredskap inför kris och krig presenterades i september 2024 förslag till en ny lag om kommuners och regioners grundläggande beredskap inför fredstida krissituationer och höjd beredskap som ska ersätta nuvarande LEH.[23]

Lagen om skydd mot olyckor

I lagen (2003:778) om skydd mot olyckor (LSO) finns bestämmelser om de åtgärder som staten och kommunen ska vidta till skydd mot olyckor. Lagen syftar till att bereda människors liv och hälsa samt egendom och miljö ett med hänsyn till de lokala förhållandena tillfredsställande och likvärdigt skydd mot olyckor (1 kap. 1 §). Kommunens ansvar för räddningsinsatser gäller endast om det är motiverat med hänsyn till behovet av ett snabbt ingripande, det hotade intressets vikt, kostnaderna för insatsen och omständigheterna i övrigt (1 kap. 2 § tredje stycket). I lagen betonas kommunernas förebyggande verksamhet. Kommunen ska, för att skydda människors liv och hälsa samt egendom och miljön, se till att åtgärder vidtas för att förebygga bränder samt verka för att åstadkomma skydd mot andra olyckor än bränder (3 kap. 1 §). Kommunen ska även genom rådgivning, information och på annat sätt underlätta för den enskilde att fullgöra sina skyldigheter enligt LSO (3 kap. 2 §). Kommunen ska ha ett handlingsprogram för förebyggande verksamhet där bl.a. målen för verksamheten, de risker för olyckor som finns i kommunen och som kan leda till räddningsinsatser samt hur verksamheten är ordnad och hur den planeras ska anges (3 kap. 3 §). Närmare bestämmelser om innehållet i handlingsprogrammet finns i förordningen (2003:789) om skydd mot olyckor och i MSB:s föreskrifter och allmänna råd om

[23] SOU 2024:65.

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

innehåll och struktur i kommunens handlingsprogram för förebyggande verksamhet och räddningstjänst (MSBFS 2021:1).

Kommunen har som huvudregel ansvar för räddningstjänst, dvs. de räddningsinsatser som kommunen ansvarar för vid olyckor och överhängande fara för olyckor för att hindra och begränsa skador på människor, egendom eller miljön (3 kap. 7 §). Även för räddningstjänsten ska det finnas ett handlingsprogram (3 kap. 8 §). Tidigare fanns krav på att handlingsprogrammen enligt LSO skulle antas av kommunfullmäktige för varje ny mandatperiod. Detta krav togs bort då bedömningen var att det medförde att handlingsprogrammen ofta beslutades sent i mandatperioden och ansågs kunna begränsa möjligheten för kommunen att hålla programmen aktuella.[24]

Med olyckshändelser avses plötsligt inträffade händelser som har medfört eller kan befaras medföra skada. Dit räknas händelser som beror på företeelser i naturen eller som inträffar utan människors handlande. Som olyckshändelser räknas också händelser som beror på människans handlande eller underlåtenhet att handla. Det gäller oberoende om handlingen eller underlåtenheten är uppsåtlig eller inte. Som exempel på olyckshändelser kan nämnas bränder, explosioner, skred, ras, översvämningar, oväder och utflöden av skadliga ämnen. Kravet på att det ska vara fråga om en plötsligt inträffad händelse innebär att långsamma och ständigt pågående skeenden såsom sättningar i byggnader och jorderosioner inte räknas som olyckshändelser. Sådana långsamma och ständigt pågående skeenden kan emellertid i sin tur orsaka något som inträffar plötsligt och som medför skada: den sättningsskadade byggnaden rasar eller erosionen föranleder ett jordskred. Sådana händelser ska givetvis betraktas som olyckshändelser.[25] Om olyckshändelsen inte redan har inträffat måste det föreligga en överhängande fara för att den inträffar. En fara för att en olyckshändelse är överhängande innebär både hög risk för att olyckshändelsen inträffar och stor sannolikhet för att den inträffar nära i tiden. Ett allmänt ansvar för att räddningsingripanden kommer till stånd i alla de fall då det föreligger fara för olyckshändelser skulle enligt förarbetena föra alltför långt. Det skulle bl.a. lägga ett alltför stort och svåröverblickbart ansvar på den enskilda kommunen för planering, organisation och information.[26]

[24] Prop. 2019/20:176 s. 24.
[25] Prop. 2002/03:119 s. 68.
[26] Prop. 2002/03:119 s. 69.

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

3.1.11 Miljöbalken

Miljöbalkens bestämmelser syftar till att främja en hållbar utveckling och att tillförsäkra levande och kommande generationer en hälsosam och god livsmiljö. I balken finns bestämmelser till skydd för människors hälsa och miljön, värdefulla natur- och kulturmiljöer och den biologiska mångfalden. Vidare finns regler som ska trygga en god hushållning med mark- och vattenresurserna. Miljöbalkens regler ska tillämpas parallellt med annan lagstiftning.

De allmänna hänsynsreglerna

I 2 kap. miljöbalken finns de allmänna hänsynsreglerna som gäller för alla åtgärder som inte är av försumbar betydelse. Av kunskapskravet följer att alla som bedriver eller avser att bedriva en verksamhet eller vidta en åtgärd ska skaffa sig den kunskap som behövs med hänsyn till verksamhetens eller åtgärdens art och omfattning för att skydda människors hälsa och miljön mot skada eller olägenhet (2 kap. 2 §). Enligt försiktighetsprincipen ska alla som bedriver eller avser att bedriva en verksamhet eller vidta en åtgärd utföra de skyddsåtgärder, iaktta de begränsningar och vidta de försiktighetsmått i övrigt som behövs för att förebygga, hindra eller motverka att verksamheten eller åtgärden medför skada eller olägenhet för människors hälsa eller miljön. I samma syfte ska vid yrkesmässig verksamhet användas bästa möjliga teknik (2 kap. 3 §). Enligt lokaliseringsprincipen ska för en verksamhet eller åtgärd som tar ett mark- eller vattenområde i anspråk en plats väljas som är lämplig med hänsyn till att ändamålet ska kunna uppnås med minsta intrång och olägenhet för människors hälsa och miljön (2 kap. 6 §). De angivna kraven i 2 kap. gäller i den utsträckning det inte kan anses orimligt att uppfylla dem, dvs. en rimlighetsbedömning ska göras. Vid denna bedömning ska särskild hänsyn tas till nyttan av skyddsåtgärder och andra försiktighetsmått jämfört med kostnaderna för sådana åtgärder (2 kap. 7 §).

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

Hushållning med mark- och vattenområden

I 3 och 4 kap. miljöbalken finns bestämmelser om hushållning med mark- och vattenområden. Bestämmelserna ska tillämpas vid prövning och tillsyn enligt miljöbalken men även vid exempelvis planläggning och prövningen i ärenden om lov eller förhandsbesked enligt PBL (jfr 2 kap. 2 § PBL). I 3 kap. miljöbalken finns de grundläggande hushållningsbestämmelserna som ska främja väl genomtänkta avvägningar mellan olika önskemål att utnyttja marken, vattnet och den fysiska miljön i övrigt. I kapitlet anges vilka allmänna intressen som särskilt ska beaktas vid sådana avvägningar för att en god hushållning med mark- och vattenområden ska uppnås. De allmänna intressen som ska komma i förgrunden är sådana som har central betydelse för att trygga en hållbar användning av naturresurser, bevara god natur- och kulturmiljö samt främja ett ändamålsenligt samhällsbyggande.[27] I 4 kap. finns särskilda hushållningsbestämmelser för vissa områden i landet, vilka i sin helhet är av riksintresse med hänsyn till sina natur- och kulturvärden. För dessa områden har avvägningar om den inriktning av mark- och vattenanvändningen som på lämpligaste sätt främjar en långsiktig hushållning med marken, vattnet och den fysiska miljön i övrigt gjorts redan i de olika paragraferna i 4 kap. Syftet med bestämmelserna är att skydda dessa värden mot exploateringsföretag och andra ingrepp i miljön som påtagligt kan skada områdenas bevarandevärden.[28]

I förordningen (1998:896) om hushållning med mark- och vattenområden pekas tolv myndigheter ut som inom sina respektive verksamhetsområden bl.a. ansvarar för att ange sådana områden som myndigheterna bedömer är av riksintressen enligt 3 kap. miljöbalken (2 a §). Förordningen anger vidare vissa särskilda ansvar för Boverket att ha uppsikt över hushållningen med mark- och vattenområden (1 a §).

Miljöbedömningar

I 6 kap. miljöbalken finns bestämmelser om miljöbedömningar som handlar om att identifiera, beskriva och bedöma miljöeffekter vid dels planering av och beslut om planer och program (strategiska miljöbedömningar), dels verksamheter och åtgärder (specifika miljöbedöm-

[27] Prop. 1997/98:45, del 2, s. 28 och 29.
[28] Ibid. s. 35.

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

ningar). Syftet med en miljöbedömning är att integrera miljöaspekter i planering och beslutsfattande så att en hållbar utveckling främjas (6 kap. 1 §). Kapitlet genomför två EU-direktiv om miljöbedömningar, dels direktivet om bedömning av vissa planer och program[29] (SMB-direktivet), dels direktivet om bedömning av inverkan på miljön av vissa offentliga och privata projekt[30] (MKB-direktivet).

Med miljöeffekter avses i 6 kap. direkta eller indirekta effekter som är positiva eller negativa, som är tillfälliga eller bestående, som är kumulativa eller inte kumulativa och som uppstår på kort, medellång eller lång sikt på bl.a. människors hälsa, biologisk mångfald, mark, vatten, klimat, landskap, bebyggelse och kulturmiljö (6 kap. 2 §).

För myndigheter eller kommuner som upprättar eller ändrar en plan eller ett program ska som huvudregel en strategisk miljöbedömning göras, om genomförandet kan antas medföra en betydande miljöpåverkan. För vissa planer och program ska en undersökning göras för att bedöma om en betydande miljöpåverkan kan antas medan det för andra finns angivet i föreskrifter om de ska eller inte ska antas medföra en betydande miljöpåverkan (6 kap. 3–8 §§). I miljöbedömningsförordningen (2017:966) och plan- och byggförordningen finns föreskrifter om vilka planer och program som ska respektive inte ska antas medföra en betydande miljöpåverkan samt under vilka förutsättningar övriga planer och program kan antas medföra en betydande miljöpåverkan. Om en strategisk miljöbedömning ska göras ska myndigheten eller kommunen samråda om hur omfattningen av och detaljeringsgraden i en miljökonsekvensbeskrivning ska avgränsas (avgränsningssamråd), ta fram en miljökonsekvensbeskrivning, ge tillfälle till synpunkter på miljökonsekvensbeskrivningen och förslaget till plan eller program, och ta hänsyn till miljökonsekvensbeskrivningen och inkomna synpunkter innan planen eller programmet antas eller läggs till grund för reglering (6 kap. 9 §). En miljökonsekvensbeskrivning inom ramen för en strategisk miljöbedömning ska bl.a. innehålla uppgifter om de betydande miljöeffekter som genomförandet av planen eller programmet kan antas medföra, försiktighetsmått och rimliga alternativ (6 kap. 11 §).

För verksamheter och åtgärder ska som huvudregel en specifik miljöbedömning göras vid prövning av tillstånd till miljöfarlig verk-

[29] Europaparlamentets och rådets direktiv 2001/42/EG av den 27 juni 2001 om bedömning av vissa planers och programs miljöpåverkan.
[30] Europaparlamentets och rådets direktiv 2011/92/EU av den 13 december 2011 om bedömning av inverkan på miljön av vissa offentliga och privata projekt.

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

samhet eller vattenverksamhet, om en betydande miljöpåverkan kan antas (6 kap. 20 § första stycket 2). På samma sätt som för planer och program ska för vissa verksamheter och åtgärder en undersökning göras för att bedöma om en betydande miljöpåverkan kan antas medan det för andra finns angivet i föreskrifter om de ska eller inte ska antas medföra en betydande miljöpåverkan (6 kap. 21–27 §§). I miljöbedömningsförordningen anges vilka verksamheter som alltid ska respektive inte ska antas medföra en betydande miljöpåverkan. En specifik miljöbedömning innebär att den som avser att bedriva verksamheten eller vidta åtgärden samråder om hur en miljökonsekvensbeskrivning ska avgränsas, tar fram en miljökonsekvensbeskrivning, och ger in denna till den som prövar tillståndsfrågan som i sin tur ger tillfälle till synpunkter på miljökonsekvensbeskrivningen och slutför miljöbedömningen (6 kap. 28 §). En miljökonsekvensbeskrivning inom ramen för specifik miljöbedömning ska bl.a. innehålla en beskrivning av de miljöeffekter som verksamheten kan antas medföra, uppgifter om försiktighetsåtgärder och om alternativa lösningar (6 kap. 35 §). I förarbetena anges, med hänvisning till MKB-direktivet, att det är relevant att i miljöbedömningen och miljökonsekvensbeskrivningen väga in hur klimatförändringar kan leda fram till risker för den enskilda verksamheten och därmed vilka miljöeffekter som kan förväntas med anledning av dessa risker och hur sådana miljöeffekter kan förebyggas, hindras eller motverkas.[31] I miljöbedömningsförordningen preciseras att miljökonsekvensbeskrivningens innehåll ska omfatta sådana miljöeffekter som kan förväntas uppkomma till följd av verksamhetens utsatthet och sårbarhet för klimatförändringar eller andra yttre händelser (18 § miljöbedömningsförordningen).

Regeringen lämnade i en proposition den 3 april 2025 förslag till lagändringar för att förbättra och förtydliga genomförandet av MKB-direktivet i svensk rätt. Ändringarna föreslås i miljöbalken och ett antal sektorslagar. Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 augusti 2025.[32]

[31] Prop. 2016/17:200 s. 129.
[32] Prop. 2024/25:153.

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

Skydd av områden

I 7 kap. miljöbalken finns bestämmelser om olika former av områdesskydd som kan beslutas för att bevara biologisk mångfald, skydda natur- eller kulturlandskap, tillgodose behov av områden för friluftslivet eller för uppfylla Sverige internationella åtaganden på naturvårdsområdet. För områdesskydden är rätten att använda mark- och vattenområden generellt inskränkt och det kan krävas tillstånd eller dispens för att vidta åtgärder.

Vid havet och vid insjöar och vattendrag gäller strandskydd som syftar till att långsiktigt trygga förutsättningarna för allemansrättslig tillgång till strandområden, och bevara goda livsvillkor för djur- och växtlivet på land och i vatten (7 kap. 13 §). Strandskyddet omfattar land- och vattenområdet intill 100 meter från strandlinjen (strandskyddsområde). Länsstyrelsen får i det enskilda fallet besluta att utvidga strandskyddsområdet till högst 300 meter från strandlinjen (7 kap. 14 §). Inom ett strandskyddsområde får, med vissa undantag, inte nya byggnader, anläggningar eller anordningar uppföras eller ändras om det hindrar eller avhåller allmänheten från att beträda ett område där den annars skulle ha fått färdas fritt. Vidare får inte åtgärder vidtas som väsentligt förändrar livsvillkoren för djur- eller växtarter (7 kap. 15 § och 16 §§).

Länsstyrelsen eller kommunen får under vissa förutsättningar i det enskilda fallet upphäva strandskyddet i ett område eller meddela dispens från ett förbud (7 kap. 18–18 b §§ miljöbalken och 4 kap. 17 § PBL). Som särskilt skäl vid prövning av upphävande eller dispens får bl.a. beaktas om området som avses behövs för en anläggning som för sin funktion måste ligga vid vattnet och behovet inte kan tillgodoses utanför området, om området behöver tas i anspråk för ett angeläget allmänt intresse som inte kan tillgodoses utanför området, eller behöver tas i anspråk för ett annat mycket angeläget intresse. Vissa ytterligare skäl för dispens finns för områden för landsbygdsutveckling i strandnära lägen (7 kap. 18 c §).[33]

Vid prövning av frågor om skydd av områden ska hänsyn tas även till enskilda intressen. En inskränkning i enskilds rätt att använda mark eller vatten får inte gå längre än som krävs för att syftet med skyddet ska tillgodoses (7 kap. 25 §). En dispens från förbud eller föreskrif-

[33] Regeringen har i prop. 2024/25:102 lämnat förslag till förändrade regler för strandskyddet. Reglerna föreslås träda i kraft den 1 juli 2025.

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

ter som meddelats med stöd av 7 kap. får endast ges om det är förenligt med förbudets eller föreskriftens syfte (7 kap. 26 §).

Miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd

I 9 kap. miljöbalken finns särskilda bestämmelser om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd. Med miljöfarlig verksamhet avses bl.a. användning av mark, byggnader eller anläggningar på ett sätt som innebär utsläpp till mark, luft, vatten eller annan olägenhet för människors hälsa eller miljön. Även utsläpp av avloppsvatten utgör miljöfarlig verksamhet (9 kap. 1 § första punkten). Begreppet avloppsvatten innefattar bl.a. spillvatten eller annan flytande orenlighet och vatten som avleds för sådan avvattning av mark inom detaljplan som inte görs för en viss eller vissa fastigheters räkning (9 kap. 2 § 1 och 3). Avloppsvatten ska avledas och renas eller tas om hand på något annat sätt så att olägenhet för människors hälsa eller miljön inte uppkommer. För detta ändamål ska lämpliga avloppsanordningar eller andra inrättningar utföras (9 kap. 7 §). Föreskrifter om tillstånds- och anmälningsplikt för inrättande av avloppsanordningar och avloppsreningsanläggningar finns i förordningen (1998:899) om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd och miljöprövningsförordningen (2013:251).

Med begreppet olägenhet för människors hälsa avses störning som enligt medicinsk eller hygienisk bedömning kan påverka hälsan menligt och som inte är ringa eller helt tillfällig (9 kap. 3 §). Av förarbetena följer att även störningar såsom buller, lukt och termiskt inomhusklimat omfattas. Med termiskt inomhusklimat avses de faktorer som påverkar människans värmeutbyte med omgivningen, framför allt faktorer som lufttemperatur, luftfuktighet och luftens hastighet (drag). Bedömningen ska utgå från vad människor i allmänhet anser vara en olägenhet men hänsyn ska tas till personer som är något känsligare än normalt.[34] Bostäder och lokaler för allmänna ändamål ska brukas på ett sådant sätt att olägenheter för människors hälsa inte uppkommer. Vidare ska ägare eller nyttjanderättshavare till berörd egendom vidta de åtgärder som skäligen kan krävas för att hindra uppkomsten av eller undanröja olägenheter för människors hälsa (9 kap. 9 §). I förarbetena anges att det med berörd egendom avses såväl lös som fast egendom. Med fast egendom

[34] Prop. 1997/98:45, del 2, s. 109.

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

avses framför allt bostäder och lokaler för allmänna ändamål såsom samlingslokaler, lokaler för vård, undervisning och hygienisk behandling, idrottsanläggningar, badanläggningar, hotell och liknande. Olägenheter kan vara exempelvis värme, kyla, drag, fukt, buller och luftföroreningar och andra liknande störningar.35 I förordningen (1998:899) om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd finns särskilda bestämmelser till skydd mot olägenheter för människors hälsa. Där anges bl.a. att i syfte att hindra uppkomst av olägenhet för människors hälsa ska en bostad särskilt ge betryggande skydd mot värme, kyla, drag, fukt, buller, radon, luftföroreningar och andra liknande störningar (33 § punkten 1).

Vattenverksamhet

I 11 kap. miljöbalken finns särskilda bestämmelser om vattenverksamhet vilket omfattar bl.a. anläggningar och åtgärder i ett vattenområde eller markavvattning (11 kap. 3 §). Med markavvattning avses en åtgärd som utförs för att avvattna mark, när det inte är fråga om avledande av avloppsvatten, eller som utförs för att sänka eller tappa ur ett vattenområde eller för att skydda mot vatten, när syftet med åtgärden är att varaktigt öka en fastighets lämplighet för något visst ändamål (11 kap. 2 §). Som huvudregel krävs tillstånd för vattenverksamhet (11 kap. 9 §). I förordningen (1998:1388) om vattenverksamheter finns bestämmelser om vilka vattenverksamheter som omfattas av anmälningsplikt i stället för tillståndsplikt (19 §). En anläggning som har tillkommit genom en vattenverksamhet kallas vattenanläggning och för dessa finns ett generellt underhållsansvar (11 kap. 17 §). I 11 kap. finns även särskilda regler om dammar som omfattar vattenanläggningar som har till syfte att dämma upp (bl.a. kraftverksdammar och gruvdammar) eller utestänga vatten (invallningsdammar) (11 kap. 4 §). För dammar gäller särskilda regler om skadestånd och om säkerhetsklassificering beroende på vilka konsekvenser ett dammhaveri kan medföra (11 kap. 18, 24–26 §).

I lagen (1998:812) med särskilda bestämmelser om vattenverksamhet (LSV) finns kompletterande bestämmelser om vattenverksamhet. För att någon ska få bedriva en vattenverksamhet krävs rådighet över vattnet där verksamheten ska bedrivas (2 kap. 1 §). Rådighet

[35] Prop. 1997/98:45, del 2, s. 115.

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

kan föreligga genom äganderätt, upplåtelse från ägaren eller yrkad tvångsrätt (2 kap. 2 §). För vissa särskilt angivna vattenverksamheter som bl.a. vattenreglering och markavvattning har den som ska utföra dessa alltid rådighet (2 kap. 4 §). För staten, kommuner och vattenförbund finns en särskild reglering som innebär att de har rådighet om sådan vattenverksamhet som är önskvärd från allmän miljö- eller hälsosynpunkt ska bedrivas (2 kap. 5 §). Vad gäller rådighet genom tvångsrätt finns i miljöbalken bestämmelser om särskild tvångsrätt för vattenverksamhet (28 kap. 10 § miljöbalken).

I LSV finns även särskilda bestämmelser om markavvattningssamfälligheter. Om någon ansöker om tillstånd till markavvattning ska verksamheten bedrivas så att den blir till nytta även för en annan fastighet, om det begärs av ägaren till den andra fastigheten och det är lämpligt. Ägare av fastigheter för vilka markavvattningen medför nytta är som huvudregel skyldiga att delta i verksamheten (3 kap. 1 §). Med nytta avses på samma sätt som inom fastighetsrätten den värdehöjning som företaget medför för fastigheten. För utförande och drift av verksamheten utgör deltagarna en samfällighet och tillståndet till verksamheten samt anläggningar och rättigheter som hör till verksamheten är samfällda för deltagarna (3 kap. 2 §).

Kostnaderna för markavvattningen fördelas mellan deltagarna i samfälligheten utifrån andelstal som bestäms efter vad som är skäligt med hänsyn främst till den nytta var och en har av verksamheten (3 kap. 3 § LSV). Nyttoberäkningen ska ske efter samma grunder som vid tillämpning av 5 kap. 13 § fastighetsbildningslagen (1970:988) och 15 § anläggningslagen (1973:1149).

I LSV finns också särskilda regler som innebär att gemensamma ledningar kan användas för både avledande av avloppsvatten och markavvattning, s.k. kombinerade företag. Bestämmelsen innebär att om ledningar för en markavvattning med väsentlig fördel kan användas för att avleda avloppsvatten från en fastighet, ska ägaren av denna fastighet delta i verksamheten, om ägaren själv eller den sökande till markavvattningen begär det. Samma sak gäller för huvudmannen i fråga om avledande av avloppsvatten från ett verksamhetsområde för en allmän va-anläggning (3 kap. 5 §).

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

3.1.12 Fastighetslagstiftning

I följande avsnitt beskrivs de delar av fastighetsrätten som reglerar åtkomst till mark, inrättande av anläggningar som är gemensamma för flera fastigheter och ersättningsrätten vid intrång. Avsnittet inleds med en beskrivning av rättsförhållandet mellan grannar.

Jordabalken

I 3 kap. jordabalken finns regler om rättsförhållandet mellan grannar. En allmän princip är att var och en vid nyttjande av sin eller annans fasta egendom ska ta skälig hänsyn till omgivningen (3 kap. 1 §). Både aktivt handlande och underlåtenhet kan innebära åsidosättande av denna grannlagerättsliga förpliktelse. Högsta domstolen har i ett avgörande behandlat det rättsliga förhållandet mellan ägare av angränsande fastigheter.[36] Frågan var under vilka omständigheter en fastighetsägare ansvarar för skador på grannfastighet som beror på vatteninträngning från en trasig dagvattenanläggning på den egna fastigheten. Högsta domstolen fann att det, på grund av den aktuella dagvattenanläggningens ålder, fanns anledning att räkna med att anläggningen var i dåligt skick och att fastighetsägaren borde ha insett att dessa brister kunde leda till skador på omgivningen samt borde ha vidtagit riskreducerande åtgärder. Fastighetsägaren var därmed skadeståndsskyldig.

Anläggningslagen

Genom anläggningslagen (1973:1149) ges möjlighet att inrätta en anläggning som är gemensam för flera fastigheter och som tillgodoser ändamål av stadigvarande betydelse för dem, en gemensamhetsanläggning. Sådana anläggningar kan exempelvis vara vägar, anläggningar för vatten och avlopp, ledningar, allmän plats (grönområde), parkeringar och vattentäkter. Anläggningslagen är inte tillämplig om inrättande av en anläggning gemensamt för flera fastigheter kan prövas enligt annan lagstiftning med undantag för fastighetsbildningslagen. Anläggningslagen gäller inte heller en allmän vatten- och avloppsanläggning (1 §). Inrättande av en gemensamhetsanläggning

[36] NJA 2021 s. 473.

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

prövas av lantmäterimyndighet inom ramen för en förrättning. Anläggningslagen möjliggör tvångsvis anslutning av en fastighet till en gemensamhetsanläggning om ägaren motsätter sig anslutning eller om övriga deltagare inte vill tillåta anslutning.

För inrättande av en gemensamhetsanläggning finns vissa villkor till skydd för bl.a. enskilda intressen. Anläggningen får inte inrättas för annan fastighet än sådan för vilken det är av väsentlig betydelse att ha del i anläggningen, även kallat väsentlighetsvillkoret (5 §). Av förarbetena följer att avgörande för väsentlighetsprövningen är om det kan konstateras att det föreligger ett påtagligt behov för en fastighet att ha tillgång till den nyttighet som avses med gemensamhetsanläggningen. Om fastigheten redan är utrustad med en separat anläggning som fyller samma funktion, bör som regel anslutning inte komma i fråga.[37] Undantag från väsentlighetsvillkoret kan bl.a. göras om ägarna av de fastigheter som ska delta i anläggningen medger det (16 § första stycket 1). Ett annat villkor är att en gemensamhetsanläggning endast får inrättas om fördelarna av ekonomisk eller annan art av anläggningen överväger de kostnader och olägenheter som anläggningen medför, det s.k. båtnadsvillkoret (6 §). Syftet med detta är bl.a. att skydda sakägarna mot ofördelaktiga investeringar. Den nytta som fastigheterna anses ha av anläggningen är avgörande.

De ovan angivna väsentlighets- och båtnadsvillkoren gäller inte om det i en detaljplan har meddelats bestämmelser om att en gemensamhetsanläggning ska inrättas och anläggningsbeslut meddelas under detaljplanens genomförandetid (6 a §).

Ytterligare villkor för inrättande av en gemensamhetsanläggning är det s.k. opinionsvillkoret som innebär att en gemensamhetsanläggning inte ska kunna framtvingas om de tilltänkta användarna mer allmänt är emot den och eventuellt inte kommer att använda sig av den. Vid prövningen av detta ska uppfattningen hos dem som har störst nytta av anläggningen väga tyngst. Opinionsvillkoret gäller inte om behovet av anläggningen är synnerligen stort (7 §). En gemensamhetsanläggning ska förläggas och utföras på sådant sätt att ändamålet med anläggningen kan uppnås med minsta intrång och olägenhet utan oskälig kostnad, dvs. en proportionalitetsbedömning ska göras. Åtgärd för att underlätta framtida tillbyggnad eller ökat utnyttjande av anläggningen får vidtas endast om den medför ringa ökning av kostnaden (8 §). En gemensamhetsanläggning får

[37] Prop. 1973:160 s. 151.

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

inte inrättas i strid med en detaljplan om det inte är fråga om mindre avvikelser (9 §). Inom områden som inte omfattas av en detaljplan får en gemensamhetsanläggning inte inrättas om anläggningen skulle försvåra en ändamålsenlig användning, föranleda olämplig bebyggelse eller motverka lämplig planläggning (10 §). Som huvudregel får en gemensamhetsanläggning inte inrättas om anläggningen innebär att olägenhet av någon betydelse uppkommer för ett allmänt intresse. Från detta undantas anläggningar som är till övervägande nytta från allmän synpunkt (11 §).

För en gemensamhetsanläggning får mark eller annat utrymme tas i anspråk på fastighet som ska delta i anläggningen eller på annan fastighet så länge det inte orsakar synnerliga men för fastigheten. Större utrymme än som behövs får inte tas i anspråk. Om en anläggning behövs för ett större antal fastigheter eller av annan orsak är av väsentlig betydelse från allmän synpunkt är dock fastigheten skyldig att avstå utrymme även om synnerligt men uppkommer. Om ägaren begär det ska fastigheten lösas in (12 §). Innebörden av begreppet synnerliga men har överlämnats till rättstillämpningen. Av förarbetena framgår att det ska vara fråga om ett höggradigt intrång.[38]

Ersättning för upplåtelse och inlösen ska utgå i enlighet med fastighetsbildningslagens regler vilket innebär att ersättning bestäms enligt reglerna i 4 kap. expropriationslagen med vissa angivna undantag (13 §). Gemensamhetsanläggning och rätt till utrymme är samfällda för de fastigheter som deltar i anläggningen och inlöst mark är samfälld för de fastigheter för vilka inlösen skett. För anläggningens utförande och drift utgör de deltagande fastigheterna en särskild samfällighet (14 §). Samfälligheten förvaltas enligt reglerna i lagen (1973:1150) om förvaltning av samfälligheter.

Grunderna för fördelning av kostnaderna för gemensamhetsanläggningens utförande och drift fastställs vid förrättningen. För varje fastighet anges andelstal, som bestäms efter vad som är skäligt med hänsyn främst till den nytta fastigheten har av anläggningen och den omfattning fastigheten beräknas använda anläggningen (15 §). Fastighetsägare och sakägare kan också komma överens om annan fördelning av kostnaderna (16 § första stycket 2).

En förrättning kan prövas på begäran av ägaren av en fastighet som ska delta i en anläggning eller av en kommun. Även ägaren av

[38] Prop. 1973:160 s. 206.

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

en fastighet som enligt en detaljplan helt eller till viss del ska användas för allmän plats för vilken kommunen inte är huvudman eller för trafikanläggning som är gemensam för flera fastigheter. Vidare kan även länsstyrelsen under vissa förutsättningar begära inrättande av en gemensamhetsanläggning (18 §).

Ledningsrättslagen

I ledningsrättslagen (1973:1144) regleras möjligheten att få åtkomst till mark på annans fastighet för ledning eller vissa andra anordningar, ledningsrätt (1 §). Ledningsrätt kan bl.a. ges för vissa ledningar som ingår i ett elektroniskt kommunikationsnät, elektriska starkströmsledningar, vatten- eller avloppsledningar som ingår i en allmän vaanläggning, förser ett samhälle med vatten eller för bort avloppsvatten eller annan orenlighet därifrån (2 §). Lagen innehåller inte någon definition av begreppet ledning men av förarbetena framgår att som ledning får betraktas bl.a. slang, rör, avloppstrumma eller kulvert men däremot inte tunnel, rännsten, dike eller kanal.[39] I begreppet ledning ingår även sådana anordningar som transformatorer, pumpstationer och andra tillbehör som är nödvändiga för ledningen (3 §).

Som villkor för ledningsrätt anges bl.a. att sådan inte får upplåtas om ändamålet lämpligen bör tillgodoses på annat sätt eller olägenheterna av upplåtelsen från allmän eller enskild synpunkt överväger de fördelar som kan vinnas genom den. Villkoret gäller inte om det i en detaljplan har meddelats bestämmelser om en ledningsrätt och ledningsbeslut meddelas under detaljplanens genomförandetid (6 §). Inom ett område med detaljplan eller områdesbestämmelser får en ledningsrätt inte upplåtas i strid mot planen eller bestämmelserna. Om syftet med planen eller bestämmelserna inte motverkas, får dock mindre avvikelser göras. För de fall naturvårdsföreskrifter eller andra särskilda bestämmelser för bebyggande eller användning av mark gäller ska ledningsrätt upplåtas så att syftet med bestämmelserna inte motverkas (8 §). Inom område som inte omfattas av detaljplan, får ledningsrätt inte upplåtas om upplåtelsen skulle försvåra områdets ändamålsenliga användning, föranleda olämplig bebyggelse eller motverka lämplig planläggning av området (9 §). Ledningsrätt får som

[39] Prop. 1973:157 s. 90–95.

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

huvudregel inte upplåtas om olägenhet av någon betydelse uppkommer för allmänt intresse. Från detta undantas upplåtelser som är till övervägande nytta från allmän synpunkt (10 §). Mark eller annat utrymme för ledningsändamål får som huvudregel endast tas i anspråk på en fastighet under förutsättning att det inte orsakar synnerligt men för fastigheten. Undantag från detta kan göras om ledningen är av väsentlig betydelse ut allmän synpunkt (12 §). I fråga om ersättning för inlösen och upplåtelse ska denna bestämmas enligt reglerna i 4 kap. expropriationslagen (13 §).

Expropriationslagen

Expropriationslagen (1972:719) reglerar tvångsvis ianspråktagande av annans fastighet med äganderätt, nyttjanderätt eller servitutsrätt (1 kap. 1 §). Ianspråktagandet sker mot ersättning och ska syfta till att tillgodose ett angivet behov av allmänt intresse. Expropriation får endast ske för i lagen särskilt angivna ändamål. Ett sådant ändamål är att ge en kommun möjlighet att förfoga över mark eller annat utrymme som med hänsyn till den framtida utvecklingen krävs för tätbebyggelse eller därmed sammanhängande anordning. Expropriationen får endast avse mark eller annat utrymme inom kommunens eget område. Inom tätbebyggt område får expropriation ske endast ske under vissa förutsättningar (2 kap. 1 §).

I 4 kap. expropriationslagen finns bestämmelser om expropriationsersättning. För en fastighet som exproprieras i sin helhet ska som utgångspunkt ersättning betalas med ett belopp som motsvarar fastighetens marknadsvärde, jämte ett påslag om 25 procent. Är det i stället fråga om expropriation av en del av en fastighet eller rättighet benämns ersättningen intrångsersättning och ska motsvara minskningen av marknadsvärdet för återstående del av fastigheten eller rättigheten, jämte ett påslag om 25 procent Fastighetsägaren eller rättighetshavaren har utöver löseskilling eller intrångsersättning rätt till ersättning för övrig skada av ekonomisk art. På denna ersättning utgår dock inget påslag om 25 procent. Vidare ska eventuell inverkan på fastighetens marknadsvärde beaktas (4 kap. 2 §). Expropriationsersättning för mark eller annat utrymme som enligt en detaljplan ska användas för allmän plats ska bestämmas med hänsyn till

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

de planförhållanden som rådde närmast innan marken eller utrymmet angavs som allmän plats (4 kap. 3 a §).

3.1.13 Byggande av väg- och järnväg

Väglagen

I väglagen (1971:498) och i vägförordningen (2012:707) finns de huvudsakliga bestämmelserna om byggande och drift av allmän väg. Enligt lagen ska den som ska bygga en väg upprätta en vägplan (14 a § väglagen). Syftet med upprättandet av planen är att pröva konsekvenser och markanspråk för den planerade vägen. Den som avser att bygga en väg ska under arbetet med att upprätta en vägplan samråda om vägens lokalisering, utformning och miljöpåverkan och, om vägen kan antas medföra en betydande miljöpåverkan, innehållet och utformningen av en miljökonsekvensbeskrivning (14 b §). Länsstyrelsen ska under samrådet pröva om projektet kan antas medföra en betydande miljöpåverkan, om inte regeringen har meddelat föreskrifter om att projektet alltid ska antas medföra en betydande miljöpåverkan (15 §).[40]

För byggande av allmän väg enligt väglagen krävs inte tillstånd enligt miljöbalken utan frågor om bl.a. miljöhänsyn prövas inom ramen för vägplanen. Av väglagen följer att vid prövning av ärenden lagen tillämpas 2–4 kap. och 5 kap. 3–5 §§ miljöbalken. Fastställande av en vägplan jämställs då med meddelande av tillstånd enligt miljöbalken (3 a §).

I väglagen finns särskilda bestämmelser om drift av väg som anger att väg ska hållas i ett tillfredsställande skick för trafiken genom underhåll, reparation och andra åtgärder. Till drift av väg räknas också serviceåtgärder och förbättringsåtgärder (26 §). En vägplan ska upprättas om mark eller annat utrymme, utöver vad som redan hör till vägen, behöver tas i anspråk för en väganordning vars utförande ingår i drift av väg (28 §).

Väglagen innehåller även bestämmelser om tillfälligt ianspråktagande av mark. Väghållningsmyndigheten (dvs. Trafikverket eller

[40] Regeringen har i en proposition den 3 april 2025 lämnat förslag till lagändringar i bl.a. väglagen och lagen om byggande av järnväg för att förbättra och förtydliga genomförandet av MKB-direktivet (prop. 2024/25:153). Lagförslagen innebär tillägg i fråga om länsstyrelsens beslut om betydande miljöpåverkan, innehållet i detta, överklagande samt tillgängliggörande av beslutet för allmänheten. De föreslagna ändringarna föreslås träda i kraft den 1 augusti 2025.

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

kommunen) har rätt att få tillträde till en fastighet för att verkställa mätning, undersökning annan förberedande åtgärd för byggande av väg (34 §). Väghållningsmyndigheten kan även efter beslut från länsstyrelsen få nyttjanderätt till mark eller annat utrymme för tillfällig väg om en väg på grund av pågående arbete eller till följd av jordras eller översvämning eller av annan orsak inte kan användas utan risk för olyckshändelse (36 §).

Väglagen innehåller även bestämmelser om inlösen av mark eller utrymme för byggande av väg enligt en vägplan och om rätt till ersättning (55–70 §§).

Banlagen

Regler om byggande av järnväg finns i lagen (1995:1649) om byggande av järnväg (banlagen) och i förordningen (2012:708) om byggande av järnväg. Lagen innehåller bestämmelser om den fysiska planeringen av järnvägar och innebär att den som ska bygga en järnväg som huvudregel ska upprätta en järnvägsplan (2 kap. 1 § banlagen). Den som ska bygga en järnväg ska samråda om järnvägens lokalisering, utformning och miljöpåverkan och, om järnvägen kan antas medföra en betydande miljöpåverkan, innehåll och utformning av en miljökonsekvensbeskrivning (2 kap. 2 §). Länsstyrelsen ska under samrådet pröva om projektet kan antas medföra en betydande miljöpåverkan, om inte regeringen har meddelat föreskrifter om att projektet alltid ska antas medföra en betydande miljöpåverkan (2 kap. 4 §).

För byggande av järnväg enligt banlagen krävs inte tillstånd enligt miljöbalken utan frågor om bl.a. miljöhänsyn prövas inom ramen för järnvägsplanen. Av lagen följer att vid planläggning av järnväg och vid prövning av ärenden om byggande av järnväg ska 2–4 kap. och 5 kap. 3–5 §§ miljöbalken tillämpas. Fastställande av en järnvägsplan jämställs då med meddelande av tillstånd enligt miljöbalken. Vidare ska vid planläggning, byggande och underhåll av järnväg hänsyn tas till både enskilda intressen och allmänna intressen såsom miljöskydd, naturvård och kulturmiljö (1 kap. 3 § banlagen).

Banlagen innehåller även bestämmelser om tillfälligt ianspråktagande av mark. Trafikverket, och efter tillstånd från länsstyrelsen den som ska bygga en järnväg, har rätt att få tillträde till en fastighet för att verkställa mätning, stakning och andra förberedande undersök-

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

ningar och åtgärder (3 kap. 1 § banlagen). Länsstyrelsen får vidare besluta att nyttjanderätt till mark eller annat utrymme ska upplåtas för tillfällig järnväg om en järnväg inte kan användas utan risk för olyckshändelse och om järnvägens infrastrukturförvaltare begär det (3 kap. 3 a §). Banlagen innehåller även bestämmelser om inlösen av mark eller utrymme för byggande av järnväg enligt en järnvägsplan och om rätt till ersättning (4 kap. 1–5 §).

3.1.14 Egendomsskyddet

I 2 kap. 15 § regeringsformen finns det s.k. egendomsskyddet reglerat. Enligt bestämmelsen är vars och ens egendom tryggad genom att ingen kan tvingas avstå sin egendom till det allmänna eller till någon enskild genom expropriation eller något annat sådant förfogande eller tåla att det allmänna inskränker användningen av mark eller byggnad utom när det krävs för att tillgodose angelägna allmänna intressen. Angelägna allmänna intressen kan handla natur- och miljövårdsintressen och totalförsvarsintressen men även samhällets behov av mark för bostäder och kommunikationsleder m.m.[41] Av bestämmelsen i regeringsformen framgår vidare att den som genom expropriation eller något annat sådant förfogande tvingas avstå sin egendom ska vara tillförsäkrad full ersättning för förlusten. Ersättning ska också vara tillförsäkrad den för vilken det allmänna inskränker användningen av mark eller byggnad på sådant sätt att pågående markanvändning inom berörd del av fastigheten avsevärt försvåras eller att skada uppkommer som är betydande i förhållande till värdet på denna del av fastigheten (2 kap. 15 § andra stycket).

Även i Europeiska konventionen angående skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna (EKMR) finns reglering om egendomsskyddet (artikel 1, tilläggsprotokoll 1 till EKMR). Skyddet innebär att varje fysisk eller juridisk person ska ha rätt till respekt för sin egendom och att ingen får berövas sin egendom annat än i det allmännas intresse och under de förutsättningar som anges i lag och i folkrättens allmänna grundsatser. Bestämmelsen inskränker dock inte en stats rätt att genomföra sådan lagstiftning som staten finner nödvändig för att reglera nyttjandet av egendom i överensstäm-

[41] Prop. 1993/94:117 s. 15 och 16.

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

melse med det allmännas intresse eller för att säkerställa betalning av skatter eller andra pålagor eller av böter och viten.

3.1.15 Förordningen om myndigheters klimatanpassningsarbete

I förordningen (2018:1428) om myndigheters klimatanpassningsarbete regleras 32 myndigheters och de 21 länsstyrelsernas arbete med klimatanpassning. Klimatanpassning definieras i förordningen som åtgärder som syftar till att skydda miljön, människors liv och hälsa samt egendom genom att samhället anpassas till de konsekvenser som ett förändrat klimat kan medföra (3 §). De myndigheter som anges i förordningen ska inom ramen för sina uppdrag initiera, stödja och utvärdera arbetet med klimatanpassning. Om myndigheten förvaltar eller underhåller statlig egendom, ska myndigheten också anpassa den verksamheten till ett förändrat klimat (4 §). Utöver detta har länsstyrelserna ett särskilt ansvar att samordna det regionala arbetet med klimatanpassning innefattande bl.a. att initiera, stödja och följa upp kommunernas klimatanpassningsarbete, analysera hur länet och vid behov angränsande län påverkas av klimatförändringarna samt bidra till och ta fram underlag för ökad kunskap och planering (5 §). Myndigheternas arbete med klimatanpassning omfattar framtagande av en klimat- och sårbarhetsanalys, myndighetsmål för klimatanpassning och en handlingsplan för arbetet med att nå myndighetsmålen (6–10 §§). SMHI sammanställer myndigheternas årliga rapportering och lämnar en sammanfattande analys till regeringen. SMHI ansvarar även för metodutveckling, rådgivning och utbildning med anledning av förordningen (12–14 §§).

3.2 Pågående och nyligen avslutade lagstiftningsarbeten

I följande avsnitt redogörs för den regelutveckling inom EU som kan ha påverkan på frågor om klimatanpassningsåtgärder. Utöver detta har ett antal av regeringen i närtid tillsatta utredningar behandlat frågor som är av betydelse för klimatanpassning. Nedan redogörs för de utredningar som har överlämnat sina betänkanden strax före eller under den tid som vi har bedrivit vårt utredningsarbete.

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

3.2.1 Lagstiftningsarbeten inom EU

EU:s förordning om restaurering av natur

I juni 2024 antogs EU:s förordning om restaurering av natur.[42] Förordningen innehåller bestämmelser om bl.a. återhämtning av resilienta ekosystem genom restaurering av försämrade ekosystem, att unionens övergripande mål för begränsning av och anpassning till klimatförändringar ska uppnås samt om att förbättra livsmedelstryggheten (artikel 1). I förordningen anges att fler ekosystem med biologisk mångfald ger större resiliens mot klimatförändringar och erbjuder effektivare former av begränsning och förebyggande av katastrofer (skäl 18).

Förordningen innehåller bindande mål för restaurering av ekosystem, naturtyper och arter på land, i havet och i sötvatten (artikel 4 och 5). Den innehåller vidare krav på medlemsstaterna att utarbeta en nationell restaureringsplan och kvantifiera den areal som behöver restaureras för att uppnå restaureringsmålen (artikel 14 och 15).

Naturvårdsverket har i uppdrag att tillsammans med Havs- och vattenmyndigheten, Skogsstyrelsen, Statens jordbruksverk samt Boverket, utifrån inhämtad kunskap och synpunkter från länsstyrelserna, utarbeta ett förslag till en nationell naturrestaureringsplan samt analysera och föreslå nödvändiga författningsändringar till följd av förordningen. Uppdraget ska slutredovisas år 2026.

Avloppsdirektivet

I november 2024 antog EU ett nytt direktiv om rening av avloppsvatten från tätbebyggelse (avloppsdirektivet).[43] Direktivet innehåller skärpta krav på rening, producentansvar för läkemedels- och kosmetikaproducenter för rening av mikroföroreningar och tillämpningsområdet utökas till fler tätorter (artikel 6–9). I direktivet finns även bestämmelser om dagvatten från tätbebyggelse som samlats upp via avloppsledningar. Medlemsstaterna ska bl.a. upprätta särskilda förvaltningsplaner som ska innehålla uppgifter om förorenat dagvatten

[42] Europaparlamentet och rådets förordning (EU) 2024/1991 av den 24 juni 2024 om restaurering av natur och om ändring av förordning (EU) 2022/869.
[43] Europaparlamentet och rådets direktiv (EU) 2024/3019 av den 27 november 2024 om rening av avloppsvatten från tätbebyggelse.

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

(artikel 5). Medlemsstaterna ska även säkerställa övervakning av vissa utsläpp av dagvatten (artikel 21).

Naturvårdsverket har fått i uppdrag att analysera avloppsdirektivet och lämna förslag på författningsändringar som är nödvändiga för att genomföra direktivet. Förslag till författningsändringar ska redovisas senast den 30 januari 2026.

3.2.2 En enklare hantering av vattenfrågor vid planläggning och byggande (SOU 2023:72)

Regeringen gav den 28 oktober 2021 en särskild utredare i uppdrag att göra en översyn av de bestämmelser i PBL som avser vatten. Syftet med utredningen var bl.a. att ge kommunerna de verktyg som behövs för att säkerställa att de krav på miljömässigt och ekonomiskt hållbara lösningar för dag- och dricksvatten som ställs vid planläggning och prövning enligt PBL kan genomföras i dag och vid ett förändrat klimat. Utredningen skulle se över kommunernas möjligheter att hantera dagvatten på ett hållbart sätt vid detaljplaneläggning och vid prövning enligt 9 och 10 kap. PBL. Utredningen lämnade i november 2023 betänkandet En enklare hantering av vattenfrågor vid planläggning och byggande.

I betänkandet föreslås ett antal ändringar kring dagvattenhantering. I PBL föreslås ett förtydligande om att möjligheterna att hantera dagvatten är ett sådant allmänt intresse som behöver beaktas vid bedömningen av lämplig utformning och placering av bebyggelse och byggnadsverk. Vidare föreslås bestämmelser om vilka krav som bör ställas avseende hantering av dagvatten vid planläggning i detaljplan och områdesbestämmelser samt i skälig utsträckning vid bebyggande av en tomt. Det tydliggörs att kommunen i en detaljplan får bestämma att lov eller startbesked för en åtgärd som innebär en väsentlig ändring av markens användning endast får ges under förutsättning att en anläggning för dagvattenhantering, som kommunen inte ska vara huvudman för, har kommit till stånd. Vidare föreslås att det införs en ny möjlighet för kommunen att i en detaljplan, i fråga om dagvattenläggningar, bestämma de krav på placering och utförande som behövs för att kunna hantera bl.a. dagvatten. Det förtydligas också att ett exploateringsavtal får avse åtagande för en byggherre eller en fastighetsägare att vidta eller finansiera åtgärder för dagvattenhantering.

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

I vattentjänstlagen föreslås ett förtydligande om att dagvattenhantering är en egen vattentjänst skild från avloppshantering. Vidare föreslås en möjlighet för kommunen att, om det behövs för att bidra till en förbättrad funktion eller ökad säkerhet hos en allmän va-anläggning, förelägga en fastighetsägare inom verksamhetsområdet att under vissa förutsättningar vidta eller underhålla dagvattenåtgärder på tomten. Vid bedömningen av om det finns förutsättningar för ett sådant föreläggande som avses i den senare situationen ska kommunens vattentjänstplan ge vägledning. Kommunen får förena ett sådant föreläggande med vite och fastighetsägaren föreslås ha rätt till ersättning under vissa förutsättningar.

Betänkandet remitterades under våren 2024.

3.2.3 Kommuners och regioners grundläggande beredskap inför kris och krig (SOU 2024:65)

Regeringen gav den 30 mars 2023 en särskild utredare i uppdrag att göra överväganden om kommuners och regioners grundläggande ansvar och huvudsakliga uppgifter inför och under fredstida kriser och höjd beredskap. I samband med detta skulle den nuvarande regleringen i LEH ses över. Utredningen tog namnet Utredningen om kommuners och regioners beredskap och lämnade i september 2024 betänkandet Kommuners och regioners grundläggande beredskap inför kris och krig. I betänkandet föreslås en ny lag som ska ersätta LEH. Lagen föreslås betecknas lagen om kommuners och regioners grundläggande beredskap inför fredstida krissituationer och höjd beredskap (LKRB). Lagens övergripande syfte är att säkerställa att kommuner och regioner under fredstida krissituationer och höjd beredskap har en ändamålsenlig och likvärdig förmåga att fullgöra sina författningsenliga uppgifter och upprätthålla sina samhällsviktiga verksamheter. Lagen utgår från begreppet fredstida krissituation till skillnad från begreppet extraordinär händelse i fredstid som används i LEH. I betänkandet föreslås att kommunerna ska analysera sårbarheter inom sina verksamhetsområden eller hot och risker för författningsreglerade uppgifter eller samhällsviktig verksamhet. Resultatet av analysarbetet ska sammanställas i en risk- och sårbarhetsanalys. Vidare föreslås att kommunerna för varje ny mandatperiod ska anta en övergripande plan för sin planering och sina förberedande åtgärder inför fredstida krissituationer och höjd

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

beredskap. Dessutom föreslås en informationsskyldighet gentemot allmänheten i syfte att bl.a. förhindra eller begränsa omfattande skador på egendom eller miljön.

Betänkandet remitterades under vintern 2024/2025.

3.2.4 Ökad va-beredskap (SOU 2024:82)

Regeringen gav den 18 augusti 2023 en särskild utredare i uppdrag att se över regelverk och ansvarsfördelning och vid behov föreslå förändringar för att säkerställa en robust och kontinuerlig leverans av vattentjänster. Syftet med uppdraget var att stärka förmågan att leverera vattentjänster vid händelse av kris, höjd beredskap och då ytterst krig samt utifrån de nya förutsättningar som följer av ett förändrat klimat. Utredningen tog namnet Va-beredskapsutredningen och lämnade i december 2024 betänkandet Ökad va-beredskap.

I betänkandet föreslås att det införs ett lagreglerat krav på reservkapacitet samt bestämmelser som innebär att angelägna allmänna intressen ska prioriteras vid driften av de allmänna va-anläggningarna under fredstida krissituationer och höjd beredskap. Kommunen ska även vara skyldig att ta fram en beredskapsplan som antas av kommunfullmäktige. Planen ska innehålla kommunens bedömning av vilka beredskapsåtgärder som behövs för att de allmänna va-anläggningarna ska kunna drivas under fredstida krissituationer och höjd beredskap. Vidare föreslås ett tillägg om att vattentjänstplanen, som i dag ska omfatta en bedömning av de åtgärder som behöver vidtas för att anläggningarna ska fungera vid en ökad belastning på grund av skyfall även ska omfatta andra åtgärder som behöver vidtas för att anläggningarna ska fungera i ett förändrat klimat. I betänkandet lämnas ett antal andra förslag för att stärka försörjningsberedskap, nationellt arbete, kommunal samverkan och ekonomin.

Betänkandet är för närvarande på remiss.

3.2.5 En ny samordnad miljöbedömnings- och tillståndsprövningsprocess (SOU 2024:98)

Regeringen gav den 8 juni 2023 en särskild utredare i uppdrag att se över och lämna förslag på hur tillståndsprövningen enligt miljöbalken kan förenklas och förkortas genom att göra prövningen mer flexibel,

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

effektiv och förutsebar. Utredaren skulle bl.a. utreda hur det svenska regelverket kan förändras i syfte att Sverige inte ska ställa högre eller överlappande krav i förhållande till vad de relevanta EU-regelverken kräver, särskilt i fråga om processuella krav och i fråga om möjligheten att nyttja de undantag från ordinarie krav som finns. Utredaren skulle vidare utreda dels om tillståndsprövningen enligt miljöbalken bör delas upp på andra sätt än i dag, dels utreda och ta fram förslag på hur förutsebarheten kan öka i tillståndsprocessen, genom bl.a. tydligare regler för innehållet i ansökan och hur prövningen ska avgränsas. Utredningen tog namnet Miljötillståndsutredningen och lämnade i januari 2025 betänkandet En ny samordnad miljöbedömnings- och tillståndsprövningsprocess.

I betänkandet föreslås en ny samordnad miljöbedömnings- och tillståndsprövningsprocess för både miljöfarlig verksamhet och vattenverksamhet med bl.a. en minskning av kravet på offentligt samråd till ett samråd. Två spår för förprövning av verksamheter och åtgärder föreslås, ett enkelt och snabbt spår för granskningspliktiga verksamheter och ett tillståndsspår för sådana verksamheter och åtgärder som alltid ska genomgå en miljöbedömning. Vidare föreslås en ny prövningsorganisation med en ny prövningsmyndighet för hela miljöprövningsprocessen. Generella tidsfrister för olika moment samt förändringar i samrådet föreslås.

Betänkandet är för närvarande på remiss.

3.3 Tidigare utredningar av relevans för utredningen

Frågan om klimatanpassning har behandlats tidigare i ett antal utredningar. Nedan följer en sammanställning i kronologisk ordning av förslagen i de betänkanden som har relevans för vår utredning.

3.3.1 Sverige inför klimatförändringarna – hot och möjligheter (SOU 2007:60)

Klimat- och sårbarhetsutredningen överlämnade i oktober 2007 sitt slutbetänkande Sverige inför klimatförändringarna – hot och möjligheter.

I betänkandet lämnades en rad förslag, bl.a. gällande ansvarsförhållandena och statliga myndigheters uppgifter. Länsstyrelsen föreslogs få

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

en drivande roll och uppgift att hålla ihop klimatanpassningsarbetet i respektive län. Naturvårdsverket föreslogs få ansvar för uppföljning av anpassningsarbetet och rapportering och SMHI ansvar för kunskapsförsörjningen om klimatförändringar. Vidare föreslogs ett antal sektorsmyndigheter få ett utökat och förtydligat ansvar för klimatanpassningen inom respektive ansvarsområde. Utredningen föreslog även vissa förändringar i lagstiftningen för att underlätta för förebyggande åtgärder och skapa klarare ansvarsförhållanden. Kommunens ansvar för detaljplaner och bygglov föreslogs utökas genom att preskriptionstiden förlängdes från 10 till 20 år vad gäller skadeståndsansvar för översvämning, ras, skred och erosion. I betänkandet gjordes bedömningen att likställighetsprincipen inte skulle utgöra ett hinder för kommuner att finansiera åtgärder på enskilt ägda fastigheter som syftar till att förebygga naturolyckor. För att säkerställa att frågan behandlas lika i alla kommuner föreslogs därför att detta skulle regleras i en särskild lag. Vidare föreslogs att ras och skred explicit skulle anges i PBL vid sidan av olycka, översvämning och erosion, så att det blev tydligt att riskerna för ras och skred ska beaktas vid lokalisering av bebyggelse. PBL föreslogs även kompletteras så att möjlighet ges att fastställa krav i detaljplanen på säkerhetshöjande och skadeförebyggande åtgärder för att förhindra eller minska risken för översvämningar, ras, skred och erosion, genom att exempelvis använda funktionsbaserade krav. Kommunen föreslogs även ges rätt att utföra åtgärder på annans mark som har stor betydelse för att skydda omgivande bebyggelse.

Utredningens förslag kring reglering av skyddsåtgärder för att förhindra eller minska risken för översvämningar, ras, skred och erosion togs vidare genom lagändringar i 4 kap. 12 § PBL.[44]

3.3.2 I vått och torrt (SOU 2014:35)

Vattenverksamhetsutredningen redovisade i juni 2014 slutbetänkandet I vått och torrt – förslag till ändrade vattenrättsliga regler. I betänkandet föreslogs bl.a. ett nytt system för prövning av markavvattning. Enligt förslaget skulle den eller de som vill utföra markavvattningsverksamhet söka tillstånd till eller anmäla vattenverksamheten enligt 11 kap. miljöbalken. När fler än en fastighet har nytta av anläggningen föreslogs att en gemensamhetsanläggning inrättas

[44] Prop. 2008/09:162.

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

enligt anläggningslagen efter ansökan till lantmäterimyndigheten. En samfällighetsförening enligt lagen om förvaltning av samfälligheter ska inrättas om det inte är lämpligt med delägarförvaltning. Inga ändringar kring skyldigheten att delta i en markavvattningssamfällighet föreslogs men deltagandet föreslogs bli fastighetsanknutet, med möjlighet enligt anläggningslagen att även ansluta vissa byggnader eller andra anläggningar på ofri grund.

Förslagen i betänkandet som avsåg markavvattning har inte föranlett några författningsändringar.

3.3.3 Vem har ansvaret? (SOU 2017:42)

Klimatanpassningsutredningen redovisade i maj 2017 betänkandet Vem har ansvaret? Utredningens uppdrag var bl.a. att analysera hur ansvaret fördelas mellan staten, regionerna, kommunerna och enskilda i fråga om att vidta åtgärder för att anpassa pågående och planerad markanvändning och bebyggd miljö till ett gradvis förändrat klimat. I de delar där ansvarsfördelningen är otydlig eller inte ändamålsenlig skulle utredaren föreslå förbättringar. I uppdraget ingick också att analysera eventuella hinder och begränsningar i lagstiftningen för genomförande av anpassningsåtgärder samt föreslå eventuella ändringar i lagstiftningen i syfte att göra bebyggd miljö mer översvämningssäker.

I betänkandet avgränsade utredningen analysen av ansvar för att vidta anpassningsåtgärder till bebyggelse och byggnader. Analysen utgick från ett juridiskt ansvar enligt bestämmelser i främst PBL och LSO. Med juridiskt ansvar avsågs ett ansvar som är möjligt att utkräva genom skadestånd eller andra sanktioner.

Vad gäller statens ansvar för klimatanpassning för ny och befintlig bebyggelse var utredningens slutsats att detta är vagt och det finns någon form av övergripande ansvar men att det saknas möjlighet för fastighetsägare att utkräva detta ansvar.

I fråga om kommunens ansvar var utredningens slutsats att kommunerna har ett juridiskt ansvar för klimatanpassning av ny bebyggelse vid detaljplaneläggningen. Vad gäller klimatanpassning av befintlig bebyggelse var den övergripande slutsatsen att kommunen saknar ett juridiskt ansvar enligt PBL. Utredningen konstaterade vidare att

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

kommunen har ett ansvar enligt LSO som innebär att hindra eller begränsa skador, men inte att i slutänden ersätta förstörd egendom.

Vad gäller fastighetsägarens ansvar fann utredningen att en effekt av statens och kommunernas begränsade ansvar blir att fastighetsägaren får bära det ansvar som inte kommunen eller staten har. Fastighetsägarens ansvar följer av äganderätten och innebär som huvudregel ingen skyldighet att klimatanpassa egendomen. I stället innebär ansvaret att fastighetsägaren får ta konsekvenserna och stå risken för skador. Fastighetsägaren har också en skyldighet att se till att den egna fastigheten inte orsakar olägenhet för omgivningen.

Utredningen lämnade i betänkandet ett antal författningsförslag där det bl.a. föreslogs ett uttryckligt krav på kommunerna att i översiktsplanen göra en analys av riskerna för skador på bebyggelse och byggnadsverk till följd av översvämning, ras, skred och erosion. Syftet med kravet på en sådan analys var i första hand att arbetet med att bedöma riskerna och att finna en strategi för hur dessa skador kan minskas eller förhindras ska komma i gång och att inleda en dialog med kommunens medlemmar.

Utredningen föreslog vidare att det i PBL skulle införas en möjlighet för kommunen att i en detaljplan bestämma att det krävs marklov för en viss förändring av markytans utformning. Syftet med förslaget var att ge kommunen en bättre möjlighet att se till att en reglering av markytans utformning följs, exempelvis reglering om viss andel hårdgjord yta.

Vidare föreslog utredningen att en ansökan om bygglov alltid ska få avslås efter att genomförandetiden för detaljplanen löpt ut om det finns en uppenbar risk för skador på fastigheten eller byggnadsverket på grund av översvämning, ras, skred eller erosion. Utredningen ansåg det nödvändigt att det införs någon form av begränsning för bygglov på riskfylld mark och förslaget skulle ses som ett komplement till förslaget om att analysera risker i översiktsplanen. Syftet med förslaget var att kunna göra en prövning där en sådan inte tidigare skett och när riskindikationerna var starka. Förslaget bedömdes i första hand vara aktuellt för detaljplaner som antagits längre bakåt i tiden.

I fråga om myndigheternas arbete konstaterade utredningen att den gällande myndighetsstrukturen för klimatanpassning är att den ska genomsyra samhället och att ingen särskild myndighet ska ha det övergripande ansvaret. Myndighetsstrukturen för klimatanpass-

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

ning av bebyggelse var enligt utredningens uppfattning ineffektiv. Mot den bakgrunden föreslog utredningen att Boverket – med bistånd av SMHI, Statens geotekniska institut, MSB och länsstyrelserna – skulle få ett utökat uppdrag att vara samordnande myndighet för klimatanpassning i förhållande till bebyggelse.

Förslagen om krav på riskbedömning i översiktsplanen och marklovsplikt togs vidare genom ändringar i 3 kap. 5 § och 9 kap. 12 § PBL[45], se avsnitt 3.1.8. Vidare fick Boverket ett ansvar för att samordna det nationella klimatanpassningsarbetet för den byggda miljön.[46]

3.3.4 Vägar till hållbara vattentjänster (SOU 2018:34)

Utredningen om hållbara vattentjänster överlämnade i maj 2018 betänkandet Vägar till hållbara vattentjänster.

Utredningen föreslog bl.a. ett tillägg i 6 § vattentjänstlagen i syfte att få kommunen att lägga ett större fokus på att bedöma behovet av vattentjänster. Utredningen föreslog vidare att det för varje kommun ska finnas en av kommunfullmäktige fastställd plan för hur kommunen långsiktigt ska uppfylla sina skyldigheter att ordna vattentjänster enligt 6 § vattentjänstlagen. Utredningens förslag om kommunens behovsbedömning samt förslag om en plan för hur kommunen långsiktigt ska uppfylla sina skyldigheter att ordna vattentjänster och skyfallsbedömning togs vidare genom lagändringar i bl.a. 6 a–6 d §§ vattentjänstlagen, se avsnitt 3.1.9.[47]

[45] Prop. 2017/18:163.
[46] Se 8 § förordningen (2022:208) med instruktion för Boverket.
[47] Prop. 2021/22:208.

4 Klimatanpassning

Klimatanpassning är i förordningen (2018:1428) om myndigheters klimatanpassningsarbete definierat som åtgärder som syftar till att skydda miljön, människors liv och hälsa samt egendom genom att samhället anpassas till de konsekvenser som ett förändrat klimat kan medföra. Vilka klimatanpassningsåtgärder som kan bli aktuella är med denna definition beroende av hur vi bedömer klimatförändringarna och dess konsekvenser.

I det här kapitlet beskriver vi redan observerade och för framtiden antagna klimatförändringar och presenterar olika perspektiv på begreppet klimatanpassning och därmed även på klimatanpassningsåtgärder. Kapitlet avslutas med att presentera hur vi mot bakgrund av detta har tagit oss an vårt uppdrag.

4.1 Klimatförändringarna och deras effekter

Nationella expertrådet för klimatanpassning har i sin första rapport beskrivit klimatförändringarna globalt och i Sverige.[1] Där framkommer att medeltemperaturen i Sverige sedan slutet av 1860-talet stigit med 1,7 °C och förväntas öka ytterligare. Oavsett hur framgångsrikt arbetet med att begränsa klimatpåverkan blir så kommer temperaturerna sannolikt att fortsätta stiga under det kommande århundradet.

[1] Nationella expertrådet för klimatanpassning Första rapporten, februari 2022.

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

4.1.1 Stigande temperaturer påverkar hela samhället

Högre temperaturer ändrar direkt förutsättningarna för växt- och djurliv och därigenom för människor runt om på jorden. Även detta har Nationella expertrådet beskrivit. I Sverige kommer skadedjur och smittobärare att överleva i större omfattning och orsaka hälsoproblem hos människor och djur samt skador på skog och odlade grödor. Vaccin och läkemedel som tidigare inte använts kommer att behöva introduceras och nya metoder för att bekämpa skogsskador och ändrade växtföljder i jordbruket kommer att bli aktuella.

Livsmedelsförsörjningen i Sverige bygger på tillgång till en världsmarknad för nästan alla produkter. Med stigande temperaturer kommer produktionsförutsättningarna i många delar av världen att försämras och när utbudet minskar kommer priserna att gå upp. Det kommer att uppstå rena bristsituationer med svält och sannolikt folkomflyttningar och konflikter som också kan komma att påverka Sverige, direkt eller indirekt.

Med stigande temperaturer kommer även verksamheter som bygger på stabila snö- och isförhållanden under delar av året att påverkas. Renskötsel och skidturism är två sådana exempel. Minskade behov av snöröjning och energi för uppvärmning av byggnader ger nya förutsättningar för kommuner, företag och fastighetsägare.

Påverkan på den byggda miljön

När temperaturerna blir högre förändras klimatet också i andra avseenden. Vintrarna blir kortare och antalet riktigt kalla perioder blir färre. Isarnas utbredning och tjocklek minskar och den tydliga vårflod som följer på snösmältningen blir mindre. Med högre temperatur avdunstar mer vatten och nederbörden ökar. Havsnivåerna stiger, både till följd av att vattnet ökar i volym när det värms upp och beroende på att glaciärisar smälter. Detta är förändringar som redan sker och är väl dokumenterade.

Det som är mera osäkert men som beskrivs som sannolika förändringar i Nationella expertrådets rapport är att vissa extremhändelser blir vanligare. Det gäller värmeböljor, som förväntas bli längre och intensivare, och skyfall, som förväntas inträffa oftare. Vad gäller havsnivåerna finns en genuin osäkerhet rörande hur avsmältningen av de stora glaciärisarna kommer att framskrida och därmed med

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

vilken hastighet havsnivåerna kommer att öka. Att havsnivåhöjningen kommer att fortgå under lång tid, även om den mänskliga påverkan på klimatet minskar, betraktas som säkert. Några förändringar vad avser stormar förutses inte.[2]

För den byggda miljön är det i första hand ökningen av extremhändelser som innebär att klimatanpassningsåtgärder blir aktuella. Varken byggnader eller urbana utomhusmiljöer är utformade för längre perioder med temperaturer över 30 °C. Skyfall förekommer redan i dag med stora oönskade konsekvenser som blir värre när de blir mer frekventa. Detsamma gäller översvämningar från havet som blir vanligare när havsnivåerna stiger. Utöver dessa händelser kan ett förändrat klimat leda till att vissa andra naturhändelser inträffar med högre sannolikhet. Långa värmeperioder gör att bränder uppstår lättare och blir svårare att bekämpa. Större nederbördsmängder, både generellt och i form av skyfall, ökar sannolikheten för ras och skred.

4.1.2 Hur stora är förändringarna?

För historiska klimatförändringar finns data från 1860 och framåt redovisade av SMHI. Årsmedeltemperaturen i Sverige har under den perioden ökat med 1,7 °C och den genomsnittliga nederbörden med ungefär tio procent till 630 mm/år. Bakom genomsnittssiffrorna finns skillnader; vintertemperaturerna har ökat mer än sommartemperaturerna och nederbörden har ökat mest i de delar av sydvästra Sverige där det faller mest nederbörd.

Uppfattningen om framtida klimatförändringar bygger på scenarier, där klimatförändringar härleds ur antaganden om mängden växthusgaser i atmosfären. De scenarier som används av svenska myndigheter är de som tas fram av FN:s klimatpanel och betecknas RCP (Representative Concentration Pathways) följt av ett värde, där högre värden innebär högre växthusgaskoncentrationer och därmed uppvärmning. Regeringen har i sin handlingsplan för klimatanpassning angett att man avser att fortsätta arbetet med att analysera om nationella riktlinjer för val av klimatscenarier och riskbedömning bör fastställas.[3] Vi tar därför inte ställning till något särskilt scenario, men vi kan konstatera att en ökning av genomsnittstemperatur och neder-

[2] Nationella expertrådet för klimatanpassning Första rapporten, februari 2022 s. 46.
[3] Skr. 2023/24:97 s. 35.

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

börd fram till år 2100 i samma storleksordning som vi upplevt de senaste 160 åren är sannolik i flera scenarier.

SMHI har nyligen publicerat en sammanställning av de senaste prognoserna för temperaturförändringar och andra klimatförändringar.[4] Förändringarna vad avser skyfall finns redovisade för två klimatscenarier. Regnmängderna i de skyfall som inträffar kommer att öka med 20–40 procent beroende på val av scenario. Ett annat sätt att beskriva förändringen är att ett skyfall som i dag statistiskt återkommer vart hundrade år (100-årsregn) kommer att återkomma vart 50:e eller 25:e år.

Förändringarna i havsnivåer – och därmed riskerna för översvämningar från havet – kan inte enbart beräknas med antaganden om växthusgaskoncentrationer. Vilka antaganden som görs i fråga om när och hur inlandsisarna i Antarktis smälter påverkar utfallen och ger stora osäkerhetsintervall. Samtidigt är en fortsatt höjning det som förutses under överskådlig tid, oberoende av hur växthusgastkoncentrationerna ändras under de kommande 100 åren. SMHI redovisar på sin webbplats för år 2300 ett intervall mellan 0,25 och 6,5 meter högre globala havsnivåer. Havsnivåerna har stigit i genomsnitt med 3,4 mm/år de senaste 30 åren, men en ny studie pekar på att takten ökar och att ett aktuellt värde är 4,5 mm/år.[5] I Sverige sker samtidigt en landhöjning som varierar från 1 mm/år i Skåne till 1 cm/år i Bottenviken. I relation till dagens strandlinje sker därför bara en nivåhöjning söder om linjen Göteborg–Norrköping.

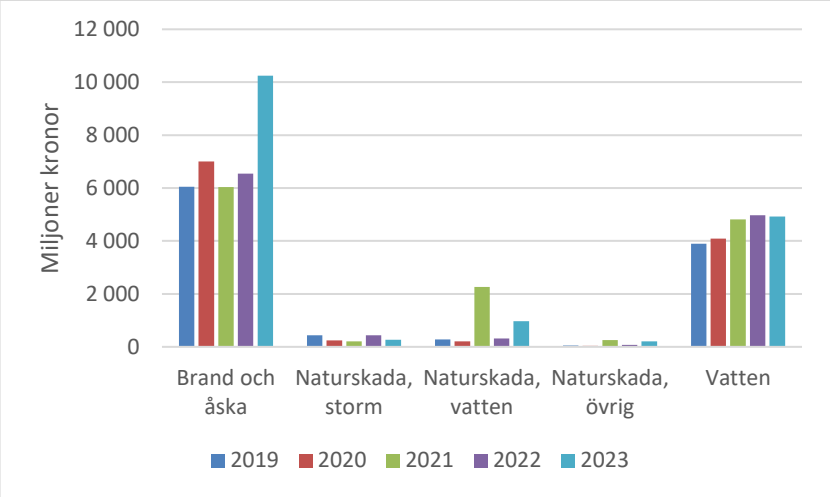
I de europeiska jämförelser av förväntade klimatförändringar i olika delregioner som redovisas av Europeiska miljöbyrån (EEA) avviker inte Sverige från vad som kan förväntas inom EU, med undantag för att antalet värmeböljor förväntas öka mer i medelhavsområdet och att landhöjningen gör att effekterna av havsnivåhöjningen blir lägre hos oss.[6]

Skador på fastigheter orsakade av naturhändelser ersätts i Sverige helt eller delvis av försäkringar. Skadestatistik för brand och naturhändelser för de fem senaste åren redovisas i figur 4.1 och 4.2. Som referens redovisas också statistik för andra vattenskador i byggnader.

[4] SMHI, Klimatunderlag för klimat- och sårbarhetsanalyser, Klimatologi Nr 74, 2025.
[5] Hamlington, B.D., Bellas-Manley, A., Willis, J.K. et al. The rate of global sea level rise doubled during the past three decades. Commun Earth Environ 5, 601 2024.
[6] Europeiska miljöbyrån, European Climate Risk Assessment, EEA Report 01/2024.

Figur 4.1 Försäkringsskador

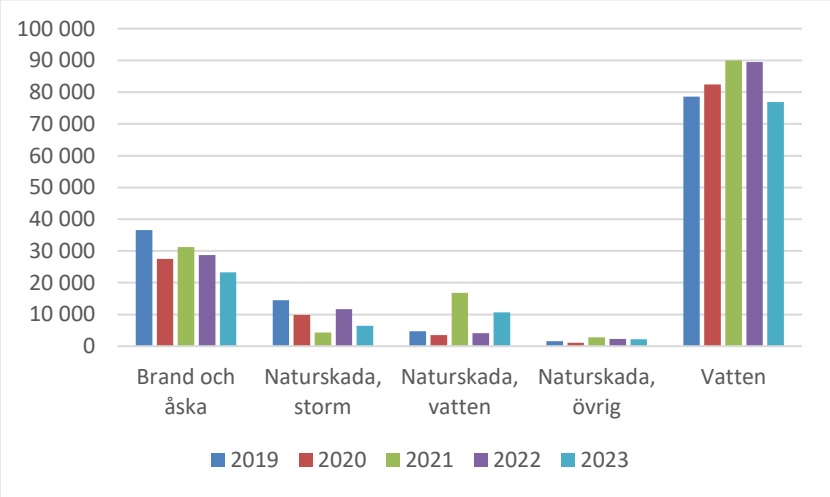
Skadetyp och belopp

Källa: Svensk försäkring, statistikdatabasen.

Figur 4.2 Försäkringsskador

Skadetyp och antal

Källa: Svensk försäkring, statistikdatabasen.

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

Det som i figurerna benämns ”Naturskada, vatten” utgörs till den helt dominerande delen av översvämningar vid skyfall där vattnet trängt in i byggnader via avloppssystemet. Det höga skadeutfallet för denna skadetyp år 2021 avspeglar översvämningar i Gävle det året. Med hänsyn till att skyfall generellt kommer att bli vanligare är det, allt annat lika, denna skadetyp som kommer att öka i omfattning till följd av klimatförändringarna. Även vid en fördubbling eller fyrdubbling av skadorna kommer dock andra skador på fastigheter utgöra en större del av skadorna och av försäkringsbolagens utbetalningar. Det gäller inte minst andra typer av vattenrelaterade skador, t.ex. läckande rör, bristande tätskikt och läckor från installerade maskiner.

4.2 Ansvar för klimatanpassning

Frågan om vem som ansvarar för att klimatanpassningsåtgärder genomförs lyfts ofta fram som en av de centrala delarna för samhällets anpassning till ett förändrat klimat. Frågan stod i centrum för den tidigare Klimatanpassningsutredningens arbete vars slutsatser presenteras i betänkandet Vem har ansvaret? från 2017.[7] Utredningens huvuduppdrag var att analysera hur ansvaret fördelas mellan staten, regionerna, kommunerna och enskilda i fråga om att vidta åtgärder för att anpassa pågående och planerad markanvändning och bebyggd miljö till ett gradvis förändrat klimat. I betänkandet görs en grundlig genomgång av de olika aktörernas juridiska ansvar enligt olika lagstiftning. Med juridiskt ansvar avsåg utredningen ett ansvar som är möjligt att utkräva när det finns skyldigheter som inte uppfylls. Utredningens slutsatser i fråga om ansvar kan sammanfattas enligt följande.

När det gäller statens ansvar för klimatanpassning för ny och befintlig bebyggelse är detta vagt och det finns någon form av övergripande ansvar, men det saknas möjlighet för fastighetsägare att utkräva detta ansvar.

I fråga om kommunen fann utredningen att det finns ett juridiskt ansvar för klimatanpassning av ny bebyggelse vid detaljplaneläggningen. Detta bl.a. genom att ny bebyggelse enligt plan- och bygglagen (2010:900), PBL, ska lokaliseras till mark som är lämplig utifrån bl.a. risken för olyckor som ras, skred, översvämning och erosion och

[7] SOU 2017:42.

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

att kommunen har en utredningsskyldighet att klarlägga om marken är lämplig för det avsedda ändamålet. Om kommunen tillåter bebyggelse på olämplig mark eller underlåter att inhämta kunskap och det därefter uppstår skador kan kommunen bli skadeståndsskyldig. Det är dock i hög grad oklart vilket tidsperspektiv som kommunerna ska arbeta efter och hur skaderisken ska bedömas. Vidare är skadeståndsansvaret kopplat till detaljplanen och den relevanta myndighetsutövningen och regler om genomförandetid och preskription, samt att nybyggnation kan ske med stöd av äldre detaljplaner, begränsar möjligheten till skadestånd. Utredningen drog därmed slutsatsen att kommunens skadeståndsansvar i praktiken är urvattnat och att det därför många gånger blir svårt för en fastighetsägare att utkräva ett ansvar för skador utifrån kommunens ansvar för ny bebyggelse.

När det gäller klimatanpassning av befintlig bebyggelse var utredningens slutsats att det saknas ett motsvarande planläggningsansvar och efter det att preskriptionsansvaret löpt ut finns det inget juridiskt ansvar. Den centrala lagstiftningen i fråga om befintlig bebyggelse, PBL, uppställer inga krav på att kommunen ska skydda den befintliga bebyggelsen mot översvämning, ras, skred eller erosion utöver att lagen anger att byggnadsnämnden uppmärksamt ska följa utvecklingen samt ta de initiativ som behövs. Kommunen saknar därmed ett juridiskt ansvar enligt PBL för att klimatanpassa den befintliga bebyggelsen. Enligt utredningen finns enligt lagen (2003:778) om skydd mot olyckor (LSO) ansvar för kommunen att vid plötsliga översvämningar och ras eller skred av viss dignitet att agera med räddningsinsatser i den utsträckning det är möjligt. Ansvaret innebär att hindra eller begränsa skador, men inte att i slutänden ersätta förstörd egendom.

När det gäller fastighetsägarens ansvar fann utredningen att en effekt av statens och kommunernas begränsade ansvar blir att fastighetsägaren får bära det ansvar som inte kommunen eller staten har. Fastighetsägarens ansvar följer av äganderätten. Fastighetsägaren har som huvudregel ingen skyldighet att klimatanpassa sin egendom. I stället innebär ansvaret att denne får ta konsekvenserna och stå risken för skador. Utöver ansvaret för den egna fastigheten har fastighetsägaren också en skyldighet att se till att den egna fastigheten inte orsakar olägenhet för omgivningen. Innebörden av detta är att en fastighetsägare kan bli ansvarig för skador på annans fastighet som är en följd av exempelvis grävningsarbete.

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

Även regeringen har behandlat frågan om ansvar för att vidta förebyggande anpassningsåtgärder.[8] I regeringens strategi för det nationella arbetet med klimatanpassning konstateras att ansvaret för klimatanpassning framför allt ligger på lokal nivå där mark- och fastighetsägare ansvarar för skydd av sin egendom och där kommuner ansvarar för den fysiska planeringen.[9] Vilka risker och sårbarheter för klimatförändringarnas effekter som behöver hanteras bedöms därför enligt regeringen bäst på lokal nivå. Enligt regeringen har kommunerna, inklusive kommunala företag, en central roll i arbetet med klimatanpassning i och med sitt planmonopol och genom sitt ansvar för gator samt vatten- och avloppssystem. Kommunerna ansvarar för att bedöma risken för skador på den byggda miljön, kopplade till klimatförändringarna.[10] I strategin anges vidare att regionerna har en viktig roll i att stärka samordningen av klimatanpassning och krisberedskap. Vidare anges att länsstyrelserna har en central roll genom att de inom ramen för sina uppdrag ska initiera, stödja och utvärdera arbetet med klimatanpassning, stödja kommuner och samordna regionalt klimatanpassningsarbete. Regeringen anger i skrivelsen att ansvaret för att förebygga och återställa skador på grund av extrema väderhändelser inte skiljer sig från ansvaret för annan riskbedömning, krisberedskap och krishantering i samhället. Grundprincipen är att ansvaret för skydd av egendom i första hand ligger på egendomens ägare. Det gäller alla fastighetsägare, såväl enskilda personer som företag och myndigheter. Därmed skapas incitament för att undvika byggande i riskfyllda områden och att vidta lämpliga skyddsåtgärder.[11]

De tidigare analyser och bedömningar som gjorts kan sammanfattas med att ansvaret för klimatanpassning är fördelat mellan flera olika aktörer, nämligen staten, regionerna, kommunerna och enskilda fastighetsägare. Att ansvaret för en fråga är fördelat mellan flera aktörer i samhället är inte ovanligt och betyder i sig inte att fördelningen är bristfällig eller felaktig. Däremot kan det innebära att ansvaret uppfattas som otydligt. Vidare kan begreppet ansvar definieras på olika sätt av olika parter. Ett juridiskt ansvar innebär

[8] Se bl.a. prop. 2017/18:163 s. 19–24 och skr. 2023/24:97.
[9] Skr. 2023/24:97 s. 23
[10] Här torde regeringen avse att kommunen i översiktsplanen ska redovisa sin syn på risken för skador på den byggda miljön som kan följa av översvämning, ras, skred och erosion som är klimatrelaterade samt på hur sådana risker kan minska eller upphöra (3 kap. 5 § första stycket 4 PBL).
[11] Skr. 2023/24:97 s. 23 och 24.

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

ett ansvar som är möjligt att utkräva, dvs. att det är möjligt att vidta åtgärder mot den som inte uppfyller sina skyldigheter. Det kan exempelvis handla om skadestånd eller andra sanktioner. Däremot innefattar ett juridiskt ansvar inte de situationer när exempelvis en kommun eller staten *får* agera, dvs. när det finns en möjlighet men inte en skyldighet att agera och det därmed inte följer några sanktioner om någon avstår från att agera. Ansvaret för att vidta klimatanpassningsåtgärder är med andra ord till stor del moraliskt eller politiskt och inte juridiskt.

4.3 Några perspektiv på klimatanpassning

Klimatförändringarna är sedan åtminstone 30 år tillbaka föremål för forskning och strukturerad vetenskaplig rapportering, internationella överenskommelser och EU-lagstiftning. I Sverige har politiska initiativ tagits och myndigheter tilldelats uppgifter under nästan lika lång tid. Parallellt med detta har det också fattats politiska beslut och tillförts offentliga medel för att bygga upp och förmedla kunskap och lämna ekonomiskt stöd för åtgärder för att begränsa de negativa konsekvenserna av klimatförändringarna. Det är ett perspektiv på klimatanpassning.

Ett annat perspektiv på samma fråga är att klimatförändringarna är något som pågår och att de beslut som fattas av individer och företag varje dag genom att t.ex. installera luftkonditionering (AC) och låta bli att lära barnen åka skidor innebär en ständigt pågående klimatanpassning.

Vår utredning är en del av ett pågående klimatanpassningsarbete. Under en begränsad tid ska vi ta fram förslag på författningsändringar som underlättar för de som vidtar klimatanpassningsåtgärder. Vi kan dock bara lämna ett begränsat antal förslag med tillfredsställande kvalitet. Det gör att vi måste välja perspektiv och göra vägval som i sig gör att andra perspektiv och möjliga vägar blir osynliga.

Vi redovisar nedan några av de perspektiv och möjliga vägval vi mött under vårt arbete. I avsnitt 4.4 redovisar vi våra ställningstaganden och slutsatser.

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

4.3.1 Hör klimatpåverkan och klimatanpassning ihop?

EU:s klimatlag omfattar åligganden för medlemsstaterna och unionens institutioner för att såväl minska sin klimatpåverkan som att vidta klimatanpassningsåtgärder.[12] I Nationella expertrådets rapport föreslås att samhällets anpassning till ett förändrat klimat bör inkluderas som ett mål i ett samlat svenskt klimatpolitiskt ramverk och att den svenska klimatlagen bör utvidgas till att omfatta även klimatanpassning.[13] Den underliggande tanken är att ge förutsättningar för att kunna fatta väl avvägda beslut där åtgärder för att minska klimatpåverkan kan ställas mot klimatanpassningsåtgärder, eller ännu hellre visa att minskad klimatpåverkan kan minska behovet av anpassningsåtgärder. Ett ytterligare motiv för att hålla samman frågorna är att undvika att olämpliga klimatanpassningsåtgärder genomförs som bygger in nya risker eller miljöproblem i samhället.

Det motsatta perspektivet – att frågor som avser minskad klimatpåverkan och klimatanpassning bör hållas separerade – finns inte artikulerat som en policy. Regeringen har dock inrättat ett klimatpolitiskt råd som stöd i arbetet med att minska klimatpåverkan, medan ett annat råd har inrättats för klimatanpassningsfrågor. De statliga bidrag som fördelas till klimatanpassningsåtgärder fördelas på andra grunder och av andra myndigheter än de som fördelas för att minska klimatpåverkan. Vi kan konstatera att det på lägre beslutsnivåer är logiskt att hålla isär frågorna: minskad klimatpåverkan ger nytta både lokalt och globalt medan anpassningsåtgärder görs för att moderera konsekvenser lokalt.

[12] Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2021/1119 av den 30 juni 2021 om inrättande av en ram för att uppnå klimatneutralitet och om ändring av förordningarna (EG) nr 401/2009 och (EU) 2018/1999 (europeisk klimatlag).
[13] Nationella expertrådet för klimatanpassning, Första rapporten avsnitt 16.2, februari 2022.

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

4.3.2 Klimatanpassning – ta tillvara möjligheter eller hantera risker?

Klimatförändringar går att beskriva neutralt som förändrade förutsättningar som både ger möjligheter och innebär risker.[14] Klimatanpassning kan följaktligen innebära såväl att ta tillvara möjligheter som att agera för att begränsa risker. Kortare vintrar ger färre fallskador och bättre framkomlighet i trafiken, men det är sällan det perspektivet som lyfts fram. Det är nästan uteslutande de risker som följer av ett förändrat klimat som uppmärksammas.

Klimatrisker – en separat fråga eller en delmängd av en helhet?

Om klimatpassning för de flesta är detsamma som riskhantering uppstår frågan om de klimatrelaterade riskerna bör behandlas för sig, eller om de bör behandlas tillsammans med andra risker för att säkerställa att de åtgärder som vidtas är effektiva. Den som är ansvarig för att göra en riskanalys för en verksamhet och tillämpar en etablerad metod kommer att försöka fånga alla relevanta risker, och rangordna dem inbördes som grund för beslut om vilka åtgärder som bör vidtas. De myndigheter som bidrar med underlag har ett annat perspektiv. Statens geotekniska institut (SGI) ska enligt sin instruktion bidra till att risker förknippade med ras, skred och stranderosion minskar. Det blir därför naturligt för myndigheten att bidra med kunskapsunderlag där just dessa risker graderas inbördes.

Även den som har att hantera flera olika risker kan välja att lyfta fram klimatrelaterade risker. Branschorganisationen Svensk försäkring, vars skadestatistik ligger till grund för figurerna tidigare i kapitlet, deltar aktivt i debatten kring vad som bör göras för att hantera risker för översvämningar från havet och till följd av skyfall. Samtidigt är skadefallen till följd av vattenläckor i byggnader mångdubbelt fler, liksom skadekostnaderna. Exemplet avser inte att misstänkliggöra försäkringsbranschen, som vill uppmärksamma kunder och politiska beslutsfattare på att risker kopplade till naturhändelser ökar i ett förändrat klimat. Exemplet visar bara att det inte är

[14] Begreppet risk används återkommande i betänkandet och i de allra flesta fall betecknar det kombinationen av sannolikheten för, och den negativa konsekvensen av, en händelse. Klimatförändringarna innebär att sannolikheten för vissa naturhändelser ändras. Om en naturhändelse ger negativa konsekvenser när den inträffar, betyder en ökad sannolikhet att risken har blivit större.

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

självklart att i alla sammanhang redovisa samtliga risker och ställa dem mot varandra.

I vissa andra länder, men inte i Sverige, finns kriterier för vilka risker som kan accepteras som tillämpas över en eller flera samhällssektorer.[15] De är typiskt sett utformade så att det finns ett övre värde för sannolikheten för att någon förolyckas som inte får överskridas. Sådana identifierade situationer kräver alltid en åtgärd från det allmänna, oavsett kostnad. Därtill finns ett undre värde som är acceptabelt i meningen att det inte motiverar några åtgärder. Om sannolikheten ligger däremellan får kostnads- och nyttoanalyser avgöra vilka riskreducerande åtgärder som ska prioriteras.

I avsaknad av gemensamma normer är det normala att risker hanteras inom en kontext som kan utgöras av en bransch eller ett politikområde. Eftersom klimatanpassning inte är ett fast område med överenskommen syn på risker blir beskrivningar av klimatrisker svåra att värdera för beslutsfattare på olika nivåer.

4.3.3 Klimatanpassning – åtgärda nu eller ta höjd för framtida förändring?

Att klimatet förändras innebär att den som fattar beslut som innebär en förändrad markanvändning måste väga in att de yttre förutsättningarna vad gäller naturhändelser på sikt kan komma att se annorlunda ut. Det kan låta trivialt men i en beslutssituation om att t.ex. uppföra en byggnad eller en anläggning är många parametrar osäkra, och de i tiden mera näraliggande tenderar att få större uppmärksamhet. Ett perspektiv på klimatanpassning är att om alla beslut som innebär förändrad markanvändning tas med hänsyn till att klimatet förändras, så sker en successiv anpassning.

Ett annat, men inte motsatt, perspektiv är att insikten om att klimatet förändras bör utlösa beslut om förändrad markanvändning. Om den nuvarande markanvändningen inte är långsiktigt hållbar, utgör det ett skäl att anpassa markanvändningen till de nya förutsättningarna. Allteftersom nya prognoser publiceras bör det med detta synsätt gå att avläsa förändringar som indikerar att det sker en anpassning till ett förändrat klimat. Beroende på vilket perspektiv

[15] Statens räddningsverk, Värdering av risk, 1997.

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

som väljs, påverkas slutsatserna om hur snabb eller effektiv klimatanpassningen av samhället är.

4.3.4 Klimatanpassning – förändring eller skydd?

Förutsatt att klimatförändringar uppfattas som en risk kan en anpassning ske genom att en verksamhet omlokaliseras eller förändras så att konsekvenserna av en inträffad naturhändelse minskar. Ett annat alternativ är att skapa eller förbättra någon form av skydd som gör att verksamheten kan fortsätta oförändrad på nuvarande plats.

När en verksamhet är bunden till en viss plats genom att det gjorts stora investeringar i byggnader och anläggningar, genom markägande eller av någon annan orsak, är valet att flytta sällan eller aldrig förstahandsalternativet. Det kan också vara svårt att tillämpa på policynivå. Nationella expertrådet beskriver i sin första rapport en successiv förändring av markanvändningen genom en planerad reträtt inom framför allt kustområden som ett handlingsalternativ. Ett försök att tillämpa denna metod, som genomförts inom ramen för ett forskningsprojekt, visar dock att metoden möter betydande svårigheter att implementera.[16]

Sweco har i en rapport till Nationella expertrådet beräknat att elva procent av alla byggnader i Sverige löper en viss risk att påverkas av en naturhändelse, i första hand översvämningar.[17] Under en hundraårsperiod förnyas emellertid en stor del av byggnadsbeståndet i landet. Att succesivt lämna den del av byggnadsbeståndet som är utsatt för risk och uppföra ny bebyggelse på andra platser kan därmed framstå som en effektiv klimatanpassningsåtgärd. Sett i backspegeln har befolkning och näringsliv lämnat många mindre och medelstora orter i Sverige och lämnat efter sig tomma hus med mycket låga värden. Kostnaderna för att upprätthålla en samhällsservice av någorlunda kvalitet ökar, men trots detta fattas inga politiska beslut, varken lokalt eller nationellt, om att även de som bor kvar ska flytta – samhällskontraktet mellan medborgarna och det offentliga ser inte ut på det sättet. På motsvarande sätt är det knappast möjligt att aktivt uppmana människor att flytta från en plats med hänsyn till klimatrisker.

[16] Göransson, G., Van Well, L., Bendz, D. et al. Territorial governance of managed retreat in Sweden: addressing challenges. J Environ Stud Sci 11, 376–391 (2021).
[17] Sweco, Utredning av befintlig bebyggelse i klimatutsatta områden, 2024.

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

Det helt dominerande perspektivet är att den nuvarande markanvändningen ska skyddas mot konsekvenserna av ett förändrat klimat.

Olika former av skydd

Att skydda pågående verksamhet och markanvändning mot klimatförändringarnas konsekvenser kan göras på många olika sätt. Ekonomiska värden kan skyddas genom försäkringar. System för förvarning ger möjlighet att sätta människor och egendom i skydd. Beredskapsåtgärder kan vidtas så att fysiska skydd kan etableras med kort varsel. Det är även möjligt att vidta mer eller mindre permanenta fysiska skyddsåtgärder i förebyggande syfte.

I fredstid och för avgränsade händelser som berör få personer eller byggnader är försäkringsskydd det allmänt accepterade skyddet. Det faktum att det inträffar många händelser och att skadorna därigenom totalt sett blir stora, utgör inget oöverstigligt samhällsproblem, se t.ex. statistiken över vattenskador i byggnader i figurerna 4.1 och 4.2. Om perspektivet ändras till att i stället avse en krigssituation, eller att det inträffar större händelser som berör många människor, träder de ekonomiska effekterna för enskilda i bakgrunden. Vissa sannolika skador kan då accepteras om andra, mera systemkritiska funktioner därigenom kan skyddas. I en tid när beredskapsperspektivet av andra orsaker har blivit alltmer framträdande påverkar det hur klimatförändringarnas konsekvenser beskrivs och hur olika skyddsåtgärder värderas.

4.3.5 Klimatanpassning – lokalt eller centralt?

Nästan allt som sägs eller skrivs om klimatanpassning måste relateras till en viss geografisk skala för att innehållet ska kunna värderas. En klimatanpassningsåtgärd har, om begreppet ska ha någon konkretion, bara effekt inom en avgränsad geografi. På så sätt skiljer sig klimatanpassningsåtgärder från åtgärder för minskad klimatpåverkan, där åtgärder som utförs lokalt kan adderas och därmed även påverka den globala nivån.

Det är tre olika geografiska perspektiv som är framträdande när klimatanpassning diskuteras. Inom EU har många medlemsländer

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

återkommande erfarenheter av katastrofala naturhändelser och därtill jordbävningar och kuster med tidvatten som gör att begrepp som ”strand” får en annan betydelse. På EU-nivå kommer klimatförändringarna i många fall därför att addera till en verklighet där risker värderas annorlunda och anses motivera andra åtgärder jämfört med vad som varit etablerat i Sverige. I många EU-länder omfattar t.ex. inte fastighetsförsäkringar med självklarhet skador från naturhändelser, vilket gör att andra åtgärder för att skydda medborgarna från ekonomisk skada blir aktuella. Den lagstiftning som beslutas på EU-nivå kan därför vara svår att fullt ut implementera hos oss.

Det nationella perspektivet har av flera orsaker fler företrädare. Klimatförändringarna beskrivs som sannolikheter för förändringar i meteorologiska data av SMHI, som hämtar ingångsvärden från internationell forskning och ett nät av egna mätstationer. Även myndigheter som SGI och Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB) har genom sin fackkunskap en stark ställning när det gäller att översätta klimatdata till händelser på marken. När det gäller påverkan på naturmiljön har Naturvårdsverket och Havs- och vattenmyndigheten motsvarande roller och Riksantikvarieämbetets uppfattning av vilka kulturmiljöer som är värdefulla väger tungt. Även om de statliga myndigheterna gör lokala analyser och fördjupningar och anpassar sin information och vägledning till olika situationer, så är det också deras uppgift att göra sammanställningar och översikter över förhållanden som omfattar hela landet. Ibland får de dessutom i uppdrag att lämna förslag på nationella prioriteringar och flera av dem fördelar bidrag och pekar ut vissa geografiska områden som riksintressanta.

När det gäller hur marken används är det lokala perspektivet för många medborgare det helt dominerade. Hur marken används avspeglar förutsättningar i form av geologi, topografi och klimat. Var marken odlas, var vägar dragits och vilka byggmaterial som använts är i stora delar av landet ett resultat av beslut som fattats av dem som bott och verkat på platsen. I dagens lagstiftning avspeglas det i en stark ställning för kommunerna som har både befogenheter och skyldigheter när det gäller att bedöma vad som är en önskvärd utveckling.

Ett ännu mer lokalt perspektiv är den enskilde fastighetsägarens, som har en rätt att bestämma över sin fastighet och förväntningar på att skyddas mot oönskade förändringar. I relation till klimatförändringar kommer såväl kommuner som enskilda att tillmäta dem

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

betydelse i den mån de får konsekvenser lokalt, men också göra prioriteringar gentemot de andra problem och behov som föreligger lokalt.

Beroende på vilket perspektiv som väljs kommer olika typer av hinder att framstå som de mest betydande. En ojämnt implementerad EU-lagstiftning eller brister i nationellt heltäckande data syns inte från den lokala nivån.

4.3.6 Effektivitet – samhällsekonomi eller marknadsekonomi?

En självklar aspekt på vad som är effektiva klimatanpassningsåtgärder är deras ekonomiska effekter. Det finns två starkt levande perspektiv på hur dessa effekter bör behandlas. Det ena är det marknadsekonomiska, där åtgärder är effektiva eller lönsamma om nedlagda kostnader vägs upp av ökade intäkter och/eller stigande värden. För att ett förändrat klimat ska resultera i en åtgärd krävs således att den ökade risk som förändringen medför prissätts på marknaden. Det är kostnaden eller värdeminskningen till följd av ökade risker som bestämmer vad som är effektivt.

Det andra perspektivet är det samhällsekonomiska, där utgångspunkten är att det finns värden som inte direkt avspeglar sig i avläsbara priser. Genom att ansätta priser på positiva och negativa förändringar till följd av en åtgärd kan ett positivt eller negativt nettovärde beräknas. Även om det finns god metodvägledning för sådana beräkningar[18], finns inte någon etablerad metod för att prissätta ökade risker för naturhändelser till följd av ett förändrat klimat.

Till skillnad från vad som gäller på vissa andra samhällsområden – där det etablerats en samsyn om vilka värden som avspeglas i marknadspriserna och vad som utgör sådana externa effekter som måste kompenseras för i modeller – håller prissättningen av klimatrelaterade risker på att utvecklas.

[18] Se t.ex. Naturvårdsverket och Konjunkturinstitutet, Vägledning om metoder för att bedöma klimatpolitikens effektivitet, 2024.

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

4.4 Våra vägval

Vi ska enligt våra direktiv analysera och vid behov föreslå ny eller anpassad lagstiftning för att effektiva klimatanpassningsåtgärder ska kunna genomföras. Som ett delmoment ska vi identifiera hinder mot att kunna planera, genomföra och förvalta effektiva klimatanpassningsåtgärder. Som en bakgrund till de kapitel där vi behandlar hinder (kapitel 6) och lämnar förslag (kapitel 8–10) redovisar vi i det följande vägval vi har gjort mot bakgrund av de perspektiv på klimatanpassning vi redogjort för i avsnitt 4.3. Framställningen utgår från att vi accepterar den beskrivning av ansvarsfördelningen för att vidta åtgärder som redovisats i avsnitt 4.2.

Vårt uppdrag avser framför allt den byggda miljön

I våra direktiv liksom i regeringens handlingsplan för klimatanpassning beskrivs vår utredning som en fortsättning på den tidigare klimatanpassningsutredningens betänkande från 2017.[19] I det betänkandet behandlades frågor med avgränsning till planlagd bebyggelse. I våra direktiv finns också delmoment som refererar till befintlig bebyggelse och överväganden om ett kommunalt samordningsansvar för byggd miljö.

De areella näringarna – inklusive renskötseln, som mera direkt påverkas av klimatet – står inför stora utmaningar. Dessa utmaningar relaterar dock inte i första hand till de frågor om tillträde till mark och andra förutsättningar för att utföra gemensamma klimatanpassningsåtgärder som utgör två delfrågor i våra direktiv. Skogsutredningen har genom sina direktiv och resurser möjlighet att på ett bättre sätt fånga skogsbrukets klimatutmaningar.[20]

Vissa klimatförändringar påverkar såväl de areella näringarna som den bebyggda miljön. Längre perioder med torka innebär större konkurrens om vatten för olika ändamål. Vad gäller försörjningen av dricksvatten har Va-beredskapsutredningen haft uppgiften att se över regelverk och ansvarsfördelning och vid behov föreslå förändringar för att säkerställa leveranser utifrån de nya förutsättningar som följer

[19] Jfr bilaga 1 till detta betänkande, skr. 2023/24:97 s 29 och SOU 2017:42.
[20] LI 2024:02, dir. 2024:16.

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

av ett förändrat klimat.[21] Även utredningen om Vattenfrågor vid planläggning och byggande har haft uppdraget att titta på frågor om dricksvattenförsörjning, däribland om huruvida kommunen har tillräckliga möjligheter att ställa krav på hushållning av vatten med hänsyn till behovet av försörjningstrygghet av dricksvatten.[22] För de specifika frågorna om markavvattning har regeringen gjort bedömningen att de behöver ses över med utgångspunkt från behoven av restaurering och återvätning av mark och de areella näringarnas behov.[23] Därtill har Naturvårdsverket haft ett parallellt uppdrag med inriktning på återvätning där myndigheten ska utreda om det för att underlätta för klimat- och miljöåtgärder finns behov av att ändra reglerna för markavvattning och vattenverksamhet.[24]

Vår slutsats är att vi i vårt arbete ska inrikta oss på den byggda miljön och de hinder för klimatanpassning som uppträder där, men att vi vid utformandet av förslagen ska beakta att det vi föreslår inte skapar nya hinder utan i bästa fall kan underlätta genomförandet av klimatanpassningsåtgärder även utanför den byggda miljön.

Vårt uppdrag utgår från att någon tar initiativ till att genomföra en klimatanpassningsåtgärd

Regeringen formulerar i sin skrivelse om klimatanpassning inte något kvantitativt mål för klimatanpassningsåtgärder och i våra direktiv finner vi inte heller några uttalade ambitioner om ett målinriktat arbete.[25] Det som betonas är att undanröja hinder. I det deluppdrag som avser finansieringsmodeller framgår uttryckligen att det avser modeller som inte innebär ökade statliga åtaganden eller statlig finansiering. Uppdraget omfattar inte heller skattefrågor. Vi har tolkat direktiven som att vi, i alla fall som utgångspunkt, inte bör utforma förslag som innebär omfattande offentliga åtaganden och kostnader för staten. En sådan utgångspunkt får direkt påverkan på vilken roll som kommunerna kan tilldelas i våra förslag. Ett krav på kommunerna att vidta klimatpassningsåtgärder ska enligt den finans-

[21] Ökad beredskap för att säkerställa en robust och kontinuerlig leverans av vattentjänster, dir. 2022:127.
[22] SOU 2023:72.
[23] Skr. 2023/24:59 s. 194.
[24] Naturvårdsverket, Översyn av regelverk för att underlätta för återvätning, NV-09162-23, 2025.
[25] Skr. 2023/24:59 och bilaga 1.

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

ieringsprincip som finns etablerad åtföljas av förslag till höjda statsbidrag, som då också ska täcka kostnaderna för sådant som kommunerna fram till i dag har genomfört på eget initiativ.[26]

Vi har mot bakgrund av denna tolkning av direktiven arbetat med förutsättningen att kommuner och fastighetsägare som avser att vidta en klimatanpassningsåtgärd gör det frivilligt, och att det är vår uppgift att lämna förslag som underlättar, snarare än framtvingar, sådana åtgärder.

En hanterbar samhällsutmaning

Inom de olika klimatscenarier som för närvarande är de mest sannolika sker förändringarna av klimatet inte med större hastighet, och förutsätts inte få större konsekvenser för den byggda miljön, än att vi som samhälle klarar av att hantera dem. Andra effekter av klimatförändringarna, som pandemier och snabb migration, kommer med större sannolikhet att sätta samhället på prov. Annan samhällsutveckling vad gäller t.ex. näringslivsstruktur, samlevnadsformer och byggteknik kommer att utöva ett större förändringstryck på den byggda miljön än de frekventare värmeböljor och intensivare skyfall som är de i dag mest sannolika klimatförändringarna. Vi bedömer dock att osäkerheten om hur snabbt havsnivåerna kommer att stiga är så stora att vi behöver ägna den frågan mer uppmärksamhet. Vi lämnar därför sådana förslag i kapitel 9.

Vi behandlar inte åtgärder för minskad klimatpåverkan

Våra direktiv avser klimatanpassning och klimatanpassningsåtgärder. Vi behandlar i det här betänkandet inga aspekter på åtgärder för minskad klimatpåverkan och gör heller inga antaganden om vilken effekt de åtgärder som vidtas i dag eller i framtiden kommer att ha på klimatet. Behovet av klimatanpassningsåtgärder ökar naturligtvis ju snabbare klimatet förändras men vi har inte utformat eller konsekvensbedömt våra förslag gentemot olika antaganden om hastigheten på förändringarna.

[26] Finansieringsprincipen finns nedtecknad i en tjänstemannaskrivelse från 2007 som refereras av Ekonomistyrningsverket på deras webbplats och återges av Sveriges Kommuner och Regioner på deras webbplats.

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

Klimatförändringar innebär risker

I våra direktiv refereras till klimatrelaterade risker och de politiker och företrädare för myndigheter och organisationer vi mött har alla behandlat klimatförändringarna som åtminstone en potentiell risk. Vi har därför genomgående valt ett riskperspektiv för att våra förslag ska vara policyrelevanta i närtid. Den som ser möjligheter i klimatförändringarna och i det sammanhanget möter hinder återfinner inga lösningar i vårt betänkande.

Att vi utgår från att klimatförändringar innebär risker, som i sin tur föranleder klimatanpassningsåtgärder, innebär inte att vi har utvecklat någon egen syn på vilket typ av risk som ett förändrat klimat representerar eller vilka metoder som bör användas för att beskriva eller gradera risker. Riskanalys är ett eget kompetensområde och bristen på personal med kompetens att göra kvalificerade riskanalyser har för oss beskrivits som ett hinder för att genomföra effektiva åtgärder. Vi behandlar frågor om brist på kunskap och kompetens i kapitel 5.

Vi behandlar skyddet av befintliga miljöer

När ny bebyggelse ska uppföras prövas platsens lämplighet av byggnadsnämnden med hänsyn till bl.a. olyckor, översvämning och erosion. Denna prövning ska ske med hänsyn till ett förändrat klimat och vår uppfattning är att så också sker, även om klimatförändringarna enbart är en av många aspekter som ska vägas in. När staten genom länsstyrelserna bedömer om kommunerna i sina planer gör rätt i sina avvägningar har de stöd från Boverket i att hävda att flerbostadshus och samhällsviktig verksamhet inte ska placeras där det finns risk för översvämningar. Även Trafikverket beräknar effekterna av ett förändrat klimat när de nyanlägger vägar och järnvägar. Vi kan konstatera att när det gäller planering av ny bebyggelse finns ett offentligt regelverk som tillämpas och som väger in klimatförändringar.

När det gäller befintlig bebyggelse och befintliga planer är utgångspunkten i gällande rätt att utformningen av byggnader eller pågående, eller i detaljplan tillåten, markanvändning inte måste ändras eller omprövas utifrån klimatförändringarna. För att bebyggelsen ska anpassas eller markanvändningen ändras behöver det finnas någon som vill

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

åstadkomma en förändring. Att sådana initiativ inte tas i den utsträckning det är motiverat i förhållande till klimatförändringarna, eller varför sådana initiativ inte leder till en åtgärd, är frågor vi ägnat oss åt, vilket avspeglas i våra förslag.

Vi inriktar oss mot varaktiga skydd

Vi har ovan berört svårigheterna att på policynivå tillämpa strategin reträtt, dvs. att lämna byggnader och flytta verksamheter för att därigenom undvika konsekvenserna av ett förändrat klimat. Vi tror att det är något som kommer att förekomma i viss utsträckning, antingen som en följd av proaktiva beslut eller därför att det inte kommer att finnas vilja och resurser att skydda allt som redan har byggts. Med hänsyn till att nästan alla större städer ligger längs kusten och i flera fall längs vattendrag, skulle en generell policy om flyttning få mycket stora konsekvenser. Vi har inte försökt utveckla ett sådant regelverk och inte heller konsekvensbedömt ett sådant alternativ. Det betyder inte att vi bortser från det handlingsalternativet, och vi ger det dessutom visst utrymme i våra förslag.

Vi har primärt ägnat oss åt skyddsåtgärder och – med stöd i det som står i våra direktiv om skyddsanläggningar och tillgång till mark – koncentrerat oss på sådana åtgärder som innebär ingrepp i mark eller byggnader och som är avsedda att utgöra permanenta skydd mot sällan förekommande naturhändelser. Vi behandlar alltså inte frågor om varningssystem och beredskap för att kunna tillskapa temporära skydd.

Det är viktigt att betona att denna inriktning av vårt arbete inte innebär någon bestämd uppfattning om vilken typ av skyddsåtgärder som ska prioriteras eller är mest effektiva i en given situation. Vi förstår att det även krävs förberedelser för att ordna organisation, logistik och lagerhållning för att på kort tid kunna evakuera befolkning eller bygga temporära skydd. Vår inriktning mot fysiska åtgärder beror i första hand på att beredskapsfrågor för närvarande bereds och behandlas av flera andra myndigheter och utredningar med anledning av den snabba uppbyggnaden av totalförsvarets olika delar. Därmed kommer överväganden om beredskap som enbart tar sikte på klimatförändringarna för närvarande inte ha någon egentlig mottagare. Ett förändrat klimat måste vara en av många förutsättningar

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

när den svenska beredskapen utvecklas i snabb takt, och de förslag vi lämnar är tänkta för en situation där beredskapsplanering på olika nivåer och i olika samhällssektorer kommer att bidra till att samhället anpassas till ett förändrat klimat.

Vi inriktar oss på genomförandet

Vi har inte uttryckligen valt ett visst geografiskt perspektiv i vårt utredningsarbete. Vi har utgått från naturhändelser som blir vanligare i ett förändrat klimat och vem eller vilka som har förutsättningar att initiera en fysisk åtgärd som innebär ett långsiktigt skydd. Så länge naturhändelserna är geografiskt lokala blir de potentiella aktörerna i första hand fastighetsägare och kommuner, som tar initiativ för att skydda sin egendom respektive gemensamma samhällsfunktioner och befolkningen. För att möta havsnivåhöjningarna, som sker längs hela kusten, lämnar vi förslag om hur staten bör ta en aktiv del i genomförandet (kapitel 9).

Många av klimatförändringarna är kopplade till vatten, både som resurs och i form av risk för översvämning. Vatten rör sig genom landskapet som yt- och grundvatten och åtgärder uppströms ger effekter nedströms, vilket gör det naturligt att behandla åtgärder som påverkar vattenflöden och vattenkvalitet inom avrinningsområden. Det är också utgångspunkten i EU:s ramdirektiv för vatten som ålägger Sverige som medlemsstat att vidta en mängd åtgärder med utgångspunkt från avrinningsområden.[27] Lagstiftningen bygger på ett synsätt där det offentliga står som förvaltare av vatten som resurs, med rätt och skyldighet att reglera och prissätta användningen både för att långsiktigt skydda de akvatiska ekosystemen och för att förebygga bristsituationer. I Sverige, där utgångspunkten är att såväl ytvatten som grundvatten ägs och förvaltas av enskilda, har direktivet inte fått fullt genomslag i lagstiftningen. Kommissionen har också inlett överträdelseärenden mot Sverige med anledning av brister i direktivets genomförande, senast i december 2024.[28]

[27] Europaparlamentets och rådets direktiv 2000/60/EG av den 23 oktober 2000 om upprättande av en ram för gemenskapens åtgärder på vattenpolitikens område.
[28] Kommissionen, Formell underrättelse för underlåtelse att uppfylla Sveriges skyldigheter enligt ramdirektivet för vatten (direktiv 2000/60/EG) (INFR(2024)2236, C(2024)8265 final).

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

Flera av de vi mött under utredningsarbetet har lyft fram att en förändrad lagstiftning där beslutsfattandet om vattenfrågor kopplas till avrinningsområden skulle göra det möjligt att fatta effektivare beslut om klimatanpassningsåtgärder med anledning av ökade översvämningsrisker längs sjöar och vattendrag. Vi delar den analysen. Samtidigt är det uppenbart att införandet av en förvaltning av vatten på avrinningsområdesnivå med mandat att besluta i alla typer av frågor som rör vatten är något som har påverkan långt utöver möjligheterna att vidta klimatanpassningsåtgärder. Såväl vattenflöden som -kvalitet är t.ex. starkt beroende av hur marken inom respektive avrinningsområde används. Att låta markanvändningsfrågorna följa gränserna för avrinningsområden innebär en långtgående reform som har bäring på frågan om landets indelning i kommuner och regioner mera generellt. Sådana överväganden kan inte enbart motiveras med hänsyn till de förändringar i klimatet vi nu förutser, utan måste i så fall även göras med andra ingångsvärden.

Marknadsbaserade styrmedel har en stor potential

Våra direktiv innehåller både uppgiften att analysera behovet av författningsförändringar för att underlätta genomförandet av klimatanpassningsåtgärder och att föreslå finansieringsmodeller för sådana åtgärder. Det har gjort det nödvändigt att undersöka och ta ställning till hur klimatrisker prissätts på marknaden och om denna marknadsprissättning kan användas som grund för offentlig styrning.

Ökade klimatrisker avspeglas inte i fastighetspriser …

Vi har i föregående avsnitt beskrivit hur vi mött såväl marknadsekonomiska som samhällsekonomiska perspektiv på klimatanpassning. De två perspektiven är inte varandras motsatser. På många områden med relativt välfungerande marknader uppfattar vi det utfall som följer av kombinationen utbud–efterfrågan–jämviktspris som det samhällsekonomiskt mest effektiva. Vid en investering, vilket de klimatanpassningsåtgärder vi behandlar utgör, måste den som investerar göra antaganden om framtida jämviktspriser för att bedöma om investeringen är lönsam. Det gäller för en privat investerare som behöver räkna fram om en investering möter ett avkastningskrav

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

från ägarna, likaväl som för Trafikverket som ansätter värden på restidsvinster för att bedöma den samhällsekonomiska nyttan av åtgärder i transportsystemet. I brist på säker kunskap om framtiden är det rimligt att utgå från dagens priser.

Klimatanpassningsåtgärder är investeringar för att minska risken för framtida skador. Med utgångspunkt från skador på byggnader är det därför intressant att veta hur priser på fastigheter och fastighetsförsäkringar reflekterar risken för skador.

Den svenska forskningen om hur fastighetspriser påverkas av ökade risker för naturhändelser är mycket begränsad. I en ännu inte publicerad studie av bostadspriser inom ett avrinningsområde i norra Storstockholm, där MSB 2013 offentliggjorde riskkartor för översvämning, har priserna på vattennära bostäder med och utan översvämningsrisk jämförts.[29] Undersökningen, som följer etablerad forskningsmetodik, visar inga statistiskt säkerställda skillnader i prisutveckling efter det att riskkartorna publicerats. Det fanns inte heller någon prisskillnad före publiceringen som visar att köpare känt till riskerna sedan tidigare.

Det finns undersökningar som visar att inträffade händelser i ett område eller en fastighet påverkar priset. En uppmärksammad, men inte publicerad, studie av priseffekter efter skyfallen i Gävle år 2021 anger en prisnedgång för drabbade fastigheter med ca fem procent.[30] Samtidigt visar en förstudie utförd av forskningsinstitutet RISE efter samma översvämningar i Gävle att teoretiska modeller över översvämningsrisker har låg samvariation med faktiskt skadeutfall.[31] Den bild som framträder är att priserna i Sverige på bostäder, som varit det som studerats, inte avspeglar de skillnader i framtida översvämningsrisker som beskrivs i modeller.

Att det går att påverka prisbildningen genom information om översvämningsrisker framgår av en finsk studie från 2015 där effekten av att högupplösta kartor med uppgifter om översvämningsrisker publicerades i Helsingfors, Björneborg och Rovaniemi har studerats.[32] Där uppmättes prisskillnader som avspeglade de olika risknivåerna så som de framträdde på kartorna. Till skillnad från det svenska

[29] Piseddu, T., Vanhuyse, F., Wilhelmsson, M., A Bayesian Approach to Assessing Flood Risk Maps: A Case Study of the Stockholm Region, Journal of Policy Modelling, (under review).
[30] Exempel Metria och Valuegard om Gävle.
[31] RISE, Klimatresiliensdeklarationer – en standardiserad bedömning av klimatrisker i fast egendom, Rapport 2023:5.
[32] Votsis and Perrels, Housing prices and the public disclosure of flood risk: a difference-in-differences analysis in Finland, J Real Estate Finan Econ (2016) 53:450–471, 2016.

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

exemplet ovan gjordes publiceringen som ett led i en medveten politisk strävan att öka medvetenheten om översvämningsrisker.

…eller i räntor och försäkringspremier

Vid sidan av priset på fastigheter skulle ökade klimatrelaterade risker kunna avspegla sig i räntor på lån och premier för försäkringar för fastigheter. Såväl banker som försäkringsbolag prissätter dock sina produkter mot privatpersoner baserat på historiska data. För bankerna gäller att värdet på fastigheten, som ska utgöra säkerhet för lånet, bedöms schablonmässigt utifrån läget och några ytterligare uppgifter där den yta som går att nyttja för olika ändamål är den viktigaste. Den individuella prissättningen beror därefter i första hand på låntagaren och dess historik och övriga engagemang, vilket kan sammanfattas som förväntad återbetalningsförmåga.

Försäkringsbolagen bestämmer sina premier för fastighets- och hemförsäkringar för hushåll på områdesnivå. Den som bor i ett område med mycket skador av en viss typ får en högre premie. Eftersom försäkringar till privatpersoner bara får ställas ut för ett år i taget kommer försäkringsbolaget att kunna ändra priset om det visar sig att en viss kund avviker uppåt eller nedåt från vad som är normalt för området. Försäkringar för företag sätts individuellt och kan omfatta längre avtalsperioder.

Det har framförts till utredningen att försäkringsbolagen borde differentiera premierna baserat på sannolikheten för framtida skador snarare är faktiska händelser, för att därigenom öka incitamenten att vidta klimatanpassningsåtgärder. Som försäkringsmarknaden fungerar i dag tillämpar bolagen i viss mån sådan differentiering baserat på faktiska skillnader mellan byggnader i något avseende. Det kan handla om installerade skydd eller att arbeten utförts i enlighet med en viss standard. Gemensamt för dessa fall är att det är någon annan än bolaget som specificerat kriterier för vad som ska anses vara t.ex. en säkerhetsdörr eller en säker vatteninstallation. Försäkringsbolagen utvecklar inte egna klassningssystem för byggnader.

Det har i olika sammanhang framförts att försäkringsbolagen skulle komma att sluta försäkra fastigheter mot naturhändelser. Det är ett resonemang som bygger på att kunskaperna om sanno-

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

likheter och konsekvenser blir så goda att t.ex. en översvämning inte längre är en oförutsedd händelse när den inträffar. Vi uppfattar dock inte att det är en situation som är nära förestående vad gäller naturhändelser i Sverige generellt. Den fastighetsägare som flera gånger drabbas av samma skada kan däremot mötas av högre premier och slutligen en ovilja att försäkra fastigheten. Ett annat skäl till att möjligheten för fastighetsägare att försäkra sig skulle upphöra är att de bolag som återförsäkrar de svenska försäkringsbolagen bedömer att de inte kommer att kunna ta risken för vissa skadetyper. Om en sådan policy skulle tillämpas globalt eller inom EU kan de svenska försäkringsbolagen komma att upphöra med motsvarande försäkringar.

Något som kan förändra de finansiella företagens prissättning är reglering på EU-nivå som gör det obligatoriskt att redovisa vilka risker ett förändrat klimat innebär för deras finansiella stabilitet. De styrande reglerna för sådan redovisning trädde i kraft under utredningstiden och vi har därför avstått från att utveckla förslag till reglering på detta område enligt vad som framgår i kapitel 5.

Sammanfattning – våra ingångsvärden

Mot bakgrund av de vägval vi har redovisat ovan drar vi slutsatsen att vi bör ha med oss följande ingångsvärden när vi analyserar vilka regeländringar som kan behövas för att underlätta genomförandet av effektiva klimatanpassningsåtgärder.

- Med klimatanpassningsåtgärder avser vi fysiska åtgärder som vidtas för att varaktigt minska risken för att naturhändelser får en negativ påverkan på den byggda miljön.
- Vi utgår från de hinder den som vill utföra en klimatanpassningsåtgärd upplever, inte vilka förändringar som behövs för att uppfylla mål eller lagkrav.
- I brist på etablerade normer för att värdera klimatrelaterade risker, eller en fungerande marknad som prissätter sådana risker, lämnar vi förslag som underlättar för de som vill genomföra klimatanpassningsåtgärder i dag, utan att värdera deras motiv.

5 Gjorda avgränsningar

Utredningens direktiv har det förpliktigande namnet *Ett samhälle anpassat till klimatförändringarna* men handlar mer avgränsat om att vi ska lämna förslag som syftar till att undanröja hinder för att underlätta genomförandet av klimatanpassningsåtgärder. Vi har i föregående kapitel redogjort för att vi valt att koncentrera oss på klimatanpassningsåtgärder som innebär att fysiska åtgärder vidtas för att varaktigt minska risken för att naturhändelser får en negativ påverkan på den byggda miljön. Utöver denna avgränsning har vi enligt vad som framgår nedan valt att inte överväga eller utveckla författningsförslag med viss inriktning eller inom vissa områden, som potentiellt skulle kunna innehålla både hinder och lösningar.

5.1 Vissa frågor utreds redan i annan ordning

5.1.1 Miljöprocessfrågor

Många genomförda och planerade klimatanpassningsåtgärder kräver anmälan eller tillstånd enligt miljöbalken, t.ex. för att bedriva vattenverksamhet eller ta skyddade områden i anspråk. Miljötillståndsprocessen enligt miljöbalken kan i sig uppfattas som ett hinder för att åtgärder ska komma till stånd. Miljötillståndsutredningen har behandlat miljöprocessfrågorna i sitt nyligen överlämnade betänkande En ny samordnad miljöbedömnings- och tillståndsprövningsprocess (SOU 2024:98). I betänkandet föreslås en ny prövningsorganisation, en samlad reglering av miljöfarlig verksamhet och vattenverksamhet och en samordning av kraven på miljöbedömning med miljötillståndsprocessen. Med hänsyn till att processen för miljötillstånd varit föremål för en separat utredning har vi avstått från att behandla den frågan.

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

5.1.2 Relationen till beredskapsfrågor

Kommunala beslut om att vidta en klimatanpassningsåtgärd av den typ vi behandlar kan vara resultatet av överväganden gjorda inom ramen för vad som brett kan betecknas som beredskapsförfattningar. Såväl lagen (2003:778) om skydd mot olyckor och lagen (2006:544) om kommuners och regioners åtgärder inför och vid extraordinära händelser i fredstid och höjd beredskap (LEH) som de förordningar och föreskrifter som är utfärdade med stöd av dessa lagar, innehåller krav på organisation och dokumentation som säkerställer att en kommun är förberedd för situationer som kan innefatta naturhändelser med stor negativ påverkan.

Två betänkanden som överlämnats under vår utredningstid har behandlat olika aspekter på beredskapsfrågor. I betänkandet Kommuners och regioners grundläggande beredskap inför kris och krig (SOU 2024:65) föreslås en ny lag som ska ersätta LEH. Betänkandet har varit på remiss. I betänkandet Ökad va-beredskap (SOU 2024:82) föreslås omfattande tillägg till lagen (2006:412) om allmänna vattentjänster för att säkerställa att allmänna va-anläggningar drivs så att angelägna allmänna intressen kan tillgodoses under fredstida krissituationer och höjd beredskap.

Vi har bedömt att frågor om höjd beredskap – inför kriser och ytterst inför krig – för närvarande är en så högt prioriterad fråga att det är rimligt att utgå från att utredningarnas förslag kommer att ligga till grund för lagstiftning. Vi har därför dragit slutsatsen att förslag om kompletteringar till de framlagda förslagen eller förslag om en separat beredskapsstruktur med utgångspunkt från naturhändelser i ett förändrat klimat, inte är något vi bör prioritera.

5.1.3 Förköp som instrument för klimatanpassning

Enligt våra direktiv ska vi särskilt hålla oss informerade om arbetet inom Utredningen om en ny förköpslag, med särskild referens till utredningens ursprungliga direktiv.[1] Av dessa framgick att utredaren skulle föreslå en kommunal förköpsgrund som underlättar för markåtkomst till samhällsviktiga klimatanpassningsåtgärder. Regeringen ändrade sedermera utredningens uppdrag såväl vad gäller innehåll som inriktning, och strök därvid den del av direktiven som avsåg

[1] Fi 2022:07, dir. 2022:48.

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

klimatanpassningsåtgärder.[2] Utredningen har därefter överlämnat betänkandet Digitala fastighetsköp & Förköpsrätt vid fastighetstransaktioner (SOU 2024:38).

Vi har mot bakgrund av att regeringen aktivt tagit ställning mot att utreda frågan om klimatanpassningsåtgärder som en grund för kommunala förköp avstått från att behandla den frågan.

5.2 Bättre kunskap och kompetensbrist

Bristande kunskaper hos beslutsfattare och brist på personal med den kompetens som behövs för att kunna ta fram beslutsunderlag och genomföra klimatanpassningsåtgärder är exempel på potentiella hinder för att effektiva åtgärder ska komma till stånd. Regeringen skriver i sin handlingsplan att det behövs fortsatta insatser för att fler aktörer ska uppnå god kunskap om klimatrelaterade risker och extrema väderhändelser samt förmåga att hantera konsekvenserna av dessa.[3]

Kunskapsunderlagen som ligger till grund för beslut om att vidta klimatanpassningsåtgärder bygger ytterst på internationell forskning, vars resultat översätts till scenarion via modellantaganden. Dessa scenarier översätts till antaganden om naturhändelser med viss sannolikhet som tillsammans med underlag rörande konsekvenser kan presenteras som riskanalyser. För varje steg finns möjligheter att öka säkerheten i den slutliga analysen genom att tillföra mer kunskap i form av mer data eller utveckling av nya teorier eller modellsamband.

För att beslutsfattarna ska kunna ta ställning till de underlag som presenteras behöver de, oavsett om de är fastighetsägare eller förtroendevalda politiker, kunskaper om hur man ska förstå och inbördes värdera olika risker samt om vilka möjligheter som finns att förebygga konsekvenserna. Allt ifrån insatser i utbildningssystemet till informationskampanjer kan vara åtgärder för att höja kunskapsnivån hos den som behöver fatta beslut som avser genomförandet av klimatanpassningsåtgärder.

När slutsatsen har dragits att en klimatanpassningsåtgärd bör vidtas, kommer det att behövas utredningar av de tekniska, juridiska

[2] Dir. 2023:67.
[3] Skr. 2023/24:97 s. 42.

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

miljömässiga och ekonomiska förutsättningarna. Sådan utredningskompetens kan på en viss plats vid en viss tid utgöra en begränsad resurs. Detsamma kan gälla den kompetens som ska konstruera och utföra den anläggning som det ofta handlar om.

Vi har inte gjort några överväganden om det vore möjligt och lämpligt att påverka framtagande och spridning av kunskap eller insatser för att öka tillgången till personal med den kompetens som behövs, genom lagändringar eller andra åtgärder.

Bristande kunskaper eller osäkert underlag gör det alltid svårt att fatta beslut om åtgärder. Vi utvecklar vår syn på kunskapsbrister som hinder för att genomföra klimatanpassningsåtgärder i avsnitt 6.1. Det ingår dock inte i vårt uppdrag att utreda förutsättningarna för ett förstärkt kunskapsunderlag eller att lämna förslag på hur en sådan förstärkning ska organiseras och finansieras.

5.3 Statlig organisation och regeringens styrning och uppföljning

Förordningen (2018:1428) om myndigheters klimatanpassningsarbete omfattar 53 myndigheter, däribland 21 länsstyrelser, som har skyldighet att initiera, stödja och utvärdera arbetet med klimatanpassning och som årligen rapporterar till SMHI, som gör en sammanställning som skickas till regeringen. Av dessa myndigheter ingår 28 tillsammans med Sveriges Kommuner och Regioner i ett myndighetsnätverk som samarbetar exempelvis kring utveckling av data och kunskap om klimatanpassning. Nätverket ger ut ett nyhetsbrev och står även bakom webbportalen klimatanpassning.se. Regeringen har tillsatt ett nationellt expertråd för klimatanpassning med ansvar att följa upp och utvärdera klimatanpassningsarbetet i Sverige. SMHI har nyligen utrett behov av och former för kompletterande uppföljningssystem.[4]

Den statliga styrningen och uppföljningen av klimatanpassningsarbetet har kritiserats av Riksrevisionen[5] och regeringen har på flera punkter vidtagit åtgärder genom att ändra i förordningar och ge myndigheter uppdrag. I regeringens handlingsplan för klimatanpassning aviseras ytterligare åtgärder.

[4] SMHI, Förslag på nationellt uppföljningssystem för klimatanpassning, februari 2025.
[5] Riksrevisionen, Statens insatser för klimatanpassning av den byggda miljön, RiR 2022:29.

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

5.3.1 Länsstyrelsen har en nyckelroll

Länsstyrelsen har utöver det ansvar som följer av klimatanpassningsförordningen en mängd roller och uppgifter som har betydelse för genomförandet av klimatanpassningsåtgärder. Länsstyrelsen ska t.ex. granska och i sista hand överpröva kommunala planer med stöd av plan- och bygglagen (2010:900), PBL, besluta om dispens i markavvattningsärenden och fatta beslut om områdesskydd med stöd av miljöbalken, ta fram riskhanteringsplaner för att hantera översvämningsrisker enligt översvämningsförordningen och vara beredda att ta över det kommunala ansvaret för räddningstjänst enligt lagen om skydd mot olyckor, allt i beaktande av ett förändrat klimat. I alla dessa myndighetsutövande roller förväntas länsstyrelsen behandla klimatförändringar på ett konsekvent sätt. Det ställer stora krav på samordning inom varje länsstyrelse och länsstyrelserna emellan. Vi kan samtidigt notera att länsstyrelserna sedan 2024 inte tillförs några särskilda medel för att arbeta med klimatanpassning, vilket minskar deras möjligheter att uppfylla omvärldens förväntningar.

Med detta sagt har vi inte gjort några överväganden om arbetsfördelning, resursbehov och organisation av klimatanpassningsarbetet inom staten och inte heller av regeringens styrning av myndigheterna.

5.4 Bidrag till klimatanpassningsåtgärder

Staten lämnar i dag bidrag till att förebygga naturolyckor[6] och för skredsäkring i Göta älvdalen[7]. De sammanlagda beloppen för aktuella anslag under utgiftsområdena 6 och 20 höjdes väsentligt i statsbudgeten för 2024 till ca 620 miljoner kronor och beräknas i den senaste budgetpropositionen ligga kvar på denna nivå under kommande år. Under 2024 förbrukades anslagen helt. Av de förordningar som styr bidragen framgår att de åtminstone delvis ska bidra till klimatanpassningsåtgärder.

De statliga bidragen står för huvuddelen av kostnaderna i de projekt som beviljas bidrag och statsbidrag har därmed en potentiellt stor påverkan på vilka klimatanpassningsåtgärder som genomförs.

[6] Förordningen (2022:1395) om statsbidrag till kommuner för förebyggande åtgärder mot naturolyckor.
[7] Förordningen (2018:213) om bidrag för skredsäkring vid Göta älv.

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

Vi har i våra direktiv ett deluppdrag att identifiera och ta ställning till finansieringsmodeller för klimatanpassningsåtgärder som inte innefattar statlig finansiering. Vi har tolkat vårt uppdrag som att regeringen inte förväntar sig någon utvärdering eller förslag till förändring av de statliga bidragens omfattning eller inriktning.

5.5 De finansiella systemens regelverk

Den vanligaste formen för finansiering av en investering är lån i bank eller annat kreditinstitut under Finansinspektionens tillsyn. Reglerna för bankers utlåning utformas internationellt inom Baselkommittén[8] och ligger till grund för EU-direktiv som sedan genomförs i svensk lag. På liknande sätt tas redovisningsregler fram internationellt inom International Sustainability Standards Board (ISSB), ett standardiseringsorgan inom redovisning, och genomförs via EU-direktiv i nationell lagstiftning.

Det pågår för närvarande ett lagutvecklingsarbete där redovisningsreglerna för banker ändras för att spegla hur hållbar deras utlåning är i olika avseenden. I det sammanhanget blir utlåning till investeringar i klimatanpassningsåtgärder en komponent som ska redovisas. Det innebär att det kommer att utvecklas praxis för vad som anses vara en sådan investering. Om det senare tillkommer regler som styr bankerna mot att ha vissa andelar av sin utlåning riktad mot hållbara investeringar kan det påverka villkoren för att få låna.

För att kunna finansiera fastigheter måste de vara försäkrade. För försäkringsföretag införs den 1 januari 2027 nya krav i svensk rätt med anledning av ändringar i Solvens 2-direktivet[9], som ska säkerställa att försäkringsföretagen är rustade att möta de risker som klimatförändringarna innebär. Företagen ska i sin redovisning av försäkringsrisker också bedöma om de har någon väsentlig exponering för klimatförändringsrisker. Om så är fallet ska de redogöra för minst två långsiktiga klimatförändringsscenarier.

[8] Basel Committee on Banking Supervision (BCBS) som har representanter för centralbanker och tillsynsmyndigheter i finanssektorn som medlemmar.
[9] Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2025/2 av den 27 november 2024 om ändring av direktiv 2009/138/EG, vad gäller proportionalitet, tillsynskvalitet, rapportering, långsiktiga garantiåtgärder, makrotillsynsverktyg, hållbarhetsrisker samt grupptillsyn och gränsöverskridande tillsyn, och om ändring av direktiven 2022/87/EG och 2013/34/EU.

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

De finansiella företagens rapportering utvecklas parallellt med att redovisningsreglerna för alla företags hållbarhetsredovisning utvecklas, även det på EU-nivå. Det här skapar en situation där klimatrisker kommer att synliggöras och prissättas brett på fastighetsmarknaden. Hur stor påverkan blir på låne- och försäkringsvillkor och investeringsvilja i klimatanpassningsåtgärder återstår ännu att se. Det beror bl.a. på hur bred tillämpning reglerna kommer att få. Kommissionen presenterade den 26 februari 2025 ett förenklingspaket som väsentligt minskar den andel av företagen som behöver tillämpa kraven på hållbarhetsredovisning.

Vi konstaterar att det ligger en potentiellt stark förändringskraft i de förändringar av redovisningsreglerna som nu genomförs. Utvecklingen av regler och tillämpning sker helt på EU-nivå, mot bakgrund av internationella överenskommelser. Vi ser inget utrymme för nationella särregler och har därför inte gjort några sådana överväganden och lämnar inte heller några förslag om regler för att styra bankers och försäkringsbolags värdering av klimatanpassningsåtgärder.

6 Hinder för klimatanpassningsåtgärder

Vi ska enligt våra direktiv identifiera hinder mot att kunna planera, genomföra och förvalta effektiva klimatanpassningsåtgärder.

I kapitlet redovisas hur vi har tagit oss an frågan om att identifiera relevanta hinder som kan möta den som ser behov av en klimatanpassningsåtgärd, företrädesvis sådana hinder för vilka vi lämnar, eller övervägt att lämna, förslag. Vi svarar också på de utredningspunkter i våra direktiv som handlar om tillgång till mark för klimatanpassningsåtgärder och möjligheter för fastighetsägare att samarbeta (se avsnitt 6.3). Med utgångspunkt i de perspektiv på klimatanpassningsåtgärder vi anlagt i kapitel 4, och med de avgränsningar som redovisats i kapital 5, har vi, utifrån de redogörelser och det skriftliga underlag vi tagit del av, försökt identifiera hinder där förändrad lagstiftning skulle kunna göra det lättare att planera, genomföra och förvalta effektiva klimatanpassningsåtgärder.

6.1 Okunskap och osäkerhet är ett hinder för effektivt genomförande

Den som ser behov av en klimatanpassningsåtgärd kommer att behöva skaffa sig kunskap. Den som söker kunskap kommer att finna att det finns mycket information, men att det finns få fasta hållpunkter. Att få en överblick över vad som är nödvändigt eller användbart i den egna beslutssituationen är därför svårt. Det gäller inte minst frågan om vilken lagstiftning som kan, eller bör, tillämpas för att skapa förutsättningar för genomförandet.

Myndigheter och kommuner begränsas av legalitetsprincipen, som innebär att offentliga organ endast får vidta åtgärder som har stöd i lag. Även likställighetsprincipen – som innebär att en kommun ska

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

behandla sina medlemmar lika, om det inte finns sakliga skäl för något annat – påverkar handlingsutrymmet för det offentliga. Osäkerhet kring hur framför allt kommunernas mandat ser ut har förts fram som ett hinder för planeringen och genomförandet av klimatanpassningsåtgärder.

Det är framför allt vägen fram till ett beslut om att genomföra en klimatanpassningsåtgärd som är komplicerad. Hur stora risker är acceptabla och vilka lösningar är kostnadseffektiva för att reducera dem till en acceptabel nivå? Vilka åtgärder kräver tillstånd och vilket underlag behövs för att erhålla ett sådant tillstånd? Att genomförandet av många klimatanpassningsåtgärder involverar ett stort antal aktörer bidrar till att det kan vara svårt att få till stånd ett genomförande, särskilt när riskerna är svårbedömda.

När beslutet om att utföra en fysisk anläggning väl är fattat är genomförandet av en klimatanpassningsåtgärd inte väsentligen annorlunda än annat anläggningsbyggande i en redan bebyggd miljö. Anläggningen ska konstrueras för att möta vissa specificerade förväntningar och utformningen behöver anpassas till förhållandena på platsen. Genomförandet blir ofta komplicerat och tar tid och kan mötas av opinionsmässigt motstånd, men etablerad lagstiftning och standardkontrakt för konsulttjänster och entreprenader finns på plats. De hinder som trots allt finns är sådana som vi försökt identifiera och lämna förslag på hur de skulle kunna undanröjas.

6.1.1 Nationella riktlinjer skulle minska osäkerheten

Vi har i vårt arbete mötts av förväntningar på att vi ska lämna förslag som ska göra det lättare att ta beslut om att genomföra en klimatanpassningsåtgärd. Tanken att införa en allmängiltig definition av klimatanpassning, som sedan kan införas i all relevant lagstiftning, har många förespråkare. Vi menar dock att en sådan reform knappast är genomförbar. Olika delar av lagstiftningen har vuxit fram ur olika historiska behov. Att föra in ett nytt begrepp, oavsett hur det definieras, i en mängd olika lagar innebär inte att begreppet kommer att tolkas och tillämpas på samma sätt i alla situationer.

Osäkerheterna om hur klimatet kommer att utvecklas innebär i sig ett hinder för genomförandet av klimatanpassningsåtgärder. Vi bedömer därför att det skulle vara värdefullt att etablera någon form av

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

nationella riktlinjer för att hjälpa beslutsfattare att prioritera. Regeringen anger i sin handlingsplan för klimatanpassning att man avser att fortsätta arbetet med att analysera om nationella riktlinjer för val av klimatscenarier och riskbedömning bör fastställas.[1] Det ingår därmed inte i vårt uppdrag att lämna några sådana förslag. Vår bedömning är dock att sådana riktlinjer skulle undanröja eller minska flera hinder för genomförandet av åtgärder.

Vi har stor förståelse för att det går att lägga olika betydelse i ordet riktlinjer och därmed även att det kan finnas många uppfattningar om hur sådana riktlinjer bör utformas. Det vi uppfattar vore värdefullt är ett ställningstagande som innebär att ett visst klimatscenario – i dag t.ex. RCP 8,5 – ska anses vara relevant att tillämpa med en viss tidshorisont – t.ex. 100 år – vid beslut som innebär att mark tas i anspråk för byggnader eller anläggningar eller vid förändringar av fastighetsindelningen. En sådan riktlinje skulle kunna tillämpas när det inte finns andra scenarier eller tidshorisonter angivna i specialförfattning. En riktlinje är per definition dispositiv i avtalsförhållanden och en riktlinje är som framgår av namnet inte avsedd att vara bindande för offentliga beslut.

Värdet av nationella riktlinjer är deras funktion som utgångspunkt i situationer där beslutsläget är oklart eller där olika alternativ ska jämföras. Det kan handla om översiktliga riskanalyser som en kommun behöver göra. Det kan även handla om att konsulter som arbetar med att dimensionera och kostnadsberäkna olika åtgärder har en referens att utgå från utan att beställaren måste ta ställning till eller ifrågasätta valet av scenario. Vid prövning i enskilda fall, t.ex. en bedömning av vilka som ska anses vara så berörda av en översvämningsrisk att de ska ingå som deltagare i en gemensamhetsanläggning, kan en riktlinje ge en vägledning såväl för parterna om vad som är rimligt att åberopa som för lantmätarens bedömning av om anläggningen är väsentlig för en viss fastighet.

Nationella riktlinjer lyfter bort hela frågan om val av klimatscenarier från en mängd beslutssituationer där varken de som fattar besluten eller de som berörs har någon egen kompetens att värdera vilka risker olika scenarier representerar. Även om nationella riktlinjer i sig förutsätter antaganden och delvis osäkra prognoser, kan sådana riktlinjer utformas med hänsyn till bästa tillgängliga kunskap vid en viss given tidpunkt. Det skulle också minska de problem med kontinuitet

[1] Skr. 2023/24:97 s. 35.

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

som uppstår när personer som har förmågan att arbeta med olika scenarier slutar och beslutprocessen avstannar i brist på tillförlitligt underlag.

Med detta sagt finns det även andra aspekter på nationella riktlinjer, och vår bedömning är inte avsedd att föregripa den beredning som nu sker inom Regeringskansliet.

6.2 Vilka hinder har vi identifierat?

År 2020 fick Sweco ett uppdrag av Boverket som resulterade i rapporten Hinder och möjligheter vid klimatanpassning av den byggda miljön.[2] Swecos rapport refereras återkommande av Nationella expertrådet för klimatanpassning och redovisar hinder under sju rubriker, enligt nedan.

- Ansvarsfördelning och rådighet
- Lagstiftning och regelverk
- Finansiering
- Analys och riktlinjer
- Kunskap och utbildning
- Samarbete och samordning
- Information och kommunikation.

Vi har haft Swecos rapport som bakgrund vid våra möten med berörda intressenter under utredningstiden. Vi har därvid kunnat konstatera att samma hinder framförs till oss i dag.

Punktlistan ovan kan ge intryck av att det finns en delmängd av hinder som kan rubriceras ”lagstiftning och regelverk”, och att det är dessa som i första hand borde undanröjas genom våra förslag. Det krävs dock ingen djupare analys för att inse att det bakom varje punkt i listan finns hinder som skulle kunna undanröjas genom införande, borttagande eller förändring av rättsregler.

Under hösten 2024 publicerades en rapport beställd av Nationella expertrådet författad av advokatfirman Delphi där hinder för klimat-

[2] Swecos uppdragsnummer 11001944-019, 2020.

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

anpassning i lagstiftningen belyses brett.[3] Rapporten kom för sent för att kunna fungera som utgångspunkt för vårt arbete, men den är upplagd så att hinder presenteras tillsammans med lösningar i form av uppslag till författningsförändringar. I rapportens sammanfattning redovisas hinder under tio rubriker under vilka lämnas 59 förslag till författningsförändringar som enligt Delphi bör utredas som möjliga lösningar. Flera av förslagen har ett brett anslag – det första förslaget i rapporten är framtagande av en ny planlagstiftning som integrerar plan- och bygglagen (2010:900), PBL, och relevanta delar i miljöbalken samt nuvarande lagstiftning för planering för infrastruktur och havsplanering. Det handlar alltså i flera fall om mycket långtgående förslag.

Aktörer vi har träffat under utredningsarbetet har uppmanat oss att prioritera lösningarna, snarare än göra en heltäckande sammanställning av hinder som förekommer. Mot denna bakgrund har vi prioriterat att finna lösningar på problem som främst har identifierats av andra, snarare än att själva göra en heltäckande katalog över alla hinder som kan tänkas uppstå för den som önskar genomföra en klimatanpassningsåtgärd. Detta val bygger även på insikten att vår utredning kommer att behöva följas av nya utredningar, innan det finns förutsättningar att åstadkomma ett samhälle som fullt ut är anpassat till klimatförändringarna.

Vi har alltså inte gjort något eget försök till någon liknade bred sammanställning av hinder som de Sweco och Delphi har gjort. I avsnitt 12.2 redovisar vi dock några frågor som vi bedömer skulle behöva utredas vidare.

6.3 Hinder för tillgång till mark och möjligheter för fastighetsägare att samarbeta

Av direktiven framgår att vi ska bedöma om befintlig lagstiftning i dag ger kommunen eller andra berörda aktörer tillgång till mark för klimatanpassningsåtgärder. Vid behov ska vi även lämna förslag för att fastighetsägare ska kunna genomföra och samarbeta om klimatanpassningsåtgärder, med eller utan stöd från kommunen. Som bakgrund till båda uppdragen hänvisas till bedömningar som

[3] Advokatfirman Delphi, Klimatanpassning – Utredning av hinder i lagstiftningen, 2024.

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

gjordes av den tidigare Klimatanpassningsutredningen, och ett stycke ur utredningen återges nästan ordagrant i våra direktiv.[4]

> I Vem har ansvaret (SOU 2017:42) uppmärksammas att det är oklart om olika författningar, som exempelvis expropriationslagen (1972:719), anläggningslagen (1973:1149), servitutslagstiftningen och inlösensregleringen i plan- och bygglagen (2010:900), är tillräckliga för att kommunen ska ha möjlighet att bygga nödvändiga skyddsanläggningar och om det finns tillräckliga möjligheter för fastighetsägare att samarbeta om skyddsåtgärder med eller utan stöd från kommunen. En analys behövs av om lagstiftningen är tillräcklig i situationer där klimatanpassningsåtgärder behöver vidtas på en fastighet där den som ska vidta åtgärden saknar rådighet, eller där det krävs att flera fastighetsägare samarbetar om åtgärden.

Det som inte framgår av direktiven är att den förra utredningen landar i bedömningen att frågorna behöver utredas efter ett längre resonemang om tillämpningen av en bestämmelse i PBL.[5] Den aktuella bestämmelsen ger kommunen möjlighet att i en detaljplan bestämma att bygglov eller startbesked endast får ges om markens lämplighet för bebyggande har säkerställts genom att en markförorening har avhjälpts eller en skydds- eller säkerhetsåtgärd har vidtagits, förutsatt att åtgärden kan vidtas på den aktuella tomten (4 kap. 14 § 4). Av förarbetena framgår att det som kallas skydds- och säkerhetsåtgärd i lagen motsvarar den typ av klimatanpassningsåtgärder som vi behandlar.[6]

Klimatanpassningsutredningens ingång till frågan var om kommunens möjlighet att i en detaljplan ställa villkor om att klimatanpassningsåtgärder först ska ha vidtagits för att bygglov ska kunna ges, borde utsträckas till att även kunna omfatta åtgärder utanför den egna tomten. I betänkandet citeras regeringsuttalanden där det framgår att kravet att åtgärden måste kunna genomföras på tomten bygger på synsättet att ägaren till tomten måste ha rådighet över de åtgärder som ska vidtas, eftersom byggherren annars kan hamna i ett läge där denne inte kan utnyttja byggrätten.[7] Klimatpassningsutredningen konstaterar samtidigt att bestämmelser om bullerskydd i samma paragraf inte innehåller någon begränsning till att åtgärden ska utföras på tomten. Ur denna inkonsekvens i lagstiftningen härleder Klimatanpassningsutredningen sedan behovet av att i grunden

[4] SOU 2017:42 s. 162.
[5] Ibid. s. 158–163.
[6] Prop. 2009/10:170 s. 208, 209 och 430.
[7] Prop. 2013/14:126 s. 193.

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

utreda på vilka villkor det ska vara möjligt att vidta skyddsåtgärder på annans mark.

Vi har behandlat samma frågeställning som Klimatanpassningsutredningen och lämnar i avsnitt 8.8 förslag som vidgar möjligheterna att villkora bygglov med att en klimatanpassningsåtgärd ska ha vidtagits. Vi skapar med vårt förslag inga nya situationer där en enskild fastighetsägare behöver ta mark utanför den egna fastigheten i anspråk för att kunna bebygga sin fastighet i enlighet med en antagen detaljplan. Vi har i det sammanhanget gjort samma iakttagelse som Klimatanpassningsutredningen, dvs. att det i samma paragraf finns en bestämmelse om åtgärder som förebygger olägenheter från omgivningsbuller som är konstruerad så att den medger att just denna situation uppstår. Vi har, liksom den tidigare utredningen, inte velat skapa fler sådana bestämmelser, och finner att det är svårt att se logiken i att olika principer tillämpas på två närbesläktade bestämmelser som båda handlar om skyddsåtgärder.

I motsats till Klimatanpassningsutredningen drar vi inte slutsatsen att det faktum att 4 kap. 14 § PBL innehåller bestämmelser som inte harmonierar inbördes motiverar en bred översyn av lagstiftningen som rör tillgång till mark för olika typer av skyddsåtgärder. Vi konstaterar att den förra utredningen räknar upp situationer där befintliga lagar kan tillämpas för att ge marktillträde för klimatanpassningsåtgärder. Vi föreslår utöver det ovan refererade förslaget i avsnitt 8.8 ytterligare en möjlighet att ta mark i anspråk genom en utvidgning av ledningsrättslagen (avsnitt 8.3). Därtill föreslår vi att mark ska kunna reserveras i en detaljplan för att senare tas i anspråk (avsnitt 8.7). Alla våra förslag bygger på befintliga lagars avvägning mellan enskilda och allmänna intressen och på befintliga regler om ersättning.

Vi ska enligt direktiven också överväga om lagstiftningen behöver förändras för att möjliggöra för fler fastighetsägare att samarbeta om en klimatanpassningsåtgärd. Vad gäller denna fråga konstaterar Klimatanpassningsutredningen att anläggningslagen finns för att hantera dessa situationer och att det saknas en problemanalys om vad som skulle kunna utgöra bristen.

Efter det att Klimatanpassningsutredningen presenterade sitt betänkande 2017 har juristkonsulterna Vesterlins & Co gjort en utredning om möjligheterna att tillämpa anläggningslagen på klimatanpassningsåtgärder[8], på uppdrag av Statens geotekniska institut, Statens

[8] Vesterlins & Co, Gemensamhetsanläggningar för klimatanpassningsåtgärder, 2020.

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

jordbruksverk, Skogsstyrelsen, Lantmäteriet och Myndigheten för samhällsskydd och beredskap. Av Vesterlins utredning framgår att möjligheterna att tillämpa anläggningslagen är omfattande och att möjligheterna att reglera fastighetsägares inbördes förhållanden därmed är goda, särskilt när lagen tillämpas i samband med detaljplanläggning. Vesterlins belyser dock det faktum att många klimatanpassningsåtgärder kommer att vara sådana att de innebär markavvattning i miljöbalkens mening. För gemensamma anläggningar för markavvattning får anläggningslagen inte tillämpas. I stället ska lagen (1998:812) med särskilda bestämmelser om vattenverksamhet användas för att reglera de deltagande fastigheternas inbördes förhållanden. I praktiken är det inte alltid uppenbart hur en tänkt klimatanpassningsåtgärd ska bedömas och den osäkerheten kan enligt Vesterlins utgöra ett hinder.

Vår övergripande bedömning är att anläggningslagen är det verktyg som vanligtvis bör användas när flera fastighetsägare behöver samarbeta kring en klimatanpassningsåtgärd. Möjligheten för en kommun att initiera en sådan förrättning ger också möjligheter att komma förbi situationer där inte alla berörda fastighetsägare bedömer behovet av åtgärden på samma sätt. I avsnitt 12.2 utvecklar vi hur vi ser på möjligheterna att göra anläggningslagen ännu mera användbar.

7 Ett kommunalt samordningsansvar

I detta kapitel återfinns våra överväganden med anledning av att vi enligt direktiven ska bedöma om det är motiverat och finns möjlighet att ge kommunerna ett samordningsansvar för klimatanpassningsåtgärder som berör den byggda miljön inom kommunens geografiska område. I avsnittet behandlas olika aspekter på samordningsansvar som styrmedel men också räckvidden för kommunernas utrymme att agera utan att åläggas ett sådant ansvar, samt de författningar som reglerar kommunernas verksamhet i relation till naturhändelser och förväntade klimatförändringar. Vi behandlar även frågan om förutsättningarna för mellankommunal samverkan. Kapitlet avslutas med vår bedömning.

7.1 Vad innebär ett samordningsansvar?

Den lexikala betydelsen av samordning är att organisera (olika verksamheter) för ett gemensamt syfte särskilt i politiska, administrativa och ekonomiska sammanhang. Att ge en statlig myndighet ansvaret för att samordna någon verksamhet, flera parter eller en process är relativt vanligt. De aktörer som samordnas eller deltar i verksamhet eller processer som samordnas kan då uttalat eller underförstått inkludera kommuner. Att kommuner ansvarar för verksamhet som i sig inkluderar moment av samordning förekommer också – det kommunala planmonopolet enligt plan- och bygglagen (2010:900), PBL, är ett exempel. Däremot är det, såvitt utredningen har kunnat finna, ovanligt att det uttrycks som ett av staten tilldelat samordningsansvar. Det är därför inte självklart vad ett kommunalt samordningsansvar för klimatanpassningsåtgärder skulle innebära. Den frågan behöver be-

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

svaras för att i nästa led kunna bedöma om det är motiverat att införa ett sådant ansvar.

7.1.1 Samordningsansvar för kommunerna i gällande rätt

Vi har gått igenom svensk lagstiftning för att identifiera situationer där kommuner tilldelats samordningsuppgifter.

I rollen som planmyndighet ska kommunen vid tillämpning av PBL samordna sitt arbete med prövning enligt annan lagstiftning när det lämpligen kan ske (2 kap. 11 §). Bestämmelsen ska ses som en allmän uppmaning. Specifika regler om gemensam handläggning finns också (t.ex. 9 kap. 24 §).

I rollen som tillsynsmyndighet ingår kommuner bland dem som ska samordna sin tillsyn enligt PBL med tillsyn enligt andra lagar (8 kap. 11 § plan- och byggförordningen, 2011:338). Samordningen kan komma till uttryck genom gemensam tillsynsplanering.

Kommunen och de statliga myndigheter som har uppgifter enligt lagen (2003:778) om skydd mot olyckor ska inbördes samordna sitt arbete (1 kap. 6 § LSO).

Enligt skollagen (2010:800) ska hemkommunen till en elev som har upprepad eller längre frånvaro från skolan vid behov samordna insatser från samhällsorgan, organisationer eller andra som berörs. Det är insatser vid sidan av de insatser som skolhuvudmannen och rektor vidtar som avses, och det fråntar inte skolhuvudmannen, som kan vara kommunen, något ansvar. I förarbetena nämns socialtjänst, barn- och ungdomspsykiatri, ungdomsmottagning, barn- och ungdomshabilitering, fritidsförvaltning och polis som exempel på sådana vars insatser kommunen ska samordna.[1]

Ett annat exempel på ett kommunalt samordningsansvar finns i den nya lagen (2023:196) om kommuners ansvar för brottsförebyggande arbete. I och med att kommunerna i den nya lagen får en obligatorisk brottsförebyggande uppgift blir frågan om samverkan mellan kommunen och polisen, som också har brottsförebyggande uppgifter, högaktuell. I lagen ges kommunerna ansvaret för att inom sitt geografiska område samordna visst brottsförebyggande arbete och se till att samverkan kommer till stånd mellan relevanta aktörer. Även formerna för detta regleras, bl.a. ska det inrättas ett strategiskt råd.

[1] Prop. 2017/18:182 s. 70.

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

Bland aktörerna som nämns återfinns polisen men också andra myndigheter och representanter för civilsamhället. Samtidigt understryks det i förarbetena[2] att vare sig det föreslagna ansvaret för kommunerna att arbeta brottsförebyggande eller samordningsansvaret innebär någon begränsning av andra offentliga aktörers ansvar.

I sammanhanget bör nämnas att det bland kommunernas nya brottsförebyggande uppgifter ingår att inrätta en samordningsfunktion med tre tydliga uppgifter, nämligen att:

1. samordna och stödja genomförandet av kommunens arbete enligt lagen,
2. utgöra kommunens kontaktpunkt i förhållande till externa aktörer, och
3. bidra till att information om det brottsförebyggande arbetet sprids till kommunens invånare och andra som kan ha intresse eller behov av sådan information.[3]

Utredningen om kommuners och regioners beredskap, som i sitt betänkande[4] föreslår en ny lag om kommuners och regioners grundläggande beredskap inför fredstida krissituationer och höjd beredskap gör bedömningen att den planering och de förberedande åtgärder som behöver utföras enligt lagen är så omfattande att det kräver en särskild samordningsfunktion. Formerna för detta regleras inte närmare. Det ska noteras att lagen tar sikte på fredstida kriser och höjd beredskap, där det i definitionen av fredstida kris ingår situationer där kommunen måste agera skyndsamt och samordnat med andra kommuner eller regioner, statliga myndigheter, frivilliga försvarsorganisationer eller andra aktörer inom civilsamhället. Det omfattar också situationer när flera förvaltningsmyndigheter inom samma kommun måste agera skyndsamt och samordnat.

Ett sista exempel på samordningsansvar är det sedan länge etablerade ansvaret för kommunstyrelsen att samordna den kommunala förvaltningen (6 kap. 1 § kommunallagen). Samordningen får i detta sammanhang anses vara en aspekt av uppgiften att leda och hålla uppsikt över förvaltningen som kommunens högsta politiska organ när kommunfullmäktige inte sammanträder.

[2] Prop. 2022/23:43 s. 21.
[3] 11 och 12 §§ lagen om kommuners ansvar för brottsförebyggande arbete.
[4] SOU 2024:65.

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

7.1.2 Samordningsansvar enligt Nationella expertrådet för klimatanpassning

I det Nationella expertrådets första rapport föreslås ett samordningsansvar för kommunerna. Förslaget är inte närmare utvecklat och det framgår att det bör föregås av en utredning, men följande kan citeras:

> Här föreslår vi att kommunerna ges ett samordningsansvar för klimatanpassning av den byggda miljön inom kommunens gränser som berör både kommunen och andra fastighetsägare. Detta betyder inte att det är kommunernas uppgift att vidta och finansiera åtgärder som skyddar privata fastigheter men att kommunen har en viktig roll när det gäller kunskapsförmedling och samordning.
>
> Med ett sådant samordningsansvar följer att etablerade principer för finansiering träder in så att staten ersätter kommunerna. I detta sammanhang är också behovet av stärkta finansiella styrmedel central.[5]

Av rapporten i övrigt framgår att det närmast är risken för att enskilda tar initiativ till åtgärder som förflyttar problem till andra områden som ligger bakom förslaget om ett samordningsansvar.

7.1.3 Samordningsansvar enligt Sveriges Kommuner och Regioner

I en rapport från SKR:s programberedning för hållbar omställning beskrivs en vilja från kommunerna att vidta klimatanpassningsåtgärder och att samordna sådana med privata fastighetsägare. I rapporten anges bl.a. följande:

> För att möjliggöra för kommunerna att ta på sig en samordnade roll vid genomförande av klimatanpassningsåtgärder har programberedningen även övervägt och föreslår en kompletterande kompetensbestämmelse i lagen om vissa kommunala befogenheter. Syftet är att möjliggöra för kommuner att vidta och finansiera klimatanpassningsåtgärder med allmänintresse som även omfattar privata fastigheter.[6]

[5] Nationella expertrådet för klimatanpassning, Första rapporten, februari 2022, s. 664.
[6] Sveriges Kommuner och Regioner, Rättvis och hållbar omställning för klimatet, 2023, s. 13.

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

I en bilaga lämnas också författningsförslag på hur en bestämmelse skulle kunna utformas.[7] I anslutning till detta utvecklas att frågan också inkluderar möjligheterna för kommunen att erhålla medfinansiering från de fastighetsägare som har nytta av åtgärden.

7.1.4 Möjliga delar i ett samordningsansvar

Vi har vid våra möten med olika aktörer ställt frågan vad som enligt deras uppfattning borde ingå i ett kommunalt samordningsansvar för klimatanpassningsåtgärder. Sammanställningen nedan är ett försök att reflektera spännvidden i svaren utan att göra anspråk på att vara fullständig.

Inomkommunal samordning

Både företrädare för statliga myndigheter och representanter för organisationer framför ett behov av att kunna prata med kommunen om klimatanpassning i alla dess roller samtidigt. Eftersom den kommunala organisationen kan variera mellan olika kommuner blir det svårt för en utomstående att veta var man hittar de personer som sitter på sakkompetens och var i kommunen besluten fattas. Som ett svar på detta efterlyses ett inomkommunalt samordningsansvar.

En lösning på problemet med att hitta rätt i den kommunala organisationen skulle kunna vara att kommunen inrättar en kontaktpunkt gentemot externa intressenter, vilket i det här sammanhanget kan vara andra myndigheter, byggbolag eller fastighetsägare inom kommunen.

Att göra förfinade riskbedömningar med ett statligt underlag som grund

Företrädare för de statliga myndigheter som tillhandahåller kunskapsunderlag om att bedöma klimatrelaterade risker har framfört att detta underlag inte fullt ut används av kommunerna och att nyttan med underlaget således inte fullt ut tas till vara. Ett samordningsansvar

[7] Bilaga 3 till Sveriges Kommuner och Regioners rapport Rättvis och hållbar omställning för klimatet, daterad 27 oktober 2022, se vidare avsnitt 7.2.

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

skulle med denna utgångspunkt kunna innebära en utökad skyldighet för kommunerna att lägga det underlag staten tillhandahåller till grund för sina riskvärderingar.

Att vidareförmedla statliga riskbedömningar

En annan möjlig samordningsroll sedd från ett fastighetsägarperspektiv skulle kunna vara en kommunal skyldighet att sammanställa och på ett användarvänligt sätt presentera det statliga och eventuella kommunala underlag om klimatrelaterade riskbedömningar som finns att tillgå.

Att stötta enskilda fastighetsägare

En mera handfast samordningsroll vore att stödja enskilda som vill utföra klimatanpassningsåtgärder genom processledning i olika avseenden. Det skulle även kunna innefatta ett finansiellt stöd genom att ta risken för förgäveskostnader för förrättningar eller domstolsprocesser som inte leder till önskat resultat.

7.2 Den kommunala kompetensen och likställighetsprincipen

Från framför allt kommunalt håll har framförts att det är oklart vilka klimatanpassningsåtgärder som kommunen får genomföra mot bakgrund av kommunallagens regler om befogenhet (kompetens) och likställighet. Osäkerhet kring hur bestämmelserna ska tolkas har angetts utgöra ett hinder för kommunens möjligheter att genomföra klimatanpassningsåtgärder.

I slutrapporten från SKR:s programberedning för hållbar omställning, som nämnts ovan i avsnitt 7.1, föreslås en bestämmelse som förtydligar kommunens möjligheter att vidta förebyggande åtgärder mot naturolyckor då det anses finnas en osäkerhet som har en hämmande effekt när det gäller kommunernas och regionernas engagemang i sådana frågor. Den föreslagna bestämmelsen innebär att det slås fast att en kommun eller en region får vidta eller lämna bidrag till förebyggande åtgärder mot naturolyckor om åtgärden är av

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

allmänt intresse och har anknytning till kommunens eller regionens område eller dess medlemmar.

Frågan om kommunens möjlighet att vidta förebyggande åtgärder har varit aktuell i flera utredningar och propositioner som behandlat frågor om naturolyckor och klimatanpassning.[8] Klimatanpassningsutredningen konstaterade 2017 i sin analys vad gäller befogenheter att vidta åtgärder för klimatanpassning på grund av likställighetsprincipen bl.a. följande.

> När det gäller risk för skada och vad som i det sammanhanget kan vara ett allmänt intresse kan en utgångspunkt vara att en allmän plats, skolor, gator som allmänheten har tillträde till har ett allmänt intresse. Att kommunen vidtar åtgärder för att skydda dessa platser borde därmed inte utgöra ett problem i förhållande till likställighetsprincipen.
>
> Därmed är det förstås så att det – som Ystads kommun påpekat – inte är ett problem att kommunen lägger medel på strandfodring för att skydda stranden som har stor betydelse både för invånarna och för turistnäringen. Från kommunalt håll har det påpekats att även en större grupp fastigheter i en kommun skulle kunna beskrivas som ett allmänt intresse. På samma sätt bör åtgärder som är en del av ett större sammanhang inte behöva vara ett hinder.[9]

Vi finner inte någon anledning att frångå de bedömningar som gjorts tidigare i fråga om att kommunen har möjlighet att genomföra klimatanpassningsåtgärder för att skydda ett allmänt intresse och att likställighetsprincipen inte utgör ett generellt hinder för detta. Liksom många andra beslut som kommunen fattar kan ett beslut om att genomföra en klimatanpassningsåtgärd innefatta bedömningar av om det är lämpligt, ändamålsenligt och skäligt att vidta en åtgärd. Denna fråga är inte specifik för klimatanpassning. Att i författning införa en reglering som slår fast att klimatanpassningsåtgärder utgör en angelägenhet av allmänt intresse bedömer vi därmed är obehövligt. En sådan bestämmelse skulle också strida mot systematiken i lagstiftningen.

[8] Se exempelvis prop. 1985/86:150, bilaga 3, s. 5 och SOU 2007:60 s. 584–586.
[9] SOU 2017:42 s. 167.

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

Får kommunen bidra till enskildas anläggningar?

Som redogjorts för tidigare (se avsnitt3.1.7) finns det ett generellt förbud i kommunallagen mot understöd till enskilda eftersom det då inte handlar om ett allmänt intresse. Det går dock att föreställa sig en situation där en enskild avser att vidta en skyddsåtgärd som delvis, eller om den utförs på ett visst sätt, även kan vara av allmänt intresse. I sådana situationer bedömer vi att det inte finns något generellt hinder mot att en kommun bidrar till den enskilda anläggningen i den delen den skyddar det allmänna intresset. Dock är det naturligtvis så att kommunen måste kunna visa att bidraget avser den del som skyddar det allmänna intresset.

Får kommunen ingå avtal om att enskilda ska bidra till allmänna anläggningar?

För att åtgärder som behöver vidtas av det allmänna ska komma till stånd kan det i vissa situationer finnas enskilda som kan tänka sig att bidra med finansiering om de anser sig ha nytta av åtgärden. På transportinfrastrukturområdet finns exempelvis olika former av offentlig och privat samverkan i syfte att få till privat finansiering av investeringar i infrastruktur. Så länge de åtgärder som bekostas av kommunen syftar till att tillgodose ett allmänt intresse bör det inte finnas några generella hinder för medfinansiering från privata aktörer.

Får kommunen betala för anläggningar i andra kommuner?

Av lokaliseringsprincipen följer att en åtgärd som kommunen vidtar måste vara knuten till kommunens eget område eller dess medlemmar för att den ska anses vara en kommunal angelägenhet. En åtgärd kan ha anknytning till området eller medlemmarna även om den inte vidtas i kommunen. Det finns alltså inget förbud mot att en kommun engagerar sig i markinnehav och anläggningar inom en annan kommuns område förutsatt att dessa anordningar behövs för den egna kommunen.[10] En kommun har alltså möjlighet att både själv vidta och att medfinansiera åtgärder i andra kommuner så länge

[10] Prop. 1990/91:117 s. 149 och prop. 2016/17:171 s. 300.

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

åtgärden har anknytning till den egna kommunen eller dess medlemmar genom att den skyddar ett allmänt intresse.

7.3 Befintliga krav på kommuner att planera för klimatrelaterade risker

I kontrast till vad som gäller för genomförandet av fysiska klimatanpassningsåtgärder, som är en frivillig uppgift, finns det i flera olika lagar krav på kommunerna att identifiera och redovisa de risker som naturhändelser i ett förändrat klimat innebär. Här återges bara kortfattat bestämmelsernas innebörd. En utförligare beskrivning återfinns i kapitel 3.

Plan- och bygglagen

I översiktsplanen ska kommunen redovisa sin syn på risken för skador på den byggda miljön från översvämning, ras, skred och erosion som är klimatrelaterade samt på hur sådana risker kan minska eller upphöra. Redovisningen ska vara övergripande och bedömningar behöver inte avse enskilda byggnader eller anläggningar.

Vattentjänstlagen

Av vattentjänstplanen ska framgå kommunens bedömning av vilka åtgärder som behöver vidtas för att de allmänna va-anläggningarna ska fungera vid en ökad belastning på grund av skyfall. Någon närmare beskrivning av vad vattentjänstplanen ska innehålla eller vilket underlag den ska bygga på finns inte.

Lagen om skydd mot olyckor

I det handlingsprogram för förebyggande verksamhet som kommunen ska hålla aktuellt ska bl.a. de risker för olyckor som finns i kommunen anges. Som olyckor räknas bl.a. skred, ras och översvämningar. Närmare bestämmelser om innehållet i programmet finns i föreskrifter beslutade av Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB).

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

Lagen om kommuners och regioners åtgärder inför och vid extraordinära händelser i fredstid och höjd beredskap

Enligt lagen ska kommunen analysera vilka extraordinära händelser i fredstid som kan inträffa i kommunen och hur dessa händelser kan påverka den egna verksamheten. Resultatet av arbetet ska värderas och sammanställas i en risk- och sårbarhetsanalys. Vidare ska kommunen för varje ny mandatperiod fastställa en plan för hur extraordinära händelser ska hanteras.

Förslaget till lag om kommuners och regioners grundläggande beredskap inför fredstida krissituationer och höjd beredskap

Enligt förslaget i SOU 2024:65 ska kommunen i en risk- och sårbarhetsanalys bl.a. analysera vilka hot och risker som allvarligt kan hota, begränsa eller förhindra möjligheterna att fullgöra kommunens författningsenliga uppgifter eller att upprätthålla samhällsviktiga verksamheter. Bland riskerna återfinns naturhändelser som ras, skred och större översvämningar. MSB föreslås få föreskriftsrätt när det gäller innehållet i risk- och sårbarhetsanalysen.

7.4 Mellankommunal samverkan

Vi ska enligt våra direktiv särskilt beakta förutsättningarna för mellankommunal samverkan vid planering och genomförande av klimatanpassningsåtgärder. Vi har därför särskilt sökt identifiera situationer där bristen på kommunal samverkan eller oförmåga att få samverkan att fungera utgjort ett hinder för att genomföra klimatanpassningsåtgärder. Vår bild är att brister i dessa avseenden inte utgör något betydande hinder. Att kommuner kan göra olika prioriteringar är naturligt och försvårar naturligtvis ett gemensamt agerande, men vi har inte funnit att det utgör ett problem som bör lösas genom ny författning, med undantag för våra förslag rörande havsnivåhöjningar i kapitel 9. Vi kan samtidigt konstatera att det finns en mängd forum där flera kommuner deltar för att gemensamt diskutera klimatrelaterade risker och utbyta erfarenheter, ofta med statlig medverkan.

De olika formerna för kommunal samverkan beskrivs utförligt i Kommunutredningens slutbetänkande Starkare kommuner – med

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

kapacitet att klara välfärdsuppdraget (SOU 2020:8). De offentligrättsliga formerna är kommunalförbund och gemensam nämnd. Privaträttsliga former är avtalssamverkan, bolag, stiftelser samt ideella och ekonomiska föreningar. På förslag av Kommunutredningen ändrades kommunallagen så att det numera är generellt möjligt för kommuner att ingå avtal om att någon av dess uppgifter helt eller delvis ska utföras av en annan kommun utan begränsning av lokaliseringsprincipen (jfr 9 kap. 37 §). Statskontoret har utvärderat lagändringen och har funnit att den har utvidgat kommunernas reella möjligheter att avtalssamverka. Kommunerna använder avtalssamverkan i större omfattning till följd av lagändringen och inom fler områden än tidigare. Avtalssamverkan sker i betydande omfattning inom områden som räddningstjänst, krisberedskap, planläggning samt vatten och avlopp.[11] Frågor om klimatanpassning ingick inte i den enkät som Statskontoret grundar sina slutsatser på, men formen avtalssamverkan används av nio av tio kommuner – en siffra som ökat från sju av tio år 2012. Det ger bilden av att kommunerna finner former för samverkan vid sidan av de offentligrättsliga, som inte alls har ökat i omfattning.

Vår bild att mellankommunal samverkan inte utgör ett problem för genomförande skulle kunna bero på att de storskaliga åtgärder som kräver samverkan över huvud taget inte blir utförda. Ett exempel som talar emot en sådan slutsats är att ombyggnaden av Slussen i Stockholm har gått att genomföra, där ett huvudsyfte med projektet har varit att anpassa möjligheterna till reglering med hänsyn till förväntade ökade flöden. Den långa genomförandetiden och de rättsprocesser som varit en del av projektet har inte berott på tvister mellan de många kommuner som berörs.

I en departementspromemoria föreslås att klimatanpassningsfrågorna borde lyftas från kommunerna till regionerna.[12] Som bakgrund till förslaget anges att det förekommer att detaljplaner upphävs med motivet att översvämningsrisker och risker förknippade med ras och sked inte har behandlats korrekt. Av promemorian framgår vidare att det är svårt att hantera översvämningsrisker på detaljplanenivå och att kommunernas kompetens när det gäller skredrisker är dålig. Det talar enligt promemorian för att planeringen vad avser översvämningar bör bedrivas på en högre geografisk nivå, och att kompetens kring skredrisker behöver göras mer tillgänglig. Med

[11] Statskontoret, Hand i hand – en analys av kommunal samverkan, rapport 2023:5, 2023.
[12] Ds 2023:28.

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

hänsyn till att promemorian inte behandlar kommunernas hantering av översvämningsrisker i översiktsplanen och att kompetens kring skredrisker torde gå att dela mellan flera kommuner genom avtal är det enligt vår uppfattning emellertid inte självklart att förslaget om att lyfta ansvaret för klimatanpassningsfrågorna till regional nivå är nödvändigt för att uppnå det avsedda syftet.

7.5 Kommunens ansvar för mark som inte är lämplig att bebygga

Ny bebyggelse

Att det är ett kommunalt ansvar att se till att det inte tillkommer bebyggelse på platser där det är olämpligt med hänsyn till risken för naturhändelser är inte kontroversiellt. Det är en kommunal angelägenhet att planlägga användningen av mark och vatten enligt PBL, och enligt lagen ska ny bebyggelse med vissa undantag föregås av detaljplanläggning eller bygglov. Redan i det syfte som anges i lagens portalparagraf, att främja en långsiktigt hållbar livsmiljö för människorna i dagens samhälle och för kommande generationer, ligger en ambition att motverka att byggnader uppförs på platser där riskerna för skador till följd av naturhändelser är alltför stora. Ännu tydligare blir kravet på att pröva platsens lämplighet för bebyggelse och byggnadsverk i 2 kap. 5 § PBL där risken för olyckor, översvämning och erosion räknas upp bland de allmänna intressen som ska styra lokaliseringen.

Klimatförändringarna, både de som redan inträffat och de som förutspås, har fört in ett nytt moment i kommunens riskbedömning. Att förutsättningarna på en plats kan förändras så att det som i dag framstår som lämpligt kan komma att bli olämpligt i framtiden är dock ingen ny fråga vid detaljplanering och bygglovsprövning i allmänhet. I uppgiften att bedöma om en plats är lämplig att bebygga ingår att blicka långt fram i tiden.

Några direkta hinder för en kommun att i en detaljplan göra de avvägningar som behövs för att skydda bebyggelse mot framtida klimathändelser finns alltså inte. Det går att styra bebyggelsens läge och att reglera vilka skyddsåtgärder som behöver vidtas, antingen av huvudmannen för allmänna platser eller i form av gemensamhetsanläggningar för ett antal fastigheter. Det kan däremot vara svårt att

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

säkerställa genomförandet av skyddsåtgärder som kanske inte behövs i dag men som kan behövas i framtiden när klimatet förändras. Likaså kan äldre detaljplaner, där klimatförändringarna inte har beaktats vid planläggningen, medföra att bygglov ges för nya byggnader på olämpliga platser.

Befintlig bebyggelse

Det kommunala ansvaret för att se till att befintlig bebyggelse fortsätter att vara lämplig över tid är mindre tydligt i lagstiftningen. Om ingen annan tar initiativ till en förändring som gör det möjligt att behandla risker m.m. i ett större sammanhang är det närmast byggnadsnämndens uppgift att uppmärksamt följa den allmänna utvecklingen inom kommunen och dess närmaste omgivning samt ta de initiativ som behövs i frågor om planläggning, byggande och fastighetsbildning (12 kap. 2 § 2 PBL). Bestämmelsen får förstås som att kommunen har ett visst ansvar för att agera när förutsättningarna för bebyggelsen förändras. Liknande formuleringar har funnits som en del av byggnadsnämndens uppgift i lagstiftningen sedan 1947 utan att preciseras.

Det är inte tydligt när befintlig bebyggelse ska anses vara olämpligt lokaliserad. Att många byggnader ligger på platser som av olika skäl i dag inte skulle anses lämpliga att bebygga utgör i praktiken inte i sig ett kriterium. Tomma bostäder och lokaler som inte tillgodoser något aktuellt behov eller byggnader som med dagens synsätt påverkar en kulturmiljö negativt rivs inte av den orsaken på kommunalt initiativ. Av en översiktlig studie utförd av Sweco för Nationella expertrådet för klimatanpassning framgår att mer än tio procent av Sveriges byggnader ligger på platser där riskerna för ras, skred eller översvämning från hav eller vattendrag är så stora att det sannolikt skulle krävas skyddsåtgärder för att uppföra bebyggelse i dag.[13]

Vill kommunen agera för att minska risken i befintlig bebyggelse finns de formella möjligheterna för det. Genom planläggning går det att skapa utrymme – och i sista hand möjlighet att tvångsvis ta mark i anspråk – för att skapa varaktiga skydd för bebyggelse. Om behovet av sådana åtgärder är väsentligt för att de befintliga fastigheterna ska kunna nyttjas kan kommunen även ta initiativ till att de

[13] Sweco, Utredning av befintlig bebyggelse i klimatutsatta områden, 2024.

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

utförs som gemensamhetsanläggningar enligt anläggningslagen. Samtidigt ligger det i sakens natur att det kan vara svårt att åstadkomma ett sådant skydd om byggnadernas ägare inte uppfattar behovet av åtgärderna på samma sätt.

7.6 Ett samordningsansvar är inte en lösning

Bedömning: Det är inte motiverat att införa ett författningsreglerat kommunalt samordningsansvar för klimatanpassningsåtgärder. Även om ett sådant ansvar vore möjligt att införa bedömer vi att förslag som tydliggör kommunens roll och ansvar bör prioriteras.

I det följande redovisar vi vår bedömning av om det är motiverat och finns möjlighet att ge kommunerna ett samordningsansvar för klimatanpassningsåtgärder som berör den byggda miljön inom kommunens geografiska område. Vår bedömning ska ses mot bakgrund av det vi har redovisat tidigare i detta kapitel.

I direktiven finns en hänvisning till Första rapporten från Nationella expertrådet för klimatanpassning. Som framgått ovan (avsnitt 7.1.2) är förslaget i den rapporten närmast motiverat av att många åtgärder som initieras av enskilda fastighetsägare skulle behöva samordnas för att den samlade effekten ska bli så positiv som möjligt. Vi har dock inte uppfattat att det skulle vara en vanlig situation i Sverige i dag att många fastighetsägare initierar klimatanpassningsåtgärder som inbördes påverkar varandra. Det betyder naturligtvis inte att det inte kan förekomma eller att det skulle kunna uppkomma i framtiden. För närvarande är dock inte bristande samordning mellan enskilda ett sådant hinder att det finns anledning för oss att lämna några förslag av den anledningen. De effekter varje enskild klimatanpassningsåtgärd har på sin omgivning kommer, om åtgärden har mer än obetydlig omfattning, vanligtvis att prövas enligt PBL eller miljöbalken eller bådadera. Dessa prövningar innefattar åtgärdens påverkan på omgivningen. En kommun kan också välja att själv gå in i ett klimatanpassningsprojekt för att påverka detta, om åtgärden därigenom på ett bättre sätt tillgodoser allmänna intressen.

Vi har övervägt om det finns andra motiv för att införa ett samordningsansvar och då sökt stöd i de befintliga författningsreglerade

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

samordningsansvar som vi redogjort för ovan (avsnitt 7.1.1). Vi har funnit att ett lagreglerat samordningsansvar framför allt har införts i situationer där fler än en myndighet riskerar att ingripa mot samma förhållande eller i samma process. Eftersom varken statliga myndigheter, regionerna eller kommunerna har en skyldighet att vidta några fysiska klimatanpassningsåtgärder finns i dag ingen sådan risk. Inte heller det förslag vi lämnar i kapitel 9 om statligt ansvar för skydd mot stigande havsnivåer skapar en situation där olika myndigheters uppgifter riskerar att kollidera.

Vad gäller mellankommunal samverkan finns en stor mängd möjliga samverkansformer. Vi anser att det inte är lämpligt att genom lagstiftning framtvinga samverkan rörande klimatanpassning när motsvarande inte skett på andra områden, t.ex. räddningstjänst, där kommunerna själva fått finna formerna för samverkan.

Ett annat motiv för att införa ett kommunalt samordningsansvar skulle kunna avse såväl inomkommunal samordning som en samlad funktion för externa kontakter. I likhet med vad som gäller på andra områden anser vi emellertid att kommunerna bör ha möjlighet att själva organisera sitt arbete med klimatanpassningsfrågor utifrån respektive kommuns lokala förutsättningar. Vi kan även konstatera att efterfrågan på kontaktpunkter gentemot omvärlden finns på många samhällsområden. För den som vill genomföra en klimatanpassningsåtgärd torde den självklara ingången i de flesta fall vara byggnadsnämnden i kommunen. Något behov av att ställa krav på att kommunerna ska ha en särskild kontaktpunkt för klimatanpassningsfrågor finns således inte heller.

Med hänsyn till dessa bedömningar ser vi inget behov av att utforma och författningsreglera ett kommunalt samordningsansvar för klimatanpassningsåtgärder som skulle riskera att innehålla administrativa bestämmelser utan att i tillräcklig stor utsträckning underlätta genomförandet av sådana åtgärder. Vi föreslår i kapitel 8 däremot flera andra ändringar i de regler som styr kommunernas arbete i syfte att konkretisera hur kommunerna ska bidra till att klimatanpassningsåtgärder genomförs. Därutöver lämnar vi även förslag som ger kommunerna bättre förutsättningar att agera för att åstadkomma en bebyggd miljö som är anpassad till klimatförändringarna.

8 Förslag som klimatanpassar dagens lagstiftning

Vi lämnar i det här kapitlet elva förslag som innebär ändringar i sex lagar och två förordningar. Samtliga förslag avser att bidra till att effektiva klimatanpassningsåtgärder ska kunna genomföras, med våra ingångsvärden från avsnitt 4.4, dvs.

- Med klimatanpassningsåtgärder avser vi fysiska åtgärder som vidtas för att varaktigt minska risken för att naturhändelser får en negativ påverkan på den byggda miljön.
- Vi utgår från de hinder den som vill utföra en klimatanpassningsåtgärd upplever, inte vilka förändringar som behövs för att uppfylla mål eller lagkrav.
- I brist på etablerade normer för att värdera klimatrelaterade risker, eller en fungerande marknad som prissätter sådana risker, lämnar vi förslag som underlättar för de som vill genomföra klimatanpassningsåtgärder i dag, utan att värdera deras motiv.

Begrepp i förslagen

Bristen på enhetlig användning av begrepp för att beskriva vad som avses med klimatanpassning(-såtgärder) har beskrivits som ett problem, bl.a. av advokatfirman Delphi i en underlagsrapport till Nationella expertrådet för klimatanpassning.[1] Vi kan konstatera att det inte är ovanligt att begrepp som används i allmänspråket kan ha flera olika legaldefinitioner, och vi har inte funnit skäl att introducera ett enhetligt klimatanpassningsbegrepp i lagstiftningen (jfr avsnitt 6.1.1).

[1] Advokatfirman Delphi, Klimatanpassning – Utredning av hinder i lagstiftningen, 2024.

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

I våra författningsförslag har vi använt de begrepp som finns i respektive författning i de fall dessa redan i dag innehåller regler som tar sikte på de klimatanpassningsåtgärder vi vill underlätta för. I vissa fall är lagstiftningen ”åtgärdsneutral” och där är det bara i motivtexten och författningskommentaren som kopplingen till ett förändrat klimat framgår. Hänsynen till befintlig författningstext gör också att vi använder begrepp med liknande betydelse som t.ex. ”skydda mot” och ”förebygga” beroende på vad som redan finns etablerat.

Anpassningen till befintlig lagstiftning leder också till faktiska skillnader i de olika förslagens räckvidd. I några fall är förslagen avgränsade till åtgärder för att möta vissa angivna naturhändelser medan det i andra fall lämnas öppet för en bredare tillämpning. Att en åtgärd varaktigt ska leda till minskade risker har också utvecklats mer eller mindre beroende på om det är väsentligt för tillämpningen av respektive förslag.

Läsanvisning till förslagen

Förslagen i det här kapitlet presenteras i den ordning de återfinns i kapitel 1 författningsförslag, med de avvikelser som följer av att några förslag innebär förändringar i flera lagar. Varje förslag innehåller sina egna motiv och avsikten är att de ska kunna genomföras oberoende av varandra. I några fall ser vi en fördel med att förslagen bereds gemensamt och att de kan förstärka varandra vid ett parallellt genomförande. Vi utvecklar detta i avsnitt 11.3. I avsnitt 11.4 behandlas behovet av uppföljning av förslagen.

8.1 Klimatanpassningsåtgärder som särskilt skäl för dispens från strandskyddet

Förslag: Som särskilt skäl vid prövningen av en fråga om upphävande eller dispens från strandskyddet ska få beaktas om ett område behövs för en anläggning, anordning eller åtgärd som ska förebygga eller minska en risk för en skada på miljön, människors liv eller hälsa eller egendom till följd av effekterna av ett förändrat klimat (klimatanpassningsåtgärd), och behovet inte kan tillgodoses utanför området.

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

Bebyggelse och andra områden i strandnära lägen löper av naturliga skäl störst risk att drabbas av skador till följd av översvämningar från havet, sjöar eller vattendrag. Av detta följer att i fråga om klimatförändringarna är kustområden och andra strandnära områden särskilt utsatta eftersom risken för översvämningar förväntas öka på grund av höjda havsnivåer samt ökade regnmängder, stormar och höga flöden.[2] Att många anläggningar för klimatanpassning kan behöva utföras i närheten av vatten är således i det närmaste en självklarhet. Därmed ligger det nära till hands att bestämmelserna om strandskydd i vissa fall kan utgöra ett hinder för att genomföra klimatanpassningsåtgärder.

Strandskydd gäller vid havet och vid insjöar och vattendrag och syftar till att långsiktigt trygga förutsättningarna för allemansrättslig tillgång till strandområden och bevara goda livsvillkor för djur- och växtlivet på land och i vatten (7 kap. 13 § miljöbalken). Strandskyddet omfattar som huvudregel land- och vattenområdet 100 meter från strandlinjen men kan utökas till högst 300 meter (7 kap. 14 §). Inom strandskyddsområdet är det bl.a. förbjudet att uppföra nya byggnader, ändra byggnader eller byggnaders användning så att det begränsar allmänhetens tillträde, utföra vissa anläggningar och anordningar eller vidta åtgärder som väsentligt förändrar livsvillkoren för djur- eller växtarter (7 kap. 15 §).

Kommunen kan i det enskilda fallet ge dispens från förbuden om det finns särskilda skäl (7 kap. 18 b § miljöbalken). Kommunen får även i en detaljplan upphäva strandskydd för ett område, om det finns särskilda skäl och om intresset av att ta området i anspråk väger tyngre än strandskyddsintresset (4 kap. 17 § plan- och bygglagen [2010:900]). Vad som utgör särskilda skäl för upphävande eller dispens regleras i 7 kap. 18 c § första stycket miljöbalken.[3] Som särskilda skäl får man beakta endast om det område som upphävandet eller dispensen avser

1. redan har tagits i anspråk på ett sätt som gör att det saknar betydelse för strandskyddets syften,
2. genom en väg, järnväg, bebyggelse, verksamhet eller annan exploatering är väl avskilt från området närmast strandlinjen,

[2] Nationella expertrådet för klimatanpassning, Första rapporten, 2022, s. 272.
[3] I 7 kap. 18 d och 18 e §§ miljöbalken finns särskilda skäl som får beaktas inom områden för landsbygdsutveckling i strandnära lägen.

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

3. behövs för en anläggning som för sin funktion måste ligga vid vattnet och behovet inte kan tillgodoses utanför området,
4. behövs för att utvidga en pågående verksamhet och utvidgningen inte kan genomföras utanför området,
5. behöver tas i anspråk för att tillgodose ett angeläget allmänt intresse som inte kan tillgodoses utanför området, eller
6. behöver tas i anspråk för att tillgodose ett annat mycket angeläget intresse.

Vid prövningen av strandskyddsfrågor ska en intresseavvägning göras vilket innebär att hänsyn ska tas även till enskilda intressen (7 kap. 25 §). En dispens från strandskyddet får därutöver endast ges om det är förenligt med strandskyddets syften (7 kap. 26 §). Möjligheten att besluta om undantag från strandskyddet ska tillämpas med stor restriktivitet.[4]

Våra överväganden

De synpunkter vi mött när det gäller klimatanpassningsåtgärder i relation till strandskydd handlar bl.a. om att åtgärder för att klimatanpassa en befintlig byggnad eller anläggning i dag bedöms på samma sätt som en helt ny exploatering. Det handlar också om att det vid prövningen av om strandskyddsdispens kan beviljas inte värderas att en åtgärd i vissa fall kan innebära fördelar både för den allemansrättsliga tillgången och livsvillkoren för växt- och djurliv, som också kan hotas av översvämningar. Dessa synpunkter kan sammanfattas som att klimatanpassningsåtgärder har ett syfte som gör att de borde behandlas annorlunda än andra åtgärder som är förbjudna inom områden som omfattas av strandskydd.

Klimatanpassningsåtgärder kan variera i storlek, karaktär och miljöpåverkan. De kan utgöras av anläggningar men också andra åtgärder som t.ex. skredsäkring genom schaktning. Det är inte lämpligt att utforma en undantagsbestämmelse som skulle göra klimatanpassningsåtgärder generellt tillåtna utan att behöva vägas av mot hur de påverkar strandskyddets syften. Vår bedömning är dock att det i vissa fall skulle kunna underlätta genomförandet av klimatanpass-

[4] Prop. 2008/09:119 s. 53.

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

ningsåtgärder om det av lagstiftningen tydligt framgick att behovet av en sådan åtgärd i sig kan vara ett skäl för dispens.

Utredningen om översyn av strandskyddet gjorde i sitt betänkande Tillgängliga stränder – ett mer differentierat strandskydd (SOU 2020:78) bedömningen att det krävs ytterligare ett särskilt skäl för att alla typer av klimatanpassningsåtgärder ska kunna prövas. Utredningens motiv för förslaget är kortfattade och anger att punkterna 5 och 6 i 7 kap. 18 c § första stycket miljöbalken täcker många, men inte alla, tänkbara klimatanpassningsåtgärder.[5] Av betänkandet framgår att punkten 5 är förbehållen åtgärder som tillgodoser allmänna intressen och att punkten 6 ska tolkas restriktivt, särskilt vad gäller enskilda intressen.[6] I den efterföljande propositionen, som avslogs av riksdagen, bedömde regeringen emellertid att det inte fanns anledning att införa något nytt särskilt skäl för klimatanpassningsåtgärder.[7] Regeringen anförde att det redan enligt nuvarande bestämmelser bör finnas utrymme för att medge dispens för väl avvägda klimatanpassningsåtgärder som tillgodoser enskilda intressen enligt 7 kap. 18 c § första stycket 3. Regeringen bedömde även att klimatanpassningsåtgärder som har föregåtts av ett gediget utredningsunderlag och som är väl avvägda mot övriga allmänna och enskilda intressen normalt bör vara så angelägna att det finns särskilda skäl för att ge dispens enligt de särskilda skäl som för närvarande regleras i punkterna 5 och 6.

Trots regeringens bedömning kan vi konstatera att många anser att strandskyddsbestämmelserna är svåra att tillämpa i fråga om klimatanpassningsåtgärder. Vi delar därför den bedömning som Utredningen om översyn av strandskyddet gjorde och har därutöver funnit att punkten 3, som torde rymma många åtgärder som relaterar till översvämningar, inte ger ett tillräckligt stort utrymme för att pröva åtgärder som exempelvis avser att fördröja regnvatten eller minska ras- och skredrisker. Vi landar därför i samma slutsats som den tidigare utredningen och föreslår att 7 kap. 18 c § miljöbalken kompletteras med ytterligare ett särskilt skäl för dispens.

Utredningen om översyn av strandskyddet avgränsade sitt förslag om dispens för klimatanpassningsåtgärder till att avse stränder i anslutning till befintlig bebyggelse. Även om vårt uppdrag har en

[5] SOU 2020:78 s. 278.
[6] Ibid. s. 87 och 88.
[7] Prop. 2021/22:168 s. 86, bet. 2021/22:MJU27, rskr. 2021/22:337.

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

inriktning mot byggd miljö anser vi att denna avgränsning inte är motiverad. Finns det åtgärder som behöver vidtas för att skydda värdefulla naturområden eller platser som utnyttjas frekvent för friluftsliv bör dispens även för sådana åtgärder kunna prövas med stöd av den nya bestämmelsen. En möjlig läsning av den tidigare utredningens förslag, men som inte framgår av betänkandet, är att man inte velat öppna för att åtgärder som syftar till att underlätta för ny bebyggelse skulle kunna tillkomma med stöd av den nya dispensgrunden. Vi sympatiserar med en sådan tanke.

Mot denna bakgrund föreslår vi att det som särskilt skäl, vid prövningen av en fråga om upphävande eller dispens från strandskyddet, även ska få beaktas om ett område behövs för en anläggning, anordning eller åtgärd som ska förebygga eller minska en risk för en skada på miljön, människors liv eller hälsa eller egendom till följd av effekterna av ett förändrat klimat (klimatanpassningsåtgärd), förutsatt att behovet inte kan tillgodoses utanför området.

Den nya möjligheten till upphävande av och dispens från strandskyddet är inte avsedd att kunna tillämpas för anläggningar eller åtgärder som är avsedda att skydda tillkommande bebyggelse. Om en kommun genom en detaljplan vill möjliggöra ny bebyggelse som endast kan tillåtas om skyddsåtgärder vidtas inom strandskyddsområdet, får upphävande eller dispens för skyddsåtgärden inte meddelas med stöd av den föreslagna bestämmelsen. Motivet för att ta strandskyddat område i anspråk får i sådana fall härledas till något annat särskilt skäl.

Dispens bör kunna meddelas i fråga om både allmänna och enskilda intressen men tillämpningen bör vara särskilt restriktiv när det är fråga om enskilda intressen.

Regeringen lämnade den 6 februari 2025 över en proposition till riksdagen med förslag till ändringar i strandskyddsbestämmelserna.[8] Förslagen i propositionen innebär att generellt strandskydd inte längre ska gälla vid små insjöar och smala sträckor av vattendrag och inte heller vid vatten som anlagts efter den 30 juni 1975. Ändringarna föreslås träda i kraft den 1 juli 2025. Vi bedömer att vårt förslag till ett nytt särskilt skäl för upphävande av eller dispens från strandskyddet inte påverkas av de förslag som lämnas i propositionen. Det kan i sammanhanget noteras att författningsförslagen i propositionen

[8] Prop. 2024/25:102.

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

innebär att bestämmelserna i nuvarande 7 kap. 18 c § i stället ska placeras i 7 kap. 18 e §.

8.2 Tillfälligt marktillträde för att skydda eller återställa väg och järnväg

Förslag: Länsstyrelsen ska få besluta att nyttjanderätt till mark eller annat utrymme ska upplåtas för tillfälliga arbeten som behövs för att förebygga eller minska en betydande risk för skada till följd av ras, skred, översvämning eller av annan liknande orsak eller för att återställa väg eller järnväg som skadats av sådana händelser eller av annan liknande händelse. Upplåtelsen ska avse den tid som behövs för arbetena. Ersättning för skada ska utgå till fastighetsägare och andra rättighetshavare.

När klimatet förändras kommer översvämningar, ras och skred att inträffa oftare och därmed ökar riskerna för skador på vägar och järnvägar. För att skydda den befintliga trafikanläggningen eller återställa den efter en inträffad naturhändelse kan arbeten behöva utföras utanför väg- eller järnvägsområdet. Marktillträdet löses i allmänhet genom avtal med berörda markägare. Om någon markägare motsätter sig tillträde är dock möjligheterna att tvångsvis få nyttjanderätt till mark eller annat utrymme begränsade, vilket Trafikverket har uppmärksammat oss på.

När en allmän väg eller järnväg anläggs föregås det av en lagreglerad process som utmynnar i en väg- respektive järnvägsplan. I planen fastläggs ett område som förutom själva trafikanläggningen ger utrymme även för skötsel och planerat underhåll. Om området behöver utvidgas permanent, t.ex. för att möta förändrade klimatförhållanden, sker det i regel genom antagande av en ny plan eller ändring av en befintlig. Bestämmelser om vägplaner finns i väglagen (1971:948) och bestämmelser om järnvägsplaner finns i lagen (1995:1649) om byggande av järnväg (banlagen). Processen för att ta fram en sådan plan innebär bl.a. krav på samråd och i vissa fall även framtagandet av en miljökonsekvensbeskrivning (14 a–19 och 28 §§ väglagen och 2 kap. banlagen).

I båda lagarna finns bestämmelser om tillfälligt marktillträde. I väglagen finns bestämmelser om tillträde till fastighet för mätning, under-

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

sökning och andra förberedande åtgärder för byggande av väg samt nyttjanderätt till mark och annat utrymme som i en vägplan avsatts för byggandet av en väg (34 och 35 §§ väglagen). Vidare kan tillstånd till tillfällig nyttjanderätt lämnas av länsstyrelsen för byggande av tillfällig väg på grund av pågående arbete eller till följd av jordras eller översvämning eller av annan orsak inte kan användas utan risk för olyckshändelse samt för att sätta upp snöskärmar utanför vägområdet (36 och 37 §§ väglagen). I banlagen finns motsvarande bestämmelser om tillträde för förberedande åtgärder och nyttjanderätt till mark eller annat utrymme som i en järnvägsplan avsatts för byggandet av järnvägen (3 kap. 1 och 3 §§ banlagen). Vidare finns en bestämmelse om marktillträde för byggande av tillfällig järnväg vid risk för olyckshändelse, införd med väglagen som förebild, och en möjlighet att få rätt att beskära träd och buskar längs järnvägen (2 kap. 3 a och 4 §§ banlagen). Om tillträde beviljas finns bestämmelser om intrångsersättning och ersättning för skador i båda lagarna (63 § väglagen och 4 kap. 3 och 4 §§ banlagen).

Våra överväganden

Det är två situationer där ett förändrat klimat gör att behovet av att tillfälligt ta annans mark i anspråk ökar. För det första kommer risker för olika naturhändelser utanför befintliga väg- eller järnvägsområden, som inte förelåg eller observerades när trafikanläggningen byggdes, behöva undersökas och därefter eventuellt förebyggas genom olika åtgärder. Så länge sådana undersökningar inte resulterar i åtgärder som gör att ett större område behöver tas i anspråk för att skydda vägen eller järnvägen permanent, handlar det om att tillfälligt få utföra arbeten på annans mark för att sedan, när arbetena har avslutats, återlämna marken till ägaren utan inskränkningar i äganderätten. Exempel på åtgärder kan vara geofysiska mätningar och provgrävningar som underlag för att bedöma skredrisker eller rensningar av bäckfåror eller skogsdiken för att förhindra översvämningar.

För det andra kan ett förändrat klimat leda till att fler vägar och järnvägar skadas av naturhändelser. När ett skred påverkar en trafikanläggning så att det krävs mera omfattande arbeten för att återställa anläggningen kan arbeten behöva utföras utanför det väg- eller järnvägsområde där anläggningen behöver återställas.

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

Den nuvarande bestämmelsen om nyttjanderätt för byggande av tillfällig väg fanns redan i 1934 års lag om allmänna vägar och har sedan förts över till efterföljande lagstiftning. I förarbetena anges att det är viktigt att kunna upprätthålla trafiken även vid arbeten och risk för olyckor och att detta inte ska hindras av att en sakägare vägrar att upplåta nyttjanderätt till mark.[9] Några närmare kommentarer kring bestämmelsens avsedda tillämpning finns inte. Inte heller när motsvarande bestämmelse infördes i banlagen år 2013 fördes något resonemang om hur bestämmelsen skulle tillämpas.[10]

Vi har noterat att bestämmelsen i 36 § väglagen har tillämpats även för tillfälligt upplåtande av mark, utan att någon tillfällig väg har byggts, i situationer då trafikanläggningen inte går att använda. I brist på tydliga förarbeten får det åtminstone anses oklart om lagstiftningen vid en prövning efter överklagande ger stöd för tvångsvis tillträde på denna grund. Väglagen och banlagen ger alltså rätt att bygga en tillfällig väg eller järnväg på annans mark när en naturhändelse har inträffat, men ger däremot inte någon uttrycklig rätt att tillfälligt ta i anspråk den mark som behövs för att en befintlig trafikanläggning ska kunna återställas efter en sådan händelse. Inte heller ger väglagen eller banlagen stöd för att tillfälligt kunna ta i anspråk annans mark för att kunna utföra sådana förebyggande åtgärder som behövs för att förhindra skador på trafikanläggningen till följd av ras, skred, översvämning eller andra liknande orsaker. Enligt vår uppfattning är detta en brist i regelverket som bör åtgärdas så snart som möjligt.

Vi har inte identifierat några andra problem vid tillämpningen av de nuvarande bestämmelserna om tillfälligt marktillträde. Mot bakgrund av inriktningen på vårt uppdrag har vi inte heller undersökt om det finns något ytterligare generellt behov av sådana regler. Vi föreslår därför att den nuvarande processen för tillfälliga markupplåtelser, där den som ansvarar för trafikanläggningen – väghållningsmyndigheten respektive infrastrukturförvaltaren – ansöker om ett tidsbegränsat tillstånd och där länsstyrelsen fattar beslut som kan förenas med villkor, ska kunna användas även för de utvidgade ändamål vi nu har redovisat. Graden av intrång i äganderätten torde i dessa fall alltid vara mera begränsad än vad som följer av att en tillfällig väg eller järnväg dras över någons fastighet. Vi ser inte heller någon

[9] SOU 1932:21 s. 91.
[10] Prop. 2011/12:118 s. 132 och 171.

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

risk att det blir aktuellt med ansökningar utan att nyttan i form av säkerhet och framkomlighet överstiger kostnaden för de arbeten som motiverar marktillträdet. På samma sätt som det i dag kan uppstå situationer där olika alternativa vägdragningar för en tillfällig väg kan behöva framgå av en ansökan, kommer alternativa sätt att utföra arbeten för att förebygga risker eller återställa skador i vissa fall att behöva redovisas och motiveras. Vidare bör länsstyrelsen på samma sätt som i dag också höra åtminstone berörda markägare innan beslut fattas om tillfälligt tillträde i enlighet med reglerna i förvaltningslagen.

Något krav på innehållet i ansökan eller närmare reglering av länsstyrelsens handläggning av ärendena finns inte i dagens bestämmelser och vi anser att det inte heller är nödvändigt med det utvidgade tillämpningsområdet. I vägförordningen (2012:707) anges att länsstyrelsen ska underrätta väghållningsmyndigheten om beslut enligt bl.a. 36 § väglagen. Om väghållningsmyndigheten är kommunal, ska också Trafikverket underrättas om sådana beslut (6 kap. 7 § vägförordningen). Regleringen bör även gälla för de beslut om nyttjanderätt som vi föreslår och ett tillägg om detta bör därför göras i förordningen. Motsvarande bestämmelse för järnväg finns i förordningen (2012:708) om byggande av järnväg. Den förordningen innehåller en generell underrättelseskyldighet som innebär att vårt förslag kommer att omfattas av bestämmelsen (jfr 30 § förordningen om byggande av järnväg).

De föreslagna bestämmelserna är avgränsade till åtgärder som kräver tillfälligt tillträde till mark utanför ett i väg- eller järnvägsplan fastställt område efter det att vägen eller järnvägen har tagits i drift. Att tillträdet ska vara tillfälligt innebär att länsstyrelsen i sitt beslut ska tidsbegränsa det. Det kan handla om tidperioder som omfattar ett eller flera år, men ett beslut ska grundas på en ansökan som redovisar en tidplan och kan inte gälla tills vidare. Om det handlar om åtgärder som utgör ett led i att förändra den befintliga trafikanläggningens läge eller utformning permanent ska en ny väg- eller järnvägsplan upprättas. Det gäller också om det behövs större permanenta skyddszoner längs en viss sträcka.

Länsstyrelsens beslut avser rätten att tillfälligt ta mark i anspråk för i beslutet angivna arbeten. Om dessa innefattar exempelvis uppförande av byggnader eller åtgärder i vatten kan tillstånd även krävas enligt annan lagstiftning såsom plan- och bygglagen (2010:900) och miljöbalken. De undantag från förbud och krav på anmälan som finns

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

i miljöbalken för byggande av allmän väg eller byggande av järnväg är inte tillämpliga då verksamheten eller åtgärden inte anges i en fastställd vägplan eller järnvägsplan (7 kap. 11 a och 16 §§ och 12 kap. 6 a §).

Regeringen har i en proposition den 3 april 2025 lämnat förslag till lagändringar i bl.a. väglagen och banlagen för att förbättra och förtydliga genomförandet av MKB-direktivet.[11] Lagförslagen innebär delvis nya bestämmelser om samråd vid upprättande av väg- respektive järnvägsplan. Då våra förslag om nya bestämmelser om tillfällig nyttjanderätt till mark inte avser sådana projekt eller ändringar av sådana projekt som omfattas av MKB-direktivet, bedömer vi att de inte påverkas av de i propositionen föreslagna lagändringarna.

Vi föreslår att de nya möjligheterna till tillfälligt marktillträde förs in i väglagen respektive banlagen i nya paragrafer, och låter de nuvarande bestämmelserna om tillfällig väg respektive järnväg finnas kvar oförändrade. Vi har övervägt alternativet att inarbeta våra förslag som tillägg till nuvarande bestämmelser men funnit att det möter två problem. Det första är att behovet av tillfällig väg kan utlösas av att arbeten ska utföras på vägen eller järnvägen. Vi kan inte bedöma hur vanligt det är att bestämmelsen tillämpas på denna grund, men vi ser inte någon anledning till att utsläcka den möjligheten. Vi ser dock inte heller någon anledning till att sådana planerade arbeten motiverar marktillträde i utökad omfattning. Den andra svårigheten är att bestämmelserna i väglagen respektive banlagen är utformade på olika sätt. Det är därför svårt att göra tydliga tillägg med samma betydelse i båda lagarna på annat sätt än det vi valt.

De nuvarande bestämmelserna om nyttjanderätt för tillfällig väg eller järnväg innehåller en uppräkning av vad som ska vara orsaken till att den tillfälliga trafikanläggningen behövs. Enligt vår bedömning bör jordras och översvämningar täcka in de naturhändelser som kan behöva förebyggas eller orsaka skador som behöver åtgärdas. I stället för jordras använder vi dock den numera vedertagna uppdelningen i ras och skred. I nuvarande bestämmelse finns också ett utrymme för att medge tillfälligt tillträde till mark av andra orsaker, där vi inte hittat några exempel på tillämpning. Vi anser att även den nya bestämmelsen bör ge utrymme för andra orsaker men att dessa, när det gäller förebyggande arbeten, ska vara begränsade till liknande naturhändelser.

[11] Prop. 2024/25:153.

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

Den risk som ska förebyggas eller minskas ska dessutom vara betydande.

Vad gäller ersättning till markägare föreslår vi att nuvarande bestämmelser i respektive lag utvidgas till att omfatta även de skador som kan följa av att tillstånd beviljas med stöd av de nya bestämmelserna. Som vi redogjort för i avsnitt 2.1 bedömer vi att förslagen är förenliga med skyddet för egendomsskyddet i regeringsformen.

Det bör i sammanhanget framhållas att det liksom vid tillämpningen av dagens bestämmelser om tillfälligt marktillträde alltid finns möjlighet att sluta avtal med berörda fastighetsägare där villkor och ersättning regleras.

8.3 Öppna dagvattenanordningar ska omfattas av ledningsrättslagen

Förslag: Ledningsrätt ska kunna upplåtas även för diken och andra avloppsanordningar (öppna avloppsanordningar) för bortledande av dagvatten som ingår i en allmän va-anläggning.

I ett förändrat klimat med mer nederbörd uppstår behov av att öka kapaciteten i befintliga dagvattennät. Att hantera stora mängder dagvatten genom rörledningar och andra typer av tekniska anläggningar är ofta kostsamt. Vid nyanläggning finns därför ofta en strävan att fördröja vattnet i landskapet för att minska investeringsbehovet i sådana tekniska anläggningar. Det medför att det finns ett intresse av att i den byggda miljön anlägga dagvattendammar, bäckar och diken, som en integrerad del i ett dagvattennät. Vad gäller allmänna va-anläggningar är lagen (2006:412) om allmänna vattentjänster (vattentjänstlagen) teknikneutral och av förarbetena framgår att det är upp till va-huvudmannen att välja den tekniska lösning som är lämplig i det enskilda fallet vilket bl.a. innebär att dagvattenavledningen inte alltid behöver ske i slutna system.[12]

På orter där det befintliga nätet är framdraget med stöd av ledningsrätt enligt ledningsrättslagen (1973:1144) har vi noterat önskemål från va-huvudmännens sida att även kunna ta mark i anspråk för öppna avloppsanordningar med ledningsrätt, vilket i dag inte är möjligt.

[12] Prop. 2005/06:78 s. 65.

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

Ledningsrätt kan i dag ges för vatten- och avloppsledningar med fyra olika ändamål (2 § 3 ledningsrättslagen). De ledningar som omfattas är sådana som

a) ingår i en allmän va-anläggning,

b) förser ett samhälle med vatten eller därifrån bortför avloppsvatten eller annan orenlighet,

c) gagnar en näringsverksamhet eller kommunikationsanläggning av betydelse för riket eller en viss ort, eller

d) medför endast ringa intrång i jämförelse med nyttan och inte tillgodoser endast en enstaka fastighets husbehov.

Ledningsrättslagen tillkom för att skapa en ny möjlighet att få ta någon annans mark i anspråk vid sidan av servitut och nyttjanderättsavtal. Rättigheten skulle tillkomma ledningens innehavare och inte vara knuten till en viss fastighet, vilket är en förutsättning för servitut. Samtidigt skulle den ge officialservitutens eviga skydd och samma möjligheter till tillträde för skötsel och underhåll.

I förarbetena anges att som ledning får betraktas bl.a. metalltråd, kabel eller annan elektrisk ledare, slang, rör, avloppstrumma och kulvert. Av förarbetena framgår vidare att dike, kanal eller dylik anläggning bör falla utanför ledningsbegreppet och att ledningsrätt således inte kan medges om en sådan anordning används för bortledande av vatten.[13] Samtidigt inkluderades i ledningsbegreppet vissa tillbehör såsom transformatorer, pumpstationer och andra tillbehör. I förarbetena konstateras att vissa av de anordningar som utgör tillbehör till ledning kan medföra stort intrång på den fastighet där de inrättas men det ansågs inte lämpligt att införa några regler i syfte att maximera den upplåtbara arealen.

Mot bakgrund av vad som beskrivits ovan kan därmed konstateras att någon avgränsning till att ledningsrätt bara ska kunna tillämpas på egentliga ledningar placerade under jord eller i luften aldrig varit avsedd.

Ledningsrättslagens tillämpningsområde var föremål för överväganden i 2002 års ledningsrättsutredning.[14] I betänkandet resonerar utredaren om varför lagstiftaren valde tekniken med en relativt snäv

[13] Prop. 1973:157 s. 93 och 131.
[14] SOU 2004:7.

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

uppräkning av vad som ska anses vara ledningar, snarare än en bredare ansats.

> Det hade varit lätt att ansluta sig till expropriationslagens begrepp ”anläggning”, men då hade konsekvensen kanske blivit att också utrymme för tunnlar, timmerrännor och kanaler hade fått upplåtas med ledningsrätt. Frågan är om detta hade varit negativt för lagstiftningens tillämpning. En tänkbar förklaring kan emellertid ha varit att man önskade göra lagen särskilt klar och lätt att tillämpa. Det finns dock inte något stöd för ett sådant antagande i förarbetena.
>
> Enligt vår mening får behovet av en teknikoberoende lagstiftning samt utvecklingen i rättspraxis sägas tala för att den valda metoden för lagstiftning bör överges. Samtidigt råder det ingen tvekan om att en mera generell lagstiftningsmetod skulle kunna innebära bl.a. att tillämpningsområdet för ledningsrättslagen skulle utvidgas kraftigt och att lagen då skulle bli mycket lik expropriationslagen. Vår slutliga bedömning inom ramen för vårt arbete är därför att fördelarna med den nuvarande ordningen överväger dess nackdelar och att man därför inte bör överge den lagstiftningsteknik som har valts för ledningsrättslagen.[15]

I betänkandet föreslog utredaren flera utvidgningar i ledningsrättslagens tillämpningsområde, bl.a. i fråga om vissa andra anordningar än ledningar, som senare har genomförts. De utvidgningarna var svaret på en då utförd enkät där befintliga ledningsrättshavare tillfrågats om sina önskemål. Det fanns vid det tillfället inga önskemål om att vidga tillämpningsområdet till öppna avloppsanordningar, men som framgår ovan fanns det enligt utredaren sådant som talade för en bredare tillämpning.

Våra överväganden

Det är önskvärt att va-huvudmännen har goda förutsättningar att åstadkomma effektiva lösningar för att hantera de ökade dagvattenmängder som klimatförändringarna medför. Av det skälet förordar vi en utvidgning av ledningsrättslagen för att göra det lättare att etablera öppna dagvattenlösningar på annans mark och därigenom göra det lättare att skydda bebyggelsen mot dagvattenrelaterade översvämningsskador.

Vi har inom vår utredning inte gjort någon inventering av det bredare behovet av ändringar av ledningsrättslagens tillämpningsområde. Vi föreslår därför en begränsad utvidgning som gör det möj-

[15] Ibid. s. 80 och 81.

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

ligt att ta mark i anspråk för öppna avloppsanordningar för bortledande av *dagvatten*. Att vårt förslag är avgränsat till bortledande av dagvatten, och inte även avser tillhandahållande av vatten eller bortförande av andra former av avloppsvatten beror på att vi bedömer att det i de flesta situationer inte är möjligt med hänsyn till bl.a. miljö- och hälsoskyddslagstiftningen.

Någon entydig definition av dagvatten finns i dag inte i svensk lagstiftning. Utredningen om vattenfrågor i planläggning och byggande har i sitt betänkande gjort en analys av termen dagvatten och föreslagit att en definition införs i vattentjänstlagen och plan- och bygglagen (2010:900).[16] Vi anser att om en definition av dagvatten införs i dessa lagar bör den användas även i ledningsrättslagen. Vi ansluter oss därför till den tidigare utredningens förslag till definition, dvs. att dagvatten är regn- eller smältvatten som inte tränger ned i marken eller som avrinner på markyta eller konstruktion. Skulle förändringar göras av definitionen i den fortsatta beredningen av de båda betänkandena bör det få genomslag i samtliga lagar.

De öppna avloppsanordningar som vårt förslag omfattar ska *bortleda* dagvatten. Vi använder oss av begreppet bortleda då det är detta begrepp som används i vattentjänstlagen i fråga om dagvatten. Med öppna avloppsanordningar för bortledande av dagvatten avses anordningar som samlar upp och leder dagvatten till ett vattendrag, en reningsanläggning eller en plats där vattnet kan infiltrera i marken. De kan också sammanbinda två rörledningar som bortleder dagvatten. I likhet med vad som gäller för övriga ledningar kan även nödvändiga anordningar som pumpstationer och andra tillbehör ingå i ledningsrätten (3 § ledningsrättslagen). Exempel på sådana tillbehör är reningsverk, pumpar eller infiltrationsbäddar som behövs för att ta hand om dagvattnet.[17] Motsatsvis omfattas inte diken eller andra öppna anläggningar som leder (om) bäckar, åar eller sjövatten av förslaget och inte heller diken för markavvattning. Vi inser att öppna anläggningar som inte tätas mot marken i någon omfattning också tar in markvatten och infiltrerar till omgivande mark, beroende på hur vattenmättad marken är. Med hänsyn till att allmänna dagvattenanläggningar redan i dag utförs som öppna lösningar är detta ett känt förhållande och gränsdragningen mellan bortledande av avlopps-

[16] SOU 2023:72 s. 599.
[17] I NJA 1982 s. 700 ansågs en avslamningsanläggning utgöra tillbehör till en avloppsledning.

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

vatten, i det här fallet dagvatten, och markavvattning, förändras inte genom den föreslagna ändringen av ledningsrättslagen.

Vårt förslag är utvecklat med utgångspunkt från ett problem som huvudmän för allmänna va-anläggningar har presenterat för oss. Vi lämnar därför ett förslag som är avgränsat till situationer när dagvatten bortleds inom en sådan anläggning. Den befintliga bestämmelsen om ledningsrätt för vatten- och avloppsledningar, som vårt förslag ansluter till omfattar också tre andra situationer (2 § 3 b–d). Det handlar för det första om samhällen där det inte beslutats om något verksamhetsområde, för det andra om situationer när ledningarna ska vara till gagn för en näringsverksamhet eller kommunikationsanläggning av betydelse för riket eller en viss ort och för det tredje om situationer när en ledning medför endast ringa intrång i jämförelse med nyttan och inte tillgodoser endast en enstaka fastighets husbehov. I det första av dessa fall uppfattar vi att en utvidgning av möjligheten att ta mark i anspråk för att bortleda dagvatten i ytläge skulle vara av samma betydelse som inom ett verksamhetsområde för allmänna vattentjänster. För de två andra fallen torde det vara mycket ovanligt att beviljade ledningsrätter avser bortledande av dagvatten. Behovet av att bortleda dagvatten från vägar och järnvägar, som är typiska exempel på kommunikationsanläggningar av betydelse, hanteras i första hand i väg- och järnvägsplaner, men behovet av bortledande av vatten i samband med byggande av allmän väg var ett av motiven till att punkten infördes i lagstiftningen.[18] Vad gäller ledningsrätt beviljad med stöd av bestämmelsen om ringa intrång, kan konstateras att bestämmelsen alltsedan lagens införande haft karaktären av att vara avsedd att göra det möjligt att hantera oförutsedda situationer, där det annars föreligger förutsättningar att ta mark i anspråk med stöd av expropriationslagen (1972:719). Motsvarande bestämmelse infördes samtidigt även för andra ledningar än vatten- och avloppsledningar.[19]

Vi har övervägt att låta vårt förslag omfatta ett eller flera av de ändamål som i dag kan motivera ledningsrätt för vatten- och avloppsledningar, med motivet att valet mellan rörförläggning och öppen anläggning inte heller i andra fall bör styras av möjligheterna att få marktillträde. Vi väljer dock att begränsa förslaget för att underlätta för klimatanpassningsåtgärder av de allmänna va-anläggningarna då

[18] Prop. 1973:57 s. 93.
[19] Prop. 1973:57.

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

det är i detta sammanhang som ledningsrättslagens begränsningar beskrivits som ett hinder.

Att utvidga tillämpningen av en lagstiftning som medger tvångsvis tillträde till mark innebär ett ingrepp i egendomsskyddet (2 kap. 15 § regeringsformen). Den förändring vi föreslår öppnar inte några nya ändamål eller motiv för att ta enskild mark i anspråk. Samma angelägna allmänna intressen som ligger till grund för nuvarande rätt att genom markförlagda rör bortleda dagvatten, dvs. miljö- och hälsoskydd, ligger till grund för behovet att bortleda dagvatten i öppna avloppsanordningar. Vidare ska samma behovs- och lämplighetsprövning som för ledningsrätt i övrigt tillämpas även för de öppna avloppsanordningarna och detsamma gäller för rätten till ersättning (6–10 och 13 §§ ledningsrättslagen). Det innebär bl.a. att ledningsrätt inte får upplåtas, om ändamålet lämpligen bör tillgodoses på annat sätt eller olägenheterna av upplåtelsen från allmän eller enskild synpunkt överväger de fördelar som kan vinnas genom den (6 §). Därtill får ledningsrätt inte upplåtas i strid med en detaljplan eller områdesbestämmelser, även om små avvikelser får göras (8 §). I fråga om ersättning är ledningsrättshavaren skyldig att ersätta fastighetsägaren och en innehavare av särskild rätt för intrång och annan skada som orsakas av ledningsrättsupplåtelsen. Vid bedömningen av ersättningen ska bestämmelserna i 4 kap. expropriationslagen tillämpas (13 § ledningsrättslagen).

Vi bedömer mot denna bakgrund, särskilt som utvidgningen avgränsas till anordningar som ingår i en allmän va-anläggning, att den föreslagna utökningen av möjligheterna att upplåta ledningsrätt är proportionerlig. Med ett förändrat klimat kommer befintliga va-anläggningar att behöva byggas ut för att upprätthålla sin funktion. Behov av att ta annans mark i anspråk för nya anläggningar eller för att öka kapaciteten i befintliga, kommer att uppträda oftare än i dag, oberoende av den föreslagna ändringen.

Med detta sagt så konkurrerar en anordning i ytläge med annan markanvändning på ett annat sätt än en rörförlagd lösning genom att ta större yta i marknivå i anspråk. En sådan anordning förutsätter vanligtvis även tillträde för underhåll med tätare intervaller jämfört med rörförlagda ledningar. Den allmänna behovs- och lämplighetsprövningen som alltid ska göras tillsammans med ersättningsreglerna i det fall markanvändningen inskränks utgör ett skydd för ägande-

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

rätten och bör förhindra en utveckling där öppna avloppsanordningar mera allmänt ersätter rör.

När nya lösningar behövs för att hantera dagvatten som ett led i utbyggnaden av ett område kommer möjligheterna att infoga öppna anordningar i byggd miljö ofta prövas i en detaljplaneprocess. Det är i sådana sammanhang också aktuellt att pröva olika kombinationer av markförlagda och öppna anläggningar med hänsyn till hur de påverkar annan markanvändning. Vårt förslag medger att ledningsrätt upplåts vid ett tillfälle med olika lösningar för olika delsträckor. Erfarenheterna från hur delar av elektriska ledningsnät placerade på marken har lokaliserats, liksom att senare tillägg placerats på allmänna platser, visar att eventuella markanvändningskonflikter är möjliga att hantera.

Lagtekniskt föreslår vi att diken och andra avloppsanordningar för bortledande av dagvatten som ingår i en allmän va-anläggning ska jämställas med ledningar vid tillämpningen av ledningsrättslagen. Det är samma konstruktion som finns i nuvarande 2 § andra stycket för vissa anordningar som ingår i ett elektroniskt kommunikationsnät för allmänt ändamål, där exempelvis basstationer för mobiltelefoni ska anses som ledning.

Vi kan sammanfattningsvis konstatera att klimatförändringarna utlöser nya behov av att kunna ta annans mark i anspråk för att olika allmänna intressen ska kunna tillgodoses. Att delar av dagvattenanläggningar kan utföras i ytläge gör det möjligt att hantera större vattenmängder på ett ändamålsenligt sätt och kan i många fall vara en effektiv lösning. Förslaget att det ska vara möjligt att få marktillträde för öppna dagvattenlösningar med stöd av ledningsrätt innebär att denna typ av lösningar kan prövas med samma juridiska verktyg som rörförlagda lösningar.

8.4 Dagvattensystemets kapacitet ska regleras i lag

Förslag: Det ska framgå av vattentjänstlagen att en allmän va-anläggning ska anses tillgodose skäliga anspråk på säkerhet om den kan leda bort dagvattenflöden motsvarande minst ett tioårsregn.

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

En mycket stor andel av skadorna på byggnader i samband med skyfall är resultatet av att vatten trängt in via de rör som är avsedda att leda bort dagvatten eller en kombination av dagvatten och spillvatten. Kapaciteten i ett dagvattensystem är typiskt sett en funktion av dimensionerna på de ledningar och andra anordningar som ingår. När vattenmängderna är så stora att ledningen är helt full kan ett s.k. baktryck uppstå vilket innebär att vattnet tränger tillbaka i ledningen och slutligen ut ur densamma. Om den lägst belägna punkten är en anslutning inne i en källare, kommer denna att fyllas med vatten till dess att regnet avtagit, vattenflödet i röret minskat och trycket därmed upphört.

Av lagen (2006:412) om allmänna vattentjänster (vattentjänstlagen) följer att en allmän va-anläggning ska ordnas och drivas så att den uppfyller de krav som kan ställas med hänsyn till skyddet för människors hälsa och miljön och med hänsyn till intresset av en god hushållning med naturresurser (10 § första stycket). En va-anläggning ska vidare vara försedd med de ledningar och andra anordningar som behövs för att den ska fylla sitt ändamål och tillgodose skäliga anspråk på säkerhet (13 § första stycket). Vägdiken, rännstenar, rännstensbrunnar eller ledningar som förbinder rännstensbrunnar med den allmänna va-anläggningen omfattas inte (13 § andra stycket). Kraven på ordnandet av den allmänna va-anläggningen är utformade som funktionskrav och några närmare föreskrifter om hur den allmänna va-anläggningen ska vara utformad finns inte. Branschorganisationen Svenskt Vatten har tagit fram riktlinjer och rekommendationer för den allmänna va-anläggningens utformning och funktion vilka i praxis har lagts till grund för bedömningen om huruvida kraven på anläggningens funktion uppfyllts. Den praxis som finns om vad som anses utgöra skäliga anspråk på säkerhet har främst handlat om huvudmannens skadeståndsansvar för översvämningar. I en dom från Högsta domstolen 1991 slogs fast att avloppsnät bör anordnas och skötas så att de mest utsatta fastigheterna statistiskt sett inte löper risk att drabbas av översvämningar med kortare återkomsttid än tio år.[20]

Va-huvudmannens skadeståndsskyldighet finns reglerad i 45 § vattentjänstlagen. Där framgår att huvudmannen ska ersätta en översvämningsskada på en fastighet inom den allmänna va-anläggningens verksamhetsområde, om huvudmannen har åsidosatt en skyldighet

[20] NJA 1991 s. 580.

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

enligt lagen eller föreskrifter som meddelats med stöd av lagen och åsidosättandet har medfört att vatten som är avsett att tillhandahållas eller ledas bort genom huvudmannens va-anläggning ytledes eller på annat sätt trängt in på fastigheten. Några andra särskilda sanktionsbestämmelser kopplade till att va-anläggningen är underdimensionerad finns inte i vattentjänstlagen.

Tvister om sådana frågor som regleras i vattentjänstlagen prövas av mark- och miljödomstolen (53 §). Kommunens, huvudmannens och användarnas rättigheter och skyldigheter prövas som huvudregel genom att någon av dem väcker talan i domstolen. En sådan talan kan, beroende på vad saken gäller, avse såväl fullgörelse som fastställelse.[21] I ett mål om fullgörelse kan mark- och miljödomstolen förelägga en part att fullgöra en prestation, exempelvis att betala en avgift. Ett mål om fastställelse handlar om att domstolen ska slå fast om ett visst rättsförhållande föreligger eller inte, exempelvis en fastighetsägares rätt att använda en allmän va-anläggning. Mark- och miljödomstolen kan förena ett föreläggande med vite (54 §).

Våra överväganden

Vi uppfattar att det i dag finns en gemensam uppfattning bland de som arbetar med va-frågor om att en allmän dagvattenanläggning ska kunna bortleda vatten motsvarande ett tioårsregn. Det finns två skäl till att vi bedömer att det som för närvarande är en etablerad uppfattning bör framgå direkt av lagen.

Vårt första skäl hänger samman med det vi tidigare redovisat om att det upplevs som ett problem att det saknas nationella normer som grund för klimatanpassningsåtgärder (avsnitt 6.1.1). Avsaknaden av en norm gör att det blir svårare för parter att komma överens och det blir osäkrare för den som vill vidta en åtgärd att förutse hur domstolen kommer att bedöma en tvist eller ett ärende om tillåtlighet eller dispens. En tydlig norm skulle göra att fler vågar agera. För allmänna dagvattenanläggningars kapacitet finns i praxis en norm som är välkänd för alla som dimensionerar dagvattensystem och reglerar översvämningsskador. Om den också blir tydliggjord för andra, ökar deras benägenhet att agera. En kommunpolitiker som vill skydda sina invånare mot översvämningar har nytta av att veta

[21] Prop. 2005/06:78 s. 109.

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

att lagkravet på den va-anläggning som han eller hon ansvarar för motsvarar ett tioårsregn för att själv kunna formulera en rimlig ambitionsnivå och kunna kommunicera detta till medlemmarna i kommunen. En fastighetsägare som vill skydda sin egendom får på samma sätt ett begripligt mått på vilken typ av händelse som dagvattennätet är tänkt att hantera och att flöden därutöver kan kräva egna insatser.

Vårt andra skäl är att separera frågan om vad som i vattentjänstlagens mening utgör skäliga anspråk på säkerhet i fråga om dagvattensystemets kapacitet, från frågan om hur ett dagvattensystem faktiskt bör utformas vid nyanläggning. Sedan avgörandet i Högsta domstolen 1991 har Svenskt Vatten tagit fram nya vägledningar, och kan förväntas göra det även i framtiden.[22] Det är ett vägledande arbete riktat till de egna medlemmarna som även i fortsättningen kommer att ha betydelse för att i enskilda tvister bedöma om en dagvattenanläggning är lämpligt utformad för att möta krav på t.ex. driftsäkerhet. Även hur kapaciteten i ett dagvattensystem mäts och beräknas kan utvecklas genom vägledning. Samtidigt kan frågan om hur ett tioårsregn ska definieras komma att utvecklas utanför tillämpningen på va-området, som ett led i att ta fram nationella riktlinjer för hur klimatrelaterade risker ska bedömas.

Vårt förslag kan ge intryck av att vi försöker göra en tidigare tolkningsbar och därmed flexibel bestämmelse statisk i förhållande till klimatförändringar. Det är emellertid inte fallet. Klimatförändringarna medför att nederbörden förväntas öka och därmed kommer även behovet av att kunna hantera dagvatten förändras. Genom att använda begreppet tioårsregn i lagen skapas en dynamik där va-huvudmannen behöver anpassa anläggningen till vad som enligt klimatprognoser kommer att utgöra ett tioårsregn i framtiden. Det skapar en integrerad anpassning av klimatanpassningsfrågorna i det dagliga arbetet och ersätter dagens dynamik där kravnivåer förändras i ett samspel mellan vägledningar från Svenskt Vatten och vägledande domar.

Utredningen om vattenfrågor vid planläggning och byggande gjorde i sitt betänkande vissa uttalanden om vilka krav som bör kunna ställas på den allmänna va-anläggningens kapacitet.

> Mot bakgrund av att sådan infrastruktur som behövs för bebyggelse, exempelvis va-anläggningar, ska kunna användas över längre tid samtidigt som klimatförändringarna gör att skyfallen kommer allt tätare, gör vi bedömningen att en återkomsttid för skyfallet på upp till 20 år

[22] Den senaste vägledningen heter P110 – Avledning av dag-, drän- och spillvatten, reviderad 2019.

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

> är rimligt att kräva att den allmänna va-anläggningen ska klara vid planläggning för ny bebyggelse. I befintlig bebyggelse bedömer vi att en återkomsttid för skyfallet på upp till 10 år är rimligt att kräva att den allmänna va-anläggningen ska klara utan att förelägganden om hantering av dagvatten på enskild tomt ska behöva beslutas. Samtidigt får det anses rimligt att kommunen vid sin planering av förebyggande åtgärder – både i en plan enligt plan- och bygglagen och vattentjänstplanen – bör utgå från en återkomsttid för skyfallet på minst 100 år. För ännu kraftigare skyfall, med längre återkomststid än 100 år, är det inte rimligt att någon – inte ens kommunen – i normalfallet ska behöva ansvara för förebyggande planering och hantering av dagvattnet. Vid planering för byggande av viss samhällsviktig verksamhet, exempelvis sjukhus, eller för byggande av verksamheter med höga säkerhetskrav, såsom exempelvis ett kärnkraftverk, kan kommunen dock behöva räkna på en ännu längre återkomsttid av nederbörden än 100 år.[23]

Utredningen föreslog inga ändringar i vattentjänstlagen med anledning av sina ovan återgivna bedömningar. Citatet är hämtat ur ett sammanhang där utredningen argumenterar för i vilka situationer det bör vara möjligt att förelägga fastighetsägare att vidta åtgärder på sin fastighet för att minska tillflödet av dagvatten till va-anläggningen. Det är dock möjligt att tolka utredningen som att vad som ska krävas för att anläggningen ska fylla sitt ändamål och tillgodose skäliga anspråk på säkerhet ska skilja sig åt för olika användare inom ett verksamhetsområde. En sådan förändring är förstås möjlig, men kan innebära stora konsekvenser eftersom en allmän dagvattenanläggning i många fall är ett sammanhängande system, där vatten leds samman, fördröjs och fördelas tills det – med eller utan föregående rening – lämnar systemet i en recipient. Någon punkt i ett sådant system har den lägsta kapaciteten att bortleda dagvatten, och det är mot den punkten som dagens krav på anläggningen riktas, med eller utan vår föreslagna förändring. Ett nytt detaljplaneområde kan anslutas till det befintliga systemet på olika platser där det tar emot och avbördar vatten från områden ovanför och nedanför i dagvattensystemet. Om systemet i nytillkommande delar ska leverera en dagvattentjänst med högre kapacitet påverkar det i praktiken även omgivande områden. Vi är därför inte beredda att föreslå en sådan förändring.

Att mera allmänt höja kravet på vilka flöden en dagvattenanläggning bör kunna bortleda för att fylla sitt ändamål och tillgodose skäliga anspråk på säkerhet är förstås möjligt utan att få de effekter

[23] SOU 2023:72 s. 675 och 676.

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

vi nyss beskrivit. Vi bedömer dock att de investeringar som krävs för att va-systemen i Sverige ska uppfylla dagens krav på att bortleda ett tioårsregn och att upprätthålla denna förmåga även när detta innebär större vattenmängder i ett förändrat klimat, redan i sig utgör en stor utmaning. Att ställa ett allmänt högre krav skulle också kunna utlösa investeringsbehov på platser där klimatförändringarna innebär att intervallen mellan intensiva skyfall förväntas bli längre eller regnmängderna förväntas minska.

Vi kan notera att det i propositionen till nuvarande lagstiftning angavs att det inte fanns något behov av en precisering i lagtext av kravet på att anläggningen ska tillgodose skäliga anspråk på säkerhet. Det bedömdes vidare utifrån den rättspraxis som utbildats inte vara möjligt att fastslå generella normer som var lämpliga för lagtext.[24] Som vi funnit ovan är det dock i dag en etablerad uppfattning att den allmänna dagvattenanläggningen ska kunna ta hand om ett tioårsregn. Vi bedömer vidare att det är möjligt att utifrån den praxis som bildats i lagtext ange ett krav för den mängd dagvatten som systemet ska kunna omhänderta. Vi har inte funnit motsvarande skäl för att i andra avseenden i författning precisera vilka anordningar som anläggningen ska vara försedd med eller hur anläggningen ska vara utformad.

Frågor om va-huvudmannen och användarnas rättigheter och skyldigheter kan prövas som stämningsmål i mark- och miljödomstol. Vad gäller frågan om huruvida en allmän va-anläggning tillgodoser skäliga anspråk på säkerhet så har denna, såvitt vi har kunnat finna, inte prövats annat än i mål om skadestånd för översvämningsskador. Det kan inte uteslutas att frågan om va-huvudmannen uppfyller kraven i 13 § vattentjänstlagen även skulle kunna prövas utan att en översvämningsskada uppstått. Detta torde i så fall vara möjligt redan genom nuvarande lagstiftning och vi bedömer därför att den föreslagna kodifieringen av praxis inte innebär några nya krav för va-huvudmannen.

Syftet med den föreslagna lagändringen är att underlätta beslutsfattandet för de som står i begrepp att vidta åtgärder för att begränsa konsekvenserna av skyfall, dvs. kommuner och fastighetsägare. Vi förväntar oss att det kommer att leda till fler kontakter mellan dessa och va-huvudmannen, som kommer att behöva vara tydligare både med vilken kapacitet dagvattensystemet har i dag, och vilka eventu-

[24] Prop. 2005/06:78 s. 64.

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

ella planer som finns på att utvidga kapaciteten. Allt detta är både önskvärt och rimligt för att göra det möjligt att på ett lämpligt sätt dimensionera klimatanpassningsanläggningar utanför va-systemet.

Att föra in begreppet tioårsregn i lagstiftningen ska inte misstolkas som att det utgör en gräns för vilken kapacitet dagvattensystemet får dimensioneras för vid ny- och ombyggnad för att kunna finansieras via va-avgiften. Ändringen är endast ett förtydligande av vad som utgör den lägsta godtagbara nivån för att anläggningen ska anses tillgodose skäliga anspråk på säkerhet. Därigenom förtydligas vilka krav va-huvudmannen behöver uppfylla och vad fastighetsägaren kan förvänta sig.

Våra bedömningar i fråga om vilka klimatanpassningsåtgärder som kan finansieras med va-avgifter återfinns i avsnitt 12.1.

8.5 Va-huvudmannen ska lämna uppgifter om dagvattensystemets kapacitet

Förslag: På begäran av en fastighetsägare inom ett verksamhetsområde som avser att vidta en åtgärd för att förebygga eller minska risken för skada på sin fastighet till följd av översvämningar ska va-huvudmannen lämna uppgifter om vilken mängd dagvatten den allmänna va-anläggningen kan bortleda från fastigheten.

Många klimatanpassningsåtgärder kan förväntas ske på initiativ av enskilda fastighetsägare i syfte att skydda den egna egendomen. Det är av intresse inte bara för den enskilde utan också för omgivningen och för kommunens klimatanpassningsarbete att sådana åtgärder genomförs med tillgång till bästa möjliga kunskapsunderlag. När det handlar om skydd mot översvämning är uppgifter om dagvattensystemets kapacitet för att leda bort dagvatten i anslutning till den egna fastigheten ett sådant underlag, som va-huvudmannen har tillgång till. Vi föreslår i avsnitt 8.10 att byggnadsnämnden ska vara skyldiga att tillhandahålla visst annat underlag till den som avser att vidta en klimatanpassningsåtgärd på sin fastighet.

Va-huvudmannen är den som äger den allmänna va-anläggningen och ansvarar för att ordna de ledningar och andra anordningar som behövs för att bl.a. den allmänna dagvattenanläggningen ska fylla sitt ändamål och tillgodose skäliga anspråk på säkerhet (2 och 13 §§ lagen

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

[2006:412] om allmänna vattentjänster, vattentjänstlagen). I fråga om uppgifter om den allmänna va-anläggningen följer av förvaltningslagen (2017:900) en allmän serviceskyldighet som bl.a. innebär att myndigheten ska lämna den enskilde sådan hjälp att han eller hon kan ta till vara sina intressen (6 §). Hjälpen ska ges i den utsträckning som är lämplig med hänsyn till frågans art, den enskildes behov av hjälp och myndighetens verksamhet. Skyldigheten gäller för förvaltningsmyndigheter och inte för kommunal verksamhet som bedrivs i bolagsform.[25]

Uppgifter om allmänna va-anläggningar kan av flera skäl omfattas av sekretess såsom skydd för säkerhets- och bevakningsåtgärd i 18 kap. 8 § offentlighets- och sekretesslagen eller analys-, planerings- eller förberedelseverksamhet avseende fredstida kriser i 18 kap. 13 § i samma lag. Tillhandahållande av allmänna vattentjänster enligt vattentjänstlagen kan ske inte bara i kommunal regi utan även genom kommunala bolag eller kommunalförbund. Kommunala bolag och kommunalförbund är inte myndigheter men jämställs i fråga om offentlighet och sekretess med en myndighet i de fall kommunen ensam eller tillsammans med annan kommun har ett rättsligt bestämmande inflytande över bolaget eller förbundet (2 kap. 3 § offentlighets- och sekretesslagen).

Våra överväganden

Den som avser att vidta en åtgärd för att minska risken för översvämning bör enligt vår uppfattning ha rätt att få tillgång till uppgifter om dagvattensystemets kapacitet för att leda bort dagvatten i anslutning till den egna fastigheten. Hur påtaglig översvämningsrisken är eller om den kan härledas till dagvattensystemet bör inte påverka möjligheten att få ta del av uppgifterna. Ur fastighetsägarens perspektiv handlar det om att få ett underlag för att kunna utforma lämpliga åtgärder i ett läge där orsakssambanden inte är uppenbara. Vatten som tränger in i byggnaden i samband med snösmältning kan föranleda tätning och dränering runt källaren eller att markprofilen på tomten ändras.

Det är va- huvudmannen som ansvarar för ordnandet och driften av den allmänna va-anläggningen och därför är den som har tillgång

[25] Prop. 2016/17:180 s. 26.

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

till uppgifterna och kunskapen om anläggningens funktion. Va-huvudmannen kan, men behöver inte vara, en egen juridisk person, skild från kommunen, som annars skulle kunna tillhandahålla uppgiften tillsammans med annat underlag som de enskilde behöver. Uppgifterna bör därför lämnas av va-huvudmannen. Det är vidare lämpligt att den sekretessprövning som behöver göras vid utlämnandet görs av den som ansvarar för va-anläggningens funktion.

I vattentjänstlagen finns i dag ingen bestämmelse som preciserar den serviceskyldighet som följer av förvaltningslagen och som gäller för förvaltningsmyndigheter. Det gör att en ny bestämmelse kan uppfattas på olika sätt beroende på vilken kontakt va-huvudmannen i dagsläget har med de som är anslutna till anläggningen. Enligt vår uppfattning är det fördelaktigt att förslaget innebär att va-huvudmannen behöver ta ställning både till hur information görs tillgänglig för enskilda fastighetsägare i relation till mera generell information och ansvaret för att kvalitetssäkra uppgifter om den egna anläggningen.

Eftersom vattentjänstlagen reglerar förhållandet mellan huvudmannen och fastighetsägare inom ett verksamhetsområde för allmänna vattentjänster bör den tänkta möjligheten att få en uppgift om dagvattensystemets kapacitet vara avgränsad till fastigheter inom det verksamhetsområde som den allmänna va-anläggningen betjänar.

Den uppgift som va-huvudmannen bör vara skyldig att tillhandahålla är ett värde på kapaciteten hos det befintliga systemet uttryckt som nederbörd av en viss intensitet, dvs. ett x-årsregn. Det är en uppgift som va-huvudmannen förväntas ha tillgång till som en del av bedömningen av hur va-anläggningen ska fungera vid en ökad belastning på grund av skyfall, som ska ingå i kommunens vattentjänstplan (6 b § andra stycket). Om uppgiften bygger på vissa antaganden eller är försedd med osäkerhetsintervall bör detta framgå. I sådana fall kan det vara lämpligt att lämna uppgiften skriftligt för att undvika missförstånd, men formen för tillhandahållande bör inte regleras.

Uppgifter om allmänna va-anläggningar kan av flera skäl omfattas av sekretess och befintliga uppgifter om dagvattensystemets kapacitet kan därför finnas i dokument eller databaser som det är olämpligt att lämna ut. Den föreslagna bestämmelsen är inte sekretessbrytande utan möjligheten att lämna ut de aktuella uppgifterna måste föregås av en sedvanlig sekretessprövning. Vi bedömer dock att det generellt

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

bör vara möjligt att lämna en uppgift om dagvattensystemets kapacitet vid den aktuella fastigheten i en form som inte riskerar det intresse som skyddas av sekretessen. Det ska betonas att va-huvudmannen inte kommer att ha någon skyldighet att med anledning av den föreslagna bestämmelsen besvara frågor om konsekvenser vid olika väderhändelser eller på annat sätt ta ställning till de åtgärder fastighetsägaren avser att vidta.

Vi föreslår inte någon möjlighet för va-huvudmannen att ta ut en separat avgift för att lämna begärda uppgifter. Skyldigheten att lämna dessa uppgifter blir en del av uppdraget att driva och förvalta va-anläggningen och kan ingå i underlaget för beräkning av va-avgiften.

Syftet med den föreslagna bestämmelsen är att underlätta för den fastighetsägare som vill vidta en åtgärd för att skydda sin fastighet från skador på grund av översvämningar. En konsekvens av den föreslagna skyldigheten kan dock vara att va-huvudmannen får kännedom om planerade åtgärder som kan komma att påverka va-anläggningens funktion, t.ex. om tillrinningen av dagvatten från fastigheten kan förväntas öka väsentligt. Utredningen om vattenfrågor vid planläggning och byggande har lämnat förslag till ändringar i vattentjänstlagen som innebär utökade möjligheter för kommunen att förelägga fastighetsägare att vidta åtgärder för att minska belastningen av dagvatten på den allmänna va-anläggningen.[26] Om utredningens förslag genomförs i denna del bör även möjligheten för kommunen att villkora utformningen av fastighetsägares tilltänkta klimatanpassningsåtgärder, som påverkar va-anläggningen negativt, övervägas. Oavsett detta kan kommunen initiera samordning med kommunala planerade åtgärder eller genom rådgivning påverka utformningen av den önskade åtgärden så att den inte medför att riskerna ökar på någon annan plats.

[26] SOU 2023:72, förslaget till ny 22 a § i vattentjänstlagen.

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

8.6 Kommunen ska i översiktsplanen redovisa vilka klimatanpassningsåtgärder kommunen avser att initiera

Förslag: Av översiktsplanen ska framgå inom vilka områden kommunen avser att ta initiativ till fysiska åtgärder för att skydda mot risken för skador på den byggda miljön som kan följa av klimatrelaterade översvämningar, ras, skred och erosion. Redovisningen ska ta skälig hänsyn till de bedömningar om klimatrelaterade risker som kommunen ska göra i planer och program enligt annan författning.

För att fastighetsägare ska ha möjlighet att bedöma vilka risker de själva behöver förebygga är en förutsättning att kommunen är tydlig med var den tänker ta initiativ till förebyggande åtgärder. Något sådant uttryckligt krav på kommunerna finns inte i dag. Även för en kommuns eget arbete med att hantera klimatrelaterade risker är det en fördel att kommunen tydliggör var sådana risker bör mötas med fysiska åtgärder som tar mark i anspråk.

Enligt gällande lagstiftning ska kommunen i översiktsplanen ge sin syn på risken för skador på den byggda miljön som kan följa av översvämning, ras, skred och erosion som är klimatrelaterade samt på hur den identifierade risken för sådana skador kan minska eller upphöra (3 kap. 5 § första stycket 4 plan- och bygglagen [2010:900], PBL). Kravet infördes efter förslag från den tidigare Klimatanpassningsutredningen från 2017.[27] Hur kravet tillämpas framgår av de översiktsplaner som beslutas senast under innevarande mandatperiod, dvs. senast innan valet år 2026. Det är med andra ord en ny och för vissa kommuner oprövad lagstiftning.

Såväl Klimatanpassningsutredningen i sitt betänkande som regeringen i sin proposition[28] ger uttryck för att kravet på kommunerna är tudelat. Det handlar dels om att göra en riskbedömning, dels om att ta ställning till hur de identifierade riskerna ska hanteras. Vad gäller underlaget för beskrivningen av riskerna hänvisas i förarbetena till befintligt underlag som tillhandahålls av statliga myndigheter, samt

[27] SOU 2017:42.
[28] Prop. 2017/18:163 s. 10 f.

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

till Boverkets vägledning.[29] När det gäller utformningen av ställningstagandet om hur riskerna ska minska eller upphöra beskrivs det i betänkandet som en del av en strategi för genomförande av åtgärder, medan propositionen inte ger någon tydlig vägledning. Inte heller Boverket ger något svar på hur ställningstagandet ska redovisas i översiktsplanen.

Det finns kommuner som tydligt redovisar sina ställningstaganden i översiktsplanen. Malmös strategi för kustskydd, som införlivats i översiktsplanen, är ett exempel. I många andra översiktsplaner är ställningstagandet inte lika lätt att utläsa. Utan att exemplifiera kan det bero på att ett ställningstagande som innebär att fysiska åtgärder ska genomföras kan kräva mer underlag, medan ett ställningstagande som innebär att inga åtgärder anses nödvändiga för att skydda allmänna intressen uppfattas som ett ställningstagande som inte behöver redovisas. Ett ställningstagande som innebär att identifierade risker ska hanteras genom ökad organisatorisk beredskap inom t.ex. räddningstjänsten kommer kanske inte heller till uttryck i en översiktsplan, vars huvudsyfte är att redovisa användningen av mark- och vattenområden.

Vår uppfattning är att det finns ett stort värde i att det av översiktsplanen framgår var kommunen bedömer att det behöver vidtas fysiska åtgärder för att mer varaktigt skydda befintlig eller planerad markanvändning mot naturhändelser med negativa konsekvenser. En sådan redovisning skulle göra det tydligt för kommuninvånarna vad de kan förvänta sig. Det gäller speciellt för de fastighetsägare som berörs av de riskbedömningar som redovisas i översiktsplanen och som behöver ta ställning till om de själva bör initiera några fysiska åtgärder. Ett krav på redovisning skulle också göra det tydligare för de politiska beslutsfattarna att det bör vara ett aktivt val att inte vidta några fysiska åtgärder. Vi föreslår därför att det krav på redovisning som infördes i PBL år 2018 kompletteras så att det utmynnar i ett tydligt krav på redovisning av var kommunen anser att riskerna bör mötas med förebyggande fysiska åtgärder.

Översiktsplanen är inte den enda möjliga platsen för ett kommunalt ställningstagande till hur klimatrisker ska hanteras. I åtminstone tre andra lagar ska sådana risker behandlas och i samtliga fall

[29] Jfr bl.a. Boverkets vägledning om bedömning av klimatrelaterade risker: https://www.boverket.se/sv/PBL-kunskapsbanken/planering/oversiktsplan/allmanna-intressen/hansyn/miljo_klimat/klimatrisker/bedom/, nedladdad 2025-04-09.

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

finns det krav på att en riskbedömning ska komma till uttryck i ett dokument som också behandlar andra risker. De aktuella dokumenten är handlingsprogrammet för förebyggande verksamhet och för räddningstjänst enligt 3 kap. 3 och 8 §§ lagen (2003:778) om skydd mot olyckor (LSO), planen för hantering av extraordinära händelser enligt 2 kap. 3 § lagen (2006:544) om kommuners och regioners åtgärder inför och vid extraordinära händelser i fredstid och höjd beredskap (LEH) och vattentjänstplanen enligt 6 a § lagen (2006:412) om allmänna vattentjänster (vattentjänstlagen). Dokumentens innehåll beskrivs närmare i avsnitt 3.1.10. Vi har övervägt att föreslå ett nytt femte dokument där kommunens ställningstaganden till klimatrelaterade risker kan samlas, men vi kan samtidigt konstatera att det inte är fler dokument med beslutsunderlag som kommer leda till att fler åtgärder genomförs. Eftersom vår utredning är inriktad på fysiska åtgärder som ska ge ett varaktigt skydd – och som därmed tar mark eller vatten i anspråk – anser vi att det är naturligt att koppla det avsedda redovisningskravet till översiktsplanen, vilket är det av de redan existerande dokumenten som behandlar frågor om markanvändning.

Närmare om vad som bör framgå av översiktsplanen

Den nuvarande bestämmelsen i 3 kap. 5 § första stycket 4 PBL infördes så sent som 2018. Vi anser därför att de avgränsningar som då gjordes – till risker för skador på den byggda miljön som kan följa av översvämning, ras, skred och erosion som är klimatrelaterade – inte bör ändras för att undvika att kommuner behöver göra en ny riskvärdering med nya ingångsvärden. Avgränsningen hindrar naturligtvis inte att en kommun även kan behandla andra klimatrelaterade naturhändelser och risker utanför den byggda miljön i översiktsplanen, t.ex. hur skogsbränder kan påverka bebyggelse eller hur översvämningar och torka kan innebära förändrade förutsättningar för jordbruket eller skyddsvärd natur.

Vi menar dock att det är angeläget att förtydliga kraven på kommunens redovisning av hur den identifierade risken för skador kan minska eller upphöra. Som vi tidigare redogjort för finns det en stor bredd i hur en kommun kan hantera risker i samhället och det finns inget krav på att riskerna ska förebyggas genom någon form av åt-

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

gärd som tar mark och vatten i anspråk och som av det skälet bör avspeglas i en fysisk plan. Om kommunen däremot gör bedömningen att sådana åtgärder bör genomföras anser vi att det bör framgå av översiktsplanen. Vårt förslag innebär i likhet med vad som framgår av förarbetena till dagens lagstiftning – och med hänsyn till översiktsplanens karaktär – att det inte kan förväntas någon exakt eller detaljerad redovisning av vilken åtgärd som ska vidtas, hur anläggningen kommer att utformas eller hur åtgärden ska finansieras. Det som behöver framgå är vilken risk som ska minska eller upphöra, dvs. vilken naturhändelse åtgärden avser att skydda emot och vilken befintlig eller planerad markanvändning den ska möjliggöra.

Grunddragen i fråga om den avsedda användningen av mark- och vattenområden ska enligt PBL framgå av en karta (3 kap. 3 §). Möjligheten att grafiskt illustrera åtgärder på plankartan begränsas numera inte av kartskalan, eftersom nya översiktsplaner tas fram i ett digitalt format som går att variera i skala. Ibland kan det emellertid finnas skäl att avstå från att redovisa en åtgärd på plankartan, t.ex. om det är osäkert var en åtgärd bör sättas in eller med vilken utbredning på marken den bör utföras. Samtidigt underlättar en grafisk illustration för medborgarnas förståelse av planen.

De fysiska åtgärder som ska redovisas handlar om åtgärder som kommunen avser att initiera. Med detta uttryck avser vi både sådana åtgärder som kommunen avser att utföra i egen regi, åtgärder som kommunen utför gemensamt med fastighetsägare i samband med nyexploatering och åtgärder som bör utföras gemensamt av en grupp fastighetsägare men där kommunen, om fastighetsägarna inte själva tar initiativ till åtgärden, kan komma att ta initiativ till en gemensamhetsanläggning, jfr 18 § anläggningslagen (1973:1149).

När det gäller vilket tidsperspektiv kommunen bör anlägga i planeringen föreslår vi ingen förändring jämfört med vad som är avsett med dagens bestämmelser. I förarbetena anges att bedömningen i översiktsplanen bör omfatta inte bara klimateffekter som kan förväntas uppstå i närtid, utan även klimateffekter som kan förväntas i ett längre perspektiv.[30] Med ledning av de överväganden som gjordes av Översiktplaneutredningen innebär det att kommunen bör redovisa åtminstone sådana åtgärder man avser att ta initiativ till inom 10–20 år.[31]

[30] Prop. 2017/18:163 s. 13.
[31] SOU 2018:46 s. 201.

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

Kommunen ska ta skälig hänsyn till bedömningar som görs enligt annan lagstiftning

Som framgått ovan finns, vid sidan av PBL, krav på att en kommun ska göra bedömningar av risker kopplade till olika naturhändelser i enlighet med tre andra lagar. Det handlar för det första om vattentjänstlagen, där risker förknippade med skyfall ska bedömas, för det andra om LSO, där vissa naturhändelser ingår i begreppet olyckor, och för det tredje om LEH, där risker och hot för naturolyckor bör analyseras. Resultatet av dessa riskbedömningar bör utmynna i ställningstaganden om investeringar, resursfördelning, organisatoriska förändringar, m.m. Vår bedömning är att det finns flera skäl till att bedömningarna som görs med stöd av de fyra lagarna bör hänga ihop.

Ett första skäl är att de antaganden som görs om framtida klimatförändringar – och därmed även av sannolikheten för att olika naturhändelser ska inträffa – bör vara desamma, oavsett i vilket syfte analysen görs. Som vi tidigare beskrivit finns det inget nationellt ställningstagande till vilket klimatscenario som ska användas, vilket innebär en frihet för kommunerna att göra olika val. Däremot bör en kommun inte samtidigt utgå från olika klimatscenarion vid ställningstaganden enligt olika lagar. Gör kommunen bedömningen att havet kommer att stiga 80 centimeter på hundra år är det ett ingångsvärde för att bedöma konsekvenserna, oavsett om det gäller va-anläggningens funktion, behovet av resurser för räddningstjänsten eller vad som utgör en lämplig markanvändning.

Ett andra skäl är att samma klimatantaganden också gör det möjligt att göra samma bedömningar av konsekvenserna. Även om lagarna tillämpas av användare med olika befattningar inom kommunen så är de skyddsvärda objekten och funktionerna till stor del desamma. Om vägar, järnvägar och viktiga samhällsfunktioner görs obrukbara är det ett problem som kan och bör beskrivas på samma sätt, förutsatt att det alls behöver beskrivas. Genom att samordna framtagandet av riskbedömningarna bör det vara möjligt att göra arbetet effektivare.

Ett tredje skäl till att arbetet ska hänga ihop är att de politiker som ska ta ställning till de förslag som följer av bedömningarna ges ett bättre underlag för beslut. Vi kan med utgångspunkt i vårt förslag om att översiktsplanen ska redovisa var risker ska förebyggas med fysiska åtgärder, konstatera att ett sådant ställningstagande minskar behovet av resurser för att hantera konsekvenserna av samma natur-

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

händelse. Denna typ av slutsats är i princip bara möjlig om de olika beslutsunderlagen bygger på samma antaganden om risker och skyddsbehov.

Ett fjärde skäl som kan vara nog så viktigt är att om bedömningarna i olika kommunala dokument bygger på samma underlag blir det lättare att kommunicera klimatrisker gentemot medborgarna på ett samordnat och trovärdigt sätt. För den enskilda är det kommunens bedömning av risken för t.ex. skred som är intressant, inte om det är beredskapssamordnarens eller översiktsplanerarens bedömning.

De skäl som redovisats för att bedömningar som görs i olika lagar bör hänga ihop innebär inte att det är samma risker som ska värderas i samma tidsperspektiv enligt de olika lagarna. Varje dokument, översiktsplanen inräknad, kan också vara utformat så att olika framtidsscenarier belyses. Någon fullständig samordning av arbetet är därför inte möjlig. Det bör i sammanhanget också betonas att kommunens beslut om att vidta en viss åtgärd även kan bygga på annat än de lagreglerade underlag som har nämnts ovan.

Vi föreslår inga ändringar i de bestämmelser som styr riskvärderingen eller redovisningen i de andra lagarna, som gäller vid sidan av PBL. Även om en organisatorisk och tidsmässig samordning kan tyckas önskvärd finns det i verkligheten en begränsning i möjligheterna att hålla ihop processer som i många fall ska bedrivas över kommungränser och samordnas med helt andra beslutsprocesser inom kommunen. Vårt förslag innebär att det i PBL ställs krav på att det som redovisas i översiktsplanen om klimatrisker och var dessa bör förebyggas genom fysiska åtgärder ska ta skälig hänsyn till de bedömningar och analyser som gjorts i enlighet med de tre andra lagarna och föreskrifter som meddelats med stöd av dessa. Den relativt öppna formuleringen avspeglar det vi redovisat om att någon fullständig samordning inte är möjlig och att det inte finns någon hierarki mellan planen för hantering av extraordinära händelser enligt LEH, handlingsprogrammet enligt LSO, vattentjänstplanen enligt vattentjänstlagen och översiktsplanen i PBL. När ett nytt dokument tas fram eller uppdateras är det naturligt att kommunens bedömningar utgår från senast tillgängliga kunskap om klimatförändringarna. Enligt LEH och LSO har Myndigheten för samhällsskydd och beredskap en föreskriftsrätt och myndigheten kan därigenom ange metoder som ska tillämpas vid riskvärdering. Något motsvarande bemyndigande finns inte i PBL eller vattentjänst-

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

lagen. Enligt vår uppfattning bör ändringar i föreskrifter enligt annan lagstiftning inte automatiskt få genomslag vid tillämpningen av PBL.

Med en klok tillämpning av de nyss nämnda lagarna och en lokalt anpassad samordning ser vi framför oss en utveckling där riskvärderingar, som utmynnar i att fysiska förebyggande åtgärder bör genomföras, görs synliga genom beslut om översiktsplaner, samtidigt som andra åtgärder, t.ex. att etablera övervaknings- och larmsystem, kommer att framgå av andra beslutsdokument.

Förslaget i relation till pågående lagstiftningsprocesser

I september 2024 lämnade Utredningen om kommuners och regioners beredskap betänkandet Kommuners och regioners grundläggande beredskap inför kris och krig.[32] I betänkandet föreslås en ny lag om kommuners och regioners grundläggande beredskap inför fredstida krissituationer och höjd beredskap samt tillhörande förordning som ska ersätta nuvarande LEH. Enligt lagförslaget ska kommunen för varje ny mandatperiod anta en övergripande plan för sin planering och sina förberedande åtgärder inför fredstida krissituationer och höjd beredskap. Planen ska särskilt innehålla de mål och verksamhetsinriktningar som behövs för att kommunen ska ha den grundläggande verksamhetsförmåga som avses i den nya lagen. Planen ska ändras när det behövs på grund av väsentligen förändrade förhållanden (2 kap. 8 §). Om förslaget i betänkandet genomförs bedömer vi att det är de bedömningar om klimatrelaterade risker som görs i denna plan som kommunen i redovisningen i översiktsplanen ska ta hänsyn till.

I november 2024 redovisade Va-beredskapsutredningen sitt betänkande Ökad va-beredskap.[33] I betänkandet föreslås ett tillägg i 6 b § vattentjänstlagen som reglerar innehållet i vattentjänstplanen som kommunen ska ta fram (enligt 6 a §). Tillägget innebär att kravet på vattentjänstplanens innehåll utökas så att planen, utöver kommunens bedömning av vilka åtgärder som behöver vidtas för att de allmänna va-anläggningarna ska fungera vid en ökad belastning på grund av skyfall, även ska innehålla andra åtgärder som behöver vidtas för att anläggningarna ska fungera i ett förändrat klimat. Änd-

[32] SOU 2024:65.
[33] SOU 2024:82.

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

ringen innebär att även exempelvis de problem med minskad tillgång till grundvatten eller ett minskat vattenflöde som kan bli effekten av torka ska bedömas. Vi bedömer att våra förslag om vad som ska redovisas i översiktsplanen inte påverkas av det föreslagna tillägget om vattentjänstplanens innehåll.

Regeringen har nyligen beslutat en lagrådsremiss med förslag till nytt regelverk för bygglov[34] Där föreslås att en ny fjärde punkt införs i 3 kap. 5 § PBL vilket medför att nuvarande fjärde punkten om klimatrelaterade risker i stället blir femte punkten. Vi bedömer att våra förslag om vad som ska redovisas i översiktsplanen inte i sak påverkas av förslagen i lagrådsremissen.

8.7 Markreservat för klimatanpassningsanläggningar ska kunna införas i en detaljplan

Förslag: Kommunen ska i en detaljplan kunna bestämma markreservat för en klimatanpassningsanläggning som behövs för allmänna ändamål. Huvudmannen för anläggningen ska vara skyldig att på fastighetsägarens begäran förvärva nyttjanderätt eller annan särskild rätt i den omfattning som behövs för ändamålet.

Vi bedömer att det är av stort värde att de detaljplaner som tas fram kan utformas så att de även fungerar i ett förändrat klimat. Vi har under utredningsarbetet mött olika önskemål om att kunna utforma planer, såväl nya som redan antagna, så att planen gör det möjligt att ta hänsyn till klimatförändringarna. När det gäller nya planer efterfrågas framför allt möjligheten att införa bestämmelser som gör det möjligt att på sikt bygga vallar till skydd mot översvämning eller att kunna vidta andra skyddsåtgärder som föranleds av klimatförändringarna, men där det inte finns något behov av att genomföra åtgärderna under planens genomförandetid (i praktiken fem till femton år efter planens antagande, se 4 kap. 21 § plan- och bygglagen [2010:900], PBL). Att behovet av åtgärden kan ligga långt fram i tiden innebär att det i många fall inte kommer att vara lämpligt att reglera markanvändningen med stöd av bestämmelserna om tillfällig användning (4 kap. 26–29 §§ PBL). Mot denna bakgrund har

[34] Lagrådsremiss Ett nytt regelverk för bygglov, 20 februari 2025.

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

vi specifikt tittat på möjligheten att reglera ett senare utförande av skyddsåtgärder som föranleds av att klimatet förändras.

När det handlar om att skapa utrymme i planen för sådana skyddsåtgärder som tillgodoser enskilda ändamål finns redan i dag möjlighet att i planen reservera utrymme för gemensamhetsanläggningar. Däremot finns ingen möjlighet att på kvartersmark reservera mark för skyddsåtgärder som behövs för att tillgodose allmänna ändamål.

I en detaljplan kan områden reserveras för ett antal i lagen uppräknade allmänna ändamål, s.k. markreservat (4 kap. 6 § PBL). Det handlar om trafik- och väganläggningar, energianläggningar och anordningar för elektroniska kommunikationsnät och ledningar som behövs för allmänna ändamål. Uttrycket allmänna ändamål säger, förutom vad gäller trafik- och väganläggningar, inget om huvudmannaskapet – det kan handla om anläggningar och ledningar som anläggs och förvaltas av enskilda eller offentligt ägda bolag, så länge de tillfredsställer annat än enbart enskilda ändamål.

Markreservat innebär en begränsning i hur marken får användas genom att bl.a. bygglov inte får ges för en åtgärd som hindrar utnyttjandet av markreservatet. Enligt den vägledning som Boverket lämnar kan markreservat användas både för befintliga och framtida ändamål.[35] Ett markreservat innebär inte automatiskt en rätt att ta marken i anspråk för den avsedda anläggningen. Ianspråktagandet förutsätter att den som vill utföra anläggningen först förvärvar rätt till marktillträde genom avtal eller i form av t.ex. ledningsrätt eller servitut. Möjligheterna att bedöma hur stort intrånget är och rätten till ersättning för markägaren är kopplad till dessa beslut. Fastighetsägaren har i vissa fall möjlighet att begära att huvudmannen för en allmän ledning eller en allmän trafikanläggning förvärvar nyttjanderätt eller annan särskild rätt till marken (14 kap. 18 § PBL).

Eftersom en bestämmelse om markreservat innebär en begränsning av markens användning ska dess placering bedömas noggrant, så att planen inte medför en onödig inskränkning för fastighetsägaren. Bestämmelser om markreservat kan därför inte anges allmänt utan läget och avgränsningen måste preciseras. Om det redan när detaljplanen tas fram står klart vilket utrymme markreservatet kräver i höjdled kan det vara en fördel att avgränsa även denna utbredning, så att utrymmet som annars hade haft en begränsning på sig kan ut-

[35] https://www.boverket.se/sv/PBL-kunskapsbanken/planering/detaljplan/planbestammelser/egenskapsbestammelser_/markreservat-allman/, nedladdad 2025-04-09.

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

nyttjas till andra lämpliga anläggningar eller ändamål. Det är endast lämpligt att använda markreservat om det på ett rimligt sätt kan kombineras med den huvudsakliga markanvändning som är angiven i detaljplanen.

Våra överväganden

Vi har identifierat två typer av situationer där markreservat skulle kunna utgöra ett sätt att skapa förutsättningar för framtida klimatanpassningsåtgärder som behövs för att tillgodose allmänna ändamål. Den första handlar om de fall när det finns en vilja att i detaljplanen reglera tillkomsten av ett översvämningsskydd, typiskt sett i form av en vall. Redan i dag är det möjligt att i planen lokalisera vallen och redovisa hur den ska utföras – den kan placeras såväl inom allmän plats som kvartersmark. I många fall är det dock förutsett att det i framtiden, sannolikt efter planens genomförandetid, kommer att behövas en påbyggnad på vallen som gör att den tar ett större utrymme på marken i anspråk. Genom att i planen avsätta ett ytterligare område som ett markreservat skapas därmed förutsättningar för att senare kunna bygga den högre vallen. På motsvarande sätt skulle ett markreservat kunna användas för att säkerställa att kommunen någon gång i framtiden har möjlighet att anlägga ett översvämningsskydd på mark som enligt planen ska utgöra kvartersmark för exempelvis bostäder, men där marken såväl före som efter anläggandet av skyddet ska kunna användas som tomtmark.

Den andra situationen handlar om de fall när ett obebyggt område inom detaljplanen behöver utformas för att kunna svämmas över i händelse av skyfall. Området kan exempelvis vara planlagt för idrottsändamål, park eller utgöra en låglänt del av bostadstomter. För att förhindra att området tas i anspråk för bebyggelse eller på annat sätt ändras så att kapaciteten att ta omhand vatten minskar, skulle ett markreservat kunna användas.

En utbyggnad av skyddsvallar kommer ofta att innebära ett mer omfattande intrång än det som följer av exempelvis underjordiska ledningar, vilket kan vara ett skäl som kan anses tala för att det inte lämpligt göra det möjligt att införa markreservat för klimatanpassningsanläggningar. I vissa situationer kan marken behöva lösas in den dag markreservatet ska tas i anspråk, och i sådana fall kan det

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

därför finnas skäl att redan från början planlägga marken som allmän plats. I andra fall kan behovet av åtgärder ligga långt fram i tiden och platsen som sådan kanske även med den högre vallen kan och bör brukas för enskilt ändamål, samtidigt som det kan vara önskvärt att utforma planen så att ansvaret för att vallen kommer till stånd kan ligga kvar på kommunen. Behovet av att kunna hantera olika planeringssituationer på ett ändamålsenligt sätt talar enligt vår mening för att det finns goda skäl för att göra det möjligt att i detaljplaner införa markreservat för klimatanpassningsanläggningar, trots det intrång som genomförandet av åtgärden i vissa fall kan innebära. Vi anser att det är fullt möjligt att förena ett översvämningsskydd med den övriga markanvändningen. Översvämningsskydd kan utformas så att de integreras i den byggda miljön på många olika sätt. Om det inte bedöms vara möjligt att förena den tillåtna markanvändningen med ett översvämningsskydd krävs sannolikt en ny detaljplan den dagen skyddet ska byggas ut. Då kan ett förbud mot att bebygga området i den nu aktuella planen vara lämpligare.

Att använda markreservat för att skapa utrymme för sällsynta översvämningar i framtiden kan synas långsökt. De nuvarande bestämmelserna om markreservat för trafikanläggningar har dock åtminstone ett delvis liknande syfte. Markreservat för att lägga upp snö som inte ryms inom vägområdet är ett av de ursprungliga syftena. Ett sådant markreservat säkerställs genom servitut till förmån för den kommunala fastighet där gatan ligger. På motsvarande sätt skulle en framtida avsänkning av marken inom en del av planområdet för att fördröja avrinning kunna säkerställas.

Markreservat innebär inte något absolut hinder mot att marken tas i anspråk av markägaren. Upplag och enklare byggnader kan, med eller utan bygglov, placeras inom reservatet, men kan då behöva flyttas den dag det tas i anspråk. I anslutning till en- och tvåbostadshus får komplementbostadshus, s.k. attefallshus, vanligtvis uppföras utan bygglov och i strid med en detaljplan (9 kap. 4 a § och 10 kap. 2 § PBL). Sådana komplementbostadshus kan vara svåra att flytta, och det finns därför anledning att noga överväga lämpligheten av att använda markreservat inom kvartersmark planerad för en- och tvåbostadshus. Det gäller även för de utvidgade möjligheter vi nu föreslår. Vi kan samtidigt konstatera att det redan i dag är möjligt att i en detaljplan införa olämpliga kombinationer av planbestämmelser och att vårt

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

förslag i detta avseende inte innebär någon principiell skillnad mot nuvarande regleringsmöjligheter i 4 kap. PBL.

Vi föreslår således att den nuvarande bestämmelsen om markreservat för allmänna ändamål i 4 kap. 6 § PBL utvidgas till att också omfatta anläggningar för klimatanpassning. Begreppet kan synas oprecist, men som framgår av praxis och Boverkets vägledning måste ändamålet med reservatet preciseras i planen. Så länge reservatet motiveras av ett behov av skyddsåtgärder som kommer att uppkomma vid ett förändrat klimat, bör det rymmas inom den föreslagna lydelsen.

Vi har övervägt att avgränsa bestämmelsen till risker som kan följa av översvämning, ras, skred och erosion som den nuvarande regleringen om klimatrelaterade risker i översiktsplanen är avgränsad till (jfr 3 kap. 5 § första stycket 4 PBL). Till skillnad från vad som gäller för översiktsplanen är beslut om markreservat dock något som en kommun kan välja att tillämpa i enskilda fall. Bestämmelsen behöver göra det möjligt för kommunen att reglera förhållandena på platsen vilken kan innefatta aspekter som inte har varit möjliga eller funnits anledning att uppmärksamma i översiktsplanen. Om ett reservat för en anläggning för att skydda mot exempelvis torka skulle bedömas vara till fördel vid planläggningen vill vi att detta ska vara möjligt.

I fråga om vad som utgör en anläggning framgår av förarbetena att termen anläggning anses täcka de flesta konstruktioner i samhället.[36]

På samma sätt som för allmänna ledningar och allmänna trafikanläggningar anser vi att den som ska vara huvudman för en klimatanpassningsanläggning bör vara skyldig att på fastighetsägarens begäran förvärva nyttjanderätt eller annan särskild rätt i den omfattning som behövs för ändamålet. Förutom att det är en rimlig utgångspunkt med hänsyn till den enskilde fastighetsägarens intressen ger det kommunen en ytterligare anledning att överväga om ändamålet med reservaten verkligen kan uppnås utan att omöjliggöra den i planen angivna användningen. Det innebär att även den bestämmelse som ger fastighetsägaren möjlighet att kräva ett förvärv, dvs. 14 kap. 18 § PBL, bör ändras.

[36] Prop. 2009/10:170 s. 144.

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

8.8 Möjligheten att villkora bygglov med en anläggning för klimatanpassning utökas

Förslag: Möjligheten att i en detaljplan villkora att lov eller startbesked endast får ges efter att en viss anläggning har kommit till stånd utökas på så sätt att villkor även kan avse en anläggning för skydd eller säkerhet.

Att i en detaljplan överlämna åt exploatören att vidta vissa åtgärder innan planområdet kan bebyggas är ett vanligt sätt att genomföra detaljplaner. Ett sätt att säkerställa att åtgärderna kommer till stånd är att i planen ange att åtgärderna är ett villkor för att bygglov, rivningslov, marklov eller startbesked ska kunna ges. I det följande lämnar vi ett förslag som ger kommunen större möjligheter att införa villkor som förutsätter att en anläggning för skydd eller säkerhet har kommit till stånd.

Anläggningar för klimatanpassning

I 4 kap. 14 § plan- och bygglagen (2010:900), PBL, finns bestämmelser om att kommunen i en detaljplan får ange att lov eller startbesked för en åtgärd som innebär en väsentlig ändring av markens användning endast får ges under vissa förutsättningar. Paragrafen innehåller en uttömmande uppräkning av de villkor som kommunen kan ställa. Enligt den första punkten kan kommunen införa villkor som innebär att en viss anläggning för trafik, energi- eller vattenförsörjning eller avlopp, som kommunen inte ska vara huvudman för, ska ha kommit till stånd. Bestämmelsen infördes i PBL oförändrad från den äldre plan- och bygglagen (1987:10), ÄPBL, och hade sin förebild i den tidigare byggnadslagen (1947:385). Uppräkningen av anläggningar för trafik, vatten och avlopp utvidgades i och med införandet av ÄPBL till att också omfatta energianläggningar, som då antogs bli vanligare att anlägga i form av gemensamhetsanläggningar. Ofta tillämpas bestämmelsen när någon av de uppräknade anläggningarna behövs för att tillgodose ett gemensamt behov och det inte är nödvändigt att kommunen ska vara huvudman för anläggningen. Att kommunen ska kunna tillämpa motsvarande synsätt på en anläggning som avser att skydda flera fastigheter gemensamt, t.ex. ett

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

översvämningsskydd i form av en vall, är ett önskemål som framförts till oss.

I den fjärde punkten i 4 kap. 14 § PBL anges att kommunen kan villkora lov eller startbesked med att markens lämplighet för bebyggande har säkerställts genom att en markförorening har avhjälpts eller en skydds- eller säkerhetsåtgärd har vidtagits på tomten. Möjligheten att villkora bygglov med att en skydds- eller säkerhetsåtgärd har vidtagits infördes i samband med att nuvarande PBL trädde i kraft. Syftet med den nya regleringen var att bättre integrera ett förebyggande klimatanpassningsarbete i den fysiska planeringen och att behandla åtgärder för klimatanpassning både i samband med upprättandet av en detaljplan och vid bygglovsprövningen.[37]

Av propositionen framgår att skydds- och säkerhetsåtgärderna är sådana som avser att motverka olyckor, översvämning och erosion. Det förutsätts att de villkorade åtgärderna är så preciserade och effektbeskrivna att det står klart att de är genomförbara och leder till att marken blir lämplig att bebygga.[38] Att åtgärden ska kunna genomföras på tomten bygger enligt senare förarbeten på synsättet att ägaren till tomten behöver ha rådighet över de åtgärder som måste vidtas, eftersom byggherren annars kan hamna i ett läge där denne inte kan utnyttja byggrätten.[39]

Våra överväganden

I många sammanhang kommer en klimatanpassningsåtgärd att behöva utformas och genomföras på ett sätt så att flera fastigheter får nytta av den, om syftet med åtgärden ska kunna uppnås. Exempelvis kan det i praktiken vara meningslöst att uppföra en vall för att skydda mot översvämning på en låglänt villatomt, om vallen inte även omfattar de angränsande tomterna. Den nuvarande begränsningen att en skydds- eller säkerhetsåtgärd måste kunna vidtas på den egna tomten får således stor betydelse för kommunens möjlighet att införa sådana villkor.

I det fall åtgärden ska utföras på allmän platsmark krävs inga villkor så länge kommunen är huvudman för den allmänna platsen. När huvudmannaskapet är enskilt, och utbyggnaden av gemensamma

[37] Prop. 2009/10:170 s. 208.
[38] Ibid. s. 209.
[39] Prop. 2013/14:126 s. 194.

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

anläggningar således sker i enskild regi, anser vi att kommunen behöver kunna villkora byggrätten med att en sådan anläggning som avser att skydda bebyggelsen mot naturhändelser ska vara utbyggd för att bygglov ska kunna ges – även i de fall åtgärden behöver kunna vidtas utanför den egna tomten.

Införandet av den nu gällande bestämmelsen i 4 kap. 14 § 4 PBL, som alltså innebär att bygglov kan villkoras av att en skydds- eller säkerhetsåtgärd har vidtagits på tomten, gjordes av samma skäl som ligger till grund för vårt förslag, dvs. klimatanpassning. Vi anser därför att det är lämpligt att använda samma begrepp när vi nu föreslår att villkoret även ska kunna avse sådana anläggningar som kommunen, om den vore huvudman för allmänna platser, hade utfört. Både punkten 1 och punkten 4 i den aktuella paragrafen kommer därmed att omfatta det vi kallar för klimatanpassningsåtgärder.

Vårt förslag innebär att den första och den fjärde punkten i viss mån kommer att överlappa varandra. Vi har därför övervägt om det finns anledning att ta bort skydds- och säkerhetsåtgärderna från den fjärde punkten. Vi kan dock konstatera att bestämmelserna har olika syften. Skillnaden mellan de båda punkterna är att den första punkten avser sådana anläggningar som behöver komma till stånd för att tillgodose gemensamma behov för hela eller delar av planområdet, typiskt sett i form av en eller flera gemensamhetsanläggningar förvaltade av en samfällighetsförening, medan den fjärde punkten i stället avser sådana åtgärder som en enskild fastighetsägare har rådighet över och kan genomföra på egen hand. En annan skillnad är att den första punkten avser anläggningar som kräver ett fortlöpande ansvar för förvaltningen, medan den fjärde punkten även kan avse en ren engångsåtgärd. Enligt vår bedömning finns det således skäl att behålla den nuvarande regleringsmöjligheten i den fjärde punkten.

Utredningen om Vattenfrågor vid planläggning och byggande lämnade i betänkandet En enklare hantering av vattenfrågor vid planläggning och byggande förslag till ändringar i 4 kap. 14 § PBL.[40] Förslaget innebär bl.a. att paragrafens första punkt även ska omfatta anläggningar för dagvattenhantering. Vi bedömer att vårt förslag att den första punkten även ska omfatta en anläggning för skydd eller säkerhet inte står i strid med utredningens förslag men att det, vid ett eventuellt införande, kan övervägas om begreppen bör samordnas.

[40] SOU 2023:72 s. 637 f.

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

8.9 Kommunen ska ändra eller upphäva detaljplaner som medför för stora risker

Förslag: Om det i en detaljplan vars genomförandetid gått ut finns kvartersmark som inte har bebyggts på ett sätt som i huvudsak följer av planen, och det finns en betydande risk för skador om marken bebyggs enligt planen och risken är en följd av klimatrelaterade översvämningar, ras, skred eller erosion, ska en kommun ändra eller upphäva detaljplanen i den delen.

Kravet på att ändra eller upphäva en detaljplan ska tillämpas efter en övergångstid.

I många äldre detaljplaner finns det byggrätter som inte är lämpligt utformade i förhållande till de risker som klimatförändringarna medför, inte minst när det gäller risken för översvämning. Ett problem som presenterats för utredningen är att befintliga byggrätter ligger kvar och att byggnadsnämnden inte kan neka bygglov förutsatt att den sökta åtgärden är förenlig med planen, trots att platsen numera är olämplig att bebygga med hänsyn till risken för negativa naturhändelser. Fastigheter med sådana byggrätter blir också föremål för omsättning och pantsättning trots att de med förändrade klimatförutsättningar inte längre är lämpliga att använda.

Problemet, så som vi uppfattat det, är tudelat. Det handlar dels om att människor köper fastigheter för att bygga ett hus, men där det senare visar sig att risker, typiskt sett risken för översvämning, gör att banker inte vill finansiera nyproduktion. Det handlar dels om kommuner som inte agerar för att ändra de detaljplaner som innehåller olämpliga byggrätter eftersom det är tids- och resurskrävande att ändra planen. Om planändringen inte ger ett tillskott av byggrätter finns inte heller någon som kommunen kan debitera kostnaderna för planarbetet.

Även den tidigare Klimatanpassningsutredningen från 2017 uppmärksammade problemet med olämpligt utformade byggrätter i gällande detaljplaner. Utredningen föreslog att en ansökan om bygglov efter genomförandetidens utgång alltid skulle få avslås, om det finns en uppenbar risk för skador på fastigheten eller byggnadsverket på grund av översvämning, ras, skred eller erosion.[41] Flera remissin-

[41] SOU 2017:42 s. 349 ff.

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

stanser var kritiska mot förslaget, bl.a. eftersom förslaget innebar att byggrätten i befintliga detaljplaner skulle urholkas. Förslaget har inte lett till lagstiftning.[42]

Enligt plan- och bygglagen (2010:900), PBL, har byggnadsnämnden en skyldighet att ta de initiativ som behövs i frågor om planläggning, byggande och fastighetsbildning (12 kap. 2 § 2 PBL). Samtidigt är det en kommunal angelägenhet att planera mark och vatten, (1 kap. 2 §, det s.k. kommunala planmonopolet). Byggnadsnämndens skyldighet att ta initiativ innebär därmed inte en skyldighet för en kommun att anta, ändra eller upphäva en detaljplan. En detaljplan ger en s.k. byggrätt som innebär att bygglov ska beviljas för en åtgärd som medges i planen. Så länge detaljplanen gäller är den rättsligt bindande i frågor om bl.a. bygglov. En gällande detaljplan inklusive dess planbestämmelser ska således tillämpas tills den ersätts av en ny plan, oavsett om planen kan uppfattas som gammal och inaktuell.[43] En detaljplan gäller till dess den ändras eller upphävs (4 kap. 38 §). De rättigheter som har uppkommit genom en detaljplan hindrar dock inte att planen ändras eller upphävs efter genomförandetidens utgång (4 kap. 40 §). Fastighetsägaren har då ingen rätt till ersättning för outnyttjade byggrätter.

Våra överväganden

Den tidigare Klimatanpassningsutredningen identifierade samma problem som vi, och lämnade också exempel på när kommuner initierat planändringar med hänsyn till ökande översvämningsrisker.[44] Utredaren övervägde att införa ett krav på kommuner att ompröva detaljplaner men fann att argumenten då talade för en annan prioritering.

> Utredningen har övervägt om det bör införas en skyldighet för kommunerna att ompröva detaljplaner som avser riskfylld mark. Från kommunalt håll har anförts att en sådan skyldighet skulle vara orimlig, eftersom den skulle medföra ett mycket stort merarbete för kommunerna för vilket resurser saknas. Det finns inom varje kommun ett mycket stort antal detaljplaner. Utredningen menar att det på sikt måste till en omprövning av äldre riskfyllda detaljplaner. Eftersom många kommuner inte ens påbörjat sitt analysarbete är det i nuläget omöjligt att bedöma

[42] Prop. 2017/18:163 s. 22.
[43] Se t.ex. Mark- och miljööverdomstolens avgörande MÖD 2012:43.
[44] SOU 2017:42 s. 155 och 156.

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

> omfattningen av detta arbete. I stället bör nu enligt utredningens uppfattning fokus ligga på det omfattande analysarbete i översiktsplanen som krävs och resurser användas till detta. Om detta inte leder till en frivillig omprövning av äldre detaljplaner bör lagstiftning om obligatorisk omprövning övervägas på nytt i ett senare skede.[45]

Klimatanpassningsutredningen föreslog även en skyldighet för kommunerna att i översiktsplanen ta ställning till vissa klimatrelaterade risker. Förslaget ledde till lagändringar som trädde i kraft den 1 augusti 2018 och som, mot bakgrund av övergångsbestämmelserna, i och med innevarande mandatperiod har fått fullt genomslag (jfr nuvarande 3 kap. 5 § första stycket 4 PBL). Förutsättningarna för kommunerna – och delvis för oss – att överblicka var det finns äldre detaljplaner som, helt eller delvis, inte har genomförts och som heller inte bör genomföras har ökat. Vi har i avsnitt 13.5.3 redogjort för våra observationer. Det är enligt vår uppfattning inte ett alltför omfattande arbete att bedöma vilka detaljplaner som berörs av klimatrelaterade risker.

Det finns alltså nya förutsättningar för att införa ett lagkrav på kommunerna att ompröva detaljplaner jämfört med vad som fanns år 2017. Samtidigt är det inget självändamål att genomföra planändringar. I linje med vad vi föreslagit när det gäller en tydligare redovisning av kommunens ställningstaganden i översiktsplanen (avsnitt 8.6) är nästa steg enligt vår uppfattning att kommunen tar ställning till om planer som inte genomförts – helt eller delvis – och som sannolikt kommer att påverkas av naturhändelser, fortsatt bör genomföras. Ett sådant ställningstagande behöver föregås av viss utredning av vilken typ av åtgärd som kan behövas för att göra det möjligt att genomföra planen eller om det av andra skäl finns anledning att förändra de planmässiga förutsättningarna på platsen. En sådan utredning kan leda fram till att kommunen initierar skyddsåtgärder som undanröjer eller minskar riskerna så att planen fortsatt är lämplig genomföra. Innan ett krav på kommunerna att genomföra planändringar slår igenom bör det finns tid för att genomföra utredningar och initiera åtgärder.

För att uppnå en situation där Sveriges kommuner allteftersom klimatet förändras upphäver eller ändrar detaljplaner i delar som inte har tagits i anspråk som planerat föreslår vi ett skarpt lagkrav med denna innebörd. Vi föreslår samtidigt att det nya kravet ska

[45] Ibid. s. 350.

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

tillämpas först efter en övergångsperiod för att ge kommunerna möjlighet att hantera situationer där detaljplaner inte bör fullföljas utan föregående skyddsåtgärder eller ändringar.

Förslagets närmare utformning

Vårt förslag tar sikte på detaljplaner som helt eller delvis inte har genomförts och där genomförandetiden redan har löpt ut. Kommunen kan alltså på eget initiativ ändra detaljplanen utan att bli ersättningsskyldig (4 kap. 40 § PBL). Det bör understrykas att förslaget inte handlar om att göra redan uppförda hus planstridiga (jfr 9 kap. 30 § första stycket 1 PBL) även om det ibland kan finnas anledning att begränsa outnyttjade byggrätter i anslutning till befintliga byggnader för att förhindra tillbyggnader som kan leda till att skadorna på grund av naturhändelser som blir än mer omfattande i framtiden. Skyldigheten att ändra eller upphäva en detaljplan avser den del av planen där det föreligger en risk och där det enligt plan får uppföras en byggnad. En relevant planändring kan i många fall tänkas avse att införa bestämmelser om lägsta grundläggningsnivå eller att viss mark inte får bebyggas.

Det är inte alltid självklart om en detaljplan i huvudsak har genomförts eller om det finns outnyttjade byggrätter som riskerar att påverkas av en naturhändelse. För vissa typer av användning som t.ex. industri, finns ofta ingen lokalisering eller utformning av tillkommande byggnader redovisad i planen. En uppgift om att en viss andel av marken får bebyggas kan utgöra den enda grunden för en bedömning. Så länge det inte rör planer där fastigheterna är föremål för omsättning till eller mellan privatpersoner är detta inte ett betydande problem med hänsyn till syftet att undvika att fastigheter köps med felaktiga förväntningar. Den som köper en industrifastighet i avsikt att bebygga den tar sannolikt reda på förutsättningarna för att bygga innan köpet genomförs. I det fall motsvarande oklarhet om byggrättens lokalisering gäller småhusfastigheter får en bedömning göras om det ryms en bostadsbyggnad av den tillåtna storleken inom den del av en obebyggd fastighet där det inte bedöms föreligga någon risk. Det kan i sammanhanget noteras att det i 6 kap. 15 § PBL finns en bestämmelse med liknande språklig utformning som den vi föreslår, avsedd att tillämpas i andra situationer.

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

En äldre detaljplan kan vara utformad med eller utan ställningstagande till framtida klimatförändringar, och ett ställningstagande kan vara gjort med andra ingångsvärden än i dag. Det är därför inte ovanligt att detaljplaner medger bebyggelse som kommer att påverkas av naturhändelser med större sannolikhet än vad som är acceptabelt vid ny bebyggelse i dag. Att bara på den grunden ställa krav på en kommun ska ändra eller upphäva en detaljplan är alltför långtgående. Planen kan vara till stora delar genomförd och riskerna har bedömts vara hanterbara av kreditgivare och försäkringsbolag. Att fullfölja utbyggnaden kan i ett sådant fall även vara ett effektivt sätt att använda den befintliga infrastrukturen.

När sannolikheterna för oönskade naturhändelser som kan påverka planområdet ökar kommer det i vissa fall bli tydligt att det inte är lämpligt att genomföra planen på det sätt som det ursprungligen var tänkt. Det kan finnas olika uppfattningar om var gränsen går för när ytterligare bygglov kommer att bli olämpliga. Mot bakgrund av vår bedömning ovan om det rimliga i att fullfölja fungerande detaljplaner anser vi att det emellertid bör vara frågan om betydande risker för att en kommun ska vara skyldig att ändra en gällande detaljplan.

För att komma närmare vad det kan innebära att risken för skador är betydande är det rimligt att utgå från vilka risker som Boverket i sin vägledning till länsstyrelsen anger som acceptabla vid planering för ny bebyggelse. Sådan vägledning finns för närvarande siffersatt för översvämningsrisker och har tillhörande vägledande text fördelad på flera webbsidor. Vägledningen är enligt Boverket under översyn, och de värden och bedömningar som reflekteras i tabell 8.1 nedan är därför bara ett stöd för förståelsen av hur vårt förslag är tänkt att tillämpas. Skulle Boverket komma med en förändrad vägledning rörande översvämningsrisker eller en bredare vägledning om fler risker, ska den nu föreslagna bestämmelsen tolkas i relation till denna vägledning.

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

Tabell 8.1 Utgångspunkter för bedömning av översvämningsrisker

Klimatförändringar under bebyggelsens livslängd behöver beaktas

Konsekvensklass	Årlig sannolikhet för översvämning Sjöar, vattendrag och hav	Årlig sannolikhet för översvämning Skyfall
	Beräknad högsta nivå/ Beräknat högsta flöde	
Ny sammanhållen bebyggelse och samhällsviktig verksamhet	(1/10 000)	1/100
Samhällsfunktioner och bebyggelse av mindre vikt	1/200	1/100

Källa: Boverket, PBL kunskapsbanken, bearbetad av utredningen.

Boverkets vägledning avser sannolikheter med hänsyn tagen till klimatförändringar. I ett scenario där vi bedömer att skyfallen blir kraftigare och mer frekventa kan en årlig sannolikhet på 1/100 i tabell 8.1 motsvara händelser i framtiden som i dag inträffar med sannolikheten 1/200 eller 1/400. Vi anser att det vid tillämpningen av den föreslagna bestämmelsen bör föreligga en betydande risk för skador om den årliga sannolikheten för översvämningar är dubbelt så stor som det som anses acceptabelt på lång sikt för nytillkommande bebyggelse. Med tabellvärdet 1/100 som utgångspunkt innebär det att en årlig sannolikhet för översvämningar på 1/50 eller större är betydande. Det innebär att riskerna kan vara fyra till åtta gånger högre än vad som är acceptabelt vid nybyggnad av mindre samhällsviktiga funktioner innan kommunen tvingas agera. Vi bedömer att det är en rimlig avvägning mellan kommunernas frihet att planera och bestämmelsens syfte att olämpliga byggrätter inte ska kunna tas i anspråk utan att först pröva platsens lämplighet med avseende på översvämningar.

Det finns ingen motsvarande siffersatt vägledning att utgå från när det gäller risker för ras och skred. Inte heller är det möjligt att utan platsspecifika underökningar bedöma sådana risker. Görs sådana undersökningar med den metodik som SGI beskriver i sin vägledning[46] och sannolikheten för skred är *tydlig* är vår uppfattning att riskerna bör anses vara betydande, på det sätt som avses i vårt förslag, och att kommunen då ska vara skyldig att vidta åtgärder. Inte heller

[46] Statens geotekniska institut, Vägledning 6 Skredriskkartering i lerjord, 2023.

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

för erosion finns någon vägledning motsvarande den för översvämning.

Det är kommunens arbete med att ta fram en översiktsplan eller en planeringsstrategi som ger förutsättningar för att bedöma var det föreligger risker som gör att det nya kravet inträder. Det som ska framgå av översiktsplanen är risken för skador på den byggda miljön som kan följa av översvämning, ras, skred och erosion (3 kap. 5 § första stycket 4 PBL). Det är i förhållande till sådana risker som den föreslagna bestämmelsen är avsedd att tillämpas.

När är det lämpligt att kravet ska börja tillämpas?

Vi har övervägt vilken tid som kommunerna behöver för att komma fram till om detaljplaner som inte genomförts fullt ut ska bli möjliga att fullfölja, antingen genom ändringar av planen eller genom åtgärder som undanröjer riskerna, eller en kombination av dessa. Förhållandena på platsen, fastighetsägares inställning till att medverka till att skyddsåtgärder vidtas och länsstyrelsens uppfattning i frågor som uppkommer i samband med en planändring är faktorer som kan kräva tid att klarlägga och hantera. Om kommunen finner att det finns ett allmänt intresse av att vidta skyddsåtgärder som gör detaljplanen genomförbar utan ändring ska sådana åtgärder handlas upp och genomföras. Även detta tar tid.

I fall som berör planer som inte alls eller mycket begränsad omfattning har genomförts är det ofta rimligt att kommunen överväger värdet av att ha kvar planen oförändrad. Kanske är området långsiktigt lämpat för annan markanvändning. Det kan i sin tur leda till behov av ett programarbete om vad en ny plan bör innehålla. En sådan process förutsätts involvera flera intressenter och kan ta flera år i anspråk.

Mot denna bakgrund föreslår vi att det nya kravet ska tillämpas först när sex år har förflutit efter det att lagändringen har trätt i kraft. Det bör ge kommunerna tillräckligt med tid för att hantera olämpliga byggrätter.

När sexårsfristen passerat bör alla riskutsatta planer med outnyttjade byggrätter vara åtgärdade. Därefter kan nya situationer uppkomma när tidigare okända risker identifieras. Det kan ske genom noggrannare markundersökningar eller genom nya rön rörande

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

klimatförändringarnas effekter. Så snart en kommun identifierat en risk som utlöser lagkravet ska detaljplanen ändras eller upphävas. Situationen liknar den när någon söker bygglov inom en detaljplan som kommunen inte anser bör fullföljas, och kommunen därför behöver besluta att skjuta på sitt ställningstagande med stöd av 9 kap. 28 § PBL i avvaktan på att detaljplanen ska ändras eller upphävas. Kommunen har då två år på sig att genomföra planändringen. Om den aktuella detaljplanen upphävts eller ändrats inom denna tid från det att de tidigare okända riskerna blivit kända, bör kommunen anses ha uppfyllt kravet i den föreslagna bestämmelsen.

Andra handlingsalternativ är sämre

Det är en exklusiv kommunal kompetens att planera användningen av mark och vatten och i detta ingår också att avstå från att förändra markanvändningen genom planering. Att införa skyldigheter om planering är därmed ett principiellt ingrepp i det kommunala planmonopolet. När vi föreslår att kommunerna i vissa fall ska vara skyldiga att ändra sin planering till följd av uppkomna klimatrelaterade risker, är vi medvetna om att det kan uppfattas som ett steg mot en ordning där andra typer av omvärldsförändringar tillåts motivera tvingande regler. Vi har därför även övervägt andra typer av förändringar i lagstiftningen för att uppnå motsvarande syfte.

En bestämmelse om att en planenlig bebyggelse med hänsyn till ett förändrat klimat skulle kunna nekas bygglov som den tidigare Klimatanpassningsutredningen föreslog skulle visserligen skydda det kommunala planmonopolet, men skulle inte lösa problemet med att fastigheter som enligt planen är lämpliga att bebygga trots allt inte blir byggbara. Kommunen skulle också sitta kvar med frågan om att återta en tidigare given byggrätt till dess någon söker bygglov. En annan möjlighet vore att i fastighetsregistret skriva in ett byggförbud i de fastigheter som blivit olämpliga att bebygga, men låta planen kvarstå oförändrad. Det förhindrar sannolikt att fastigheter omsätts på felaktiga grunder, men skulle skada tilltron till detaljplaner som det dokument där man kan utläsa hur marken får användas.

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

8.10 Kommunen ska tillhandahålla underlag när en fastighetsägare vill vidta åtgärder

Förslag: Byggnadsnämnden ska, på begäran av den som avser att vidta en åtgärd för att förebygga eller minska risken för skada som kan följa av översvämning, ras, skred eller erosion, tillhandahålla ett skriftligt underlag om en sådan risk.

Många klimatanpassningsåtgärder kan förväntas ske på initiativ av enskilda fastighetsägare i syfte att skydda den egna egendomen. I flera fall kommer dessa fastighetsägare, antingen enskilt eller i form av en samfällighetsförening, att behöva söka bygglov enligt plan- och bygglagen (2010:900), PBL, och tillstånd enligt miljöbalken eller annan författning för att åtgärden ska kunna genomföras. För sådana ansökningar kommer det i många fall att finnas behov av ett underlag som beskriver vilken risk den tilltänkta åtgärden ska förebygga eller minska och varför den tänkta utformningen är lämplig. Kunskapsunderlag för en sådan beskrivning finns i många fall hos kommunen, som har ett intresse av att det används även av enskilda. I avsnitt 8.5 har vi föreslagit att va-huvudmannen ska vara skyldig att lämna uppgifter om dagvattensystemets kapacitet för att ge fastighetsägaren bästa möjliga underlag i det avseendet.

Underlag för att bedöma risker kopplade till naturhändelser finns publicerade digitalt av statliga myndigheter och är alltså allmänt tillgängliga. I många fall finns i kommunerna ytterligare underlag i form av skyfallsplaner eller fördjupade geotekniska undersökningar. Det kan också finnas planer på åtgärder som kommunen avser att vidta för att förebygga eller begränsa risker. Denna typ av underlag kan ha betydelse för den som avser att vidta en klimatanpassningsåtgärd.

Redan enligt nuvarande lagstiftning finns bestämmelser som ger en skyldighet för kommunen att lämna upplysningar och information. I 6 § förvaltningslagen (2017:900) finns en allmän serviceskyldighet för förvaltningsmyndigheter som bl.a. innebär att myndigheten ska lämna den enskilde sådan hjälp att han eller hon kan ta till vara sina intressen. Hjälpen ska ges i den utsträckning som är lämplig med hänsyn till frågans art, den enskildes behov av hjälp och myndighetens verksamhet. Den ska vidare ges utan onödigt dröjsmål.

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

Bestämmelser om upplysningsskyldighet finns även i PBL där det bl.a. anges att byggnadsnämnden ska lämna råd och upplysningar i frågor som rör nämndens verksamhet (12 kap. 2 § 4). Vidare finns en särskilt angiven skyldighet för byggnadsnämnden att på begäran ge skriftliga upplysningar om planläggning, byggande och fastighetsbildning (12 kap. 3 §).

Våra överväganden

Vi anser att det bör vara en skyldighet för kommunen att tillhandahålla den som avser att vidta en klimatanpassningsåtgärd sådant befintligt skriftligt underlag som har betydelse för genomförandet av åtgärden. Syftet är att underlätta för den som vill skydda sin egendom. För att markera att det inte handlar om en allmänt utökad uppgiftsskyldighet utan en precisering i fråga om risker kopplade till naturhändelser föreslår vi att uppgiftsskyldigheten avgränsas i två avseenden. För det första är det bara den som avser att utföra en åtgärd, lokaliserad till en eller flera fastigheter, som kan få ut underlag med stöd av bestämmelsen. Exakt vem som inkommer med begäran, fastighetsägaren eller t.ex. en tilltänkt entreprenör, är inte det väsentliga, men begäran om uppgifter ska avse sådana uppgifter som har betydelse för en tänkt åtgärd på en viss plats. I normalfallet bör byggnadsnämnden utan efterforskningar kunna godta att den som efterfrågar underlaget också är den som avser att vidta åtgärden. Om det finns anledning för nämnden att misstänka att den enskilde inte avser att vidta en klimatanpassningsåtgärd, exempelvis om någon begär att få ut ett underlag trots att han eller hon inte har någon koppling till platsen, är det ett skäl att inte tillgodose begäran. Någon allmän rätt att få ut handlingar om risker kopplade till naturhändelser är således inte avsedd. För att inte ställa kommunen inför förväntningar man inte kan möta bör skyldigheten för det andra begränsas till att avse risker som kan följa av översvämningar, ras, skred och erosion, dvs. samma naturhändelser som kommunen ska ge sin syn på i översiktsplanen enligt 3 kap. 5 § första stycket 4 PBL. Genom dessa avgränsningar kommer frågan om vilka handlingar som blir aktuella i första hand träffa byggnadsnämnden, som vi därför föreslår som ansvarig inom kommunen.

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

Det går att argumentera för att en skyldighet av den typ vi föreslår redan täcks av befintliga bestämmelser. Kommunen har även i andra fall ett intresse av att åtgärder vidtas på ett korrekt underlag som underlättar kommande prövning. Av förarbetena till den nuvarande bestämmelsen i 12 kap. 3 § PBL framgår dock att det handlar om upplysningar om faktiska förhållanden som kan utläsas på platsen eller av redan fattade beslut.[47] I det här fallet handlar det om kunskapsunderlag som åtminstone delvis utgår från antaganden om framtida klimatförändringar. Det är med andra ord ett visst utökat krav i jämförelse med lagstiftarens hittillsvarande intention.

Vi har inte undersökt hur kommuner i praktiken hanterar förfrågningar kring den här typen av underlag. Vi anser dock att det finns skäl att införa en separat bestämmelse om upplysningsskyldighet till stöd för den som vill genomföra klimatanpassningsåtgärder för att markera att det underlag kommunen förfogar över kan utgöra en viktig informationskälla för enskilda och att detta underlag i sig kan bidra till genomförandet av sådana åtgärder. Det är möjligt att en särbestämmelse i framtiden kan uppfattas som en överreglering, men det är inte vår bedömning att det är så i dagsläget.

De uppgifter som ligger till grund för det skriftliga underlaget som byggnadsnämnden ska tillhandahålla är sådant underlag som redan finns men det behöver inte nödvändigtvis ha tagits fram av byggnadsnämnden. Det kan även avse uppgifter från andra förvaltningar inom kommunen eller i av kommunen beställda rapporter eller i sammanställningar av material som publicerats på annan plats. Det kan också vara hänvisningar till information om underlag som finns hos statliga myndigheter. Det är dock endast fråga om sådant underlag som byggnadsnämnden har tillgång till.

Skyldigheten innebär att byggnadsnämnden ska lämna ett skriftligt underlag. Nämnden bestämmer dock själv i vilket format som underlaget ska lämnas. Det behöver således inte vara någon särskild upprättad handling med de specifika uppgifterna återgivna i dess helhet utan en förfrågan kan tillgodoses genom att skriftliga utdrag eller citat ur underlag, eller uttag av olika former av geodata som inte i sig har varit föremål för beslut. Skyldigheten omfattar inte sekretessbelagda uppgifter, men kan föranleda att nya bedömningar behöver göras av om uppgifter ur rapporter som tidigare sekretessprövats

[47] Prop. 1985/86:1 s. 791.

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

kan lämnas ut i en form som är till nytta för den enskilde, utan att komma i konflikt med ändamålet med sekretessen.

Den nya uppgiftsskyldigheten bör, liksom dagens, vara förenad med en möjlighet att ta ut en avgift. Detta följer redan av 12 kap. 8 § 9 PBL som anger att byggnadsnämnden får ta ut avgifter för tids- eller kostnadskrävande åtgärder. I likhet med vad som framhölls när den nuvarande upplysningsskyldigheten infördes finns det skäl att betona att det inte handlar om att göra en bedömning av den tilltänkta åtgärdens lämplighet. Lämpligheten får prövas på andra sätt, t.ex. genom en ansökan om förhandsbesked.

Vi har ovan bedömt att ett kommunalt samordningsansvar för enskildas initiativ till klimatanpassningsåtgärder inte är motiverat (avsnitt 7.6). För den kommun som vill agera som en aktiv samordnare innebär den avsedda upplysningsskyldigheten att kommunen får kännedom om åtgärder som enskilda överväger att vidta i ett relativt tidigt skede. Det ger möjlighet att, om det finns behov av detta, initiera samordning med kommunala planerade åtgärder eller att genom rådgivning påverka utformningen av den önskade åtgärden så att den inte medför att riskerna ökar på någon annan plats.

8.11 Föreskrifter om högsta inomhustemperatur för känsliga grupper

Förslag: Folkhälsomyndigheten ska få ett bemyndigande att meddela föreskrifter om högsta temperatur inomhus i sådana boenden med särskilt stöd och särskild service enligt socialtjänstlagen (2001:453) och lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade som kommunen är skyldig att inrätta för känsliga grupper.

Värmeböljor är den naturhändelse som har i särklass störst konsekvenser i termer av hälsoproblem och förkortade människoliv.[48] Sambanden mellan höga temperaturer och ökad dödlighet är väl

[48] Folkhälsomyndigheten, Hälsokonsekvenser av klimatförändring i Sverige – En risk- och sårbarhetsanalys, 2024.

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

etablerade[49], och i Sverige beräknades överdödligheten under den varma sommaren år 2018 till 700 personer.[50] Det finns ingen vedertagen internationell definition av värmebölja. I Sverige definierar SMHI värmebölja som en sammanhängande period när dygnets högsta temperatur överstiger 25 °C minst fem dagar i sträck.[51] Temperaturerna är i princip alltid högre i bebyggd miljö än i omgivningen och i större tätorter och städer kan skillnaderna vara upp mot 10 °C. Hälsoeffekterna av värmeböljor är därmed större i städer.[52]

Redan Klimat- och sårbarhetsutredningen lyfte fram behovet av höjd beredskap för värmeböljor och föreslog att Socialstyrelsen skulle få i uppdrag att ta fram ett kunskapsunderlag riktat till kommuner och regioner.[53] Sådant underlag har tagits fram och Folkhälsomyndigheten (FHM) tillhandahåller numera bl.a. en vägledning med stöd och rekommendationer till kommuner, regioner och privata aktörer i deras arbete med att utveckla handlingsplaner för att stärka förmågan att hantera negativa hälsoeffekter av värmeböljor.[54] Vägledningen behandlar i första hand behovet av att identifiera riskgrupper och förbereda informationskedjor för att kunna varna och ge information så att den enskilde själv kan vidta åtgärder. Vad gäller utformningen av den byggda miljön hänvisas till annat vägledningsmaterial från FHM och Boverket. För inomhusmiljön anges att det är viktigt att det finns möjlighet till solavskärmning, t.ex. markiser och persienner, men också med fungerande ventilation och vid behov luftkonditionering.

Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB) har i sin publikationsserie om kommunal krisberedskap, som ges ut tillsammans med Sveriges Kommuner och Regioner, ett kapitel om värmeböljor där ansvarsförhållanden för och konsekvenser av höga temperaturer samt källor till information redovisas.[55] MSB hänvisar till

[49] Se t.ex. Zhao et al, Heat wave-related mortality in Sweden: A case-crossover study investigating effect modification by neighbourhood deprivation, Scandinavian Journal of Public Health, vol. 48, utgåva 4, 2020 och Global, regional, and national burden of heatwave-related mortality from 1990 to 2019: A three-stage modelling study, PLOS Medicine, 2024.
[50] Åström m.fl., Läkartidningen vol. 116, 2019.
[51] SMHI, Värmebölja https://www.smhi.se/kunskapsbanken/meteorologi/temperatur/varmebolja-1.22372, nedladdad 2025-04-09.
[52] Folkhälsomyndigheten, Kartläggning av bebyggelse med risk för höga temperaturer, 2019.
[53] SOU 2007:60 s. 446.
[54] Folkhälsomyndigheten, Att hantera hälsoeffekter av värmeböljor – Vägledning till handlingsplaner, 2022.
[55] Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, Handbok i kommunal krisberedskap – 4. Riskkatalog – Värmeböljor och höga temperaturer, 2022.

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

FHM som den myndighet som ger målgruppsanpassade råd i fråga om anpassning till värmeböljor.

Dagens regler om inomhustemperatur

Den reglering som är relevant för frågan om inomhustemperaturer handlar om bostäders beskaffenhet samt skydd för människors hälsa. Regleringen återfinns i 12 kap. jordabalken (hyreslagen), Boverkets byggregler (BBR), 2 kap. och 9 kap. 9 § miljöbalken, 33 § förordningen (1998:899) om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd samt i FHM:s allmänna råd om temperatur inomhus (HSLF-FS 2024:10). För temperaturer i arbetslokaler ger Arbetsmiljöverket ut föreskrifter och allmänna råd (AFS 2023:12).

Hyreslagen, som reglerar uthyrning av bostadslägenheter och lokaler, innehåller inte några bestämda temperaturgränser utan anger att den bostad eller lokal som hyrs ut ska vara i sådant skick att den enligt den allmänna uppfattningen i orten är fullt brukbar för det avsedda ändamålet (12 kap. 9 § jordabalken). Vid tillämpningen av bestämmelsen har i praxis det förhållandet att en olägenhet för människors hälsa förelegat, ansetts utgöra hinder eller men i nyttjanderätten vilket gett rätt till hyresnedsättning.[56]

BBR, som gäller för byggnader som uppförs eller ändras, innehåller för närvarande allmänna råd för lägsta temperatur inomhus vid nybyggnad som en del av reglerna för inomhusklimat (avsnitt 6:42). I den nya versionen av BBR, som träder i kraft den 1 juli 2025, kommer en föreskrift i stället innebära att acceptabel termisk komfort ska kunna upprätthållas vid avsedd användning (6 kap. 1 § BFS 2024:8). Förändringen innebär, förutom avsaknaden av mätvärden, att bestämmelsen numera enbart är inriktad på temperatur i relation till människors hälsa. En ny bestämmelse införs också som anger att i rum i byggnader där användare inte enkelt kan avbryta eller justera användningen får det termiska klimatet inte innebära en oacceptabel hälsorisk (6 kap. 2 §). Av kommentaren till bestämmelsen framgår att den avser t.ex. sovrum i äldreboenden och vårdboenden.[57]

[56] NJA 2016 s. 303.
[57] Boverket, Konsekvensutredning BFS 2024:8 – Boverkets föreskrifter om skydd med hänsyn till hygien, hälsa och miljö samt hushållning med vatten och avfall, 2024, s. 183.

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

Av 9 kap. 9 § miljöbalken följer att bostäder och lokaler för allmänna ändamål ska brukas på ett sådant sätt att olägenheter för människors hälsa inte uppkommer. Bestämmelsen kompletterar de allmänna hänsynsreglerna i 2 kap. miljöbalken och syftar till att reglera sådana olägenheter för människors hälsa som kan uppkomma i samband med användningen av en byggnad. Mer preciserade regler om bostäder och lokaler regler finns i förordningen (1998:899) om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd där det i 33 § bl.a. anges att en bostad, för att hindra uppkomst av olägenhet för människors hälsa, särskilt ska ge betryggande skydd mot värme, kyla, drag, fukt, buller, radon, luftföroreningar och andra liknande störningar.

FHM har tagit fram allmänna råd om temperatur inomhus vilka uppdaterades år 2024. Råden är riktade till verksamhetsutövare och till kommuner i rollen som tillsynsmyndighet över tillämpningen av miljöbalken. De allmänna råden innehåller både rekommenderade åtgärder och riktvärden för lägsta respektive högsta inomhustemperatur. Av råden framgår också att såväl åtgärderna som riktvärdena för temperaturer ska vara beroende av vilka som vistas i byggnaden och hur den används. De reflekterar på det sättet de nya byggreglernas betoning på den avsedda användningen och att vissa grupper är särskilt känsliga.

Våra överväganden

Värmeböljor är inte en dödsorsak men kan i sig få konsekvenser som orsakar dödsfall och ökad sjuklighet. De som i högre utsträckning avlider vid högre temperaturer är personer som på olika sätt är känsligare än andra för yttre påfrestningar. FHM använder begreppen känsliga personer eller känsliga grupper. Den ökade dödligheten vid höga temperaturer samvarierar med förmågan att själv vidta åtgärder för att minska värmebelastningen på kroppen. Personer som inte kan röra sig eller av andra skäl inte kan reglera rumstemperatur eller förflytta sig till svalare utrymmen löper högre risk att avlida.

De grupper som FHM i sin vägledning räknar upp som särskilt känsliga för värme är äldre, kroniskt sjuka, personer med funktionsnedsättning, små barn och gravida samt personer som tar viss medi-

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

cin.[58] Av dessa grupper är det en mindre andel av de äldre och funktionsnedsatta som inte kan flytta sig själva när det blir för varmt. Av de närmare 85 000 äldre personer som ansetts ha sådana vårdbehov att de får bistånd i form av särskilt boende är det dock många som inte har förmågan att förflytta sig och som inte heller kan anpassa sin boendemiljö.

Vägledning eller krav?

FHM:s vägledning till kommuner, regioner och privata aktörer som ger vård och omsorg till befolkningen – och då särskilt till de riskgrupper som är känsliga för negativa hälsoeffekter av värmeböljor – handlar om att handlingsplaner ska tas fram för att hantera hälsoeffekter av värmeböljor. Vägledningen är inriktad mot ett arbetssätt där det finns förberedd handlingsberedskap för att vidta åtgärder när SMHI varnar för värmeböljor.[59] I vägledningen refereras till FHM:s allmänna råd om temperatur inomhus och det anges att fastighetsägaren har ett ansvar. Det anges även att den som upprättar handlingsplanen ska överväga att reglera hanteringen av värme i hyresavtal.

Coronakommissionen, som tillsattes för att utvärdera de åtgärder som vidtogs för att begränsa spridningen av covid-19, lämnade i slutet av år 2020 ett delbetänkande rörande äldreomsorgen och det stora antalet avlidna äldre.[60] Det kommissionen hade att granska var förmågan att hantera en kris som påverkade hela samhället och stora delar av omvärlden. Med hänsyn till att vägledningen från FHM bygger på principen om beredskap för en sällan förekommande händelse med kort förberedelsetid kan några av slutsatserna i betänkandet även vara av intresse i detta sammanhang.

Kommissionen identifierade vid sidan av det som specifikt rör smittskydd två förhållanden som försvårade ett effektivt arbete – en fragmenterad organisation samt kombinerade brister vad avser bemanning, kompetens och arbetsförhållanden. Dessa förhållanden har inte på något avgörande sätt förändrats under de senaste åren. Även om kommissionens granskning avsåg effekterna när äldreomsorgen ställdes inför en oförberedd händelse, bedömer vi att samma

[58] Folkhälsomyndigheten, Att hantera hälsoeffekter av värmeböljor – Vägledning till handlingsplaner, 2022.
[59] Ibid.
[60] SOU 2020:80.

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

förhållanden också påverkar förmågan att upprätthålla en beredskapsorganisation som fungerar sommartid när bemanningen i stor utsträckning utgörs av tillfälligt anställda.

I och med att värmeböljor där utetemperaturen över flera dagar överstiger 30 °C numera kan förväntas uppträda årligen är det en grundförutsättning att den verksamhet som ska bedrivas under högsommaren är anpassad till sådana förhållanden. Vi bedömer därför att det finns skäl att förändra synsättet på hur värmeböljor ska behandlas inom den del av omsorgen som bedrivs i form av särskilt boende. Enligt vår uppfattning är det inte en beredskapsfråga utan en förutsättning för att bedriva verksamheten att temperaturen kan hållas inom intervall som begränsar hälsoriskerna för de boende. För att säkerställa detta anser vi att det behöver finnas tydliga regler om högsta temperatur inomhus i sådana boenden och att dessa ska ha formen av föreskrifter.

Föreskrifter med stöd av miljöbalken

Många av de åtgärder som behöver vidtas för att förebygga höga inomhustemperaturer innebär ändringar av byggnader. Att ställa krav på att byggnader ska uppfylla vissa egenskaper är i svensk rätt, såsom den kommer till uttryck i plan- och bygglagen (2010:900), PBL, något som görs i samband med att byggnaden uppförs och i viss utsträckning när byggnaden ändras. Därefter är kravet på fastighetsägaren i princip begränsat till att upprätthålla de ursprungliga funktionerna. Det finns ett antal undantag från den principen, i första hand för att säkerställa arbetsmiljön för personer som tillfälligt besöker byggnader för att hämta avfall eller utföra arbete på tak. Via EU-regler har även regler om säkerhet för de som dagligen brukar fastigheten införts avseende hissar.

I miljöbalken gäller i motsats till PBL att kraven i många fall kan höjas på en verksamhetsutövare när ny kunskap eller teknik tillkommer. När hälsoskyddslagen (1982:1080) arbetades in i miljöbalken år 1998 överfördes en bestämmelse om sanitär olägenhet riktad direkt mot fastighetsägare eller nyttjanderättshavare med delvis ny lydelse (jfr nuvarande 9 kap. 9 § andra stycket miljöbalken). Som svar på remissynpunkter på hur de nya bestämmelserna i miljö-

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

balken var avsedda att förhålla sig till bestämmelser i bygglagstiftningen anförde regeringen följande.

> Byggnaders utformning regleras framför allt i bygglagstiftningen. Det är dock även möjligt att i enskilda fall med stöd av balkens regler till skydd för människors hälsa ställa krav på byggnader, om detta är motiverat på grund av förhållandena i den aktuella byggnaden, nya forskningsrön e.d. och detta inte har reglerats eller omgående kan åtgärdas inom ramen för bygglagstiftningen.[61]

I den allmänna motiveringen utvecklade regeringen att kraven enligt bygglagstiftningen och miljöbalken måste samordnas och att skärpta krav enligt miljöbalken kan kräva justeringar även av bygglagstiftningens krav men att hänsyn då måste tas till vad som rimligen kan krävas. Det konstaterades även att i vissa fall kan högre krav komma att ställas enligt bygglagstiftningen än miljölagstiftningen med hänsyn till att kostnaderna för att förebygga en olägenhet kan vara lägre än att åtgärda befintlig bebyggelse. Regeringen exemplifierade med den dåvarande situationen för radon, där gränsvärdet för nya byggnader i den då gällande byggnadsverkslagen var 200 becquerel/m^3 medan Socialstyrelsen i sina allmänna råd då angav 400 becquerel/m^3 som gränsvärde.[62]

Vi har inom kort ett läge där bygglagstiftningen i form av BBR inte längre kommer att innehålla några råd med angivna temperaturer inomhus, utan i stället ange att dessa ska vara anpassade till byggnadens användning. Vägledning kan enligt Boverket bl.a. hämtas i FHM:s allmänna råd. Den relation mellan byggregler och hälsoskyddsregler som förutsattes vid miljöbalkens tillkomst kan därmed sägas ha förändrats.

Regeringen har preciserat miljöbalkens bestämmelser om hälsoskydd i förordningen om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd. Flera av de formuleringar som används i förordningen är sådana att de kan uppfattas som att de ligger inom det som kan krävas av bygglagstiftningen. Det är som vägledning till bl.a. dessa bestämmelser FHM har utvecklat sina allmänna råd vad avser temperaturer inomhus.

Vår bedömning är att det är rimligt att ställa krav på att äldreboenden och andra boenden för känsliga grupper ska kunna hålla temperaturen inomhus under nivåer som innebär hälsorisker. Motivet för att inte utforma sådana direkta krav är att hälsoskyddsregler inte

[61] Prop. 1997/98:45, del 2, s. 115.
[62] Prop. 1997/98:45, del 1, s. 356 och 357.

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

bör användas för att generellt reglera utformningar av byggnader. Med nya BBR i kombination med FHM:s allmänna råd torde det förhållandet trots allt redan ha uppstått. Argumentet får därmed anses ha försvagats.

FHM:s allmänna råd riktar sig till verksamhetsutövaren, dvs. den som har faktisk och rättslig möjlighet att vidta en åtgärd, och inte specifikt till fastighetsägare. Det eventuella problemet med att hälsoskyddsbestämmelser styr utformningen av byggnader är därmed begränsat, så länge en föreskrift är avgränsad till lokaler där det bedrivs en viss verksamhet, och därmed finns en verksamhetsutövare vid sidan av fastighetsägaren. En verksamhetsutövare kan välja lokaler där möjligheten att reglera temperaturen finns inbyggd i fastigheten, men kan också välja att vidta åtgärder i lokalerna som sänker temperaturen, utan att det ställer krav på förändringar av byggnaden.

Ett avgränsat bemyndigade till högsta temperatur inomhus i boenden för känsliga grupper

Det är FHM som i dag formulerar allmänna råd om inomhustemperaturer och deras kompetens på området är inte ifrågasatt. Vi menar därför att det är FHM som bör formulera föreskrifter om inomhustemperaturer, men för att det ska vara möjligt krävs ett bemyndigande. Möjligheten för regeringen att lämna ett bemyndigande till en myndighet finns i 9 kap. 12 § miljöbalken som anger att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela de föreskrifter som behövs till skydd mot olägenheter för människors hälsa. Ett bemyndigande för FHM placeras lämpligen i förordningen om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd som redan innehåller andra bemyndiganden som gör det möjligt för kommuner och vissa statliga myndigheter att meddela föreskrifter inom området miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd.

Vi bedömer att det nya bemyndigandet bör avgränsas i tre avseenden. För det första bör det handla om föreskrifter om högsta temperatur. Höga temperaturer är den naturhändelse som har störst konsekvenser för människors liv och hälsa och konsekvenserna syns tydligt redan i dag. Även om låga temperaturer också kan ha effekter på människors hälsa saknas i princip ett samband med

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

klimatförändringarna. Vi föreslår därför en begränsning till höga inomhustemperaturer.

För det andra föreslår vi att bemyndigandet ska begränsas till sådana särskilda boenden som det finns en skyldighet för kommunen att inrätta. Skälet för att avgränsa bemyndigandet till dessa boendeformer är att föreskrifterna inte bör avse inomhustemperaturer i bostäder generellt. Även om höga temperaturer har effekter på befolkningen i stort, och även om många äldre får stöd i form av hemtjänst i det egna hemmet, är det gentemot sådana boenden som samhället särskilt tillhandahåller för personer med stora omsorgsbehov, som de skarpa kraven bör tillämpas. För att tydliggöra vilka boenden som är aktuella föreslår vi en avgränsning till sådana särskilda boenden som kommunen ska inrätta enligt socialtjänstlagen (2001:453) och lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS). De boenden som blir aktuella enligt den lagstiftningen är dels sådana särskilda boenden för äldre och personer med funktionsnedsättning som behöver service och omvårdnad enligt 5 kap. 5 § andra stycket och 5 kap. 7 § tredje stycket socialtjänstlagen[63], dels boenden med särskild service för vissa barn, ungdomar och vuxna enligt 9 § 8 och 9 LSS. Skyldigheten att inrätta sådana boenden åligger alltid kommunen men ett boende kan också bedrivas av ett privaträttsligt organ eller en fysisk person. Även sådana särskilda boenden som inte bedrivs i kommunal regi ska omfattas av det föreslagna bemyndigandet.

För det tredje bör bemyndigandet begränsas till boenden för känsliga grupper. Med detta avses kategorier som är särskilt känsliga för höga temperaturer såsom äldre, personer med kroniska sjukdomar eller funktionsnedsättning. Avgränsningen till särskilda boenden ger i sig en avgränsning, men i det fall kommunen har, eller i framtiden får, skyldighet att inrätta boenden även för grupper som inte är mera känsliga för värme än befolkningen i allmänhet, ska sådana boenden inte omfattas av bemyndigandet.

Inom dessa ramar bör det vara FHM som utformar de specifika föreskrifterna. Det innebär bl.a. att det lämnas åt FHM att ange hur och var temperaturer ska mätas för att verifiera att föreskrivna tem-

[63] Regeringen har i en proposition den 23 januari 2025 lämnat förslag till en ny socialtjänstlag (prop. 2024/25:89). Lagen föreslås träda i kraft den 1 juli 2025. De aktuella bestämmelserna om boende för äldre och personer med funktionsnedsättning föreslås föras över till den nya lagen utan förändringar i sak, jfr 8 kap. 4 och 11 §§ i förslaget till ny socialtjänstlag.

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

peraturer innehålls, och hur föreskrifterna bör avgränsas eller preciseras ytterligare vad avser boendeformer eller känsliga grupper.

Genom införandet av ett bemyndigande som gör det möjligt för FHM att meddela föreskrifter har vi inte för avsikt att begränsa myndighetens möjlighet att tillhandahålla vägledning, varken inom eller utom det utrymme som följer av bemyndigandet. Däremot förväntar vi oss att bemyndigandet ska leda till att FHM inför föreskrifter för högsta inomhustemperatur för sådana boenden där äldre och andra känsliga grupper blir föremål för omsorgsinsatser under hela dygnet utanför det egna hemmet.

Vi föreslår inte några sanktionsbestämmelser kopplade till de föreskrifter som FHM kan införa med stöd av bemyndigandet. Den påföljd som kan bli aktuell är förelägganden förenade med vite. Vi bedömer att effekten när de gäller äldreboenden ändå kommer att vara betydande. Såväl verksamhetsutövare som offentliga beställare kommer att uppfatta skillnaden mellan dagens rekommendation och ett skarpt krav. Därutöver kan kommunernas tillsyn förväntas bli skarpare när det går att hänvisa till en föreskrift vid förelägganden om åtgärder.

9 Havsnivåhöjningar

I kapitlet redovisar vi våra motiv för varför staten bör ta ett större ansvar för de klimatanpassningsåtgärder som behövs för att möta stigande havsnivåer och lämnar förslag på formerna för detta.

9.1 Havsnivåhöjningar är inte jämförbara med andra risker

Höjda havsnivåer globalt är en effekt av ett varmare klimat och med högre havsnivåer ökar sannolikheten för översvämningar från havet. Till skillnad från ökade risker för översvämningar från vattendrag eller orsakade av skyfall uppvisar riskerna kopplade till havsnivåhöjningar vissa särdrag som motiverar att vi behandlar frågan separat, och lämnar särskilt utformade förslag.

9.1.1 Stora osäkerheter men en entydig riktning

Att klimatet blir varmare när koncentrationen av växthusgaser ökar är ett faktum. Detsamma gäller att vi i dag inte vet hur höga koncentrationerna och därmed temperaturerna kommer att bli. För de flesta naturhändelser antar vi att de förändras i takt med temperaturökningen och att ett nytt normalläge etableras när temperaturen stabiliseras. För havsnivåhöjningar gör osäkerheter kring isavsmältningen kring polerna att stegvisa snabbare förlopp inte kan uteslutas och havsnivåhöjningarna kommer enligt alla prognoser att fortsätta långt efter det att temperaturen stabiliserats.

Om osäkerheten avseende framtidens klimat gör det svårare att komma till beslut om att vidta fysiska klimatanpassningsåtgärder är den osäkerheten i vissa avseenden större vad gäller havsnivåer.

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

9.1.2 Bara vissa kommuner är berörda

Havsnivåhöjningar är en fråga som huvudsakligen är aktuell för kustkommuner och under det närmaste århundradet sannolikt bara för kustkommuner i södra Sverige. Landhöjningen innebär att det kommer att dröja innan andra delar av Sverige kommer att påverkas. I en situation där det är kommunerna som har huvudansvaret för att väga av olika risker och ta initiativ till åtgärder ställs kustkommunerna inför en särskild utmaning. Såväl när det gäller att bedöma hur havsnivåhöjningen samverkar med andra risker som vid beslut om lämpliga åtgärder är det rimligt att statens stöd i form av kunskapsunderlag och vägledning anpassas till kustkommunernas behov.

9.1.3 Ett enkelt metodval – men ett svårt beslut

Översvämningsrisker kopplade till vattendrag och skyfall kan hanteras genom att vattnet fördröjs på sin väg genom landskapet eller genom att uppföra skydd mot högre vattennivåer eller genom en kombination av båda. Ett skydd mot översvämningar från havet innebär att en fysisk barriär mot havet etableras. Det kan ske stegvis och på olika avstånd från den nuvarande kustlinjen – på land eller i havet – men något alternativ till ett fysiskt skydd är inte tänkbart.

Alternativet till att bygga en barriär är att flytta den verksamhet som hotas. Det kan vara logiskt med tanke på alternativkostnaden och kan genomföras successivt utan dramatik. Trots detta kan ett sådant beslut om att *retirera* vara svårt att fatta, både för privatpersoner och politiker. Samtidigt är det av flera skäl inte önskvärt eller realistiskt att bygga fysiska barriärer längs hela den svenska kusten. Kostnaderna och skador på miljön är två skäl. Vid ett snabbt förlopp, där havsnivåerna i hela världen stiger snabbare än i dag, kommer det dessutom att vara konkurrens om resurserna. En prioritering blir då nödvändig.

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

9.1.4 En permanent förvaltning

När valet är gjort att etablera en barriär mot havet uppstår samtidigt ett behov av en förvaltning som skiljer sig från översvämningsskydd längs vattendrag. De senare kommer att belastas vid enstaka tillfällen och kan däremellan underhållas, byggas om eller bedömas vara överflödiga. En barriär mot havet kommer efterhand att utsättas för konstant vattentryck och behöva underhållas ”under drift”. Kraven på en havsbarriär kan jämföras med kraven på en kraftverksdamm; den får under inga omständigheter brista.

Med hänsyn till att såväl hastigheten på havsnivåhöjningarna som en eventuell ny stabil nivå är mycket osäkra behöver förvaltningen av ett havsnivåskydd vara organiserad så att det fortlöpande går att fatta nya beslut om dimensionering.

9.1.5 Stora nationella intressen på spel

Längs södra Sveriges kuster bor en stor del av Sveriges befolkning och där ligger många stora arbetsplatser. Landets tre största städer ligger vid kusten. Havsnivåhöjningar är därför en fråga som berör väldigt många enskilda och företag, även om det geografiska området är begränsat. I städerna längs kusten och mellan dem finns infrastruktur i form av hamnar, järnvägar och vägar av riksintresse och själva bebyggelsen är i flera fall av riksintresse för kulturmiljövården. Försvaret har intressen längs kusten, som bara delvis redovisas öppet. I ett bredare perspektiv är hela kusten från norska gränsen till norra Uppland av riksintresse med hänsyn till de natur- och kulturvärden som finns i områdena (jfr 3 och 4 kap. miljöbalken).

Beslut om att anlägga fysiska barriärer mot havet – men också ett ställningstagande om att avstå ett sådant skydd – kommer alltid att beröra nationella intressen, som gentemot kommunerna företräds av länsstyrelsen. Därutöver finns längs kusten andra statliga verksamheter, fastigheter och infrastruktur som gör att det kommer att finnas nationella intressen av skydd mot stigande havsnivåer fördelade på många olika företrädare för staten.

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

9.1.6 Den internationella dimensionen

Havsnivåhöjningar är ett globalt fenomen och alla länder med kust kommer att behöva ta ställning till i vilken utsträckning nuvarande kustlinje och bebyggelse vid kusten ska skyddas med fysiska barriärer. Eftersom hamnar och större järnvägar och vägar utgör noder och länkar i internationella nätverk för gods- och persontransporter blir de beslut som fattas i olika länder inbördes beroende av varandra.

Om scenarier med snabba och stora havsnivåhöjningar blir mer sannolika kan det bli aktuellt att göra prioriteringar och fatta beslut som måste samordnas med andra länder. Om ett färre antal hamnar inom EU prioriteras för att ständigt anpassas till de största fartygen påverkar det behovet av infrastrukturinvesteringar för att nå dessa hamnar. Det ska inte heller uteslutas att frågor om att bygga barriärer över landgränser blir aktuella. För länderna runt Östersjön kan en barriär i Öresund och de danska bälten vara ett alternativ till att bygga skydd längs låglänta kustområden. I relationen gentemot omvärlden är det i sådana fall regeringen som företräder Sverige.

9.1.7 Säkerhetspolitiska överväganden

Vi har under utredningsarbetet uppmärksammats på att barriärer mot havet innebär en säkerhetsrisk. Med stigande havsnivåer kan sabotage eller krigshandlingar riktade mot en sådan barriär utgöra ett sätt att skada det svenska samhället och de människor som finns innanför barriären.

Vi har inom vårt uppdrag arbetat med inriktningen att underlätta för den som vill skydda samhället mot klimatrelaterade risker genom fysiska skydd. Vi har inte haft ambitionen att värdera de säkerhetspolitiska risker anläggandet av skydd mot havet kan innebära och våra förslag nedan beaktar inte dessa risker. Om risken för att översvämningsskydd mot havet kan skadas genom sabotage eller krigshandlingar ska vägas in vid beslut om att anlägga skydd, liksom vid överväganden om placering och utformning, är det ytterligare ett skäl för varför staten bör ta ett större ansvar för beslutsprocessen. Det är dessutom brådskande, eftersom nästan alla kommuner i södra Sverige överväger att anlägga skydd mot översvämningar från havet i någon form.

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

9.2 Bedömningar och förslag

9.2.1 Ett statligt ansvar för skyddet mot översvämningar från havet

Bedömning: Staten bör ta ett större ansvar för att hantera risken för översvämning från havet.

Det är kommunerna som i första hand företräder det allmänna när det handlar om uppgiften att skydda medborgarna mot negativa effekter av naturhändelser. I det ingår att värdera risker och att välja handlingsväg; att förebygga risker eller att ha beredskap för att begränsa effekterna av inträffade händelser. Staten bistår med kunskap och vägledning samt bidrar till finansiering av åtgärder.

Översvämningsrisker från havet är till sin karaktär annorlunda än andra risker kopplade till naturhändelser. Vi vet nu att havets nivå med stor sannolikhet kommer att stiga under överskådlig tid framåt. Det innebär för södra Sveriges kustområden att det inte bara handlar om vilken risk för översvämning som vi är beredda att acceptera, utan även om huruvida befintlig bebyggelse och verksamheter ska skyddas eller omlokaliseras. En försvårande omständighet är att osäkerheten om tidsperspektiven när det gäller havsnivåhöjningar är särskilt stor, samtidigt som effektiva skydd förutsätter omfattande konstruktioner med potentiellt stor påverkan på omgivningen som det tar tid att planera och utföra. De fastighetsägare som vill skydda sin egendom förväntar sig ett besked om det allmänna kommer att agera. Kommer det att anläggas skydd i offentlig regi, eller förväntas jag själv ta initiativ? Om det senare gäller, kommer jag att få tillåtelse att anlägga ett skydd?

För en kommun kan det vara svårt att vara tydlig kring hur man avser att agera. Att vissa kuststräckor och anläggningar är prioriterade är en självklarhet, men att tydligt markera att vissa områden och därmed vissa fastigheter *inte* kommer att skyddas är ett beslut som politiskt upplevs som defensivt, och som dessutom utlöser frågan om vilket stöd enskilda utanför skydden kan förvänta sig. Alla aktuella kuststräckor är dessutom av riksintresse enligt miljöbalken utifrån olika aspekter, där staten genom länsstyrelsen bevakar att befintliga värden skyddas mot åtgärder som kan skada dem, vilket begränsar kommunernas handlingsfrihet. Konkreta beslut om att

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

tillåta anläggningar i vattenlinjen fattas inte heller av kommunen, utan av domstolar och länsstyrelser. Även en kommun som klarar av att vara tydlig med sina prioriteringar kan därför ha svårt att utlova ett faktiskt genomförande.

Längs vissa kuststräckor är de nationella intressena av hur havsnivåförändringarna ska hanteras så starka att det i praktiken blir omöjligt för en kommun att ensam fatta beslut om att utföra ett skydd. Även om vi inte har undersökt frågan närmare är det exempelvis svårt att tänka sig ett kustskydd i Karlskrona som inte är anpassat till det militära försvaret såväl utifrån den nuvarande verksamheten som när det gäller strategiska bedömningar av hur ett kustskydd påverkar Sveriges försvarsförmåga på sikt. På andra platser kan det vara flera olika nationella intressen som behöver beaktas eller skyddas och där kommunen kan ha svårt att hantera motstridiga synpunkter från statliga företrädare för dessa intressen. Det kan mot denna bakgrund i vissa situationer vara lämpligt att det är staten som tar ansvar för beslutet om att anlägga skydd mot stigande havsnivåer och att det är staten som gör de avvägningar mot andra allmänna och enskilda intressen som blir aktuella.

När ett skydd mot stigande havsnivåer har anlagts kommer offentliga och privata beslut om lokalisering, investeringar och byggande att fattas med förutsättningen att översvämningar från havet inte längre är aktuella inom det område som skyddas. Det innebär samtidigt att kustskyddet måste underhållas och vid behov förstärkas utan någon bortre tidsgräns. Tidsperspektiven är sådana att nuvarande indelning i kommuner och ansvarsfördelningen mellan stat och kommun med stor sannolikhet kommer att förändras. I det perspektivet är det ytterst staten som kommer att behöva stå som garant – politiskt, juridiskt och ekonomiskt – för kustskyddets fortbestånd.

Medborgarnas befogade förväntan på tydliga besked i närtid, de stora och många nationella intressena längs kusten och behovet att inkludera en evig framtida förvaltning i ett investeringsbeslut är faktorer som talar för att staten bör ta en aktiv roll när det gäller vilka kuststräckor om ska skyddas mot översvämningar från havet. I de fall starka nationella intressen talar för det, anser vi att staten också bör ta ansvar för att fysiska skydd kommer till stånd och förvaltas.

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

9.2.2 Behovet av en snabb och tydlig process

Bedömning: Det bör i närtid klarläggas var översvämningsskydd mot havet bör anläggas med utgångspunkt från nationella intressen.

Som ett led i genomförandet av översvämningsdirektivet[1] har Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB) och länsstyrelserna gjort riskbedömningar, tagit fram kartor och riskhanteringsplaner enligt vad som framgår av förordningen (2009:956) om översvämningsrisker. Riskhanteringsplanerna avser de 25 områden i Sverige där MSB bedömt att det föreligger betydande översvämningsrisker, varav 15 områden riskerar att översvämmas från havet. De nu gällande planerna avser perioden 2022–2027 och innehåller åtgärder för att skydda mot konsekvenser av översvämningar med olika prioritet. För Skåne finns också beräkningar för vad det skulle kosta att skydda de sju riskområdena inom länet. Länsstyrelsen har enligt 12 § förordningen om översvämningsrisker ansvaret för att ta fram riskhanteringsplanerna och sammanställer egna åtgärder och åtgärder som andra aktörer avser att genomföra. Länsstyrelsen saknar mandat att besluta att andra ska genomföra eller att finansiera sådana åtgärder. I de fall planerna innehåller åtgärder som innebär att skydd mot havet ska anläggas avspeglar det prioriteringar som gjorts av kommunerna och av MSB, i de fall statsbidrag beviljats.

Underlaget för att bedöma översvämningsrisker och prioritera åtgärder är framtaget av statliga myndigheter, ibland med mycket hög detaljeringsgrad. Samtidigt saknas det en statlig företrädare som kan besluta om vilka åtgärder som staten finner angelägna att genomföra. Det utgör i sig ett hinder för genomförande. Den kommun som vill utföra åtgärder som bygger på de statliga riskbedömningarna kan inte förutsätta att staten i sina olika roller kommer att agera för att underlätta ett genomförande. Den avvägning mot olika nationella intressen av att skydda naturvärden, kulturmiljövärden eller infrastruktur som riskhanteringsplanerna ger uttryck för, har inte någon statlig företrädare när det kommer till prövning av detaljplaner och andra tillstånd till åtgärder som påverkar miljön. Vid ansökan om statliga bidrag kan kommunen förvänta sig att MSB som bidrags-

[1] Europaparlamentets och rådets direktiv 2007/60/EG av den 23 oktober 2007 om bedömning och hantering av översvämningsrisker.

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

givande myndighet delar riskhanteringsplanens bedömning av risker, men det går inte att veta hur det egna projektet värderas i förhållande till andra projekt som är aktuella vid samma tillfälle.

Stora och resursstarka kommuner med höga ambitioner att skydda sin befolkning upplever att de möter en stat som inte kan ge besked om vilket klimatscenario som bör användas vid utformningen av olika åtgärder. De möter även en stat som förbehåller sig rätten att överpröva kommunens bedömningar i detta avseende. Även kommunens avvägning mellan värdet av ett fysiskt skydd och de skador det kommer innebära på olika intressen överprövas av staten. Mindre kommuner, där det kan finnas stora nationella intressen, upplever att staten anger att det finns ett behov av att vidta åtgärder, men utan att bidra till de resurser som behövs för att detta behov ska kunna tillgodoses.

Vi har i föregående avsnitt redovisat vår bedömning att staten bör ta ett större ansvar för översvämningar från havet. Med ett läge där riskerna är utredda och där byggande och planering av skyddsåtgärder kommit långt i vissa kommuner är det angeläget att staten tydliggör sina prioriteringar och organiserar sig för att få genomslag för dessa.

9.2.3 Att tydliggöra statens roll och prioriteringar i utbyggnaden av kustskydd – en beredningsprocess i två steg

Förslag: Boverket och Myndigheten för samhällsskydd och beredskap ska få i uppdrag att prioritera de kuststräckor där det är av nationellt intresse att befintliga värden långsiktigt skyddas mot översvämningar från havet.

En kommitté bör få i uppdrag att i dialog med berörda kommuner klarlägga förutsättningarna för att anlägga kustskydd vid de prioriterade sträckorna och lämna förslag till

- var staten har ett starkt intresse av att ett kustskydd anläggs och staten därför bör ta på sig ansvaret för att anlägga och förvalta kustskyddet,
- på vilka av dessa platser kustskyddet bör planeras och utföras med kommunen som huvudman, och

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

- hur ansvaret för att det statliga åtagande som kommittén föreslår ska organiseras och lämna förslag på budget och instruktion till berörda myndigheter.

Kommittén bör också få i uppdrag att föreslå var staten därutöver har ett intresse av att kustskydd anläggs och bör lämna bidrag till genomförandet om kommunerna initierar ett sådant arbete.

Det är två frågor som behöver besvaras mot bakgrund av våra hittillsvarande bedömningar: dels vilka kuststräckor som ur ett nationellt perspektiv är prioriterade för att skyddas mot översvämningar från havet, dels hur staten ska agera för att få genomslag för denna prioritering.

Vi har övervägt olika alternativ för att etablera statens prioriteringar och ansvar för att kustskydd kommer på plats och vidmakthålls. Vi bedömer att det handlar om beslut av en så långsiktig karaktär att de bör förankras politiskt i riksdagen. Våra motiv för detta utvecklas i avsnitt 9.2.4 och i bilaga 2 finns ett utkast till lagtext som illustrerar karaktären på det riksdagsbeslut vi föreställer oss. Vi har därefter bedömt det som orealistiskt att inom vår utredningstid ta fram ett färdigt underlag för ett sådant beslut. Våra förslag kommer därför att avse beredningsprocessen. Det beslut som sedan fattas måste naturligtvis avspegla såväl beredningsunderlaget som den aktuella bedömningen av hur snabbt havet kommer att stiga vid tidpunkten för beslutet.

I det fall Sverige haft en utpekad myndighet med ansvar för kusten, eller en särskild form av kustplanering i lagstiftningen (vilket är vanligt i många andra länder), hade det varit utgångspunkten för våra förslag om hur frågorna bör beredas. Med nuvarande ansvarsförhållanden och lagstiftning föreslår vi en kombination av myndighetsuppdrag och en offentlig utredning.

Steg 1 – ett uppdrag till Boverket och MSB

Vi föreslår att MSB och Boverket får i uppdrag att prioritera de kuststräckor där det är av nationellt intresse att långsiktigt skydda befintliga värden mot översvämningar från havet. Ett utkast till ett

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

sådant gemensamt uppdrag finns i bilaga 3. De bakomliggande motiven redovisas nedan.

För att svara på frågan om var nationella intressen bäst skyddas genom att kustskydd anläggs finns en stor del av underlaget redan tillgängligt. Vad som utgör sådana nationella intressen som kan beskrivas i geografiska termer framgår av 3 och 4 kap. miljöbalken. Av 3 kap. framgår att verksamheterna jord- och skogsbruk är av nationell betydelse och att en mängd andra verksamheter och miljöer kan vara av riksintresse och ska som sådana skyddas mot åtgärder som påtagligt begränsar möjligheten att bedriva verksamheten eller skada miljön. Dessa riksintressen finns avgränsade och beskrivna av de myndigheter som anges i förordningen (1998:896) om hushållning med mark- och vattenområden (hushållningsförordningen). I 4 kap. miljöbalken finns även direkt utpekade områden, däribland vissa kustområden, som i sin helhet är av riksintresse med hänsyn till de natur och kulturvärden som finns i områdena som ska beaktas vid tillåtligheten av exploateringsföretag och andra ingrepp i miljön. Därutöver är nationalparker och statliga byggnadsminnen exempel på sådana värden som är av nationellt intresse. I den pågående snabba utvecklingen av totalförsvaret kommer ledningsplatser, företag med viss produktion och vissa statliga verksamheter med lägesbunden lokalisering att identifieras som varande av nationellt intresse, utan att detta begrepp är etablerat. MSB har i sin roll som central myndighet för det civila försvaret den mest aktuella bilden av var sådana platser är belägna.

Vilka befolkade områden som riskerar att översvämmas vid olika antaganden om framtida havsnivåer framgår av de underlag som MSB har tagit fram om betydande översvämningsrisker i enlighet med kraven i förordningen om översvämningsrisker. För kuststräckor utan befolkning har MSB mera schematiskt beskrivit vilka områden som hotas av översvämning vid olika antagna havsnivåer.[2]

För att kunna bedöma vilka områden som staten kan behöva skydda behöver det göras en bedömning av i vilken utsträckning de nationella intressena påtagligt kommer att skadas till följd av att områdena regelbundet kommer att översvämmas eller helt ställas under vatten. Den bedömningen beror naturligtvis på om det rör ett stort

[2] MSB publicerar på Översvämningsportalen både hot- och riskkartor enligt översvämningsförordningen och kartor som illustrerar vilka landområden som översvämmas vid olika havsnivåer.

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

område där bara delar berörs, men också på vari det nationella intresset består. En sötvattensbiotop kan helt förlora sin betydelse om den översvämmas från havet medan ett kulturhistoriskt industriminne kan gå att uppleva visuellt även om det står delvis i vatten. Den här typen av bedömningar bör göras med stöd av de myndigheter som pekat ut områden som riksintressanta enligt hushållningsförordningen samt Statens jordbruksverk och Skogsstyrelsen. Att vi föreslår Boverket som mottagare av regeringsuppdraget beror på att det är den myndighet som enligt sin instruktion ska samordna övriga myndigheter vid deras arbete med tillämpningen av 3 kap. miljöbalken. Boverket har även ett särskilt utpekat ansvar för att ha uppsikt över hushållningen med mark- och vattenområden (1 och 7 §§ förordningen [2022:208] med instruktion för Boverket och 1 a § hushållningsförordningen).

Ett ytterligare delmoment är att bedöma om ett kustskydd, dvs. en konstruktion som med tiden kommer att utgöra kustlinjen mot havet, är negativt för de nationella intressen som finns på platsen. Många av de natur- och kulturvärden som finns vid kusten har utvecklats i relation till havet och ett högt kustskydd kan göra att sådana värden minskar eller försvinner.

De nationella intressen som utgörs av byggnader eller infrastrukturanläggningar har en teknisk livslängd, vilket gör att alternativet att omlokalisera dem när de tjänat ut alltid bör övervägas. I praktiken kan de dock vara så integrerade i bebyggelsen eller så knutna till stranden att det inte är realistiskt. Omvänt kan det vara förutsett att den nuvarande infrastrukturen ska ersättas på annan plats eller kommer att minska i betydelse i nuvarande läge till följd av andra utbyggnader. Även dessa förutsättningar för att omlokalisera det som utgör det nationella intresset behöver övervägas.

Vårt förslag innebär att myndigheterna ska lämna ett förslag på prioritering av längs vilka kuststräckor det från nationell synpunkt är mest angeläget att anlägga kustskydd. Prioriteringsordningen ska avspegla översvämningsrisker, möjligheter att omlokalisera bebyggelse och verksamheter samt de skador anläggandet av ett kustskydd innebär på andra nationella intressen. Ett resultat där olika kuststräckor getts prioritet i fallande ordning eller poängsatts på en tiogradig skala kan vara exempel på tydlig prioritering. Grunden för prioritering ska vara så transparent att det går att bedöma varför en viss kuststräcka bedömts som högre prioriterad än en annan. MSB har i sitt arbete

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

med att identifiera områden med betydande översvämningsrisker använt 33 parametrar för att bedöma vilka värden som hotas av en översvämning. Det finns alltså erfarenhet av hur en sådan transparens kan uppnås.

Uppdraget ger inte svaret på var staten bör ansvara för uppförandet av kustskydd. Det är ett ingångsvärde till nästa steg i beredningsprocessen där förutsättningarna för att kunna anlägga kustskydd klarläggs och andra, regionala och lokala värden vägs in.

Utan att föregripa uppdraget men ändå ge en bild av vilka ställningstaganden myndigheterna kan behöva göra lämnar vi några exempel.

- Hur ska värdet av befintliga tätorter och risken för att dessa översvämmas värderas? I MSB:s arbete med betydande översvämningsrisker har dag- och nattbefolkning varit det första steget för att identifiera områden där beskrivningen av hotade värden har fördjupats. Ett försvarsintresse utanför bebyggt område som utgörs av en anläggning som inte kan flyttas kommer med ett sådant angreppssätt inte ens med på en prioriteringslista. Att helt bortse från var människor bor och arbetar ger andra effekter. Värdet av en kommunikationsknutpunkt är starkt beroende av om det finns människor som nyttjar den.
- I flera fall kommer hamnar av nationellt intresse att hotas av översvämningar från havet. Huruvida ett kustskydd utanför hamnområdet, som i förlängningen måste förses med slussar för att medge fortsatt trafik, är ett skydd för verksamheten eller om den får en bättre långsiktig funktion genom att successivt höja kajer och övrig mark på befintlig plats, behöver övervägas.
- Hur detaljerad ska prioriteringen vara? Om utgångspunkten är att kustskydd inte ska anläggas längs hela kusten är det rimligt att göra en prioritering där långa kuststräckor blir oprioriterade utan att inbördes variationer i det nationella intresset framkommer. Det kan vara nödvändigt för att lösa uppgiften, och för att kunna göra en mera fingraderad indelning eller rankning av de högt prioriterade, sannolikt kortare, kuststräckorna. Som underlag för fortsatt arbete är det av värde med hög geografisk upplösning, där ett stort antal objekt eller korta kuststräckor prioriteras inbördes.

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

En utgångspunkt för myndigheternas arbete är att det inte kommer att vara känt hur snabbt havet kommer att stiga eller till vilka nivåer. Med hänsyn till landhöjningen är det dock viktigare att i närtid göra statens prioriteringar tydliga i södra Sverige. Vi föreslår därför att uppdraget avgränsas till de kuststräckor där havet inom en hundraårsperiod antas stiga snabbare än landhöjningen.

Myndigheterna bedöms kunna utföra uppdraget under en period om 18 månader. Det kan synas vara en kort tid för en komplex uppgift. Det ska betonas att resultatet av uppdraget är en prioritering baserad på tillgängligt underlag och redovisade ställningstaganden. Denna prioritering ska inte ligga till grund för något beslut, utan utgöra underlag för fortsatt utredning. Utöver egna utredningsresurser kommer det att behövas medel för att ersätta SMHI och Lantmäteriet för att ta fram underlag rörande förutsättningar för översvämningar respektive förhållandena på land. I övrigt kommer de myndigheter som företräder olika nationella intressen att behöva delta med personal i arbetet.

Steg 2 – en parlamentarisk kommitté

Som ett andra steg i beredningsprocessen föreslår vi att en kommitté får i uppdrag att i dialog med berörda kommuner klarlägga förutsättningarna för att anlägga kustskydd vid de prioriterade sträckorna och lämna förslag på omfattningen och utformningen av statens ansvar. Ett utkast till kommittédirektiv finns i bilaga 3. De bakomliggande motiven redovisas nedan.

Uppdraget till Boverket och MSB resulterar i ett tjänstemannaförslag till prioriteringar av kuststräckor. Det fortsatta arbetet med att avgränsa statens ansvar och finna formerna för det innehåller betydande moment av politik. Vi föreslår därför att en parlamentarisk kommitté får i uppdrag att lämna ett antal förslag som åtminstone i sina huvuddrag ska kunna framläggas av regeringen till riksdagen. I kommittén är det de nationella perspektiven som bör vara företrädda och arbetssättet vara sådant att kommittén möter företrädare för lokala och regionala intressen.

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

Avgränsning av det statliga ansvaret

Det principiellt viktigaste beslutet är på vilka platser eller längs vilka kuststräckor det bör vara ett åtagande för staten att skydda vissa värden på land mot översvämningar från havet. Det principiella består i att det rör sig om ett nytt offentligt åtagande som dessutom avskär berörda kommuner från att agera i samma syfte på de aktuella platserna, annat än på de villkor staten bestämmer. Det är i princip också ett ställningstagande för all framtid. Till skillnad från när staten agerar i egenskap av ansvarig för en viss infrastruktur, t.ex. genom Trafikverket eller Svenska kraftnät, blir ett åtagande att bygga och upprätthålla kustskydd bestående även om de nationella intressena på platsen skulle försvagas. Det är sannolikt omöjligt att frånsäga sig ansvaret för ett kustskydd när samhället innanför är beroende av det, och det bör åtminstone inte ingå som en förutsättning för kommitténs arbete.

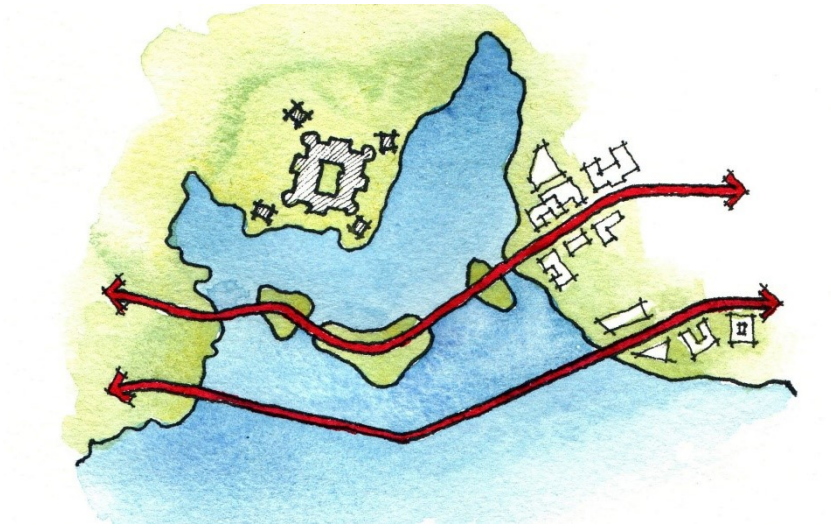
Som ett led i arbetet med att identifiera var staten bör ta på sig uppgiften att etablera kustskydd kommer kommittén att behöva möta åtminstone alla de kustkommuner där det enligt myndigheternas prioritering finns anledning att överväga att anlägga kustskydd med utgångspunkt från nationella intressen. Vid dessa möten kan ny information tillkomma som påverkar den inbördes prioriteringen som Boverket och MSB gjort i det första steget, men framför allt kunskap om hur de praktiska förutsättningarna ser ut för att anlägga en kustskydd som utgör ett adekvat skydd för de identifierade intressena. Topografi, befintlig bebyggelse och den inverkan ett kustskydd skulle ha på befintliga värden gör att det kan finnas flera möjliga lokaliseringar av skyddet. I figur 9.1 illustreras hur den nationellt intressanta kulturmiljön, representerad av en borg, kan skyddas mot översvämningar genom kustskydd på två alternativa platser. Den nedre placeringen innebär en längre, potentiellt dyrare, konstruktion, men samtidigt mindre ingrepp i de naturvärden som finns på öarna och att en längre kuststräcka erhåller skydd. I bilden har också möjligheten att använda kustskyddet som väg illustrerats. Kommitténs möten med kommunerna kan även leda till att inbördes påverkan över kommungränserna kan identifieras.

Utredningsarbetet i denna del bör om möjligt utmynna i förslag på var de kustskydd som staten föreslås ansvara för ska vara placerade.

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

Figur 9.1 Alternativa lägen för kustskydd

Illustrationen avbildar ingen verklig plats

Källa: Illustration av Maria Petersson

Statligt eller kommunalt ansvar för genomförandet

Mötena med kommunerna ger också grunden för kommitténs andra uppgift, att föreslå hur staten bör fullfölja sitt åtagande på de, som vi föreställer oss, förhållandevis få platser där det kommer att vara kommitténs bedömning att ett sådant åtagande bör göras. I de fall det handlar om en plats där ett högt prioriterat nationellt intresse är helt dominerande och kommunen inte har några egna uttalade ambitioner att uppföra ett kustskydd handlar det om vilken del av staten som ska ansvara för genomförandet, en fråga som behandlas vidare nedan. Mera sannolikt är att det finns ett påbörjat kommunalt arbete med att planera för eller till och med börja bygga på något som kommunen bedömer vara (grunden för) ett framtida kustskydd. Kommittén står då inför att göra flera bedömningar som kan innefatta moment av förhandlingar.

I det fall kommunens planer för kustskydd väl tillgodoser de högt prioriterade nationella intressena vad gäller kustskyddets sträckning och skyddsnivå kan det vara effektivt att låta kommunen fortsätta att ansvara för genomförandet. Det förutsätter att kommunen är så resursstark i olika avseenden att detta är realistiskt. Kommittén bör

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

då försöka nå en principöverenskommelse där staten specificerar sina krav på kustskyddet och statens andel av kostnaderna för att genomföra utbyggnaden. En sådan överenskommelse kan innehålla modifieringar gentemot befintliga kommunala planer och preciseringar av etapper med olika andel av statlig finansiering. Med principöverenskommelse menas här att det ska framgå att stat och kommun har en gemensam bild av slutresultatet och att principer för kostnadsfördelning ska framgå. Avsikten är inte att kommittén ska ingå avtal med bindande verkan för statens räkning, och kommunen kan därmed inte heller avkrävas några juridiskt bindande besked. På motsvarande sätt kan principöverenskommelser nås med kommuner vars ambitioner sammanfaller med statens, men där resurserna lokalt är för små för att det ska vara rimligt att kommunen tar på sig genomförandet ens med ett stort ekonomiskt bidrag från staten. Av sådana överenskommelser bör i stället framgå att kommunen kommer att stödja staten i genomförandet genom planläggning och ekonomiskt i de avseenden kommunen har önskemål om lokala anpassningar.

Om det inte går att nå en överenskommelse bör kommittén redovisa detta och ta ställning för en lokalisering av kustskyddet och ett genomförande med statligt huvudmannaskap.

Arbetet med att komma överens med kommunerna kommer att ge en bild av hur stort det ekonomiska och praktiska ansvaret blir för staten vid olika ambitioner för det statliga åtagandet. Det ger också grunden för att bedöma i vilken form staten bör företrädas i den fortsatta planeringen och genomförandet.

Vem ska företräda staten?

Ett riksdagsbeslut om att skydda vissa platser eller kuststräckor måste fullföljas av regeringen genom att ge existerande eller nybildade myndigheter i uppdrag att fullfölja beslutet. Vi anser att de områden där riksdagen beslutar att staten ska ta på sig ansvaret bör ges status som riksintresse i miljöbalken. Vi anser även att kustskydden kommer att vara av sådan betydelse att de kan motivera expropriation. Att planera, projektera och beställa omfattande anläggningsarbeten är dessutom en kompetens som inte finns företrädd på många ställen inom staten. Mot bakgrund av dessa bedömningar har vi övervägt att

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

föreslå att det statliga ansvaret bör representeras av en myndighet som kan företräda riksintresset kustskydd och ha den juridiska, ekonomiska och tekniska kompetens som behövs för att i alla avseenden företräda staten.

Som framgått ovan gör vi bedömningen att kommitténs arbete bör kunna leda till att statens roll kommer att variera mellan olika platser. Också när staten står som ansvarig för genomförandet kan det finnas anledning att överväga olika lösningar. Ett kustskydd som enbart är avsett för att skydda Försvarsmaktens intressen kan som ansvarsförhållandena ser ut i dag anläggas och förvaltas av Fortifikationsverket, medan den statliga byggherren för ett kustskydd som ska utgöra grunden för en bilväg kan vara Trafikverket. I de fall kommunen står som huvudman för statliga kustskydd kan staten företrädas som kravställare och finansiär av en central myndighet eller av länsstyrelsen. Om statens bidragsgivning till kommunala kustskydd (se nedan) villkoras med att skydden ska motsvara statliga krav på utformning, kan rollerna som avtalspart och bidragsgivare kombineras inom samma myndighet.

Kommittén bör också överväga om regeringen bör ha någon roll när det gäller beslut om att påbörja bygget av statliga kustskydd, och i vilken utsträckning prognoser om framtida havsnivåer från SMHI bör vara styrande för tidplaner för utbyggnaden.

Kommittén förväntas lämna förslag på en statlig organisation som kompetensmässigt kan agera parallellt på samtliga platser där staten tar på sig ansvaret för att uppföra kustskydd. Möjligheterna att arbeta med en plats i taget är begränsad med hänsyn till att havsnivåhöjningen kommer att ske på ett likartat sätt längs hela kusten. Kompetensen kan vara samlad i en myndighet eller fördelad på flera myndigheter.

För att ansvarsfördelningen inom staten inte ska bli ett hinder för ett genomförande är det angeläget att kommittén lämnar förslag som innebär att varje projekt, och därmed varje berörd kommun, vid varje tillfälle har en utpekad företrädare för staten att vända sig till och samarbeta med, oavsett hur ansvaret mellan stat och kommun är fördelat.

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

Statens prioritering mellan övriga kuststräckor

I många fall kommer kommittén att möta kommuner med planer för kustskydd på platser där det finns nationella värden som trots allt inte bedöms så stora att staten bör ta på sig ansvaret för att skydda dem. De kommunala planerna kan, om de genomförs, komma att innebära att de nationella värdena skyddas och staten har därmed ett intresse av att så sker. I dessa fall bör kommittén göra bedömningen att staten i mån av medel bör bidra till genomförandet, eventuellt med angivande av villkor för den bedömningen. En sådan prioritering behöver inte bli föremål för riksdagens ställningstagande. Det är ett underlag för prioritering av statliga bidrag till kommunala kustskydd. Detta är en ensidig bedömning som kan vidareförmedlas av regeringen i form av direktiv till bidragsgivande myndigheter, i dagsläget MSB enligt förordningen (2022:1395) om statsbidrag till kommuner för förebyggande åtgärder mot naturolyckor. Något åtagande gentemot kommunen eller de som bor och verkar längs kuststräckan uppstår inte.

Kommitténs arbete

Kommitténs tre huvuduppdrag – att föreslå var staten bör ta ansvar för att översvämningsskydd mot havet anläggs, under vilket huvudmannaskap detta bör ske och hur staten bör vara organiserad – hänger samman inbördes och samtliga frågor behöver därför utredas innan kommittén kan lämna sitt betänkande. Kommittén kommer även, trots att den formellt inte har uppgiften att företräda staten i frågor om kustskydd, att möta kommuner som redan har formulerat frågor och svar på juridiska, ekonomiska, miljömässiga och byggnadstekniska problem som uppträder när översvämningsskydd mot havet ska planeras, anläggas och förvaltas. Kommitténs sekretariat behöver därför ha en bred kompetens för att kunna skapa en samsyn med de kommuner man möter om vilka lösningar som är effektiva och genomförbara och vilka vidare utredningsåtgärder som måste föregå ett faktiskt genomförande.

Ett huvudmotiv för vårt förslag om statligt ansvar för havsnivåer är att ett fortsatt frivilligt kommunalt åtagande innebär osäkerhet och användning av resurser, såväl kommunala som statliga, på ett ineffektivt sätt. Det är därför nödvändigt att kommittén arbetar snabbt

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

och att förslagen omsätts i beslut som klargör de fortsatta ansvarsförhållandena. Samtidigt kommer arbetssättet att vara tidskrävande. Vi föreslår att kommittén får arbeta under tre år, där det under ett inledande år handlar om att möta alla kommuner och att inom kommittén enas om principer för urval av platser för fördjupade kontakter med berörda kommuner. Dessa kontakter, med inslag av förhandlingar, och utformningen av de färdiga förslagen ska då genomföras under två år. Det ger inte möjlighet att ge riksdagen ett detaljerat underlag med alla konsekvenser vid olika antaganden om hur snabbt havet stiger, men med en parlamentariskt sammansatt kommitté bör det finns möjlighet att förankra de antaganden kommittén tvingas göra som rimliga utgångspunkter för ett beslut.

Kommittén kommer under sitt arbete att skaffa sig insikter i hur väl befintliga författningar som reglerar t.ex. riskhantering, krav på dammkonstruktioner eller kommunal redovisning är anpassade till offentliga åtaganden om att uppföra kustskydd. Det bör därför finnas utrymme för kommittén att lämna författningsförslag även utöver det som direkt följer av uppdraget.

Kustskyddens dimensionering

Vi föreslår att kommitténs förslag ska ligga till grund för ett riksdagsbeslut om ett statligt åtagande gentemot medborgarna om ett skydd mot översvämningar från havet. Hur långtgående detta skydd är hänger nära samman med när kustskydden uppförs, hur höga de behöver vara och vilka egenskaper de måste ha för att kunna motstå de krafter de kommer att utsättas för. Det har i sin tur direkt samband med vilka antaganden som görs om hur snabbt havet stiger och vilka översvämningsrisker som kan accepteras.

Vi har i vårt arbete avstått från att göra några egna antaganden om vilka scenarion om framtida klimatförändringar som bör tillämpas. Regeringen har i sin handlingsplan för klimatanpassning angett att den avser att fortsätta arbetet med att analysera om nationella riktlinjer för val av klimatscenarier och riskbedömning ska fastställas.[3] Resultatet av den analysen och ett eventuellt ställningstagande ger naturligtvis ingångsvärden till både myndigheternas uppdrag och kommitténs arbete därefter.

[3] Skr. 2023/24:97 s. 35.

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

Vi gör bedömningen att det går att genomföra de nu föreslagna utredningarna även utan ytterligare vägledning från regeringen. Det arbete vi föreslår ska vara inriktat mot att identifiera platser där kustskydd ska etableras för överskådlig tid. Det handlar inte om var åtgärder bör göras för att temporärt möjliggöra en eventuell senare reträtt, eller att successivt anpassa markanvändningen till alltmer frekventa översvämningar. Det handlar om dammkonstruktioner som i förlängningen ska kunna motstå permanent vattentryck och kunna höjas efterhand.

Erfarenheterna från det danska arbetet med att etablera översvämningsskydd mot havet visar att när staten tar initiativ till att anlägga sådana skydd, utreds enbart alternativ som så långt det är möjligt eliminerar alla risker. Vi bedömer att motsvarande utgångspunkt bör gälla för de utredningsuppdrag vi nu föreslår. Utan att vare sig förväntad havsnivå, referenstidpunkt eller klimatscenario finns angivna i uppdraget till Boverket och MSB kommer redan framtagna underlag som beskriver förhållanden vid oförändrad klimatpåverkan och teoretiskt högsta vattenstånd år 2100 att finnas som grund för bedömningarna. De risker som då framträder torde vara tillräckliga för att göra en prioritering. Vilken nivå som faktiskt ska ligga till grund för beslut om byggande får avgöras baserat på de prognoser som finns när utredningarna är klara, och vilka risker som då anses acceptabla.

Samhällsekonomi

De kustskydd som uppförs behöver vara samhällsekonomiskt motiverade. Hur denna bedömning ska göras inför beslut som kommer att innebära kostnader för utbyggnad och underhåll för så lång tid som ett kustskydd innebär utgör dock ett problem. De kustskydd staten tar ansvar för att uppföra kan förväntas stå färdiga i en första version under andra halvan av detta sekel. Samtidigt kommer verksamheter på andra platser att anpassas och omlokaliseras för att ta höjd för ett stigande hav. Osäkerheten i lönsamheten hos en investering som ska göras om 50 år är fundamental.

Nyttan av att befintliga värden inte skadas av översvämningar ökar med tiden allteftersom sannolikheten för översvämningar ökar. Samtidigt kommer uppfattningen om vad som är nationella värden att

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

förändras och de byggnader och anläggningar som får ett skydd kommer i många fall att ersättas med andra över en hundraårsperiod. Om nettot av dessa förändrade värden är positivt eller negativt är inte uppenbart. Att kustskyddet finns kommer i sig att göra det möjligt att förlägga översvämningskänslig verksamhet på platser som i dag är olämpliga, vilket ökar värdet på marken relativt andra översvämningshotade platser utanför skyddet. Det ger regionalekonomiska omfördelningar som blir svåra att värdera när tidsperspektiven förlängs.

I praktiken kommer Boverket och MSB i sitt arbete få göra antaganden om kostnader för att omlokalisera befintliga verksamheter, i det fall det är möjligt, och ställa det mot schablonkostnader för ett kustskydd. För värden som inte är monetära, typiskt sett miljö- och kulturmiljövärden, blir det som alltid i samhällsekonomiska analyser att så långt möjligt redovisa vari värdena består, och i det här fallet vikta dem inbördes när olika platser ska ges prioritet.

För kommittén tillkommer möjligheten att göra beräkningar av skadekostnader eller alternativkostnader för att flytta även på annan egendom och verksamhet än den som är av nationellt intresse. Möjligheterna att beräkna kostnaderna för kustskydden ökar också när färre platser blir aktuella och lokala förutsättningar kan vägas in. Exempel på beräkningar av om den monetära nyttan överstiger kostnaderna – allt annat lika – finns från flera skånska kustkommuner och från Köpenhamnsregionen. Först när sådana beräkningar visar på negativa utfall behöver antaganden göras om framtida förändringar eller hur stora ickemonetära värden som ska räknas in i kalkylen.

Det som till sist blir kommitténs förslag är dock inte ett ställningstagande till om kustskydd på en viss plats är samhällsekonomiskt lönsamt. Den bedömningen görs redan i dag av de kommuner som påbörjat ett arbete, och kommer fortsatt att göras av kustkommuner oberoende av kommitténs ställningstagande. Det som det samlade utredningsarbetet är avsett att utmynna i är att undanröja oklarheter om vilken roll staten ska ha när havet stiger och beslut om att flytta eller bygga skydd blir en fråga för allt fler individer, företag, infrastrukturförvaltare och kommuner.

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

9.2.4 Riksdagen bör besluta om statens åtagande

Bedömning: Det statliga åtagandet för skydd mot översvämningsrisker från havet bör beslutas av riksdagen.
Riksdagen bör besluta om

- längs vilka kuststräckor staten ska ansvara för att kustskydd ska anläggas,
- att de områden där kustskydd ska anläggas ska ha status som riksintresse, och
- att en myndighet ska företräda staten i frågor om kustskydd.

Vi har i föregående avsnitt föreslagit en beredningsprocess som utmynnar i förslag till platser där staten bör ansvara för att kustskydd anläggs mot översvämningar från havet samt en statlig organisation för planering, genomförande och förvaltning av kustskydden. I det följande utvecklar vi våra motiv till varför riksdagen bör fatta beslut om statens åtagande och vad ett riksdagsbeslut bör innehålla. Ett riksdagsbeslut kan mot bakgrund av våra tidigare förslag fattas tidigast hösten 2031.

I bilaga 2 illustreras hur riksdagens beslut kan komma till uttryck i form av en ny lag om statliga kustskydd och en ändring i miljöbalken.

Motiv för ett riksdagsbeslut

I dagsläget är det kommunerna som representerar det allmänna när det gäller att skydda samhället mot konsekvenserna av havsnivåhöjningar till följd av bestämmelserna i lagen (2003:778) om skydd mot olyckor och lagen (2006:544) om kommuners och regioners åtgärder inför och vid extraordinära händelser i fredstid och höjd beredskap. Det finns inget som hindrar en kommun från att ta initiativ till att uppföra kustskydd i detta syfte. Statens beslut om att ta ansvar för att uppföra kustskydd längs vissa kuststräckor begränsar de berörda kommunerna från att göra samma sak (jfr 2 kap. 2 § kommunallagen [2017:725]). Beslut som begränsar den kommunala kompetensen kan bara fattas av riksdagen och bör inte gå utöver vad som är nödvändigt (8 kap. 2 §, 14 kap. 2 och 3 §§ regeringsformen).

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

Utöver det formella kravet på riksdagsbeslut för att begränsa den kommunal kompetensen är ett beslut om att anlägga fysiska kustskydd också ett beslut om var Sverige som landmassa ska ha sina gränser oberoende av hur havet stiger. Det är en värdeladdad fråga som bör vara föremål för den debatt som föregår ett riksdagsbeslut. Även de mycket långa åtaganden det innebär för staten att vidmakthålla ett etablerat kustskydd talar för att det inte bör vara en fråga enbart för regeringen att avgöra på vilka villkor staten ska träda in.

Vilka kuststräckor ska skyddas?

Den av oss föreslagna kommittén kommer att ha lämnat förslag på platser eller kuststräckor där det bör anläggas kustskydd för att skydda nationella intressen och där intresset av detta är så starkt att staten bör ta ansvar för att det kommer till utförande. Kommitténs förslag bör utan vidare beredning kunna ligga till grund för regeringens förslag till riksdagen. Även om kommittén inte har utrett kostnader och konsekvenser fullt ut, förväntas det handla om ett mindre antal platser där värdet av ett långsiktigt översvämningsskydd är så stort att de motstående intressen som finns antingen får tillgodoses i en form anpassad till kustskyddet eller ersättas ekonomiskt. Det är emellertid inte säkert att kommitténs förslag innebär ett slutligt ställningstagande till en viss utformning eller placering av kustskyddet. Det är heller inte nödvändigt för riksdagens beslut.

I vårt förslag till lagtext tar riksdagen ställning till kuststräckorna avgränsade till namngivna punkter på kusten.[4] De punkterna är sådana att ett kustskydd kan anslutas mot land på en höjd över nuvarande havsnivå som ligger väsentligen över de nivåer som är förutsägbara under överskådlig tid. Dessa punkter utgör ändpunkter på det kortaste kustskydd som erbjuder skydd för det eller de nationella intressen som ska skyddas, och kuststräckan och landområdet däremellan utgör det område som staten åtar sig att skydda. Det kan när beslutet fattas finnas flera alternativa utformningar av kustskyddet, både mellan dessa punkter och mellan punkter med längre inbördes avstånd. I figur 9.1 skulle riksdagsbeslutet kunna avse de

[4] I lagtexten i bilagan är sträckningen representerad med bokstäver. En tänkt lagtext kan vara ”Kusten utanför A-stad mellan B-udden i X kommun och C-berget i Y kommun.” Om entydiga ortnamn saknas på de platser där topografin medger att ett kustskydd kan anslutas, kan fastighetsbeteckningar användas.

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

punkter där det övre alternativet möter land. Det omöjliggör inte ett beslut om att senare utföra det nedre alternativet. Det skyddar också kuststräckan mellan de punkter riksdagen angett. Riksdagen bör besluta om vad som minst ska skyddas, men inte exakt var och hur skyddet ska anläggas.

Beslutet om var varje kustskydd ska anläggas fattas enligt vårt lagtextutkast av regeringen. Förutom att det vid riksdagens beslut på vissa platser kan finnas behov av ytterligare beredning innan ett av flera möjliga lägen kan väljas, behöver beslutet om lokalisering innehålla fler detaljer och framför allt avgränsa ett område som behöver reserveras för genomförandet. Riksdagsbeslutets funktion är att tydliggöra ansvarsgränser, medan regeringens beslut innebär ett anspråk på ett mark- eller vattenområde.

Områden där kustskydd ska anläggas ska skyddas

Vi har i vårt förslag till lagtext utformat en bestämmelse i 4 kap. miljöbalken som gör de områden regeringen beslutat om till riksintresse för anläggande av kustskydd. Områdena kommer därigenom att skyddas mot annan exploatering som kan försvåra anläggandet av kustskydden. Detta legala skydd uppnås genom att 4 kap. miljöbalken, utöver i prövningar enligt miljöbalken, även ska tillämpas i prövningar enligt annan lagstiftning i enlighet med befintliga, eller vid behov justerade, hänvisningar i t.ex.

1. väglagen (1971:948),
2. lagen (1978:160) om vissa rörledningar,
3. lagen (1983:293) om inrättande, utvidgning och avlysning av allmän farled och allmän hamn,
4. minerallagen (1991:45),
5. lagen (1995:1649) om byggande av järnväg,
6. ellagen (1997:857),
7. naturgaslagen (2005:403),
8. luftfartslagen (2010:500), och
9. plan- och bygglagen (2010:900).

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

De nya riksintresseområdena kommer att överlappa andra riksintressen, och regeringens beslut innebär i formell mening ingen avvägning mellan dem. De myndigheter som har gjort bedömningen av befintliga riksintressen har dock medverkat vid framtagandet av beredningsunderlaget och haft möjlighet att påverka Boverkets och MSB:s prioritering av platser och kunnat förse kommittén med underlag för att bedöma förutsättningar för att anlägga kustskydd. Regeringen kan i sin proposition göra riksdagen uppmärksam på om ett kommande kustskydd kommer att konkurrera med andra riksintressen och om de olika intressena är förenliga eller på vilka grunder riksintresset för kustskydd bör ges företräde. En sådan bedömning kan förutsätta att kustskyddet utformas på ett specifikt sätt, vilket då också bör komma till uttryck i propositionen.

Det behöver finnas en ansvarig statlig företrädare

I och med riksdagens beslut uppstår ett anspråk på att disponera mark- och vattenområden för att uppföra kustskydd. Det berör fastighetsägare och verksamhetsutövare inom det berörda området som har intresse av tidplanen för genomförandet och påverkan på den egna verksamheten. Även för den berörda kommunen ändras planeringsförutsättningarna. Finns det av kommittén framtagna principöverenskommelser finns det sannolikt en vilja att formalisera dem. För varje i riksdagsbeslutet utpekad kuststräcka behöver det därför finnas en statlig företrädare som kan kommunicera med intressenterna och ingå de avtal som behövs för att skapa förutsättningar för ett genomförande.

Som framgått ovan kan kommittén komma att föreslå olika lösningar för hur det statliga ansvaret ska fördelas. Vi har i vårt författningsförslag angett att det för varje kuststräcka ska finnas en myndighet som företräder staten i frågor som rör kustskyddet och ansvarar för dess genomförande. Vilken eller vilka myndigheter som utses och vilka befogenheter och resurser de tilldelas blir en fråga för regeringen. Regeringens avsikter bör dock framgå av propositionen för att ge riksdagen möjlighet att bedöma huruvida det finns förutsättningar för staten att ta ansvar för genomförandet.

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

Hur ska kustskydden utformas?

Riksdagen kommer, om inget annat framkommer under det fortsatta utredningsarbetet, att vilja att de kustskydd som anläggs gör framtida översvämningar från havet ytterst osannolika. Det innebär för kustskyddens utformning att de behöver vara anpassade i höjd och utformning efter de kombinationer av högvatten och stormar som kan förutses på olika platser. De kommer även att behöva vara utformade så att de kan höjas i framtiden när havsnivåerna stiger.

De olika kustskydden kan vara anlagda på land eller i vatten, men ansluter alltid till land där markens höjd överstiger kustskyddets. De kan vara integrerade i andra anläggningar och utformade för att medge olika användning. De kan vara försedda med slussar som gör det möjligt för fartyg att passera genom skyddet och pumpar för att lyfta ut vatten som avrinner från land innanför skydden.

Det är inte möjligt att genom ett riksdagsbeslut ta höjd för alla de variabler som kommer att definiera varje kustskydd. Det finns dock anledning att etablera vissa gemensamma normer för allt från hur kustskydden bör anpassas till prognoser för havsnivåhöjningar till vilka säkerhetsmarginaler som ska tillämpas vid beräkning av motståndskraften mot vattentryck. Särskilt om vissa kustskydd uppförs i kommunal regi och flera statliga myndigheter får ansvar för olika kustskydd, blir det viktigt att utbyggnaden sker med samma ambitionsnivå vad gäller säkerhet på alla platser.

Vi har i vår lagtext markerat detta behov av normering med ett bemyndigande för regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer att utfärda föreskrifter om kustskyddens utformning.

9.2.5 Möjligheten att skydda kusterna runt Östersjön tillsammans med andra länder bör utredas

Bedömning: Regeringen bör undersöka möjligheten att anlägga en skyddsvall som avskär Östersjön från världshaven och därmed även skyddar alla länder kring Östersjön från översvämningsrisker från havet.

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

Stigande havsnivåer är en fråga för alla länder med kust. Nivåerna ökar på samma sätt överallt, medan effekterna varierar beroende på tidvatten, kustens utsatthet för stormar, topografin längs kusten och bebyggelsens placering, m.m. Våra grannländer längs södra Östersjön kommer att uppleva havsnivåhöjningar som relativt sett kommer att vara större jämfört med vad som blir fallet i södra Sverige då de inte har någon kompenserade landhöjning. I Danmark, där centrala delar av huvudstaden Köpenhamn ligger lågt jämfört med havsnivån, pågår ett omfattade arbete med att förbereda för utbyggnaden av kustskydd. När detta skrivs finns underlag som beskriver översvämningshot, dimensionering, linjesträckning, miljökonsekvenser och kostnadsberäkningar presenterade.

Alla undersökningar av effekter av havsnivåhöjningar innehåller uttalat eller outtalat något mått på de värden som riskeras och därmed vilka investeringar som kan motiveras för att skydda kusterna. Utan att ha gjort någon egen studie går det att konstatera att ju högre havsnivån förväntas stiga, desto fler värdefulla landområden riskerar skador – och desto längre och högre skydd kan motiveras. I förlängningen av en sådan beräkning ligger att där långa kuster ska skyddas kan det bli lönsamt att bygga ett kortare skydd som avgränsar en hel vik eller ett innanhav. Ett uppmärksammat exempel presenterades av forskare från Nederländerna och Tyskland år 20205, som illustrerade hur dammar mellan Frankrike och England respektive Skottland och Norge avskärmar Nordsjön från världshaven och därmed skyddar tätbefolkade kuster i norra Europa. I det perspektivet är en skyddsvall som avskärmar Östersjön från omgivande hav ett mycket mindre futuristiskt byggprojekt, låt vara med väsentligt mindre befolkningstäthet längs de kuster som skyddas.

Vi har inom vår utredning inte möjlighet att värdera realismen i att skydda Östersjöns kuster genom att bygga en eller flera större skyddsvallar. Vår bedömning är dock att frågan bör studeras för att ha som referens till de kustskydd som kommer att föreslås av den kommitté som utgör en del av vårt förslag ovan. Eftersom ett sådant projekt är helt avhängigt av hur Danmark ställer sig är ett första steg att undersöka det danska intresset för en gemensam studie. Någon risk att uppfattas som alarmistiska finns inte, med tanke på hur långt de danska planerna på kustskydd kring Köpenhamn har kommit.

[5] S. Groeskamp, J. Kjellsson, Northern Europe Enclosed: Engineering a Solution to Sea Level Rise, Bulletin of the American Meteorological Society 101(11) (2020) 971-974.

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

Under förutsättning att det även på dansk sida finns ett intresse för en referensstudie bör regeringen tillsätta en utredning för att, med det stöd som Danmark är villiga att bidra med, värdera miljöeffekter och kostnader för dammkonstruktioner mellan Skagen och Bohuslän eller längre söderut mellan de danska öarna och Själland och den svenska kusten. Även andra östersjöländer kan ges möjlighet att bidra till utredningen. Tidshorisonten för en sådan studie bör vara att leverera resultat inom samma tidsperiod som vi angett för de utredningar vi föreslagit, dvs. ca fem år. Det finns då möjlighet för regeringen att överblicka om det är aktuellt att utforma andra förslag till riksdagen än de vi redovisat ovan.

Att initiera och genomföra en utredning tillsammans med andra länder kan göras i olika former. Vår bedömning är att det är ett uppdrag som inte bör integreras i de utredningsuppdrag vi föreslagit ovan, med hänsyn till att kontaktytor och frågeställningar är helt andra. Vi lämnar inte något konkret förslag till form för en sådan utredning.

Vi är naturligtvis medvetna om att det är förenat med svåra tekniska, miljömässiga, ekonomiska, transport- och säkerhetspolitiska frågor att genomföra denna typ av storskaliga infrastrukturprojekt, i synnerhet som en skyddsvall blir en angelägenhet för samtliga länder runt Östersjön. Alternativet till en stor skyddsvall är dock att bygga många mindre kustskydd – till stora kostnader och lokal miljöpåverkan. Trots de svåra frågor som en stor skyddsvall aktualiserar bedömer vi att det finns anledning att utreda detta alternativ, särskilt som de kustskydd som annars kommer att behövas kan leda till att de samlade konsekvenserna blir än mer omfattande.

9.2.6 Stigande havsnivåer påverkar befintliga riksintressen

Förslag: Regeringen ska ge de myndigheter som har bedömt att områden vid kusten är av riksintresse enligt 3 kap. miljöbalken i uppdrag att värdera hur ändamålet med riksintresset påverkas av stigande havsnivåer.

Ett riksdagsbeslut om att anlägga statliga kustskydd på vissa platser innebär indirekt att man på nationell politisk nivå är beredd att låta övriga kuststräckor förändras i takt med att vattnet stiger. Möjlig-

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

heterna för kommunerna att göra en annan bedömning kvarstår dock oförändrad, och i flera fall kommer kommuner att vilja anlägga kustskydd i en eller annan form, ibland med ekonomiskt stöd från staten. Dessa kustskydd kommer då att mer eller mindre påverka de riksintressen som finns utpekade längs kusten. För att ge länsstyrelserna vägledning i hur de ska göra avvägningen mellan det hot som det stigande havet respektive ett eventuellt kustskydd utgör mot olika riksintressen, föreslår vi att de myndigheter som enligt hushållningsförordningen är ansvariga för att peka ut riksintressen ska göra en översyn av dessa med denna utgångspunkt. Myndigheterna ska alltså precisera om riksintresset består vid stigande havsnivåer och om så är fallet, på vilket sätt det skulle skadas av om ett kustskydd uppfördes. Ett utkast till myndighetsuppdrag finns i bilaga 3.

Regeringsuppdraget är ett sätt att fullfölja den strävan efter tydlighet i ansvarsfördelningen mellan staten och kommunerna som är en huvudtanke i detta betänkande. Därigenom kan regeringen undanröja ett hinder som består i att kommunerna avstår från att vidta en åtgärd i avvaktan på att staten tar initiativ, eller därför att man är osäker på om staten kommer att motsätta sig kommunala åtgärder.

10 Finansieringsmodeller

10.1 Utgångspunkter

Vi ska enligt våra direktiv identifiera möjliga finansieringsmodeller för åtgärder som genomförs av och gynnar flera aktörer samt ta ställning till en eller flera modeller som lämpar sig bäst för etablering och förvaltning av klimatanpassningsåtgärder. Mot bakgrund av att nyttor och kostnader i det enskilda fallet kan värderas helt olika av de som berörs och att det generellt råder avtalsfrihet att göra de överenskommelser som tillfredsställer alla parter, har vi dragit slutsatsen att de modeller som avses i direktiven är sådana som tvingar någon att bidra till en klimatanpassningsåtgärd mot sin vilja. Vårt uppdrag handlar alltså om författningsreglerade modeller.

Vi har avgränsat oss till att behandla fysiska klimatanpassningsåtgärder som innebär att mark och vatten varaktigt tas i anspråk. Oavsett vem som tar initiativ till och ser den största nyttan av en sådan åtgärd så innebär den per definition att en eller flera fastigheter tas i anspråk. Även om en hyresgäst i något fall skulle kunna ta initiativ till eller utföra en åtgärd så är reglerna i svensk rätt för fördelning av kostnader och ersättning för intrång kopplade till fastighetsägaren och i vissa fall även till rättighetshavare, t.ex. tomträttshavare och ägare av byggnad på ofri grund, som likställda med fastighetsägare.

I direktiven nämns inte hyresgäster, men däremot försäkringsgivare och näringslivet som potentiella parter som kan gynnas av klimatanpassningsåtgärder. Båda kategorierna innehåller naturligtvis fastighetsägare, men vi uppfattar dem som parter vars nytta uppstår genom förbättringar i den fastighet där de verkar eller som de har försäkrat.

Det har till utredningen framförts synpunkter på att vi borde frikoppla finansieringsfrågan från de konkreta åtgärderna och lämna

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

förslag på hur medel kan utdebiteras för att senare användas för att utföra åtgärder där de enligt något kriterium är mest prioriterade. Sådana ”fondlösningar” finns det flera exempel på i sammanhang där det förväntas uppstå skador för vilka det inte finns försäkringsskydd. Ett exempel är Trafikförsäkringsföreningen som ersätter skador från okända eller oförsäkrade fordon. Kostnaderna belastar bilägarkollektivet genom ett påslag på trafikförsäkringspremien. I vårt fall, där det handlar om att finansiera förebyggande åtgärder, finns ingen garanti för att den som betalar in avgiften får uppleva någon individuellt minskad risk. En fondlösning skulle därmed utgöra en skatt, som oavsett mot vilken eller vilka grupper den riktas är något som inte ryms inom våra direktiv.

Det har också framförts synpunkter på att kommuner borde få utökade möjligheter att fondera skattemedel för framtida investeringar. Frågan berör väsentligt fler verksamheter än investeringar i klimatanpassningsåtgärder och vi har inte funnit skäl att utveckla några nya regler för att möjliggöra detta.

Av direktiven framgår också att de modeller vi ska behandla inte ska inkludera staten som finansiär. Med dessa avgränsningar behandlar vi i det följande finansieringsmodeller som fördelar kostnader, nyttor och risker inbördes mellan fastighetsägare och mellan fastighetsägare och kommunen som företrädare för det allmänna.

10.2 Frivilliga överenskommelser är alltid möjliga

En klimatanpassningsåtgärd genomförs för att minska en framtida risk. Det handlar i första hand om risker för skada på egendom men i någon utsträckning även om risker för liv och hälsa. De aktuella riskerna är en funktion av sannolikheten av en viss naturhändelse och dess konsekvenser. Som framgått finns det ingen nationell norm för hur denna sannolikhet ska bedömas och konsekvenserna i termer av skadad egendom är starkt korrelerad med den faktiska användningen av ett markområde eller en byggnad. Det är i första hand varulagret i källaren som skadas medan byggnaden som sådan kan vara opåverkad efter att ha torkats ur. Det är mot bakgrund av dessa förutsättningar närmast en regel att uppfattningen om vad som är rimliga åtgärder för att förhindra vissa händelseförlopp skiljer sig åt mellan ägarna av två fastigheter där sannolikheten för en negativ

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

naturhändelse är densamma. Det kan göra det svårt att komma överens, men det är också en möjlighet så länge det finns utrymme för frivilliga överenskommelser. Den som ser ett visst händelseförlopp som sin största risk kan vara villig att ta en större andel av kostnaderna än någon som visserligen gör samma värdering av risken, men som ser andra, större risker. Den senare behöver inte vara emot att det vidtas en åtgärd, och kan acceptera att t.ex. avstå mark utan ersättning, men är kanske inte beredd att ta på sig att driva processen och ansöka om de tillstånd som kan behövas. Det talar för att en modell för kostnadsfördelning inte bör hindra frivilliga överenskommelser.

En annan aspekt är att det i det enskilda fallet kan finnas parter som har ett intresse av en åtgärd som är oberoende av den risk som är kopplad till en viss naturhändelse. Ett skydd mot översvämning för bebyggelse nedströms kan utformas som överdimensionerade bevattningsdammar som i normalläget är till nytta för en lantbrukare. En sådan part kan vilja bidra till investeringen om den utformas på ett sätt som anpassas till den dagliga användningen, vilket kan hanteras i ett frivilligt avtal, men är något som kan vara svårt att författningsreglera i en finansieringsmodell.

10.3 Befintliga författningsreglerade modeller

I den följande redovisas principerna för några befintliga kostnadsfördelningsmodeller.

10.3.1 Gemensamhetsanläggningar

Anläggningar som är av stadigvarande betydelse för två eller flera fastigheter kan genom tillämpning av anläggningslagen (1973:1149) inrättas som en gemensamhetsanläggning. Enligt en utredning framtagen av juristkonsulten Vesterlins & Co, på uppdrag av Statens jordbruksverk, Lantmäteriet, Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, Statens geotekniska institut och Skogsstyrelsen, ryms de flesta tänkbara klimatanpassningsåtgärder inom begreppet stadigvarande betydelse.[1]

[1] Vesterlins & Co, Gemensamhetsanläggningar för klimatanpassningsåtgärder, 2021.

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

För att få inrätta en gemensamhetsanläggning enligt anläggningslagen måste gemensamhetsanläggningens nytta överstiga kostnaderna och olägenheterna för dess utförande. Bland kostnaderna ingår förutom själva anläggningskostnaden och förrättningskostnaden också kostnader för drift och underhåll samt kostnader för intrång på de fastigheter som tas i anspråk för utförandet. I nyttan ingår i princip värdestegringen för de berörda fastigheterna till följd av tillgången till gemensamhetsanläggningen men också andra värden som förbättrar fastigheternas funktion kan räknas in, bland dem minskad risk för skador.

Kostnaderna för utförandet av gemensamhetsanläggningen fördelas på de ingående fastigheterna med andelstal som avspeglar den nytta de erhåller. Det finns ett utrymme för de deltagande fastighetsägarna att bestämma andelstalen på ett annat sätt, förutsatt att de är överens. Kostnaderna för anläggningens drift bestäms efter vad som är skäligt med hänsyn till den omfattning som fastigheten beräknas använda anläggningen och kan fördelas annorlunda än kostnaderna för utförandet.

När de fastighetsägare som ska ingå i en gemensamhetsanläggning är överens om behovet är processen smidig och lätt att anpassa till lokala behov. Problemen uppstår när en eller flera fastighetsägare tar initiativ mot en annan fastighetsägares vilja. De sökande står då för hela kostnaden om förrättningen inte leder fram till något beslut. Det uppstår då en situation där lantmätaren kommer att möta vissa fastighetsägare som vill ha en snabb och billig förrättning, medan andra kan komma att utnyttja alla möjligheter att fördröja och fördyra den för att på det sättet få de sökande att ta tillbaka sin ansökan för att inte tvingas betala stora förgäveskostnader.

Bestämmelserna om fördelning av kostnader finns i 15 § anläggningslagen.

10.3.2 Va-kollektivsmodellen

De fastighetsägare som ingår i ett verksamhetsområde för allmänna vattentjänster som beslutats enligt bestämmelser i vattentjänstlagen (2006:412) är som huvudregel skyldiga att betala en avgift. Avgiften, som får fördelas på anläggnings- och brukningsavgifter, får sammanlagt inte överstiga det som behövs för att täcka de kostnader som är

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

nödvändiga för att ordna och driva va-anläggningen. Avgifterna ska fördelas enligt vad som är skäligt och rättvist.

Vad som är skäligt och rättvist förväntas inte avspegla varje fastighets nytta och kostnad utan ska enligt lagen framgå av en taxa, som fastställs av kommunen. Svenskt Vatten, som organiserar de kommunförbund, kommunala bolag och förvaltningar som äger va-anläggningar, tar fram normalförslag på sådana kommunala taxor.[2] I normalförslaget delas taxan upp på en anläggningsavgift, som betalas vid anslutning till va-nätet, och en brukningsavgift, som betalas löpande och är sammansatt av en fast och en rörlig del.

Anläggningsavgiften, om en sådan används, får inte över tid vara högre än kostnaderna för att bygga anläggningen, vilket sker kontinuerligt när nya fastigheter ansluts. Brukningsavgiften, som i normalförslaget antas täcka drift- och kapitalkostnader, får även täcka anläggningskostnader. Det totala avgiftsuttaget får inte överstiga de totala kostnaderna. Det innebär att även med ett mål om full kostnadstäckning kommer många kommuner att behöva tillskjuta skattemedel.

Va-avgifternas storlek skiljer sig väsentligt mellan olika kommuner, vilket reflekterar både skillnader i geografi och hur många anslutna fastigheter det finns att fördela de stora fasta kostnaderna på. Beslutet att inkludera bebyggda fastigheter i verksamhetsområdet – som därmed blir avgiftsskyldiga – föranleder ofta konflikter när ägarna uppfattar att de betalar för något de inte behöver eller efterfrågat. Även själva taxorna, som baseras på en mängd olika variabler som inte alltid reflekterar skillnader i förbrukning, orsakar tvister.

Bestämmelserna om avgifternas storlek och grunderna för hur de beräknas finns i 29–34 §§ vattentjänstlagen.

10.3.3 Gatukostnadsersättning

I plan- och bygglagen (2010:900), PBL, finns regler som gör det möjligt för en kommun att som en del av genomförandet av en detaljplan bekosta utbyggnaden av gator och allmänna platser för vilka kommunen är huvudman med avgifter från fastighetsägarna inom planen. Det finns två olika avgiftsmodeller. I den ena fördelas avgifterna på ett område som kan utgöra hela eller delar av detaljplanen. I den andra, när

[2] Svenskt Vatten AB, P120 – Va-taxa, 2021.

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

avgiften avser utbyggnaden eller förbättringen av en viss gata, fördelas kostnaderna på fastigheterna längs den gatan.

Avgifterna ska fördelas mellan fastighetsägarna på ett rättvist och skäligt sätt. Vid fördelning längs en viss gata finns vägledning kring detta direkt i lagen. För fördelning inom ett område finns ingen föreskriven eller rekommenderad modell. Kommunen ska besluta om en kostnadsfördelning baserad på någon princip, men har därutöver möjlighet att jämka avgiften för enskilda fastighetsägare på olika grunder.

Regeringen överlämnade 2013 en lagrådsremiss[3] med förslag om att kommunen skulle fastställa en gatukostnadstaxa, med förebild i va-taxan. I samband med detta tog Lantmäteriet fram ett förslag till en normaltaxa.[4] Lagrådsremissen resulterade emellertid inte i lagstiftning.

Om en detaljplan avser nybyggnad på mark som ägs av exploatören eller på kommunal mark, kan kostnaderna regleras via exploateringsavtal eller priset på mark. Gatukostnadsbestämmelserna blir då, om de tillämpas, en del i en större förhandling. Det är när ett tidigare delvis bebyggt område förtätas genom detaljplanen som bestämmelserna har en självständig funktion, och då uppstår i princip alltid konflikter med de fastighetsägare som redan är etablerade på platsen. De kommuner som tillämpar bestämmelserna betonar vanligtvis värdet av tillkommande byggrätter i planen vid fördelningen av kostnader. Det innebär att den som utan egen avsikt att sälja eller exploatera delar av sin mark får bära relativt stora kostnader utan att ha några utökade intäkter eller upplevda nyttor.

Bestämmelserna om skyldighet att betala för gatukostnader och fördelning av kostnaderna finns i 6 kap. 24 och 25 §§ PBL.

10.3.4 Medfinansieringsersättning

I PBL finns också regler om medfinansieringsersättning som gör det möjligt för en kommun att från en byggherre eller en fastighetsägare få ersättning för hela eller delar av det belopp man avtalat med staten om som ett kommunalt bidrag till utbyggnad av statlig infrastruktur. Bestämmelserna om medfinansieringsersättning är en del

[3] Lagrådsremiss, Nya bestämmelser om gatukostnader, 7 november 2013.
[4] Lantmäteriet, Förslag till normaltaxa för kommunala gatuavgifter, dnr 403-2015/1277, 2015.

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

av bestämmelserna om exploateringsavtal, och innehåller därmed ingen vägledning om hur kostnaderna ska fördelas på fastighetsägarna.

Bestämmelserna finns i 6 kap. 39 och 40 §§ PBL.

10.3.5 Fördelning av utredningskostnader vid avhjälpande av föroreningsskada

I miljöbalken finns regler om avhjälpandesansvar för förorenad mark. Det är enligt huvudregeln den som har orsakat föroreningen som ska bekosta såväl utredning av skadan och de åtgärder som behöver vidtas för att skydda miljön och människors hälsa. Om det inte finns någon verksamhetsutövare som kan utföra eller bekosta avhjälpandet kan i vissa fall fastighetsägaren behöva ansvara för detta om denne vid köpet kände till föroreningen eller då borde ha upptäckt den. I annat fall kan utredningar behöva utföras på det allmännas bekostnad av staten eller kommunen.

Även i de fall fastighetsägaren inte är skyldig att bekosta själva avhjälpandet av föroreningsskadan kan denne i skälig utsträckning behöva svara för kostnader som motsvarar den värdeökning av fastigheten som avhjälpandet medför. Vidare kan fastighetsägaren eller ägaren till en byggnad eller anläggning bli skyldig att betala utredningskostnader i den utsträckning det är skäligt med hänsyn till den nytta ägaren kan antas få av utredningen, de personliga ekonomiska förhållandena och omständigheterna i övrigt. Någon ytterligare vägledning kring hur fördelningen av kostnaderna ska ske ges inte.

Bestämmelserna om kostnadsansvar när åtgärder medför värdeökning eller annan nytta finns i 10 kap. 9 och 10 §§ miljöbalken.

10.4 Det behövs en ny finansieringsmodell för klimatanpassningsåtgärder

Vi har övervägt om det går att tillämpa befintliga kostnadsfördelningsmodeller genom att inkludera klimatanpassningsåtgärder i befintliga bestämmelser eller genom att utgå från befintliga bestämmelser och placera dem i en separat författning.

För åtgärder där kostnaderna enbart ska fördelas mellan fastighetsägare finns bestämmelser i anläggningslagen. Vår bedömning är att reglerna om gemensamhetsanläggningar kan tillämpas på klimatan-

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

passningsåtgärder. Vi gör i avsnitt 6.1 bedömningen att nationella riktlinjer skulle göra dem effektivare, och i avsnitt 12.2 beskriver vi vår syn på möjliga förändringar i lagstiftningen men vi lämnar inte några egna förslag till alternativa modeller.

Vad gäller modeller som fördelar kostnader mellan kommunen och fastighetsägare utgår bestämmelserna om va-avgifter och gatukostnadsersättning båda från att det handlar om en kommunal skyldighet att upprätthålla en gemensam infrastruktur som ska brukas av alla fastighetsägare, i va-fallet alla inom ett verksamhetsområde för allmänna vattentjänster och för gatukostnader längs en gata eller ett angivet område. Utbyggnaden av denna infrastruktur bekostas, om kommunen väljer att tillämpa bestämmelserna, i princip av de nya brukare som tillkommer. Därmed uppstår över tid en rättvisa genom att alla vid någon tidpunkt har bidragit till utbyggnaden. Därefter skiljer sig bestämmelserna i att för gatorna bekostar skattebetalarna den löpande driften, medan driften av va-anläggningen som huvudregel bekostas av avgifter. De fysiska klimatanpassningsåtgärder vi behandlar skiljer sig från dessa två på så vis att de aldrig kommer att vara en del av en sammanhängande infrastruktur och de flesta i fastighetsägarekollektivet inom kommunen kommer aldrig att ha någon nytta av en klimatanpassningsåtgärd.

Den lagtekniska konstruktionen i miljöbalken för att ta ut en del av kostnaden av en fastighetsägare som får nytta av en åtgärd för avhjälpande av en föroreningsskada är öppet formulerad och ger därför utrymme för att rymma en mängd olika åtgärder under olika förhållanden. Bestämmelsen är dock tänkt att användas undantagsvis och i ett fåtal fall, vilket gör att den inte innehåller några regler eller någon vägledning kring hur fördelningen ska ske när flera fastighetsägare har nytta av samma åtgärd eller hur likabehandling ska upprätthållas när liknande åtgärder vidtas på flera platser.

Vi bedömer att det behövs en modell som reflekterar att det i likhet med bestämmelsen i miljöbalken handlar om en åtgärd som av kommunen bedöms nödvändig att utföra i ett särskilt fall, och att berörda fastighetsägare då kan belastas med en del av kostnaden i den utsträckning något påvisbar nytta tillkommer fastigheten. Samtidigt bör det finnas förutbestämda regler för beräkning av nyttor och fördelning av kostnader på det sätt som finns i va-kollektivmodellen och delvis även när det gäller gatukostnadsersättning.

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

10.4.1 Förutsättningar för en modell

Bedömning: En finansieringsmodell bör fördela kostnader mellan kommunens skattebetalarkollektiv och det kollektiv som utgörs av fastighetsägare som får särskild nytta av en klimatanpassningsåtgärd. Modellen bör gå att tillämpa oberoende av vilken klimatanpassningsåtgärd som vidtas och oberoende av om åtgärden kräver tillstånd eller föregås av planläggning. En modell bör gå att tillämpa oavsett om åtgärden genomförs för att skydda befintlig markanvändning eller för att möjliggöra ny bebyggelse.

En modell som fördelar om från skattebetalare till vissa fastighetsägare

Själva motivet för att tillskapa en modell är att det anses rimligt att de fastighetsägare som får nytta av klimatanpassningsåtgärden ska vara med och betala den. Det är en premiss som inte delas av alla, och som står i motsättning till hur andra kommunala investeringar som gynnar vissa fastigheter mer än andra betalas. Till skillnad från när kommunen bygger en cykelväg eller anlägger ett motionsspår, vilket också gynnar tillgänglighet och möjlighet till motion mer på vissa platser än andra, måste det finnas en acceptans för att skydd mot risker för vilka ingen kan hållas ansvarig inte enbart ska betalas av skattebetalarna. Samtidigt anser vi och sannolikt de flesta andra, att om kommunen inte har några kostnader för att utföra en klimatanpassningsåtgärd, t.ex. därför att den helt och hållet betalas av en exploatör, ska det inte finnas en möjlighet att debitera fastighetsägare för den nytta de erhåller. Det ska handla om att dela på kostnaderna mellan skattebetalare och fastighetsägare.

En modell öppen för alla typer av klimatanpassningsåtgärder

En modell måste för att ha en funktion kunna tillämpas på en stor mängd olika tänkbara fall. Eftersom det inte finns några normer för vilka klimatscenarier som ska tillämpas eller vilka risker förknippade med naturhändelser som är acceptabla, så har vi utgått från att en modell måste tillåta en spännvidd i dessa avseenden. Så länge det finns en ökad risk för en naturhändelse i ett förändrat klimat, och kommu-

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

nen vidtar en åtgärd som varaktigt minskar den risken, ska modellen kunna användas. Det är inte finansieringsmodellen som ska bli utslagsgivande för vilken åtgärd som prioriteras och hur den utformas. Möjligheten att kunna debitera fastighetsägare för kostnaderna ska inte medverka till att kommuner vidtar åtgärder för att förebygga obetydliga risker.

En finansieringsmodell kan naturligtvis avgränsas till att avse vissa typer av åtgärder, t.ex. sådana som bidrar till andra miljömål eller som skyddar vissa miljöer eller anläggningar. Vi har dock inte gjort några sådana avgränsningar när vi utformat vårt förslag.

En modell som fungerar i en komplicerad verklighet

Det är fullt möjligt att utveckla en principiell syn på hur kostnadsfördelningen för en klimatanpassningsåtgärd bör göras, som en bred majoritet kan acceptera. För att vara en modell måste kostnadsfördelningen också kunna tillämpas i en verklighet där såväl kommunen som fastighetsägarna har andra roller och relationer till den aktuella åtgärden än att vara finansiärer. Åtgärden ska utföras på någons mark och den kan få påverkan på miljön lokalt liksom påverka förutsättningarna att utveckla den mark där riskerna minskar. Alla dessa aspekter hanteras via fastighetsrättsliga, miljö- och planprocesser som regleras i befintliga lagar. I samtliga lagar finns också regler om ersättning som inte bygger på en situation där en åtgärd som utförs finansieras gemensamt enligt en given modell. De olika lagarna ger olika vägar för parterna att påverka utfallet. Den fastighetsägare som enligt modellen ska bidra ekonomiskt till att utföra klimatanpassningsåtgärden kan i verkligheten vara densamma som ska ersättas för att mark tas i anspråk, vars utsikt försämras eller som har anledning att tro att dricksvattnet i den egna brunnen kommer att försämras genom åtgärden. För en annan fastighetsägare blir ingen av dessa frågor aktuella. Vi har utformat en modell som ska gå att tillämpa oberoende av vilka andra rättsliga förutsättningar som föreligger för utförandet av åtgärden. Den motsatta ansatsen, dvs. att villkora kostnadsfördelningen av hur fastighetsindelning, miljö och planförhållanden ser ut på platsen, har vi bedömt vara alltför komplicerad.

I många fall kommer klimatanpassningsåtgärder att vidtas för att möjliggöra exploatering av mark som i utgångsläget är mer eller

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

mindre olämplig att bebygga. Samtidigt kan åtgärden erbjuda skydd för på platsen befintlig bebyggelse eller andra angelägna intressen. Med dagens regler kan kommunen i detaljplanen för den tillkommande bebyggelsen villkora exploateringen med att klimatanpassningsåtgärden genomförs och genom exploateringsavtal ta ut kostnaderna, i den mån åtgärden genomförs av kommunen. Det finns alltså ett utrymme för kommunen att fördela kostnader mellan de fastigheter som ligger inom, eller bildas genom, den nya planen och skattebetalarkollektivet. Någon möjlighet att ta betalt av fastighetsägare utanför detaljplanen för den nytta de erhåller när planen genomförs finns inte.

En modell som inte tillåter kombinationer av exploateringsintäkter som en del av finansieringen av klimatanpassningsåtgärder skulle få ett begränsat tillämpningsområde. Att i en modell uttömmande reglera vilken fördelningen ska vara mellan skattebetalare, exploateringsfastigheter och övriga fastigheter som har nytta av åtgärden är inte ändamålsenligt. Vi föreslår därför en modell där det finns en frihet för kommunen att fördela kostnaderna inom angivna ramar.

En kommun får utföra klimatanpassningsåtgärder i en annan kommun och tillsammans med andra kommuner förutsatt att åtgärderna uppfyller kommunallagens krav om anknytning till kommunens område eller dess medlemmar (2 kap. 1 § kommunallagen). En modell bör kunna tillämpas även på sådana klimatanpassningsåtgärder.

Fastighetsägarnas medfinansiering har karaktären av en avgift

Oavsett modell som belastar vissa fastighetsägare med kostnader med motivet att de får del av en nytta som ställs till förfogande av kommunen, kommer själva betalningsskyldigheten att ha karaktären av en avgift. Med avgift förstås vanligen en penningprestation som betalas för en specificerad motprestation från det allmänna, till skillnad från en skatt som karaktäriseras som ett tvångsbidrag till det allmänna utan direkt motprestation.[5] De fastighetsägare som åläggs att betala en avgift får en synbar nytta genom kommunens klimatanpassningsåtgärd i form av ett skydd mot en bestämd risk och förslaget innebär således en avgift.

Vid utformningen av en modell kommer fastighetsägare som erhåller en nytta inte att kunna avstå från att betala avgiften. Den

[5] Prop. 1973:90 s. 213.

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

blir tvingande och ska betalas oavsett det värde fastighetsägaren själv tillmäter nyttan. Utgångspunkten är att föreskrifter om sådana tvingande avgifter som är betungande för den enskilde ska meddelas i lag (8 kap. 2 § 2 regeringsformen). Det finns möjligheter för riksdagen att i lag delegera utformningen av föreskriftsrätten antingen till regeringen (8 kap. 3 §) eller till en kommun (8 kap. 9 §). Om riksdagen medger det kan regeringen vidaredelegera beslutsrätt till en kommun (8 kap. 10 §).

I fråga om en obligatorisk avgift behöver även egendomsskyddet nämnas. Såväl regeringsformen som den Europeiska konventionen angående skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna (EKMR) innehåller ett skydd för egendom som sammanfattningsvis innebär att enskilda är skyddade mot att tvingas avstå egendom till det allmänna eller till någon enskild genom bl.a. expropriation och andra former av, rådighetsinskränkningar (2 kap. 15 § regeringsformen och 1 artikel, första tilläggsprotokollet EKMR). Inskränkningar får göras endast för vissa allmänna intressen och under förutsättning att inskränkningen är proportionerlig.

Mark- och miljööverdomstolen har i ett avgörande prövat frågan om uttag av gatukostnad i ett enskilt fall stred mot egendomsskyddet och proportionalitetsprincipen. Domstolen fann att anordnandet av gator är ett starkt allmänt intresse och att klaganden haft en nytta av anläggningarna. Domstolen fann också att det var proportionerligt att ta ut hela den debiterade gatukostnadsersättningen och att debiteringen inte kom i konflikt med egendomsskyddet.[6]

Som framgår i det följande omfattar den föreslagna lagen endast sådana klimatanpassningsåtgärder som syftar till att skydda en angelägenhet av allmänt intresse och avgiftens storlek bedöms utifrån den nytta som tillkommer varje fastighet. Vår bedömning är att förslaget med de i lagen angivna begränsningarna i kommunens möjlighet att ta ut en avgift är proportionerligt och att det inte strider mot egendomsskyddet.

När vi har utformat vår modell har vi velat beskriva modellens alla delar i ett sammanhang och har därför valt att utforma den i sin helhet som en ny lag, där möjligheter lämnas till kommunerna att bestämma avgifterna inom de ramar som ges av lagen. Om det vid den vidare beredningen bedöms lämpligt att delegera utformningen

[6] MÖD 2021:29.

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

av vissa delar av modellen till regeringen, finns det enligt vår bedömning möjlighet att göra det i flera avseenden.

Vi har vidare valt att utforma vårt förslag som en möjlighet för kommunen att i det enskilda fallet besluta om en avgift för en bestämd krets bestående av fastighetsägare och inte genom en taxa (dvs. föreskrifter). Detta liknar nuvarande reglering av gatukostnadsersättning enligt PBL.

10.5 En ny lag om fastighetsägares medfinansiering av kommunala klimatanpassningsåtgärder

Förslag: En kommun som vidtar en klimatanpassningsåtgärd för att skydda en angelägenhet av allmänt intresse ska få ta ut en avgift av de fastighetsägare som får nytta av åtgärden.

En möjlighet för kommunen

Vi föreslår i det följande en ny lag som gör det möjligt för en kommun att ta ut en avgift av de fastighetsägare som får en särskild nytta av en klimatanpassningsåtgärd som kommunen vidtar, som en del av finansieringen av åtgärden. Förslaget innebär inget ställningstagande för att en avgift bör tas ut i vissa situationer och det innebär heller inget utökat åtagande för kommunerna att vidta klimatanpassningsåtgärder om möjligheten att ta ut en avgift utnyttjas.

Ordet avgift kan leda tanken till att det föreligger en möjlighet för fastighetsägare att undvika betalning genom att inte använda den tjänst som avgiften motsvarar. I förslaget utgörs tjänsten av en nytta som fastighetsägaren får i form av minskad risk och avgiften blir därför obligatorisk för den som enligt reglerna får nytta av åtgärden. Ett regelverk som gör det möjligt för en kommun att debitera vissa kommunmedlemmar en avgift för något de själva inte efterfrågat kommer att möta motstånd när bestämmelserna tillämpas och det kan förutsättas att en stor del av besluten kommer att överklagas. Väljer kommunen att ta ut en avgift är lagförslaget tydligt när det gäller på vilka villkor detta är möjligt. Syftet är att göra det lätt, eller i vart fall inte alltför svårt, för domstolarna att avgöra sådana tvister.

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

Ett allmänt intresse måste föreligga

Kommuner får själva ha hand om angelägenheter av allmänt intresse som har anknytning till kommunens område eller dess medlemmar, se 2 kap. 1 § kommunallagen (2017:725). En förutsättning för att kommunen ska kunna ta ut en avgift för en klimatanpassningsåtgärd är alltså att kommunen bedömer att åtgärden är motiverad för att skydda en sådan angelägenhet av allmänt intresse som avses i kommunallagen. Det är en vid avgränsning som omfattar en stor bredd av allmänna intressen och även åtgärder som bara kommer en mindre del av kommunens område eller en delmängd av medlemmarna direkt till godo. Det utesluter dock att kommuner felaktigt använder avgiftsmodellen för att ta på sig uppgifter och kostnader som enbart gynnar enskilda.

Det allmänna intresset måste vara kopplat till en plats för att modellen ska kunna tillämpas. Det har gjort att vi har övervägt att knyta tillämpningen till åtgärder som är av allmänt intresse enligt 2 kap. PBL eller ännu snävare till sådana åtgärder som minskar risken för skador på den byggda miljön som kan följa av översvämning, ras, skred och erosion som är klimatrelaterade, dvs. sådana åtgärder som enligt vårt förslag ska framgå av översiktsplanen (se avsnitt 8.6). En sådan koppling till PBL skulle indirekt leda till att medfinansieringsreglernas tillämpning görs beroende av alla de prioriteringar mellan allmänna och enskilda intressen som ska göras enligt den lagstiftningen. En koppling till översiktsplanen innebär dessutom en avgränsning till vissa naturhändelser. Vi har dock velat lämna ett förslag som går att tillämpa oavsett hur plansituationen ser ut på platsen, och där beslutet om att ta ut en avgift inte kommer att styra eller styras av utformningen av detaljplaner.

Med detta sagt behöver kommunen kunna motivera vari det allmänna intresset av att utföra en fysisk klimatanpassningsåtgärd består. Vårt förslag att kommunen i översiktsplanen ska redovisa var den avser att ta initiativ till sådana åtgärder kan utgöra ett sådant ställningstagande. Det kan dock finnas åtgärder som är väl motiverade men som inte varit möjliga att identifiera i en översiktplaneprocess eller som avser andra naturhändelser än de som räknas upp i 3 kap. 5 § första stycket 4 PBL (dvs. översvämning, ras, skred och erosion).

Exempel på skyddsvärda intressen kan naturligtvis innefatta mark och byggnader som används för viktiga samhällsändamål eller är sär-

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

skilt bevarandevärda. Det kan också handla om att skydda bebyggda områden som långsiktigt bör kunna fortsätta utvecklas. Det kan dessutom handla om att skapa förutsättningar för att bebygga ny mark för att därigenom utveckla kommunen.

Allmänna intressen kan också representeras av lösa föremål eller immateriella värden, men som framgår nedan ska det allmänna intresset kunna skyddas av klimatanpassningsåtgärden. En klimatanpassningsåtgärd i vår mening erbjuder per definition en minskad risk på en viss plats. Endast allmänna intressen som kan knytas till en plats kan därmed bli aktuella.

Det är kommunen som ska vidta åtgärden

Vårt förslag innebär att det är kommunen som ska vidta klimatanpassningsåtgärden för att det ska vara möjligt att ta ut en avgift. Det betyder att det alltid är kommunen som står som beställare av åtgärden. I de fall åtgärden utgörs av en anläggning kommer denna i en eventuell detaljplan vanligtvis att regleras som allmän platsmark med kommunen som huvudman. Det kommer dock finnas fall då åtgärden genomförs på kvartersmark och den löpande förvaltningen, i den mån sådan krävs, överlåts på någon annan. Så länge kommunen behåller rådigheten över anläggningen bör även detta anses ingå i uttrycket att kommunen vidtar åtgärden. Klimatanpassningsåtgärder som genomförs av enskilda fastighetsägare eller i form av gemensamhetsanläggningar kommer inte kunna finansieras i form av avgifter med stöd av den föreslagna lagen, oavsett om kommunen bidrar ekonomiskt till genomförandet.

Betydelsen av klimatanpassningsåtgärd

Många åtgärder som en kommun vidtar för att tillgodose en angelägenhet av allmänt intresse ger mer nytta till vissa medlemmar än andra. En cykelväg blir mer användbar för den som bor i närheten, liksom placeringen av en ny förskola ger vissa föräldrar fördelar framför andra, för att ta två enkla exempel. Det finns dock inte någon allmän rätt för kommunen att i sådant fall debitera de närboende en del av kostnaden för den relativt större nytta de erhåller.

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

Det förslag vi nu lämnar är avgränsat till när en kommun vidtar en fysisk åtgärd för att varaktigt skydda ett allmänt intresse mot konsekvenserna av klimatförändringar, dvs. en klimatanpassningsåtgärd. Behovet av åtgärden ska vara utlöst av ett förändrat klimat och ha till syfte att skydda en angelägenhet av allmänt intresse från de risker som följer att detta. Kommunens åtgärd ska vara en reaktion på redan observerade eller framtida sannolika förändringar i klimatet och åtgärden hade inte genomförts om klimatet varit stabilt. Om risken först ökas genom en annan aktiv åtgärd, t.ex. att en tidigare grusplan asfalteras så att avrinningen ökar, utgör åtgärden att skydda bebyggelse nedströms inte en klimatanpassningsåtgärd som kan motivera en avgift, utan en förutsättning för att kunna genomföra asfalteringen.

Kravet på att åtgärden ska vara motiverad av ett förändrat klimat innebär inte att åtgärder som vidtas där det redan i dag föreligger en risk för negativa konsekvenser utesluts från definitionen av en klimatanpassningsåtgärd. Alla klimatanpassningsåtgärder skyddar till någon del mot redan existerade risker och det är hela åtgärdens riskreducerande effekt som ligger till grund för uttag av de avgifter som förslaget möjliggör.

I vissa fall kan det vara svårt att avgöra vad som är huvudsak och vad som är bisak. Om den ovan nämnda cykelvägen byggs på en nyanlagd vägbank längs ett vattendrag som riskerar att svämma över, kan banken dimensioneras utöver vad som krävs för att bära cykeltrafik så att den också skyddar mot översvämningar. För att kunna tillämpa de föreslagna avgiftsreglerna måste klimatanpassningen komma till uttryck i en sådan annorlunda dimensionering.

Alla åtgärder som leder till en varaktig fysisk förändring och alla naturhändelser i alla miljöer bör omfattas

Vårt förslag innehåller ingen närmare precisering av vilka angelägenheter av allmänt intresse som kommunen bör kunna skydda. Eftersom den angelägenhet som åtgärden syftar till att skydda inte är reglerad i den föreslagna lagen så finns det anledning att betona att den förändring som åtgärden avser att åstadkomma till sin karaktär måste vara varaktig. Det är inte i första hand en fråga om den tekniska utformningen, utan att den förändring som uppnås i form av minskad risk ska vara bestående för de fastighetsägare som debiteras

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

även om det allmänna intresset skulle försvagas eller helt upphöra. Ett riktmärke för att bedöma detta kan vara att anläggningskostnaden klart dominerar över den löpande driftskostnaden och att anläggningen utförs på ett sådant sätt att den kan förväntas bibehålla sin funktion på ett sätt som motsvarar permanent uppförda byggnader.

Även åtgärder som inte resulterar i anläggningar kan leda till en varaktig förändring och rymmas inom bestämmelserna. Att schakta av en slänt där det föreligger risk för skred är en sådant exempel. Däremot är inte åtgärder som innebär regelbundna återkommande insatser, t.ex. återfyllning med sand för att motverka erosion med jämna mellanrum, en åtgärd som innebär ett varaktigt skydd.

Bestämmelserna är avsedda att kunna tillämpas på åtgärder som minskar konsekvenserna av alla typer av naturhändelser som kan påverkas av ett förändrat klimat, även sådana där sambanden i dag är osäkra eller där förändringar bedöms vara osannolika. Det finns heller inga avgränsningar till bebyggelse; åtgärden kan utföras för att skydda en värdefull naturmiljö eller en badplats som är av betydelse för kommuninvånarna eller turismen. Åtgärden ska dock vara utformad för att skydda ett avgränsbart område på marken mot en tänkt naturhändelse. Åtgärder som syftar till att mera allmänt bidra till bättre miljöförhållanden, t.ex. trädplantering i stadsmiljö i syfte att ge skugga och ett bättre mikroklimat, bör således inte kunna ligga till grund för avgiftsuttag med stöd av förslaget.

Det är fastighetsägare som kan debiteras en avgift

En klimatanpassningsåtgärd av den typ som ryms inom förslaget erbjuder ett skydd för en angelägenhet av allmänt intresse, men också för ett geografiskt område på marken. All mark är indelad i fastigheter och det är därmed fastigheter som, helt eller delvis, erhåller ett skydd. I vissa fall har de rättigheter som normalt tillkommer fastighetsägare överförts på andra och i förslaget jämställs tomträtt och vägrätt med fastigheter och innehavarna av sådan rätt med fastighetsägare.

Fastigheterna som skyddas kan vara kommunens, ägas av staten eller av enskilda juridiska eller fysiska personer. Det kan vara den eller de fastigheter som rymmer den angelägenhet som är av allmänt intresse men också fastigheter därutöver. Vid tillämpningen av vårt

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

förslag är det samtliga fastigheter som erhåller skydd, oavsett ägare och oavsett koppling till det allmänna intresset, som blir avgiftsskyldiga.

En illustration

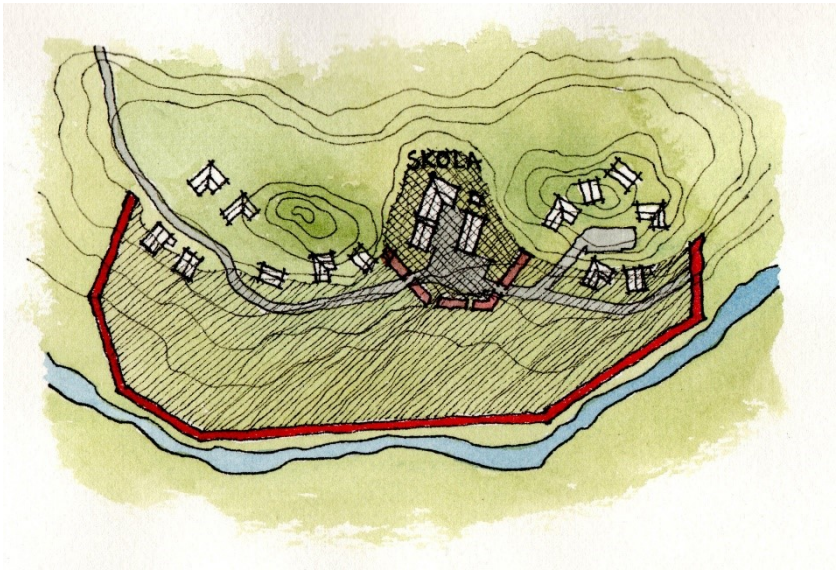
För att förklara förslaget använder vi en illustration som återkommer i flera versioner. I figur 10.1 ligger bebyggelse längs ett vattendrag som kommer att svämma över med en viss sannolikhet. För att skydda den skola som ligger centralt i bilden avser kommunen att anlägga en i figuren rödfärgad skyddsvall som placeras längs vattendraget och ges en höjd som motsvarar marknivån strax ovanför skolan. Därigenom erhåller hela det skrafferade området ett skydd, och ägare av fastigheter inom området kan, om villkoren i lagen i övrigt följs, debiteras en avgift.

Det kanske hade varit möjligt att anlägga en kortare och lägre skyddsvall närmare skolan, markerat med en tjock rosa streckad linje, som hade skyddat ett mindre område, markerat med rutskraffering i figuren. Det hade gett till resultat att färre fastighetsägare kunnat debiteras en avgift, men också att färre fått ett förbättrat skydd. Det kanske också hade varit möjligt att reglera vattendraget utanför bilden eller t.o.m. utanför kommunen, med effekten att ett större område hade skyddats, med fler skyddade fastigheter och ett större avgiftsunderlag som resultat. Valet av alternativ ska utgå från hur det allmänna intresset, som naturligtvis kan utgöras av flera intressen än i den enkla illustrationen i figur 10.1, kan ges ett kostnadseffektivt skydd. Så snart ett alternativ väljs på grundval av att det ökar möjligheterna till avgiftsuttag kommer det att gå att ifrågasätta om nyttan med åtgärden gått att vinna på ett mindre ingripande sätt, och om avgiftsuttaget därmed är proportionerligt.

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

Figur 10.1 Illustration av klimatanpassningsåtgärd

Illustrationen avbildar ingen verklig plats

Källa: Illustration av Maria Petersson

10.5.1 Vilka fastighetsägare ska betala?

Förslag: En avgift ska få tas ut av ägarna till de fastigheter som har nytta av en klimatanpassningsåtgärd. Nytta för en viss fastighet föreligger om det innan åtgärden genomförs finns en betydande risk för skada till följd av en naturhändelse och klimatanpassningsåtgärden leder till att denna betydande risk upphör.

En förutsättning för att det ska vara tillåtet att ta ut en avgift av en fastighetsägare är att det uppstår en nytta för denna i form av en minskad risk för konsekvenser av den naturhändelse som åtgärden är avsedd att skydda det allmänna intresset emot. Eventuella andra nyttor kan inte tas i beaktande.

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

Det ska föreligga en betydande risk

Endast de fastigheter som i utgångsläget är utsatta för en betydande risk ska kunna debiteras en avgift. Kommunens skäl för att vidta en klimatanpassningsåtgärd kan vara att skydda en angelägenhet av allmänt intresse mot även mycket osannolika händelser. Det kan innebära att andra fastigheter får del av detta väldigt starka skydd. Av detta ska dock inte automatiskt följa en betalningsskyldighet.

Risker är som tidigare redovisats funktionen av sannolikhet och konsekvens. Olika individer kan bedöma samma risk på olika sätt och det saknas dessutom nationella riktlinjer för att beräkna risker. Vad som är en betydande risk måste därför bestämmas för att det ska gå att avgöra om ett avgiftsuttag är möjligt. Det är enligt vårt förslag kommunen som gör antagandet om vilket klimatscenario som ska läggas till grund för bedömningen och som med stöd av statliga expertmyndigheter översätter det till sannolikheter för naturhändelser. Med hänsyn till att den åtgärd som ska utföras ska leda till en varaktig förändring bör det alltid vara relevant att beräkna sannolikheter i det klimat som kan antas råda om hundra år, men även när det gäller tidshorisonten är det kommunen som gör ett ställningstagande.

Vi har på annan plats i betänkandet föreslagit att kommuner ska vara skyldiga att upphäva eller ändra detaljplaner där det föreligger en betydande risk för en skada (avsnitt 8.9). Så stora risker krävs inte för att det ska vara möjligt att ta ut en avgift enligt förslaget. En lägsta gräns för hur stor risken måste vara för att den ska anses vara betydande bör vara den risk som Boverket anger som acceptabel vid nybyggnad av mindre samhällsviktiga funktioner. Sådan vägledning finns för närvarande för översvämningsrisker, där en översvämning från hav, sjö eller vattendrag får förekomma med en årlig sannolikhet på 1/200, medan översvämningar från skyfall får förekomma med den årliga sannolikheten 1/100. För mark som statistiskt kommer att översvämmas mera sällan föreligger alltså ingen betydande risk och ägare till sådan mark kommer därmed inte att kunna debiteras en avgift enligt vårt förslag.

För skred och rasrisker finns inte som för översvämningar en möjlighet att modellera sannolikheter och göra prognoser baserat på historiska data. Först när mätningar gjorts på plats går det att göra mer kvalificerade bedömningar av hur stora sannolikheterna och därmed riskerna är. Vi har inte för avsikt att föreskriva något

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

särskilt mätningsförfarande eller fastställa något gränsvärde för när en skredrisk ska anses vara betydande. I det fall en metodik som beskrivs i vägledningar från Statens geotekniska institut[7] har använts ska åtminstone *viss sannolikhet* för skred föreligga för att risken ska anses betydande enligt förslaget.

Det har framförts till oss att ett regelverk som inte ger kommunen tydligt metodstöd för sin riskvärdering kommer att leda till att fastighetsägare som genom förslaget blir avgiftsskyldiga kommer att överklaga beslut om avgiftsuttag med hänvisning till osäkerheter i kommunens bedömningar. Vi har därför övervägt att ge möjlighet till en eller flera myndigheter att föreskriva om hur risker ska värderas vid tillämpningen av lagen. Vi konstaterar då att själva klimatanpassningsåtgärden och dess påverkan på miljön och på andra enskilda och allmänna intressen i de flesta fall kommer att prövas enligt annan lagstiftning, där kravet på beräkningsunderlag inte är preciserat genom föreskrifter. Kravet på utredningar som föregår beslut om detaljplaner, bygglov och miljötillstånd är anpassade till situationen och innefattar vad gäller klimatanpassningsåtgärder moment av riskvärdering för att motivera den valda utformningen. Det finns enligt vår uppfattning inte anledning att formulera andra, striktare krav på underlaget för att få debitera en avgift. De riskvärderingar kommunen gjort för att motivera klimatanpassningsåtgärdens utformning bör därför anses vara tillräckliga som grund för beslut även om avgifter, så länge de stöder sig på vedertagen metodik och inga väsentliga felaktigheter kan påvisas.

Åtgärden ska leda till att risken inte längre är betydande

När åtgärden har vidtagits kommer risken att minska. Eftersom åtgärden syftar till att skydda någon angelägenhet av allmänt intresse kommer den inte alltid att vara utformad och anpassad till de risker som kan föreligga för fastigheterna i närheten. Det kan alltså finnas fastigheter där det även efter att åtgärden har vidtagits finns en mindre – men ändå betydande – risk i den mening som avses i föregående stycke. Det är enligt vår mening olämpligt att debitera dessa fastighetsägare med hänsyn till att dessa, åtminstone med kommunens sätt att beräkna risker, har ett behov av att vidta ytterligare skydds-

[7] Se t.ex. Statens geotekniska institut, Vägledning 6 Skredriskkartering i lerjord kapitel 8, 2023.

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

åtgärder. Möjligheten att debitera en avgift för en klimatanpassningsåtgärd bör därför avgränsas till sådana områden som kan anses få nytta av åtgärden genom att det tidigare förelegat en betydande risk och där det efter åtgärden inte längre föreligger en sådan risk.

I illustrationen i figur 10.1 är det svårt att tänka sig ett fall där vallen som skyddar skolan inte också skulle utgöra ett lika gott skydd för all mark innanför vallen. I ett alternativt scenario begränsas översvämningsrisken genom ett fördröjningsmagasin uppströms som gör att skolan inte längre nås av en översvämning som inträffar med sannolikheten 1/100 varje år, vilket i detta scenario utgör gräns för en betydande risk. Den lägre liggande marken närmare ån kommer fortsatt att vara utsatt för en översvämningsrisk, låt vara lägre än tidigare, men per definition betydande. Den betydande risken har därmed inte upphört och enligt förslaget kommer det då inte finnas möjlighet att debitera berörda fastighetsägarna avgifter som en del av finansieringen av fördröjningsmagasinet.

10.6 Förfarandet enligt den nya lagen

Förslag: Innan genomförandet av klimatanpassningsåtgärden är påbörjat måste kommunen i ett beslut

1. avgränsa det område inom vilket kostnaderna för en klimatanpassningsåtgärd ska fördelas (medfinansieringsområde),
2. beräkna vilka av kommunens kostnader för klimatanpassningsåtgärden som ska fördelas mellan fastigheterna,
3. ta ställning till hur kostnaderna ska fördelas mellan fastigheterna inom medfinansieringsområdet, och
4. beräkna avgiften för varje fastighet.

Beslutet ska innehålla en karta som visar vilka fastigheter som helt eller delvis omfattas av medfinansieringsområdet.

Innan kommunen fattar beslut ska kommunen samråda med de berörda fastighetsägarna.

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

10.6.1 Beslut innan klimatanpassningsåtgärden genomförs

Den kommun som vill tillämpa den föreslagna lagstiftningen kommer att behöva fatta beslut om att ta ut en avgift och villkoren för detta innan klimatanpassningsåtgärden påbörjas. Med påbörjas avses det fysiska genomförandet. Det finns i förslaget ingen tidsgräns för hur långt i förväg beslutet får fattas. Eftersom beslutet om avgifternas storlek förutsätter att kostnaderna för åtgärdens genomförande måste vara kända, enligt vad som framgår nedan, kommer det sannolikt att fattas när alla förutsättningar för genomförandet är klarlagda.

Grundläggande rättssäkerhetsaspekter talar för att de fastighetsägare som kommer att debiteras en avgift ska ha kännedom om och fått yttra sig över detta innan den åtgärd som motiverar avgiftsuttaget är påbörjad. Vi har övervägt och förkastat modeller där kommuner i efterhand beslutar att debitera en avgift i en situation där de faktiska kostnaderna är kända och nyttan av klimatanpassningsåtgärden kan ställas mot de kunskaper om framtida klimatförändringar som då finns tillgängliga. Enligt vår bedömning kommer en sådan beslutsordning inte att uppfattas som legitim.

Vi beskriver i det följande innehållet i det beslut som kommunen efter samråd ska fatta. Beslutet utgörs av fyra olika delar där den fjärde delen – om själva avgiften – bygger helt på de föregående tre. Det samråd som ska föregå besluten ska omfatta samtliga delar av beslutet för att ge de berörda fastighetsägarna en möjlighet att överblicka helheten.

Avgränsa ett medfinansieringsområde

Förslag: Ett medfinansieringsområde ska avse det geografiska område inom vilket det finns en betydande risk för en skada till följd av en naturhändelse, som kommer att upphöra att vara betydande efter det att klimatanpassningsåtgärden har genomförts.

Vi har i det föregående angett att bara den vars fastighet erhåller en nytta i form av att en betydande risk upphör att vara betydande ska kunna debiteras en avgift. Det medfinansieringsområde som kommunen ska besluta om avser det geografiska område som uppfyller detta villkor. Utgångspunkten för att avgränsa medfinansierings-

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

området är den naturhändelse som klimatanpassningsåtgärden är avsedd att skydda emot. Denna händelse, t.ex. en översvämning från ett vattendrag, kommer med en viss sannolikhet att påverka ett visst område. En åtgärd, t.ex. anläggandet av en skyddsvall, genomförs för att tillgodose en angelägenhet av allmänt intresse mot en översvämning med en viss sannolikhet. Det område där endast mindre sannolika översvämningar kan inträffa när vallen har byggts är det område som skyddas av vallen. Detta område, eller det område där sannolikheten för en översvämning i exemplet tidigare var större än 1/200 varje år i det fall vallen skyddar mot ännu mer sällan förekommande översvämningar, utgör medfinansieringsområdet. Det markområde som genomförandet av åtgärden – i exemplet ovan skyddsvallen – tar i anspråk ska inte räknas med i medfinansieringsområdet, oavsett hur sannolikheten för naturhändelser förändras.

Medfinansieringsområdet är rent topografiskt avgränsat och utan hänsyn till fastighetsgränser, detaljplaner eller faktisk användning. Underlaget utgörs av prognoser om naturhändelser framtagna med naturvetenskapliga metoder i kombination med förhållandena på platsen. De metoder som används för att göra prognoser och de osäkerheter som finns i underliggande data ska behandlas på samma sätt för alla delar av området. Avgörande för att bedöma om avgränsningen är korrekt är att det inte finns några antaganden som görs med hänsyn till avsikten att ta ut avgifter.

Ägarna till fastigheter som helt eller delvis ligger inom detta medfinansieringsområde är de som senare kommer att debiteras en avgift om bestämmelserna tillämpas.

En andel av kommunens kostnader utgör grund för avgiftsuttag

Förslag: De kostnader som ska fördelas får avse kommunens kostnader för genomförande, drift och underhåll av klimatanpassningsåtgärden, frånräknat intäkter från andra än kommunens skattebetalare. Av kostnaderna får högst hälften debiteras fastighetsägarna inom medfinansieringsområdet.

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

Kommunens kostnader

En utgångspunkt för vår föreslagna modell är att de fastighetsägare som får en särskild nytta av klimatanpassningsåtgärden ska betala en andel av de kostnader som annars faller på skattebetalarna i kommunen. Som underlag för att bestämma avgiften behöver därför kommunens kostnader bestämmas. Med hänsyn till att beslutet om avgifter fattas innan genomförandet av åtgärden har påbörjats handlar det till stor del om kalkylerade kostnader.

De kostnader som får läggas till grund för uttag av avgifter omfattar kommunens samtliga kostnader för att genomföra åtgärden, inklusive kostnader för arbetstid för att planera, söka och erhålla tillstånd, kostnader för inlösen av mark eller intrångsersättningar, kostnader för att följa och kontrollera entreprenadarbeten samt naturligtvis upphandlade arbeten i form av konsulter och entreprenörer. Det är i dessa delar samma kostnader som redovisas som underlag för kommunens beslut om att tillskjuta skattemedel för genomförandet som ska användas. Beloppen kan dock behöva justeras om besluten fattas vid olika tidpunkter.

Vad gäller kostnader för framtida drift och underhåll är förutsättningen för att kunna ta ut en avgift att dessa kostnader är väsentligt lägre än kostnaderna för genomförandet. I underlaget för kommunens kostnader får de medräknas diskonterade till nuvärde med den diskonteringsränta som allmänt tillämpas för kommunens investeringar.

Kapitalkostnader för investeringen, varken schabloniserade kostnader eller verkliga räntebetalningar, får tas upp som en del av kommunens kostnader vid tillämpningen av lagen. Avsikten är att så långt möjligt koppla de olika kostnadsposterna till åtminstone i efterhand verifierbara kostnader.

Från kostnaderna ovan ska intäkter från andra finansiärer, t.ex. via exploateringsavtal, bidrag från enskilda företag, andra kommuner, EU- eller statsbidrag, frånräknas. Det kan vid tillfället för kalkylen vara osäkert i vad mån flera av dessa poster kommer att realiseras. Osäkerheten är dock inte större än vad som förekommer vid motsvarande investeringsbeslut där det inte finns någon avsikt att ta ut avgifter. Om ett avtal eller beviljat bidrag är ett villkor för att genomföra projektet så ska det ingå i beräkningen av kommunens kostnader. Om inte avtalet eller bidraget realiseras kommer ingen klimat-

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

anpassningsåtgärd att genomföras, och inte heller några avgifter att tas ut.

Högst hälften av kommunens kostnader får tas ut i form av avgifter

Det är kommunen som tar initiativ till klimatanpassningsåtgärden och som definierar den angelägenhet av allmänt intresse som motiverar att den genomförs. Det är mot den bakgrunden rimligt att bidraget från de fastighetsägare som erhåller en särskild nytta begränsas till att utgöra högst hälften av kommunens kostnader enligt vad som beskrivits ovan. Ett mera utvecklat resonemang kring detta tak för avgiftsuttaget återfinns i konsekvensavsnittet 13.4.

Det ska betonas att vårt förslag till en gräns för fastighetsägarnas andel av kostnaderna utgör ett tak. Det finns ingen skyldighet att ta ut avgifter över huvud taget eller att använda hela det utrymme som begränsningsregeln ger. Den följande uppräkningen av möjliga skäl till att en kommun väljer att inte använda sig av möjligheten till medfinansiering, eller att bara använda en del av det tillåtna utrymmet, är enbart exemplifierande.

- De fastigheter som skulle kunna debiteras en avgift ägs till största delen av kommunen och bidraget från övriga fastigheter blir så litet att den administration och de risker för överklaganden som skulle följa av ett beslut att ta ut avgifter kan inte anses vara motiverade.
- Fastigheterna inom medfinansieringsområdet kan vara utpekade för planläggning för något nytt ändamål efter det att åtgärden genomförts. En särskild avgift från fastighetsägare vars mark senare ändå ska vara föremål för annan förändring och eventuell inlösen kan därigenom anses vara omotiverad.
- De fastigheter som skulle få betala en avgift kan vara sådana som i allmänhet bebos av ekonomiskt svagare hushåll som kan få svårigheter att betala även en låg avgift. I sådana fall kan det vara motiverat att kommunen låter en större del av kostnaderna falla på skattebetalarkollektivet.

Att marken inom medfinansieringsområdet i huvudsak ägs av företag som inte betalar skatt till kommunen kan å andra sidan göra att kommunen väljer att tillämpa bestämmelserna.

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

Så länge det rör sig om någon enstaka klimatanpassningsåtgärd där kommunen tillämpar bestämmelserna bör många skäl för att (inte) ta ut avgifter, eller att göra det med en lägre andel än den maximala, kunna godtas. Om kommunen avser att ta ut avgifter i flera fall, vilket över tid kan tänkas bli vanligt, är det rimligt att kommunen av likställighetsskäl tillämpar samma argument i samtliga fall. Det kan därför vara lämpligt att kommunen antar en policy för vilka avvägningar som ska göras innan den tillämpar bestämmelserna första gången. Vi lämnar dock inget förslag som innebär att det ska vara obligatoriskt med ett sådant policybeslut.

En fördelning av kostnader inom medfinansieringsområdet

Förslag: Den andel av kommunens kostnader som ska tas ut i form av avgifter ska fördelas inom medfinansieringsområdet enligt vad som är skäligt med hänsyn till den nytta som varje fastighet har av åtgärden. Vid bedömningen av en fastighets nytta ska kommunen beakta

1. ytan av den obebyggda mark som ingår i medfinansieringsområdet,
2. ytan av den bebyggda mark som ingår i medfinansieringsområdet, och
3. storleken på den risk som upphör genom klimatanpassningsåtgärden.

Kommunen får vid bedömningen av nyttan i vissa fall beakta obebyggd mark som bebyggd.

Vi föreslår att fastighetsägarna inom det identifierade medfinansieringsområdet ska kunna debiteras avgifter efter den nytta de erhåller av ett förbättrat skydd. För att undvika tvister om innebörden av detta ska kommunen använda en fördelningsnyckel konstruerad med ett fåtal variabler. Variablerna är oberoende av vilken åtgärd som genomförs och oavsett vilka fastigheter eller verksamheter som finns inom medfinansieringsområdet.

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

När vi övervägt vilka variabler som kan uppfattas som rättvisa och skäliga vid en fördelning av kostnader mellan fastighetsägare har vi funnit att de bör vara objektivt mätbara och att variablerna bör reflektera skillnaden i nytta. Ett mått på nyttan är den risk som bedömts upphöra. Inom området kan en fördelning göras så att de som får större nytta mätt i riskminskning i procent jämfört med utgångsläget ska få betala en högre andel. Därutöver bör det gå att differentiera mellan bebyggd och obebyggd mark.

Det går att argumentera för att fördelningen ska göras baserad på flera mätbara markanvändningsvariabler, utöver bebyggd och obebyggd mark. Utvecklingen vad gäller va-taxor visar att det kan finnas argument för en uppdelning på många användningsområden och storleksparametrar. Till skillnad från när kostnader för va-anläggningar eller gemensamma vägar ska fördelas kommer inte olika användning att innebära olika framtida driftkostnader för anläggningen. Vi kan även konstatera att den avgift som kommer att behöva betalas avser ett långsiktigt skydd mot en viss naturhändelse som gör det möjligt att utveckla markanvändningen på ett sätt som annars inte varit möjligt. Vi lämnar därför inget förslag som innebär att det blir möjligt att fördela kostnaden baserat på fler aspekter på aktuell markanvändning.

Ett liknande resonemang leder fram till att olika standard och användning av byggnader inte ska leda till olika avgifter. Den yta en byggnad upptar på marken får representera bebyggd mark.

Vad som är bebyggd respektive obebyggd mark vid beslutstillfället kan bedömas på plats eller ur flygbilder. Byggnader som tillfälligt står inom området kan borträknas om de inte bedöms stå kvar när åtgärden är genomförd.

I det fall kommunen avser att tillåta ny bebyggelse inom medfinansieringsområdet efter genomförandet – vilket kan vara det uttalade syftet med klimatanpassningsåtgärden – kan det tyckas rimligt att även de byggnader som är avsedda att tillkomma ska ingå i uppdelningen mellan bebyggd och obebyggd mark. Motsatsvis går det att argumentera för att en möjlighet att lägga in ännu icke befintliga byggnader som en parameter i fördelningen skapar nya tolkningsproblem och nya möjligheter till upplevd orättvisa, t.ex. i de fall då de planer som legat till grund för att fördela nyttor inte realiseras.

Vårt förslag ska fungera i en beslutssituation där det är kommunen som initierar klimatanpassningsåtgärden och som väljer att debitera

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

avgifter. Samma kommun beslutar om att tillåta ny exploatering och hur stor andel av kommunens kostnader som är nödvändiga för att genomföra en sådan detaljplan som ska tas ut av exploatören via avtal med stöd av 6 kap. 40 § PBL. Att skapa ett förslag som helt omöjliggör för kommunen att fördela kostnader mellan skattebetalare, exploatör och de fastighetsägare som erhåller ett skydd, är varken möjligt eller önskvärt. Vad som uppfattas som rättvist i det enskilda fallet kommer att bedömas olika av olika parter. Vi utformar därför förslaget så att det innehåller en skarp formell gräns för vad som får redovisas som bebyggd mark vid fördelning av nyttor, samtidigt som vi inser att kommunen i flera olika avseenden kan påverka utfallet genom sitt agerande. Syftet med en skarp gräns är att underlätta en prövning i efterhand av om besluten om att ta ut avgifter varit korrekta.

Vi föreslår att de byggrätter som framgår av detaljplaner som har antagits eller som nått så långt att de sänts ut på samråd innan beslutet om att ta ut en avgift fattas, får redovisas som bebyggd mark vid fördelning av nytta inom medfinansieringsområdet. Gränsdragningen är gjord för att planer på ny bebyggelse inte ska behöva nå de berörda genom underlaget för beslutet om avgifter, som inte redovisar någon avvägning mellan olika intressen. I det fall ett samrådsunderlag om en ny eller ändrad detaljplan finns tillgängligt kan det i samrådshandlingar och beslutsunderlag för beslutet om avgift hänvisas till detta.

Om ett vattenområde, dvs. ett område där marken täcks av vatten vid högsta förutsägbara vattenstånd, ingår inom medfinansieringsområdet ska sådana vattenytor inte ingå i fördelningen av avgifter. Även om vattenområden kan påverkas av naturhändelser innebär det i allmänhet inte att den möjliga användningen förändras genom de minskade risker som följer av en klimatanpassningsåtgärd.

Med en valfri indelning av medfinansieringsområdet i riskklasser och en indelning i bebyggd och obebyggd mark går det att konstruera en fördelningsnyckel. Ett exempel på hur ett kommunalt beslut om fördelningsnyckel kan utformas återfinns nedan. Fördelningsnyckeln delar upp det geografiska medfinansieringsområdet i delområden som erhåller olika stor nytta av den planerade klimatanpassningsåtgärden. Inom varje delområde är nyttan per definition densamma för varje kvadratmeter mark.

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

Exempel på fördelningsnyckel

Kommunens beslut om en fördelningsnyckel kan sammanfattas i en kort tabell där områden med olika riskminskningar åsätts olika nytta i relation till de områden som får den minsta förbättringen. Förbättringen ska beräknas i relation till den risk som utgör gränsen för vad som anses vara betydande inom medfinansieringsområdet och som efter genomförandet ska ha upphört att vara betydande. Om gränsen för den betydande risken t.ex. har satts som översvämning till följd av skyfall med en årlig sannolikhet på 1/100 får den fastighet som innan åtgärden utförts riskerar att översvämmats med sannolikheten 1/50 en hundraprocentig förbättring, medan den som riskerar att översvämmas med sannolikheten 1/20 får en förbättring med femhundra procent. Om den utförda åtgärden ger skydd även för mer intensiva regn än de som inträffar med sannolikheten 1/100 saknar betydelse för beräkningen. Därutöver anges hur mycket högre nytta ett skydd ska anses ge om marken är bebyggd jämfört med om den är obebyggd. I exemplet i tabell 10.1 har kommunen valt att använda tre nivåer av minskad risk och att värdera skyddet av bebyggd mark dubbelt så högt som obebyggd mark. Såväl procentsatserna som värdena 1–8 i tabellen är rena exempel och det står kommunen fritt att göra andra indelningar av marken och göra andra relativa värderingar. Fördelningsnyckeln ska dock avspegla den nytta de olika delområdena erhåller givet förhållandena på platsen.

Tabell 10.1 Exempel på fördelningsnyckel

I exemplet värderas bebyggd mark dubbelt mot obebyggd

Minskad risk	0–50 %	50–150 %	>150 %
Obebyggd mark	1	2	4
Bebyggd mark	2	4	8

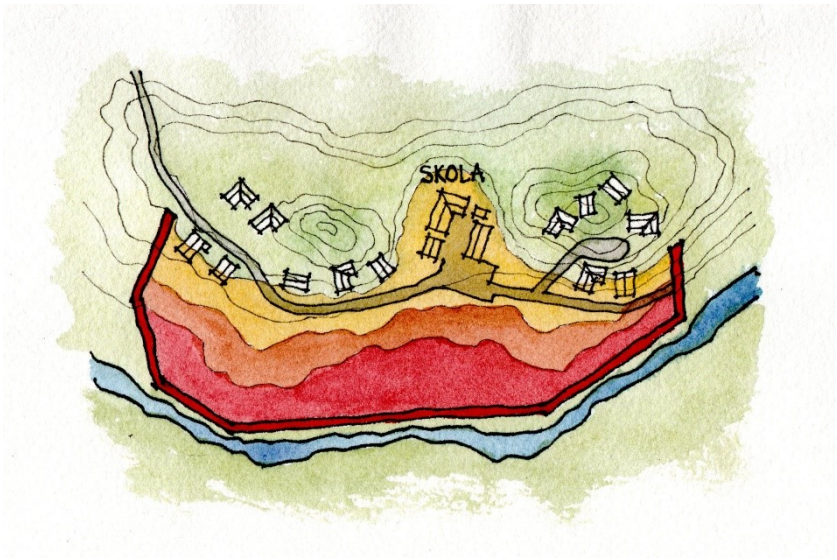
I figur 10.2 nedan illustreras en indelning av samma medfinansieringsområde som i figur 10.1 i tre olika risknivåer. Av illustrationen framgår att indelningen i risknivåer följer höjdkurvor i terrängen, vilket avspeglar hur en översvämning utvecklas i lugnt vatten. Vid översvämningar orsakade av skyfall kan kombinationer av vattendjup och strömhastighet vara det som skiljer mellan olika risknivåer. För ett område där det råder risk för skred kan sannolikheten för skred längs

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

olika sektioner av en sluttning vara det som representerar skillnader i risk. Det är tillåtet att inte indela medfinansieringsområdet i olika riskområden om riskerna inom hela området bedöms vara likvärda.

Figur 10.2 Illustration av klimatanpassningsåtgärd

Medfinansieringsområdet indelat i tre risknivåer

Källa: Illustration av Maria Petersson

Beräkning av avgifter

Förslag: Avgiften för varje fastighet inom medfinansieringsområdet ska beräknas med hjälp av fördelningsnyckeln.

Med kännedom om medfinansieringsområdets storlek, de kostnader som ska fördelas och i vilka proportioner olika delområden ska anses erhålla nytta med hjälp av fördelningsnyckeln går det att räkna ut den avgift som ska belasta en kvadratmeter av respektive delområde. Varje fastighet kommer att innehålla ett antal kvadratmeter av ett eller flera typer av delområden. Det blir därmed möjligt att beräkna avgiften för varje fastighet.

I figur 10.3 har fastighetsgränser lagts till på illustrationen för att tillsammans med det efterföljande räkneexemplet visa hur avgifterna beräknas. I figuren har några ännu inte uppförda byggnader lagt in i

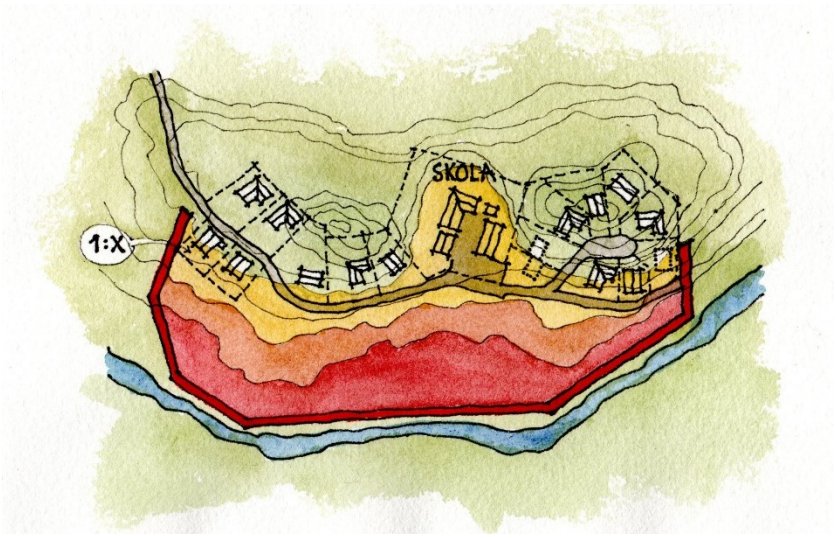
110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

husgruppen till höger. Om de ingår i en detaljplan som sänts ut på samråd får de behandlas som bebyggd mark vid beräkningarna. Förfarandet om fastighetsbildning sker efter beslutet men innan avgiften debiteras behandlas i nästa avsnitt.

I räkneexemplet har värden i fördelningsnyckeln i tabell 10.1 använts.

Figur 10.3 Illustration av klimatanpassningsåtgärd

Fastighetsindelning och tilltänkt bebyggelse

Källa: Illustration av Maria Petersson

Räkneexempel

Antaganden och ingångsvärden

Medfinansieringsområdets area = 100 000 m^2
Kostnad som ska fördelas i form av avgifter = 1 mnkr

Delområden

A = Obebyggt område med lägst risk
B = Obebyggt område med medelhög risk
C = Obebyggt område med högst risk
D = Bebyggt område med lägst risk
E = Bebyggt område med medelhög risk
F = Bebyggt område med högst risk

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

Beräkningar

Genom att multiplicera varje delområdes procentandel av medfinansieringsområdets totala yta med den vikt eller nyttovärde som området tilldelats i fördelningsnyckeln (se exempel i tabell 10.1) erhålles ett värde för varje för varje delområde som i tabellen nedan kallas Områdesnytta. Summan av alla områdesnyttor är i exemplet 220 (Totalnyttan). Genom att dividera varje delområdes Områdesnytta med Totalnytta erhålls delområdenas procentuella andel av Totalnyttan. Genom att multiplicera kostnaden (1 mnkr) med procentandelen och dela resultatet med ytan på delområdet erhålls det belopp som faller på varje kvadratmeter inom delområdet.

Delområde	Ytandel av MFO	Nyttovärde	Områdesnytta	Avgift kr/ m^2
A	40 %	1	40	4,55
B	20 %	2	40	9,10
C	30 %	4	120	18,20
D	10 %	2	20	9,10
E	0 %	4	0	0
F	0 %	8	0	0
	100 %		**220**	

För delområde A ser beräkningen ut som följer:
400/220 ≈ 18,2 %
18,2 % × 1 mnkr ≈ 182 000 kronor
Delområde A är 100 000 m^2 × 40 % = 40 000 m^2
182 000/40 000 ≈ 4,55 kr/m^2

För övriga delområden beräknas beloppet genom att multiplicera 4,55 med delområdets Nyttovärde.

Avgift för fastigheten 1:X

Fastigheten 1:X i figuren består till den del som ligger inom medfinansieringsområdet av 600 m^2 tillhörande delområde A och 100 m^2 tillhörande delområde D.

600 × 4,55 + 100 × 9,10 = 3 640 kronor

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

Skyddsregel

Förslag: Avgiften för en fastighet ska inte få överstiga tio procent av marknadsvärdet för berörd del av fastigheten.

Vi föreslår en skyddsregel som innebär att det inte ska gå att ta ut avgifter som motsvarar mer än tio procent av värdet av den del av fastigheten som erhåller ett skydd. Syftet är tudelat. Det handlar dels om att skydda ägarna från avgifter som blir orimligt höga i förhållande till den möjlighet de har att betala dem genom att belåna fastigheten. Det handlar dels om den osäkerhet som finns om hur det utökade skyddet kommer att värderas på fastighetsmarknaden.

När avgifterna för varje fastighet – eller tomträtt och områden som är upplåtna med vägrätt – har beräknats ska avgifterna för varje fastighet jämföras med värdet på berörd del av fastigheten för att se om skyddsregeln blir aktuell att tillämpa. Om det inom medfinansieringsområdet finns samfälligheter för vilka det beräknats en avgift ska denna avgift fördelas på de deltagande fastigheterna när jämförelsen görs.

Att bestämma värdet på fastigheter innehåller alltid ett moment av osäkerhet. För fastigheter som är taxerade kan taxeringsvärdet alltid antas vara lägre än marknadsvärdet och därmed utgöra en säker referenspunkt. För fastigheter som saknar taxeringsvärde, t.ex. sådana fastigheter som utgör allmän plats, får jämförelser göras med mark som inte får bebyggas på omgivande kvartersmark.

Effekten av att en fastighet vid beräkningen får en avgift som överstiger begränsningen på tio procent av marknadsvärdet är att grunden för avgiftsberäkningen måste förändras. Det kan ske genom att en lägre andel av kostnaderna läggs till grund för avgifterna eller att delområden viktas om inbördes, vilket måste göras med beaktande av att områden med högre risk alltid måste ges en högre vikt än områden med lägre risk.

Vi har övervägt möjligheten att tillåta nedjustering av enstaka fastigheters avgift. Effekten i områden med generellt låga fastighetsvärden blir då att skyddsregeln tillämpas på alla eller huvuddelen av fastigheterna, vilken kan ge avgifter som inte speglar den nytta i form av minskad risk som är utgångspunkten för vårt förslag. En klimatanpassningsåtgärd som utförs för att skydda ett område med stora miljövärden men med ett lågt marknadsvärde kan därmed visa sig

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

svår att delfinansiera med hjälp av avgifter, även om det finns andra fastigheter som får del av skyddet ”på köpet”.

Beslutet ska föregås av samråd

Förslag: Kommunen ska på lämpligt sätt samråda med berörda fastighetsägare om förslaget. Kommunen ska ta hänsyn till de synpunkter som kommit in under samrådet och i en samrådsredogörelse redovisa hur synpunkterna har beaktats.

För att ge ett bättre underlag för kommunens beslut om att ta ut en avgift bör det finnas ett krav på att ett sådant beslut ska föregås av ett samråd. Samrådskretsen utgörs enligt förslaget av de fastighetsägare vars fastigheter helt eller delvis ligger inom medfinansieringsområdet. Formerna för samrådet får anpassas efter samrådskretsens storlek.

Samrådshandlingarna utgörs av det underlag som visar vad som kommer att utgöra kommunens beslut. Medfinansieringsområdets utbredning, kommunens uppfattning om vilken mark som är bebyggd och indelningen av medfinansieringsområdet i delområden med olika risk ska framgå av en karta. Handlingarna ska också omfatta fördelningsnyckeln där det framgår vilken vikt olika delområden har tilldelats liksom ett kostnadsunderlag där åtminstone totalkostnaden för genomförandet och antagna intäkter vid sidan om avgifterna ska framgå. Slutligen ska avgifterna för samtliga berörda fastigheter framgå. För samfälld mark får avgiften redovisas för samfälligheten.

Samrådet förväntas kunna leda till att redovisningen av bebyggd och obebyggd mark förändras och eventuellt också indelningen i delområden med olika risk. Synpunkter på avgränsningen av medfinansieringsområdet bör i allmänhet inte föranleda förändringar om denna är korrekt utförd. De flesta synpunkterna torde dock avse storleken på avgiften för den egna fastigheten. Som framgått av föregående avsnitt kan enskilda avgifter inte justeras så länge de är korrekt beräknade utifrån fördelningsnyckeln. En sänkning för en fastighet förutsätter en förändring av den andel av kostnaderna som tas ut som avgifter eller en omviktning av delområden.

Resultatet av samrådet ska redovisas i en samrådsredogörelse där det också framkommer på vilket sätt förslaget till beslut har justerats.

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

Fastighetsägare som lämnat synpunkter under samrådet som inte beaktats ska informeras om detta inför beslutet.

Beslutet om avgifter

Av beslutet om avgifter ska framgå vilken avgift som ska tas ut av varje fastighetsägare samt vilka underlag som legat till grund för det, dvs. medfinansieringsområdets utbredning, kommunens kostnadskalkyl och fördelningsnyckel. Beslutet ska även innehålla en karta där de fastigheter som blir avgiftsskyldiga framgår. I normalfallet är det samma karta som ingick i samrådsunderlaget, med de ändringar som samrådet eventuellt föranlett. Det väsentliga är att medfinansieringsområdets avgränsning och fastighetsindelningen inom det framgår tydligt.

10.6.2 Efter genomförandet

Förslag: När klimatanpassningsåtgärden är slutförd inträder betalningsskyldighet för fastighetsägarna. Kommunen ska begära betalning inom ett år efter det att genomförandet av åtgärden slutförts. Innan avgiften debiteras ska kontroll ske av att avgiftsuttaget inte överstiger hälften av kommunens kostnader. Om så är fallet ska avgifterna justeras nedåt proportionellt.

Det ska finnas en möjlighet för en fastighetsägare att fullgöra betalningsskyldigheten genom avbetalning.

När klimatanpassningsåtgärden är genomförd inträder en betalningsskyldighet för fastighetsägarna inom medfinansieringsområdet med de belopp som framgår av beslutet. Det innebär att det uppstår en dold belastning i fastigheterna. Till skillnad från t.ex. va-avgifter, där den avgiftsskyldiga fortlöpande kommer att betala brukningsavgift till va-huvudmannen, finns ingen motsvarande relation mellan kommunen och fastighetsägarna efter det att åtgärden är genomförd och ger fastighetsägaren nytta i form av ett skydd. Vi föreslår därför att kommunen ska vara skyldig att debitera avgiften inom ett år från att genomförandet är avslutat för att betalningsskyldigheten ska kvarstå.

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

Innan kommunen debiterar avgiften ska en kontroll göras av de faktiska kostnaderna för genomförandet, så långt de kan överblickas. Jämfört med den kalkyl som gjordes inför beslutet kan såväl kostnaderna för genomförandet som de förväntade intäkterna ha förändrats. Om kommunens kostnader, beräknade på samma sätt som inför beslutet, har sjunkit, kan det totala avgiftsuttaget komma att utgöra mer än hälften av kostnaderna. Om så är fallet ska avgifterna justeras nedåt, vilket då sker procentuellt lika mycket för alla fastigheter. Även om kostnaderna är oförändrade eller de avgifter som framgår av beslutet uppgår till mindre än hälften av kostnaderna, står det kommunen fritt att debitera en lägre avgift, så länge förändringen sker proportionellt. Vi föreslår däremot inte någon möjlighet att jämka enskilda fastighetsägares avgifter.

Det är den fastighetsindelning och de lagfarna ägare respektive rättighetshavare som vid tidpunkten för debiteringen framgår av fastighetsregistret som utgör mottagarkretsen. Om fastighetsindelningen inom medfinansieringsområdet har ändrats får avgiften för den eller de tidigare fastigheterna fördelas på de nya fastigheterna efter vad som är skäligt. Någon förnyad prövning av om avgiften för en enskild fastighet överstiger tio procent av marknadsvärdet behöver inte göras.

Begäran om betalning skickas till respektive fastighetsägare med en uppgift om hur avgiften ska betalas.

Möjlighet till avbetalning

Vi föreslår att det i vissa fall ska vara möjligt att få fullgöra betalningsskyldigheten genom avbetalning, i likhet med vad som gäller för gatukostnader (jfr 6 kap. 36 § PBL). Denna möjlighet är inte avsedd att vara ett alternativ som erbjuds regelmässigt utan en möjlighet för den fastighetsägare som med hänsyn till fastighetens ekonomiska bärkraft eller av andra ekonomiska skäl behöver sprida ut betalningarna över en längre tid. Om en sådan fastighet överlåts övergår betalningsansvaret på den nya ägaren, dock inte belopp som har förfallit till betalning före tillträdesdagen.

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

Ingen möjlighet till jämkning av avgiftens storlek

Förslaget innehåller inget utrymme för kommunen att göra avvägningar med hänsyn till den enskilda fastighetsägarens nyttor av åtgärden och ger således inte möjlighet till en individuellt förhandlad fördelning. Det är vid utformningen av fördelningsnyckeln och beslutet om vilken andel fastighetsägarkollektivet ska betala som kommunen har möjlighet att väga av de avgifter som kommer att debiteras i förhållande till fastighetsvärden och fastighetsägarnas betalningsförmåga. Förslaget innehåller dock en möjlighet till jämkning av betalningsvillkoren vid avbetalning om de är alltför betungande för fastighetsägaren, exempelvis på grund av små ekonomiska medel. Jämkningen kan i dessa fall innebära en förlängning av avbetalningstiden eller att räntevillkoren mildras.

10.6.3 Framtida ansvarsförhållanden

Förslag: Om kommunen inom 30 år efter det att betalningsskyldighet för en klimatanpassningsåtgärd inträdde fattar beslut eller vidtar en åtgärd som innebär att skyddets funktion minskar eller upphör ska kommunen helt eller delvis återbetala erlagda avgifter.

Att en fastighetsägare bidragit till finansieringen av en klimatanpassningsåtgärd genom en avgift innebär inte att fastighetsägaren får en särskild rätt gentemot kommunen i fråga om framtida beslut rörande den anläggning eller förändring som åtgärden innebär. Möjligheten att klaga på anläggningens skötsel eller att få använda t.ex. en damm avsedd att fördröja vattenflöden för fiske är inte beroende av hur åtgärden har finansierats.

Om kommunen inte vidmakthåller anläggningen blir kommunen återbetalningsskyldig

En klimatanpassningsåtgärd görs för att förebygga eller minska risker som baseras på vissa antaganden. Det ligger i sakens natur att dessa antaganden kan visa sig felaktiga. Att en naturhändelse får konsekvenser för en fastighetsägare efter det att en åtgärd är utförd inne-

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

bär därför inte att fastighetsägaren har en rätt till ersättning eller att beslutet att ta ut en avgift kan klandras.

Om kommunen däremot fattar beslut som innebär att klimatanpassningsåtgärdens funktion som skydd för de fastigheter som betalat en avgift minskar, är det rimligt att avgiften helt eller delvis ska återbetalas. Förutsättningen för att ta ut avgiften är att åtgärden avses utgöra ett varaktigt skydd, vilket lägger ett stort ansvar på kommunen att förutse förändrade förhållanden. Beslut som bör innebära återbetalningsskyldighet kan avse fysiska ombyggnader men också beslut att inte längre vidta nödvändiga drift- eller underhållsåtgärder. För att inte ge reglerna en obestämd räckvidd föreslås återbetalningsskyldigheten gälla i 30 år.

Ingen särskild skadeståndsskyldighet för kommunen gentemot dem som betalat avgift

Det är kommunen som utför anläggningen och har gentemot omgivningen ett ansvar för att den inte orsakar skada. Skulle det visa sig att den vidtagna åtgärden inte skyddar mot en naturhändelse och det därigenom uppstått en skada, kan de skadelidande driva frågan om skadestånd i domstol enligt allmänna principer. Däremot bör någon särskild rätt i detta avseende inte tillkomma de som medfinansierat åtgärden.

Samma fastigheter kan komma att ingå i framtida medfinansieringsområden

Det är rimligt att en kommun tillämpar lagstiftningen på ett enhetligt sätt gentemot sina medlemmar, även om det handlar om olika klimatanpassningsåtgärder. För varje åtgärd kan den andel som betalas via avgifter variera, med de motiv som ryms inom likställighetsprincipen. Om samma fastighet helt eller delvis hamnar inom medfinansieringsområdet för flera olika klimatanpassningsåtgärder vid olika tillfällen, vilket torde vara mycket ovanligt, bör denna omständighet i sig inte utgöra ett hinder för att debitera samma fastighetsägare ytterligare en avgift. Det gäller oavsett om det är två olika naturhändelser som åtgärderna avser, eller om förväntningarna om framtida händelser förändras så att ytterligare åtgärder för att minska risken för samma

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

naturhändelse behöver genomföras. I det sistnämnda fallet är det dock endast de tillkommande åtgärderna som kommunen kan ta ut en ny avgift för.

10.6.4 Domstolsprövning

Förslag: Kommunens beslut om att ta ut en avgift för en klimatanpassningsåtgärd får överklagas till mark- och miljödomstol.

Prövning av andra frågor får ske genom att talan väcks vid mark- och miljödomstol.

Kommunens avgiftsbeslut enligt den föreslagna lagen innebär en tvingande avgift för ägarna till berörda fastigheter. De som blir föremål för ett sådant beslut ska enligt den europeiska konventionen angående skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna ha rätt att få frågan prövad av en domstol (jfr artikel 6.1). Enligt vår bedömning bör prövningen av kommunens beslut om att ta ut en avgift ske i enlighet med reglerna om s.k. förvaltningsbesvär. Till skillnad från s.k. laglighetsprövning (jfr 13 kap. kommunallagen [2017:725]), som innebär en bedömning av lagligheten i ett beslut, innefattar förvaltningsbesvär även en prövning av lämpligheten. Då det är fråga om en offentligrättsligt tvingande avgift bedömer vi att avgiften bör kunna överklagas som förvaltningsbesvär.

I fråga om överklagande av ett sådant avgiftsbeslut ska bestämmelserna i förvaltningslagen (2017:900) tillämpas. I förvaltningslagen finns bl.a. bestämmelser om hur ett beslut överklagas, hur underrättelse av ett beslut går till, vem som får överklaga ett beslut samt överklagandetiden (33, 42–47 §§). Vad gäller underrättelse av beslut anges att detta får ske genom delgivning (33 § tredje stycket). Då överklagandetiden räknas från den dag då den som överklagar fick del av beslutet bör det ligga i kommunens eget intresse att beslutet delges de berörda fastighetsägarna för att säkerställa att beslutet får laga kraft (44 §).

Vi föreslår att ett beslut om avgift ska överklagas till mark- och miljödomstol. Mark- och miljödomstolen handlägger i dagsläget mål och ärenden enligt bl.a. miljöbalken, PBL och fastighetsbildningslagen (1 kap. 3 § lagen [2010:921] om mark- och miljödomstolar [LOM]). I mark- och miljödomstolen arbetar utöver lagfarna domare även tek-

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

niska råd och särskilda ledamöter. Ett tekniskt råd ska ha teknisk eller naturvetenskaplig utbildning och erfarenhet av sådana sakfrågor som domstolen prövar. En särskild ledamot ska ha erfarenhet av sådana sakfrågor som faller inom Naturvårdsverkets, Havs- och vattenmyndighetens, Boverkets eller Lantmäteriets verksamhetsområde, av industriell, kommunal eller areell verksamhet eller av vatten- och avloppsfrågor (2 kap. 1 och 2 §§ LOM). Den lagstiftning som i dag prövas av mark- och miljödomstolen har flera likheter med vår föreslagna lag om medfinansiering, bl.a. i fråga om beräkning av nyttor, detaljplaneläggning och naturvetenskapliga frågor. Mot denna bakgrund bedömer vi att mark- och miljödomstolen är lämplig och har den kompetens som behövs för att pröva frågor enligt den föreslagna lagen. För att inte skapa en längre instanskedja än nödvändigt föreslår vi att besluten ska överklagas direkt till mark- och miljödomstol. Enligt nuvarande lagstiftning överklagas exempelvis kommunala beslut att anta, ändra eller upphäva en detaljplan (13 kap. 2 a § PBL) direkt till mark- och miljödomstolen.

Vid handläggningen av mål som överklagas till mark- och miljödomstol ska bestämmelserna i lagen (1996:242) om domstolsärenden tillämpas (5 kap. 1 § LOM).

Andra frågor än kommunens avgiftsbeslut ska enligt förslaget prövas genom att talan väcks vid mark- och miljödomstol, dvs. som stämningsmål. Detta överensstämmer i huvudsak med hur tvister om erläggande av va-avgifter enligt vattentjänstlagen och om gatukostnadsersättning enligt PBL prövas. De andra frågor enligt lagen som kan prövas av domstol är frågor om betalning av avgifterna och frågor om kommunens återbetalningsskyldighet för det fall kommunen fattar ett beslut eller vidtar en åtgärd som innebär att den klimatanpassningsåtgärd som legat till grund för avgiften inte vidmakthålls (se avsnitt 10.6.2 och 10.6.3).

Argumenten för att stämningsmålen bör prövas av mark- och miljödomstol är desamma som för överklaganden av beslut om avgifter. Vid handläggningen av mål som prövas av mark- och miljödomstol som första instans ska rättegångsbalkens regler om tvistemål tillämpas (4 kap. 1 § LOM). För att risken för att tvingas betala kommunens rättegångskostnader inte ska medföra att fastighetsägare avstår från att få en fråga prövad föreslår vi särskilda regler om fördelning av rättegångskostnader. Reglerna motsvarar i huvudsak de

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

särskilda regler som gäller för tvister om va-avgifter och gatukostnadsersättning.

10.6.5 Inget behov av föreskrifter

Lagförslaget är tänkt att innehålla alla bestämmelser som behövs för att lagen ska kunna tillämpas av kommunerna utan ytterligare vägledning. Det innehåller dessutom en möjlighet att få frågan överprövad av domstol för det fall enskilda anser att lagen inte tillämpats som avsett. Någon möjlighet för regeringen eller någon myndighet att tolka bestämmelserna föreslås inte.

Det står en kommun fritt att tillämpa den nya lagen och det finns inte anledning att utse någon tillsynsmyndighet för att följa tillämpningen. Det kan däremot vara värdefullt att lagen och dess tillämpning följs upp för att uppmärksamma oklarheter som förhindrar tillämpning eller orsakar tvister. Vi lämnar våra bedömningar kring detta i avsnitt 11.4.

10.7 Kostnadsfördelningen mellan staten och kommuner bestäms från fall till fall

Vi ska enligt våra direktiv lämna förslag på finansieringsmodeller som inte innebär utökade statliga åtaganden. Det innebär en modell där statens andel bestäms efter vad staten själv bedömer vara lämpligt. Med hänsyn till att vi inte avser att behandla formerna för statens finansiella bidrag till klimatanpassningsåtgärder har vi inte försökt utforma en modell med en obestämd statlig andel.

För närvarande bidrar staten med 100 procent av kostnaderna för åtgärder för att minska skredrisker i Göta älvdalen och med 60 procent av kostnaderna i övriga fall som beviljas bidrag med stöd av förordningen (2022:1395) om statsbidrag till kommuner för förebyggande åtgärder mot naturolyckor. Eftersom fördelningen sker efter ansökan inom ett givet budgetutrymme sker en prioritering av de statliga medlen baserat på andras, i första hand kommunernas, prioriteringar. Ett alternativt eller kompletterade sätt att fördela medlen vore att prioritera åtgärder inom de områden som av Myndigheten för samhällsskydd och beredskap pekats ut som särskilda riskområden,

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

och inom dessa stödja kommunerna med att planera, prioritera och utföra åtgärder, dvs. den princip som tillämpas i Göta älvdalen.

Om våra förslag om ett utökat statligt ansvar för skydd mot stigande havsnivåer (kapitel 9) genomförs kommer staten i de aktuella kommunerna ingå avtal som i sig kan utgå från modeller för fördelning av kostnader över tid. Med hänsyn till att vi föreslagit former för fortsatt beredning av dessa frågor lämnar vi inga sådana förslag.

Sammanfattningsvis kan vi konstatera att staten redan har olika modeller för att bidra till finansieringen av klimatanpassningsåtgärder. Vi bedömer dessutom att ytterligare varianter kan komma att utvecklas över tid.

10.8 Kostnadsfördelning mellan kommuner

Vi har övervägt möjligheterna att föreslå en modell för kostnadsfördelning mellan kommuner när nyttan av en åtgärd kommer flera kommuner till del. Vi har av flera orsaker valt att inte lämna något sådant förslag.

Möjligheterna för kommuner att fördela kostnader sig emellan är stora och det sker antingen genom att man bildar särskilda juridiska personer som får ansvar för en verksamhet och där medel tillförs från grundarkommunerna enligt någon andel, eller genom att sluta civilrättsliga avtal. Något skäl att prioritera mellan dessa lösningar har vi inte funnit.

Vad gäller översvämningar från vattendrag, som är typexemplet där flera kommuner berörs av åtgärder för att reglera vattendraget, är många av de stora vattendragen redan reglerade för kraftproduktion. I många fall finns särskilda vattenregleringsföretag som ansvarar för den samlade regleringen. I dessa fall är kommunernas rådighet över regleringen starkt begränsad.

I de fall vattendragen inte är reglerade är det utan undantag så att den största och ekonomiskt starkaste kommunen ligger längst ned i vattensystemet. Det är där som de stora nyttorna, men också resurserna att genomföra åtgärder, finns. Det finns därmed åtminstone i princip goda förutsättningar för att komma överens om att åtgärder uppströms utförs med stöd av avtal som placerar de största kostnaderna i kommunen lägst ned.

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

I det fall det inte är uppenbart hur nyttorna utfaller eller när parterna blir många kan det bli svårt att komma överens. Inför utbyggnaden av Slussen i Söderström i Stockholm ägnade dåvarande landshövdingen i Västmanland närmare två år åt att utforma ett förslag som fördelade kostnaderna för den del som avsåg vattenreglering på 28 kommuner runt Mälaren.[8] Vi konstaterar att trots denna insats kom kostnaderna senare att fördelas mellan Stockholms kommun och staten via statsbidrag.

Vi bedömer att en generell modell för fördelning av kostnader mellan kommuner inte kommer att få någon tillämpning och avstår därför från att föreslå någon sådan.

10.9 Statsbidrag och EU-bidrag förblir viktiga

Redan möjligheten att få statsbidrag för att utföra klimatanpassningsåtgärder påverkar enligt vår bedömning kommunernas agerande. Vissa av de åtgärder som finns i olika stadier av planering är så kostsamma att det är osannolikt att de kan rymmas inom en kommunal budget. Att det ändå läggs tid och resurser på att utveckla färdiga förslag beror på att det finns en möjlighet att få huvuddelen av kostnaderna betalda av någon annan. Utan de statliga stöden skulle förmodligen färre lösningar analyseras och därmed vore läget vad gäller förberedelser för klimatförändringar sämre än i dag.

[8] Ansvarsfördelning och finansiering av åtgärder för ny reglering av Mälaren, dnr Fö2011/113/SSK, Regeringskansliet, 2012.

11 Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser samt genomförandefrågor

11.1 Ikraftträdandebestämmelser

Förslag: Ändringen i förordningen (1998:899) om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd ska träda i kraft den 1 april 2026. Övriga författningsförslag ska träda i kraft den 1 januari 2027. Bestämmelsen om att kommunen ska vara skyldig att vid för stora risker ändra eller upphäva en detaljplan avseende outnyttjade byggrätter ska tillämpas första gången för tid efter den 1 januari 2033.

Förslaget om ett bemyndigande för Folkhälsomyndigheten att meddela föreskrifter om högsta temperatur inomhus för vissa särskilda boenden för känsliga grupper innebär en ny paragraf 47 c § i förordningen om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd (avsnitt 8.11). Förslaget är fristående i förhållande till övriga förslag i betänkandet och det kräver inte någon riksdagsbehandling. Mot denna bakgrund och för att Folkhälsomyndigheten ska kunna inleda sitt arbete med att ta fram föreskrifter föreslår vi att ändringen ska träda i kraft den 1 april 2026.

Övriga förslag syftar till att på olika sätt förbättra möjligheterna att genomföra effektiva klimatanpassningsåtgärder och bör därför träda i kraft så snart som möjligt. Ett visst behov av förberedelse för de nya reglerna genom exempelvis kompetensutveckling, framtagande av handläggningsstöd och ändrade arbetsrutiner kan dock finnas. Med hänsyn till detta och till den tid som behövs för regeringens arbete med en proposition och den efterföljande riksdags-

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

behandlingen gör vi bedömningen att lagförslagen bör träda i kraft den 1 januari 2027.

I avsnitt 8.9 föreslår vi en ny bestämmelse i plan- och bygglagen (2010:900), PBL, som innebär att kommunen ska vara skyldig att ändra eller upphäva en detaljplan med outnyttjade byggrätter vid för stora risker. Ett viktigt underlag för denna bedömning kommer att vara den redovisning av risken för klimatrelaterade skador som kommunen enligt gällande lagstiftning ska göra enligt 3 kap. 5 § första stycket 4 PBL. Krav på en sådan redovisning infördes 2018 och de flesta kommuner bör antingen under föregående mandatperiod eller senast under innevarande mandatperiod, dvs. senast innan ordinarie riksdagsval 2026, ha anpassat sin översiktsplan till de nya kraven. Vid den föreslagna tidpunkten för ikraftträdande bör kommunen således ha den kunskap som krävs för att kunna bedöma vilka detaljplaner som berörs av förslaget om att kommunen ska vara skyldig att ändra eller upphäva en detaljplan vid för stora risker. I vissa situationer kan kommunen förväntas vilja genomföra en skyddsåtgärd som gör att den betydande risken upphör att vara betydande. För att möjliggöra för samtliga kommuner att antingen se över om sådana åtgärder kan vidtas – och därmed undanröja den betydande risken – eller bedöma behovet av att ändra eller upphäva detaljplaner med för stora risker, anser vi att den nya bestämmelsen i 4 kap. 40 a § PBL bör tillämpas första gången den 1 januari 2033.

11.2 Övergångsbestämmelser

Förslag: Äldre föreskrifter ska fortfarande gälla i ärenden enligt PBL om antagande eller ändring av en översiktsplan och om antagande av en planeringsstrategi som har påbörjats före ikraftträdandet.
Bedömning: För övriga författningsförslag saknas behov av övergångsbestämmelser.

11.2.1 Förslag till ändringar i PBL

I avsnitt 8.6 föreslår vi att det av översiktsplanen ska framgå var kommunen avser att ta initiativ till fysiska åtgärder för att skydda mot risken för skador på den byggda miljön som kan följa av klimatrela-

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

terade översvämningar, ras, skred och erosion. Ändringar i PBL tillämpas vanligtvis inte i påbörjade planärenden, eftersom det skulle kunna leda till att redan genomfört arbete i pågående processer blir onyttigt. Av detta skäl bör således äldre bestämmelser gälla för ärenden om antagande eller ändring av en översiktsplan som har påbörjats före ikraftträdandet.

I fråga om en planeringsstrategi ska en sådan antas av kommunfullmäktige senast 24 månader efter ett ordinarie val. Av förarbetena framgår att det inte finns något hinder mot att kommunen inleder sitt arbete med att följa upp hur översiktsplanen har tillämpats redan inför ett val för att det senare ska bli lättare att bedöma planens aktualitet.[1] Även om det vanligaste torde vara att arbetet inleds efter ett ordinarie val är det lämpligt, för att redan utfört arbete inte ska bli onyttigt, att äldre föreskrifter fortsätter gälla även för sådana ärenden.

Möjligheten att i en detaljplan införa bestämmelser om markreservat och villkor för bygglov är fakultativ för kommunerna (avsnitt 8.7 och 8.8). Det är därför inte nödvändigt med övergångsbestämmelser. Det innebär att kommunen har möjlighet att införa sådana bestämmelser även i detaljplaner där planläggningen har påbörjats före ikraftträdandet, även om förfarandereglerna för antagande av detaljplaner i PBL naturligtvis behöver följas. Inte heller övriga förslag i PBL bedöms behöva några övergångsbestämmelser.

11.2.2 Övriga förslag

Den föreslagna ändringen i miljöbalken, som innebär att en klimatanpassningsåtgärd i sig kan utgöra särskilt skäl vid prövning av upphävande av eller dispens från strandskyddet, innebär lättnader för enskilda och kommuner (avsnitt 8.1). Av detta skäl bedömer vi att bestämmelsen bör kunna tillämpas även i redan pågående ärenden.

Ändringen i lagen (2006:412) om allmänna vattentjänster, vattentjänstlagen, innebär att dagvattenanläggningens kapacitet ska regleras (avsnitt 8.4). Förslaget är en kodifiering av praxis och innebär inte några nya krav för kommunen eller va-huvudmannen i fråga om den allmänna va-anläggningen. Något behov av övergångsbestämmelser i denna del finns således inte. Vårt andra förslag till änd-

[1] Prop. 2019/20:52 s. 43.

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

ring i vattentjänstlagen innebär att va-huvudmannen ska tillhandahålla vissa uppgifter om den allmänna va-anläggningens möjlighet att ta omhand dagvatten (avsnitt 8.5). Förslaget medför att en ny typ av ärende införs vilket innebär att det inte finns något behov av övergångsbestämmelser.

Förslagen i ledningsrättslagen (1973:1144), väglagen (1971:948) och lagen (1995:1649) om byggande av järnväg innebär nya möjligheter att ta mark i anspråk för klimatanpassningsåtgärder. Dessa kommer att utgöra en ny typ av ansökningar hos lantmäterimyndigheten respektive länsstyrelsen och behov av övergångsbestämmelser finns därför inte heller för dessa lagändringar.

Inte heller i övrigt ser vi behov av övergångsbestämmelser.

11.3 Förslagens inbördes beroende

Bedömning: Förslagen i betänkandet kan genomföras oberoende av varandra. Vissa av förslagen förstärker dock varandra eller underlättar tillämpningen av ett annat förslag.

Vi lämnar i betänkandet förslag till en helt ny lag samt ändringar i flera olika lagar med ansvaret fördelat på flera departement. Det kan därför finnas fördelar med att inte behandla samtliga våra förslag i ett sammanhang, utan att låta vissa förslag ingå i andra planerade propositioner. Som en hjälp att bedöma förutsättningarna för detta lämnar vi här vår syn på i vilken utsträckning förslagen är inbördes beroende av varandra.

Samtliga förslag är formellt möjliga att genomföra oberoende av varandra. I några fall förstärker de dock varandra. I andra fall kan tillämpningen av ett förslag underlättas av att även ett annat förslag genomförs.

Förslaget om ett kommunalt ställningstagande i översiktsplanen i 3 kap. 5 § PBL (avsnitt 8.6) medför att det tas fram underlag som kan användas vid beslut om att tillämpa den föreslagna lagen om fastighetsägares medfinansiering av kommunala klimatanpassningsåtgärder (kapitel 10).

Ett genomförande av förslaget om ett kommunalt ställningstagande i översiktsplanen i 3 kap. 5 § PBL ger också kommunerna ett bättre underlag för att kunna bedöma om det föreligger en skyldig-

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

het att ändra eller upphäva en detaljplan med outnyttjade byggrätter i linje med den förslaget till ny 4 kap. 40 a § PBL (avsnitt 8.9). Det underlag som tas fram för ställningstagandet i 3 kap. 5 § PBL ger också en bra grund för det underlag byggnadsnämnden ska kunna lämna enligt förslaget till ny 12 kap. 3 a § PBL (avsnitt 8.10). Det gemensamma motivet att offentligt tillgängliga uppgifter ska göras tillgängliga för de fastighetsägare som avser att genomföra klimatanpassningsåtgärder gör att förslagen om byggnadsnämndens och va-huvudmannens skyldigheter att tillhandahålla information med fördel behandlas tillsammans (avsnitt 8.5 och 8.10).

11.4 Uppföljning av förslagen

Bedömning: Den nya lagen om fastighetsägares medfinansiering av kommunala klimatanpassningsåtgärder och de förslag till ändringar i PBL som innebär nya skyldigheter för kommunerna bör följas upp för att säkerställa att de är effektivt utformade.

Övriga förslag behöver inte följas upp särskilt eller bör följas upp inom ramen för den ordinarie uppföljning som sker inom respektive område.

Ändringar i lagstiftning bör följas upp för att kunna utvärdera om de har de åsyftade effekterna och för att identifiera oönskade konsekvenser.

De förslag som avser lagstiftning som tillämpas av Trafikverket, Lantmäteriet och de kommunala lantmäterimyndigheter över vilka Lantmäteriet utövar tillsyn kräver enligt vår bedömning inte någon separat uppföljning (avsnitt 8.2 och 8.3). Dessa regler utvärderas kontinuerligt av användarna som har skyldighet att uppmärksamma regeringen på behov av förändringar.

Förslagen som ger kommunerna utökade möjligheter att använda detaljplanen som instrument kräver inte heller någon särskild uppföljning eftersom de inte har någon avsikt att styra något handlande och inte kan ha några effekter utanför de detaljplaner där de tillämpas (avsnitt 8.7 och 8.8).

Förslaget om en ny dispensgrund från strandskyddet bör följas upp inom ramen för en bredare uppföljning av de samlade effekt-

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

erna av de förändringar av strandskyddet som nyligen genomförts, föreslagits och aviserats (avsnitt 8.1). Vi lämnar inga separata förslag.

Vad gäller förslagen om ändringar i vattentjänstlagen (avsnitt 8.4 och 8.5) har Riksrevisionen nyligen genomfört en granskning av statens insatser gentemot kommunerna avseende deras ansvar för allmänna vattentjänster där rekommendationer rörande förändrad styrning och uppföljning lämnas till regeringen.[2] Vi bedömer att regeringen vid sin bedömning av behovet av åtgärder med anledning av Riksrevisionens rekommendationer kommer att väga in hur genomslaget för ändringar i vattentjänstlagen bör följas upp. Detta blir också mera angeläget med anledning av de, mera omfattande, förslag till ändringar som lämnats av Va-beredskapsutredningen.

De förslag till ändringar i PBL som innebär nya skyldigheter för kommunerna behöver följas upp för att säkerställa att de är ändamålsenligt utformade (avsnitt 8.6, 8.9 och 8.10). För att kunna överblicka om de nya bestämmelserna haft någon påverkan på det faktiska genomförandet av klimatanpassningsåtgärder behöver det gå en tid innan tillämpningen hinner integreras i den kommunala organisationen Det innebär samtidigt att det hinner ske en mängd andra omvärldsförändringar som gör det svårt att härleda orsakssamband. För att trots allt kunna utvärdera effekterna av bestämmelser i PBL får länsstyrelserna kontinuerligt uppdrag att följa tillämpningen av olika aspekter på lagen. Vi bedömer att ett eller flera sådana uppdrag bör ges till länsstyrelserna när sex år förflutit sedan lagändringarna trätt i kraft.

Förslaget att Folkhälsomyndigheten ska ges möjlighet att utfärda föreskrifter (avsnitt 8.11) innebär ett utökat stöd till den kommunala tillsynsverksamheten inom hälsoskyddsområdet. En eventuell utvärdering av denna tillsyn bör ske med en bredare ansats än tillämpningen av de föreskrifter som kan bli följden av vårt förslag.

Det kommer att vara frivilligt för kommunerna att tillämpa den föreslagna nya lagen om fastighetsägares medfinansiering av kommunala klimatanpassningsåtgärder. Till skillnad från de andra frivilliga bestämmelser vi föreslår innebär en helt ny lag att erfarenheter saknas av liknande tillämpning. Det kan leda till en osäkerhet om hur lagen ska tillämpas, eller till olika tolkningar intill dess att praxis har utbildats. För att fånga upp eventuella brister i lagen före-

[2] Riksrevisionen, Tillgången till kommunalt vatten och avlopp – statens insatser för allmänna vattentjänster (RiR 2025:2).

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

slår vi att en myndighet ges ett uppsiktsansvar och att denna ges en tydlig skyldighet att uppmärksamma regeringen på sådana brister. Det rör sig inte om en tillsyns- eller vägledningsuppgift, utan en begränsad uppgift att följa utvecklingen och, om inte regeringen särskilt efterfrågar fördjupad kunskap, på eget initiativ redovisa sina iakttagelser.

Det finns ingen myndighet som har ett samlat ansvar för kommunala avgifter. Ansvaret för klimatanpassning och vägledning till kommunerna kring detta är fördelat på flera myndigheter. Av dessa har Boverket i sin instruktion redan flera liknande uppgifter. Förutsatt att regeringen inte ger någon myndighet ett tydligt övergripande ansvar för klimatanpassning bedömer vi att det är lämpligt att Boverket får ett uppsiktsansvar över den nya lagen.

12 Bedömningar och överväganden som inte lett till förslag

Vi har under vårt arbete uppmärksammats på hinder för att genomföra klimatanpassningsåtgärder som vi efter analys bedömt vara sådana att de inte föranleder förslag till författningsändringar. Det finns också exempel på hinder som vi fått presenterade för oss för sent för att hinna utveckla konsekvensbeskrivna förslag, eller där vi funnit att vi av andra skäl inte bör lämna något förslag.

I det här kapitlet återfinns våra överväganden i form av bedömningar för att – efter en eventuell remiss – ge regeringen stöd i att bedöma eventuella behov av ytterligare åtgärder.

12.1 Bedömningar som inte aktualiserar behov av författningsändringar

I det följande redovisar vi våra överväganden i några frågor som har presenterats som hinder för klimatanpassningsarbetet men där vi inte har identifierat att det finns behov av författningsändringar.

12.1.1 Dagvattensystemet utgör en del av skyddet mot översvämningar

Bedömning: Den del av den allmänna va-anläggningen som är avsedd för att leda bort dagvatten (den allmänna dagvattenanläggningen) utgör en del av skyddet mot översvämningar i dag och bör fortsatt göra det i ett förändrat klimat.

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

Det är kommunen som företräder det allmänna när det gäller att värdera och förebygga risker i form av översvämningar i den byggda miljön. Det är också kommunen som tar ställning till vilken åtgärd som ska vidtas om en översvämningsrisk ska förebyggas. Det är vidare kommunen som beslutar om den vattentjänstplan som ska finnas enligt lagen (2006:412) om allmänna vattentjänster (vattentjänstlagen), där det ska framgå hur va-anläggningen ska fungera vid en ökad belastning till följd av skyfall (se 6 a och 6 b §§).

Va-huvudmannen är den som ska se till att den allmänna va-anläggningen levererar tjänster inom det verksamhetsområde som kommunen beslutat och inom den budget som kommunen bestämmer i form av beslut om taxor och eventuella tillskott av skattemedel.

Bland de allmänna vattentjänster som va-huvudmannen är skyldig att tillhandahålla inom ett verksamhetsområde ingår att leda bort dagvatten. Det har historiskt skett genom att dagvatten tas omhand i samma ledningar som spillvatten, men numera tillhandahålls tjänsten i tillkommande områden i form av ett separat dagvattennät – en allmän dagvattenanläggning. Den allmänna anläggningen utgör dock bara en del av det sammanhängande dagvattennätet, där en stor del utgörs av ledningar som betjänar enstaka fastigheter och för vilka enskilda fastighetsägare ansvarar. Möjligheterna för va-huvudmannen att reglera hur stora mängder dagvatten som når dagvattennätet eller den allmänna dagvattenanläggningen är mycket begränsad.

Det har framförts till oss att va-huvudmannens ansvar enligt vattentjänstlagen för omhändertagande av dagvatten borde flyttas och bli enbart ett kommunalt ansvar, med hänsyn till att va-huvudmannen saknar möjligheter att ensam vidta åtgärder för att fördröja eller avleda regnvatten på markytan utanför dagvattennätet eller åtminstone utanför va-området. En sådan tanke vore förenlig med en större förändring av samhällsplaneringen där vattnets rörelser inom ett avrinningsområde får en mer framträdande plats. Vi har i avsnitt 4.4 bedömt att den typen av större förändringar av ansvar och ansvarsgränser inte är motiverade med de klimatförändringar vi ser i den närmaste framtiden och att sådana frågor måste bedömas i ett bredare sammanhang.

Rent praktiskt skulle det också innebära stora svårigheter att ansvarsmässigt frilägga den infrastruktur som utgör dagvattennätet och som i mycket hög grad är integrerad eller till och med sammanfaller med spillvattennätet. Att hålla en annan organisation försörjd

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

med kompetens om dimensionering och drift av system för bortledande av vatten vid sidan av va-huvudmannen är dessutom knappast lämpligt.

Med ett befintligt dagvattennät i va-huvudmannens hand dit dagvatten medvetet leds blir vår slutsats att när åtgärder för att minska konsekvenserna av dagvattenflöden som överstiger dagvattensystemets kapacitet planeras och utförs måste va-huvudmannen delta. Det innebär inget ställningstagande för ett förändrat ansvar för någon. Vi konstaterar bara att det är både möjligt och lämpligt för en kommun som vill skydda befolkningen eller särskilt viktiga objekt mot översvämningsrisker att inkludera dagvattensnätets kapacitet som en parameter i beslutsunderlaget och att använda de möjligheter som finns att styra utvecklingen av nätet via budget. Det innebär också att enskilda fastighetsägare som vill skydda sin egendom har ett legitimt intresse av att veta hur dagvattennätet kommer att hantera stora regnmängder.

12.1.2 Vissa klimatanpassningsåtgärder kan redan i dag finansieras via va-avgifter

Bedömning: Att den allmänna dagvattenanläggningen dimensioneras för att hantera ett tioårsregn vid den framtida tidpunkt och enligt det klimatscenario som kommunen lägger till grund för den fysiska planeringen utgör inte en omotiverad överkapacitet och kan därför finansieras via va-avgifter.

Vi har under utredningsarbetet mötts av frågor och påståenden rörande möjligheterna att vidta åtgärder inom det allmänna va-systemet i syfte att minska konsekvenserna av kraftiga regn och skyfall och att finansiera dessa med va-avgifter. En omedelbar reaktion på detta är att de flesta va-system sedan lång tid tillbaka är försedda med utjämningsmagasin och bräddavlopp i syfte att hantera större vattenmängder än de som rörledningarna är dimensionerade för. Att detta finansieras via va-avgifter har inte ifrågasatts. Det som föranleder att frågan ställs är att det i ett förändrat klimat kan vara lämpligt att anpassa anläggningen för vattenmängder som för närvarande förekommer så sällan att de enligt tillämpad praxis inte utgör grund för dimensionering. Frågan är hur stor säkerhetsmarginal som va-huvud-

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

mannen kan bygga in i systemet och debitera användarna utan att det betraktas som en omotiverad överkapacitet. Kostnader för en sådan omotiverad överkapacitet är nämligen enligt uttalanden i förarbetena inte nödvändiga för att ordna och driva va-anläggningen, och får därmed inte ligga till grund för avgiftsuttag.[1]

Utgångspunkten för avgiftsfinansieringen enligt vattentjänstlagen är att avgifterna inte får överskrida det som behövs för att täcka de nödvändiga kostnaderna för att ordna och driva va-anläggningen (30 §). Med nödvändiga kostnader menas att kostnaderna framstår som motiverade av en normalt fackmannamässigt och rationellt driven verksamhet som kapacitetsmässigt i övrigt är lämpligt avpassad för sitt ändamål.

Utredningen om hållbara vattentjänster fann i sitt betänkande att det med nuvarande lagstiftning inte finns något rättsligt hinder mot att låta va-taxan finansiera en viss överkapacitet.[2] Utredningens slutsats blev att det är rimligt att bedöma det som en nödvändig kostnad att anpassa den allmänna va-anläggningen i befintlig bebyggelse så att de kan hantera mer än ett tioårsregn. Hur lång framförhållning eller säkerhetsmarginal som är motiverad med anledning av ett förändrat klimat framgår inte av betänkandet och regeringen ger heller ingen vägledning i frågan i den efterföljande propositionen.[3]

I ett klimat som förändras är ett tioårsregn (eller annat x-årsregn) inte samma mängd vatten över tid. Hur stora skillnaderna är jämfört med dagsläget beror på vilket klimatscenario som bedöms vara mest sannolikt och hur långt fram i tiden man väljer att blicka. Vi kan konstatera att planering och investeringar i permanent bebyggelse och tillhörande anläggningar med ett tidsperspektiv på 100 år inte är ovanligt. Att göra investeringar i va-anläggningen baserade på förväntade återkomsttider för skyfall i ett så långt perspektiv kan därför inte generellt anses omotiverat. Vi gör i linje med detta bedömningen att kostnader för att dimensionera va-anläggningen så att den hanterar tioårsregn under hela anläggningens livslängd är möjliga att debitera i form av avgifter. I brist på nationella riktlinjer är det kommunens val av klimatscenario som får ligga till grund för dimensioneringen. Med detta sagt om hur ett förändrat klimat kan motivera en högre kapacitet att hantera dagvatten än det som mot-

[1] SOU 2004:64 s. 311.
[2] SOU 2018:34 s. 261.
[3] Prop. 2021/22:208.

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

svarar dagens tioårsregn har vi inte försökt att uttömmande bestämma vad som är en viss överkapacitet i en va-anläggning.

Det är också möjligt för kommunen att utöver vad som krävs i ett förändrat klimat eller av andra skäl uppdra åt va-huvudmannen att bygga ut va-anläggningens kapacitet. Utbyggnaderna får i sådana fall bekostas med skattemedel.

Programberedningen för hållbar omställning inom Sveriges Kommuner och Regioner (SKR) har behandlat frågan om vilka åtgärder som kan finansieras via va-taxan.[4] I rapporten behandlas förutsättningarna för att med va-avgifter finansiera åtgärder som är till nytta för va-huvudmannen (och ytterst fastighetsägarna), men som vidtas av andra aktörer och utanför den allmänna va-anläggningen. Det senare är enligt programberedningen inte möjligt. För att dels inkludera sådana åtgärder, dels vidga möjligheterna att vidta kapacitetshöjande åtgärder i själva va-anläggningen föreslår programberedningen ett tillägg i 30 § vattentjänstlagen.

Vi har ovan redovisat vår bedömning av utrymmet att inom nuvarande lagstiftning ta höjd för klimatförändringar när va-anläggningen dimensioneras och kunna finansiera detta med va-avgifter. Förslaget från SKR:s programberedning att utvidga möjligheten att med va-taxan finansiera åtgärder utanför va-anläggningen uppfattar vi som ett sätt att bryta mot syftet med dagens regler, nämligen att kommunen inte ska kunna föra över kostnader som ska bäras av skattebetalarna på va-kollektivet. Om det är en ändamålsenlig princip kan naturligtvis ifrågasättas, men det bör i så fall göras i ett bredare sammanhang och med andra ingångsvärden än direktiven för vår utredning. Vi konstaterar samtidigt att det i vattentjänstlagen, såvitt utredningen kunnat utläsa, inte finns någonting som hindrar att va-huvudmannen bidrar till att finansiera åtgärder som gynnar den allmänna va-anläggningen, även om sådana åtgärder vidtas av någon annan. Den andel av kostnaderna för åtgärden som belastar va-kollektivet måste dock vara nödvändig och motiverad av en normalt fackmannamässigt och rationellt driven verksamhet. Vi bedömer alltså att det finns möjligheter att fördela kostnaderna för klimatanpassningsåtgärder mot skyfall redan med dagens lagstiftning.

[4] Behov av lagstiftningsåtgärder för att underlätta genomförandet av angelägna klimatanpassningsåtgärder, Sveriges Kommuner och Regioner, Programberedningen för hållbar omställning, PM daterad 2022-10-27.

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

I avsnitt 8.4 föreslår vi en lagändring som handlar om hur kravet på va-anläggningens kapacitet att omhänderta dagvatten ska formuleras i lag. Det förslaget påverkar inte våra bedömningar ovan.

12.1.3 Lagkrav på klimatresiliensdeklarationer bör inte införas

Bedömning: Ett krav på fastighetsägare att deklarera hur deras byggnader kommer att påverkas av översvämningar eller andra naturhändelser bör inte införas i nuläget.

Riskerna förknippade med naturhändelser kan beskrivas som en funktion av sannolikheten för och konsekvensen av en händelse. Sannolikheter kan beräknas genom en kombination av modeller baserade på historiska data och antaganden om framtida klimatförändringar. Konsekvenserna för en byggnad är starkt beroende av hur byggnaden är utformad. Att vattennivåerna vid en översvämning når en byggnad är inte nödvändigtvis detsamma som att det uppstår en skada.

Att i förväg beräkna konsekvenserna av en möjlig naturhändelse kan vara värdefullt av flera orsaker. Från ett samhällsperspektiv är det ett underlag för att bedöma vilka förebyggande orsaker som är motiverade. För banker och försäkringsbolag är det ett underlag för att bedöma och värdera riskerna i deras verksamhet, vilka de också kommer att bli skyldiga att redovisa inom en snar framtid.

Ett verktyg som presenterats för oss för att öka kunskaperna om konsekvenserna om i första hand översvämningar är klimatresiliensdeklarationer. Med utgångspunkt från en förstudie presenterad av forskningsinstitutet RISE är det ett dokument som beskriver hur en byggnad kommer att påverkas av en i förväg definierad översvämning.[5] Med förebild från systemet med energideklarationer antas deklarationen tas fram av en certifierad oberoende expert.

Det är tre skäl som gör att vi gör bedömningen att ett införande av obligatoriska klimatresiliensdeklarationer inte bör vara en prioriterad åtgärd för att fler effektiva klimatanpassningsåtgärder ska genomföras. Därtill förutser vi att uppbyggnaden av ett obligatoriskt system kommer att kräva stora resurser och innebära ökade kostnader för samtliga fastighetsägare. Att försöka deklarera konse-

[5] RISE, Klimatresiliensdeklarationer – en standardiserad bedömning av klimatrisker i fast egendom, RISE Rapport 2023:5.

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

kvenser på byggnadsnivå utan att på plats undersöka och beskriva byggnaden är, vilket RISE också visar, inte ett alternativ som ger användbar information.

Det första skälet till att obligatoriska klimatresiliensdeklarationer inte bör införas är att det saknas det en norm för vilken sannolikhet för att en översvämning kommer att inträffa som ska tillämpas. Ett deklarationssystem som redovisar konsekvenser ska rimligen bara omfatta byggnader som kommer att drabbas av översvämning med en viss sannolikhet. I avvaktan på ett ställningstagande – nationellt eller på EU-nivå – om riktlinjer för val av klimatscenarier eller andra antaganden, bör ett certifieringssystem inte införas. Att låta en myndighet med ansvar för ett deklarationssystem fastställa en norm enbart för deklarationssyftet är inte tillfredsställande. Sannolikheten för de händelser för vilka deklarationerna ska utvisa konsekvenserna bör bedömas utanför deklarationssystemet.

För det andra visar erfarenheterna från systemet med energideklarationer att det måste stå klart om ett deklarationssystem är ett informationsstyrmedel eller om det är avsett att ligga till grund för andra styrmedel innan det införs. Ett system där byggnader klassas och färgkodas för att ge information såväl på aggregerad som individuell nivå, kan innehålla förenklingar utan att orsaka stora problem. Så snart klassningen används som grund för offentliga stöd eller t.o.m. krav på investeringar, måste kraven på exakthet ställas väsentligt högre. Svenska stöd till energieffektivisering har inte utformats med energideklarationer som grund, och Sverige har i samband med de nu avslutade förhandlingarna om det reviderade Energiprestandadirektivet[6] framgångsrikt argumenterat för att krav på energieffektiviseringsåtgärder inte ska vara kopplade till befintlig klassning baserat på energideklarationer. Eftersom kostnaderna för deklarationer som ska ligga till grund för andra styrmedel blir högre, anser vi att förutsättningarna för hur systemet är avsett att användas måste vara klarlagda innan det finns anledning att införa nya regler i detta avseende.

För det tredje är möjligheterna att initiera åtgärder genom riktad information till de fastighetsägare som har hög sannolikhet att få sina byggnader översvämmade inte uttömda. Adresserade budskap med angivna sannolikheter för översvämning i kombination med

[6] Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2024/1275 av den 24 april 2024 om byggnaders energiprestanda.

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

förslag på kontroller som kan göras för att bedöma konsekvenserna sänds inte regelbundet ut till alla berörda fastighetsägare. Vi anser att sådana åtgärder, som är betydligt billigare än ett deklarationssystem, bör prövas innan ett deklarationssystem övervägs.

12.2 Bedömningar som kan föranleda författningsändringar

Nedan redovisar vi våra överväganden i några frågor där författningsförändringar sannolikt skulle underlätta för ett effektivt genomförande av klimatanpassningsåtgärder men där vi inte formulerat färdiga författningsförslag.

12.2.1 Bestämmelserna om dammsäkerhet för skyddsvallar bör ses över

Bedömning: Reglerna för dammsäkerhet är inte ändamålsenliga för vallar som ska skydda mot översvämningar från vattendrag och skyfall.

Bestämmelserna om dammsäkerhet i 11 kap. 24–26 §§ miljöbalken gör ingen skillnad på dammar som permanent dämmer upp en vattenvolym – typisk sett kraftverksdammar tvärs ett vattendrag – och översvämningsskydd som endast vid särskilda händelser kommer att utsättas för vattentryck – typiskt sett en vall längs ett vattendrag (jfr definitionen av damm i 11 kap. 4 § andra stycket miljöbalken). Så snart konsekvenserna av ett dammhaveri inte har liten betydelse av samhällelig synpunkt, ska en damm klassificeras. För en klassificerad damm gäller enligt 5–10 §§ förordningen (2014:214) om dammsäkerhet krav på säkerhetsledningssystem, helhetsbedömningar och dammsäkerhetsrapport.

Affärsverket svenska kraftnät (Svenska kraftnät), som är ansvarig myndighet för dammsäkerhet, har de tre senaste åren i sin årsrapport om dammsäkerhet lyft frågan om att regelverket för översvämningsskydd inte är ändamålsenligt. Svenska kraftnät menar att det finns behov av att utreda regelverk och ansvarsfördelning mellan berörda

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

myndigheter utifrån deras ansvarsområde och om detta kan få konsekvenser ur säkerhetsperspektiv.[7]

Vi har under utredningsarbetet träffat aktörer som menar att regelverket för översvämningsskydd inte är ändamålsenligt utformat. Efter kontakter med Svenska kraftnät finner vi att det är två förhållanden som sannolikt borde förändras. Det ena är att Svenska kraftnät huvudsakligen har kompetens kring och ger vägledning med inriktning på dammar som står under permanent tryck, vilket affärsverket även uppfattar som sitt kompetensområde. Uppföljning och vägledning som avser sådana översvämningsskydd som aktualiseras inom klimatanpassningsarbetet riskerar därför att bli lägre prioriterad. Det andra, och påföljande, förhållandet är att den som söker vägledning rörande översvämningsskydd med viss sannolikhet kommer att tillämpa vägledning från Svenska kraftnät, som inte är anpassad för detta.

Vi kom alltför sent i vår utredning att uppmärksamma bristerna i regelverket för dammsäkerhet och vi har därför inte kunnat överväga vilken typ av förändring som bör genomföras. En uppdelning på lag- eller förordningsnivå med olika nationellt ansvariga myndigheter kan synas logiskt. Samtidigt underlättas inte länsstyrelsernas vägledningsuppdrag om det uppstår gränsdragningsfrågor mellan regelverken. Hur dammsäkerhetsregler kan förhålla sig till annan lagstiftning om riskhantering och vattenförvaltning går det att finna inspiration till i fransk lagstiftning.[8]

Vi kan från vår utgångspunkt förutse att vallar som ska skydda mot översvämningar från havet vid storm, över tid kan övergå till dammar som står under konstant tryck, vilket också ställer krav på regelverket. Översvämningsskydd är inte heller synonymt med vallar, utan kan utgöras av t.ex. fördröjningsmagasin. Om dessa ska ingå i samma regelverk som skyddsvallar är ytterligare en utredningsfråga.

Sammanfattningsvis ser vi behov av att frågan blir föremål för ytterligare utredning.

[7] Affärsverket svenska kraftnät, Dammsäkerhetsutvecklingen i Sverige 2024 s. 7, 2025/186, 2025.
[8] Tourment et al, The new French regulation on flood protection structures: consequences on risk management, konferensbidrag till FLOODrisk 2020 – 4th European Conference on Flood Risk Management.

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

12.2.2 Klimatförändringar och minskade krav på bygglov

Bedömning: Att fler byggnader får uppföras utan en förprövning i form av bygglov minskar kommunernas möjligheter att förebygga skador på byggnader i ett förändrat klimat.

Vi har i kapitel 4 redovisat att vår utredning har en inriktning på klimatanpassning av befintlig bebyggelse. Ett motiv för detta är att ny bebyggelse – eller ändrad användning av befintlig bebyggelse – föregås av en offentlig prövning i en detaljplan eller genom bygglov, där risker kopplade till naturhändelser beaktas.

Över tid har det funnits en politisk vilja att undanta uppförandet av fler typer av byggnader från kravet på bygglov. I regeringens remiss Ett nytt regelverk för bygglov, som överlämnades till Lagrådet den 20 februari 2025, föreslås ändringar i plan- och bygglagen (2010:900), PBL, som innebär ytterligarare utvidgningar av dessa möjligheter, samtidigt som det införs en ny områdesdifferentiering. Inom områden som är av riksintresse för totalförsvaret och inom särskilt värdefulla områden ska bygglov även fortsättningsvis krävas. Med värdefulla områden avses sådana områden där värdet redan är identifierat i en detaljplan eller områdesbestämmelser samt byggnader, allmänna platser och bebyggelseområden som är särskild värdefulla ur historisk, kulturhistorisk, miljömässig eller konstnärlig synpunkt och därför inte får förvanskas (se 8 kap. 13 § PBL). I lagrådsremissen föreslås därutöver att kommunerna i översiktsplanen ska peka ut byggnader och områden som är särskilt värdefulla.

Vi har sedan regeringen presenterade sina förslag inte hunnit överblicka alla konsekvenser med hänsyn till var det kan komma att uppföras byggnader och anläggningar utan föregående bygglovsprövning och således utan att beakta risken för naturhändelser. Vi kan dock konstatera att regeringens förslag på utökade krav på redovisning i översiktsplanen syftar till att utvidga kravet på bygglov till områden med särskilda värden. Med hänsyn till att det redan i dag finns ett krav på kommunerna att i översiktsplanen redovisa sin syn på risken för skador på den byggda miljön som kan följa av översvämning, ras, skred och erosion som är klimatrelaterade, finns anledning att överväga om det finns skäl att utöka kravet på bygglov till att omfatta även sådana områden. Vi har inte haft möjlighet att utveckla

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

några författningsförslag med denna inriktning utan föreslår att frågan övervägs i annan ordning.

12.2.3 Gemensamhetsanläggningar och markavvattning

Bedömning: Gemensamhetsanläggningar för markavvattning bör kunna inrättas med stöd av anläggningslagen. Förslagen rörande markavvattning i betänkandet I vått och torrt – förslag till ändrade vattenrättsliga regler (SOU 2014:35) bör därför genomföras.

Av våra direktiv framgår att vi vid behov ska lämna förslag för att fastighetsägare ska kunna genomföra och samarbeta om klimatanpassningsåtgärder med eller utan stöd från kommunen. Som vi beskrivit i avsnitt 6.3 är frågeställningen hämtad från Klimatanpassningsutredningens betänkande Vem har ansvaret? från 2017.[9] Vi har i samma avsnitt redogjort för hur juristkonsulterna Vesterlins & Co har utrett möjligheterna att använda anläggningslagen (1973:1149), AL, för att skapa klimatanpassningsanläggningar som är gemensamma för flera fastigheter och funnit att lagen går att tillämpa i de allra flesta fall.[10] AL ger också möjlighet för kommunen att ta initiativ till en anläggning utan att kommunen behöver äga någon av de fastigheter som får nytta av åtgärden.

Många klimatanpassningsanläggningar avser att skydda mot översvämningar, vilket gör att det ofta blir fråga om markavvattning i miljöbalkens mening. Om markavvattning ska bedrivas till nytta för flera fastigheter är inte AL tillämplig, utan frågan ska prövas av mark- och miljödomstol enligt vad som framgår av lagen (1998:812) med särskilda bestämmelser om vattenverksamhet (LSV). Prövningen med stöd av LSV utmynnar i att en markavvattningssamfällighet bildas och att tillstånd samt tillhörande anläggningar och rättigheter är samfällda för deltagarna.

Reglerna i AL respektive LSV skiljer sig åt såtillvida att en kommun inte kan initiera en prövning enligt LSV om den inte äger en berörd fastighet och en kommun kan heller inte reglera tillkomsten av en markavvattningssamfällighet genom bestämmelser i en detaljplan. Markavvattningssamfälligheter registreras inte heller i fastighets-

[9] SOU 2017:42.
[10] Vesterlins & Co, Gemensamhetsanläggningar för klimatanpassningsåtgärder, 2021.

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

registret och okända samfälligheter är således ett problem som uppmärksammats av flera utredningar, senast av Naturvårdsverket i samband med deras uppdrag om återvätning.[11] Det som från klimatanpassningssynpunkt är mest besvärande är dock att det är svårt att bedöma gränserna för vad som utgör markavvattning. Många klimatanpassningsåtgärder kan innehålla moment av både sådant som utgör markavvattning och t.ex. avledande av dagvatten vilket ingår i begreppet avloppsvatten och således ligger utanför definitionen av markavvattning. Det är därför svårt att förutse vilken lagstiftning som ska tillämpas för den som vill initiera en åtgärd.

Vattenverksamhetsutredningen hade i uppgift att lämna förslag till ändrade regler för prövning av vattenverksamhet generellt och belyste i sitt betänkande särskilt problemen med att avgränsa vad som avses med markavvattning i lagstiftningen.[12] Utredaren föreslog, i linje med sina direktiv, att det vid prövning av markavvattning, i likhet med vad som gäller för miljöfarlig verksamhet, skulle framgå av föreskrifter vilka verksamheter som omfattas av tillstånds- eller anmälningsplikt. Utredaren föreslog vidare att prövningen av nya markavvattningsverksamheter som fler än en fastighet har nytta av skulle delas upp i en miljöprövning och en prövning enligt AL. En gemensamhetsanläggning skulle då inrättas och en samfällighetsförening bildas för förvaltningen. Omprövning av tillstånd till markavvattning föreslogs ske av mark- och miljödomstol såvitt avsåg miljötillståndet och av lantmäterimyndigheten i övriga frågor rörande samfälligheten och anläggningen. Rätt att begära omprövning enligt AL skulle följa av AL:s regler.

Vattenverksamhetsutredningens betänkande remissbehandlades och remissinstanserna hade, med undantag för de domstolar som framhöll nyttan med den nuvarande ordningen, få invändningar mot de förslag utredningen lämnade avseende en förändrad prövningsordning för markavvattning vad avser nya anläggningar. Det som mötte stort motstånd var förslagen om omprövning av befintliga markavvattningssamfälligheter där såväl det faktum att lantmäterimyndigheten enligt förslaget skulle ta initiativ till en kostsam process som ingen efterfrågat, som den belastning det skulle innebära på lantmäterimyndigheterna, kritiserades.

[11] Naturvårdsverket, Översyn av regelverk för att underlätta för återvätning, 2025, NV-09162-23.
[12] SOU 2014:35, s. 341–348.

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

Våra överväganden

Som framgått av avsnitt 5.1 har Miljötillståndsutredningens pågående arbete varit ett motiv för oss att avstå från att behandla miljöprocessfrågor. Som en följd av det har vi inte försökt uppdatera Vattenverksamhetsutredningens förslag, med risk för att våra förslag inte skulle vara anpassade till de förslag som presenterades i januari 2025 i betänkandet En ny samordnad miljöbedömnings- och tillståndsprövningsprocess.[13] I betänkandet föreslås en samordnad prövningsprocess för miljöfarlig verksamhet och vattenverksamhet, och en ny miljöprövningsmyndighet. Den nya myndigheten föreslås ta över mark- och miljödomstolarnas roll som prövningsinstans för markavvattningsärenden. Prövningen av markavvattning som är gemensam för flera fastigheter ska fortsatt ske med stöd av bestämmelserna i LSV och förslaget innebär ingen förändring vad gäller AL:s tillämplighet. Inte heller föreslås några förändringar av definitionen av markavvattning i miljöbalken.

Vi har i avvaktan på Miljötillståndsutredningens förslag övervägt andra sätt att utvidga AL:s tillämpningsområde. En möjlighet som vi övervägt har varit en form av geografisk avgränsning, där AL tillämpas i ärenden där markavvattningsåtgärder ska genomföras av flera gemensamt inom detaljplanelagda områden, med en separat prövning av miljötillståndet. Nuvarande regler i LSV skulle då fortsatt tillämpas för gemensam markavvattning utanför detaljplanelagt område och därmed på de traditionella dikningsföretagen i jordbrukslandskapet. En sådan uppdelning skapar dock nya gränsdragningsproblem.

Vi har också uppdragit åt Vesterlins att föreslå en lösning där markavvattningsåtgärder som typisk sett avser klimatanpassningsåtgärder hanteras med stöd av AL, medan övriga åtgärder prövas med stöd av LSV.

Vesterlins har i en underlagsrapport till utredningen lämnat ett förslag som innebär att AL och LSV ska kunna tillämpas parallellt.[14] Sökanden skulle därmed kunna välja forum och därmed tillämplig lagstiftning. AL kan då underlätta planläggning och plangenomförande samtidigt som LSV är tillgänglig för de agrara näringarna och för åtgärder som sker av miljöhänsyn. Vesterlins konstaterar att med två

[13] SOU 2024:98.
[14] Vesterlins & Co, Gemensamhetsanläggningar för markavvattning, ett lagförslag, 2025.

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

forum kan det tänkas uppstå situationer där ansökan om att inrätta en samfällighet för markavvattning avseende samma område ges in till båda forumen. Eftersom både tillståndsprövning och lantmäteriförrättning kan vara kostsamma bedömer Vesterlins att risken att intressenterna inte samordnar sig är begränsad. Om två ärenden ändå samtidigt skulle initieras har lantmäterimyndigheten möjlighet att vilandeförklara förrättningen i avvaktan på att prövningen enligt LSV avgörs.

Med den avgränsning vi gett vårt uppdrag finns det uppenbara fördelar med Vesterlins förslag. Det skulle underlätta för den som vill genomföra en klimatanpassningsåtgärd och det skapar bättre möjligheter för en kommun att agera i situationer där de fastighetsägare som skulle ha nytta av att åtgärden genomförs inte kan enas. Samtidigt har vi inte haft möjlighet att fullt ut överblicka vilka effekterna skulle bli av att öppna möjligheterna till en lagvalssituation och vilka konsekvenser detta kan få, bl.a. vid omprövningar av de tiotusentals befintliga markavvattningssamfälligheterna. Skillnaderna rörande vem som kan delta i – och vem som kan ta initiativ till – en ny eller förändrad samfällighet, ger också anledning att tro att en möjlighet att välja forum kommer att kunna utnyttjas för att ge vissa deltagare fördelar framför andra. För att kunna lägga ett skarpt förslag skulle vi även behöva beskriva konsekvenserna av detta, vilket vi inte har haft förutsättningar att göra.

I det läge som råder efter det att Miljötillståndsutredningen lämnat sitt förslag finner vi att det finns goda förutsättningar för regeringen att låta uppdatera och anpassa Vattenverksamhetsutredningens förslag i fråga om markavvattning till den prövningsordning som Miljötillståndsutredningen föreslagit. Det skulle innebära att de fördelar som Vattenverksamhetsutredningen och vi själva ser med att låta gemensamhetsanläggningar som helt eller delvis innefattar markavvattning prövas i förrättning vad avser fördelning av kostnader uppnås, medan påverkan på miljön prövas av den nya miljöprövningsmyndigheten.

13 Konsekvenser

Krav på konsekvensutredningen återfinns i 14–16 §§ kommittéförordningen (1998:1474), i förordningen (2007:1244) om konsekvensutredning vid regelgivning[1] samt i våra direktiv. Konsekvensutredningen har genomförts med stöd av den vägledning Ekonomistyrningsverket tillhandahåller på sin webbplats.

13.1 Vilka problem ska lösas?

I ett förändrat klimat ökar riskerna för skador orsakade av naturhändelser på egendom i form av byggnader och anläggningar, men också på människors hälsa och på miljön. Dessa ökade risker kan i vissa fall motverkas genom åtgärder som varaktigt förändrar den fysiska miljön för att begränsa konsekvenserna av sådana naturhändelser. Det är önskvärt att denna typ av klimatanpassningsåtgärder genomförs i den omfattning det är motiverat med hänsyn till riskerna. Finns det hinder mot att vidta sådana åtgärder kommer anpassningar att ske i för liten omfattning. Bland de möjliga hindren lyfts i våra direktiv villkoren för tillträde till mark för att vidta åtgärder fram. Vår uppgift är att analysera hindren och föreslå lösningar i form av författningsförslag.

Av direktiven framgår också att vi ska föreslå en eller flera modeller för offentlig-privat samfinansiering av klimatanpassningsåtgärder som inte inkluderar staten som finansiär.

[1] Förordningen om konsekvensutredning vid regelgivning upphävdes den 6 maj 2024 genom förordningen (2024:183) om konsekvensutredningar. Enligt punkten 2 i övergångsbestämmelserna ska den nya förordningen inte tillämpas för kommittéer och särskilda utredare som tillkallats före ikraftträdandet.

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

13.2 Det offentliga åtagandet

Det offentliga åtagandet gentemot enskilda och företag för att skydda deras egendom mot naturhändelser är begränsat. Stat och kommun har åtagit sig att genom information, varningssystem, beredskapsåtgärder och planering begränsa konsekvenserna, men av detta följer inte något åtagande att utföra några skydd i form av fysiska förändringar i den byggda miljön.

Vi tar inte ställning för något generellt utvidgat offentligt åtagande. I ett avseende, när det gäller skydd mot konsekvenser av översvämningar från havet, föreslår vi att staten tar på sig ansvaret för att upprätthålla ett fysiskt skydd längs vissa kuststräckor. Motivet för detta är effektivitet. I områden där stora nationella intressen riskeras och ett fysiskt skydd, förr eller senare, därför är motiverat, behöver staten ta ansvar för riskbedömningar och samla den kompetens och de resurser som krävs för att planera, utföra och förvalta de anläggningar som kommer att behövas och som kommer att behöva finnas kvar och utvecklas över lång tid.

13.3 Övergripande om förslagen

Våra förslag är av tre olika typer. Mot bakgrund av uppdraget att lämna förslag med anledning av identifierade hinder för att genomföra effektiva klimatanpassningsåtgärder – i den betydelse vi använder begreppet – föreslår vi dels ett statligt ansvar i förhållande till översvämningar från havet längs vissa kuststräckor (kapitel 9), dels flera förslag till mindre ändringar i befintlig lagstiftning för att underlätta för kommuner och fastighetsägare som vill genomföra sådana åtgärder (kapitel 8). Mot bakgrund av uppdraget om finansieringsmodeller lämnar vi ett förslag till medfinansiering av kommunala klimatanpassningsåtgärder från de fastighetsägare som får nytta av åtgärden (avsnitt 10.5).

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

13.4 Nollalternativet och alternativa förslag

13.4.1 Nollalternativet

Våra förslag presenteras i en tid då flera omvärldsförändringar, utöver klimatförändringarna, kommer att påverka både omfattning och inriktning på de klimatanpassningsåtgärder som vidtas mer än vad som följer av våra förslag. Nollalternativet innebär därför inte status quo.

På ett övergripande plan ser vi att kommunerna de närmaste åren kommer att behöva prioritera uppbyggnaden av en civil beredskap för kris och krig. De förslag som lämnats av Utredningen om kommuners och regioners beredskap[2] och Va-beredskapsutredningen[3] kommer sannolikt att beredas och beslutas tidigare än våra förslag, och därmed utgöra tydliga styrsignaler till kommunerna om vad som behöver prioriteras. De resurser som finns för att göra riskvärderingar och samverka om gemensamma lösningar kommer därför att inriktas mot andra risker än de som följer av ett förändrat klimat. Genomförandet av klimatanpassningsåtgärder kommer därför delvis att påverkas av hur staten i sina olika roller, liksom kommunerna internt, förmår att se och ta tillvara möjligheter att samordna riskvärdering och prioritering av de åtgärder som behövs för att hantera risker relaterade till krig och krigsfara och risker till följd av ett förändrat klimat.

En annan övergripande förändring utgör de nya redovisningskraven på alla finansiella företag att klassificera sina risker efter klimatpåverkan, där också klimatanpassning ingår som en komponent. För fastighetsförvaltande företag kan det bli avgörande både för finansiering och försäkring hur man hanterar klimatrisker. Det kan i sin tur leda till att det på vissa orter och platser inte längre blir attraktivt att äga fastigheter, medan det på andra platser motiverar investeringar för att skydda dem. Denna förändringskraft i kombination med förändringar i konsumtionsmönster och distansarbete är sannolikt starkare än något av de förslag vi lämnar.

En typ av hinder som vi inte behandlat är hinder som består av att processerna för miljöprövning uppfattas som så komplicerade eller oförutsägbara att vissa åtgärder väljs bort. Den fortsatta bered-

[2] SOU 2024:65.
[3] SOU 2024:84.

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

ningen av förslagen i Miljötillståndsutredningens betänkande kommer därför att få betydelse för genomslaget för våra förslag.[4]

Regeringens fortsatta arbete med nationella riktlinjer för val av klimatscenarier och riskbedömning bör, om det resulterar i att riktlinjer etableras, få stor påverkan på hur många klimatanpassningsåtgärder som kommer att genomföras och därmed för tillämpningen av våra förslag.

Mot denna bakgrund ser vi att det enbart är förslaget om ett statligt ansvar för skyddet mot översvämningar från havet längs vissa kuststräckor och förslaget om fastighetsägares medfinansiering av kommunala klimatanpassningsåtgärder som i sig själva kommer att ha effekter som tydligt går att skilja från utvecklingen oberoende av om förslagen genomförs.

Om staten inte tar ansvar för skyddet mot översvämningar från havet längs vissa kuststräckor blir den yttersta konsekvensen att en storm i kombination med högvatten någon gång i framtiden kommer att orsaka större skador. På kort sikt kommer det att göras investeringar i anläggningar som kommer att kosta mer i relation till de värden de skyddar. Det kommer också att användas mer tid för kommuner och fastighetsägare längs kusten att förhandla och processa om olika lösningar kring mer begränsade kuststräckor, där inbördes beroenden mellan sådana sträckor förblir olösta eller löses på ett mindre tillfredsställande sätt.

Om förslaget om medfinansiering av kommunala klimatanpassningsåtgärder inte genomförs kommer fler kommuner av olika skäl att avstå från att överväga att genomföra klimatanpassningsåtgärder. Det handlar om att kommunen i dagsläget gentemot övriga medborgare kan uppleva det som svårt att motivera en investering som kan uppfattas ge särskilda fördelar till vissa fastighetsägare. Även om förslaget i sig inte påverkar kommunens handlingsfrihet att vidta åtgärder, kan en modell som fördelar kostnader underlätta ett beslut. För den kommun som är osäker på vilka möjligheter som finns att agera när en åtgärd ger vissa medlemmar särskilda fördelar, kan den nya lagen ge ett indirekt stöd. Det handlar också om de fall där kommunen förutser att ett genomförande kommer att innebära svåra avgöranden och långa processer vad gäller planläggning, marktillträde och miljötillstånd. En möjlighet att få en del av kostnaderna finansierade utanför den egna budgeten om projektet fullföljs, kommer i vissa

[4] SOU 2024:98.

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

fall att vara avgörande för om kommunen väljer att inleda processen överhuvudtaget.

13.4.2 Alternativa förslag

Gemensamt för alla förslag som innebär ändringar i befintlig lagstiftning är att de utvidgar befintliga bestämmelser eller tydliggör hur befintliga bestämmelser ska tillämpas. Dessa förslag har därmed utformats med den befintliga lagstiftningen som grund med de motiv och överväganden som framgår av respektive avsnitt i betänkandet. Även om förslagen i detaljer kunde fått en annan utformning, vilket då framgår av motivtexten, har vi inte utformat alternativ som ställts mot varandra. Det genomgående alternativet har varit att avstå från att föreslå en ändring.

Som alternativ till utredningar som leder fram till en lag där staten tar ansvaret för skyddet mot översvämningar från havet längs vissa kuststräckor har vi övervägt lösningar där det formella beslutsfattandet och ansvaret för genomförandet ligger kvar på kommunerna, men där staten tar på sig att bidra med kompetens och finansiering, dvs. en lösning motsvarande den som etablerats för skredrisker längs Göta älvdalen. De hittillsvarande erfarenheterna från Göta älvdalen visar att även med en hundraprocentig statlig finansiering är det inte alla kommuner som har den kompetens som krävs för att ta fram ett fullständigt underlag för bidragsbeslut eller genomföra de upphandlingar som krävs för att genomföra projektet, åtminstone inte utan stöd från staten. I Göta älvdalen representeras statens stöd av samma myndighet som beslutar om bidrag. Det statliga åtagandet blir således i praktiken större än det formella, samtidigt som statens prioriteringar av åtgärder inte får fullt genomslag.

När det gäller havsnivåskydd, där de enskilda projekten blir större och mer komplicerade, samtidigt som de kan sträcka sig över flera kommuner, blir kraven på de som ska planera, projektera och handla upp lösningar ännu större än vid skredsäkringsprojekt, som oftast handlar om att ändra lutningen på en befintlig slänt, i vissa fall i kombination med spontning. De danska erfarenheterna av kustskydd indikerar också att kompetensen för att driva de miljöprocesser som krävs för att erhålla tillstånd är en bristvara som inte finns tillgänglig i alla de kommuner där kompetensen skulle behövas. Även om

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

vi låter våra förslag till utredningsdirektiv innehålla möjligheten för ett kommunalt huvudmannaskap, handlar det om ett mera avgränsat åtagande inom de ramar och på de villkor staten anger.

Vid utformningen av förslaget om medfinansiering av kommunala klimatanpassningsåtgärder har alternativ i två olika avseenden övervägts och förkastats. För det första hade en modell där den nytta för respektive fastighet bättre avspeglas i den avgift som debiteras varit en fördel. Vårt förslag innebär en långtgående schablonisering där en kombination av ytor på marken och reduktionen av risk ligger till grund för debitering. Ett alternativ där fastighetsvärden före och efter åtgärdens genomförande styr avgiftsuttaget hade sannolikt upplevts som mera rättvist. Vår bedömning är dock att den svenska fastighetsmarknaden ännu inte värderar nyttan av minskade risker för naturhändelser på ett så enhetligt sätt att den önskvärda rättvisan skulle vara möjlig att uppnå. Grunden för fastighetsvärdering vid tvångsvisa ersättningsfall, vilket förslaget till utdebitering av avgift kan jämföras med, är jämförelser med liknande objekt som överlåtits. I en framtid där det går att avläsa prisutvecklingen för fastigheter som erhållit ett skydd jämfört med fastigheter där risken är oförändrad, kan sådana värderingar komma att ge en stabil grund för beslut.

Ett annat alternativ som vi övervägt är att låta kommunerna själva välja vilken andel av kostnaden som ska debiteras fastighetsägarna eller åtminstone sätta den föreslagna gränsen högre än femtio procent av kommunens kostnader. Fördelen vore större möjligheter att anpassa avgiftsuttaget till vad som anses rättvist i det aktuella fallet. Mot detta står skyddet för den enskilde som tvångsvis debiteras en avgift för något som denne kanske inte uppfattar har något värde. Vår utgångspunkt har varit att det ska finnas ett allmänt intresse av att åtgärden genomförs och därmed att det är rimligt att skattebetalarna åtminstone står för en del av kostnaden. De önskemål som framförts om att kommunen borde få större möjligheter att skydda enskilda intressen på de enskildas bekostnad bör enligt vår uppfattning inte ges lagstöd genom en möjlighet att ta ut hela kostnaden för en kommunalt initierad anläggning av ett fastighetsägarkollektiv. Det finns redan en etablerad process för att pröva och utföra gemensamhetsanläggningar där formerna för att bedöma vilka som ska delta och med vilka andelar finns reglerad. En kommun har möjlighet att ta initiativ till bildandet av sådana gemensamhetsanläggningar när det

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

finns skäl att ordna ett skydd gemensamt, men där det som skyddas enbart är enskilda intressen.

Därmed har alternativet med en högre procentsats än femtio procent återstått. Som vi konstaterat ovan har vi funnit anledning att utforma förslaget med schabloner för fördelning av avgiftsunderlaget på enskilda fastigheter. Det innebär att även om fördelningen av nytta skulle väga över betydligt mot de enskilda fastighetsägarna som kollektiv, är risken stor att enskilda fastighetsägare blir överdebiterade om hela den andel av kostnaden som motsvarar den bedömda nyttan läggs till grund för fördelning. Den föreslagna femtioprocentsgränsen utgör inget absolut skydd mot sådan överdebitering, men problemet blir större ju högre gränsen för möjliga avgiftsuttag sätts.

För närvarande finns det ett statsbidrag som innebär att staten ersätter sextio procent av kostnaden för en klimatanpassningsåtgärd. Med hänsyn till att det i vårt förslag är det lokala skattekollektivets kostnader som utgör grund för avgiftsberäkningen innebär förslaget att skattebetalarnas andel av kostnaderna vid fullt statsbidrag och högsta möjliga avgiftsandel blir tjugo procent av helheten. Ju mindre skattebetalarnas andel blir, desto mindre blir kommunens incitament att utöva strikt kostnadskontroll i genomförandet av åtgärden. Vi bedömer att även detta talar för att begränsa den andel av kostnaden som kan debiteras fastighetsägarna i form av avgifter.

13.5 Konsekvenserna av förslagen

Konsekvenserna beskrivs i det följande separat för de två förslagen i kapitel 9 (statligt ansvar för skyddet mot översvämningar från havet) respektive kapitel 10 (fastighetsägares medfinansiering av kommunala klimatanpassningsåtgärder), medan konsekvenserna av de olika förslagen i kapitel 8 beskrivs i ett sammanhang.

13.5.1 Statligt ansvar för skyddet mot översvämningar från havet

Förslaget innebär att vi i Sverige, liksom i våra grannländer, tar ställning till längs vilka delar av kusten vi vill låta samhället på land utvecklas bakom fysiska skydd mot översvämningar från havet. Det

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

görs i en form där stora delar av kusten behandlas i ett sammanhang och besluten om att skydda eller lämna vissa delar av kusten oskyddad därmed blir möjliga att debattera i relation till varandra. Förslaget leder också till att en ansvarig aktör utses för genomförandet på varje plats som staten pekar ut, vilket är särskilt viktigt i kustområden där antalet intressen och intressenter är stort. Många kommer att vilja veta när skydden kommer att byggas och kommer även att vilja påverka utformningen. Att bara peka ut platser där staten har intressen utan att någon statlig företrädare pekas ut skapar snarare osäkerhet om framtiden.

Förslaget innebär också att staten gentemot kommunerna tydliggör vilka delar av kusten där det från statens synpunkt är acceptabelt att det sker översvämningar och där det fortsatt är en kommunal angelägenhet att bedöma hur dessa översvämningsrisker ska mötas. Det skapar legitimitet för kommuner att agera på motsvarande sätt och vara tydliga gentemot de egna medlemmarna om var kommunen avser att använda gemensamma resurser för att anlägga kustskydd.

Förslaget ger sammantaget en relativt snabb och ordnad process för att tydliggöra hur vi som samhälle avser att möta en omvärldsförändring som vi vet kommer att inträffa och där summan av beslut på kommunal nivå inte har förutsättningar att följas upp med ett effektivt genomförande. Förslaget ger också möjlighet att ta initiativ till och delta i eventuella gränsöverskridande samarbeten kring kustskydd med länder som har ansvariga myndigheter för detta på nationell eller regional nivå.

De utredningsuppdrag vi föreslår kan formellt utmynna i att ingen del av kusten lyfts fram som ett ansvar för staten att skydda. Det kommer inte hindra att kustskydd kommer att anläggas i kommunal regi. Konsekvenserna i form av påverkan på miljön, de potentiella intrången och därav följande ersättningsanspråken från enskilda och de värden kustskyddet skapar i form av minskade översvämningsrisker blir desamma. En avvägning mellan de negativa och positiva konsekvenserna av att uppföra ett kustskydd längs en viss kuststräcka kommer att behöva komma till stånd, oberoende av om förslaget genomförs. De kuststräckor som blir aktuella förutsätts innehålla så starka nationella intressen att länsstyrelsen som företrädare för dessa intressen kommer behöva agera för att sammanväga de nationella intressena och hävda dessa gentemot kommunen i de kommunala översikts- och detaljplaneprocesserna. Vårt förslag innebär att denna

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

krävande sammanvägning blir en uppgift som förbereds genom de uppdrag vi föreslår, innan ansvaret överlämnas till en myndighet, som kan vara länsstyrelsen, som då äger processen. Förslaget bedöms inte leda till att en längre del av kusten kommer att skyddas än i ett alternativt scenario, men tiden för att nå fram till ett beslut, och därmed kunna planera för ett genomförande, bör bli kortare.

13.5.2 Fastighetsägares medfinansiering av kommunala klimatanpassningsåtgärder

Förslaget öppnar en ny potentiell finansieringskälla för kommunala investeringar i klimatanpassningsåtgärder vid sidan av statsbidrag och avtalsöverenskommelser. Effekten blir att kommunerna, allt annat lika, initierar fler klimatanpassningsprojekt med inriktning att varaktigt skydda allmänna intressen mot konsekvenserna av naturhändelser. Vad som bidrar till det har redovisats i avsnitt 13.4.1 ovan.

Möjligheten att ta ut en avgift kommer att påverka förutsättningarna för att sluta överenskommelser som innebär privat medverkan där berörda fastighetsägare avstår mark eller deltar på annat sätt. En motpart som vet att kommunen kan debitera ut en viss avgift utan att komma överens, kan förväntas göra en bedömning av om det alternativet är fördelaktigare än det resultat som går att uppnå genom förhandling. Även kommunen kommer enligt förslaget att behöva välja mellan att ingå överenskommelser eller att tillämpa den nya lagstödda möjligheten till medfinansiering. Oavsett utfallet i det enskilda fallet kommer förhandlingsförloppet bli snabbare när det tillkommer ett möjligt referensalternativ för båda parter.

En effekt som inte följer av förslaget, men som kan förutses i de kommuner där den föreslagna modellen tillämpas, är att fastighetsägare som inte annars skulle motsätta sig den påverkan som den nya anläggningen innebär, kan komma att göra det eftersom de motsätter sig att vara med och betala för den. Detta kan innebära att fler överklaganden blir aktuella i de plan- och miljöprocesser som i normalfallet krävs.

Förslaget är helt neutralt när det gäller vilka typer av fysiska klimatanpassningsåtgärder kommunen väljer att vidta. Förutsättningen är att åtgärden beräknas utgöra ett skydd mot konsekvenser av ett sannolikt men också teoretiskt beskrivet händelseförlopp. Olika åtgärder liksom olika händelseförlopp innehåller olika osäker-

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

heter som måste hanteras vid beräkningarna. Detta varken förstärks eller försvagas till följd av våra förslag. Det som däremot prioriteras är fysiska åtgärder som ger ett varaktigt skydd i relation till beredskapsåtgärder som sätts in med kort varsel när t.ex. en översvämning kan förutses. Vilken typ av åtgärd som väljs kommer även fortsättningsvis att i första hand bero på vad som är genomförbart på den aktuella platsen.

13.5.3 Övriga förslag

Vi lämnar i kapitel 8 elva förslag till ändringar i befintlig lagstiftning. I det kapitlet redovisas förslagen grupperade efter vilken lagstiftning som ändras. Här grupperas förslagen efter det huvudsakliga syftet med ändringarna. Genomgående gäller att de praktiska konsekvenserna av förslagen beror på hur de kommer att tillämpas lokalt, vilket i sin tur reflekterar hur den hittillsvarande lagstiftningen har tillämpats. Effekterna blir synliga om och när någon vill vidta en klimatanpassningsåtgärd.

Åtgärder för att påskynda klimatanpassning

Två av våra förslag har som direkt syfte att öka aktiviteten för att åstadkomma en anpassning till redan inträffade och framtida klimatförändringar. Det handlar om förslaget att kommunen ska vara skyldig att agera vid för stora risker (avsnitt 8.9) och förslaget att Folkhälsomyndigheten ska få meddela föreskrifter om högsta inomhustemperatur i vissa typer av boenden (avsnitt 8.11). I båda fallen är det ställningstagande som lagtexten ger uttryck för okontroversiellt och inget av förslagen borde därför föranleda några omfattande åtgärder.

Vad gäller detaljplaner med outnyttjade byggrätter har vi i brist på heltäckande registerdata studerat förhållandena i tre kommuner – Laholm, Osby och Töreboda – genom att utifrån flygbilder bedöma om de detaljplaner som enligt kommunens egen bedömning ligger inom riskområden för översvämning eller skred är fullt utbyggda. Med denna metod har vi identifierat tre detaljplaner där det finns outnyttjade byggrätter för enbostadshus inom områden som riskerar att svämmas över med en årlig sannolikhet på 1/100, dvs. hälften

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

av den gräns vi föreslagit för att kommunen ska vara skyldig att agera. Därutöver finns detaljplanelagd mark för idrotts- och industriändamål som riskerar att översvämmas, men där byggrätterna inte är lokaliserade så att det utifrån flygbilder går att avgöra hur de förhåller sig till vårt förslag.

De fall vi identifierat avser enstaka byggrätter inom planer som redan innehåller bebyggelse som också riskerar att översvämmas. Riskerna på samhällsnivå förändras därmed inte av att de identifierade fastigheterna bebyggs. Vårt förslag torde därmed utlösa ett ställningstagande till om den befintliga bebyggelsen inom planen behöver ett skydd, snarare än om de enstaka byggrätterna ska tas bort genom en planändring. Vi föreslår att den nya bestämmelsen ska tillämpas sex år efter ikraftträdandet, vilket ger rådrum för alla kommuner att överblicka både i vad mån det finns detaljplaner som berörs och vilket som är rätt handlingsalternativ i varje enskilt fall.

Det ska understrykas att vår enkla undersökning inte ger underlag för att bedöma vilka möjligheter det finns att förebygga översvämningsrisker inom var och en av de aktuella fastigheterna eller om det krävs gemensamma åtgärder.

De kommuner vi studerat har nya översiktsplaner där de tagit ställning till klimatrelaterade risker, men utan det fokus på ej utnyttjade byggrätter som den föreslagna lagändringen innebär. I samband med att en planeringsstrategi ska antas under kommande mandatperiod, kommer dessa kommuner att med stor sannolikhet ta ställning till var det nya lagkravet innebär en skyldighet att agera (se 3 kap. 23 § plan- och bygglagen [2010:900]). Effekten i form av åtgärder från kommunerna kommer därmed att gå att avläsa tidigast omkring år 2030.

Förslaget att i föreskrifter reglera den högsta inomhustemperaturen i boenden för känsliga grupper innebär, om föreskrifterna anger samma temperaturer som dagens allmänna råd, att en stor del av landets särskilda boenden m.m. kommer att behöva ta ställning till behovet av aktiva åtgärder. De byggnader som i dag används som särskilt boende för äldre är endast undantagsvis försedda med kylanläggningar som gör det möjligt att reglera rumstemperaturen så att den över tid understiger utomhustemperaturen. I byggnader där inomhustemperaturen inte kan hållas nere med en kombination av ventilation och solavskärmning kommer luftkonditioneringsanläggningar – fasta eller portabla – att vara huvudalternativet.

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

Baserat på uppgifter från leverantörer av luftkonditioneringsanläggningar kostar en anläggning lämplig för att kyla ett större rum ca 10 000 kronor. Med ett antagande om att rummet behöver kylas tolv timmar om dygnet under två veckors tid och en kostnad för elektricitet på 120 öre/kWh, blir årskostnaden ca 1 400 kronor, om anläggningen skrivs av under tio år. Det kan jämföras med årskostnaden för en plats på äldreboende som var 1 067 000 kronor år 2023.[5]

Med samma antaganden som i föregående stycke används cirka 8 kWh/m^2 för att kyla ett större rum. Det kan jämföras med att det i genomsnitt används 135 kWh/m^2 för uppvärmning och varmvatten under ett år i svenska flerbostadshus. Att hålla nere temperaturen inomhus innebär alltså ökad energianvändning, allt annat lika. Samtidigt kommer uppvärmningsbehoven att minska i ett förändrat klimat. Nettoeffekten på samhällsnivå har studerats av Energiforsk.[6] Behovet av att minska energianvändningen i fastighetssektorn kommer fortsatt att vara betydande för att möta uppsatta miljömål och EU-direktiv om energieffektivisering och energiprestanda.

Med hänsyn till att kravet på högsta inomhustemperatur redan finns formulerat som allmänna råd borde luftkonditionering redan finnas på plats, även om någon systematisk uppföljning inte sker. Införandet av föreskrifter kommer sannolikt att följas av en mera omfattade tillsyn, och därmed högre regelefterlevnad.

Åtgärder för att tydliggöra förutsättningarna

Två av våra förslag har som huvudsakligt syfte att tydliggöra vad som är gällande rätt respektive intagna ståndpunkter för att underlätta för den som vill göra egna bedömningar av behovet av klimatanpassningsåtgärder i framtiden. Det handlar om kravet på kommunen att i översiktsplanen redovisa vilka ras-, skred-, erosion- och översvämningsrisker kommunen avser att möta med fysiska åtgärder (avsnitt 8.6) och förslaget att ange kravet va-systemets kapacitet i fråga om mängden dagvatten i lag (avsnitt 8.4). Konsekvenserna av dessa förslag förväntas bli att framför allt enskilda fastighetsägare, men också andra vars verksamhet påverkas av naturhändelser, får en bättre utgångspunkt för att göra egna ställningstaganden. Den som vet att kommunen

[5] Uppgiften hämtad ur Kolada, nyckeltal ”Kostnad särskilt boende äldreomsorg, kr/brukare”.
[6] Energiforsk, Klimatförändringarnas inverkan på fjärrvärme och fjärrkyla, rapport 2021:741, 2021.

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

avser att initiera en åtgärd som potentiellt skyddar den egna fastigheten kan agera för att påverka utformningen eller tidplanen för denna åtgärd, snarare än att initiera egna åtgärder. Motsatsvis kan den som vet att kommunen inte avser att vidta förebyggande åtgärder själv initiera sådana, eventuellt i samverkan med andra fastighetsägare. Den som förstår att va-systemet har en begränsad kapacitet kommer med större sannolikhet att överväga åtgärder som fördröjer snarare än avleder vatten.

En annan konsekvens av förslagen är att kommunen respektive va-huvudmannen får ytterligare skäl att skaffa sig en korrekt bild av hur ett förändrat klimat påverkar befintlig bebyggelse respektive den egna va-anläggningen. Det ena förslaget bygger vidare på befintliga krav på kommunen att i översiktsplanen ge sin syn på vissa klimatrelaterade risker och hur dessa kan minska eller upphöra. Vissa kommuner, men långt ifrån alla, har tolkat dagens krav som att konkreta åtgärder ska redovisas. För dessa kommuner innebär den ändring som nu föreslås ingenting nytt. I andra kommuner, som tolkat dagens bestämmelse enbart som en skyldighet att redovisa identifierade riskområden, krävs ett internt arbete med åtgärdsval och prioriteringar.

Att va-anläggningen kan förväntas hantera ett tioårsregn är inget nytt för landets va-huvudmän, men att kravet uttrycks i lagtext kan bli det som föranleder va-huvudmannen att kartlägga den egna anläggningens kapacitet. Det kan i sin tur leda till att underdimensionerade va-anläggningar åtgärdas i större omfattning när bristerna blir tydliga både för de anslutna fastighetsägarna och de politiker som beslutar om va-taxor.

Åtgärder för att underlätta för enskilda fastighetsägare

Två av våra förslag är ägnade att underlätta för enskilda fastighetsägare som vill skydda sin egendom mot konsekvenserna av naturhändelser. Det handlar om förslagen att byggnadsnämnden på begäran ska lämna ett underlag rörande vissa naturhändelser relevanta för den enskilde (avsnitt 8.10) och att va-huvudmannen på begäran ska lämna uppgift om kapaciteten hos den allmänna va-anläggningen i anslutning till den aktuella fastigheten (avsnitt 8.5).

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

Vilka underlag och uppgifter som kommer att lämnas med stöd av de nya bestämmelserna kommer att skilja sig åt beroende på det faktiska kunskapsläget i kommunerna och hur de väljer att tolka bestämmelserna. För den enskilde blir effekten att det går att planera för en åtgärd på den egna fastigheten eller tillsammans med andra för att hitta en gemensam lösning, utan risk för att i ett senare skede behöva möta en kommun eller va-huvudman som presenterar nya, tidigare okända, underlag rörande befintliga eller antagna framtida förhållanden. För kommunerna och va-huvudmännen blir konsekvenserna väldigt olika beroende på hur de i dag arbetar med klimatanpassning av den byggda miljön. Alla kommuner kan förväntas ha någon form av underlag till följd av de relativt nya kraven på att i översiktsplanen redovisa sin syn på vissa klimatrelaterade risker respektive en aktuell vattentjänstplan som redovisar behovet av åtgärder för att va-anläggningen ska fungera vid skyfall. Kvaliteten på dessa underlag, samt hur de används i kommunens dagliga arbete, påverkar vilken arbetsinsats som krävs för att möta förfrågningar med stöd av de föreslagna bestämmelserna.

En möjlig effekt, som dock inte kommer att uppträda överallt, är att kommuner och va-huvudmän ser över de underlag de har rörande risker kopplade till naturhändelser respektive den allmänna dagvattenanläggningens kapacitet och gör informationen mera tillgänglig för allmänheten. Det leder i sin tur till att fler fastighetsägare kan ta aktiv ställning till behovet av klimatanpassningsåtgärder.

Åtgärder för att underlätta för kommunen

Tre av de lagändringar vi föreslår syftar till att ge kommunen större handlingsfrihet när det gäller möjligheten att anpassa den byggda miljön till ett förändrat klimat. Det handlar om utökade möjligheter att i en detaljplan villkora bygglov med att vissa åtgärder ska vara utförda (avsnitt 8.8), möjligheten att i en detaljplan bestämma markreservat för framtida klimatanpassningsanläggningar (avsnitt 8.7) och möjligheten att få marktillträde för öppna dagvattenanläggningar med ledningsrätt (avsnitt 8.3). Inget av förslagen förväntas få någon bred tillämpning och inte heller några långtgående konsekvenser. Landets kommuner tillämpar i dag bestämmelserna om villkorande bygglov och markreservat i detaljplaner i olika hög grad

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

och kommer att fortsätta göra så, oberoende av de nu föreslagna förändringarna. Användningen av markreservat för att markera framtida behov av tillgång till mark belägen inom småhusfastigheter kan antas minska i takt med att utrymmet för att uppföra byggnader på sådana fastigheter i strid med detaljplan ökar (jfr avsnitt 12.2.3). Det är en effekt som är gemensam för alla typer av markreservat. Vad gäller öppna dagvattenlösningar kan förslaget möjligen leda till att fler sådana lösningar integreras i den allmänna va-anläggningen när det blir möjligt för va-huvudmannen att få rådighet med stöd av ledningsrätt.

Åtgärder för att underlätta för Trafikverket

Vårt förslag att utvidga möjligheterna för den som ansvarar för en allmän väg eller en järnväg, i de flesta fall Trafikverket, att få tidsbegränsat tillstånd att beträda mark för att förebygga naturhändelser som kan skada trafikanläggningen eller för att återställa anläggningen efter en sådan händelse (avsnitt 8.2) kommer att tillämpas oftare i ett förändrat klimat. Att syftet är tillräckligt angeläget för att motivera tvångsvis tillträde är knappast kontroversiellt. För att tillskapa motsvarande rätt krävs det i dag framtagande av en ny väg- eller järnvägsplan. Resultatet för den fastighetsägare vars mark tas i anspråk torde bli detsamma vad gäller skador och ersättning, men arbeten som ibland kan vara tidskritiska kommer att ta längre tid att genomföra om de föreslagna lagändringarna inte genomförs.

En åtgärd som underlättar för alla som vill vidta en klimatanpassningsåtgärd i närheten av vatten

Förslaget om ett nytt särskilt skäl för upphävande eller dispens från strandskyddet underlättar för såväl kommuner som enskilda som vill vidta en klimatanpassningsåtgärd inom strandskyddsområde (avsnitt 8.1). Förenklingen består i att det blir tydligare att en klimatanpassningsåtgärd kan utgöra ett särskilt skäl för upphävande eller dispens vilket kan göra det lättare för den som står i begrepp att vidta en åtgärd. Tillägget innebär även att det blir tydligare vad som ska redovisas i en ansökan för att särskilda skäl ska anses föreligga.

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

13.5.4 Kostnader

Kostnader för staten

Det föreslagna åtagandet att staten ska ta ställning till var det behövs åtgärder för att skydda nationella intressen mot havsnivåhöjningar innebär kostnader för staten. Det inledande uppdraget till Boverket att tillsammans med Myndigheten för samhällsskydd och beredskap lämna ett förslag till prioriterade kuststräckor ska genomföras med utgångspunkt från befintligt underlag. Samtidigt kräver det kontakter med de ca 40 kommuner och länsstyrelserna i de åtminstone 6 län som inom hundra år kommer att uppleva relativa havsnivåhöjningar liksom med övriga riksintressemyndigheter. Motsvarande samordningsuppgift hade Havs- och vattenmyndigheten under framtagandet av havsplaner i mitten av förra decenniet. Med ledning av de bedömningar av resursbehovet som gjorde då föreslås tio miljoner kronor årligen under åren 2026 och 2027 avsättas för arbetet.[7]

Den parlamentariska kommittén kommer att behöva kompetens inom en stor bredd av områden. Efter ett inledande år med mera traditionellt utredningsarbete kommer kommittén även att behöva ha förmåga att föra samtal med flera olika kommuner parallellt. Arbetssättet kan även förväntas medföra ett omfattande behov av resor inom landet. Med en tänkt bemanning med sex experter och två generalister med ansvar för kontakterna gentemot kommunerna behöver utredningen en budget på 15 miljoner kronor per år under de två avslutande åren. Det första året bedöms kostnaderna uppgå till fem miljoner kronor.

Uppdraget till riksintressemyndigheterna att se över riksintressen längs kusten för att bedöma deras framtida värde, oberoende av om ett fast kustskydd tillkommer eller inte, är utformat så att det bör vara möjligt för myndigheterna att hantera uppdraget i huvudsak inom befintliga ramar. Det är framför allt Naturvårdsverket, Havs- och vattenmyndigheten och Riksantikvarieämbetet som behöver genomföra ett mera omfattande utredningsarbete som föreslås få ett mindre tillskott av resurser på totalt sex miljoner kronor.

Länsstyrelserna i de län som gränsar mot kusten kommer att ha en central roll i arbetet och behöver stödja kommittén i de olika utredningsuppdragen. Med hänsyn till att länsstyrelserna inte har några

[7] Prop. 2013/14:186 s. 27–28.

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

särskilda resurser avsatta för att arbeta med klimatanpassning behöver länsstyrelserna resurser som säkerställer att åtminstone en person per länsstyrelse kan arbeta med havsnivåhöjningar och kustskydd under en femårsperiod. Det innebär kostnader för staten på 14 miljoner kronor per år.

Samtliga dessa kostnader finansieras, om de inte bedöms motivera utökade ramar, genom neddragning av anslaget 2:2 Förebyggande åtgärder mot jordskred och andra naturolyckor inom utgiftsområde 6. Staten gör därmed en omprioritering av de egna resurserna till skydd mot naturolyckor.

Statens kostnader för att bygga kustskydd kommer att uppgå till miljardbelopp. De danska beräkningarna för att bygga havsnivåskydd på land uppgår till ca 300 miljoner kronor per kilometer. Detta belopp inkluderar inte de kostnader som uppstår för anpassning av den innanför liggande infrastrukturen som primärt kan antas vara en kostnad för kommunerna. Det ska betonas att kostnaderna för att etablera anläggningar i havet som tillåter passage med fartyg är mycket stora. Av den totala kostnaden på ca 20 miljarder svenska kronor för att bygga kustskydd runt Köpenhamn utgörs ca 8 miljarder av kostnader för slussportar norr och söder om hamnen. Kostnaderna för utförandet antas fördelade över en genomförandetid på 30 år.[8] Vi har inom utredningen inte gjort några egna försök att beräkna kostnader för att bygga kustskydd längs den svenska kusten. I Kristianstad, där kommunen runt centralorten uppför skyddsvallar som dimensioneras för att kunna stå emot Östersjön under mycket ogynnsamma förhållanden, har man beslutat att avsätta två miljarder kronor under 20 år för detta arbete. Arbetena har inletts och kan ge erfarenheter för kommande beräkningar som den parlamentariska kommittén kommer att behöva göra.

Länsstyrelsernas kostnader för uppföljning av hur kommunerna fullföljer de nya åtaganden och utnyttjar de möjligheter som följer av våra förslag ryms inom befintliga ramar. Boverkets roll som uppsiktsmyndighet över den föreslagna lagen om fastighetsägares medfinansiering av kommunala klimatanpassningsåtgärder motiverar inga utökade anslag.

I den utsträckning våra förslag bidrar till att fler klimatanpassningsåtgärder vidtas innebär det fler överklagade mål och ansök-

[8] Stormflodssikring af København – Delrapport 2: Arbejdsgruppe for teknik, miljø og anlæg, Ramböll, 2024.

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

ningsmål enligt miljöbalken, överklagade mål enligt plan- och bygglagen och fastighetsmål för mark- och miljödomstolarna. Vi har också antagit att införandet av möjligheten för kommunerna att ta ut en medfinansieringsavgift kan komma att medföra flera överklaganden av de klimatanpassningsåtgärder där den nya möjligheten tillämpas. Vi har anledning att tro att den nya lagen kommer att tillämpas i ett fåtal fall årligen. Miljötillståndsutredningen använde i sitt betänkande en styckkostnad på 145 000 kronor för mål i första instans i mark- och miljödomstol. Samtidigt föreslog utredningen andra förändringar av prövningssystemet som sammantaget bedömdes kräva ett resurstillskott på 102–184 miljoner kronor, där olika förslag till finansiering övervägs.[9] Jämfört med flera av de andra typer av mål där mark- och miljödomstol är första instans kan de mål som den nya lagen ger upphov till förväntas vara mindre komplexa. Våra förslag bedöms addera 2 miljoner kronor i resursbehov.

En indirekt konsekvens av våra förslag är att kommunernas efterfrågan på statsbidrag för klimatanpassningsåtgärder kan komma att öka. Om anslagen inte höjs kan ytterligare styrning av bidragen till projekt som av staten bedöms vara de mest motiverade bli aktuellt.

Kostnader för kommunerna

Kravet på kommunerna att i översiktsplanen redovisa var kommunen avser att ta initiativ till fysiska åtgärder för att möta vissa klimatrelaterade risker innebär en ny obligatorisk uppgift som enligt den s.k. kommunala finansieringsprincipen ska ersättas av staten. Vid införandet av det nuvarande kravet på redovisning av klimatrelaterade risker i översiktsplanen, som vårt förslag bygger vidare på, ersattes kommunerna med ett belopp motsvarande 500 000 kronor per kommun. Vårt förslag innebär att beslutsunderlaget behöver förstärkas på vissa punkter för att kommunen ska kunna ta ställning till om en fysisk åtgärd erbjuder det mest effektiva skyddet på en viss plats. Samtidigt innebär vårt förslag inget krav på att ta fram något nytt underlag. Det är ett ställningstagande baserat på tidigare identifierade risker som behöver göras, antingen i samband med översiktsplanearbetet eller vid riskanalyser med stöd i annan lagstiftning. Jämfört med grundarbetet för att möta dagens krav gör vi antagandet

[9] SOU 2024:98 s. 1602 och 1619.

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

att kostnaderna för att nå fram till ett ställningstagande motsvarar en tredjedel, vilket omräknat till dagens penningvärde innebär att kommunerna ska ersättas med 14,5 miljoner kronor per år under fyraårsperioden 2027–2030. Med motsvarande resonemang som regeringen förde i propositionen som föregick nu gällande krav på kommunerna bör kostnaden belasta anslaget 1:10 Klimatanpassning inom utgiftsområde 20.[10] Detta anslag bekostar i huvudsak statlig kunskapsuppbyggnad inom bl.a. SMHI och Statens geotekniska institut. En omfördelning innebär därför en temporär omprioritering från framtagande av ny kunskap till åtgärder för att påskynda ett genomförande.

Kommunens nya skyldighet att upphäva eller ändra olämpliga detaljplaner där byggrätten inte är utnyttjad är formulerad som ett skarpt krav på en nivå där det redan i dag torde finnas en skyldighet för byggnadsnämnden att ta initiativ (se 12 kap. 2 § 2). De kostnader som uppstår för kommunen för att upphäva eller ändra planen kommer, om det inte samtidigt görs andra ändringar, inte att kunna debiteras någon i form av avgifter, och kostnaderna stannar därmed på skattebetalarna. I de fall kommunen avser att helt eller delvis upphäva en detaljplan bör det dock ofta vara möjligt att tillämpa ett förenklat förfarande (5 kap. 38 b § PBL). Därigenom kan kommunens kostnader begränsas.

Kommunens respektive va-huvudmannens nya uppgifter när det gäller att tillhandahålla underlag respektive uppgifter till enskilda fastighetsägare kommer att variera stort mellan kommunerna och täcks av avgifter motsvarande de faktiska kostnaderna.

Kommunernas deltagande i arbetet med att ta fram beslutsunderlag för havsnivåskydd i flera led gynnar kommunerna genom att de får ett tydligt ställningstagande från staten vad gäller synen på hur nationella intressen förhåller sig till höjda havsnivåer, vilket ger en god grund för den egna fortsatta planeringen. För de kommuner där statliga kustskydd kommer att anläggas tillkommer arbete med att ta fram detaljplaner för dessa, vilket helt eller delvis kommer att täckas av avgifter. Sammantaget får kommunerna såväl kostnader som nyttor som inte motiverar någon ytterligare finansiering från staten.

Kostnaderna för att säkerställa högsta inomhustemperatur inomhus i ett särskilt boende för äldre har redovisats i avsnitt 13.5.3.

[10] Prop. 2017/18:163 s. 84 och 85.

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

Förslaget antas inte innebära några tillkommande kostnader för kommunernas tillsyn utan förslaget syftar till att öka sannolikheten för att de rekommendationer kring tolkningen av nuvarande krav i miljölagstiftningen också följs. Den utökade tillsyn vi förutser när allmänna råd ersätts med föreskrifter är en effekt av att befintliga tillsynsinsatser riktas om. Någon allmänt utökad tillsyn av inomhusmiljön förutsätts inte.

Kostnader för enskilda

Det förslag som potentiellt innebär kostnader för enskilda är möjligheten för kommuner att kunna ställa krav på att fastighetsägare, vars fastigheter skyddas av en klimatanpassningsåtgärd som kommunen genomför, till viss del ska vara med och bekosta åtgärden. Dessa kostnader kan, beroende hur förslaget kommer att tillämpas, bli betydande för de som blir avgiftsskyldiga. Ett försök till beräkning baserat på de skydd mot översvämningar som Arvika kommun har genomfört för att skydda centralorten ger en illustration av hur förslaget kan tillämpas och en indikation på de möjliga konsekvenserna. Ingen av de kostnader som anges nedan är kontrollerade mot verkliga värden utan bygger på de antaganden som framgår av texten.

Arvika kommun har enligt egen uppgift lagt 140 miljoner kronor på det översvämningsskydd som består av två fasta och en reglerbar damm som avskär Kyrkviken (utanför Arvika) från Glafsfjorden. Under nivån 50 meter över havet, som är den högsta nivå som vattnet skulle kunna nå innan skyddet byggdes, ligger ungefär 550 000 m^2 mark. Av denna är ungefär fem procent, eller 22 000 m^2, bebyggd. Areauppgifterna är uppmätta på karta. Värdet av den obebyggda marken, som till huvuddelen är jordbruksmark och allmän platsmark som i sin helhet ligger inom strandskyddat område och därför inte kan bebyggas, antas vara 10 kronor per m^2. En relativt stor andel utgörs dock av småhustomter som enligt senaste fastighetstaxering värderas till ca 500 kronor per m^2. Det totala värdet av den obebyggda marken uppskattas därmed till ca 50 miljoner kronor. Den bebyggda marken värderas till 20 000 kronor per m^2, med ledning av taxeringsvärden för berörda småhusfastigheter och att vissa byggnader i tätorten utgörs av fastigheter med flera våningar. Det ger ett totalt

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

värde på bebyggd mark på 450 miljoner kronor och ett totalt marknadsvärde för hela området på 500 miljoner kronor.

Det är enligt förslaget möjligt att ta ut avgifter motsvarande en tiondel av marknadsvärdet av berörda delar av varje fastighet. Med gjorda antaganden skulle Arvika kommun överslagsmässigt kunna debitera 50 miljoner kronor i avgifter av berörda fastighetsägare, dvs. ungefär 35 procent av kommunens kostnader.

För enskilda fastighetsägare beror kostnaden, oberoende av hur de totala markvärdena beräknas och hur stor andel av kostnaderna som kommunen avser att ta ut i avgifter, på värdet av den enskilda fastigheten. En bebyggd strandtomt vid Kyrkviken kan ha ett taxeringsvärde på fyra miljoner kronor och därmed ett marknadsvärde på 5,3 miljoner kronor. Om byggnaden på en småhustomt ligger under nivån 50 meter över havet och därmed ingår i beräkningen av marknadsvärdet för berörd del, kan avgifter för sådana fastigheter uppgå till 400 000 kronor. Det är belopp som många hushåll inte har tillgängliga. Möjligheten att kombinera banklån med säkerhet i den nu mindre riskutsatta fastigheten och en avbetalningsplan från kommunen är den som följer av förslaget.

När det gäller förslaget att hålla inomhustemperaturen nere i boende för känsliga grupper faller kostnaden till viss del på de företag som bedriver omsorgsverksamhet. Fördelningen mellan kommunen i egenskap av beställare, fastighetsägaren och verksamhetsutövaren kommer att variera, och som vi angett ovan är det kostnader som redan borde belasta någon av parterna i dag.

13.5.5 Sveriges konkurrenskraft

Enligt direktiven ska vi analysera påverkan på svenska företags konkurrenskraft om samhället inte anpassas till ett förändrat klimat. Vi tolkar det som att det är konsekvenserna av våra förslag som ska analyseras. Konkurrenskraften bestäms av hur stor påverkan från klimatförändringarna blir i förhållande till andra länder. I utgångsläget har Sverige låga kostnader till följd av klimatrelaterade naturhändelser jämfört med andra EU-länder enligt den statistik som redovisas av Eurostat.[11] Den genomsnittliga kostnaden per capita för

[11] Eurostat, Climate related economic losses, dataset sdg 13 40, version januari 2025. Kostnaderna avser skador från väderhändelser (stormar), hydrologiska händelser (översvämningar och skred) och klimathändelser (värmeböljor, extrem kyla, torka och skogsbränder).

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

de senaste sex åren var i genomsnitt 85 euro inom EU, medan motsvarande siffra för Sverige var 7 euro. Kostnaderna ökar trendmässigt med ca två procent per år. Med nuvarande kunskaper kommer klimatförändringarna i våra närmaste konkurrentländer vara relativt likartade, medan konsekvenserna blir större i de flesta länder. Det beror på att de är mer tätbefolkade och att Sverige har en topografi som gör att ras, skred och effekter av skyfall blir mindre. Landhöjningen gör dessutom att stigande havsnivåer får mindre genomslag än i Kontinentaleuropa. Sveriges konkurrenskraft stärks i det perspektivet. Inverkan från våra förslag är i relation till dessa skillnader försumbara.

13.5.6 Andra konsekvenser

Vi bedömer att vårt förslag om föreskriftsrätt om högsta inomhustemperaturer kommer att leda till att fler äldre överlever framtida värmeböljor. Kvinnor lever längre än män och ungefär dubbelt så många kvinnor som män är beviljade särskilt boende. Förslaget kommer därmed att gynna fler kvinnor än män.

Av den privatägda marken i Sverige ägs 73 procent av män och 27 procent av kvinnor. De förslag som innebär utvidgade möjligheter för fastighetsägare att få information underlättar därmed mer för män än för kvinnor. Förslag som innebär utökade möjligheter att debitera fastighetsägare kostnader påverkar också fler män än kvinnor, liksom den kommunala skyldigheten att agera när outnyttjade byggrätter blivit olämpliga.

Påverkan på näringslivet, inklusive skogs- och jordbruksföretag som nämns särskilt i våra direktiv, sker i deras roller som fastighetsägare. Inget av våra förslag har en särskild påverkan på jord- och skogsbruk som verksamhet.

Förslagen bedöms inte ha någon självständig påverkan på miljön. Att förslagen underlättar för åtgärder som tar mark i anspråk kan indirekt innebära att sådana åtgärder ges prioritet, även om det inte är vår avsikt. Vårt förslag att staten ska ta ett utökat ansvar för skyddet mot havsnivåhöjningar bidrar till att anläggningar som annars skulle ha byggts tillkommer efter motsvarande miljöprövning som skulle gjorts vid ett genomförande i kommunal regi.

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

13.6 Mål, målkonflikter och synergier

Regeringens handlingsplan för klimatanpassning innehåller under rubriken Mål för klimatanpassning en inriktning som beskriver ett samhälle där alla aktörer tar ställning till klimatförändringar vid beslutsfattande.[12] De presenterade förslagen ligger väl i linje med denna inriktning. I relation till andra mål för samhällsutvecklingen innebär förslagen sammantaget att klimatanpassningsåtgärder som syftar till att bibehålla nuvarande markanvändning och bebyggelse underlättas. Indirekt innebär det att mål som förutsätter en förändrad markanvändning motverkas. Eftersom förslagen inte framtvingar några fysiska skyddsåtgärder är målkonflikten möjlig att hantera i varje enskilt fall. Genom förslaget i avsnitt 8.6 att arbetet för att identifiera risker kopplade till naturhändelser enligt olika lagar ska samordnas, förbättras möjligheterna att uppnå synergier mellan åtgärder för att stärka beredskapen, skydda mot olyckor och anpassa den byggda miljön till klimatförändringar.

13.7 Mindre ingripande förslag

Med den avgränsning som följer av direktiven och av vad regeringen aviserat i sin handlingsplan för klimatanpassning bedömer vi att det är svårt att lämna mindre ingripande förslag, med undantag för de alternativ vi har redovisat i avsnitt 13.4.2.

13.8 Den kommunala självstyrelsen

Den kommunala självstyrelsen inskränks genom att staten tar på sig ansvaret för skyddet mot stigande havsnivåer längs vissa kuststräckor. Samtidigt får de kommuner vars handlingsutrymme begränsas nytta av det statliga skyddet. Vi har uppfattat att de kommuner som tillfrågats ser inskränkningarna i självstyrelsen som proportionell i relation till denna nytta. En mindre ingripande väg skulle kunna vara att staten erbjuder de berörda kommunerna resurser för att de själva ska genomföra åtgärderna. Behovet av samordning över kommungränser och att stora statliga intressen ändå måste vägas in, talar emot en sådan lösning.

[12] Skr. 2023/24:97.

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

Förslaget att kommunen i översiktsplanen ska ta ställning till när ras-, skred-, och översvämningsrisker ska mötas med fysiska åtgärder för att varaktigt skydda den byggda miljön mot sådana risker, utgör en begränsad inskränkning av det kommunala självstyret. Att kommunerna ska analysera och dokumentera identifierade risker kopplade till naturolyckor är redan obligatoriskt. Ändringarna är inte avsedda att införa nya arbetsmoment, men reglerna kan ändå innebära att vissa kommuner tvingas ändra sitt arbetssätt. I relation till alternativet att införa ett separat krav på att kommunen ska ta ställning vid sidan av översiktsplanen eller en skyldighet att faktiskt utföra varaktiga skydd under vissa omständigheter, får inskränkningen anses vara proportionerlig.

Att fastighetsägare som avser att vidta en klimatanpassningsåtgärd får rätt att begära ut underlag och uppgifter från kommunen respektive va-huvudmannen innebär i likhet med andra bestämmelser som innebär rättigheter för enskilda en inskränkning av den kommunala självstyrelsen. Även dessa förslag bör ses i relation till alternativ där kommunerna får utökade uppgifter att själva utreda och eventuellt åtgärda risker kopplade till naturhändelser som skulle kunna påverka enskilda. I det perspektivet är inskränkningen begränsad. Eftersom nyttan är kopplad till i vilken utsträckning enskilda utnyttjar möjligheten som ändringarna ger, är det svårt att säkert bedöma om förslaget är proportionerligt. Den inskränkning i självstyrelsen det innebär att va-huvudmannen på begäran ska lämna uppgifter om dagvattensystemets kapacitet behöver samtidigt ses i förhållande till va-huvudmannens behov av kunskaper om va-anläggningen, inte minst för att kunna bedöma att dagvattenanläggningen är utformad på ett sätt som tillgodoser skäliga anspråk på säkerhet (jfr 13 § vattentjänstlagen).

Skyldigheten för kommunerna att vidta åtgärder vid för stora risker i befintliga detaljplaner som inte genomförts innebär en inskränkning av det kommunala självstyret. Förslagen innebär ingen inskränkning av kommunernas befintliga möjlighet att vidta åtgärder, utan sätter bara en nedre gräns för när det som i dag är en möjlighet blir en skyldighet. Nyttan i form av skydd för kommande köpare av fastigheter och därmed proportionalitetsbedömningen beror på var gränsen sätts. Vi bedömer att den föreslagna gränsen utgör en god avvägning mellan skydd och inskränkning.

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

13.9 Förenlighet med EU-rätten

Förslagen utgör inte ett genomförande av EU-rättsakter och förhåller sig till befintliga rättsakter på samma sätt som redan befintlig lagstiftning. Förslagen bedöms därmed inte strida mot EU-rätten.

De förslag vi lämnar rörande utökat statligt ansvar för skydd mot översvämningar från havet utmynnar i regeringsbeslut om områden där kustskydd ska uppföras. Dessa beslut bör eventuellt integreras som en del av Sveriges tillämpning av översvämningsdirektivet som för närvarande genomförs genom förordningen (2009:956) om översvämningsrisker. Om det bör ske någon ändring i förordningen eller i MSB:s föreskrifter får bedömas i samband med att regeringsbesluten utformas.

13.10 Ikraftträdande och uppföljning

Inget av våra förslag ställer krav på enskilda och företag som motiverar ett senarelagt ikraftträdande. Av de nya krav som ställs på kommunen bedöms skyldigheten att under vissa omständigheter ändra eller upphäva detaljplaner kräva förberedelser och tid för att undanröja risker och bör därför inte tillämpas förrän sex år efter ikraftträdandet.

Effekterna av förslagen kommer att märkas med viss fördröjning. De kommunala ställningstagandena i översiktsplanen, kommunernas sätt att ingripa när planlagd mark blivit olämplig och byggnadsnämndens skyldighet att lämna underlag, bör lämpligen följas upp av länsstyrelserna år 2033. Kommande föreskrifter om högsta inomhustemperatur bör följas upp med riktad tillsyn från kommunerna tre år efter ikraftträdandet.

14 Författningskommentar

14.1 Förslaget till lag om medfinansiering av kommunala klimatanpassningsåtgärder

Lagens innehåll

1 § Denna lag innehåller bestämmelser om när en kommun får besluta om medfinansiering från ägare till fastigheter som får nytta av en klimatanpassningsåtgärd som kommunen vidtar för att skydda en angelägenhet av allmänt intresse.

Paragrafen anger lagens innehåll.

Lagen innehåller bestämmelser om när en kommun får besluta om medfinansiering från ägare till fastigheter som får nytta av en klimatanpassningsåtgärd. Av bestämmelsen framgår att kommunen får besluta om medfinansiering från fastighetsägare, men någon skyldighet för kommunen att använda sig av medfinansiering finns inte. Med medfinansiering avses att fastighetsägarna får svara för en del av kommunens totala kostnad för en klimatanpassningsåtgärd.

Av paragrafen framgår att den klimatanpassningsåtgärd som kommunen avser att vidta ska skydda en angelägenhet av allmänt intresse. Detta följer av kommunens allmänna kompetens i 2 kap. 1 § kommunallagen (2017:725) som anger att kommuner får ha hand om angelägenheter av allmänt intresse som har anknytning till kommunens område eller dess medlemmar. Vad som avses med klimatanpassningsåtgärd framgår av definitionen i 2 §.

Övervägandena finns i avsnitt 10.5.

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

Definition

2 § Med en klimatanpassningsåtgärd avses i denna lag en åtgärd som leder till en varaktig fysisk förändring och som vidtas i syfte att förebygga eller minska risken för skador på miljön, människors liv eller hälsa eller egendom till följd av en naturhändelse orsakad av ett förändrat klimat.

Paragrafen innehåller en definition av begreppet klimatanpassningsåtgärd.

I lagen avses med en klimatanpassningsåtgärd en åtgärd som leder till en varaktig fysisk förändring och som vidtas i syfte att förebygga eller minska risken för skador på miljön, människors liv eller hälsa eller egendom till följd av en naturhändelse orsakad av ett förändrat klimat. Definitionen innebär att åtgärden ska leda till en fysisk förändring. Det kan handla om olika typer av anläggningar såsom byggande av en mur, en vall, ett underjordiskt fördröjningsmagasin, en anlagd våtmark eller en dagvattendamm. Åtgärder som leder till en fysisk förändring innefattar även åtgärder som inte innebär att en anläggning uppförs såsom bortschaktande av en slänt där det föreligger en risk för skred. Ytterligare en förutsättning för att det ska vara fråga om en klimatanpassningsåtgärd är att den fysiska förändringen som åtgärden leder till ska vara varaktig. Anläggningen bör utföras så att den kan förväntas bibehålla sin funktion på ett sätt som motsvarar permanent uppförda byggnader. Vid bedömningen av varaktighet kan ett riktvärde vara att anläggningskostnaderna tydligt ska överstiga driftskostnaderna. Exempel på åtgärder som inte kan anses leda till en varaktig fysisk förändring är åtgärder som kräver regelbundna insatser av större omfattning för att de ska bevaras, exempelvis strandfodringar.

Klimatanpassningsåtgärden ska vidtas för att förebygga eller minska en risk till följd av ett förändrat klimat. Detta innebär att behovet av att vidta en åtgärd ska vara utlöst av de pågående klimatförändringarna och de ökade risker som dessa förändringar medför. Både redan observerade förändringar och i framtida sannolika förändringar i klimatet omfattas. Däremot omfattas inte åtgärder som vidtas mot risker som inte påverkas av eller t.o.m. minskar på grund av klimatförändringarna.

Övervägandena finns i avsnitt 10.5.

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

Tillämpningsområde

3 § Lagens bestämmelser om fastighet ska även tillämpas på tomträtt enligt jordabalken och vägrätt enligt väglagen (1971:948).

Vad som gäller för fastighetsägare ska även gälla för innehavare av tomträtt och innehavare av vägrätt.

Paragrafen utökar lagens tillämpningsområde till två typer av rättigheter.

I *första stycket* anges att med fastighet jämställs i lagen dels tomträtt, dels vägrätt. Dessa rättigheter är sådana som inte är avsedda att vara tidsbegränsade. Närmare bestämmelser om tomträtt finns i 13 kap. jordabalken och vägrätt i 30–33 §§ väglagen (1971:948).

I *andra stycket* anges att vad som gäller för fastighetsägare även ska gälla för innehavare av tomträtt och innehavare av vägrätt. Bestämmelsen följer av att tomträtt och vägrätt enligt första stycket jämställs med fastighet.

Övervägandena finns i avsnitt 10.5.

Förutsättningar för att ta ut en avgift

4 § En kommun som vidtar en klimatanpassningsåtgärd för att skydda en angelägenhet av allmänt intresse får besluta om att ta ut en avgift för att täcka en andel av kostnaderna för åtgärden.

Avgiften får tas ut av ägarna till de fastigheter som har nytta av åtgärden. Nytta ska anses föreligga för en fastighet för vilken det finns en betydande risk för en skada till följd av en naturhändelse som kommer att upphöra att vara betydande efter det att klimatanpassningsåtgärden har genomförts.

I paragrafen anges vissa grundläggande förutsättningar för att ta ut en avgift för en klimatanpassningsåtgärd.

Av *första stycket* följer att kommunen får besluta om att ta ut en avgift för åtgärder som kommunen vidtar för att skydda en angelägenhet av allmänt intresse. Bestämmelsen omfattar endast åtgärder som kommunen vidtar och som kommunen har fortsatt rådighet över. Med en angelägenhet av allmänt intresse avses en åtgärd som kommunen vidtar inom ramen för den allmänna kommunala kompetensen i 2 kap. 1 § kommunallagen (2017:725). Bestämmelsen ger således inte kommunen någon utvidgad befogenhet att vidta klimatanpassningsåtgärder. Det allmänna intresset måste vara kopplat till en plats. Detta följer av att det allmänna intresset ska kunna moti-

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

vera klimatanpassningsåtgärden. Vad som avgör om en angelägenhet är av allmänt intresse är om det kan anses vara ett allmänt, samhälleligt och till det egna området knutet intresse att kommunen vidtar en åtgärd. Denna fråga får bedömas med utgångspunkt i om det är lämpligt, ändamålsenligt och skäligt att kommunen befattar sig med angelägenheten. Exempel på angelägenheter av allmänt intresse som kommuner kan skydda är mark och byggnader för samhällsviktiga ändamål eller som har särskilda bevarandevärden. Även bebyggda områden som långsiktigt bör kunna fortsätta utvecklas eller områden av betydelse för bostadsförsörjning och näringslivsutveckling kan omfattas.

Av *andra stycket* följer att kommunen får ta ut en avgift av de fastigheter som får en nytta av åtgärden. Nytta ska anses föreligga för en fastighet för vilken det finns en betydande risk för en skada till följd av en naturhändelse som kommer att upphöra efter det att klimatanpassningsåtgärden har genomförts. En betydande risk innebär att det måste föreligga en objektiv risk av en viss omfattning. Endast risker som överstiger de som accepteras för ny bebyggelse kan anses vara betydande. I fråga om översvämningar bör som en lägsta gräns vara den sannolikhet som Boverket anger som acceptabel vid nybyggnad av mindre samhällsviktiga funktioner. För skred bör motsvarande gräns vara att det finns viss sannolikhet enligt Statens geotekniska instituts klassificering.

En förutsättning för att en avgift ska kunna tas ut är att den betydande risken upphör att vara betydande genom att klimatanpassningsåtgärden genomförs. För fastigheter där den betydande risken helt eller delvis kvarstår även efter att åtgärden genomförts kan en avgift inte tas ut.

En fastighets nytta ligger till grund för den andel av kostnaderna som fastighetens ägare ska betala. Hur fördelningen av kostnaderna ska ske följer av 9 §.

Övervägandena finns i avsnitt 10.5 och 10.6.

5 § Ett beslut om att ta ut en avgift för en klimatanpassningsåtgärd ska fattas innan genomförandet av åtgärden har påbörjats.

I paragrafen anges när ett beslut om att ta ut en avgift behöver fattas.

Av bestämmelsen framgår att kommunen måste besluta om att ta ut en avgift innan genomförandet av klimatanpassningsåtgärden

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

har påbörjats. Med påbörjats avses i paragrafen att det fysiska genomförandet har inletts. Genomförandet av en åtgärd ska anses påbörjats när exempelvis förberedande markarbeten för en vall har inletts. En klimatanpassningsåtgärd föregås normalt av planering och andra processer, såsom bygglov, miljötillstånd, marktillträde och upphandling av entreprenadarbeten. Sådana administrativa åtgärder innebär inte att det fysiska genomförandet har inletts. Inte heller andra förberedande åtgärder som mätning eller utstakning innebär att genomförandet av åtgärden har påbörjats.

Övervägandena finns i avsnitt 10.6.

Avgiftsbeslut

6 § Av ett beslut om att ta ut en avgift för en klimatanpassningsåtgärd ska framgå

1. det område inom vilket kostnaderna för en klimatanpassningsåtgärd ska fördelas (medfinansieringsområde),
2. vilka kostnader som ska fördelas mellan fastigheterna inom medfinansieringsområdet,
3. hur kostnaderna ska fördelas mellan fastigheterna inom medfinansieringsområdet, och
4. den avgift som ska tas ut av ägaren av varje fastighet.

Beslutet ska innehålla en karta som visar vilka fastigheter som helt eller delvis omfattas av medfinansieringsområdet.

I paragrafen anges vad ett beslut om avgift ska innehålla.

Enligt *första stycket första punkten* ska det av ett beslut om att ta ut en avgift framgå det område inom vilket kostnaderna för en klimatanpassningsåtgärd ska fördelas (medfinansieringsområde). I 7 § anges vad som avses med ett medfinansieringsområde och vad det ska omfatta.

Av *första stycket andra punkten* framgår att avgiftsbeslutet ska innehålla uppgifter om vilka kostnader som ska fördelas mellan fastigheterna inom medfinansieringsområdet. Vilka kostnader som får fördelas följer av 8 §.

Enligt *första stycket tredje punkten* ska det av beslutet framgå hur kostnaderna ska fördelas mellan fastigheterna inom medfinansieringsområdet. Fördelningen ska ske utifrån varje fastighets nytta av klimatanpassningsåtgärden. Den närmare regleringen kring fördelningen anges i 9 §.

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

Av *första stycket fjärde punkten* följer att det av beslutet ska framgå den avgift som ska tas ut för varje fastighet. Det innebär att det i beslutet ska finnas en förteckning som visar den avgift som ska tas ut för varje fastighet och vem som ska betala avgiften.

Enligt *andra stycket* ska ett beslut innehålla en karta som visar vilka fastigheter som helt eller delvis omfattas av medfinansieringsområdet. Av kartan ska i vart fall framgå var gränserna för medfinansieringsområdet går. Eftersom området omfattar det geografiska område där en betydande risk kommer att upphöra, utgår området inte från fastighetsgränser eller detaljplaner utan från topografiska förhållanden. Det är således sannolikt att endast en del av en fastighet i många fall kommer att ingå i området och detta ska gå att utläsa av kartan. Om det är lämpligt kan av kartan även de olika nivåer av riskminskning som ligger till grund för bedömning av fastigheternas nytta framgå.

Övervägandena finns i avsnitt 10.6.

7 § Ett medfinansieringsområde ska avse det geografiska område inom vilket det finns en betydande risk för en skada till följd av en naturhändelse, som kommer att upphöra att vara betydande efter det att klimatanpassningsåtgärden har genomförts.

Paragrafen anger hur kommunen ska avgränsa ett medfinansieringsområde.

Enligt bestämmelsen ska ett medfinansieringsområde avse ett geografiskt område inom vilket det föreligger en betydande risk att drabbas av en skada till följd av en naturhändelse. Vad som utgör en betydande risk framgår av författningskommentaren till 4 §. Vidare måste den betydande risken, efter det att klimatanpassningsåtgärden har genomförts, ha upphört att vara betydande. Det är endast fastigheter där risken upphör att vara betydande som kan ingå i ett medfinansieringsområde och som därmed omfattas av avgiftsskyldigheten.

Ett markområde som kommer att tas i anspråk för den klimatanpassningsåtgärd som ligger till grund för avgiften får inte räknas med i medfinansieringsområdet.

Övervägandena finns i avsnitt 10.6.

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

8 § De kostnader som ska fördelas mellan fastighetsägarna får avse genomförande, drift och underhåll av klimatanpassningsåtgärden med avdrag för bidrag och andra intäkter som kommunen erhåller för åtgärden. Högst hälften av kommunens totala kostnader för klimatanpassningsåtgärden får ligga till grund för avgiften.

Paragrafen innehåller bestämmelser om vilka kostnader som får fördelas mellan fastighetsägarna.

I *första meningen* anges att de kostnader som ska fördelas får avse genomförande, drift och underhåll av klimatanpassningsåtgärden. Med genomförande avses kostnader för exempelvis byggande av en vall eller schaktning av en slänt men även förberedande kostnader som är nödvändiga för att kunna genomföra åtgärden såsom kostnader för utredningar och tillståndsprocesser. Med kostnader för drift och underhåll avses exempelvis löpande tillsyn av en anläggning, rensning av en damm eller skötsel av växtlighet på en vall. Av första meningen framgår också att kommunen ska dra av sådana bidrag och andra intäkter som den har erhållit för genomförandet av åtgärden, t.ex. statsbidrag, EU-medel eller intäkter genom exploateringsavtal.

I *andra meningen* anges att kostnaderna får avse högst hälften av kommunens totala kostnad för klimatanpassningsåtgärden. Kommunen har alltid möjlighet att ta ut en lägre andel av kostnaderna än hälften. Med den totala kostnaden avses den kostnad som annars skulle falla på kommunen, och därmed på skattebetalarkollektivet.

Övervägandena finns i avsnitt 10.6.

9 § Den andel av kommunens kostnader som ligger till grund för avgiften ska fördelas mellan fastigheterna inom medfinansieringsområdet enligt vad som är skäligt med hänsyn till den nytta som varje fastighet har av åtgärden. Vid bedömningen av en fastighets nytta ska kommunen beakta

1. ytan av den obebyggda mark som ingår i medfinansieringsområdet,
2. ytan av den bebyggda mark som ingår i medfinansieringsområdet, och
3. storleken på den risk som upphör genom klimatanpassningsåtgärden.

Som bebyggd mark enligt första stycket 2 får kommunen även beakta sådan obebyggd mark som enligt en detaljplan eller ett förslag till en detaljplan enligt plan- och bygglagen (2010:900) är avsedd för en byggnad.

Paragrafen anger hur kostnaderna för en klimatanpassningsåtgärd ska fördelas mellan fastigheterna inom medfinansieringsområdet, för att medfinansiering ska kunna ske.

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

I *första stycket första meningen* anges att den andel av kommunens kostnader som ligger till grund för avgiften ska fördelas enligt vad som är skäligt med hänsyn till den nytta som varje fastighet har av åtgärden. Bedömningen av nyttan ska utgå från samma antaganden om sannolikhet och minskad risk som ligger till grund för beslutet om medfinansieringsområde. Att kostnaderna ska fördelas enligt vad som är skäligt med hänsyn till fastigheternas nytta innebär att likvärdiga fastigheter med likvärdiga förhållanden ska behandlas på ett likvärdigt sätt.

I *första stycket första och andra punkten* anges att kommunen vid bedömningen av en fastighets nytta ska beakta ytan av den obebyggda respektive bebyggda mark som ingår i medfinansieringsområdet. Nyttan av en klimatanpassningsåtgärd som skyddar mot en betydande risk kan anses vara större för bebyggd mark än för obebyggd. Detta ska speglas i fördelningen av kostnaderna. Hur kommunen väljer att vikta de olika ytorna är dock upp till varje kommun att bestämma.

I *första stycket tredje punkten* anges att storleken på den risk som upphör genom klimatanpassningsåtgärden ska beaktas vid bedömningen av nyttan. Detta innebär att de ytor inom medfinansieringsområdet som löper störst risk för en skada ska anses erhålla en större nytta än de ytor som löper minst risk.

Av *andra stycket* framgår att kommunen vid bedömningen av nyttan får beakta sådan obebyggd mark som enligt en detaljplan eller ett förslag till en detaljplan enligt plan- och bygglagen (2010:900) är avsedd för en byggnad som bebyggd mark enligt första stycket 2. Det finns ingen skyldighet för kommunen att beräkna nyttan för den obebyggda marken som om den vore bebyggd. Om kommunen inte bedömer marken som bebyggd ska den bedömas som obebyggd. För att ett förslag till en detaljplan ska kunna beaktas ska samråd ha inletts i enlighet med 5 kap. 11 § plan- och bygglagen.

Övervägandena finns i avsnitt 10.6.

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

10 § En avgift som ska tas ut för en fastighet får inte överstiga tio procent av marknadsvärdet för berörd del av fastigheten.

I paragrafen finns en begränsningsregel för hur stor avgift som får tas ut.

Av paragrafen framgår att en avgift inte får överstiga tio procent av marknadsvärdet för berörd del av fastigheten. Bestämmelsen innebär ett skydd för enskilda fastighetsägare mot avgifter som är alltför betungande och ska beaktas vid kommunens bedömning av nyttan.

Marknadsvärdet ska beräknas på sedvanligt sätt med ledning av ortspris eller taxeringsvärde. Beräkningen ska avse den del av berörd fastighet som ingår i medfinansieringsområdet.

Med berörd del av en fastighet avses den del av en fastighet som ingår i ett medfinansieringsområde, dvs. den del av en fastighet som ligger till grund för avgift.

Om avgiften för en eller flera fastigheter överstiger tio procent av marknadsvärdet behöver kommunen minska den andel av kommunens totala kostnader som ligger till grund för avgiften eller ändra fördelningen av kostnaderna mellan fastigheterna.

Övervägandena finns i avsnitt 10.6.

Samråd

11 § Innan kommunen beslutar om en avgift ska kommunen utreda förutsättningarna för en avgift och upprätta ett förslag till beslut.

Kommunen ska på lämpligt sätt samråda med berörda fastighetsägare om förslaget. Samrådet ska syfta till utbyte av information och synpunkter.

Kommunen ska ta hänsyn till de synpunkter som kommit in under samrådet och i en samrådsredogörelse redovisa hur synpunkterna har beaktats.

I paragrafen anges en skyldighet för kommunen att samråda kring beslut om avgift.

I *första stycket* anges att innan kommunen beslutar om en avgift ska kommunen utreda förutsättningarna för detta och upprätta ett förslag till beslut. Förslaget till beslut ska innehålla samtliga delar som framgår av 6 §.

I *andra stycket* anges att kommunen på lämpligt sätt ska samråda med berörda fastighetsägare och att samrådet ska syfta till utbyte av information och synpunkter. Eftersom innehavare av tomträtt och vägrätt enligt 3 § jämställs med fastighetsägare omfattar bestämmelsen

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

även dessa. Samrådet syftar till att ge kommunen ett bättre beslutsunderlag och till att informera de fastighetsägare som kommer att omfattas av avgiftsskyldigheten. Samrådsunderlaget ska innehålla den utredning som kommunen låtit ta fram och kommunens förslag till beslut som ska innehålla alla de delar som framgår av 6 §.

I *tredje stycket* anges att kommunen ska ta hänsyn till de synpunkter som kommit in under samrådet och i en samrådsredogörelse redovisa hur dessa har beaktats. Samrådsredogörelsen ska innehålla en sammanställning av de skriftliga synpunkter som har kommit in under samrådet. Av redovisningen ska även framgå hur dessa synpunkter har beaktats.

Övervägandena finns i avsnitt 10.6.

Betalning av avgifterna

12 § Betalningsskyldigheten för en avgift som kommunen har beslutat om inträder när den klimatanpassningsåtgärd som avgiften avser har slutförts.

Paragrafen anger när betalningsskyldigheten inträder.

Av bestämmelsen framgår att betalningsskyldigheten för en beslutad avgift enligt lagen inträder när klimatanpassningsåtgärden som avgiften avser har slutförts.

Tidpunkten för när genomförandet av åtgärden ska anses vara slutfört varierar beroende på vilken typ av klimatanpassningsåtgärd det handlar om. Om ett byggnadsverk som kräver slutbesked enligt plan- och bygglagen (2010:900) har uppförts ska åtgärden anses vara slutförd när sådant slutbesked givits. Åtgärder av annat slag kan anses vara slutförda när slutbesiktning skett av anläggningen eller när den tagits i drift.

Övervägandena finns i avsnitt 10.6.

13 § När betalningsskyldigheten har inträtt ska betalning ske när kommunen begär det. En sådan begäran om betalning ska göras senast ett år efter det att klimatanpassningsåtgärden har slutförts.

På obetalt belopp ska ränta enligt 6 § räntelagen (1975:635) betalas från förfallodagen.

Om de kostnader som kommunen lagt till grund för avgiften blivit lägre än vad som anges i beslutet ska avräkning ske innan begäran om betalning sker.

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

I paragrafen finns bestämmelser om betalning av avgifterna.

Av *första stycket* framgår att betalning ska göras när kommunen begär det. Vidare följer att kommunen måste begära betalning inom ett år från det att klimatanpassningsåtgärden har slutförts. Av författningskommentaren till 12 § framgår när en åtgärd ska anses vara slutförd. Efter det att ett år passerat förfaller kommunens rätt att begära betalning.

I *andra stycket* anges att ränta enligt 6 § räntelagen (1975:635) ska betalas från den dag då fordran förföll till betalning.

I *tredje stycket* anges att om de kostnader som kommunen lagt till grund för avgiften blivit lägre än vad som anges i avgiftsbeslutet ska avräkning ske innan begäran om betalning sker. Kommunen behöver således göra en avstämning mot de faktiska kostnaderna vid åtgärdens slutförande innan betalningsbegäran. Om kostnaderna för åtgärden visade sig bli lägre än de som kommunen lade till grund för avgiften och detta leder till att summan av avgifterna överstiger hälften av kostnaderna ska avräkning ske och avgifterna minskas med samma procentandel för samtliga fastigheter innan begäran sker.

Övervägandena finns i avsnitt 10.6.

14 § Trots 13 § får betalningsskyldigheten fullgöras genom avbetalningar med minst en tiondel årligen, om

1. betalningsskyldigheten är betungande för fastighetsägaren med hänsyn till fastighetens ekonomiska bärkraft eller andra omständigheter, och
2. fastighetsägaren ställer godtagbar säkerhet.

På obetalt belopp som inte har förfallit till betalning ska ränta enligt 5 § räntelagen (1975:635) betalas från den dag då den första inbetalningen ska ske.

På obetalt belopp som har förfallit till betalning ska ränta enligt 6 § räntelagen betalas från förfallodagen.

I paragrafen anges en möjlighet att fullgöra betalningsskyldigheten genom avbetalningar.

I *första stycket* anges att avbetalning kan ske med minst en tiondel årligen. Det finns ingenting som hindrar att kommunen och fastighetsägaren kommer överens om att avbetalning ska ske med en större årlig andel. Avbetalning sker på fastighetsägarens begäran. Kommunen kan således inte på eget initiativ besluta om avbetalning. Däremot kan det vara lämpligt att kommunen i sin begäran om betalning upplyser om möjligheterna till avbetalning.

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

Som förutsättning för avbetalning anges i *första stycket första punkten* att betalningsskyldigheten är betungande för fastighetsägaren med hänsyn till fastighetens ekonomiska bärkraft eller andra omständigheter. Med fastighetens ekonomiska bärkraft och andra omständigheter avses exempelvis möjligheterna att belåna fastigheten och fastighetsägarens ekonomi i övrigt. Skälen för avbetalning ska vara ekonomiska.

Den andra förutsättningen för avbetalning är enligt *första stycket andra punkten* att fastighetsägaren ställer godtagbar säkerhet. Det vanliga bör vara panträtt i fastigheten.

I *andra och tredje stycket* anges från vilken tidpunkt ränta ska betalas.

Övervägandena finns i avsnitt 10.6.

15 § Om en fastighet byter ägare, är den nya ägaren betalningsskyldig i samma omfattning som den tidigare ägaren var. Detta gäller dock inte belopp som har förfallit till betalning före tillträdesdagen.

I paragrafen anges betalningsskyldigheten vid ägarbyte.

I *första meningen* anges att om en fastighet byter ägare, är den nya ägaren betalningsskyldig i samma omfattning som den tidigare ägaren var. Eftersom betalningsskyldigheten är kopplad till fastigheten och inte till ägaren är det den nya ägaren som tar över betalningsskyldigheten från och med tillträdesdagen om avgiften förfaller.

I *andra meningen* anges ett undantag som innebär att belopp som har förfallit till betalning före tillträdesdagen ska betalas av den tidigare ägaren.

Jämkning av betalningsvillkoren

16 § Betalningsvillkoren enligt 14 § ska jämkas, om de är alltför betungande för fastighetsägaren.

I paragrafen anges att betalningsvillkoren för en avgift kan jämkas om de är alltför betungande för fastighetsägaren. Exempel på situationer där betalningsvillkoren kan bli alltför betungande är fall då fastighetsägare med små ekonomiska resurser blir avgiftsskyldiga.

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

En jämkning av betalningsvillkoren kan bl.a. innebära en förlängning av avbetalningstiden eller ändringar i räntevillkoren.

Övervägandena finns i avsnitt 10.6.

Kommunens återbetalningsskyldighet

17 § Kommunen ska betala tillbaka hela eller delar av en avgift som en fastighetsägare har betalat enligt denna lag, om kommunen fattar ett beslut eller vidtar en åtgärd som innebär att den klimatanpassningsåtgärd som legat till grund för avgiften inte längre kommer att skydda mot den risk för skada som angivits.

Återbetalningsskyldigheten gäller trettio år från det att betalningsskyldigheten inträtt enligt 12 §.

Paragrafen anger att kommunen i vissa fall är skyldig att återbetala erlagda avgifter.

I *första stycket* anges förutsättningarna för att kommunen ska bli återbetalningsskyldig enligt bestämmelsen. För det första behöver kommunen ha fattat någon form av beslut eller vidtagit en åtgärd som påverkar den klimatanpassningsåtgärd som medfinansieringen avsett. Kommunen kan exempelvis ha beslutat att anta en ny detaljplan vars genomförande medför att klimatanpassningsåtgärden inte längre fyller sin funktion. Det kan även handla om att kommunen beslutat att inte längre underhålla åtgärden och att den därmed inte kommer att fylla sitt syfte. Att en klimatanpassningsåtgärd enligt en fastighetsägare inte underhålls på korrekt sätt är dock inte grund för återbetalning.

För det andra ska beslutet eller åtgärden innebära att klimatanpassningsåtgärden inte längre kommer att skydda mot den risk för skada som legat till grund för avgiftsskyldigheten. Andra beslut som kommunen fattar men som inte påverkar åtgärdens skyddsförmåga, omfattas inte av bestämmelsen.

Kommunen ska på eget initiativ ta ställning till om återbetalning ska ske.

Enligt *andra stycket* gäller återbetalningsskyldigheten i trettio år från det att betalningsskyldigheten inträtt enligt 12 §, dvs. när klimatanpassningsåtgärden har slutförts.

Övervägandena finns i avsnitt 10.6.

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

Domstolsprövning

18 § Kommunens beslut enligt 4 § om att ta ut en avgift får överklagas till mark- och miljödomstol.

Övriga frågor enligt denna lag prövas genom att talan väcks vid mark- och miljödomstol.

Paragrafen innehåller bestämmelser om överklagande och prövning av frågor enligt lagen.

Av *första stycket* framgår att kommunens beslut om att ta ut en avgift enligt 4 § får överklagas till mark- och miljödomstol. Bestämmelser om handläggningen av mål och ärenden som överklagas till mark- och miljödomstolen finns i lagen (2010:921) om mark- och miljödomstolar. Av 5 kap. 1 § lagen om mark- och miljödomstolar följer att i mål som har överklagats till mark- och miljödomstol ska lagen (1996:242) om domstolsärenden tillämpas.

Av *andra stycket* framgår att andra frågor än de som anges i första stycket prövas genom att talan väcks vid mark- och miljödomstol. Bestämmelser om handläggningen av mål där mark- och miljödomstolen är första instans finns i 4 kap. 1 § lagen om mark- och miljödomstolar. Av dessa följer att rättegångsbalkens regler om tvistemål ska tillämpas i sådana mål.

De frågor som kan prövas genom att väcka talan vid mark- och miljödomstol är dels frågor om betalning av avgifterna enligt 12–16 §§, dels frågor om kommunens återbetalningsskyldighet enligt 17 §.

Övervägandena finns i avsnitt 10.6.

19 § Mål om överklagande och om frågor som prövas genom att talan väcks vid mark- och miljödomstol ska prövas av den mark- och miljödomstol inom vars område den kommun som beslutat om en avgift är belägen.

Paragrafen innehåller en forumbestämmelse.

Enligt bestämmelsen prövas frågor enligt lagen av den mark- och miljödomstol inom vars område den kommun som beslutat om en avgift ligger. I 1 kap. 1 § andra stycket lagen (2010:921) om mark- och miljödomstolar anges att regeringen meddelar föreskrifter om vilka tingsrätter som ska vara mark- och miljödomstolar samt om mark- och miljödomstolarnas domsområden.

Övervägandena finns i avsnitt 10.6.

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

20 § I mål enligt denna lag som prövas genom att talan väcks vid mark- och miljödomstol gäller 21 och 22 §§ i fråga om rättegångskostnader.

I paragrafen anges att det finns särskilda regler om rättegångskostnader för vissa mål.

Av paragrafen framgår att för mål som prövas efter en ansökan om stämning vid mark- och miljödomstolen gäller särskilda bestämmelser om rättegångskostnader. Bestämmelserna finns i 21 och 22 §§ och innebär, med vissa undantag, att parterna ska svara för sina egna rättegångskostnader. Bestämmelserna är endast tillämpliga i mål där mark- och miljödomstolen är första instans, dvs. de mål som prövas efter att talan väckts. Bestämmelserna är inte tillämpliga i mål vid mark- och miljödomstol som avser överklagande av kommunens beslut om avgift enligt 4 §. För sådana mål saknas möjlighet att få ersättning från motparten för rättegångskostnader.

21 § I mål som prövas genom att talan väcks vid mark- och miljödomstol ska vardera parten svara för sina rättegångskostnader, om inte annat följer av 22 § eller det annars finns särskilda skäl.

Bestämmelserna i 18 kap. rättegångsbalken ska dock tillämpas i fråga om kostnad för ansökningsavgift.

Paragrafen innehåller bestämmelser om rättegångskostnader för vissa mål.

I *första stycket* anges att i mål som prövas genom att talan väcks vid mark- och miljödomstolen ska vardera parten svara för sina rättegångskostnader. Bestämmelsen är tillämplig i de mål där mark- och miljödomstolen är första instans, jfr 18 § andra stycket. Bestämmelsen utgör ett undantag från huvudregeln om att i mål som prövas i mark- och miljödomstol som första instans ska rättegångsbalkens regler om rättegångskostnader i tvistemål tillämpas. Om annat följer av 22 § eller om det finns särskilda skäl gäller dock inte undantaget. Särskilda skäl att utdöma kostnadsersättning kan bl.a. vara om en fastighetsägare har fått bära en tung utredningsbörda eller drivit ett s.k. pilotmål av stort allmänt intresse.

Enligt *andra stycket* ska bestämmelserna i 18 kap. rättegångsbalken alltid tillämpas i fråga om kostnad för ansökningsavgift. En part som vinner målet ska alltså kunna få denna kostnad ersatt av motparten.

Övervägandena finns i 10.6.

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

22 § Trots det som sägs i 21 § får domstolen förplikta en part att helt eller delvis svara för rättegångskostnaderna, om parten

1. har inlett en rättegång utan att motparten har gett anledning till det,
2. på annat sätt uppsåtligen eller av oaktsamhet har föranlett en onödig rättegång, eller
3. har handlat på ett sådant sätt som avses i 18 kap. 6 § rättegångsbalken.

I paragrafen finns särskilda regler om rättegångskostnader.

Enligt *första punkten* kan domstolen frångå huvudreglerna i 21 § om en part inlett rättegång utan att motparten gett anledning till det och enligt *andra punkten* kan domstolen frångå huvudreglerna om en part uppsåtligen eller av oaktsamhet på annat sätt föranlett onödig rättegång. Bestämmelserna överensstämmer i huvudsak med 18 kap. 3 § första stycket rättegångsbalken.

Enligt *tredje punkten* kan avsteg göras om en part handlat på ett sådant sätt som avses i 18 kap. 6 § rättegångsbalken. Enligt 18 kap. 6 § rättegångsbalken är en part, som genom vårdslöshet eller försummelse har föranlett uppskov i målet eller annars vållat kostnad för motparten, skyldig att ersätta sådan kostnad oavsett hur rättegångskostnaderna i övrigt ska fördelas.

Övervägandena finns i avsnitt 10.6.

14.2 Förslaget till lag om ändring i miljöbalken

7 kap.

18 c §

Som särskilda skäl vid prövningen av en fråga om upphävande av eller dispens från strandskyddet får man beakta endast om det område som upphävandet eller dispensen avser

1. redan har tagits i anspråk på ett sätt som gör att det saknar betydelse för strandskyddets syften,
2. genom en väg, järnväg, bebyggelse, verksamhet eller annan exploatering är väl avskilt från området närmast strandlinjen,
3. behövs för en anläggning som för sin funktion måste ligga vid vattnet och behovet inte kan tillgodoses utanför området,
4. behövs för att utvidga en pågående verksamhet och utvidgningen inte kan genomföras utanför området,
5. *behövs för en anläggning, anordning eller åtgärd som ska förebygga eller minska en risk för en skada på miljön, människors liv eller hälsa eller*

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

egendom till följd av effekterna av ett förändrat klimat (klimatanpassningsåtgärd), och behovet inte kan tillgodoses utanför området,

6. behöver tas i anspråk för att tillgodose ett angeläget allmänt intresse som inte kan tillgodoses utanför området, eller

7. behöver tas i anspråk för att tillgodose ett annat mycket angeläget intresse.

I 18 d § finns bestämmelser om vad man får beakta som särskilda skäl utöver det som anges i första stycket, om prövningen gäller ett sådant område för landsbygdsutveckling i strandnära lägen som avses i 18 e §.

Paragrafen anger vilka särskilda skäl som får beaktas vid prövningen av en fråga om upphävande av eller dispens från strandskyddet.

I paragrafens *första stycke* införs en ny femte punkt och de punkter som tidigare numrerades 5 och 6 benämns i stället 6 och 7.

Enligt den nya *femte punkten* får som särskilt skäl beaktas att området behövs för en anläggning, anordning eller åtgärd som ska förebygga eller minska en risk för en skada på miljön, människors liv eller hälsa eller egendom till följd av effekterna av ett förändrat klimat (klimatanpassningsåtgärd) och behovet inte kan tillgodoses utanför området. De anläggningar, anordningar eller åtgärder som omfattas kan bl.a. avse skydd mot ras, skred, erosion eller översvämning. Det kan handla om bortschaktande av en slänt där rasrisk föreligger eller uppförande av anläggningar eller anordningar såsom skyddsvallar, diken, strandfodringar eller andra former av markstabiliserande anläggningar. Även åtgärder för att fördröja regn kan omfattas såsom ett fördröjningsmagasin. Syftet med klimatanpassningsåtgärden ska vara att skydda mot en risk för en skada vilket innebär att en anläggning, anordning eller åtgärd som vidtas i ett annat syfte, men som samtidigt kan skydda mot en risk, inte omfattas av bestämmelsen. Om en klimatanpassningsåtgärd kombineras med en annan funktion, exempelvis att en cykelväg anläggs ovanpå en skyddsvall, ska det stå klart att syftet med åtgärden är klimatanpassning för att det särskilda skälet ska kunna tillämpas.

Bedömningen av om det föreligger en risk kan utgå från det underlag om klimatrelaterade risker som statliga myndigheter tillhandahåller eller de bedömningar om klimatrelaterade risker som kommunen gör i översiktsplanen enligt 3 kap. 5 § plan- och bygglagen (2010:900). Det ska handla om en objektiv risk för en skada.

Av bestämmelsen framgår att risken måste, efter det att klimatanpassningsåtgärden genomförts, upphöra eller minska. Om risken

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

för skada i allt väsentligt kvarstår även efter det att åtgärden har vidtagits föreligger inte skäl för dispens eller upphävande.

Den risk för skada som anläggningen, anordningen eller åtgärden avser att skydda mot måste vara en följd av effekterna av ett förändrat klimat. Det ska således vara fråga om en risk som redan har ökat eller bedöms öka på grund av den pågående klimatförändringen. Exempel på risker för skador på miljön till följd av effekterna av ett förändrat klimat är naturvärden som riskerar att försvinna på grund av höjda havsnivåer. Exempel på risker för skador på egendom kan vara bostadsbebyggelse som till följd av ökade nederbördsmängder riskerar att oftare drabbas av kraftiga översvämningar.

Enligt bestämmelsen ska behovet av klimatanpassningsåtgärden inte kunna tillgodoses utanför det strandskyddade området. Det måste således ske en prövning av om åtgärden kan vidtas utanför området. Om en alternativ lokalisering utanför strandskyddsområdet skulle medföra betydande extra kostnader bör den i regel inte anses vara ett möjligt alternativ.

Att det är fråga om anläggningar, anordningar eller åtgärder innebär att punkten inte är tillämplig på bostadsbyggnader eller andra byggnader. Vidare är de risker för skador som enligt bestämmelsen ska förebyggas eller minskas sådana som föreligger för den befintliga miljön och bebyggelsen. Det är inte möjligt att tillämpa den aktuella punkten för att möjliggöra ny bebyggelse på en plats som utan klimatanpassningsåtgärden skulle vara utsatt för en betydande risk och därmed olämplig för bebyggelse.

Dispens bör kunna meddelas i fråga om både allmänna och enskilda intressen men tillämpningen bör vara särskilt restriktiv när det är fråga om enskilda intressen.

Övervägandena finns i avsnitt 8.1.

14.3 Förslaget till lag om ändring i väglagen (1971:948)

36 a §

Länsstyrelsen får på begäran av väghållningsmyndigheten besluta att nyttjanderätt till mark eller annat utrymme ska upplåtas för tillfälliga arbeten som behövs för att

1. förebygga eller minska en betydande risk för en skada på en väg till följd av ras, skred, översvämning eller av annan liknande orsak, eller

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

2. återställa en väg som har skadats till följd av ras, skred, översvämning eller annan liknande händelse.

Nyttjanderätten ska upplåtas för den tid som behövs för att arbetena ska kunna utföras.

Paragrafen, som är ny, anger att länsstyrelsen i vissa fall får besluta om nyttjanderätt till mark eller annat utrymme för tillfälliga arbeten.

I *första stycket* anges att länsstyrelsen på begäran av väghållningsmyndigheten får besluta att nyttjanderätt till mark eller annat utrymme ska upplåtas för tillfälliga arbeten som behövs för vissa angivna situationer. I 6 § väglagen anges vem som är väghållningsmyndighet. Nyttjanderätten avser mark eller annat utrymme utanför ett område som fastställts i en vägplan.

Med tillfälliga arbeten avses arbeten som sker under en begränsad tid. Närmare bestämmelser om tid för upplåtelse finns i paragrafens andra stycke. De arbeten som omfattas av bestämmelsen är kopplade till olika former av naturhändelser och kan handla om exempelvis stabilitetshöjande åtgärder eller åtgärder för att leda om vatten. Arbetena ska vidare behövas, dvs. vara nödvändiga, för någon av de i de efterföljande punkterna angivna orsakerna. Det är sökanden, dvs. väghållningsmyndigheten, som ska visa att arbetena behövs.

Enligt *första stycket första punkten* får nyttjanderätt ges för tillfälliga arbeten för att förebygga eller minska en betydande risk för en skada på en väg till följd av ras, skred, översvämning eller av annan liknande orsak. Med betydande risk avses en risk av en viss omfattning. Det omfattar inte en händelse som är mindre sannolik och som inte bedöms leda till några större konsekvenser för vägen och den tillhörande trafiken. Den risk för skada som arbetena ska förebygga eller minska ska vara en följd av ras, skred, översvämning eller av annan liknande orsak. Med liknande orsak avses olika former av naturhändelser som kan skada vägen, exempelvis erosion.

Enligt *första stycket andra punkten* får nyttjanderätt för tillfälliga arbeten ges för att återställa en väg som har skadats till följd av ras, skred, översvämning eller annan liknande händelse. Återställandet ska handla om att göra vägen farbar igen. Med annan liknande händelse avses olika former av naturhändelser.

I *andra stycket* anges att nyttjanderätten ska upplåtas för den tid som behövs för att arbetena ska kunna utföras. Då det handlar om tillfälliga arbeten ska nyttjanderätten vara tidsbegränsad. Det är väghållningsmyndigheten som ska visa vilken tid som behövs för att

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

utföra arbetena. Eftersom det handlar om ett ingrepp i en fastighetsägares rätt bör tiden vara så kort som möjligt.

Övervägandena finns i avsnitt 8.2.

63 §

Väghållaren *ska* ersätta skador till följd av att *denna* har förvärvat rätt

1. att inrätta särskild vinterväg,
2. att nyttja mark eller annat utrymme i närheten av vägområde för upplag eller liknande ändamål i samband med byggande av väg,
3. att anordna tillfällig väg,
4. *att nyttja mark eller annat utrymme för tillfälliga arbeten som behövs för att förebygga eller minska en betydande risk för en skada på en väg eller återställa en väg som har skadats,*
5. att intill vägområde sätta upp snöskärm.

Väghållaren *ska* också ersätta skador till följd av åtgärder som avses i 34 §, 45 § fjärde stycket eller 53 § eller till följd av ett föreläggande som har meddelats med stöd av 52 §.

För skador som har uppstått till följd av åtgärder som avses i 53 § utgår ersättning endast om skadorna är avsevärda.

Bestämmelserna i första och andra styckena gäller inte om det har avtalats eller uppenbarligen förutsatts att ersättning inte *ska* lämnas.

Paragrafen innehåller bestämmelser om när väghållaren ska ersätta skador till följd av olika former av rättigheter som denna har förvärvat.

I *första stycket* införs en ny fjärde punkt som handlar om ersättning för tillfälliga arbeten i enlighet med 36 a §. Den punkt som tidigare benämnts 4 benämns i stället 5.

Den nya *fjärde punkten* innebär att väghållaren är skyldig att ersätta skador till följd av rättigheter som förvärvats för att nyttja mark eller annat utrymme för tillfälliga arbeten som behövs för att förebygga eller minska en risk för en skada på en väg eller återställa en väg som har skadats. Tillägget är en följd av att en ny 36 a § om nyttjanderätt för tillfälliga arbeten införs. Samma ersättningsregler gäller som för övriga punkter i förevarande paragraf.

Övriga ändringar är endast språkliga.

Övervägandena finns i avsnitt 8.2.

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

14.4 Förslaget till lag om ändring i ledningsrättslagen (1973:1144)

2 §

Lagen gäller för ledningar av följande slag:

1. ledning som ingår i ett elektroniskt kommunikationsnät för allmänt ändamål samt allmän svagströmsledning för signalering, fjärrmanövrering, dataöverföring eller liknande ändamål,
2. elektrisk starkströmsledning för vilken koncession fordras eller som behövs för sådana ledningar som avses i 1,
3. vatten- eller avloppsledning som
   a) ingår i en allmän va-anläggning,
   b) förser ett samhälle med vatten eller därifrån bortför avloppsvatten eller annan orenlighet,
   c) gagnar en näringsverksamhet eller kommunikationsanläggning av betydelse för riket eller en viss ort, eller
   d) medför endast ringa intrång i jämförelse med nyttan och inte tillgodoser endast en enstaka fastighets husbehov, och
4. ledning genom vilken fjärrvärme, olja, gas, koldioxid eller annan råvara eller produkt transporteras från ett produktionsställe, ett upplag eller en lastplats och som
   a) tillgodoser ett allmänt behov,
   b) gagnar näringsverksamhet eller kommunikationsanläggning av betydelse för riket eller en viss ort, eller
   c) medför endast ringa intrång i jämförelse med nyttan.

En anordning som ingår i ett elektroniskt kommunikationsnät för allmänt ändamål men som inte utgör en ledning ska vid tillämpningen av denna lag anses som ledning enligt första stycket 1.

Ett dike eller en annan avloppsanordning för bortledande av dagvatten som ingår i en allmän va-anläggning men som inte utgör en ledning ska vid tillämpningen av denna lag anses som en ledning enligt första stycket 3 a.

Lagen gäller inte om utrymme för ledning kan upplåtas med stöd av anläggningslagen (1973:1149).

I paragrafen anges vilka slags ledningar som omfattas av lagen.

Ett nytt *tredje stycke* införs som anger att diken och andra avloppsanordningar för bortledande av dagvatten som ingår i en allmän va-anläggning men som inte är en ledning, vid tillämpningen av lagen ska anses som en ledning enligt första stycket 3 a.

Med diken och andra avloppsanordningar avses öppna avloppsanordningar vars syfte är att på ytan leda bort dagvatten. Det kan, utöver diken, handla om exempelvis mindre dammar, rännor eller andra former av överledningar i ytläge.

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

Bestämmelsen omfattar sådana avloppsanordningar som bortleder dagvatten. Med dagvatten avses regn- eller smältvatten som inte tränger ned i marken eller som avrinner på markyta eller konstruktion. Anordningar för bortledande av spillvatten, dvs. använt vatten från exempelvis bad, toalett och tvätt, omfattas inte. Inte heller anordningar för vattenförsörjning omfattas. Dikets eller avloppsanordningens syfte måste vidare vara att leda bort dagvatten från en punkt till en annan. Det kan exempelvis handla om att leda vattnet mellan två rörförlagda delar eller till en recipient såsom ett vattendrag eller till ett reningsverk.

Bestämmelsen är tillämplig på diken och andra avloppsanordningar som ingår i en allmän va-anläggning. Begreppet allmän va-anläggning har samma innebörd som i paragrafens första stycke 3 a. Den närmare regleringen finns i lagen (2006:412) om allmänna vattentjänster.

I bestämmelsen jämställs öppna avloppsanordningar med ledningar vilket innebär, i likhet med vad som gäller för övriga ledningar, att även nödvändiga anordningar som pumpstationer och andra tillbehör kan ingå i ledningsrätten (jfr 3 § ledningsrättslagen). Exempel på sådana tillbehör är reningsverk, pumpar eller infiltrationsbäddar som behövs för att ta hand om dagvattnet.

Som en följd av att ett nytt tredje stycke införs flyttas den nuvarande bestämmelsen i tredje stycket till ett *nytt fjärde stycke*.

Övervägandena finns i avsnitt 8.3.

14.5 Förslaget till lag om ändring i lagen (1995:1649) om byggande av järnväg

3 kap.

3 b §

Länsstyrelsen får på begäran av järnvägens infrastrukturförvaltare besluta att nyttjanderätt till mark eller annat utrymme ska upplåtas för tillfälliga arbeten som behövs för att

1. förebygga eller minska en betydande risk för en skada på en järnväg till följd av ras, skred, översvämning eller annan liknande orsak, eller

2. återställa en järnväg som har skadats till följd av ras, skred, översvämning eller annan liknande händelse.

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

Nyttjanderätten ska upplåtas för den tid som behövs för att arbetena ska kunna utföras.

Paragrafen, som är ny, anger att länsstyrelsen i vissa fall får besluta om nyttjanderätt till mark eller annat utrymme för tillfälliga arbeten.

I *första stycket* anges att länsstyrelsen på begäran av järnvägens infrastrukturförvaltare får besluta att nyttjanderätt till mark eller annat utrymme ska upplåtas för tillfälliga arbeten som behövs för vissa angivna situationer. Med järnvägens infrastrukturförvaltare avses här detsamma som i järnvägsmarknadslagen (2022:365), dvs. den som förvaltar järnvägsinfrastruktur och driver anläggningar som hör till infrastrukturen. Nyttjanderätten avser mark eller annat utrymme utanför ett område som fastställts i en järnvägsplan.

Med tillfälliga arbeten avses arbeten som sker under en begränsad tid. Närmare bestämmelser om tid för upplåtelse finns i paragrafens andra stycke. De arbeten som omfattas av bestämmelsen är kopplade till olika former av naturhändelser och kan handla om exempelvis stabilitetshöjande åtgärder eller åtgärder för att leda om vatten. Arbetena ska vidare behövas, dvs. vara nödvändiga, för någon av de i de efterföljande punkterna angivna orsakerna. Det är sökanden, dvs. infrastrukturförvaltaren, som ska visa att arbetena behövs.

Enligt *första stycket första punkten* får nyttjanderätt ges för tillfälliga arbeten för att förebygga eller minska en betydande risk för en skada på en järnväg till följd av ras, skred, översvämning eller av annan liknande orsak. Med betydande risk avses en risk av en viss omfattning. Det omfattar inte en händelse som är mindre sannolik och som inte bedöms leda till några större konsekvenser för järnvägen och den tillhörande tågtrafiken. Den risk för skada som arbetena ska förebygga eller minska ska vara en följd av ras, skred, översvämning eller av annan liknande orsak. Med liknande orsak avses olika former av naturhändelser som kan skada järnvägen, exempelvis erosion.

Enligt *första stycket andra punkten* får nyttjanderätt för tillfälliga arbeten ges för återställande av en järnväg som har skadats till följd av ras, skred, översvämning eller annan liknande händelse. Återställandet ska handla om att göra järnvägen farbar igen. Med annan liknande händelse avses olika former av naturhändelser.

I *andra stycket* anges att nyttjanderätten ska upplåtas för den tid som behövs för att arbetena ska kunna utföras. Då det handlar om

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

tillfälliga arbeten ska nyttjanderätten vara tidsbegränsad. Det är järnvägens infrastrukturförvaltare som ska visa vilken tid som behövs för att utföra arbetena. Eftersom det handlar om ett ingrepp i en fastighetsägares rätt bör tiden vara så kort som möjligt.

Övervägandena finns i avsnitt 8.2.

4 kap.

4 §

Den som avser att bygga en järnväg ska ersätta skador till följd av åtgärder som avses i 3 kap. 1 § och skador till följd av att mark eller annat utrymme tagits i anspråk enligt 3 kap. 3 eller 3 a §. Järnvägens infrastrukturförvaltare ska ersätta *skador till följd av att mark eller annat utrymme tagits i anspråk enligt 3 kap. 3 b § och* skador till följd av åtgärder som avses i 3 kap. 4 §.

Paragrafen innehåller bestämmelser om ersättning för skador.

Ett tillägg görs i *andra meningen* som innebär att järnvägens infrastrukturförvaltare ska ersätta skador till följd av att mark eller annat utrymme tagits i anspråk för tillfälliga arbeten som behövs för att förebygga eller minska en risk för en skada på en järnväg eller återställa en järnväg som har skadats. Tillägget är en följd av att en ny 3 kap. 3 b § om nyttjanderätt för tillfälliga arbeten införs. Samma ersättningsregler gäller som för skador till följd av att mark- eller annat utrymme tagits i anspråk enligt 3 kap. 3 och 3 a §.

Övervägandena finns i avsnitt 8.2.

5 kap.

2 §

Länsstyrelsens beslut enligt 3 kap. 3 a *och 3 b* §§ får överklagas till regeringen.

Länsstyrelsens beslut enligt 2 kap. 4 § första stycket, 8 § tredje stycket eller 10 § andra stycket får inte överklagas.

Andra beslut av länsstyrelsen får överklagas till allmän förvaltningsdomstol. Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätt.

Paragrafen innehåller överklagandebestämmelser.

I *första stycket* görs ett tillägg som innebär att länsstyrelsens beslut om upplåtelse av nyttjanderätt till mark eller annat utrymme för till-

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

fälliga arbeten får överklagas till regeringen. Tillägget är en följd av att en ny 3 kap. 3 b § om nyttjanderätt för tillfälliga arbeten införs.

14.6 Förslaget till lag om ändring i lagen (2006:412) om allmänna vattentjänster

13 §

Huvudmannen *ska* för den allmänna va-anläggningen ordna

1. ledningar och andra anordningar för vattenförsörjning till eller avlopp från varje förbindelsepunkt,
2. anordningar för bortledande av vatten som inte sker genom en förbindelsepunkt, och
3. de anordningar som i övrigt behövs för att va-anläggningen *ska* kunna fylla sitt ändamål och tillgodose skäliga anspråk på säkerhet.

Huvudmannens skyldighet enligt första stycket omfattar inte vägdiken, rännstenar, rännstensbrunnar eller ledningar som förbinder rännstensbrunnar med den allmänna va-anläggningen.

I fråga om bortledande av dagvatten ska va-anläggningen anses tillgodose skäliga anspråk på säkerhet om den för den anslutna bebyggelsen kan bortleda flöden motsvarande minst ett tioårsregn.

I paragrafen anges de grundläggande kraven för va-huvudmannens skyldighet att ordna ledningar och andra anordningar för den allmänna va-anläggningen.

I paragrafen införs ett nytt *tredje stycke* som anger att i fråga om bortledande av dagvatten ska den allmänna va-anläggningen anses tillgodose skäliga anspråk på säkerhet om den, för den anslutna bebyggelsen, kan bortleda flöden motsvarande minst ett tioårsregn. Stycket är en kodifiering av den praxis som gäller i fråga om vilken mängd dagvatten som huvudmannen är skyldig att ta omhand.

Med dagvatten avses detsamma som i lagen i övrigt, dvs. tillfälliga flöden av exempelvis regnvatten, smältvatten, spolvatten och framträngande grundvatten (prop. 2005/06:78 s. 44).[1]

Med flöden motsvarande minst ett tioårsregn avses en sådan mängd dagvatten som statistiskt sett uppstår vart tionde år. Bedömningen ska göras utifrån den bebyggelse som betjänas, dvs. hänsyn ska tas till den enskilda bebyggelsens översvämningsrisk. Den mest utsatta fastigheten ska inte riskera att drabbas av översvämningar med kor-

[1] I betänkandet SOU 2023:72 föreslås att en definition av dagvatten införs i 2 § lagen om allmänna vattentjänster.

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

tare åtkomsttid än tio år. Det angivna kravet om flöden motsvarande ett tioårsregn är ett minimikrav. Det finns inget hinder mot att den allmänna dagvattenanläggningen har kapacitet att ta omhand mer dagvatten.

Bestämmelsen anger endast vad som innebär skäliga anspråk på säkerhet i fråga om den mängd dagvatten som den allmänna va-anläggningen ordnats för att ta omhand. Huvudmannen behöver även ordna anläggningen så att den i övrigt uppfyller skäliga anspråk på säkerhet.

Paragrafen ändras också språkligt.

Övervägandena finns i avsnitt 8.4.

Fastighetsägares rätt att få del av vissa uppgifter

43 a §

På begäran av en fastighetsägare som avser att vidta en åtgärd för att förebygga eller minska risken för skada på sin fastighet till följd av översvämningar, ska huvudmannen lämna uppgifter om vilken mängd dagvatten den allmänna va-anläggningen kan bortleda från fastigheten.

I paragrafen, som är ny, anges att va-huvudmannen ska lämna vissa uppgifter om den allmänna va-anläggningens funktion.

Av paragrafen framgår att va-huvudmannen, på begäran av en fastighetsägare som avser att vidta en åtgärd för att förebygga eller minska risken för skada på sin fastighet till följd av översvämningar, ska lämna uppgifter om vilken mängd dagvatten som den allmänna va-anläggningens kan bortleda från fastigheten.

Med fastighetsägare avses enligt 2 § den som äger en fastighet inom en allmän va-anläggnings verksamhetsområde eller innehar sådan fast egendom med tomträtt, ständig besittningsrätt, fideikommissrätt eller på grund av testamentariskt förordnande.

De uppgifter som huvudmannen är skyldig att lämna ska avse den mängd dagvatten som va-anläggningen kan leda bort. Mängden kan uttryckas som ett flöde som återkommer med ett visst tidsintervall.

Uppgifterna kan lämnas i antingen skriftlig eller muntlig form. En uppgift som va-huvudmannen har lämnat är inte bindande för huvudmannen och kan inte överklagas.

Uppgifter om den allmänna va-anläggningens funktion kan omfattas av sekretess och lämnande av uppgifter enligt bestämmelsen

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

ska i sedvanlig ordning bedömas enligt reglerna i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400).

Övervägandena finns i avsnitt 8.5.

14.7 Förslaget till lag om ändring i plan- och bygglagen (2010:900)

3 kap.

5 §

Av översiktsplanen ska även följande framgå

1. hur kommunen avser att tillgodose det långsiktiga behovet av bostäder,
2. hur kommunen i den fysiska planeringen avser att ta hänsyn till och samordna översiktsplanen med relevanta nationella och regionala mål, planer och program av betydelse för en hållbar utveckling inom kommunen,
3. sådana områden för landsbygdsutveckling i strandnära lägen som avses i 7 kap. 18 e § första stycket miljöbalken,
4. kommunens syn på risken för skador på den byggda miljön som kan följa av *klimatrelaterade översvämningar*, ras, skred och erosion, hur sådana risker kan minska eller upphöra *samt inom vilka områden som kommunen avser att ta initiativ till fysiska åtgärder för att skydda mot sådana risker,*
5. om översiktsplanen avviker från en regionplan för länet, på vilket sätt den gör det och skälen för avvikelsen, och
6. sådana områden och verksamheter som angår två eller flera kommuner eller är av regional betydelse.

Redovisningen enligt första stycket 4 ska ta skälig hänsyn till de bedömningar om klimatrelaterade risker som kommunen ska göra i planer och program enligt annan författning.

Om länsstyrelsen inte har godtagit planen i en viss del, ska det anmärkas i planen.

Paragrafen ställer krav på att vissa uppgifter ska redovisas i översiktsplanen.

Ett tillägg görs i *första stycket fjärde punkten* om att det av översiktsplanen, utöver kommunens syn på risken för skador på den byggda miljön som kan följa av översvämning, ras, skred och erosion som är klimatrelaterade samt hur sådana risker kan minska eller upphöra, ska framgå inom vilka områden som kommunen avser att ta initiativ till fysiska åtgärder för att skydda mot sådana risker.

Tillägget innebär att kommunen ska ange inom vilka områden som den avser att ta initiativ till fysiska skyddsåtgärder. Begreppet områden innefattar både det område där skyddsåtgärden ska vidtas och det område där den aktuella risken för skada föreligger. Ofta

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

sammanfaller dessa områden men då fysiska åtgärder för att skydda mot klimatrelaterade risker kan se ut på många olika sätt bör kommunen ges möjlighet att bestämma hur området bäst ska beskrivas i översiktsplanen. Avgörande är att det av planen går att utläsa vilken risk som ska minskas eller upphöra genom att åtgärden vidtas.

Med fysiska åtgärder avses bl.a. uppförande av olika typer av anläggningar såsom murar, vallar, underjordiska fördröjningsmagasin, anlagda våtmarker eller dagvattendammar. Även sådana åtgärder som inte innebär att en anläggning uppförs, såsom bortschaktande av en slänt där det föreligger en risk för skred, omfattas. Åtgärder som inte tar mark eller vatten i anspråk eller som endast är mer temporära omfattas däremot inte av tillägget. Beredskapsåtgärder som inte innebär mer varaktiga fysiska åtgärder omfattas generellt inte. I vissa fall kan åtgärder i mark eller vatten vidtas som en förberedande del av en beredskapsåtgärd, exempelvis att fästen för ett portabelt översvämningsskydd uppförs. Om kommunen bedömer att det är lämpligt kan dessa åtgärder beskrivas i översiktsplanen.

Att kommunen avser att ta initiativ till åtgärder omfattar både sådana åtgärder som kommunen själv vidtar, ensam eller gemensamt med andra, och sådana åtgärder där kommunen tar initiativ till inrättande av en gemensamhetsanläggning enligt 18 § anläggningslagen (1973:1149).

Vilken detaljnivå som redovisningen av området ska ha kan variera beroende på bl.a. vilken risk det handlar om och markanvändningen i området. Som anges ovan ska det dock alltid framgå vilken risk som ska förebyggas genom initiativet. För att kunna redovisa inom vilket område som kommunen avser att vidta en åtgärd kan det i många fall vara nödvändigt att kommunen har en uppfattning om vilket typ av åtgärd som kommer att behöva vidtas. Om det bedöms lämpligt kan en översiktlig beskrivning av åtgärden ingå i redovisningen i planen men det är inget krav.

I fjärde punkten görs även en språklig ändring. Ingen ändring i sak är avsedd.

Ett nytt *andra stycke* införs av vilket framgår att kommunens redovisning enligt första stycket 4 ska ta skälig hänsyn till de bedömningar om klimatrelaterade risker som kommunen ska göra i planer och program enligt annan författning.

Med klimatrelaterade risker avses samma risker som ska redovisas enligt första stycket 4, dvs. det ska vara fråga om översvämning, ras,

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

skred och erosion som är en följd av processer som beror på klimatet, t.ex. nederbörd eller höga vattenflöden.

Kommunen är, utöver kraven i plan- och bygglagen, skyldig enligt annan lagstiftning att göra bedömningar av risker kopplade till naturhändelser och att redovisa dessa i olika planer och program. Det nya andra stycket innebär att kommunen i sitt arbete med att redovisa klimatrelaterade risker, hur dessa kan minska eller upphöra och var initiativ till fysiska åtgärder bör tas, ska ta hänsyn till de bedömningar som kommunen gjort enligt annan lagstiftning. De planer och program som kommunen i vart fall ska ta hänsyn till är handlingsprogrammen för förebyggande verksamhet respektive för räddningstjänst som tas fram i enlighet med 3 kap. 3 och 8 §§ lagen (2003:778) om skydd mot olyckor, vattentjänstplaner i enlighet med 6 a § lagen (2006:412) om allmänna vattentjänster samt planer för hantering av extraordinära händelser i enlighet med 2 kap. 1 § lagen (2006:544) om kommuners och regioners åtgärder inför och vid extraordinära händelser i fredstid och höjd beredskap. Uppräkningen är inte uttömmande utan även andra bedömningar av klimatrelaterade risker som kommunen gör enligt annan lagstiftning ska beaktas.

Att redovisningen ska ta skälig hänsyn till bedömningarna enligt annan författning innebär att kommunen ska sträva efter att göra likadana bedömningar av sannolikheten för och konsekvenser av samma naturhändelser. Eftersom det handlar om olika lagstiftning som har delvis olika syften kommer det dock att finnas skillnader i bedömningen av vilka risker dessa sannolikheter och konsekvenser representerar.

Som en följd av att ett nytt andra stycke införs flyttas den nuvarande bestämmelsen i andra stycket till ett nytt *tredje stycke*.

Övervägandena finns i avsnitt 8.6.

4 kap.

6 §

I en detaljplan får kommunen bestämma markreservat för sådana trafik- och väganläggningar, energianläggningar, *klimatanpassningsanläggningar*, anordningar för elektroniska kommunikationsnät och ledningar som behövs för allmänna ändamål.

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

I paragrafen anges när kommunen kan bestämma markreservat för vissa anläggningar och anordningar som behövs för allmänna ändamål.

Ett tillägg görs i paragrafen som gör det möjligt att i en detaljplan bestämma ett markreservat för en klimatanpassningsanläggning. Att det ska vara fråga om en anläggning innebär att det ska avse någon form av konstruktion. Begreppet anses i praxis täcka de flesta konstruktioner i samhället – dock inte skyltar och ljusanordningar (jfr prop. 2009/10:170 s. 144).

Med en klimatanpassningsanläggning avses en anläggning som skyddar mot en risk för en skada på den byggda miljön som är klimatrelaterad. Klimatrelaterade risker som omfattas av bestämmelsen är bl.a. översvämningar, ras, skred och erosion som är en följd av processer som beror på klimatet såsom nederbörd eller höga vattenflöden. Även skydd mot andra klimatrelaterade risker såsom torka omfattas.

Exempel på sådana anläggningar som markreservatet kan avse är ett översvämningsskydd i form av en vall eller en nedsänkt markyta dit vatten kan svämma över utan risk.

Övervägandena finns i avsnitt 8.7.

14 §

I en detaljplan får kommunen bestämma att lov eller startbesked för en åtgärd som innebär en väsentlig ändring av markens användning endast får ges under förutsättning att

1. en viss anläggning för trafik, energi- eller vattenförsörjning, avlopp, *skydd eller säkerhet*, som kommunen inte ska vara huvudman för, har kommit till stånd,
2. ett visst byggnadsverk på tomten har rivits, byggts om, flyttats eller fått den ändrade användning som anges i planen,
3. utfarten eller en annan utgång från fastigheten har ändrats,
4. markens lämplighet för bebyggande har säkerställts genom att en markförorening har avhjälpts eller en skydds- eller säkerhetsåtgärd har vidtagits på tomten, *eller*
5. åtgärder som förebygger olägenheter från omgivningsbuller har vidtagits.

Paragrafen innehåller bestämmelser om att kommunen i en detaljplan får bestämma att lov eller startbesked för en åtgärd som innebär en väsentlig ändring av markens användning endast får ges under vissa förutsättningar.

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

I *första punkten* görs ett tillägg om att kommunen får ställa krav på att en anläggning för skydd eller säkerhet, som kommunen inte är huvudman för, ska ha kommit till stånd innan lov eller startbesked ges för en åtgärd som innebär en väsentlig ändring av markens användning. Genom skydds- eller säkerhetsanläggningen kan markens lämplighet för byggande säkerställas.

Med en anläggning för skydd eller säkerhet avses en anläggning som förebygger eller minskar risken för skador till följd av bl.a. översvämningar, ras, skred eller erosion. Exempel på sådana skadeförebyggande eller säkerhetshöjande anläggningar är vallar som skyddar mot översvämningar och dammar som kan fördröja vatten.

Ändringen i *fjärde punkten* är redaktionell.

Övervägandena finns i avsnitt 8.8.

Skyldighet att ändra eller upphäva en detaljplan

40 a §

Om det finns kvartersmark som inte har bebyggts på ett sätt som i huvudsak följer av en detaljplan och planens genomförandetid har gått ut, ska kommunen ändra eller upphäva planen i den delen om

1. det finns en betydande risk för skada om marken bebyggs enligt planen, och

2. risken är en följd av klimatrelaterade översvämningar, ras, skred eller erosion.

Paragrafen, som är ny, anger att kommunen i vissa fall är skyldig att ändra eller upphäva en detaljplan i fråga om obebyggd kvartersmark om risken för klimatrelaterade skador är betydande om marken bebyggs.

Paragrafen anger att om det finns kvartersmark som inte har bebyggts på ett sätt som i huvudsak följer av en detaljplan och planens genomförandetid har gått ut, ska kommunen ändra eller upphäva planen i den delen om det finns en betydande risk för skada om marken bebyggs enligt planen, och risken är en följd av klimatrelaterade översvämningar, ras, skred eller erosion.

Av *första stycket första meningen* framgår att det ska finnas kvartersmark som inte har bebyggts på ett sätt som i huvudsak följer av planen. Punkten omfattar både kvartersmark som är helt obebyggd

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

och kvartersmark som har bebyggts men på ett sätt som inte följer av planen. Vid bedömningen av huruvida marken i huvudsak bebyggts på ett sätt som följer av planen ska hänsyn tas till om marken bebyggts och befintliga byggnaders omfattning. Bestämmelsen är även tillämplig på outnyttjade byggrätter i direkt anslutning till befintliga byggnader. Även anläggningar omfattas av bestämmelsen.

Paragrafen omfattar endast detaljplaner där genomförandetiden har gått ut. Bestämmelser om en detaljplans genomförandetid finns i 4 kap. 21–25 §§.

I *första punkten* anges att det ska föreligga en betydande risk för skada om marken bebyggs. Med en betydande risk avses i detta sammanhang att det ska föreligga en risk av en viss storlek. Risken ska inte vara obetydlig eller få bagatellartade konsekvenser. I det fall en statlig myndighet i sin vägledning angett vilka sannolikheter för naturhändelser som är acceptabla vid uppförande av ny bebyggelse ska en sannolikhet som är mer än dubbelt så stor som denna alltid anses betydande. Risken för skada ska avse den kvartersmark som inte har bebyggts. Den omfattar inte risker som föreligger för redan bebyggd kvartersmark om den obebyggda marken bebyggs.

I *andra punkten* anges att risken för skada ska vara en följd av klimatrelaterade översvämningar, ras, skred eller erosion. Detta motsvarar de skador som kommunen enligt nuvarande 3 kap. 5 § första stycket 4 ska ge sin syn på risken för i översiktsplanen.

Om det föreligger en betydande risk för skada och därmed en skyldighet för kommunen att ändra eller att upphäva detaljplanen i den delen som omfattas av risken, har kommunen flera valmöjligheter. Kommunen kan ändra planen genom att exempelvis flytta byggrätter i plan eller höjd eller föreskriva villkor om skyddsåtgärder. Kommunen kan även bedöma att detaljplanen inte längre bör fullföljas i de aktuella delarna och då upphäva planen i dessa delar. För ändring eller upphävande av en detaljplan med anledning av en betydande risk gäller samma bestämmelser som när en plan ändras eller upphävs av andra skäl, jfr 5 kap.

Övervägandena finns i avsnitt 8.9.

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

12 kap.

3 a §

På begäran av den som avser att vidta en åtgärd för att förebygga eller minska risken för skada som kan följa av översvämning, ras, skred eller erosion, ska byggnadsnämnden tillhandahålla ett skriftligt underlag om en sådan risk.

Paragrafen, som är ny, anger att byggnadsnämnden på begäran ska tillhandahålla ett skriftligt underlag om klimatrelaterade risker.

Av paragrafen följer att byggnadsnämnden ska, på begäran av den som avser att vidta en åtgärd för att förebygga eller minska risken för skada som kan följa av översvämning, ras, skred eller erosion, tillhandahålla ett skriftligt underlag om en sådan risk. En begäran ska göras av den som avser att vidta en åtgärd för att minska en risk. Byggnadsnämnden bör i normalfallet utan några närmare efterforskningar kunna godta att den som begär underlaget också är den som avser att vidta åtgärden.

Den åtgärd som ska vidtas behöver inte anges i detalj men för att nämnden ska kunna tillhandahålla ett relevant underlag är det ofta nödvändigt med en viss grad av konkretion. Den närmare detaljeringsgraden får avgöras utifrån förutsättningarna i det enskilda fallet. Åtgärden behöver dock alltid avse en viss plats.

Med risk för skada avses i bestämmelsen inte bara skador på byggnader utan även risken för skador på den omgivande miljön. Av bestämmelsen följer att det ska handla om översvämning, ras, skred eller erosion, dvs. samma naturhändelser som kommunen ska ge sin syn på i översiktsplanen enligt 3 kap. 5 § första stycket 4.

Underlaget som tillhandahålls ska vara relevant för förhållandena på den plats där åtgärden ska vidtas. Det underlag som kan bli aktuellt är exempelvis skyfallskarteringar, fördjupade geotekniska undersökningar eller andra dokument som kommunen upprättat. Information om eventuella planer på åtgärder som kommunen avser att vidta för att förebygga eller minimera risker kan också ingå i ett sådant underlag. Skyldigheten för byggnadsnämnden kan innebära att olika dokument i vissa delar behöver sammanställas men det innebär inte krav på byggnadsnämnden att göra nya bedömningar.

Kraven på byggnadsnämnden att tillhandahålla underlag innebär inte en sekretessbrytande bestämmelse. De uppgifter som lämnas

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

ut får bedömas på sedvanligt sätt enligt reglerna i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400).

För skriftligt underlag som är tids- eller kostnadskrävande att ta fram kan byggnadsnämnden ta ut en avgift enligt 12 kap. 8 § 9.

En uppgift i ett skriftligt underlag är inte bindande för byggnadsnämnden och kan inte överklagas.

Övervägandena finns i avsnitt 8.10.

14 kap.

18 §

Om mark eller annat utrymme enligt en detaljplan ska användas för enskilt byggande men också för en allmän ledning, *en allmän klimatanpassningsanläggning*, en allmän trafikanläggning eller en trafikanläggning som är gemensam för flera fastigheter, är den som ska vara huvudman för anläggningen skyldig att på fastighetsägarens begäran förvärva nyttjanderätt eller annan särskild rätt i den omfattning som behövs för ändamålet.

I paragrafen finns bestämmelser om att fastighetsägaren i vissa fall kan begära att den som ska vara huvudman för vissa angivna anläggningar ska förvärva den särskilda rätt som krävs för anläggningens ändamål.

I paragrafen görs ett tillägg om att skyldigheten för den som ska vara huvudman för en anläggning att på fastighetsägarens begäran förvärva nyttjanderätt eller annan särskild rätt även ska omfatta en allmän klimatanpassningsanläggning.

Med en allmän klimatanpassningsanläggning avses sådana klimatanpassningsanläggningar som behövs för att tillgodose ett allmänt ändamål enligt 4 kap. 6 §.

Tillägget i paragrafen är en följd av att klimatanpassningsanläggningar läggs till i 4 kap. 6 §.

Övervägandena finns i avsnitt 8.7.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2027.
2. Bestämmelsen i 4 kap. 40 a § tillämpas första gången för tid efter den 1 januari 2033.

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

3. Äldre föreskrifter gäller fortfarande i ärenden om antagande eller ändring av en översiktsplan och om antagande av en planeringsstrategi som har påbörjats före ikraftträdandet.

I *första punkten* anges att lagen träder i kraft den 1 januari 2027.

Av andra punkten framgår att bestämmelsen i 4 kap. 40 a § tillämpas första gången för tid efter den 1 januari 2033. Bestämmelsen i 4 kap. 40 a § innebär en ny skyldighet för kommunen att, i fråga om outnyttjade byggrätter, ändra eller upphäva en detaljplan om risken för klimatrelaterade skador är betydande. Detta innebär att kommunen, för tiden fram till den 1 januari 2033 ska se över vilka områden som kan beröras av skyldigheten och antingen, där så är möjligt, vidta åtgärder för att undanröja en betydande risk, eller påbörja en process för att ändra eller upphäva en detaljplan där det finns kvartersmark som inte bebyggts enligt plan.

Enligt *tredje punkten* ska äldre föreskrifter fortfarande gälla i ärenden om antagande eller ändring av en översiktsplan och om antagande av en planeringsstrategi som har påbörjats före ikraftträdandet. Ett ärende bör anses ha påbörjats vid den tidpunkt när ett formellt beslut att inleda planläggningen har fattats.

Övervägandena finns i avsnitt 8.10, 11.1 och 11.2.

Kommittédirektiv 2024:31

Ett samhälle anpassat till klimatförändringarna

Beslut vid regeringssammanträde den 14 mars 2024

Sammanfattning

En särskild utredare ska analysera och vid behov föreslå ny eller anpassad lagstiftning för att effektiva klimatanpassningsåtgärder ska kunna genomföras. Syftet är att bidra till ett samhälle som är bättre rustat för klimatförändringarnas effekter. Utredaren ska även identifiera möjliga finansieringsmodeller för att långsiktigt fördela kostnaderna mellan de aktörer som drar nytta av klimatanpassningsåtgärden.

Utredaren ska bl.a.

- identifiera hinder mot att kunna planera, genomföra och förvalta effektiva klimatanpassningsåtgärder,
- bedöma om det är motiverat och finns möjlighet att ge kommunerna ett samordningsansvar för klimatanpassningsåtgärder som berör den byggda miljön inom ramen för kommunens geografiska område,
- identifiera möjliga finansieringsmodeller för åtgärder som genomförs av och gynnar flera aktörer utan att det innebär ökade statliga åtaganden eller statlig finansiering, och
- vid behov lämna nödvändiga författningsförslag.

Uppdraget ska redovisas senast den 30 april 2025.

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

Uppdraget att analysera om det finns behov av författningsförslag som skapar förutsättningar och underlättar för klimatanpassningsåtgärder i samhället

Regeringen har tidigare utrett frågor om ansvar och behov av ny lagstiftning kopplat till klimatanpassning, genom Klimatanpassningsutredningens betänkande Vem har ansvaret (SOU 2017:42). Delar av betänkandet behandlades i regeringens proposition Nationell strategi för klimatanpassning (2017/18:163). Både utredningen och remissinstanserna konstaterade dock att det finns ett fortsatt behov av att utreda de komplexa frågorna kopplade till ansvarsfördelning och finansieringslösningar. Utredningen belyser bl.a. att fastighetsägaren har det huvudsakliga ansvaret för att fastigheter bibehåller sin funktion över tid i ett klimat som gradvis förändras, även om staten och kommunen har ett visst ansvar. För åtgärder som ofta kräver mer storskaliga och samordnade insatser, såsom skredsäkring, högvattenskydd, hantering av vatten i landskapet inklusive magasinering och markavvattning och åtgärder för skyfallshantering, kan det i praktiken vara omöjligt för en enskild fastighetsägare att vidta de åtgärder som krävs för att skydda fastigheterna från de skador som kan uppstå.

Skyddet av äganderätten vid klimatanpassningsåtgärder är av central betydelse. Den grundlagsskyddade rätten till egendom innebär att var och en är tryggad mot att tvingas avstå sin egendom genom expropriation eller liknande åtgärder eller tåla att det allmänna inskränker rätten att använda mark eller byggnad, förutom när det krävs för att tillgodose angelägna allmänna intressen. När en tvingande överföring av egendomsrätt görs har den enskilde rätt till full ersättning. Även vid rådighetsbegränsningar finns ofta en rätt till ersättning (2 kap. 15 § regeringsformen).

I Vem har ansvaret (SOU 2017:42) uppmärksammas att det är oklart om olika författningar, som exempelvis expropriationslagen (1972:719), anläggningslagen (1973:1149), servitutslagstiftningen och inlösensregleringen i plan- och bygglagen (2010:900), är tillräckliga för att kommunen ska ha möjlighet att bygga nödvändiga skyddsanläggningar och om det finns tillräckliga möjligheter för fastighetsägare att samarbeta om skyddsåtgärder med eller utan stöd från kommunen. En analys behövs av om lagstiftningen är tillräcklig i situationer där klimatanpassningsåtgärder behöver vidtas på en fastighet där den som ska vidta åtgärden saknar rådighet, eller där det krävs att flera fastighetsägare samarbetar om åtgärden.

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

Klimatrelaterade risker behöver generellt hanteras över stora områden. På vilket sätt klimatanpassningsåtgärder kan genomföras och vem som bär ansvaret för att genomföra dem beror bl.a. på vem som har rådighet över området och hur den pågående markanvändningen är reglerad. I samband med detaljplanering kan t.ex. kommunen reglera markens användning och bestämma skyddsåtgärder för att motverka markförorening, olyckor, översvämning och erosion. Utanför detaljplanelagda områden kan kommunen genomföra klimatanpassningsåtgärder i egen regi, förutsatt att kommunen har rådighet. I områden med gällande detaljplaner, där planerna saknar nödvändiga bestämmelser om skyddsåtgärder för att motverka olyckor, översvämning och erosion, behöver kommunerna anta nya planer för att kunna ställa krav på skyddsåtgärder i samband med ansökningar om bygglov.

Riksrevisionen rekommenderar i sin granskande rapport Statens insatser för klimatanpassning av den byggda miljön (RiR 2022:29) att regeringen utreder om, och i så fall hur, styrningen av kommunerna bör förändras så att fler konkreta klimatanpassningsåtgärder för befintlig bebyggelse kommer till stånd. Även Statens geotekniska institut och Myndigheten för samhällsskydd och beredskap framhåller i redovisningen av regeringsuppdraget om att identifiera särskilda riskområden för ras, skred, erosion och översvämning som är klimatrelaterade (M2019/01241) att regeringen bör utreda om befintlig lagstiftning, tillsyn och ansvarsfördelning ger de förutsättningar som behövs för att klimatanpassa ny och befintlig bebyggelse.

Av Sveriges meteorologiska och hydrologiska instituts sammanställning av kommunernas klimatanpassningsarbete under 2020 (SMHI 2021) framgår att över 70 procent av kommunerna upplever en otydlig ansvarsfördelning och otillräcklig samordning mellan staten, kommunerna, fastighetsägare och andra aktörer.

Många former av klimatanpassningsåtgärder kräver bred samordning. Länsstyrelserna har i uppgift att samordna det regionala arbetet med klimatanpassning enligt förordningen (2018:1428) om myndigheters klimatanpassningsarbete. I tillägg till detta föreslås i Första rapporten från Nationella expertrådet för klimatanpassning (2022) att kommunerna ges ett samordningsansvar för klimatanpassningsåtgärder som berör både kommunen och andra fastighetsägare inom kommunens geografiska område.

Utredaren ska därför

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

- identifiera hinder mot att kunna planera, genomföra och förvalta effektiva klimatanpassningsåtgärder,
- analysera om befintlig lagstiftning i dag ger kommunen eller andra berörda aktörer tillgång till mark för klimatanpassningsåtgärder,
- bedöma om det är motiverat och finns möjlighet att ge kommunerna ett samordningsansvar för klimatanpassningsåtgärder som berör den byggda miljön inom kommunens geografiska område och, om detta bedöms motiverat, lämna förslag på hur ett sådant ansvar kan utformas,
- särskilt beakta förutsättningarna för mellankommunal samverkan vid planering och genomförande av klimatanpassningsåtgärder som berör två eller flera kommuner,
- vid behov lämna förslag för att fastighetsägare ska kunna genomföra och samarbeta om klimatanpassningsåtgärder med eller utan stöd från kommunen,
- göra brutto- respektive nettoberäkningar om förslagen innebär kostnader för det allmänna eller aktualiserar den kommunala finansieringsprincipen samt lämna finansieringsförslag, och
- vid behov lämna nödvändiga författningsförslag.

Uppdraget att föreslå finansieringsmodeller

Fastighetsägaren har ansvar för sin fastighet och bär kostnaderna för eventuella skador. Det innebär att det i dag är fastighetsägarens och verksamhetsutövarens ansvar att göra och bekosta klimatanpassningsåtgärder och därmed också stå för den risk det innebär att inte genomföra åtgärder. Om det inte går att nå en överenskommelse, finns det i dag begränsad möjlighet att fördela kostnaderna på andra fastighetsägare och exploatörer som eventuellt drar nytta av åtgärderna. Fastighetsägare har som huvudregel inte heller någon skyldighet att klimatanpassa fastigheten, vilket kan innebära att nödvändiga skyddsanläggningar inte kommer på plats. Den eller de fastighetsägare som startar en åtgärdsprocess bär även den ekonomiska risken om åtgärden inte leder till önskat resultat.

För att vara kostnadseffektiva kan klimatanpassningsåtgärder behöva vidtas i samverkan med andra fastighetsägare, kommunen eller

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

en närliggande kommun eller på någon annans mark. Det kan t.ex. vara fråga om att anlägga grönytor eller en våtmark för att kunna bromsa vattenmassor uppströms eller olika typer av tekniska lösningar. Utifrån likställighetsprincipen bedöms kommuner inte heller kunna utföra och finansiera skyddsåtgärder som endast en grupp av fastighetsägare drar nytta av. Detsamma gäller för åtgärder som kan behöva vidtas i en annan kommun för att skydda människor eller infrastruktur i den egna kommunen. En kommun kan i regel inte betala för åtgärder i en annan kommun även om åtgärden gynnar kommunen och dess invånare (jfr 14 kap. 4 och 5 §§ regeringsformen).

I rapporten från Nationella expertrådet för klimatanpassning (2022) konstateras att det behövs nya samfinansieringslösningar mellan offentliga och privata aktörer.

Ytterligare en faktor i sammanhanget är att eventuella samfinansieringsmodeller mellan offentliga och privata aktörer måste vara förenliga med EU:s statsstödsregler. Det är också av vikt att beakta om det finns risk för att tredje part påförs skador och i vilken omfattning.

Uppdraget omfattar inte skattefrågor.

Utredaren ska därför

- identifiera möjliga finansieringsmodeller för åtgärder som genomförs av och gynnar flera aktörer, t.ex. fastighetsägare, försäkringsgivare, näringslivet, kommuner och regioner, samt tar tillvara nationella intressen utan att det innebär ökade statliga åtaganden eller statlig finansiering,
- ta ställning till vilken eller vilka finansieringsmodeller som bäst lämpar sig för bl.a. etablering och förvaltning av klimatanpassningsåtgärder, och
- vid behov lämna nödvändiga författningsförslag.

Konsekvensbeskrivningar

Utredaren ska särskilt beskriva och analysera konsekvenser, inklusive eventuella synergieffekter och målkonflikter, och påverkan på svenska företags konkurrenskraft om samhället inte anpassas till ett förändrat klimat. Utredaren ska beakta och beskriva förslagens samhällsekonomiska konsekvenser. Förslagens genomförbarhet ska analyseras och beskrivas, inklusive eventuella synergieffekter och målkonflik-

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

ter, bl.a. påverkan på ekonomi och enskilda jord- och skogsbruksföretag samt möjligheten att nå berörda politiska mål. Utredaren ska redovisa hur förslagen förhåller sig till EU-rätt och internationell rätt.

Om förslagen innebär kostnader för det allmänna eller aktualiserar den kommunala finansieringsprincipen ska brutto- respektive nettoberäkningar av dessa göras samt finansieringsförslag lämnas. Om något av förslagen påverkar den kommunala självstyrelsen ska, utöver dess konsekvenser, också de särskilda avvägningar som lett fram till förslagen särskilt redovisas i enlighet med 14 kap. 3 § regeringsformen.

Konsekvensanalysen ska påbörjas i utredningens inledande skede och löpa parallellt med det övriga arbetet.

Kontakter och redovisning av uppdraget

Utredaren ska i sitt arbete inhämta synpunkter och upplysningar från berörda myndigheter, organisationer, företag och andra aktörer relevanta för uppdraget, särskilt Boverket, Havs- och vattenmyndigheten, Lantmäteriet, Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, Naturvårdsverket, Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut, Statens jordbruksverk, Skogsstyrelsen, Trafikverket, länsstyrelser, kommuner, regioner, kommunala bolag samt Sveriges Kommuner och Regioner.

Utredaren ska hålla sig informerad om samt föra dialog med pågående relevanta utredningar, särskilt utredningarna om en ny förköpslag (dir. 2022:48) och en ökad beredskap för att säkerställa en robust och kontinuerlig leverans av vattentjänster (dir. 2022:127). Utredaren ska även i övrigt hålla sig informerad om relevant arbete som pågår inom Regeringskansliet, t.ex. den nationella strategin för klimatanpassning och beredningen av betänkandet En enklare hantering av vattenfrågor vid planläggning och byggande (SOU 2023:72) samt övriga relevanta rapporter och underlag på området. Utredaren ska vidare, där det är motiverat, inhämta kunskap och erfarenheter från andra länder samt beakta pågående relevant arbete med EU-lagstiftning.

Uppdraget ska redovisas senast den 30 april 2025.

(Klimat- och näringslivsdepartementet)

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

Författningsförslag rörande havsnivåhöjningar

Ny lag om statliga kustskydd

1 § Denna lag innehåller bestämmelser om statliga kustskydd. I lagen anges vilka kuststräckor som staten avser att skydda mot ökad risk för översvämningar till följd av stigande havsnivåer som orsakas av de pågående klimatförändringarna.

2 § Följande kuststräckor ska av staten skyddas mot risk för översvämningar från havet genom att ett varaktigt fysiskt skydd (kustskydd) anläggs:

[- sträckan X från Y till Z][1].

3 § Regeringen får meddela föreskrifter om inom vilka områden som ett kustskydd ska anläggas för att skydda de i 2 § angivna kuststräckorna (kustskyddsområden).

4 § Den eller de myndigheter som regeringen bestämmer ansvarar för att ett kustskydd anläggs och företräder staten i frågor som rör kustskyddet.

5 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om utformningen av kustskydd.

[1] En tänkt lagtext kan vara ”Kusten utanför A-stad mellan B-udden i X kommun och C-berget i Y kommun.” Om entydiga ortnamn saknas på de platser där topografin medger att ett kustskydd kan anslutas, kan fastighetsbeteckningar användas.

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

Ändring i miljöbalken

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
	4 kap.
	8 a §
	Områden som regeringen med stöd av 3 § lagen (0000:0000) om statliga kustskydd har angivit som kustskyddsområden är i sin helhet av riksintresse.
	Exploateringsföretag och andra ingrepp i områdena får komma till stånd endast om de inte försvårar uppförandet av ett kustskydd.

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

Uppdrag och direktiv rörande havsnivåhöjningar

Uppdrag till Boverket och MSB att prioritera kuststräckor för anläggande av kustskydd

Förslag till regeringsbeslut

Regeringen ger Boverket och Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB) i uppdrag att med de utgångspunkter och med den arbetsfördelning som framgår under Närmare om uppdraget prioritera på vilka platser och längs vilka kuststräckor det är motiverat att anlägga ett varaktigt fysiskt skydd mot översvämning från havet (kustskydd).

Uppdraget ska redovisas till Regeringskansliet (X-departementet) senast den [18 månader efter beslutet].

För uppdraget får myndigheterna använda 10 miljoner kronor som ska redovisas mot [namn på anslag]. Högst 4 miljoner kronor får utbetalas som bidrag till Skogsstyrelsen, Statens jordbruksverk och de myndigheter som enligt 2 a § förordningen (1998:896) om hushållning med mark- och vattenområden ska lämna uppgifter om sådana områden de bedömer vara av riksintresse enligt 3 kap. miljöbalken.

Skälen för regeringens beslut

Ökande koncentrationer av växthusgaser i atmosfären leder till högre temperaturer vilket i sin tur leder till stigande havsnivåer genom att havets volym ökar samt att glaciärer och inlandsisar smälter. I Sverige har landhöjningen historiskt sett varit större än havsnivåhöjningarna,

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

men aktuella prognoser visar att landhöjningen inte längre kommer att kunna kompensera för havsnivåhöjningarna. Därmed ökar riskerna för översvämningar från havet, med början i södra Sverige.

Längs kusten finns värdefull jordbruksmark och många områden av riksintresse enligt 3 och 4 kap. miljöbalken och dessutom många anläggningar och funktioner som är centrala för att samhället ska fungera i kris eller krig. Stigande havsnivåer utgör därmed ett långsiktigt hot mot nationella intressen.

I enlighet med förordningen (2009:956) om översvämningsrisker har MSB tillsammans med länsstyrelserna i de län som gränsar mot havet genomfört riskbedömningar för bland annat översvämningar från havet och länsstyrelserna har sammanställt riskhanteringsplaner. Riskbedömningarna och planerna utgör ett underlag för kommunernas planering och deras handlingsprogram för att förebygga olyckor. I många sydsvenska kommuner finns planer på att anlägga fysiska skydd mot översvämningar längs kusten och i några kommuner pågår sådant arbete.

Det saknas en samlad översikt över hur stigande havsnivåer hotar de nationella intressen som av staten pekats ut som särskilt skyddsvärda. Det finns därmed inte heller någon samlad bild av hur de kommunala planerna och pågående arbetena förmår skydda dessa intressen.

Boverket och MSB bör därför sammanställa en heltäckande bild av var nationella intressen hotas av ett stigande hav, och var dessa intressen bör ges ett långsiktigt fysiskt skydd mot översvämningar. Ett sådant underlag ger förutsättningar för att bedöma var staten behöver prioritera att anlägga kustskydd, antingen i egen regi eller genom att stödja och komplettera pågående kommunala planer och initiativ.

Närmare om uppdraget

Boverket och MSB ska för de delar av den svenska kusten där havet under de närmast hundra åren bedöms stiga mer än landhöjningen, lämna en prioriteringslista på platser och kuststräckor där ett kustskydd är ett lämpligt sätt att skydda de nationella intressen som riskerar att skadas av översvämning från havet. Prioriteringen ska göras med följande utgångspunkter.

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

– Hur stora är riskerna, dvs. kombinationen av sannolikheten för en översvämning och konsekvenserna, för de nationella intressena?
– Vilka möjligheter finns att tillgodose de nationella intressena genom att flytta befintlig verksamhet eller att skydda befintliga anläggningar på annat sätt än genom ett kustskydd?
– Vilka skador skulle ett kustskydd innebära på andra nationella intressen på samma plats eller längs samma kuststräcka?

Boverket och MSB ska ta fram en gemensam prioritering där det ska framgå hur svaret på de tre frågorna använts för att rangordna platser och kuststräckor inbördes. Boverket har huvudansvaret för att värdera hur de nationella intressena påverkas av en översvämning. Boverket ska därvid ta stöd av de statliga myndigheter som har ansvar för de intressen som hotas och får bidra ekonomiskt till dessa myndigheters arbete. MSB har huvudansvaret för att beräkna sannolikheter och fysiska konsekvenser av översvämningar.

För att jämföra alternativet att anlägga kustskydd med alternativet att omlokalisera eller på annat sätt skydda befintliga intressen får myndigheterna göra schabloniserade antaganden om kostnader.

För antaganden om översvämningsrisker ska antaganden som har stöd i scenarier framtagna av SMHI användas. Vid bedömningen av om ett kustskydd bör prioriteras ska myndigheterna utgå från att sådana skydd sedan de anlagts kommer att bibehållas och utvidgas för att möta högre havsnivåer även bortom den tidshorisont som används för att värdera risker.

Vissa av de nationella intressen som hotas av översvämningar kommer att vara helt eller delvis sekretessbelagda. Redovisningen av uppdraget ska om den innehåller sådana uppgifter vara utformad så att sekretessen kan upprätthållas.

På regeringens vägnar

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

Direktiv till en parlamentarisk kommitté

Statens ansvar för kustskydd

Förslag till beslut vid regeringssammanträde den [datum].

Sammanfattning

En parlamentarisk kommitté ska lämna förslag på vilka platser eller längs vilka kusträckor som staten ska ansvara för att anlägga skydd mot översvämningar från havet, ansvarsfördelningen för att sådana skydd ska komma till stånd och därutöver föreslå var statliga bidrag till av kommunerna initierade skydd bör prioriteras. Syftet med uppdragen är att säkerställa att nationella intressen erhåller ett väl avpassat skydd när havsnivåerna stiger i ett förändrat klimat.

Kommittén ska bl.a.

- föreslå på vilka platser eller längs vilka kuststräckor staten bör ta ansvar för att anlägga varaktiga fysiska skydd mot översvämning från havet (kustskydd),
- föreslå på vilka av dessa platser eller kuststräckor som kommunen bör vara huvudman för genomförandet,
- föreslå en organisation för statens åtagande, och
- lämna förslag på villkor för statliga bidrag till sådana kustskydd som anläggs längs andra kuststräckor än de som staten bör ta ansvar för.

Uppdraget ska redovisas senast den [tre år från beslutet].

Uppdraget att lämna förslag om statliga kustskydd

Ökande koncentrationer av växthusgaser i atmosfären leder till högre temperaturer vilket i sin tur leder till stigande havsnivåer genom att havets volym ökar samt att glaciärer och inlandsisar smälter. I Sverige har landhöjningen historiskt varit större än havsnivåhöjningarna, men prognoserna pekar nu på att landhöjningen inte längre kommer att kunna kompensera för havsnivåhöjningarna. Därmed ökar riskerna för översvämningar från havet, med början i södra Sverige.

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

Boverket och Myndigheten för samhällsskydd och beredskap har på regeringens uppdrag lämnat en prioritering av platser och kuststräckor längs den svenska kusten söder om linjen X–Y där nationella intressen långsiktigt bör skyddas mot översvämningar från havet genom att kustskydd anläggs. Med denna prioritering som underlag ska kommittén undersöka om det bland de platser som myndigheterna prioriterat högt finns platser där behovet av ett kustskydd är så angeläget att staten bör ta ansvar för genomförandet.

Utöver myndigheternas underlag behövs även en bedömning av om ett kustskydd, som är en konstruktion som ska anläggas med förutsättningen att det blir en permanent del av Sveriges kustlinje, går att utföra på ett sätt som inte bara skyddar de nationella värdena till en rimlig kostnad utan också medger att samhället på platsen kan fortsätta att utvecklas. Eftersom haven förväntas stiga under lång tid behöver kustskydden också utformas på ett sätt som gör det möjligt att över tid anpassa dem i höjd. En bedömning behövs även av var en lokalisering är ändamålsenlig, vilket förutsätter nära dialog med kommunen, större markägare och arbetsgivare. På platser där kommittén föreslår att staten bör ta på sig ett ansvar ska minst en möjlig placering och utformning av ett kustskydd översiktligt konsekvensbedömas.

Vid framtagande av förslag till placering och utformning kan det förväntas att det på flera platser kommer att finnas ett betydande lokalt intresse av att anpassa kustskyddet till förhållandena på platsen, utöver vad som krävs för att skydda de nationella intressena. Det kan exempelvis handla om att skydda ytterligare kuststräckor eller att låta kustskyddet ingå i det lokala vägnätet. Kommittén ska sträva efter att tillgodose sådana önskemål och att i sådana fall komma överens med kommunen om fördelningen av kostnader för hela kustskyddet.

Huvudmannaskap för kustskydd

Om kommittén föreslår att staten ska ta ansvar för att anlägga kustskydd ska kommittén undersöka förutsättningarna för att den aktuella kommunen ska ta på sig huvudmannaskapet för genomförandet. Det kan finnas fördelar med ett kommunalt huvudmannaskap eftersom kustskyddet kommer att behöva byggas ut samordnat med att

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

markanvändning och teknisk infrastruktur innanför skyddet anpassas. Det kan även finnas nackdelar med att staten lämnar över huvudmannaskapet. Ansvaret gentemot medborgarna riskerar att bli otydligt och möjliga skalfördelar med att staten står för genomförandet på fler platser kan gå förlorade. Om kommittén gör bedömningen att ett kommunalt huvudmannaskap är lämpligt med hänsyn till kommunens kompetens att genomföra större infrastrukturprojekt och förutsättningarna i övrigt, ska strävan vara att nå en överenskommelse om detta som reglerar statens ersättning till kommunen för genomförandet.

Statens organisation för anläggande och förvaltning av statliga kustskydd

Om kommittén föreslår att staten ska ta ansvar för att anlägga kustskydd på en eller flera platser behöver ansvaret för planering och genomförande placeras inom en eller flera statliga myndigheter. Uppgiften kommer att innehålla olika moment i det fall överenskommelser nås om kommunalt huvudmannaskap, men för varje plats behövs en statlig företrädare som ansvarar för att kustskydden etableras och byggs ut i den takt som krävs med hänsyn till stigande havsnivåer.

Redan innan kustskydden ska byggas behöver den statliga företrädaren besitta en mängd kompetenser. Anläggandet av ett kustskydd kommer att kräva omfattande undersökningar av de geologiska och hydrologiska förutsättningarna på platsen, liksom den miljömässiga påverkan som kustskyddet kommer att innebära. Mark för anläggningen måste förvärvas med äganderätt eller annan särskild rätt och den aktuella kommunen måste ges stöd i framtagandet av detaljplaner för anläggningen. Ekonomiska underlag för alternativa sätt att bygga ut kustskydden behöver tas fram och motiveras i den årliga budgetprocessen.

Beroende på hur många platser kommittén föreslår, och hur många av dessa kommittén föreslår ska utföras med kommunalt huvudmannaskap, kommer den totala arbetsmängden vara väsentligt olika. Kommittén behöver således lämna ett förslag till en statlig organisation som är anpassad till detta.

Frågan om hur kustskydden ska förvaltas på lång sikt kan behöva övervägas separat från frågorna om ansvar för planering och genom-

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

förande, beroende på vilken organisatorisk lösning som föreslås för dessa faser. Kommitténs förslag ska omfatta även förvaltningsfasen.

Kommittén ska därför

- föreslå på vilka platser eller längs vilka kuststräckor staten bör ta ansvar för att anlägga varaktiga fysiska skydd mot översvämning från havet (kustskydd),
- för varje sådan kuststräcka ange minst en möjlig placering och utformning av kustskyddet, med beaktade av synpunkter från berörda aktörer,
- om möjligt nå en överenskommelse med den aktuella kommunen om fördelning av kostnader för kustskyddet,
- föreslå på vilka av de platser där kommittén föreslår att statliga kustskydd ska anläggas som kommunen bör vara huvudman för genomförandet,
- föreslå en organisation för statens åtagande som avspeglar kommitténs förslag i övrigt,
- lämna förslag på instruktion och budget för den eller de myndigheter som föreslås utgöra den statliga organisationen, och
- vid behov lämna de författningsförslag kommittén finner påkallade.

Uppdraget att lämna förslag på villkor för statliga bidrag till kustskydd som anläggs längs andra kuststräckor

Det kan förutsättas att kommittén inom sitt uppdrag identifierar en mängd platser och kuststräckor där det finns nationella intressen som riskerar att skadas av översvämningar från havet, men där det inte bedöms vara motiverat att staten anlägger kustskydden. På många sådana platser kan kommuner i närtid eller senare komma att besluta att anlägga kustskydd.

Staten bidrar i dag till kommunala förebyggande åtgärder mot naturolyckor enligt de villkor som framgår av förordningen (2022:1395) om statsbidrag till kommuner för förebyggande åtgärder mot naturolyckor. Vid fördelningen av bidrag med stöd av

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

förordningen ska den eller de åtgärder som har bäst förutsättningar att varaktigt uppfylla syftet med stödet prioriteras.

Boverkets och MSB:s prioritering och kommitténs egna kompletterande bedömningar förutsätts ge en god grund för att precisera villkoren för statligt stöd vad avser kustskydd. Det gäller såväl vilka platser som är högst prioriterade som vilka krav som bör ställas på utförandet. En ökad tydlighet från staten i dessa avseenden förväntas ge kommunerna ett bättre underlag för att fatta beslut om kustskydd och därmed leda till en effektivare användning av statliga bidragsmedel.

En precisering av de statliga bidragsvillkoren vad avser kustskydd kan utformas som ändringar i befintlig förordning, eller genom att en separat förordning för detta ändamål beslutas.

Kommittén ska därför

- lämna förslag på bidragsvillkor och grund för prioritering vid fördelning av statliga bidrag till kommunala skyddsåtgärder mot översvämningar från havet.

Konsekvensbeskrivningar

Om kommittén lämnar förslag på platser och kuststräckor där staten ska ansvara för att anlägga kustskydd, ska kommittén översiktligt redovisa kostnaderna för åtminstone ett alternativt utförande på varje sådan plats. Kostnaderna ska redovisas i dagens penningvärde. De sammanlagda kostnaderna över tid för planering, uppförande och förvaltning av kustskydd enligt kommitténs förslag ska redovisas för två olika antaganden om hur snabbt havet stiger.

Kontakter och redovisning av uppdraget

Uppdraget förutsätter kontakter med alla kommuner med kust mot havet söder om linjen X–Y. För de kommuner där kommittén föreslår att staten bör ansvara för kustskydd ska förslaget ha föregåtts av så omfattande kontakter med de aktuella kommunerna att det står klart om det finns en samsyn mellan kommittén och kommunerna kring frågor om sträckningar, huvudmannaskap och kostnadsfördelning. För dessa platser ska kommittén också ha kontakt med de statliga myndigheter som representerar de nationella intressena

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

på platsen och erbjuda dem att delta i framtagande av förslag till placering och utformning av kustskydden. Andra som direkt berörs av de kustskydd som kommittén förordar – däribland markägare, hamnägare, fiskare och va-huvudmän – ska också ha getts möjlighet att lämna synpunkter.

Uppdraget om att lämna förslag på bidragsvillkor och grund för prioritering vid fördelning av statliga bidrag ska lämnas i ett separat betänkande oberoende av kommitténs överväganden och ställningstagande i fråga om övriga delar av utredningsuppdraget.

Uppdraget ska redovisas senast den [tre år efter beslutet].

(X-departementet)

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

Uppdrag till riksintressemyndigheterna att värdera hur riksintressen längs kusten påverkas av stigande havsnivåer

Förslag till regeringsbeslut

Naturvårdsverket, Havs- och vattenmyndigheten, Riksantikvarieämbetet, Sveriges geologiska undersökning, Tillväxtverket, Statens energimyndighet, Strålsäkerhetsmyndigheten, Trafikverket, Post- och telestyrelsen, Försvarsmakten och Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB) ska med stöd av MSB:s riskbedömningar för översvämningar från havet värdera hur de områden och anläggningar som myndigheterna bedömt vara av riksintresse enligt 3 kap. miljöbalken – och som enligt MSB:s bedömning hotas av översvämning – påverkas av att översvämningsrisken ökar med stigande havsnivåer.

Myndigheterna ska för varje område värdera om riksintresset försvagas i det fall det översvämmas återkommande och om anläggandet av ett varaktigt fysiskt skydd mot översvämningar skulle påverka riksintresset, positivt eller negativt.

Resultatet av värderingarna ska komma till uttryck i de uppdateringar av riksintressenas aktualitet som enligt 2 § förordningen (1998:896) om hushållning med mark- och vattenområden ska lämnas till länsstyrelserna vid behov eller åtminstone vart åttonde år.

MSB ska stödja övriga myndigheter med aktuellt underlag rörande översvämningsrisker från havet och följa upp samtliga myndigheters genomförande och ta de initiativ till samordning som behövs. Senast [ett år efter beslutet] ska MSB redovisa vilka kustområden och riksintressen som kommer att beröras av uppdraget och en tidplan för respektive myndighets genomförande.
För uppdraget får myndigheterna [under tiden beslutsdatum + 1–5 år] använda 6 miljoner kronor som ska redovisas mot [namn på anslag som disponeras av MSB]. MSB ska i samband med redovisningen enligt ovan och därefter årligen i budgetunderlag lämna förslag till fördelning av tilldelade medel för myndigheterna.

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

Skälen för regeringens beslut

Ökande koncentrationer av växthusgaser i atmosfären leder till högre temperaturer vilket i sin tur leder till stigande havsnivåer. I Sverige har landhöjningen historiskt varit större än havsnivåhöjningarna, men prognoserna pekar nu på att landhöjningen inte längre kommer att kunna kompensera för havsnivåhöjningarna. Därmed ökar riskerna för översvämningar från havet, med början i södra Sverige.

MSB har tillsammans med länsstyrelserna i de län som gränsar mot havet genomfört riskbedömningar för bland annat översvämningar från havet. I många kommuner finns planer på att anlägga fysiska skydd mot översvämningar längs kusten för att möta dessa risker och i några kommuner pågår sådant arbete.

Längs kusten finns många områden och anläggningar som bedömts vara av riksintresse enligt 3 kap. miljöbalken. Kommunernas planer för att anlägga översvämningsskydd mot havet kommer att påverka dessa områden – positivt och negativt. Länsstyrelserna ska verka för att kommunala översiktsplaner och detaljplaner tillgodoser riksintressen och lämna yttranden där det framgår hur länsstyrelsen bedömer att förslag till sådana planer tillgodoser riksintressen (3 kap. 10 och 16 §§ respektive 5 kap. 14 och 22 §§ PBL). Länsstyrelsen ska också överpröva detaljplaner som inte tillgodoser riksintressen (11 kap. 10 § PBL).

För att ge länsstyrelserna ett stöd i bedömningen av om varaktiga fysiska skydd mot översvämningar från havet kan anses tillgodose riksintressen på olika platser i en framtid som innebär högre havsnivåer och därmed flera översvämningar, behöver de ansvariga myndigheterna bidra med vägledning i form av uppdaterade bedömningar.

På regeringens vägnar

Genomförda möten

Utredningen har arrangerat eller deltagit i ett stort antal möten, oftast representerad genom kansliet. Mötena har varit av varierande karaktär och de redovisas nedan i kronologisk ordning utan närmare angivande av formerna eller namn på personer som deltagit.

Genomförda möten

Möte med	Tidpunkt
Fastighetsägarna Sverige	April 2024
Malmö kommun	
Boverket	
Nationella expertrådet för klimatanpassning	
Svensk försäkring	
Vesterlins & Co	
Boverket, Finansinspektionen, Formas, Havs- och vattenmyndigheten, Lantmäteriet, Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, Naturvårdsverket, SMHI, Statens jordbruksverk, Skogsstyrelsen, Statens geotekniska institut, Trafikverket	Maj 2024
Svenskt Vatten	
Utredningen om en ny förköpslag, Fi 2022:07	
Göteborgs kommun	
Länsstyrelsen i Skåne län	
Länsstyrelsen i Stockholms län	
Miljötillståndsutredningen, KN 2023:02	
Länsstyrelsernas klimatanpassningsnätverk	
Skogsstyrelsen	
SKR:s nätverk för samhällsbyggnadschefer	Juni 2024
Trafikverket	
Länsstyrelsen i Hallands län	
Advokatfirman Delphi	
SKR:s Samhällsbyggnadsberedning	

110/25 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 - KS2025/1321-3 Remiss - Bättre förutsättningar för klimatanpassning, SOU 2025:51 : battre-forutsattningar-for-klimatanpassning-sou-202551.pdf

Möte med	Tidpunkt
Malmö kommun	
SKR	
Statens geotekniska institut	
Vellinge kommun	
Skogsutredningen, LI 2024:02	Augusti 2024
Länsstyrelsernas samhällsbyggnadsnätverk	
Va-beredskapsutredningen, M 2022:05	September 2024
Gävle kommun	
Byggföretagen	
Riskområde Norra Vänern	
Svensk försäkring	
Miljömålsberedningen, M 2010:04	Oktober 2024
Kristianstad kommun	
Svenskt Vatten	November 2024
Stockholms, Göteborgs och Malmö kommuner	
Myndighetsnätverket för klimatanpassning	
Skånes kustkommuner	
Sund og Baelt (Köpenhamn)	December 2024
Region Skåne och region Stockholm	
Region Halland	
Folkhälsomyndigheten	
Havs- och vattenmyndigheten	Januari 2025
Svenskt Vatten	
Trafikverket	
Lantmäteriet	
SKR	
Affärsverket svenska kraftnät	Februari 2025
Länsstyrelsernas samhällsbyggnadsnätverk	
Trafikverket	Mars 2025

Statens offentliga utredningar 2025

Kronologisk förteckning

1. Skärpta krav för svenskt medborgarskap. Ju.
2. Några frågor om grundläggande fri- och rättigheter. Ju.
3. Skatteincitament för forskning och utveckling. En översyn av FoU-avdraget och expertskattereglerna. Fi.
4. Moderna och enklare skatteregler för arbetslivet. Fi.
5. Avgift för områdessamverkan – och andra åtgärder för trygghet i byggd miljö. LI.
6. Plikten kallar! En modern personalförsörjning av det civila försvaret. Fö.
7. Ny kärnkraft i Sverige – effektivare tillståndsprövning och ändamålsenliga avgifter. KN.
8. Bättre förutsättningar för trygghet och studiero i skolan. U.
9. På språklig grund. U.
10. En förändrad abortlag – för en god, säker och tillgänglig abortvård. S.
11. Straffbarhetsåldern. Ju.
12. AI-kommissionens Färdplan för Sverige. Fi.
13. En effektivare organisering av mindre myndigheter – analys och förslag. Fi.
14. En skärpt miljöstraffrätt och ett effektivt sanktionssystem. KN.
15. Stärkta drivkrafter och möjligheter för biståndsmottagare. Volym 1 och 2. S.
16. Ett nytt regelverk för uppsikt och förvar. Ju.
17. Anpassning av svensk rätt till EU:s avskogningsförordning. LI.
18. Ett likvärdigt betygssystem. Volym 1 och 2. U.
19. Kunskap för alla – nya läroplaner med fokus på undervisning och lärande. U.
20. Kommunal anslutning till Utbetalningsmyndighetens verksamhet. Fi.
21. Miljömålsberedningens förslag om en strategi för hur Sverige ska leva upp till EU:s åtaganden inom biologisk mångfald respektive nettoupptag av växthusgaser från markanvändningssektorn (LULUCF). KN.
22. Förbättrad konkurrens i offentlig och privat verksamhet. KN.
23. Ersättningsregler med brottsoffret i fokus. Ju.
24. Publiken i fokus – reformer för ett starkare filmland. Ku.
25. Arbetslivskriminalitet – upplägg, verktyg och åtgärder, fortsatt arbete. A.
26. Tid för undervisningsuppdraget – åtgärder för god undervisning och läraryrkenas attraktivitet. U.
27. En socionomutbildning i tiden. U.
28. Frihet från våld, förtryck och utnyttjande. En jämställdhetspolitisk strategi mot våld och en stärkt styrning av centrala myndigheter. A.
29. Ökad kvalitet hos Samhall och fler vägar till skyddat arbete. A.
30. Enklare mervärdesskatteregler vid försäljning av begagnade varor och donation av livsmedel. Fi.
31. Utmönstring av permanent uppehållstillstånd och vissa anpassningar till miniminivån enligt EU:s migrations- och asylpakt. Ju.
32. Vissa förändringar av jaktlagstiftningen. LI.
33. Skärpta och tydligare krav på vandel för uppehållstillstånd. Ju.
34. Ett modernare konsumentskydd vid distansavtal. Ju.
35. Etableringsboendelagen – ett nytt system för bosättning för vissa nyanlända. A.

36. Skydd för biologisk mångfald i havsområden utanför nationell jurisdiktion. UD.
37. Skärpta villkor för friskolesektorn. U.
38. Att omhänderta barn och unga. S.
39. Digital teknik på lika villkor. En reglering för socialtjänsten och verksamhet enligt LSS. S.
40. Säkrare tivoli. Ju.
41. Pensionsnivåer och pensionsavgiften – analyser på hundra års sikt. S.
42. Säkerhetsskyddslagen – ytterligare kompletteringar. Ju.
43. Säkerställ tillgången till läkemedel – förordnande och utlämnande i bristsituationer. S.
44. Förbättrat stöd i skolan. U.
45. Ökat informationsutbyte mellan myndigheter – några anslutande frågor. Ju.
46. Tryggare idrottsarrangemang. Ju.
47. Spänning i tillvaron – hur säkrar vi vår framtida elförsörjning? KN.
48. Stärkt pandemiberedskap. S.
49. Säkerhetspolisens behandling av personuppgifter. Ju.
50. En ny nationell myndighet för viltförvaltning. LI.
51. Bättre förutsättningar för klimatanpassning. KN.

Statens offentliga utredningar 2025

Systematisk förteckning

Arbetsmarknadsdepartementet

Arbetslivskriminalitet – upplägg, verktyg och åtgärder, fortsatt arbete. [25]

Frihet från våld, förtryck och utnyttjande. En jämställdhetspolitisk strategi mot våld och en stärkt styrning av centrala myndigheter. [28]

Ökad kvalitet hos Samhall och fler vägar till skyddat arbete. [29]

Etableringsboendelagen – ett nytt system för bosättning för vissa nyanlända. [35]

Finansdepartementet

Skatteincitament för forskning och utveckling. En översyn av FoU-avdraget och expertskatte-reglerna. [3]

Moderna och enklare skatteregler för arbetslivet. [4]

AI-kommissionens Färdplan för Sverige. [12]

En effektivare organisering av mindre myndigheter – analys och förslag. [13]

Kommunal anslutning till Utbetalnings-myndighetens verksamhet. [20]

Enklare mervärdesskatteregler vid försäljning av begagnade varor och donation av livsmedel. [30]

Försvarsdepartementet

Plikten kallar! En modern personal-försörjning av det civila försvaret. [6]

Justitiedepartementet

Skärpta krav för svenskt medborgarskap. [1]

Några frågor om grundläggande fri- och rättigheter. [2]

Straffbarhetsåldern. [11]

Ett nytt regelverk för uppsikt och förvar. [16]

Ersättningsregler med brottsoffret i fokus. [23]

Utmönstring av permanent uppehålls-tillstånd och vissa anpassningar till miniminivån enligt EU:s migrations- och asylpakt. [31]

Skärpta och tydligare krav på vandel för uppehållstillstånd. [33]

Ett modernare konsumentskydd vid distansavtal. [34]

Säkrare tivoli. [40]

Säkerhetsskyddslagen – ytterligare kompletteringar. [42]

Ökat informationsutbyte mellan myndigheter – några anslutande frågor. [45]

Tryggare idrottsarrangemang. [46]

Säkerhetspolisens behandling av personuppgifter. [49]

Klimat- och näringslivsdepartementet

Ny kärnkraft i Sverige – effektivare tillståndsprövning och ändamålsenliga avgifter. [7]

En skärpt miljöstraffrätt och ett effektivt sanktionssystem. [14]

Miljömålsberedningens förslag om en strategi för hur Sverige ska leva upp till EU:s åtaganden inom biologisk mångfald respektive nettoupptag av växthusgaser från markanvändnings-sektorn (LULUCF). [21]

Förbättrad konkurrens i offentlig och privat verksamhet [22]

Spänning i tillvaron – hur säkrar vi vår framtida elförsörjning? [47]

Bättre förutsättningar för klimatanpassning. [51]

Kulturdepartementet

Publiken i fokus – reformer för ett starkare filmland. [24]

Landsbygds- och infrastrukturdepartementet

Avgift för områdessamverkan – och andra åtgärder för trygghet i byggd miljö. [5]

Anpassning av svensk rätt till EU:s avskogningsförordning. [17]

Vissa förändringar av jaktlagstiftningen. [32]

En ny nationell myndighet för viltförvaltning. [50]

Socialdepartementet

En förändrad abortlag – för en god, säker och tillgänglig abortvård. [10]

Stärkta drivkrafter och möjligheter för biståndsmottagare Volym 1 och 2. [15]

Att omhänderta barn och unga. [38]

Digital teknik på lika villkor. En reglering för socialtjänsten och verksamhet enligt LSS. [39]

Pensionsnivåer och pensionsavgiften – analyser på hundra års sikt. [41

Säkerställ tillgången till läkemedel – förordnande och utlämnande i bristsituationer. [43]

Stärkt pandemiberedskap. [48]

Utbildningsdepartementet

Bättre förutsättningar för trygghet och studiero i skolan. [8]

På språklig grund. [9]

Ett likvärdigt betygssystem Volym 1 och 2. [18]

Kunskap för alla – nya läroplaner med fokus på undervisning och lärande. [19]

Tid för undervisningsuppdraget – åtgärder för god undervisning och läraryrkenas attraktivitet. [26]

En socionomutbildning i tiden [27]

Skärpta villkor för friskolesektorn. [37]

Förbättrat stöd i skolan [44]

Utrikesdepartementet

Skydd för biologisk mångfald i havsområden utanför nationell jurisdiktion. [36]

KUNGÄLVS KOMMUN

Tjänsteskrivelse

Handläggarens namn
Alexandra Nilsson

2025-09-09

Revidering av styrdokument: Bohus Räddningstjänstförbund, taxor myndighetsutövning (Dnr KS2025/1692-2)

Sammanfattning

Bohus Räddningstjänstförbund (BORF) ansvarar för att fullfölja de skyldigheter som vilar på kommunen enligt förordning (2003:789) om skydd mot olyckor (FSO) samt utföra tillsyn och tillståndsgivning enligt lag (2010:1011) om brandfarliga och explosiva varor i kommunen. BORF har inkommit med ett underlag för att revidera taxan för tillstånd och tillsyn av brandfarliga och explosiva varor inom kommunen.

Ett antal författningsändringar i lagen (2010:1011) om brandfarliga och explosiva varor (LBE) trädde i kraft 2025-07-15 för att skapa en mer effektiv och ändamålsenlig tillsynsverksamhet samt tillståndshantering. Syftet med ändringarna är att även stärka det brottsförebyggande perspektivet genom att försvåra illegal hantering av explosiva varor.

Gällande taxa för Bohus Räddningstjänstförbund saknar flexibilitet utifrån räddningstjänstens verksamhetsområde och kommande ändringar i tillhörande lagstiftning. Nuvarande taxa är uppbyggd utifrån verksamhetstyp och mängden brandfarliga och explosiva varor. Räddningstjänstens bedömning är att tillägg och justeringar i gällande taxa är av stor betydelse för att kunna möta räddningstjänstens uppdrag utifrån lag om skydd mot olyckor och lag om brandfarliga och explosiva varor.

Juridisk bedömning

Ärendet har koppling till lagen (2010:1011) om brandfarliga och explosiva varor (LBE). Författningsändringar i lagen har bland annat medfört att en anmälan till räddningstjänsten ska göras vid användning av explosiva varor eller förvaring av explosiva varor i flyttbart förråd inom Kungälv och Ale kommun. Det finns ett framtaget förslag till Myndigheten för samhällsskydd och beredskaps föreskrifter och allmänna råd om hur kommunen ska planera och utföra sin tillsyn enligt lagen (SFS 010:1011) om brandfarliga och explosiva varor. Denna föreskrift planeras att skickas ut på remiss under hösten 2025, för att sedan publiceras i samband med årsskiftet 2025/2026. I denna föreskrift föreslås att kommunens tillsynsplanering även ska innefatta anmälningar i enlighet med 18 a § LBE,

Den som har tillstånd enligt 18 § andra stycket att använda explosiva varor eller tillsynsmyndigheten i den kommun där användningen eller förvaringen ska ske. Anmälan ska vara skriftlig och göras i god tid innan användningen eller förvaringen påbörjas. Lag (2025:711).

Förvaltningens bedömning

Bohus Räddningstjänstförbund (BORF) ansvarar för att fullfölja de skyldigheter som vilar på kommunen enligt förordning (2003:789) om skydd mot olyckor (FSO) samt utföra tillsyn och tillståndsgivning enligt lag (2010:1011) om brandfarliga och explosiva varor i kommunen. BORF har inkommit med ett underlag för att revidera taxan för tillstånd och tillsyn av brandfarliga och

explosiva varor inom kommunen. BORF vill att taxan ska ändras i och med de författningsändringar som gjorts gällande tillsynen av och anmälningsplikten vid hanteringen av brandfarliga och explosiva varor.

Flera kostnader som kopplas till tillsyns och tillståndsverksamheten har justerat och flera tillägg har gjorts för att möta gentemot de författningsförändringarna i lagen (2010:1011) om brandfarliga och explosiva varor (LBE).

Förvaltningen har inget att erinra mot förslaget eftersom revideringen av taxan innebär att kommunen kan uppfylla kraven för tillstånds och tillsynsverksamheten av brandfarliga och explosiva varor i enlighet med lagen (2010:1011) om brandfarliga och explosiva varor (LBE).

Ärendenivåer – bedömning utifrån kommunfullmäktiges strategiska mål eller kommunstyrelsens resultatmål

Beslutet har en koppling till kommunfullmäktiges strategiska mål att medborgare och näringsliv ska känna ökat förtroende för kommunen. Genom att ha en taxa som ligger i linje med de ökade för kraven för tillstånd och tillsyn av brandfarliga och explosiva varor kan medborgarnas och näringslivets förtroende för att kommunen kan säkerställa deras trygghet stärkas.

Bedömning utifrån miljö, hållbarhet och mål i Agenda 2030

Ärendet har koppling till mål 11 i Agenda 2030, Hållbara städer och samhällen, delmål 11b att skapa motståndskraft mot katastrofer samt utveckla och genomföra en samlad katastrofriskhantering på alla nivåer, eftersom tillstånd och tillsyns är avgörande för att säkerställa rätt hantering av brandfarliga och explosiva varor.

Bedömning utifrån politiska styrdokument

Beslutet har koppling till Förbundsordningen för Bohus Räddningstjänstsförbund (BORF) då det är som BORF ansvarar för att fullfölja de skyldigheter som vilar på kommunen för skydd mot olyckor samt utföra tillsyn och tillståndsgivning av brandfarliga och explosiva varor i kommunen.

Bedömning utifrån ett medborgar- och brukarperspektiv

Förslaget på en revidering av taxan för tillstånd och tillsynen av brandfarliga och explosiva varor innebär en säkrare hantering. En felhantering av brandfarliga och explosiva varor kan innebära en fara för allmänheten, vilket innebär en minskad risk för liv och hälsa.

Bedömning utifrån ett medarbetarperspektiv

Beslutet har ingen påverkan ur ett medarbetarperspektiv.

Ekonomisk bedömning

Justeringen av taxa bedöms inte ha någon större ekonomisk påverkan, justeringen gör taxan mer flexibel utifrån de ändringarna i lagen om skydd mot olyckor och explosiva varor.

Förslag till beslut

1. Förslag på ny taxa med tillägg och justeringar för Bohus Räddningstjänstförbund fastställs.
2. Bohus Räddningstjänstförbund bemyndigas att fortsatt årligen justera taxan i sin helhet enligt PKV
3. Paragrafen förklaras omedelbart justerad.

Linda Nygren
Kommundirektör

Mirsad Radoncic
tf. sekotrchef samhällsbyggnad

Tomas Gustavsson
Verksamhetschef kommuncenter

Anna Hedlin
enhetschef förvaltning och utredning

Expedieras till:
Borf

För kännedom till:

Myndigheten för samhällsskydd och beredskaps författningssamling

Myndigheten för samhällsskydd och beredskap

Utgivare: Anna Asp, Myndigheten för samhällsskydd och beredskap
ISSN 2000-1886

MSBFS
Remissutgåva
xx:xx
Utkom från trycket
den xx:xx

Förslag till Myndigheten för samhällsskydd och beredskaps föreskrifter och allmänna råd om hur kommunen ska planera och utföra sin tillsyn enligt lagen (2010:1011) om brandfarliga och explosiva varor;

beslutade den xx.

Myndigheten för samhällsskydd och beredskap föreskriver följande med stöd av 25 § förordningen (2010:1075) om brandfarliga och explosiva varor[1], och beslutar följande allmänna råd.

Tillämpningsområde

1 § Dessa föreskrifter innehåller bestämmelser om hur kommunen ska planera och utföra sin tillsyn enligt 21 § lagen (2010:1011) om brandfarliga och explosiva varor (LBE).

Planering av tillsynsverksamhet

2 § Kommunen ska i sin planering av tillsynen utgå från 1 § andra stycket LBE och särskilt beakta risken för att varorna kan användas i brottsligt syfte och där en brand eller explosion kan medföra allvarliga konsekvenser.

Allmänt råd: Kommunen bör i synnerhet beakta möjligheten att genom tillsyn förebygga och försvåra illegalt förfarande av brandfarliga eller explosiva varor där konsekvenser kan innebära stor fara för liv och hälsa.

3 § Kommunen ska upprätta en förteckning över de tillstånd som kommunen beviljat enligt 17 § andra stycket och 18 § andra stycket LBE att hantera brandfarliga eller explosiva varor. Förteckningen ska användas som utgångspunkt för kommunens tillsynsplanering.

UTKAST

[1] Förordningen senast ändrad genom SFS 2025:XX.

4 § Kommunens tillsynsplanering ska även omfatta:

a. anmälningar i enlighet med 18 a § LBE,
b. underrättelser i enlighet med tillstånd för sprängning i detaljplanelagt område som beviljats av Polismyndigheten enligt 3 kap. 6 § ordningslagen (1993:1617) och skickats in till kommunen i enlighet med 3 kap. 16 a § ordningslagen (1993:1617) och
c. den som hanterar brandfarlig vara under tillståndspliktig mängd, där kommunen bedömer det nödvändigt att genomföra tillsyn.

5 § Kommunens planering av tillsyn ska utöver vad som anges i 3 § och 4 § omfatta tillsyn som föranleds av en inträffad olycka eller då kommunen på annat sätt fått kännedom om brister i hanteringen av brandfarliga eller explosiva varor.

6 § Efter en räddningsinsats ska kommunen bedöma om det finns behov av att genomföra tillsyn enligt LBE.

7 § Tillsyn av de som hanterar brandfarliga eller explosiva varor som ingår i förteckningen enligt 3 § ska ske minst en gång under varje tillståndsperiod, om det inte bedöms obehövligt. Om kommunens bedömning är att tillsyn inte ska genomföras, ska skälen för detta dokumenteras.

Allmänt råd: Vid bedömningen av om tillsyn bör utföras tätare än en gång per tillståndsperiod, bör hänsyn särskilt tas till tillståndets giltighetstid och kommunens kunskap om den som hanterar de brandfarliga eller explosiva varorna. Bedömningar behöver inte ske per objekt utan kan exempelvis ske tematiskt.

8 § Kommunen ska vid behov genomföra tillsyn av de som omfattas av 4 §. Om kommunen bedömer att tillsyn inte behöver genomföras, för de som inkluderas enligt a och b i 4 §, ska skälen för detta dokumenteras.

Allmänt råd: Kommunens bedömning bör utöver det som framgår i 2 § innefatta erfarenheter från tidigare genomförda tillsyner och annan kunskap.

9 § Kommunen ska särskilt beakta behovet av att följa upp tillstånd som löpt ut, men där ingen ny ansökan om tillstånd inkommit till kommunen. Kommunen ska bedöma behovet av tillsyn i varje enskilt fall.

10 § Kommunen ska ha ett dokumenterat arbetssätt för hur kraven i 2 – 9 §§ uppfylls och den ska innehålla de processer och bedömningar som utförs för att uppfylla kraven.

11 § Kommunen ska i sin planering av tillsyn beakta behovet av samverkan med andra kommunala förvaltningar eller med statliga myndigheter.

UTKAST

MSBFS
xx:xx

Tillsynens utförande

12 § Kommunen ska vid tillsyn kontrollera att den som hanterar brandfarliga eller explosiva varor uppfyller sina skyldigheter enligt LBE med tillhörande föreskrifter samt aktuellt tillstånd med eventuella villkor.

Allmänt råd: Den som för kommunens räkning utför tillsyn bör ha kunskap om relevant lagstiftning, tillsynsverksamheten och förståelse för respektive tillsynsobjekts risker. Kommunen kan antingen ha egen kompetens eller genom avtal ha tillgång till erforderlig kompetens för att utföra tillsyn.

13 § Vid bedömningen av hur omfattande en tillsyn ska vara ska kommunen använda kunskap och erfarenhet från tidigare tillsyn, inträffade händelser samt omständigheter i det enskilda fallet.

Allmänt råd: Tillsynen bör innehålla besök på plats där hantering sker, om det inte bedöms obehövligt.

14 § Vid tillsyn av den som hanterar explosiva varor, där tillstånd beviljats av en annan kommun, ska den kommun som utför tillsynen vid behov inhämta nödvändiga uppgifter om tillståndet hos den kommun som beviljat tillståndet.

15 § Den personal som för kommunens räkning utför tillsyn ska ha erforderlig kompetens.

Allmänt råd: Med erforderlig avses i dessa föreskrifter kunskap om lagstiftningen, tillsynsverksamhet och förståelse för respektive tillsynsobjekts risker. Kommunen kan antingen ha egen kompetens eller genom avtal ha tillgång till erforderlig kompetens för att utföra tillsyn.

16 § Om kommunen beslutar om föreläggande eller förbud ska kommunen följa upp att kraven i beslutet följs.

17 § Kommunen ska i sin tillsyn samverka med andra kommunala förvaltningar eller statliga myndigheter när det finns behov.

Denna författning träder i kraft xx.

Myndigheten för samhällsskydd och beredskap

UTKAST

Antagen av kommunfullmäktige i Ale, 2022-06-20, § 106
Antagen av kommunfullmäktige i Kungälv, 2022-06-30, § 83

Förbundsordning för Bohus Räddningstjänstförbund

Innehåll

1. Bakgrund
2. Medlemmar
3. Ändamål
4. Särskilda uppgifter
5. Personuppgiftsansvar
6. Avgränsningar
7. Förbundsdirektion
8. Revisorer
9. Organisation
10. Anslag av kungörelser och andra tillkännagivanden
11. Förbundsmedlemmarnas styrning av och insyn i förbundets ekonomi och verksamhet
12. Andel i tillgångar och skulder
13. Kostnadstäckning mm
14. Överföring av förbundsbidrag
15. Planeringsprocess
16. Budget och ekonomisk styrning
17. Likvidation och upplösning
18. Arkiv
19. Författningssamling
20. Arvoden
21. Tvister
22. Ändringar i förbundsordningen
23. Ikraftträdande

Antagen av kommunfullmäktige i Ale, 2022-06-20, § 106
Antagen av kommunfullmäktige i Kungälv, 2022-06-30, § 83

§ 1 Bakgrund och namn

Ale och Kungälvs kommuners räddningstjänst är organiserade i ett kommunalförbund. Kommunalförbundets namn är Bohus Räddningstjänstförbund (BORF), nedan kallat förbundet och har sitt säte i Kungälv.

§ 2 Medlemmar

Medlemmar i kommunalförbundet är Ale och Kungälvskommuner, nedan kallade förbundsmedlemmarna.

§ 3 Ändamål

Bastjänster

Förbundet ansvarar för att i förbundsmedlemmarnas ställe fullfölja:

- De skyldigheter som vilar på kommunerna enligt förordning (2003:789) om skydd mot olyckor (FSO)
- De skyldigheter som vilar på kommunerna om tillsyn och tillståndsgivning enligt lag (2010:1011) om brandfarliga och explosiva varor. Vid tillsynen ges förbundet rätt att tillämpa den taxa som gäller i respektive kommun.
- De skyldigheter som vilar på kommunerna enligt lag (2014:799) om sprängämnesprekursorer
- Att enligt punkt ett ovan (FSO) fullgöra skyldigheter om kommunernas plan för räddningsinsatser enligt lag (1999:381) om åtgärder för att förebygga och begränsa följderna av allvarliga kemikalieolyckor.

Förbundet utför utbildning i brandskydd och hjärt- och lungräddning för förbundsmedlemmarnas personal.

Antagen av kommunfullmäktige i Ale, 2022-06-20, § 106
Antagen av kommunfullmäktige i Kungälv, 2022-06-30, § 83

Förbundet ingår i förbundsmedlemmarnas krisorganisationer.

Förbundets roll i samhällsutvecklingen

- Förbundet ska bidra till och svara upp till den samhällsutveckling som medlemskommunerna har och dimensioneras så optimalt som möjligt över tid. Det innebär att förbundet deltar i planeringen av förbundsmedlemmarnas utveckling och i samverkan föreslår lämpliga organisationsanpassningar med god framförhållning.

Förbundet biträder förbundsmedlemmarna med kompetens kring brand och säkerhet inom följande verksamhetsområden och utifrån respektive kommuns behov:

- Samhällsskydd och beredskap enligt lag (2006:544) om kommuners och regioners åtgärder inför och vid extraordinära händelser i fredstid och höjd beredskap)
- Samhällsbyggnadsverksamheten enligt plan- och bygglagen (2010:900)
- Remissärenden enligt miljöbalken samt enligt 8 kap 2 § (2010:1622) för servering av alkoholdrycker
- Förbundsmedlemmarnas POSOM-verksamhet.
- Social hållbarhet

§ 4 Särskilda uppgifter

I förbundets uppdrag ingår utöver ovan nämnda bastjänster, rätten att utföra andra uppgifter som ansluter till ovanstående lagstiftning eller på annat sätt ansluter till säkerhet och trygghet hos förbundsmedlemmarna och som reglerats i avtal såsom räddningstjänstavtal med annan kommun eller med statlig myndighet.

Förbundet kan också samverka med andra aktörer i samhället ifråga om utvecklingsprojekt och frågor som är relaterade till lagstiftning och uppgifter i § 3.

Förbundsmedlem får överlämna ytterligare uppgifter till förbundet inom de områden och i den omfattning som förbundsmedlemmarna kommer överens om.

§ 5 Personuppgiftsansvar

Förbundet är personuppgiftsansvarig för ändamålen med och medlen för behandlingen av personuppgifter inom förbundets ansvarsområde.

Antagen av kommunfullmäktige i Ale, 2022-06-20, § 106
Antagen av kommunfullmäktige i Kungälv, 2022-06-30, § 83

§ 6 Avgränsningar

Ytterligare uppdrag kan inte åläggas förbundet utan godkännande av förbundsmedlemmarnas kommunfullmäktige.

§ 7 Förbundsdirektion

Förbundet är ett kommunalförbund med förbundsdirektion, som även är förbundsstyrelse. Förbundsdirektionen är den nämnd som enligt 3 kap 11 § LSO fullgör uppgifter enligt denna lag. Direktionen får inrätta de utskott som den finner lämpligt. Förbundsdirektionens verksamhet regleras i reglemente enligt bilaga till förbundsordningen.

Förbundsdirektionen ska bestå av fyra (4) ledamöter och fyra (4) ersättare. Ale och Kungälvskommuner väljer vardera två (2) ledamöter och två (2) ersättare samt utser ordförande respektive vice ordförande. Ordförandeskapet ska vara roterande mellan förbundsmedlemmarna i tvåårsintervaller.

Ledamöter och ersättare i förbundsdirektionen väljs ur förbundsmedlemmarnas kommunfullmäktige för en mandattid om fyra år räknat från och med den 1 januari året efter det att val till kommunfullmäktige ägt rum i hela landet. I fråga om valbarhet och sättet att utse ledamöter och ersättare skall 9 kap 3 § och 9 kap 8 § 1st kommunallagen (2017:725) tillämpas.

Vid förfall för ledamot ska ersättare från samma kommun inträda. Ersättarna inträder i den turordning kommunfullmäktige bestämt vid valet. Om ersättarna utsetts vid proportionellt val inträder istället ersättare enligt den ordning som beskrivs i lag (1992:339) om proportionellt valsätt.

För samtliga beslut krävs enkel majoritet, samt att minst tre (3) ledamöter är närvarande vid varje sammanträde. Vid lika röstetal har ordförande utslagsröst.

Förbundsdirektionen företräder förbundet med rätt att ingå erforderliga avtal.

§ 8 Revisorer

Förbundet ska ha två (2) revisorer, en vald kommunrevisor från vardera förbundsmedlemmen. Revisorerna väljs för samma mandatperiod som ledamöterna i förbundsdirektionen. Revisorernas verksamhet regleras i reglemente. Budget för revisionen fastställs av förbundsmedlemmarna.

Revision sker i enlighet med bestämmelserna om revision i kommunallagen. Revisorernas berättelse ska tillsammans med årsredovisningen överlämnas till medlemskommunernas kommunfullmäktige, som var och en beslutar om ansvarsfrihet för direktionen i dess helhet.

Antagen av kommunfullmäktige i Ale, 2022-06-20, § 106
Antagen av kommunfullmäktige i Kungälv, 2022-06-30, § 83

§ 9 Organisation

Direktionen ska utse en förbundschef som kan vara tillika räddningschef. Tillsättande, och avveckling av förbundschef med aktuella villkor ska ske i dialog med förbundsmedlemmarna.

Specialistfunktioner inom bl.a. fastighetsförvaltning, ekonomi, personal, juridik och upphandling m.m. tillhandahålls av förbundsmedlemmarna enligt särskilt avtal.

§ 10 Anslag av kungörelser och andra tillkännagivanden

Förbundets kungörelser, tillkännagivanden av protokollsjustering och övriga tillkännagivanden anslås på förbundets anslagstavla. Kungälvs kommuns anslagstavla är förbundets anslagstavla. Alla kungörelser ska dessutom publiceras på förbundets hemsida.

Kungörelse om sammanträde vid vilket budgeten ska fastställas ska anslås på förbundets anslagstavla och för kännedom på förbundsmedlemmarnas anslagstavlor samt i lokal dagspress.

§ 11 Förbundsmedlemmarnas styrning av och insyn i förbundets ekonomi och verksamhet

Innan beslut tas om avtal av större dignitet, beslut av principiell/strategisk betydelse, större investeringar, större ändringar av verksamheten eller annat av större vikt ska samråd ske med förbundsmedlemmarna. Kostnadsförändringar med anledning av nya större investeringar, uppdrag eller annat av principiell karaktär ska antas av medlemmarnas kommunfullmäktige.

Styrelserna i medlemskommunerna ska ha uppsikt över förbundet i enlighet med 6 kap 1 § kommunallagen. Styrelserna kan lämna råd, anvisningar och förslag till åtgärder som bör vidtas. Om dessa inte följs och behov av bindande direktiv föreligger kan respektive kommunstyrelse initiera ett ärende i fullmäktige som beslutar om direktiv.

Uppsiktsplikten verkställs genom att förbundsdirektionen tertialvis till förbundsmedlemmarna överlämnar rapport om verksamhetens ekonomi och utveckling samt att förbundsdirektionen och förbundsmedlemmarna tre gånger per år möts till uppsiktsdialog med utgångspunkt i gällande handlingsprogram och budget. Dessa uppföljningsdialoger ska, på förbundsdirektionens initiativ, planeras för ett år i taget och sammanställas i mötesanteckningar som översänds till medlemskommunerna.

Om förbundet under budgetåret konstaterar eller förväntar kostnadsöverskridanden eller andra betydelsefulla avvikelser från budgeten ska man till förbundsmedlemmarnas kommunstyrelser redovisa orsakerna till avvikelserna och de korrigeringar som har vidtagits eller kommer att vidtas.

Antagen av kommunfullmäktige i Ale, 2022-06-20, § 106
Antagen av kommunfullmäktige i Kungälv, 2022-06-30, § 83

§ 12 Andel i tillgångar och skulder

Förbundsmedlemmarna har vid varje tidpunkt andel i förbundets tillgångar och skulder i förhållande till respektive medlems ansvar enligt § 16.

Förbundsmedlemmarna har ansvar för att täcka eventuell uppkommen brist i enlighet med angiven fördelningsgrund. Motsvarande fördelningsgrund tillämpas vid skifte av tillgångar om förbundet skulle upplösas.

Vid en räddningsinsats med kostnader som överstiger den kommunala självrisken för statlig ersättning ska dessa kostnader betalas i sin helhet av den drabbade kommunen. Det är den drabbade kommunen som har att söka statlig ersättning för sina kostnader. Förbundet bistår drabbad kommun vid ansökan om statlig ersättning för denna kommuns räkning.

Fast egendom så som mark och/eller lokaler ägs och förvaltas av respektive medlem inom medlemmens geografiska område. Driftkostnader belastar förbundet.

§ 13 Kostnadstäckning m.m.

Kostnaderna för förbundets verksamhet ska täckas, i den mån det inte sker på annat sätt, genom bidrag från förbundsmedlemmarna.

Utgångspunkten avseende bastjänsterna är en fördelning utifrån befolkningstalet. Fördelningen revideras i samband med fastställande av handlingsprogrammet.

Vid en kraftigt förändrad riskbild kan ovanstående fördelningsprincip bli föremål för omförhandling mellan förbundsmedlemmarna.

Förbundets kortsiktiga kreditbehov tillförsäkras av Kungälvs kommun genom koncernkonto.

Förbundet får inte ingå borgen eller andra ansvarsförbindelser utan förbundsmedlemmarnas godkännande. Om godkänd borgen ingås gäller i fråga om ansvar fördelningsregeln.

Förbundet får inte bilda eller förvärva aktier eller andelar i företag utan förbundsmedlemmarnas godkännande.

§ 14 Överföring av förbundsbidrag

Förbundsmedlemmarnas förbundsbidrag överförs tertialvis.

§ 15 Planeringsprocess

Förbundsmedlemmarna och förbundsdirektionen möts vart fjärde år, tredje året i mandatperioden, till planeringskonferens med följande obligatoriska innehåll:

Antagen av kommunfullmäktige i Ale, 2022-06-20, § 106
Antagen av kommunfullmäktige i Kungälv, 2022-06-30, § 83

- Analys av bokslut – ekonomi, måluppfyllelse och verksamhet – i relation till tidigare uppnådda resultat, jämnstora räddningstjänstförbund och förbundsmedlemmarnas utveckling och förutsättningar. (se även § 11)
- Förbundsmedlemmarnas planering och bedömning av utvecklingen under den kommande fyraårsperioden.
- Förbundsdirektionens planering för nytt handlingsprogram och budget inför kommande mandatperiod.

Målsättning med planeringsprocessen är att den ska resultera i beslut om fyraårigt handlingsprogram, ettårig budget och fyraårig ekonomisk planeringsperiod.

Direktionen ska under mandatperiodens första år fastställa handlingsprogram för de kommande fyra åren för den förebyggande verksamheten ochhandlingsprogram för räddningstjänsten enligt lag (2003:778) om skydd mot olyckor.

En förutsättning för handlingsprogrammet är att förbundet deltar i planeringen av förbundsmedlemmarnas utveckling (§ 3). Handlingsprogrammet ska upprättas i samverkan med förbundsmedlemmarna och innan det antas av direktionen ska förbundsmedlemmarna yttra sig över förslaget.

Med det fastställda handlingsprogrammet som grund upprättar förbundsdirektionen förslag till ettårig budget samt en fyraårig ekonomisk plan för verksamheten. Budgeten ska uttryckas dels som finansiella mål och verksamhetsmål för god ekonomisk hushållning dels som ekonomisk plan. Större investeringar blir föremål för separata beslut i förbundsmedlemmarnas kommunfullmäktige, enligt förbundsordningens § 11.

Förbundsmedlemmarna ska, efter budgetkonferensen, mötas till dialog för att enas om ekonomiska förutsättningar för förbundsdirektionens ekonomiska planering.

§ 16 Budget och ekonomisk styrning

Förbundsdirektionen ska årligen fastställa budget för förbundet inom de ekonomiska ramar och enligt de riktlinjer i övrigt som förbundsmedlemmarna enats om och som de angivit före juni månads utgång.

Budgeten ska innehålla en plan för verksamheten och ekonomin under budgetåret och den kommande fyraårsperioden samt plan för investeringar för den kommande femårsperioden.
Förbundsdirektionen ska fastställa budgeten före november månads utgång.

Årsredovisning ska godkännas av förbundsdirektionen och lämnas till förbundsmedlemmarnas kommunfullmäktige för beslut om ansvarsfrihet enligt respektive förbundsmedlems styrmodell.

Antagen av kommunfullmäktige i Ale, 2022-06-20, § 106
Antagen av kommunfullmäktige i Kungälv, 2022-06-30, § 83

§ 17 Utträde, likvidation samt upplösning

Förbundet är bildat på obestämd tid. Förbundsmedlem har rätt att begära utträde ur förbundet; detta innebär att förbundet då träder i likvidation eftersom det endast består av två förbundsmedlemmar. Uppsägningstiden är tre år räknat från slutet av den månad då uppsägning skedde.

När förbundet har trätt i likvidation, ska förbundets egendom (tillgångar och skulder) skiftas. All egendom där bokfört värde saknas ska värderas av oberoende värderingsman, eller om parterna enas om detta, omvandlas till likvida medel. Respektive kommun övertar den personal som har sin huvudsakliga tjänstgöring inom respektive kommuns geografiska område.

Vid skifte av förbundets behållna tillgångar och skulder ska fördelningsgrunden enligt § 16 tillämpas. Efter skuldbetalning skiftas egendom till bokfört värde eller där bokfört värde saknas enligt värdering. I fråga om eventuellt upparbetad pensionsskuld för personal ska denna följa med den personal som tillhör respektive kommun.

Verksamheten får fortsätta tillfälligtvis om det behövs för en ändamålsenlig avveckling och i syfte att parterna efter ett utträde skall kunna upprätthålla en erforderlig beredskaps- och säkerhetsnivå. Verksamheten måste då bedrivas på ett sådant sätt att utträde inte försvåras förnågon av parterna av ekonomiska skäl i form av tillkommande investeringsbehov.

När förbundsdirektionen har fullgjort sitt uppdrag som likvidator, ska direktionen avge slutredovisning för sin förvaltning genom en förvaltningsberättelse över likvidationen i sin helhet med en redovisning för skiftet av behållna tillgångar. Till slutredovisningen ska fogas redovisningshandlingar för hela likvidationstiden. När likvidationsuppdraget är fullföljt ska Kungälvs kommun överta vården av de handlingar som tillhört förbundet.

Förvaltningsberättelsen och redovisningshandlingarna ska delges var och en av förbundsmedlemmarna. När berättelsen och redovisningshandlingarna delgetts samtliga förbundsmedlemmar, är förbundet upplöst.

En förbundsmedlem som inte är nöjd med redovisningen eller det skifte som förrättas av direktionen får väcka talan om detta mot den andra förbundsmedlemmen inom ett år från det då slutredovisningen delgivits.

Om det framkommer någon tillgång för förbundet efter dess upplösning eller om talan väcks mot förbundet eller om det på annat sätt uppkommer behov av ytterligare likvidationsåtgärd ska likvidationen fortsättas.

§ 18 Arkiv

Kungälvs kommun är arkivmyndighet för förbundet och Kungälvs kommuns arkivreglemente gäller för förbundet.

Antagen av kommunfullmäktige i Ale, 2022-06-20, § 106
Antagen av kommunfullmäktige i Kungälv, 2022-06-30, § 83

Kungälvs kommuns regler om arkivlokaler omfattar även förbundet.

§ 19 Författningssamling

I tillämpliga delar ska förbundet, inom ramen för sin styrning och verksamhet, följa styrande dokument i Kungälvs kommuns författningssamling.

§ 20 Arvoden

Arvoden och andra ekonomiska förmåner till samtliga ledamöter, ersättare och revisorer i förbundsdirektionen utgår enligt de regler som fastställs av arvodesnämnden i Kungälvs kommun.

§ 21 Tvister

Tvist mellan förbundet och en eller båda förbundsmedlemmarna, om parterna inte kan nå en frivillig uppgörelse, avgörs genom skiljeförfarande enligt lag (1999:116) om skiljeförfarande.

§ 22 Ändringar i förbundsordningen

Ändring av eller tillägg till förbundsordningen ska antas av förbundsdirektionen och fastställas av förbundsmedlemmarnas kommunfullmäktige.

§ 23 Ikraftträdande

Denna förbundsordning träder i kraft när den har godkänts av förbundsmedlemmarnas kommunfullmäktige.

Tillsyn om skydd mot olyckor, LSO		
Industri, m.m.	4 376	Vk1
Samlingslokal <150 personer	3 751	Vk2A
Samlingslokal >150 personer	4 376	Vk2B
Samlingslokal >150 personer med alkoholförsäljning	5 001	Vk2C
Flerbostadshus	4 376	Vk3A
Gemensamhetsboende	4 376	Vk3B
Trygghetsboenden och andra boenden avsedda för personer som kan förväntas behöva stöd eller vård delar av dygnet	4 376	Vk3C
Hotell	4 376	Vk4
Vårdmiljöer daglig verksamhet (förskola)	3 751	Vk5A
Vårdmiljöer särskilda boenden	5 001	Vk5b
Vårdmiljö sjukhus och fängelser	5 001	Vk5C+D
Brandfarlig lokal	4 376	Vk6
Kulturbyggnader	6 251	
Tillsyn av enskilda förhållanden	4 376	
Tillsyn mindre omfattning	2 500	
Handläggarkostnad timpris	1 200	
	0	
Tillsyn om brandfarliga och explosiva varor, LBE	0	
Tillfällig hantering brf vara	2 500	Evenemang, byggarbetsplats
Enkel hantering brf vara	3 751	Skola, restaurang
Mindre hantering brf vara	6 251	Obemannad bensinstation, handel
Måttlig hantering brf vara	8 751	Bemannad bensinstation, verkstad, lager
Omfattande hantering brf vara	10 002	Övrig industri
Mycket omfattande hantering brf vara	15 002	Industri, raffinaderi
Enkel hantering explosiv vara	3 751	Stenspräckare, dagsprängare utan egen förvaring
Mindre hantering explosiv vara <60 kg	6 251	Fyrverkeriförsäljning, ammunition, förvaring explosiv vara <60 kg
Måttlig hantering explosiv vara	8 751	Förvaring explosiv vara 60–500 kg
Omfattande hantering explosiv vara	10 002	Förvaring explosiv vara >500 kg
Tillsyn av enskilda förhållande	6 251	
Tillsyn mindre omfattning	3 751	
Provtagning och undersökning av prov	Särskilt avgiftsbeslut	

Tillståndsprövning om brandfarliga och explosiva varor, LBE		
Redaktionell ändring tillstånd	1 250	
Godkännande av deltagare explosiv vara 1–5 personer	1 300	
Godkännande av deltagare explosiv vara 6–10 personer	2 600	
Godkännande av deltagare explosiv vara 11 personer eller fler	4 000	
Mindre ändring befintligt tillstånd under pågående tillståndsperiod	2 500	
Tillfällig hantering brf vara	3 751	Evenemang, byggarbetsplats
Enkel hantering brf vara	6 251	Skola, restaurang
Mindre hantering brf vara	8 751	Obemannad bensinstation, handel
Måttlig hantering brf vara	11 252	Bemannad bensinstation, verkstad, lager
Omfattande hantering brf vara	15 002	Övrig industri
Mycket omfattande hantering brf vara	37 506	Industri, raffinaderi
Enkel hantering explosiv vara	6 251	Stenspräckare, dagspängare utan egen förvaring
Mindre hantering explosiv vara	8 751	Fyrverkeriförsäljning, ammunition, förvaring övrig explosiv vara <60 kg
Måttlig hantering av explosiv vara 60–500 kg	11 252	Förvaring explosiv vara 60–500 kg
Omfattande hantering explosiv vara >500 kg	15 002	Förvaring explosiv vara >500 kg
Godkännande av föreståndare brandfarlig och explosiv vara	3 125	
Avvisning tillstånd	2 500	
Avslag tillstånd	3 751	
Handläggningskostnad, timpris	1 200	

Förklaring:
Tillägg
Justering

Lag (2003:778) om skydd mot olyckor

Svensk författningssamling

Svensk författningssamling (SFS) innehåller gällande lagar och förordningar. Om en författning ändras ersätts den gamla texten med den nya.

SFS nr: 2003:778
Departement/myndighet: Försvarsdepartementet
Utfärdad: 2003-11-20
Ändrad: t.o.m. SFS 2023:409
Ändringsregister: **SFSR (Regeringskansliet)**
Källa: **Fulltext (Regeringskansliet)**

Innehåll:

- 1 kap. Inledande bestämmelser
- 2 kap. Enskildas skyldigheter
- 3 kap. Kommunens skyldigheter
- 4 kap. Statens skyldigheter
- 5 kap. Tillsyn
- 6 kap. Särskilda skyldigheter för enskilda, kommuner och statliga myndigheter
- 7 kap. Bestämmelser om ersättning
- 8 kap. Räddningstjänst under höjd beredskap
- 9 kap. Utländskt bistånd
- 10 kap. Bemyndiganden, ansvar och överklagande
- Övergångsbestämmelser

1 kap. Inledande bestämmelser

1 § Bestämmelserna i denna lag syftar till att i hela landet bereda människors liv och hälsa samt egendom och miljö ett med hänsyn till de lokala förhållandena tillfredsställande och likvärdigt skydd mot olyckor.

2 § Med räddningstjänst avses i lagen de räddningsinsatser som staten eller kommunerna skall ansvara för vid olyckor och överhängande fara för olyckor för att hindra och begränsa skador på människor, egendom eller miljön.

Till räddningstjänst hänförs också räddningsinsatser som görs enligt 4 kap. 1-4 §§ utan att det har inträffat någon olycka eller föreligger överhängande fara för en olycka.

Staten eller en kommun skall ansvara för en räddningsinsats endast om detta är motiverat med hänsyn till behovet av ett snabbt ingripande, det hotade intressets vikt, kostnaderna för insatsen och omständigheterna i övrigt.

I denna lag behandlas endast sådana räddningsinsatser som avses i denna paragraf.

3 § Räddningstjänsten skall planeras och organiseras så att räddningsinsatserna kan påbörjas inom godtagbar tid och genomföras på ett effektivt sätt.

3 a § Förebyggande verksamhet som staten och kommunerna ansvarar för enligt denna lag ska planeras och organiseras så att den effektivt bidrar till att förebygga bränder och andra olyckor samt förhindra eller begränsa skador till följd av bränder och andra olyckor. Särskild vikt ska läggas vid att förhindra människors död och andra allvarliga skador.
Lag (2020:882).

4 § Lagen gäller inte hälso- och sjukvård som avses i hälso- och sjukvårdslagen (2017:30). *Lag (2017:53)*.

5 § Myndigheten för samhällsskydd och beredskap ska på nationell nivå främja att denna lag och föreskrifter som har meddelats i anslutning till lagen följs.

Myndigheten ska också samordna kommunerna på nationell nivå och stödja dem med råd och information i deras verksamhet enligt denna lag. *Lag (2020:882)*.

6 § Kommunerna och de statliga myndigheter som ansvarar för verksamhet enligt denna lag skall samordna verksamheten samt samarbeta med varandra och med andra som berörs.

7 § Kommunerna och de statliga myndigheter som ansvarar för räddningstjänst ska se till att allmänheten informeras om vilken förmåga att göra räddningsinsatser som finns. Dessutom ska de lämna upplysning om hur varning och information till allmänheten sker vid allvarliga olyckor.

Bestämmelser om varning och information till allmänheten finns i lagen (2023:407) om viktigt meddelande till allmänheten.
Lag (2023:409).

2 kap. Enskildas skyldigheter

Skyldighet att varna och tillkalla hjälp

1 § Den som upptäcker eller på annat sätt får kännedom om en brand eller om en olycka som innebär fara för någons liv eller allvarlig risk för någons hälsa eller för miljön skall, om det är möjligt, varna dem som är i fara och vid behov tillkalla hjälp. Detsamma gäller den som får kännedom om att det föreligger en överhängande fara för en brand eller en sådan olycka.

Skyldigheter för ägare eller nyttjanderättshavare till byggnader och andra anläggningar

2 § Ägare eller nyttjanderättshavare till byggnader eller andra anläggningar skall i skälig omfattning hålla utrustning för släckning av brand och för livräddning vid brand eller annan olycka och i övrigt vidta de åtgärder som behövs för att förebygga brand och för att hindra eller begränsa skador till följd av brand.

3 § Har upphävts genom *lag (2020:882)*.

Skyldigheter vid farlig verksamhet

4 § Vid en anläggning där verksamheten innebär fara för att en olycka ska orsaka allvarliga skador på människor eller miljön, är anläggningens ägare eller den som utövar verksamheten på anläggningen skyldig att i skälig omfattning hålla eller bekosta beredskap med personal och egendom och i övrigt vidta nödvändiga åtgärder för att hindra eller begränsa sådana skador.

Den som utövar verksamheten är skyldig att analysera riskerna för sådana olyckor som anges i första stycket.

Första och andra styckena gäller även flygplatser som har meddelats drifttillstånd enligt 6 kap. 8 § första stycket luftfartslagen (2010:500) och verksamheter som omfattas av lagen (1999:381) om åtgärder för att förebygga och begränsa följderna av allvarliga kemikalieolyckor. *Lag (2015:234)*.

5 § Vid utsläpp av giftiga eller skadliga ämnen från en anläggning som avses i 4 § ska den som utövar verksamheten underrätta länsstyrelsen, Polismyndigheten och kommunen om utsläppet kräver särskilda åtgärder till skydd för allmänheten. Underrättelse ska också lämnas om det finns överhängande fara för ett sådant utsläpp. *Lag (2014:688)*.

3 kap. Kommunens skyldigheter

Förebyggande verksamhet

1 § För att skydda människors liv och hälsa samt egendom och miljön skall kommunen se till att åtgärder vidtas för att förebygga bränder och skador till följd av bränder samt, utan att andras ansvar inskränks, verka för att åstadkomma skydd mot andra olyckor än bränder.

Kommunerna skall ta till vara möjligheterna att utnyttja varandras resurser för förebyggande verksamhet.

2 § En kommun skall genom rådgivning, information och på annat sätt underlätta för den enskilde att fullgöra sina skyldigheter enligt denna lag.

3 § En kommun ska ha ett handlingsprogram för förebyggande verksamhet. I programmet ska kommunen ange

1. målen för verksamheten,
2. de risker för olyckor som finns i kommunen och som kan leda till räddningsinsatser, och
3. hur verksamheten är ordnad och hur den planeras.

Innan kommunen antar ett handlingsprogram eller beslutar om betydande förändringar i programmet ska den samråda med de myndigheter som särskilt berörs av förändringarna.
Lag (2020:882).

4 § En kommun skall i brandförebyggande syfte ansvara för att rengöring (sotning) sker av fasta förbränningsanordningar, som inte är inrättade för eldning uteslutande med gas, och därtill hörande rökkanaler. Detsamma skall gälla imkanaler i restauranger, storkök och därmed jämförbara utrymmen.

Kommunen får medge att en fastighetsägare utför eller låter annan utföra sotning på den egna fastigheten. Ett sådant medgivande får endast ges om sotningen kan ske på ett från brandskyddssynpunkt betryggande sätt.

Kommunen skall i brandförebyggande syfte även ansvara för att det som skall rengöras enligt första stycket samt skorstenar, tak och anslutande byggnadsdelar kontrolleras från brandskyddssynpunkt (brandskyddskontroll). Detsamma skall gälla fasta förbränningsanordningar inrättade för eldning uteslutande med gas och därtill hörande avgaskanaler.

5 § Den som utför sotning eller brandskyddskontroll enligt 4 § har rätt att få tillträde till den anläggning som berörs och att få nödvändiga upplysningar och handlingar.

Polismyndigheten skall lämna den hjälp som behövs.

6 § En kommun får föreskriva att avgift skall betalas för sotning och brandskyddskontroll enligt 4 §.

Kommunen får ge den som enligt 4 § tredje stycket utför brandskyddskontroll utan att vara tjänsteman hos kommunen befogenhet att på kommunens vägnar meddela nödvändiga föreläggganden och förbud enligt 5 kap. 2 § andra stycket. Ett sådant föreläggande eller förbud får inte förenas med vite.

Räddningstjänst

7 § En kommun skall ansvara för räddningstjänst inom kommunen, om inte annat följer av 4 kap. 1-6 §§.

Kommunerna skall ta till vara möjligheterna att utnyttja varandras resurser för räddningstjänst.

8 § En kommun ska ha ett handlingsprogram för räddningstjänst. I programmet ska kommunen ange

1. målen för verksamheten,
2. de risker för olyckor som finns i kommunen och som kan leda till räddningsinsatser, och
3. förmågan att
   a) genomföra räddningsinsatser för varje typ av sådan olycka,
   b) genomföra flera samtidiga räddningsinsatser,
   c) genomföra omfattande räddningsinsatser, och
   d) utöva ledning i räddningstjänsten.

Kommunen ska i programmet ange vilka resurser som finns för att upprätthålla förmågan. Förmågan ska redovisas för förhållandena såväl i fred som under höjd beredskap.

Innan kommunen antar ett handlingsprogram eller beslutar om betydande förändringar i programmet ska den samråda med de myndigheter som särskilt berörs av förändringarna.
Lag (2020:882).

Inledande av räddningsinsats

8 a § Räddningschefen beslutar om huruvida en räddningsinsats ska inledas.

Om en räddningsinsats ska inledas ska räddningschefen utse en räddningsledare som leder insatsen. *Lag (2020:882)*.

Efterföljande åtgärder

9 § En räddningsinsats är avslutad när den som leder insatsen (räddningsledaren) fattar beslut om detta. Beslutet skall redovisas i skriftlig form. När en räddningsinsats är avslutad skall räddningsledaren, om det är möjligt, underrätta ägaren eller nyttjanderättshavaren till den egendom som räddningsinsatsen har avsett om behovet av bevakning, restvärdeskydd, sanering och återställning.

Behövs bevakning med hänsyn till risken för nya olyckor men kommer bevakningen inte till stånd, får räddningsledaren utföra bevakningen på ägarens eller nyttjanderättshavarens bekostnad.

Polismyndigheten skall lämna den hjälp som behövs.

10 § När en räddningsinsats är avslutad ska kommunen se till att olyckan undersöks för att i skälig omfattning klarlägga orsakerna till olyckan, olycksförloppet och hur insatsen har genomförts.

Den som utför en sådan undersökning har rätt att få tillträde till olycksplatsen. Polismyndigheten ska lämna den hjälp som behövs.

Efter avslutad undersökning ska kommunen skicka en undersökningsrapport till Myndigheten för samhällsskydd och beredskap.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om vad undersökningsrapporten ska innehålla. *Lag (2020:882)*.

Organisation

11 § En kommuns uppgifter enligt denna lag skall fullgöras av en eller flera nämnder.

12 § Har upphävts genom *lag (2020:882)*.

13 § Uppdrag att besluta på en kommuns vägnar får inte omfatta förelägganden eller förbud vid vite eller verkställande av åtgärd på den försumliges bekostnad.

14 § Den personal som för kommunens räkning har att utföra förebyggande verksamhet, att planera, leda, genomföra och följa upp räddningsinsatser samt utöva tillsyn skall genom utbildning och erfarenhet ha den kompetens som behövs.

15 § Den personal som ingår i en kommuns organisation för räddningstjänst ska vara anställd i egen eller annan kommun eller i ett kommunalförbund. Kommunen får överlåta åt någon annan att vidta inledande begränsade åtgärder vid räddningsinsatser eller vidta räddningsinsatser som kräver särskild kompetens.

I organisationen för räddningstjänst kan också ett räddningsvärn ingå. Ett räddningsvärn består av personal som uttagits med tjänsteplikt.

Om en särskild enhet för insatser har organiserats vid en anläggning i kommunen, får kommunen träffa avtal med ägaren eller nyttjanderättshavaren till anläggningen om att enheten ska ingå i kommunens organisation för räddningstjänst. En sådan enhets räddningsinsatser är att anse som kommunal räddningstjänst enligt denna lag också när insatserna görs inom den egna anläggningen. *Lag (2020:882)*.

Ledning

16 § I en kommun ska det finnas en räddningschef. Räddningschefen ska ansvara för att räddningstjänsten är ändamålsenligt ordnad.

Räddningschefen får uppdra åt någon som är behörig att vara räddningsledare att fatta beslut som enligt denna lag ska fattas av räddningschefen eller räddningsledaren.

Om inte något annat anges i uppdraget får den som har fått ett sådant uppdrag i sin tur uppdra åt någon annan som är behörig att vara räddningsledare att fatta beslut enligt denna lag.

Ett uppdrag enligt andra och tredje styckena får endast ges till den som är anställd i en kommun eller ett kommunalförbund. Beslut om att ge ett uppdrag ska dokumenteras skriftligt. *Lag (2020:882)*.

16 a § Om en räddningsinsats berör mer än en kommuns område ska räddningsledarna i de berörda kommunerna besluta vilken kommun som ska ansvara för ledning av räddningsinsatsen. Om räddningsledarna inte kan komma överens ska beslutet fattas av den eller de länsstyrelser som berörs. *Lag (2020:882)*.

16 b § Kommunen ska ha ett ledningssystem för räddningstjänsten, där en övergripande ledning ständigt ska upprätthållas. Om flera kommuner samverkar för att åstadkomma en övergripande ledning ska den utövas gemensamt för kommunerna.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om kommunens ledningssystem och om märkning av personalens arbetskläder, fordon och annan utrustning. *Lag (2020:882)*.

4 kap. Statens skyldigheter

Räddningstjänst

Fjällräddningstjänst

1 § I fjällområden skall den eller de myndigheter som regeringen bestämmer ansvara för den räddningstjänst som innefattar att

1. efterforska och rädda den som har försvunnit under sådana omständigheter att det kan befaras att det föreligger fara för dennes liv eller allvarlig risk för dennes hälsa,
2. rädda den som råkat ut för en olycka eller drabbats av en sjukdom och som snabbt behöver komma under vård eller få annan hjälp.

Flygräddningstjänst

2 § Vid flyghaverier inom Sveriges sjöterritorium och inom Sveriges ekonomiska zon skall den myndighet som regeringen bestämmer ansvara för räddningstjänst. Vad som

nu sagts gäller inte vattendrag, kanaler, hamnar och andra insjöar än Vänern, Vättern och Mälaren.

Myndigheten skall också ansvara för de insatser mot skador som behövs, när ett luftfartyg är nödställt eller när fara hotar lufttrafiken, samt ansvara för efterforskning av luftfartyg som saknas.

Sjöräddningstjänst

3 § Inom Sveriges sjöterritorium och inom Sveriges ekonomiska zon skall den myndighet som regeringen bestämmer ansvara för efterforskning och räddning av människor som är eller kan befaras vara i sjönöd och för sjuktransporter från fartyg. Vad som nu sagts gäller inte vattendrag, kanaler, hamnar och andra insjöar än Vänern, Vättern och Mälaren.

Efterforskning av försvunna personer i andra fall

4 § I andra fall än som avses i 1-3 §§ skall den eller de myndigheter som regeringen bestämmer efterforska personer som har försvunnit under sådana omständigheter att det kan befaras att det föreligger fara för deras liv eller allvarlig risk för deras hälsa.

Miljöräddningstjänst till sjöss

5 § Inom Sveriges sjöterritorium och inom Sveriges ekonomiska zon skall den myndighet som regeringen bestämmer ansvara för räddningstjänst, när olja eller andra skadliga ämnen har kommit ut i vattnet eller det föreligger en överhängande fara för detta. Vad som nu sagts gäller inte vattendrag, kanaler, hamnar och andra insjöar än Vänern, Vättern och Mälaren.

Räddningstjänst vid utsläpp av radioaktiva ämnen

6 § Vid utsläpp av radioaktiva ämnen från en kärnteknisk anläggning i sådan omfattning att särskilda åtgärder krävs för att skydda allmänheten eller då överhängande fara för ett sådant utsläpp föreligger skall den myndighet som regeringen bestämmer ansvara för räddningstjänst.

I 10 § lagen (1984:3) om kärnteknisk verksamhet finns bestämmelser om skyldighet för innehavare av kärnteknisk anläggning att vidta de åtgärder som behövs för att upprätthålla säkerheten vid anläggningen.

Efterföljande åtgärder

7 § En räddningsinsats är avslutad när den som leder insatsen (räddningsledaren) fattar beslut om detta. Beslutet skall redovisas i skriftlig form. När en räddningsinsats är avslutad skall räddningsledaren, om det är möjligt, underrätta ägaren eller nyttjanderättshavaren till den egendom som berörts av räddningsinsatsen om behovet av bevakning, restvärdeskydd, sanering och återställning.

Behövs bevakning med hänsyn till risken för nya olyckor men kommer bevakningen inte till stånd, får räddningsledaren utföra bevakningen på ägarens eller nyttjanderättshavarens bekostnad.

Polismyndigheten skall lämna den hjälp som behövs.

8 § Den myndighet som regeringen bestämmer skall ansvara för saneringen efter utsläpp av radioaktiva ämnen från en kärnteknisk anläggning.

För sanering efter utsläpp av radioaktiva ämnen i andra fall än som sägs i första stycket skall den statliga myndighet ansvara som regeringen föreskriver eller i särskilda fall beslutar.

Med sanering efter utsläpp av radioaktiva ämnen avses sådana åtgärder som staten skall vidta för att göra det möjligt att åter använda mark, vatten, anläggningar och annan egendom som förorenats genom utsläpp av radioaktiva ämnen. Staten är skyldig att vidta sådana åtgärder endast i den utsträckning detta är motiverat med hänsyn till följderna av utsläppet, det hotade intressets vikt, kostnaderna för insatsen och omständigheterna i övrigt.

Ledning

9 § Räddningsledaren utses av den myndighet som ansvarar för räddningstjänsten.

10 § Regeringen får föreskriva eller i särskilda fall besluta att en läns-styrelse eller en annan statlig myndighet får ta över ansvaret för räddningstjänsten i en eller flera kommuner som berörs av en räddningsinsats, om insatsen är särskilt omfattande eller det finns andra synnerliga skäl. Om en myndighet har tagit över ansvaret utses räddningsledaren av myndigheten.

I fråga om sanering efter utsläpp av radioaktiva ämnen från en kärnteknisk anläggning får regeringen föreskriva eller i särskilda fall besluta att en länsstyrelse ska ta över ansvaret för saneringen inom flera län eller att någon annan statlig myndighet ska ta över ansvaret inom ett eller flera län. *Lag (2020:882)*.

5 kap. Tillsyn

1 § Kommunen ska ha tillsyn över att enskilda följer denna lag och föreskrifter som har meddelats i anslutning till lagen.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om hur tillsynen ska planeras och utföras. *Lag (2020:882)*.

1 a § Myndigheten för samhällsskydd och beredskap ska ha tillsyn över att kommunerna följer denna lag och föreskrifter som har meddelats i anslutning till lagen.

Länsstyrelserna ska på begäran lämna information om lokala och regionala förhållanden. *Lag (2020:882)*.

1 b § Den myndighet som regeringen bestämmer ska ha tillsyn över statlig räddningstjänst.

Myndigheten för samhällsskydd och beredskap ska i andra fall ha tillsyn över att statliga myndigheter följer denna lag och föreskrifter som har meddelats i anslutning till lagen. *Lag (2020:882)*.

2 § Kommunen har rätt att få tillträde till byggnader, lokaler och andra anläggningar för tillsyn. Kommunen har också rätt att få de upplysningar och handlingar som behövs för tillsynen.

Kommunen får meddela de förelägganden som behövs i enskilda fall för att denna lag eller föreskrifter som har meddelats i anslutning till lagen ska följas.

Ett beslut om föreläggande får förenas med vite. Om någon inte vidtar en åtgärd som denne är skyldig att vidta enligt kommunens föreläggande, får kommunen vidta åtgärden på dennes bekostnad. *Lag (2020:882)*.

2 a § Statliga tillsynsmyndigheter har rätt att av den som tillsynen avser få de upplysningar och handlingar som behövs för tillsynen.

Om en kommun inte fullgör sina skyldigheter enligt denna lag eller föreskrifter som har meddelats i anslutning till lagen, får Myndigheten för samhällsskydd och beredskap förelägga kommunen att åtgärda bristerna. *Lag (2020:882)*.

3 § Polismyndigheten skall lämna den hjälp som behövs för tillsynen.

4 § Kommunen får föreskriva att en avgift ska betalas för tillsyn som föranletts av bestämmelserna i 2 kap. 2 §.
Lag (2020:882).

6 kap. Särskilda skyldigheter för enskilda, kommuner och statliga myndigheter

Tjänsteplikt

1 § När det behövs, är var och en som under kalenderåret fyller lägst arton och högst sextiofem år skyldig att medverka i räddningstjänst, i den mån hans eller hennes kunskaper, hälsa och kroppskrafter tillåter det.

Tjänsteplikten fullgörs på anmodan av räddningsledaren.

Bland dem som är tjänstepliktiga enligt första stycket och som är bosatta i kommunen får en nämnd som avses i 3 kap. 11 § ta ut lämpliga personer för att ingå i kommunens

räddningsvärn. I första hand skall frivilliga tas ut. Den som tagits ut är skyldig att delta i övning med räddningsvärnet under högst tjugo timmar årligen.

Ingrepp i annans rätt

2 § Om fara för liv, hälsa eller egendom eller för skada i miljön inte lämpligen kan hindras på något annat sätt, får räddningsledaren vid en räddningsinsats bereda sig och medverkande personal tillträde till annans fastighet, avspärra eller utrymma områden, använda, föra bort eller förstöra egendom samt göra andra ingrepp i annans rätt, i den mån ingreppet är försvarligt med hänsyn till farans beskaffenhet, den skada som vållas genom ingreppet och omständigheterna i övrigt. Sådana ingrepp får också göras av en nämnd som avses i 3 kap. 11 § eller, i fråga om statlig räddningstjänst, av den myndighet som ansvarar för räddningstjänsten. Om länsstyrelsen eller annan statlig myndighet i enlighet med vad som sägs i 4 kap. 10 § första stycket har tagit över ansvaret för den kommunala räddningstjänsten, får ingrepp göras av den myndigheten i stället för av den kommunala nämnden.

Vid sanering efter utsläpp av radioaktiva ämnen får, under de förutsättningar som anges i första stycket eller om det är nödvändigt för att göra det möjligt att åter använda den förorenade egendomen, den myndighet som ansvarar för saneringen göra sådana ingrepp i annans rätt som anges i första stycket.

Förbud eller föreläggande som avses i 7 kap. 5 § lagen (1980:424) om åtgärder mot förorening från fartyg får meddelas med stöd av denna paragraf bara om Transportstyrelsens beslut inte kan avvaktas. *Lag (2009:1361)*.

3 § Polismyndigheten skall lämna den hjälp som behövs vid ingrepp enligt 2 §.

4 § Den som med stöd av 2 § har beslutat om avspärrning eller utrymning, skall i skälig omfattning hjälpa till med att ordna uppehälle för dem som till följd av åtgärden är i behov av det.

5 § Anordning som varaktigt behövs för räddningstjänsten får placeras på annans mark eller byggnad, om det inte medför inverkan av någon betydelse på markens eller byggnadens användningssätt.

Beslut om åtgärd enligt första stycket meddelas av en nämnd som avses i 3 kap. 11 § eller, i fråga om statlig räddningstjänst, av den myndighet som ansvarar för räddningstjänsten.

Redovisning av beslut om tjänsteplikt och om ingrepp i annans rätt

6 § Den som med stöd av 1 eller 2 § har beslutat om tjänsteplikt eller ingrepp i annans rätt skall redovisa beslutet i skriftlig form. Av beslutet skall framgå när och av vem det har fattats samt skälen för beslutet och vem det avser.

Skyldighet att medverka i räddningstjänst eller sanering efter utsläpp av radioaktiva ämnen

7 § En statlig myndighet eller en kommun är skyldig att med personal och egendom delta i en räddningsinsats på anmodan av räddningsledaren och vid sanering efter utsläpp av radioaktiva ämnen på anmodan av den myndighet som ansvarar för saneringen.
En sådan skyldighet föreligger dock endast om myndigheten eller kommunen har lämpliga resurser och ett deltagande inte allvarligt hindrar dess vanliga verksamhet.

8 § Statliga myndigheter, kommuner och enskilda skall på begäran av en myndighet som ansvarar för räddningstjänst eller sanering efter utsläpp av radioaktiva ämnen lämna upplysningar om personal och egendom som kan användas i räddningstjänsten eller vid saneringen.

8 a § Om det vid omfattande kommunala räddningsinsatser finns ett konkurrerande behov av förstärkningsresurser får Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, på begäran av en eller flera räddningschefer, prioritera och fördela tillgängliga resurser.

Myndigheten får begära att statliga myndigheter och kommuner ska lämna upplysningar om vilka resurser de har tillgängliga och att de ska delta i räddningsinsatsen med dessa. En statlig myndighet eller en kommun är skyldig att delta endast om det inte allvarligt hindrar myndighetens eller kommunens vanliga verksamhet. *Lag (2020:882)*.

9 § Kommunerna är skyldiga att delta i planeringen av räddningstjänsten vid utsläpp av radioaktiva ämnen från kärntekniska anläggningar och att medverka vid övningar i sådan räddningstjänst.

Kommunerna är även skyldiga att medverka i planering och övningar för sanering efter utsläpp av radioaktiva ämnen från kärntekniska anläggningar.

Alarmering

10 § Kommunerna och de statliga myndigheter som ansvarar för räddningstjänst ska se till att det finns anordningar för alarmering av räddningsorganen.

När ett räddningsorgan gör en räddningsinsats ska Polismyndigheten underrättas om insatsen.

Om effekterna av en olycka kan kräva särskilda åtgärder till skydd för befolkningen eller miljön i ett annat land än Sverige, ska det räddningsorgan som gör räddningsinsatsen omedelbart underrätta berörd myndighet i det andra landet.
Lag (2014:688).

7 kap. Bestämmelser om ersättning

Ersättning till kommun

1 § Om en kommun har medverkat i en annan kommuns räddningstjänst, har kommunen rätt till skälig ersättning av den andra kommunen.

Om en kommun har medverkat i statlig räddningstjänst eller vid sanering efter utsläpp av radioaktiva ämnen eller vid övningar i sådan räddningstjänst eller sådan sanering, har kommunen rätt till skälig ersättning av staten.

2 § När utflöde i vatten av olja eller andra skadliga ämnen föranleder insatser i kommunal räddningstjänst, har kommunen rätt till ersättning av staten för den del av räddningstjänstkostnaderna som överstiger ett av regeringen fastställt belopp, om utflödet har skett utanför Sveriges sjöterritorium eller inom den del av sjöterritoriet där räddningsinsatser skall göras enligt 4 kap. 5 § eller inom Göta älv, Trollhätte kanal eller Södertälje kanal.

Om en kommun haft kostnader för sanering med anledning av sådant utflöde som avses i första stycket, har kommunen rätt till ersättning av staten för den del av saneringskostnaderna som överstiger ett av regeringen fastställt belopp.

3 § Om en räddningsinsats i kommunal räddningstjänst har medfört betydande kostnader, har kommunen rätt till ersättning av staten för den del av kostnaderna som överstiger en självrisk. En förutsättning för rätt till ersättning är att kostnaderna är direkt hänförliga till räddningsinsatsen.
Självrisken beräknas enligt grunder som regeringen fastställer.

Ersättning till enskilda

4 § Den som på grund av tjänsteplikt eller frivilligt med räddningsledarens samtycke har medverkat i räddningstjänst enligt denna lag eller i övning i sådan tjänst har rätt till skälig ersättning för kostnader för resa och uppehälle samt för arbete och tidsspillan enligt bestämmelser som meddelas av regeringen eller av den myndighet som regeringen bestämmer.
Rätten till ersättning omfattar också skada på kläder och andra personliga tillhörigheter.

Första stycket gäller inte den som har fått ersättning av någon annan eller på grund av tjänst eller annars genom avtal har rätt till ersättning för medverkan i räddningstjänst.

5 § I 43, 87 och 88 kap. socialförsäkringsbalken och i lagen (1977:266) om statlig ersättning vid ideell skada m.m. finns bestämmelser om ersättning vid personskada till den som har medverkat i räddningstjänst enligt denna lag eller i övning i sådan tjänst. *Lag (2010:1289)*.

6 § Om utrustning för räddningstjänst eller sanering efter utsläpp av radioaktiva ämnen har tillhandahållits frivilligt eller tagits i anspråk med stöd av 6 kap. 2 §, har ägaren eller

nyttjanderättshavaren rätt till ersättning för skada på eller försämring av egendomen, förlorad avkastning eller nytta av egendomen och kostnad med anledning av att egendomen har tillhandahållits.

Första stycket gäller inte den som har fått ersättning av någon annan eller som på grund av tjänst eller annars genom avtal har rätt till ersättning för att tillhandahålla egendom för räddningstjänst eller för sanering efter utsläpp av radioaktiva ämnen. Det gäller inte heller den som har tillhandahållit egendom för räddningstjänst, om räddningsinsatsen har avsett att hindra eller begränsa skada på dennes egendom eller har föranletts av olycka i dennes verksamhet.

7 § Om egendom tas i anspråk genom en åtgärd enligt 6 kap. 5 §, är ägaren eller nyttjanderättshavaren berättigad till ersättning för förlorad avkastning eller nytta.

8 § Frågor om ersättning enligt 4, 6 och 7 §§ prövas i fråga om kommunal räddningstjänst eller övning i sådan tjänst av en kommunal nämnd som avses i 3 kap. 11 § och som ansvarar för räddningstjänsten eller, i fråga om statlig räddningstjänst och sanering efter utsläpp av radioaktiva ämnen, av den myndighet som ansvarar för räddningstjänsten eller saneringen.

Ersättningen skall betalas av kommunen eller, i fråga om statlig räddningstjänst och sanering efter utsläpp av radioaktiva ämnen, av staten.

8 kap. Räddningstjänst under höjd beredskap

1 § När den totalförsvarspliktiga personal som är inskriven för civilplikt vid en kommunal organisation för räddningstjänst inkallats för tjänstgöring enligt 4 kap. 7 § lagen (1994:1809) om totalförsvarsplikt ingår även denna personal i kommunens organisation för räddningstjänst.

2 § I syfte att skydda och rädda befolkningen och civil egendom från verkningar av krig skall kommunens organisation för räddningstjänst under höjd beredskap, utöver vad som i övrigt framgår av denna lag, ansvara för

1. upptäckande, utmärkning och röjning av farliga områden,
2. indikering, sanering och andra åtgärder för skydd mot kärnvapen och kemiska stridsmedel,
3. kompletterande åtgärder som är nödvändiga för att verksamhet enligt denna paragraf skall kunna fullgöras.

Personal inom kommunens organisation för räddningstjänst skall under samma tid delta i åtgärder för första hjälp åt och transport av skadade samt för befolkningsskydd.

Vad som gäller vid kommunal räddningstjänst skall gälla även när personalen inom kommunens organisation för räddningstjänst utför uppgifter enligt första och andra styckena.

3 § Är Sverige i krig eller krigsfara eller råder det sådana utomordentliga förhållanden som är föranledda av att det är krig utanför Sveriges gränser eller av att Sverige har varit i krig eller krigsfara, får regeringen meddela sådana föreskrifter som avviker från denna lag om det är av betydelse för totalförsvaret eller om det behövs för räddningstjänsten eller för att sanering efter utsläpp av radioaktiva ämnen skall kunna genomföras.

4 § Under höjd beredskap får regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer besluta att personal inom en kommuns organisation för räddningstjänst får tas i anspråk för uppgifter som inte rör den egna kommunen.

Om personal har tagits i anspråk enligt första stycket, har kommunen rätt till ersättning av staten för skäliga kostnader.

9 kap. Utländskt bistånd

1 § Regeringen, en kommun eller en statlig myndighet som ansvarar för räddningstjänst får i den utsträckning som följer av överenskommelser som Sverige ingått med Danmark, Finland, Island eller Norge begära bistånd från eller lämna bistånd till utländska myndigheter vid räddningsinsatser.

I andra fall får regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer begära eller lämna internationellt bistånd vid räddningsinsatser enligt internationella överenskommelser som Sverige ingått.

2 § Om en utländsk fysisk eller juridisk person som saknar hemvist här i landet medverkar i en räddningsinsats i Sverige på begäran av regeringen, en kommun eller en statlig myndighet enligt 1 § skall staten i stället för den utländska personen ersätta skada som uppkommer i samband med räddningsinsatsen för vilken den utländska personen annars skulle ha varit skadeståndsskyldig enligt svensk lag.

Staten skall även ersätta en utländsk fysisk eller juridisk person som saknar hemvist i Sverige och som handlar för biståndsgivarens räkning för personskada och skada på utrustning eller materiel som används vid biståndsgivningen, om skadan uppkommit i Sverige i samband med räddningsinsatsen.

3 § Staten får kräva tillbaka ersättning som betalats enligt 2 § första stycket av den som vållat skadan uppsåtligen eller genom grov vårdslöshet. För den som är att anse som arbetstagare ska dock ansvaret vara begränsat på det sätt som sägs i 4 kap. 1 § skadeståndslagen (1972:207).

Särskilda bestämmelser om rätt till återkrav för ersättning som har betalats för radiologisk skada finns i lagen (2010:950) om ansvar och ersättning vid radiologiska olyckor.

Om utländskt bistånd har begärts av en kommun, får staten av denna kräva tillbaka vad staten har betalat enligt 2 § eller enligt åtagande i internationella överenskommelser om sådant bistånd i den mån kostnaden tillsammans med kommunens egna kostnader för räddningsinsatsen inte överstiger självrisken enligt 7 kap. 3 §. *Lag (2010:1908)*.

4 § Biståndspersonal från Danmark, Finland, Island eller Norge tjänstgör i samband med en räddningsinsats i Sverige i enlighet med de tjänstgöringsbestämmelser som gäller i det egna landet.
Även fordon, räddningsmateriel och annan utrustning från något av de nämnda länderna får utan särskilt tillstånd användas i samband med räddningsinsatser i enlighet med de bestämmelser som gäller i det egna landet.

Bestämmelser om immunitet och privilegier i vissa fall i samband med utländskt bistånd vid räddningsinsatser i enlighet med internationella överenskommelser finns i lagen (1976:661) om immunitet och privilegier i vissa fall.

10 kap. Bemyndiganden, ansvar och överklagande

Bemyndiganden

1 § Regeringen får i de avseenden som behandlas i denna lag meddela ytterligare föreskrifter som rör skydd för liv och hälsa, miljö samt utbildning.

Regeringen får vidare meddela föreskrifter om förbud mot eldning utomhus och liknande förebyggande åtgärder mot brand.

Regeringen får överlåta åt en förvaltningsmyndighet eller en kommun att meddela föreskrifter enligt första och andra styckena.

2 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får besluta att fysiska eller juridiska personer skall medverka vid övningar av betydelse för den räddningstjänst som skall bedrivas under höjd beredskap. *Lag (2006:547)*.

Ansvar

3 § Till böter skall den dömas som
1. uppsåtligen eller av oaktsamhet bryter mot förbud mot eldning utomhus som har meddelats med stöd av 1 § andra stycket,
2. uppsåtligen eller av oaktsamhet inte fullgör sin skyldighet att ge upplysningar eller lämna ut handlingar enligt 3 kap. 5 §, 5 kap. 2 § eller 6 kap. 8 §,

3. uppsåtligen eller av oaktsamhet lämnar oriktig uppgift om förhållande av betydelse vid fullgörande av uppgiftsskyldighet som följer av 3 kap. 5 §, 5 kap. 2 § eller 6 kap. 8 §,

4. uppsåtligen eller av oaktsamhet inte fullgör vad som åligger honom eller henne enligt 2 kap. 1 eller 5 §,

5. uppsåtligen eller av oaktsamhet, utan att ha giltigt skäl, låter bli att fullgöra den tjänsteplikt som han eller hon är skyldig att fullgöra enligt 6 kap. 1 §,

6. uppsåtligen hindrar eller försöker hindra en åtgärd som beslutats enligt 6 kap. 2 § eller annars utan giltig ursäkt åsidosätter en sådan åtgärd.

I ringa fall skall inte dömas till ansvar. Till ansvar enligt denna lag skall inte heller dömas, om ansvar för gärningen kan dömas ut enligt brottsbalken.

Den som har överträtt ett vitesföreläggande eller ett vitesförbud skall inte dömas till ansvar enligt denna lag för gärning som omfattas av föreläggandet eller förbudet.

Överklagande

4 § Ett beslut om fullgörande av tjänsteplikt enligt 6 kap. 1 § eller om ingrepp i annans rätt enligt 6 kap. 2 § gäller även om det överklagas.

Om det finns särskilda skäl, får en tillsynsmyndighet bestämma att dess beslut skall gälla även om det överklagas.

5 § Ett beslut av en räddningsledare eller av den som har fått i uppdrag att fatta beslut enligt 3 kap. 16 § om fullgörande av tjänsteplikt enligt 6 kap. 1 § eller om ingrepp i annans rätt enligt 6 kap. 2 § får överklagas till länsstyrelsen. I övrigt får räddningschefens eller räddningsledarens beslut enligt denna lag eller föreskrifter som har meddelats med stöd av lagen inte överklagas. Detsamma gäller övriga beslut av den som fått i uppdrag att fatta beslut enligt 3 kap. 16 §.

Ett beslut enligt denna lag eller enligt föreskrifter som har meddelats med stöd av lagen får, om det har fattats av en kommunal nämnd eller av någon som handlat på en kommuns vägnar, överklagas till länsstyrelsen.

Länsstyrelsens beslut får överklagas till allmän förvaltningsdomstol. *Lag (2020:882)*.

6 § En statlig tillsynsmyndighets beslut får överklagas till allmän förvaltningsdomstol. Detsamma gäller en statlig myndighets beslut enligt 6 kap. 2 och 5 §§ eller 7 kap. Beslut av en statlig myndighet enligt 7 kap. 1 § får dock inte överklagas.

Om en kommun överklagar ett beslut enligt 5 kap. 2 a § eller 7 kap. 2 eller 3 §, ska Myndigheten för samhällsskydd och beredskap vara kommunens motpart sedan handlingarna i ärendet har överlämnats till domstolen. *Lag (2020:882)*.

7 § Beslut enligt 8 kap. 4 § får inte överklagas.

8 § Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten av beslut enligt denna lag.

Övergångsbestämmelser

2003:778

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2004 då räddningstjänstlagen (1986:1102) skall upphöra att gälla. Dock skall 3 kap. 10 § träda i kraft först den 1 juli 2004.

2. I fråga om överklagande av beslut som meddelats före ikraftträdandet gäller äldre bestämmelser.

3. Ett förbud eller ett föreläggande enligt äldre bestämmelser skall anses som ett förbud eller ett föreläggande enligt denna lag.

4. En redogörelse enligt 2 kap. 3 § skall ha upprättats och lämnats in till kommunen senast den 1 januari 2005.

Bestämmelserna om brandsyn i räddningstjänstlagen skall gälla fram till dess att redogörelsen lämnats in till kommunen.

5. En kommun skall senast den 1 januari 2005 ha antagit handlingsprogram enligt 3 kap. 3 och 8 §§. Till dess handlingsprogrammen har antagits skall den kommunala räddningstjänstplanen gälla.

6. När det i 15 § atomansvarighetslagen (1968:45) hänvisas till räddningstjänstlagen (1986:1102) skall hänvisningen i stället avse lagen (2003:778) om skydd mot olyckor.

2020:882

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2021.

2. En kommun behöver inte anta handlingsprogram enligt 3 kap. 3 och 8 §§ i den nya lydelsen förrän den 1 januari 2022. Till dess att nya handlingsprogram har antagits gäller äldre handlingsprogram.

3. En kommun behöver inte uppfylla kraven i den nya 3 kap. 16 b § första stycket förrän den 1 januari 2022.

Lag (2010:1011) om brandfarliga och explosiva varor

Svensk författningssamling

Svensk författningssamling (SFS) innehåller gällande lagar och förordningar. Om en författning ändras ersätts den gamla texten med den nya.

SFS nr: 2010:1011
Departement/myndighet: Försvarsdepartementet
Utfärdad: 2010-07-01
Ändrad: t.o.m. SFS 2025:711
Ändringsregister: SFSR (Regeringskansliet)
Källa: Fulltext (Regeringskansliet)

Innehåll:

- Övergångsbestämmelser

Lagens tillämpningsområde och syfte

1 § Denna lag gäller hantering, överföring, import och export av brandfarliga och explosiva varor och sådana förberedande och efterföljande åtgärder som behövs med hänsyn till brand- och explosionsrisken och till konsekvenserna av en brand eller en explosion.

Lagens syfte är att hindra, förebygga och begränsa olyckor och skador på liv, hälsa, miljö eller egendom som kan uppkomma genom brand eller explosion orsakad av brandfarliga eller explosiva varor. Lagen ska även förebygga obehörigt förfarande med varorna. *Lag (2016:379)*.

2 § Lagen gäller inte sådan transport av brandfarliga eller explosiva varor som omfattas av lagen (2006:263) om transport av farligt gods. Lagen gäller inte heller transporter av brandfarliga varor som sker som bulklast i fartyg i den mån transporten sker i fartygets fasta tankar. Inte heller gäller lagen när brandfarliga varor används som drivmedel i fartyg eller luftfartyg.

Lagen gäller inte pyrotekniska artiklar som utgör en del av ett fordon och inte heller sådana delar i ett fordons bränslesystem som regleras i annan författning.

3 § Till brandfarliga varor hänförs i denna lag
1. brandfarliga gaser,
2. brandfarliga vätskor, och
3. brandreaktiva varor.

4 § Till explosiva varor hänförs i denna lag
1. explosiva ämnen och blandningar,

2. explosiva föremål, och

3. ämnen, blandningar och föremål som inte omfattas av 1 eller 2 men som tillverkas i avsikt att framkalla en verkan genom en explosion eller en pyroteknisk effekt.

Definitioner

5 § I denna lag avses med

1. hantering: tillverkning, bearbetning, behandling, förpackning, förvaring, transport, användning, omhändertagande, återvinning, destruktion, saluförande, underhåll, överlåtelse och därmed jämförliga förfaranden.

2. överföring: varje fysisk förflyttning inom Sverige eller till Sverige från land som ingår i Europeiska ekonomiska samarbetsområdet (EES) eller land som enligt avtal med Europeiska unionen utgör en del av Europeiska unionens inre marknad för varor. Förflyttning inom en och samma anläggning utgör dock inte överföring.

3. import: införsel till Sverige från annat land än land som ingår i EES eller land som enligt avtal med Europeiska unionen utgör en del av Europeiska unionens inre marknad för varor.

4. export: utförsel från Sverige till annat land än land som ingår i EES eller land som enligt avtal med Europeiska unionen utgör en del av Europeiska unionens inre marknad för varor. *Lag (2016:379)*.

Krav vid hantering, överföring, import eller export av brandfarliga och explosiva varor

Aktsamhetskrav

6 § Den som hanterar, överför, importerar eller exporterar brandfarliga eller explosiva varor ska vidta de åtgärder och de försiktighetsmått som behövs för att hindra, förebygga och begränsa olyckor och skador på liv, hälsa, miljö eller egendom som kan uppkomma genom brand eller explosion orsakad av varorna och för att förebygga obehörigt förfarande med varorna. Aktsamhetskravet omfattar även den som tillhandahåller en explosiv vara på marknaden utan att hantera varan. *Lag (2016:379)*.

Utredningskrav

7 § Den som bedriver tillståndspliktig verksamhet enligt denna lag ska se till att det finns tillfredsställande utredning om riskerna för olyckor och skador på liv, hälsa, miljö eller egendom som kan uppkomma genom brand eller explosion orsakad av brandfarliga eller explosiva varor samt om konsekvenserna av sådana händelser.

Kompetenskrav

8 § Den som bedriver tillståndspliktig verksamhet enligt denna lag ska ha den kompetens eller tillgång till den kompetens som behövs med hänsyn till verksamhetens omfattning och varornas egenskaper.

Föreståndarkrav

9 § Den som bedriver tillståndspliktig verksamhet enligt denna lag ska utse en eller flera föreståndare för verksamheten.

En föreståndare har till uppgift att verka för att verksamheten bedrivs enligt de aktsamhetskrav och med iakttagande av de övriga skyldigheter som följer av lagen eller föreskrifter som meddelats i anslutning till lagen. En tillståndshavare ska se till att en föreståndare ges de befogenheter och möjligheter i övrigt som behövs för att han eller hon ska kunna fullgöra sina uppgifter.

Föreståndare i tillståndspliktig verksamhet med explosiva varor ska anmälas till tillståndsmyndigheten.

Föreståndare i tillståndspliktig verksamhet med brandfarliga varor ska anmälas till tillsynsmyndigheten. *Lag (2021:657)*.

Krav på anmälan för den som deltar i en verksamhet med explosiva varor

9 a § Den som bedriver tillståndspliktig verksamhet med explosiva varor enligt denna lag ska anmäla till tillståndsmyndigheten vilka som i verksamheten avses få delta i hantering, överföring, import och export av sådana varor.
Lag (2021:657).

Byggnads-, anläggnings- och anordningskrav

10 § Byggnader och andra anläggningar där brandfarliga eller explosiva varor hanteras samt anordningar för hantering av sådana varor ska vara inrättade på ett betryggande sätt med hänsyn till risken för obehörigt förfarande, brand och explosion samt konsekvenserna av en brand eller en explosion. De ska också vara placerade så att motsvarande krav uppfylls i förhållande till omgivningen. Detta gäller också områden med sådana byggnader, anläggningar och anordningar. *Lag (2021:657)*.

Förvarings- och förpackningskrav

11 § Olika slag av brandfarliga eller explosiva varor får inte förvaras eller förpackas tillsammans eller med andra varor om risken för skador på liv, hälsa, miljö eller egendom, som kan uppkomma genom brand eller explosion, därigenom ökar i mer än ringa omfattning.

Godkännandekrav

12 § För att en explosiv vara ska få släppas ut på marknaden ska den ha bedömts överensstämma med vad som ska godtas enligt bestämmelser som gäller inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet eller, om det inte finns sådana bestämmelser, ha godkänts av den myndighet som regeringen bestämmer.

Spårämneskrav

13 § Explosiva varor som består av sprängämnen i flexibel eller elastisk bladform eller av andra plastiska sprängämnen får föras in i och ut ur landet eller hanteras här endast om sprängämnena är märkta med spårämnen så att varorna ska kunna upptäckas.

Informationskrav

14 § Den som tillverkar, överför eller importerar brandfarliga eller explo-siva varor till Sverige, eller släpper ut sådana varor på marknaden ska genom märkning eller på annat sätt lämna de uppgifter om varorna som är av betydelse för att bedöma brand- eller explosionsrisken samt konsekvenserna av en brand eller en explosion eller för att förebygga obehörigt förfarande med varorna.

Överlåtelsekrav

15 § Explosiva varor får överlåtas eller överlämnas endast till den som har rätt att hantera explosiva varor av det slag och i den mängd som överlåtelsen eller överlämnandet avser.

Krav på underrättelse vid misstänkta transaktioner

15 a § Om den som innehar tillstånd att hantera, överföra, importera eller exportera explosiva varor bedömer att en överlåtelse eller ett överlämnande av en explosiv vara har varit tvivelaktigt på grund av transaktionens karaktär eller omfattning, ska tillståndshavaren underrätta tillståndsmyndigheten om det. Underrättelseskyldigheten gäller också vid försök till en överlåtelse eller ett överlämnande av en explosiv vara. *Lag (2025:711)*.

Tillstånd och anmälningsskyldighet

16 § Den som hanterar, överför, importerar eller exporterar explosiva varor och den som yrkesmässigt eller i större mängd hanterar brandfarliga varor ska ha tillstånd till det.

Tillstånd enligt denna lag behövs inte för hantering av brandfarliga varor som avser transport i sådan rörledning för vilken koncession har meddelats enligt lagen (1978:160) om vissa rörledningar eller enligt naturgaslagen (2005:403). Verksamheten ska dock uppfylla kraven för tillståndspliktig verksamhet enligt denna lag.

Tillstånd enligt denna lag behövs inte heller för hantering av brandfarliga och explosiva varor om egendomen är förverkad och ska användas för utbildningsändamål eller för forensiska ändamål av den myndighet som får behålla sådan egendom med stöd av 5 a § lagen (1974:1066) om förfarande med förverkad egendom och hittegods m.m. *Lag (2025:646)*.

17 § Frågor om tillstånd till hantering av brandfarliga varor inom Försvarsmakten, Försvarets materielverk, Försvarets radioanstalt, Totalförsvarets forskningsinstitut och Fortifikationsverket ska prövas av Myndigheten för samhällsskydd och beredskap.

Frågor om tillstånd till hantering av brandfarliga varor i övriga fall ska prövas av den kommun där hanteringen ska bedrivas. *Lag (2023:391)*.

18 § Myndigheten för samhällsskydd och beredskap ska pröva frågor om tillstånd till explosiva varor som avser

1. tillverkning, bearbetning, behandling, destruktion, underhåll och återvinning,
2. annan hantering som sker i anslutning till sådan hantering som nämns i 1,
3. gränsöverskridande överföring,
4. import,
5. export, och
6. sådan hantering som Försvarsmakten, Försvarets materielverk, Försvarets radioanstalt, Totalförsvarets forskningsinstitut och Fortifikationsverket behöver ha tillstånd till.

Frågor om tillstånd till hantering och överföring av explosiva varor i övriga fall ska prövas av den kommun där varorna ska hanteras. Frågan ska i stället prövas av den kommun där den sökande fysiska personen är bosatt eller den sökande juridiska personen har sitt säte, om verksamheten ska ske i mer än en kommun och frågan gäller

1. användning,
2. överföring, eller
3. förvaring i ett flyttbart förråd. *Lag (2025:711)*.

18 a § Den som har tillstånd enligt 18 § andra stycket att använda explosiva varor eller förvara explosiva varor i ett flyttbart förråd ska anmäla användningen eller förvaringen till tillsynsmyndigheten i den kommun där användningen eller förvaringen ska ske.

Anmälan ska vara skriftlig och göras i god tid innan användningen eller förvaringen påbörjas. *Lag (2025:711)*.

19 § Tillståndsmyndigheten ska pröva om den som söker tillstånd och den som är anmäld som föreståndare i tillståndspliktig verksamhet med explosiva varor är lämplig och i övrigt har de förutsättningar som krävs för att hantera, överföra, importera eller exportera brandfarliga respektive explosiva varor i enlighet med lagen och de föreskrifter som meddelats i anslutning till lagen.

När den som söker tillstånd är en juridisk person ska tillstånds-myndigheten göra en lämplighetsprövning av de fysiska personer som har ett betydande inflytande över den juridiska personen.

Tillståndsmyndigheten ska också göra en lämplighetsprövning av den som är anmäld som deltagare i tillståndspliktig verksamhet med explosiva varor.

Vid prövningen av om en person är lämplig och i övrigt har de förutsättningar som krävs för att hantera, överföra, importera eller exportera brandfarliga respektive explosiva varor ska särskild hänsyn tas till omständigheter som kan medföra att det finns en risk för

obehörigt förfarande eller att brandfarliga eller explosiva varor hanteras i strid med denna lag eller föreskrifter som har meddelats i anslutning till lagen. *Lag (2025:711)*.

19 a § Om kraven i 19 § är uppfyllda ska tillståndsmyndigheten godkänna föreståndare och de personer som får delta i en verksamhet med explosiva varor enligt 9 a §.

Godkännandet är en förutsättning för att de anmälda personerna ska få vara föreståndare respektive få delta i verksamheten.
Lag (2021:657).

19 b § Tillståndet ska begränsas till viss tid och innehålla de villkor som behövs för att hanteringen, överföringen, importen eller exporten ska ske i enlighet med 1 § andra stycket.

Tillstånd som beslutas med stöd av 18 § andra stycket får gälla som längst i tre år. *Lag (2021:657)*.

19 c § Om det behövs med hänsyn till risken för obehörigt förfarande, brand och explosion samt konsekvenserna av en brand eller en explosion, får tillståndsmyndigheten besluta om nya eller ändrade villkor för tillståndet. *Lag (2025:711)*.

19 d § Om någon av dem som anges i 19 § byts ut eller om det tillkommer någon sådan person, ska det snarast anmälas till tillståndsmyndigheten.

Om personen är anmäld som föreståndare eller deltagare och kraven i 19 § är uppfyllda, ska tillståndsmyndigheten godkänna personen enligt 19 a §. *Lag (2021:657)*.

19 e § Myndigheten för samhällsskydd och beredskap ska samordna tillståndsmyndigheternas verksamhet och hjälpa dem i deras arbete med tillståndsverksamheten enligt denna lag.
Lag (2025:711).

Återkallelse

20 § Ett tillstånd ska återkallas, om

1. förutsättningarna för tillståndet inte länge är uppfyllda,
2. en bestämmelse i lagen, en föreskrift som meddelats i anslutning till lagen eller ett villkor som uppställts med stöd av lagen i något väsentligt avseende inte följs,
3. det behövs med hänsyn till risken för obehörigt förfarande, brand och explosion samt konsekvenserna av en brand eller en explosion, eller
4. det finns någon annan skälig anledning att återkalla tillståndet.

Vid bedömningen av om ett tillstånd ska återkallas ska det särskilt beaktas om

1. tillståndshavaren har nekat en tillsynsmyndighet upplysningar, handlingar eller tillträde för tillsyn enligt 24 §,
2. tillståndshavaren inte har kunnat redovisa de explosiva varor som hanteras,

överförs, importeras eller exporteras, eller

3. tillståndshavaren inte har anmält förlust av explosiva varor till Polismyndigheten. *Lag (2025:711)*.

20 a § Ett godkännande enligt 19 a § ska återkallas av tillståndsmyndigheten om förutsättningarna för godkännandet inte längre är uppfyllda. *Lag (2021:657)*.

Tillsyn och registrering

21 § Den myndighet som prövar frågor om tillstånd enligt denna lag har också, inom sitt verksamhetsområde, tillsyn över att lagen och föreskrifter och beslut som har meddelats i anslutning till lagen följs.

Försvarsmakten får, efter medgivande av Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, i stället för Myndigheten för samhällsskydd och beredskap utöva viss tillsyn över Försvarsmaktens, Försvarets materielverks, Försvarets radioanstalts, Totalförsvarets forskningsinstituts och Fortifikationsverkets hantering och import av brandfarliga och explosiva varor.

Myndigheten för samhällsskydd och beredskap eller den myndighet som regeringen bestämmer har tillsyn över hanteringen av brandfarliga varor som transporteras i en sådan rörledning som det har meddelats koncession för enligt lagen (1978:160) om vissa rörledningar eller enligt naturgaslagen (2005:403). *Lag (2023:391)*.

21 a § Myndigheten för samhällsskydd och beredskap ska med hjälp av automatiserad behandling föra ett register över tillstånd som avser explosiva varor enligt denna lag och över dem som har beviljats ett sådant tillstånd (det nationella tillståndsregistret för explosiva varor).

Myndigheten för samhällsskydd och beredskap och kommunerna ska ansvara för att registrera uppgifter i det nationella tillståndsregistret.

Det nationella tillståndsregistret för explosiva varor får inte innehålla uppgifter om tillstånd som har beviljats Försvarsmakten, Försvarets materielverk, Försvarets radioanstalt, Totalförsvarets forskningsinstitut eller Fortifikationsverket. *Lag (2024:478)*.

21 b § Det nationella tillståndsregistret för explosiva varor ska ha till ändamål att

1. underlätta handläggningen av frågor om tillstånd enligt denna lag,
2. underlätta tillsyn enligt denna lag,
3. ge information om sådana uppgifter som behövs för att förebygga, förhindra eller upptäcka brottslig verksamhet eller för att utreda eller lagföra brott med anknytning till explosiva varor,
4. ge information om sådana uppgifter som behövs för att kontrollera tillstånd till överföring, import och export enligt denna lag vid införsel eller utförsel över Sveriges gräns, och

5. ge information om sådana uppgifter som behövs för att enskilda i sin verksamhet ska kunna kontrollera tillstånd enligt denna lag. *Lag (2024:478)*.

21 c § Bestämmelserna i 21 a, 21 b och 21 d §§ kompletterar Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2016/679 av den 27 april 2016 om skydd för fysiska personer med avseende på behandling av personuppgifter och om det fria flödet av sådana uppgifter och om upphävande av direktiv 95/46/EG (allmän dataskyddsförordning).

Vid behandling av personuppgifter enligt 21 a och 21 b §§ gäller lagen (2018:218) med kompletterande bestämmelser till EU:s dataskyddsförordning och föreskrifter som har meddelats i anslutning till den lagen, om inte något annat följer av denna lag eller föreskrifter som har meddelats i anslutning till lagen. *Lag (2024:478)*.

21 d § Myndigheten för samhällsskydd och beredskap och kommunerna är personuppgiftsansvariga för den behandling av personuppgifter som de utför i det nationella tillståndsregistret för explosiva varor. *Lag (2024:478)*.

22 § Myndigheten för samhällsskydd och beredskap utövar tillsyn över

1. brandfarliga och explosiva varors egenskaper, utsläppande och tillhandahållande på marknaden, samt
2. utsläppande och tillhandahållande på marknaden av sådana produkter som används för hanteringen av brandfarliga och explosiva varor och för vilka myndigheten har utfärdat föreskrifter. *Lag (2022:1123)*.

23 § Myndigheten för samhällsskydd och beredskap ska samordna tillsynsmyndigheternas verksamhet och hjälpa dem i deras arbete med tillsynen enligt denna lag.

23 a § Myndigheten för samhällsskydd och beredskap ska ha tillsyn över att kommunerna vid sin myndighetsutövning följer denna lag och föreskrifter som har meddelats i anslutning till lagen.

Myndigheten för samhällsskydd och beredskap har rätt att av den kommun som tillsynen avser få de upplysningar och handlingar som behövs för tillsynen.

Om en kommun inte uppfyller sina skyldigheter enligt denna lag eller föreskrifter som har meddelats i anslutning till lagen, får Myndigheten för samhällsskydd och beredskap förelägga kommunen att åtgärda bristerna. *Lag (2025:711)*.

24 § En tillsynsmyndighet har rätt att på begäran få de upplysningar och handlingar som behövs för tillsynen.

För tillsynen har tillsynsmyndigheten rätt till tillträde till områden, lokaler och andra utrymmen som används i samband med hanteringen av brandfarliga och explosiva varor och får göra undersökningar och ta prover. För ett prov som myndigheten tar betalas inte ersättning.

Polismyndigheten ska lämna den hjälp som behövs för tillsynen.

24 a § En tillsynsmyndighet ska skyndsamt anmäla överträdelser av bestämmelser i denna lag eller i föreskrifter som har meddelats i anslutning till lagen till Polismyndigheten, om det finns anledning att anta att ett brott har begåtts.
Lag (2025:711).

25 § En tillsynsmyndighet får meddela de förelägganden och förbud som behövs för att lagen och föreskrifter och beslut som har meddelats i anslutning till lagen ska efterlevas.

Ett beslut om föreläggande eller förbud får förenas med vite.

Om någon inte följer vad som har angivits i ett föreläggande eller ett förbud enligt första stycket, får en tillsynsmyndighet besluta om rättelse på dennes bekostnad.
Finns förutsättningar att meddela ett föreläggande eller förbud, får ett sådant beslut meddelas utan att något föreläggande eller förbud meddelats, om tillsynsmyndigheten med hänsyn till risken för allvarliga skador eller av andra särskilda skäl finner att rättelse bör göras utan dröjsmål.

Marknadskontroll

25 a § Bestämmelser om marknadskontroll finns i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2019/1020 av den 20 juni 2019 om marknadskontroll och överensstämmelse för produkter och om ändring av direktiv 2004/42/EG och förordningarna (EG) nr 765/2008 och (EU) nr 305/2011.

Den myndighet som regeringen bestämmer är marknadskontrollmyndighet. *Lag (2022:1123)*.

25 b § Vid marknadskontroll enligt förordning (EU) 2019/1020 har marknadskontrollmyndigheten befogenhet

1. att enligt artikel 14.4 a-14.4 c kräva att ekonomiska aktörer ska tillhandahålla handlingar, specifikationer, data eller uppgifter,
2. att enligt artikel 14.4 d utföra oanmälda inspektioner på plats och fysiska kontroller av produkter,
3. att enligt artikel 14.4 e få tillträde till lokaler, mark eller transportmedel,
4. att enligt artikel 14.4 f inleda undersökningar på eget initiativ,
5. att enligt artikel 14.4 g kräva att ekonomiska aktörer ska vidta lämpliga åtgärder för att få en bristande överensstämmelse att upphöra eller att eliminera en risk,
6. att enligt artikel 14.4 h själv vidta åtgärder,
7. att enligt artikel 14.4 j införskaffa, inspektera och demontera varuprover, och
8. att enligt artikel 14.4 k kräva att innehåll på ett onlinegränssnitt ska avlägsnas, att en varning ska visas eller att åtkomsten ska begränsas.

Marknadskontrollmyndigheten får införskaffa ett varuprov under dold identitet enligt artikel 14.4 j i förordning (EU) 2019/1020 endast om det är nödvändigt för att syftet med kontrollen ska uppnås. Myndigheten ska underrätta den ekonomiska aktören om att införskaffandet har skett under dold identitet, så snart det går utan att syftet med åtgärden går förlorat.

Befogenheten enligt första stycket 8 gäller inte i fråga om databaser som omfattas av tryckfrihetsförordningens eller yttrandefrihetsgrundlagens skydd.

När ändrade förhållanden ger anledning till det, ska marknadskontrollmyndigheten besluta att en sådan skyldighet som avses i första stycket 8 inte längre ska gälla. *Lag (2022:1123)*.

25 c § Marknadskontrollmyndigheten får besluta de förelägganden som behövs för att förordning (EU) 2019/1020 ska följas. *Lag (2022:1123)*.

25 d § Ett beslut om föreläggande enligt 25 b eller 25 c § får förenas med vite. *Lag (2022:1123)*.

25 e § Marknadskontrollmyndigheten får, när den fattar beslut enligt 25 b eller 25 c §, bestämma att beslutet ska gälla omedelbart. *Lag (2022:1123)*.

25 f § Polismyndigheten ska på begäran av marknadskontrollmyndigheten lämna den hjälp som behövs för att marknadskontrollmyndigheten ska kunna vidta åtgärder enligt 25 b §.

Hjälp enligt första stycket får begäras endast om
1. det på grund av särskilda omständigheter kan befaras att åtgärden inte kan utföras utan att en polismans särskilda befogenheter enligt 10 § polislagen (1984:387) behöver tillgripas, eller
2. det annars finns synnerliga skäl.

Lag (2022:1123).

Kommunal organisation

26 § En kommuns uppgifter enligt denna lag ska fullgöras av en eller flera nämnder. *Lag (2018:579)*.

Avgifter

27 § Avgifter enligt denna lag får tas ut för tillståndsprövning, tillsyn, provtagning och undersökning av prov, anmälan om användning av explosiv vara, anmälan om förvaring av explosiv vara i ett flyttbart förråd, godkännande av föreståndare och deltagare, godkännande av explosiv vara och beslut om huruvida en vara är att anse som en explosiv vara.

För tillsyn enligt 22 § får avgift för tillsynen och för provtagning och undersökning av prov av varan tas ut endast om det vid undersökningen visar sig att varan inte uppfyller ställda krav.

Av lagen (2014:140) med bemyndigande att meddela vissa föreskrifter om marknadskontroll av varor och annan närliggande tillsyn framgår att föreskrifter om avgifter för marknadskontroll enligt förordning (EU) 2019/1020 får meddelas. *Lag (2025:711)*.

Ansvar

28 § Den som med uppsåt eller av grov oaktsamhet bryter mot 6 § döms till böter eller fängelse i högst ett år.

Till böter döms den som med uppsåt eller av oaktsamhet

1. bryter mot något av kraven i 7-15 §§ eller föreskrifter som har meddelats med stöd av 36 § och ansvar inte kan dömas ut enligt första stycket,
2. lämnar oriktig uppgift om förhållande av betydelse i en ansökan eller annan handling som ska lämnas enligt denna lag eller enligt föreskrifter som har meddelats i anslutning till lagen, eller
3. underlåter att efterkomma en begäran enligt 24 § första stycket.

29 § Den som av oaktsamhet bryter mot 16 § första stycket döms till böter.

Den som uppsåtligen eller av grov oaktsamhet bryter mot 16 § första stycket döms till

1. böter eller fängelse i högst ett år om brottet avser brandfarliga varor, eller
2. böter eller fängelse i högst fem år om brottet avser explosiva varor. *Lag (2023:874)*.

29 a § Om uppsåtligt brott mot 16 § första stycket avser explosiva varor och är att anse som grovt döms till fängelse i lägst fyra och högst sju år. Vid bedömningen av om brottet är grovt ska det särskilt beaktas om

1. varan med hänsyn till dess effekt, konstruktion eller utformning har varit av särskilt farlig beskaffenhet,
2. hanteringen, överföringen, importen eller exporten har avsett flera varor eller en stor mängd av en vara,
3. hanteringen eller överföringen har skett i en sådan miljö att varan typiskt sett kan befaras komma till brottslig användning, eller
4. gärningen annars har varit av särskilt farlig art.

Om brottet är att anse som synnerligen grovt döms till fängelse i lägst sex och högst tio år. Vid bedömningen av om brottet är synnerligen grovt ska det särskilt beaktas om hanteringen, överföringen, importen eller exporten har avsett ett stort antal varor eller en särskilt stor mängd av en vara eller flera varor av särskilt farlig beskaffenhet eller en stor mängd av en vara av särskilt farlig beskaffenhet. *Lag (2023:874)*.

30 § I ringa fall döms inte till ansvar enligt denna lag.

Till ansvar enligt 28, 29 eller 29 a § döms det inte om gärningen är belagd med straff i lagen (2000:1225) om straff för smuggling. Till ansvar enligt 28 eller 29 § döms det inte heller om gärningen är belagd med straff i brottsbalken.

Den som har överträtt ett vitesföreläggande eller ett vitesförbud döms inte till ansvar enligt denna lag för en gärning som omfattas av föreläggandet eller förbudet.
Lag (2020:903).

30 a § För försök, förberedelse eller stämpling till brott enligt 29 a § första eller andra stycket döms det till ansvar enligt 23 kap. brottsbalken. *Lag (2024:478)*.

31 § Om en brandfarlig eller explosiv vara förverkas enligt 36 kap. brottsbalken, får även varans förpackning förverkas.
Lag (2024:864).

32 § Om en anordning för hantering av brandfarliga eller explosiva varor förverkas enligt 36 kap. brottsbalken, får även anordningens innehåll och förpackning förverkas.
Lag (2024:864).

Tystnadsplikt

33 § Den som tar eller har tagit befattning med ett ärende som avses i denna lag får inte obehörigen föra vidare eller utnyttja uppgifter som han eller hon därvid har fått del av om

1. förhållanden av betydelse för att förebygga att brandfarliga eller explosiva varor kommer till brottslig användning,
2. en enskilds personliga förhållanden, eller
3. en enskilds affärs- eller driftförhållanden.

Den som tar eller har tagit del av uppgifter från det nationella tillståndsregistret för explosiva varor får inte obehörigen föra vidare eller utnyttja uppgifter som han eller hon därvid har fått del av om förhållanden av betydelse för att förebygga att explosiva varor kommer till brottslig användning.

I det allmännas verksamhet tillämpas i stället bestämmelserna i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400).
Lag (2024:478).

Överklagande

34 § En kommuns beslut enligt denna lag eller enligt föreskrifter som har meddelats i anslutning till lagen får överklagas hos länsstyrelsen. Länsstyrelsens beslut får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol.

Myndigheten för samhällsskydd och beredskaps beslut enligt denna lag eller enligt föreskrifter som har meddelats i anslutning till lagen får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol.

Om en kommun överklagar ett beslut enligt 23 a § tredje stycket, ska Myndigheten för samhällsskydd och beredskap vara kommunens motpart sedan handlingarna i ärendet har överlämnats till domstolen.

Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten.
Lag (2025:711).

35 § En myndighet får bestämma att dess beslut enligt denna lag eller enligt föreskrifter som har meddelats i anslutning till lagen ska gälla även om beslutet överklagas.

Bemyndiganden

36 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om

1. vilka varor som på grund av sina egenskaper eller sin sammansättning eller av annan orsak ska anses utgöra brandfarliga eller explosiva varor,
2. klassificering av brandfarliga och explosiva varor,
3. brandfarliga och explosiva varors egenskaper och utförande,
4. undantag från lagens tillämpning i fråga om viss vara eller viss hantering, överföring, import eller export,
5. åtgärder och försiktighetsmått som anges i 6 §,
6. utredning som anges i 7 §,
7. kompetens som anges i 8 §,
8. föreståndare som anges i 9 §,
9. deltagare som anges i 9 a §,
10. byggnad, annan anläggning och anordning som anges i 10 § samt att sådan byggnad, anläggning och anordning inte får användas, saluhållas eller säljas om den inte efter kontroll genom teknisk provning, besiktning eller annan undersökning har befunnits vara betryggande från skyddssynpunkt,
11. förvaring och förpackning som anges i 11 §,
12. godkännande som anges i 12 §,
13. vad som ska förstås med plastiska sprängämnen som anges i 13 § samt om hur sådan märkning med spårämne ska ske,
14. information som anges i 14 §,
15. hantering av frågor om tillstånd, utformning av tillstånd och undantag från tillståndskravet i 16 §,
16. att hantering, överföring, import eller export av en brandfarlig eller explosiv vara ska vara förbjuden, om ett sådant förbud är av särskild betydelse med hänsyn till brand- eller explosionsrisken och till konsekvenserna av en brand eller en explosion,
17. avgifternas storlek enligt denna lag,
18. registreringen av uppgifter och innehållet i det nationella tillståndsregistret för explosiva varor och om utlämnande av uppgifter från registret,
19. anmälningsskyldigheten enligt 18 a § och undantag från anmälnings-skyldigheten,

och

20. hur kommunerna ska planera och utföra sin tillsyn.

En kommun får meddela föreskrifter om avgifternas storlek enligt denna lag när det gäller den egna verksamheten.
Lag (2025:711).

Övergångsbestämmelser

2010:1011

1. Denna lag träder i kraft den 1 september 2010.
2. Genom lagen upphävs lagen (1988:868) om brandfarliga och explosiva varor.
3. Försvarsmakten, Polismyndigheten och Säkerhetspolisen får till och med den 31 december 2021 fortsätta hantera plastiska sprängämnen som har tillverkats eller importerats före den 1 april 2007 även om de inte är märkta med spårämne.
Lag (2014:692).
4. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om att varor, som har tillstånd eller godkännande enligt den gamla lagen men som på grund av krav i EU-direktiv ska vara CE-märkta, ska förses med CE- märkning.
5. Ärenden som kommit in till tillståndsmyndigheten före ikraftträdandet men ännu inte har avgjorts ska prövas enligt den gamla lagen. Den gamla lagen gäller fortfarande för överklagande av beslut i sådana ärenden.

2021:657

1. Denna lag träder i kraft den 1 augusti 2021.
2. Den som enligt äldre föreskrifter får hantera, överföra, importera eller exportera explosiva varor i en tillståndspliktig verksamhet vid ikraftträdandet får, trots det som sägs i 19 a §, fortsätta med detta utan tillståndsmyndighetens godkännande fram till och med den 31 januari 2022.

2025:711

1. Denna lag träder i kraft den 15 juli 2025.
2. För ärenden som inletts före ikraftträdandet men ännu inte avgjorts gäller 18 § andra stycket i den äldre lydelsen.

Myndigheten för samhällsskydd och beredskaps författningssamling

Myndigheten för samhällsskydd och beredskap

Utgivare: Anna Asp, Myndigheten för samhällsskydd och beredskap
ISSN 2000-1886

MSBFS 2025:5
Utkom från trycket den 24 juni 2025

Myndigheten för samhällsskydd och beredskaps föreskrifter om anmälningsskyldighet vid användning av explosiva varor eller förvaring av explosiva varor i flyttbart förråd;

beslutade den 23 juni 2025.

Myndigheten för samhällsskydd och beredskap föreskriver följande med stöd av 25 § förordningen (2010:1075) om brandfarliga och explosiva varor.

Tillämpningsområde

1 § Denna författning innehåller närmare bestämmelser om anmälningsskyldigheten vid användning av explosiva varor eller vid förvaring av explosiva varor i ett flyttbart förråd enligt 18 a § lagen (2010:1011) om brandfarliga och explosiva varor. Författningen innehåller också regler om undantag från anmälningsskyldigheten.

2 § Med anmälan i denna författning avses anmälan enligt 18 a § lagen (2010:1011) om brandfarliga och explosiva varor.

Tid för anmälan

3 § En anmälan ska vara tillsynsmyndigheten tillhanda senast fem arbetsdagar innan användningen eller förvaringen i flyttbart förråd påbörjas.

Anmälans innehåll

4 § Anmälan ska ange vilken dag användningen eller förvaringen i flyttbart förråd påbörjas och vilken dag den planeras att avslutas. Om användningen eller förvaringen saknar känd sluttid ska det anges.

5 § Anmälan ska ange platsen för användningen eller förvaringen i flyttbart förråd i form av adress samt fastighetsbeteckning. Om användningen eller förvaringen ska ske på en plats eller ett område där ingen adressuppgift finns ska platsens position och utsträckning anges enligt det geodetiska referenssystemet SWEREF 99 TM, samt genom

fastighetsbeteckning. Noggrannheten i positionsangivelsen ska inte vara sämre än 300 m.

SWEREF 99 TM är Sveriges nationella referenssystem och används av Lantmäteriet.

6 § Anmälan ska också innehålla:

- tillståndshavarens namn,
- tillståndshavarens organisationsnummer eller personnummer,
- telefonnummer och e-postadress till den som är ansvarig för hanteringen av explosiv vara på platsen,
- uppgifter för fakturering av eventuell anmälningsavgift, samt
- uppgift om anmälan avser användning eller förvaring i flyttbart förråd.

Undantag från anmälningsskyldigheten

7 § Anmälan behöver inte göras vid användning eller förvaring i flyttbart förråd av

- pyrotekniska artiklar enligt Myndigheten för samhällsskydd och beredskaps föreskrifter (MSBFS 2015:6) om tillhandahållande av pyrotekniska artiklar och ammunition,
- ammunition som omfattas av MSBFS 2015:6, eller
- krut.

8 § Anmälan behöver inte göras vid användning eller förvaring i flyttbart förråd som behöver ske skyndsamt

- vid Polismyndighetens verksamhet,
- vid räddningstjänst, eller
- i liknande fall för att förebygga olyckor.

9 § Anmälan behöver inte göras om det råder höjd beredskap enligt lagen (1992:1403) om totalförsvar och höjd beredskap.

Denna författning träder i kraft 15 juli 2025.

Myndigheten för samhällsskydd och beredskap

MIKAEL FRISELL

Shulin Nie
Avdelningen för räddningstjänst och skydd av befolkningen

MSBFS 2025:5

Beställningsadress:
Norstedts Juridik, 106 47 Stockholm
Telefon: 08-657 95 00
E-post: order@forlagssystem.se
Webbadress: www.nj.se/offentligapublikationer
Beställningsnummer: 19125-05

Tillsyn om skydd mot olyckor, LSO		
Industri, m.m.	4 376	Vk1
Samlingslokal <150 personer	3 751	Vk2A
Samlingslokal >150 personer	4 376	Vk2B
Samlingslokal >150 personer med alkoholförsäljning	5 001	Vk2C
Flerbostadshus	4 376	Vk3A
Gemensamhetsboende	4 376	Vk3B
Hotell	4 376	Vk4
Vårdmiljöer daglig verksamhet (förskola)	3 751	Vk5A
Vårdmiljöer särskilda boenden	5 001	Vk5b
Vårdmiljö sjukhus och fängelser	5 001	Vk5C+D
Brandfarlig lokal	4 376	Vk6
Kulturbyggnader	6 251	
Tillsyn av enskilda förhållanden	4 376	
Tillsyn mindre omfattning	2 500	
	0	
Tillsyn om brandfarliga och explosiva varor, LBE	0	
Tillfällig hantering brf vara	2 500	Evenemang, byggarbetsplats
Enkel hantering brf vara	3 751	Skola, restaurang
Mindre hantering brf vara	6 251	Obemannad bensinstation, handel
Måttlig hantering brf vara	8 751	Bemannad bensinstation, verkstad, lager
Omfattande hantering brf vara	10 002	Övrig industri
Mycket omfattande hantering brf vara	15 002	Industri, raffinaderi
Enkel hantering explosiv vara	3 751	Stenspräckare, dagsprängare utan egen förvaring
Mindre hantering explosiv vara	6 251	Fyrverkeriförsäljning, ammunition, förvaring explosiv vara <60 kg
Omfattande hantering explosiv vara	8 751	Förvaring explosiv vara >60 kg
Tillsyn av enskilda förhållande	6 251	
Tillsyn mindre omfattning	3 751	
Provtagning och undersökning av prov	Särskilt avgiftsbeslut	

Tillståndsprövning om brandfarliga och explosiva varor, LBE		
Redaktionell ändring tillstånd	1 250	
Mindre ändring befintligt tillstånd under pågående tillståndsperiod	2 500	
Tillfällig hantering brf vara	3 751	Evenemang, byggarbetsplats
Enkel hantering brf vara	6 251	Skola, restaurang
Mindre hantering brf vara	8 751	Obemannad bensinstation, handel
Måttlig hantering brf vara	11 252	Bemannad bensinstation, verkstad, lager
Omfattande hantering brf vara	15 002	Övrig industri
Mycket omfattande hantering brf vara	37 506	Industri, raffinaderi
Enkel hantering explosiv vara	6 251	Stenspräckare, dagsprängare utan egen förvaring
Mindre hantering explosiv vara <60 kg	8 751	Fyrverkeriförsäljning, ammunition, förvaring explosiv vara <60 kg
Omfattande hantering explosiv vara >500 kg	15 002	Förvaring explosiv vara >60 kg
Godkännande av föreståndare brandfarlig och explosiv vara	3 125	
Avvisning tillstånd	2 500	
Avslag tillstånd	3 751	

BOHUS
RÄDDNINGSTJÄNSTFÖRBUND

Datum: 2025-08-27
Dnr: 2025–000340

Tjänsteskrivelse

Tillägg till och justering av taxa - Bohus Räddningstjänstförbund

Externt dnr: *KS2025/1692*
Ärende: *Revidering av styrdokument: Bohus Räddningstjänstförbund, taxor myndighetsutövning*

Sammanfattning

I förbundsordningen antagen för Bohus Räddningstjänstförbund är det angivet att räddningstjänsten ansvarar för:

att fullfölja de skyldigheter som vilar på kommunerna enligt förordning (2003:789) om skydd mot olyckor (FSO) i respektive medlemskommun.

att fullfölja de skyldigheter som vilar på kommunerna om tillsyn och tillståndsgivning enligt lag (2010:1011) om brandfarliga och explosiva varor i respektive medlemskommun. Vid tillsynen ges förbundet rätt att tillämpa den taxa som gäller i respektive kommun.

Ett antal författningsändringar i lagen (2010:1011) om brandfarliga och explosiva varor (LBE) trädde i kraft 2025-07-15 för att skapa en mer effektiv och ändamålsenlig tillsynsverksamhet samt tillståndshantering. Syftet med ändringarna är att även stärka det brottsförebyggande perspektivet genom att försvåra illegal hantering av explosiva varor.

Förändringarna har bland annat medfört att en anmälan till räddningstjänsten ska göras vid användning av explosiva varor eller förvaring av explosiva varor i flyttbart förråd inom Kungälv och Ale kommun. Det finns ett framtaget förslag till Myndigheten för samhällsskydd och beredskaps föreskrifter och allmänna råd om hur kommunen ska planera och utföra sin tillsyn enligt lagen (SFS 010:1011) om brandfarliga och explosiva varor. Denna föreskrift planeras att skickas ut på remiss under hösten 2025, för att sedan publiceras i samband med årsskiftet 2025/2026. I denna föreskrift föreslås att kommunens tillsynsplanering även ska innefatta anmälningar i enlighet med 18 a § LBE.

Gällande taxa för Bohus Räddningstjänstförbund saknar flexibilitet utifrån räddningstjänstens verksamhetsområde och kommande ändringar i tillhörande lagstiftning. Nuvarande taxa är uppbyggd utifrån verksamhetstyp och mängden brandfarliga och explosiva varor. Räddningstjänstens bedömning är att tillägg och justeringar i gällande taxa är av stor betydelse för att kunna möta räddningstjänstens uppdrag utifrån lag om skydd mot olyckor och lag om brandfarliga och explosiva varor.

Tillstånd och tillsyn enligt LBE – tillägg/justeringar

- Godkännande av deltagare explosiv vara
- Måttlig hantering av explosiv vara 60–500 kg
- Omfattande hantering explosiv vara >500 kg
- Handläggningskostnad timpris

Tillsyn LSO – tillägg/justeringar

- Handläggningskostnad timpris
- Ny verksamhetsklass Vk 3C

B**eslutsunderlag**

- Tillsynsplan 2025
- Förbundsordning
- Gällande taxa 2025
- MSBFS 2025:5 föreskrifter om anmälningsskyldighet vid användning av explosiva varor eller förvaring av explosiva varor i flyttbart förråd
- Utkast framtaget förslag till Myndigheten för samhällsskydd och beredskaps föreskrifter och allmänna råd om hur kommunen ska planera och utföra sin tillsyn enligt lagen (2010:1011) om brandfarliga och explosiva varor

Förslag till beslut
Förbundsdirektionen föreslår kommunfullmäktige

att godkänna ovan angivna tillägg och justeringar i gällande taxa för Bohus Räddningstjänstförbund

att godkänna att även tillägget omfattas av den årliga justering av taxan enligt PKV på motsvarande sätt som taxan i sin helhet görs idag och därigenom bemyndiga Bohus Räddningstjänstförbund att fortsatt årligen justera taxan i sin helhet

att tillägg och justeringar börjar att gälla från och med det datum som kommunfullmäktige har fattat beslut i detta ärende.

Bohus Räddningstjänstförbund

Peter Harrysson (Sep 1, 2025 11:54:35 GMT+2)

Peter Harrysson
Ordf. förbundsdirektionen

Christian Weberberger (Sep 1, 2025 11:49:07 GMT+2)

Christian Weberberger
Tf Räddningschef/Bitr. Förbundschef

Ida Haglund Friberg
Ida Haglund Friberg (Sep 1, 2025 11:14:07 GMT+2)

Ida Haglund Friberg
Förebyggandechef

Tjänsteskrivelse tillägg taxa Borf - Kungälv

Final Audit Report 2025-09-01

Created:	2025-09-01
By:	Maria Berger (maria.berger@borf.se)
Status:	Signed
Transaction ID:	CBJCHBCAABAA9rFK4S-9uFSzl3SD6WRtSzoaoSihkJuB

"Tjänsteskrivelse tillägg taxa Borf - Kungälv" History

Document created by Maria Berger (maria.berger@borf.se)
2025-09-01 - 9:05:22 AM GMT

Document emailed to Christian Weberberger (christian.weberberger@borf.se) for signature
2025-09-01 - 9:05:26 AM GMT

Document emailed to Ida Haglund Friberg (ida.haglund@borf.se) for signature
2025-09-01 - 9:05:27 AM GMT

Document emailed to Peter Harrysson (peter@phcab.se) for signature
2025-09-01 - 9:05:27 AM GMT

Email viewed by Ida Haglund Friberg (ida.haglund@borf.se)
2025-09-01 - 9:13:50 AM GMT

Document e-signed by Ida Haglund Friberg (ida.haglund@borf.se)
Signature Date: 2025-09-01 - 9:14:07 AM GMT - Time Source: server

Email viewed by Christian Weberberger (christian.weberberger@borf.se)
2025-09-01 - 9:48:36 AM GMT

Document e-signed by Christian Weberberger (christian.weberberger@borf.se)
Signature Date: 2025-09-01 - 9:49:07 AM GMT - Time Source: server

Email viewed by Peter Harrysson (peter@phcab.se)
2025-09-01 - 9:54:16 AM GMT

Document e-signed by Peter Harrysson (peter@phcab.se)
Signature Date: 2025-09-01 - 9:54:35 AM GMT - Time Source: server

Agreement completed.
2025-09-01 - 9:54:35 AM GMT

Adobe Acrobat Sign

KUNGÄLVS KOMMUN

Tjänsteskrivelse

Handläggarens namn
Stefan Bohlin

2025-09-11

Va-taxa samt inkopplingsavgift för 2026 (Dnr KS2025/1792)

Sammanfattning

Varje år görs en översyn av kommande investeringar och intäkter för att bestämma kommande års taxejustering. I år har vi ett mer gynnsamt läge ekonomiskt än tidigare år med höga räntor som påverkade taxenivåerna mycket. Räntan har sjunkit och kommunen räknar med en låg stabil ränta dom närmaste åren.

Årets översyn visade att en höjning av både den fasta och rörliga brukningsavgiften för vatten (V), spill- (S) och dagvatten (D) ändå är nödvändig.

Förvaltningen föreslår en taxehöjning enligt följande för 2026:

Anläggningsavgiften höjs med 5%.

Den rörliga brukningsavgiften för V+S höjs med 4%.

Den fasta brukningsavgiften för V+S+D höjs med 4%.

Särskilda avgifter höjs med 4%.

Avgiften för allmän platsmark höjs med 4%.

Juridisk bedömning

Lag (2006:412) om allmänna vattentjänster (vattentjänstlagen) styr kommunens skyldighet att anlägga och driva allmänna anläggningar.

Förvaltningens bedömning

Va-taxan fastställs av Kommunfullmäktige och är uppdelad i anläggningsavgift och brukningsavgift och gäller inom kommunala verksamhetsområden för vatten och avlopp. Vattentjänstlagen ligger till grund för hur taxan konstruerats.

VA-verksamhetens byggnationer av va-anläggningar på grund av ett flertal förelägganden från Länsstyrelsen pågår och kommer göra så dom närmaste åtta åren. Det innebär att VA-verksamheten har en stor belastning på kapitaltjänstkostnaderna de kommande åren men

kommer också innebära ett stort antal nyanslutningar som kommer påbörjas under 2026 med ökade intäkter som balanserar upp något.

Därför görs varje år en översyn av kommande investeringar och intäkter för att bestämma nästa års eventuella taxehöjning. I år har ränteprognosen landat på 2,37% under 2026 och även för 2027 och 2028. Detta är lågt i jämförelse med de tidigare räntenivåer som VA-verksamheten haft och gör att vi kan hålla taxenivån låg i förhållande till andra expansiva kommuner. Detta påverkar verksamhetens kostnader positivt och gör att taxehöjningen sannolikt kommer ligga runt 5% även för 2027 och 2028.

Anläggningsavgift

Anläggningsavgiften för 2026 föreslås höjas med 5% då vi har noterat underskott av täckningsgraden i dom entreprenader som följer av Länsstyrelsens förelägganden.

Servisavgiften höjs från 81 050 kr till 85 103.

Förbindelsepunktsavgiften höjs från 60 638 kr till 63 670 kr.

Tomtyteavgiften för Bostadsfastighet höjs från 130 645 kr till 137 184 kr.

Tomtyteavgiften för Övrig och Annan Bostadsfastighet höjs från 108,15 kr till 113,56 kr.

Bostadsenhetsavgiften höjs från 63 738 kr till 66 925 kr.

Bostadsenhetsavgiften för 35 kvm eller mindre höjs från 44 616 kr till 46 849 kr

Brukningsavgifter

Utbyggnaden av överföringsledningar och förnyelse av äldre va-anläggningar kommer att belasta verksamheten med kapitalkostnader som ska finansieras med brukningsavgifterna.

För att klara de kommande investeringskostnaderna behöver den totala brukningsavgiften höjas med 4% på både den fasta och den rörliga brukningsavgiften.

Den rörliga avgiften blir 48,49 kr/m^3 för vatten och spillvatten.

En grundavgift per år och fastighet höjs från 4 040 kr till 4 202 kr

En avgift per år och bostadsenhet höjs från 2 348 kr till 2 441 kr

Särskilda avgifter höjs med 4%.

Avgiften för allmän platsmark höjs med 4%.

Efter denna höjning är fördelningen mellan den fasta och rörliga delen av brukningsavgiften 51% för den fasta och 48% för den rörliga.

Nedanstående avgifter är redovisade inkl. moms.

Anläggningsavgifter:

För en småhusfastighet (typhus A) ansluten till V+S+D blir det en anläggningsavgift på 352 882 kr inkl. moms vilket är en höjning med 16 812 kr.

För flerbostadshus (typhus B) med 15 lägenheter, 800 m² tomtyta blir det en anläggningsavgift på 1 243 516 kr inkl. moms vilket är en höjning med 59 246 kr.

För en ***Förening*** som ansluter till V+S med 15 bostadsenheter blir det en anläggningsavgift på 926 338 kr inkl. moms vilket blir en höjning med 44 085 kr.

Brukningsavgifter:

För en småhusfastighet (typhus A) med 800 m² tomtyta och en årlig vattenförbrukning på 150 m³ blir det en årskostnad på 15 100 kr inkl. moms vilket är en höjning med 580 kr och 48,33 kr/månad.

För flerbostadshus (typhus B) med 15 bostadsenheter, 800 m² tomtyta och en årlig vattenförbrukning på 2000 m³/år blir det en årskostnad på 138 981 kr inkl. moms vilket är en höjning med 5 325 kr/år eller 29,58 kr/månad och lägenhet.

För en ***Förening*** ansluten till V+S med 53 bostadsenheter och en årlig vattenförbrukning på 4 930 m³/år blir det en årskostnad på 372 631 kr inkl. moms vilket är en höjning med 14 261 kr eller 22,43 kr/månad och bostadsenhet.

För Sjukhuset med verksamhetsytor motsvarande 157 + 173 bostadsenheter, 112 913 m² tomtyta och en årlig vattenförbrukning på 41 736 m³/år blir det en årskostnad på 3 000 622 kr inkl. moms vilket är en höjning med 115 256 kr.

För Industri med verksamhetsytor motsvarande 79 bostadsenheter, 50 824 m² tomtyta och en årlig vattenförbrukning på 47 390 m³/år blir det en årskostnad på 2 570 702 kr inkl. moms vilket är en höjning med 99 204 kr.

Typhus A: avser fastighet med friliggande enbostadshus. Tomtyta 800 m², vattenförbrukning 150 m³/år. Fastigheten är ansluten till vatten, spill- och dagvatten.

Typhus B: avser flerbostadshus som är anslutet till vatten, spillavlopp och dagvatten, 15 lägenheter, 800 m² tomtyta, vattenförbrukning 2000 m³/år. 2 st parallellkopplade vattenmätare qn 2,5 m³/h

Brukningsavgifterna för allmän platsmark höjs med 4% från 1,42 kr/kvm till 1,48 kr/kvm.

Kostnader och avgiftshöjningar, nu och framöver

I investeringsprognosen visas ett behov om ca 1 000 miljoner kronor för planerade satsningar under perioden 2026–2028.
De allra största investeringarna gäller överföringsledningar för vatten och spillvatten som krävs för att uppfylla dom förelägganden gällande vatten och avlopp som Länsstyrelsen har lagt på kommunen.
Investeringar behövs även för att byta ut äldre va-anläggningar som har driftsproblem och arbetsmiljöproblem. Investeringar görs också för att öka säkerheten på våra anläggningar mot sabotage och skadegörelse.
Alla dessa satsningar är nödvändiga om lagar ska följas och om kommunen skall kunna försörja den planerade befolkningsökningen med kommunalt vatten och avlopp.

För kommunens organisation är det en stor utmaning att genomföra alla projekt som är planerade inom de närmsta åren.

VA-verksamhetens ekonomi är räntekänslig så är det osäkert hur kommande räntenivåer kommer belasta VA-ekonomin vilket gör det svårt att planera för framtiden då osäkerheten för hur ränteutvecklingen ser ut efter 2025.

Underlaget just nu visar på höjning av brukningstaxan med 5% år 2027 och därefter ett behov av att ligga kvar på ungefär samma nivå 2028.

Ärendenivåer – bedömning utifrån kommunfullmäktiges strategiska mål eller kommunstyrelsens resultatmål

För att kunna fullfölja kommunfullmäktiges strategiska mål, ***Hållbar samhällsutveckling genom ökad samordning mellan infrastruktur och byggnation i hela kommunen.*** så krävs omfattande utbyggnad av kommunala va-ledningar för att möta bostäder och kommande detaljplaner. Finansiering av utbyggnaden görs via avgifter. Målet bedöms påverkas positivt då va-taxan justeras så att nödvändiga investeringar kan utföras.

Bedömning utifrån miljö, hållbarhet och mål i Agenda 2030

För att kunna fullfölja Agenda 2030 och de globala målen
3. God hälsa och välbefinnande
6 Rent vatten och sanitet för alla
9. Hållbar industri, innovationer och infrastruktur
11. Hållbara städer och samhällen
14. Hav och marina resurser, delmål 14.1 minska föroreningarna i haven
krävs att kommunen är rustat att möta de önskemål och lagkrav som ställs på den kommunala va-hanteringen.
Finansieringen av detta sker genom va-taxorna. Genom att säkerställa att va-taxan är aktuell och justerad för att täcka de investeringar och det underhåll som är nödvändiga att genomföra, säkerställer kommunen att målen ovan påverkas positivt.

Gällande VA-verksamheten så har Svenskt Vatten utvecklat ett verktyg (Hållbarhetsindex) för VA-huvudmän i Sverige att använda sig av för att nå hållbarhet på sikt.

Kungälvs VA-verksamhet har sedan 2014 deltagit i denna undersökning där de tre grundpelarna Miljömässig hållbarhet, Hållbara tjänster för brukare och Hållbara resurser ingår.

Bedömning utifrån politiska styrdokument

VA-verksamheten har inte funnit några konflikter mellan strategiska dokument och föreslagna åtgärder.
Kommunens gällande va-utbyggnadsplan, Dnr KS2023/1292 ligger till grund för utbyggnad av den allmänna va-anläggningen och anslutning av fastigheter i behov av kommunala vattentjänster.

Bedömning utifrån ett medborgar- och brukarperspektiv

Kungälvs kommun måste säkerställa att dricksvatten levereras med bra kvalitet och att anläggningar för vatten och avlopp är väl fungerande och underhållna. Anläggningarna kan då överlämnas till kommande generationer med gott samvete.

Bedömning utifrån ett medarbetarperspektiv

Antagande av va-taxan bedöms inte ge påföljden att de personella resurserna inom kommunen behöver förändras jämfört med hur kommunen arbetar idag.

Ekonomisk bedömning

Underlagen just nu visar på behov av att intäkts stärka anläggningstaxan med 5% och brukningstaxan med 4% för 2026 och ett behov att ligga kvar på denna nivå även för 2027–2028.

Inför 2027 års taxejustering görs en ny utvärdering på vilka investeringar som är utförda och en noggrann prognosöversyn för kommande ränteförändringar och därefter görs en ny bedömning av hur mycket och vilken del av va-taxan som behöver höjas.

I arbetet med va-taxan har ekonomer gjort en finansiell bedömning av underlaget för beräkningen av årets höjning.

Förslag till beslut

1. VA-taxa och inkopplingsavgift (Dnr 2025/1792) för Kungälvs kommuns allmänna vatten- och avloppsanläggning antas att gälla från och med 2026-01-01.
2. VA-taxa och inkopplingsavgift Dnr KS2024/1445 upphör att gälla från och med 2025-12-31.

Katarina Bjelke
Enhetschef VA-teknik

Tony Strandh
Verksamhetschef Teknik

Expedieras till: Tony Strandh SoU, Katarina Bjelke SoU, Kommunkansli och juridik

För kännedom till: Stefan Bohlin VA-teknik SoU

VA-taxa

för

Kungälvs kommuns allmänna vatten- och avloppsanläggningar

Diarienummer:	KS2025/1792
Dokumentansvarig:	Samhällsbyggnad/VA-teknik
Beredande politiskt organ:	Utskottet för samhälle och utveckling
Beslutad av:	Kommunfullmäktige §—/2025
Ersätter tidigare beslut:	KS2024/1445
Datum för beslut:	2025-xx-xx
Gäller från:	2026-01-01
Handläggare:	Stefan Bohlin
Foto försättsblad:	Jonas Strömberg

Innehållsförteckning

Inledande bestämmelser 2
1 Avgiftsskyldighet 2
2 Typ av avgift 2
3 Definitioner 2
4 Vattentjänster och tidpunkt för avgiftsskyldighet och betalning 3
5 Särtaxa och avtal vid avvikelser 4
Anläggningsavgifter 6
6 Anläggningsavgift för Bostadsfastighet 6
7 Anläggningsavgift för Övrig och Annan Bostadsfastighet 7
8 Anläggningsavgift för allmän platsmark 9
9 Serviser på annat sätt 9
10 Rätt till indexreglering 9
Brukningsavgifter 9
11 Brukningsavgift 9
12 Brukningsavgift för ansvarig för allmän platsmark 11
13 Särskilda avgifter 11
14 Rätt till indexreglering 12
Bilaga 13
Inkopplingsavgift för vatten och spillvatten utanför kommunens verksamhetsområde, gällande från och med 2026-01-01 13

Inledande bestämmelser

TAXA för Kungälvs kommuns allmänna vatten- och avloppsanläggning

Denna taxa träder i kraft den 2026-01-01.

Antagen av kommunfullmäktige den 2025-xx-xx.
Huvudman för den allmänna vatten- och avloppsanläggningen är Kungälvs kommun.
Förvaltningen sköts av Samhällsbyggnad/VA-verksamheten under Kommunstyrelsen.
Avgifter enligt denna taxa ska betalas till Kungälv kommun.
Avgifter för allmänna vattentjänster är belagda med lagstadgad mervärdesskatt.

I denna taxa hänvisas till ”vattentjänstlagen” och då avses Lag om allmänna vattentjänster (SFS 2006:412)

1 Avgiftsskyldighet

För att täcka nödvändiga kostnader för Kungälvs kommuns allmänna vatten- och avloppsanläggning ska ägare av fastighet eller annan avgiftsskyldig inom anläggningens verksamhetsområde betala avgifter enligt denna taxa.

Avgiftsskyldig är alternativt den som enligt 2 § och 4 § i vattentjänstlagen jämställs med fastighetsägare.

Avgiftsskyldig för dagvattenavledning är även den som ansvarar för att allmän platsmark ställs i ordning och underhålls, om förutsättningarna i 27 § i vattentjänstlagen är uppfyllda.

2 Typ av avgift

Avgifterna utgörs av anläggningsavgifter och brukningsavgifter.

3 Definitioner

I dessa taxeföreskrifter avses med:

Bostads- och Övrig fastighet: Fastighet som uteslutande eller huvudsakligen är bebyggd eller enligt beviljat bygglov avses att bebyggas för bostadsändamål. Med Bostadsfastighet jämställs fastighet som uteslutande eller huvudsakligen är bebyggd, eller enligt beviljat bygglov avses att bebyggas, för vissa andra ändamål där lokalytan är det viktigaste sett från användarsynpunkt. Den huvudsakliga verksamheten bedrivs inomhus.

Exempel på sådana byggnader är:

Kontor Shoppingcentrum Serverhallar Butiker Utställningslokaler Sporthallar

Hotell Restauranger Lagerbyggnader Industri Skola Sjukvårdslokal

Annan fastighet: fastighet som uteslutande eller huvudsakligen är bebyggd eller enligt beviljat bygglov avses att bebyggas för annat ändamål än bostadsändamål och som inte enligt ovan jämställs med Bostadsfastighet. Den huvudsakliga verksamheten bedrivs utomhus.

Exempel på sådan fastighet är:

Hamn Virkesupplag Fordonsuppställningsplats Obemannad bensinstation

Biltvätt med skärmtak Kyrkogård Återvinningsstationer Idrottsplats

Obebyggd fastighet: fastighet som enligt detaljplan är avsedd för bebyggande, men inte ännu bebyggts.

Bostadsenhet: ett eller flera utrymmen i byggnad som i upplåtelsehänseende bildar en enhet. I fråga om sådana utrymmen i Bostadsfastighet, eller därmed jämställd fastighet, där begreppet bostadsenhet inte är tillämpligt, räknas varje påbörjat 150 tal m² bruttoarea (BTA) enligt svensk standard SS 21054:2020 som en bostadsenhet.

Lagerbyggnader: byggnader, som till den större delen används som lager- och eller förrådsutrymme, där endast anställda eller annan arbetskraft har tillträde, räknas varje påbörjat 750-tal m² bruttoarea (BTA) enligt svensk standard SS 21054:2020 som en bostadsenhet. Hela lagerbyggnaden eller delar av lagerbyggnaden kan vara antingen uppvärmd eller ouppvärmd.

Tomtyta: Tomtytan utgörs av fastighetens areal enligt förrättningskarta, nybyggnadskarta eller annan karta som huvudmannen godkänner. Vid tredimensionella fastigheter fördelas den tomtyta som är gemensam för fastigheterna i proportion till byggnadernas bruttoarea (BTA).

Allmän platsmark: mark som i detaljplan enligt plan- och bygglagen (2010:900) redovisas som allmän plats, eller om marken inte omfattas av detaljplan, väg eller mark som i övrigt motsvarar sådan mark.

Förbindelsepunkt (FP): är den punkt som huvudmannen har bestämt, där den allmänna anläggningen slutar och fastighetens VA-installation börjar.

4 Vattentjänster och tidpunkt för avgiftsskyldighet och betalning

4.1 Avgift tas ut för följande vattentjänster:

Vattentjänst	*Anläggningsavgift*	*Brukningsavgift*
V, vattenförsörjning	Ja	Ja
S, spillvattenavlopp	Ja	Ja
Df, dag- och dränvattenavlopp från fastighet	Ja	Ja
Dg, dagvattenavlopp från allmän platsmark	Ja	Ja

4.2 Avgiftsskyldighet för vart och ett av tjänsterna V, S och Df inträder när huvudmannen upprättat förbindelsepunkt för ändamålet och informerat fastighetsägaren om förbindelsepunktens läge.

Om dagvatten från fastigheten avleds till den allmänna anläggningen utan att förbindelsepunkt upprättats, inträder avgiftsskyldighet när åtgärder för bortledandet av dagvatten blivit utförda och fastighetsägaren informerats om detta.

Härvid förutsätts att samtliga i 24 § första stycket 1 och 2 i vattentjänstlagen angivna förutsättningar för avgiftsskyldighet är uppfyllda.

4.3 Avgiftsskyldighet för ändamålet Dg inträder när åtgärder för bortledande av dagvatten blivit utförda och fastighetsägaren informerats om detta.

4.4 Avgiftsskyldighet för tjänsten Dg gäller även den som ansvarar för att allmän platsmark ställs i ordning och underhålls, om förutsättningarna i 27 § i vattentjänstlagen är uppfyllda.

4.5 Anläggningsavgift skall beräknas enligt taxa som gäller vid den tidpunkten när avgiftsskyldighet inträder.

4.6 Sedan avgiftsskyldighet inträtt, skall avgift betalas inom tid som anges i räkning.

4.7 Betalas debiterat belopp inte inom tid som anges i räkning, ska dröjsmålsränta betalas enligt 6 § räntelagen (1975:635) från den dag betalningen skulle ha skett.

4.8 Om avgiften uppgår till belopp som är betungande med hänsyn till fastighetens ekonomiska bärkraft och övriga omständigheter, skall enligt 36 § i vattentjänstlagen en anläggningsavgift fördelas på årliga inbetalningar under en viss tid, längst tio år, om fastighetsägaren så begär och godtagbar säkerhet ställs.
Ränta skall erläggas enligt 5 § räntelagen (1975:635) från den dag första inbetalning skulle ha skett tills totala beloppet är betalt.
Betalas inte delbeloppet i tid ska dröjsmålsränta betalas enligt 6 § räntelagen (1975:635).

4.9 Avgiftsskyldighet enligt 6.5, 6.6, 6.7 respektive 7.3, 7.4, 7.5 och 7.6 föreligger, då bygglov för avsett ändrat förhållande meddelats eller ändrat förhållande – till exempel ökning av tomtyta – inträtt utan att bygglov erfordrats eller meddelats.

4.10 Fastighetsägaren har anmälningsplikt att omgående informera huvudmannen när ändrade förhållanden inträtt på fastigheten. Försummar fastighetsägaren det tas dröjsmålsränta enligt 4.7 ut för tiden från det två månader förflutit sedan avgiftsskyldighet inträdde och fram till dess tilläggsavgiften betalas.

5 Särtaxa och avtal vid avvikelser

Om kostnaden, för att förse viss eller vissa fastigheter med vatten och avlopp, i beaktansvärd omfattning avviker från fastigheterna inom verksamhetsområdet i övrigt, skall enligt lagen om allmänna vattentjänster avgifter utgå enligt särskilt antagen särtaxa.
Är det inte skäligt att för viss fastighet beräkna avgift enligt § 6–8 får huvudmannen i stället komma överens med fastighetsägaren eller annan avgiftsskyldig om avgiftens storlek.

Anläggningsavgifter

Avgifter för allmänna vattentjänster är belagda med lagstadgad mervärdesskatt.

6 Anläggningsavgift för Bostadsfastighet

6.1 Avgift ska betalas för Bostadsfastighet

Avgift utgår per fastighet med:

I avgiften ingår mervärdeskatt (moms 25 %)		*Avgift för framdragen servisledning*			
		Tre ledningar	*två ledningar*	*en ledning*	
a)	***Servisavgift*** en avgift avseende framdragning av varje uppsättning servisledningar till förbindelsepunkter för V, S och Df	**85 103**	72 338 *(85 %)*	59 572 *(70 %)*	
		Samtliga vattentjänster	*Per vattentjänst*		
			V	*S*	*Df*	*Dg*
b)	***Förbindelsepunktsavgift*** en avgift avseende upprättande av varje uppsättning förbindelsepunkter för V, S och Df,	**63 670**	19 101 *(30 %)*	31 835 *(50 %)*	12 734 *(20 %)*	-
c)	***Tomtyteavgift småhus*** en fast tomtyteavgift för småhus	**137 184**	41 155 *(30 %)*	68 592 *(50 %)*	-	27 437 *(20 %)*
d)	***Bostadsenhetsavgift*** en avgift per bostadsenhet med boarea större än 35 m²	**66 926**	20 078 *(30 %)*	33 463 *(50 %)*	-	13 385 *(20 %)*
	Bostadsenhetsavgift en avgift per bostadsenhet med boarea mindre än eller lika med 35 m²	**46 849**	14 055 *(30 %)*	23 424 *(50 %)*	-	9 370 *(20 %)*
e)*	***Grundavgift Df utan fp*** en grundavgift för bortledande av Df, om bortledande av dagvatten sker utan att förbindelsepunkt för Df upprättats.	-	-	-	22 811	-

* Avgift enligt 6.1 e) tas inte ut om avgift tas ut för Df enligt 6.1 a) och b).

6.2 Är förbindelsepunkt gemensam för två eller flera fastigheter, fördelas avgifter enligt 6.1 a) lika mellan fastigheterna.

6.3 Vid beräkning av de sammanlagda beloppen för servisavgiften 6.1 a) får inte beloppet bli högre än 100 % av avgiften även om servisledningarna lagts vid olika tillfällen och därmed blivit högre.

6.4 Bostadsenhetsantalet bestäms efter de ritningar enligt vilka bygglov beviljats, eller efter annan ritning eller uppmätning som huvudmannen godkänner. Är fastigheten obebyggd ska bostadsenhetsavgift inte betalas.

6.5 Dras ytterligare servisledningar fram och upprättas ytterligare förbindelsepunkter, ska servisavgift enligt 6.1 a) och förbindelsepunktsavgift enligt 6.1 b) betalas.

6.6 Sker om- eller tillbyggnad, uppförs byggnad (om tidigare obebyggd) eller ytterligare byggnad eller ersätts riven bebyggelse på fastighet ska bostadsenhetsavgift betalas enligt 6.1 d) för varje tillkommande lägenhet.

6.7 Tillkommer bortledning av Df till den allmänna anläggningen utan att förbindelsepunkt för Df upprättats, ska avgift betalas enligt 6.1 e).

6.8 För servisledning som på fastighetsägarens begäran utförs senare än övriga servisledningar för fastigheten ska, utöver avgift enligt 6.1 a) betalas en etableringsavgift om 50 % av avgiften enligt 6.1 a). Etableringsavgiften avses täcka huvudmannens merkostnader till följd av att arbetet inte utförs i samband med framdragning av övriga servisledningar.

7 Anläggningsavgift för Övrig och Annan Bostadsfastighet

7.1 Avgift ska betalas för Övrig och Annan Bostadsfastighet

Avgift utgår per fastighet med:

I avgiften ingår mervärdeskatt (moms 25 %)		*Avgift för framdragen servisledning*			
		Tre ledningar	*två ledningar*	*en ledning*	
a)	***Servisavgift*** en avgift avseende framdragning av varje uppsättning servisledningar till förbindelsepunkter för V, S och Df	**85 103**	72 338 *(85 %)*	59 572 *(70 %)*	
		Samtliga vattentjänster	*Per vattentjänst*		
			V	*S*	*Df*	*Dg*
b)	***Förbindelsepunktsavgift*** en avgift avseende upprättande av varje uppsättning förbindelsepunkter för V, S och Df,	**63 670**	19 101 *(30 %)*	31 835 *(50 %)*	12 734 *(20 %)*	-
c)	***Tomtyteavgift*** en avgift per m2 tomtyta	**113,56**	34,06 *(30 %)*	56,78 *(50 %)*	-	22,71 *(20 %)*

d)	***Bostadsenhetsavgift*** en avgift per bostadsenhet med boarea <u>större än 35 m²</u>	**66 925**	20 078 *(30 %)*	33 463 *(50 %)*	-	13 385 *(20 %)*
	Bostadsenhetsavgift en avgift per bostadsenhet med boarea <u>mindre än eller lika med 35 m²</u>	**46 849**	14 055 *(30 %)*	23 424 *(50 %)*	-	9 370 *(20 %)*
e)*	***Grundavgift Df utan fp*** en grundavgift för bortledande av Df, om bortledande av dagvatten sker utan att förbindelsepunkt för Df upprättats.	-	-	-	21 725	-

* Avgift enligt 6.1 e) tas inte ut om avgift tas ut för Df enligt 7.1 a) och b).

7.2 Är förbindelsepunkt gemensam för två eller flera fastigheter, fördelas avgifter enligt 7.1 a) lika mellan fastigheterna.

7.3 Avgiften enligt 7.1 c), begränsas till ett belopp som motsvarar summan av övriga anläggnings-avgifter enligt 7.1 a), b) och d), eller i det fall förbindelsepunkt för Df inte upprättats, summan av avgifterna enligt 7.1 a), b), d) och e).

Vid ändrade förhållanden enligt bestämmelserna i 7.5, 7.6, 7.7 och 7.8 tas ut ytterligare avgift enligt 7.1 c) i den mån ovan angiven begränsningsregel så medger.
Vid beräkning av de sammanlagda beloppen för servisavgiften 7.1 a) får inte beloppet bli högre än 100 % av avgiften även om servisledningarna lagts vid olika tillfällen och därmed blivit högre.

7.4 Bostadsenhetsantalet bestäms efter de ritningar enligt vilka bygglov beviljats, eller efter annan ritning eller uppmätning som huvudmannen godkänner. Är fastigheten obebyggd ska bostadsenhetsavgift inte betalas.

7.5 Dras ytterligare servisledningar fram och upprättas ytterligare förbindelsepunkter, ska servisavgift enligt 7.1 a) och förbindelsepunktsavgift enligt 7.1 b) betalas.

7.6 Ökas fastighets tomtyta ska tomtyteavgift enligt 7.1 c) betalas för tillkommande tomtyta som härrör från fastighet för vilken tomtyteavgift inte ska anses förut vara betald.

Vid beräkning av avgift för tillkommande tomtyta iakttas begränsningsregeln i 7.3.

7.7 Sker om- eller tillbyggnad, uppförs byggnad (om tidigare obebyggd) eller ytterligare byggnad eller ersätts riven bebyggelse på fastighet ska bostadsenhetsavgift betalas enligt 7.1 d) för varje tillkommande bostadsenhet.

7.8 Tillkommer bortledning av Df till den allmänna anläggningen utan att förbindelsepunkt för Df upprättats, ska avgift betalas enligt 7.1 e).

7.9 För servisledning som på fastighetsägarens begäran utförs senare än övriga servisledningar för fastigheten ska, utöver avgift enligt 6.1 a) betalas en etableringsavgift om 50 % av avgiften enligt 7.1 a). Etableringsavgiften avses täcka huvudmannens merkostnader till följd av att arbetet inte utförs i samband med framdragning av övriga servisledningar.

8 Anläggningsavgift för allmän platsmark

Den som svarar för att allmän platsmark ställs i ordning och underhålls ska betala avgift för anordnande av dagvattenbortledning.

Avgift utgår per m² allmän platsmark	*Inkl. moms*
Hårdgjorda ytor, typ gatumark, torg	22 kr/m²
Övrig allmän platsmark	12 kr/m²

9 Serviser på annat sätt

9.1 Om efter ansökan från fastighetsägare och särskilt medgivande av huvudmannen ledningar utförts på annat sätt eller försetts med andra anordningar än huvudmannen bedömt nödvändiga, skall fastighetsägaren som begärt arbetets utförande ersätta huvudmannen överenskomna kostnader härför.

9.2 Om en fastighetsägare begär att ny servisledning ska utföras i stället för redan befintlig och finner huvudmannen skäl bifalla ansökan om detta, är fastighetsägaren skyldig att bekosta dels den nya servisledningens allmänna del med det avdrag som befinns skäligt med hänsyn till den tidigare servisledningens ålder och skick, dels borttagandet av den tidigare servisledningens allmänna del.

9.3 Finner huvudmannen påkallat att utföra ny servisledning i stället för och med annat läge än redan befintlig, är huvudmannen skyldig att ersätta fastighetsägaren hans kostnad för fastighetens del av den nya servisledningen och dess inkoppling med det avdrag som befinns skäligt med hänsyn till den tidigare servisledningens ålder och skick.

10 Rätt till indexreglering

Avgifter enligt punkt 6 och 7 kan indexregleras. Avgifterna baseras då på entreprenadindex för husbyggnad och anläggning. Medelindex beräknas för grupperna 112, 115, 119, 311 och 321-323 med basmånad juli 2018. När detta index ändras, har huvudmannen rätt att reglera avgiftsbeloppen därefter, dock inte oftare än en gång årligen.

Brukningsavgifter

11 Brukningsavgift

I avgifterna ingår mervärdeskatt (moms 25 %).

11.1 I fråga om bostadsenhet, övrig och annan bostadsenhet för vilken avgiftsskyldighet för försörjning av vatten och spillvattenavlopp föreligger, skall erläggas brukningsavgift med:

a) en grundavgift per år och fastighet om 4 202 kr

b) en avgift per år och bostadsenhet om 2 441 kr

11.2 Bostadsenheter endast anslutna till spillvattennätet debiteras 75 % av grundavgiften enligt 11.1 a) samt en minsta mängd på 150 m³ spillvatten per bostadsenhet enligt 11.1 b) och år.

Övrig och annan Bostadsenhet endast anslutna till spillvattennätet debiteras 75 % av grundavgiften enligt 11.1 a), samt en minsta mängd på 150 m^3 spillvatten per bostadsenhet enligt 11.1 b) och år.

Bostadsenhet endast ansluten till vattennätet debiteras 75% av grundavgiften enligt 11.1 a) och b)

Övrig och annan Bostadsenhet endast ansluten till vattennätet debiteras 75% av den fasta årsavgiften enligt 11.1 a) och b)

Bostadsenhet utan vattenmätare anslutna till både vatten och spillvatten erlägger 100 % av grundavgiften enligt 11.1 a), samt en minsta mängd på 150 m^3 vatten och spillvatten per bostadsenhet enligt 11.1 b) och år.

Övrig och annan Bostadsenhet utan vattenmätare, anslutna till både vatten och spillvatten, erlägger 100 % av den fasta årsavgiften för enligt 11.1 a), samt en minsta mängd på 150 m^3 vatten och spillvatten per bostadsenhet enligt 11.1 b) och år.

För obebyggd bostadsenhet ska erläggas en årlig brukningsavgift med ett belopp motsvarande 100 % av avgiften för bostadsenheten enligt 11.1 a), eller 100 % av avgiften för Övrig Bostadsenhet samt Annan bostadsenhet, enligt 11.1 a).

För extra mätställe (utöver ett per fastighet) erläggs en årlig avgift med belopp motsvarande grundavgift enligt 11.1 a).
Parallellkopplade mätare räknas som ett mätställe.

För bostadsenhet med vattenmätare som har en pulsmätare utgår en extra avgift om 889 kr/år.

11.3 Avgift per m^3 levererat vatten

Fastighetskategori	***Vatten och spillvatten***	***Vatten (40%)***	***Spillvatten (60%)***
Alla	48,49 kr	19,40 kr	29,09 kr

11.4 Dagvatten

Fastighetskategori	***Dagvatten total***	***Dagvatten fastighet (90%)***	***Dagvatten från allmän platsmark (10%)***
Bostadsfastighet	1 183 kr	1 065 kr	118 kr
Övrig- samt Annan bostadsfastighet	1,48 kr/m^2	1,33 kr/m^2	0,15 kr/m^2

11.5 Byggvatten

Fastighetskategori	*Avgift*
Bostadsenhet	Avgift för 30 m^3 vatten och spillvatten per påbörjad kalendermånad.
Övrig- samt Annan bostadsenhet	Vattenmätare monteras för mätning av vatten under byggtiden. Avgift för vatten och spillvatten enligt 11.1 a) och 11.3 per uppmätt mängd

11.6 Fastighetsägaren är betalningsansvarig för allt vatten som levereras till fastigheten. Spillvattenmängden förutsätts vara lika stor som dricksvattenmängden.
Avleds inte hela dricksvattenmängden till avloppsnätet eller tillförs avloppsnätet större spillvattenmängd än som svarar mot den levererade dricksvattenmängden, ska avgift för avloppsavledning utgå efter den mängd spillvatten som avleds till avloppsledningsnätet.
Mängden spillvatten bestäms genom mätning på fastighetsägarens bekostnad eller på annat sätt. Därefter träffas en överenskommelse om spillvattenmängden mellan huvudmannen och fastighetsägaren.

11.7 Kan brukningsavgift för viss fastighet inte beräknas enligt ovan angivna grunder eller på annat sätt gör huvudmannen en bedömning i varje särskilt fall.
Är det inte skäligt att för en viss fastighet beräkna avgiften enligt 11.1–11.5 träffar huvudmannen i stället avtal om avgiftens storlek.

11.8 Brukningsavgift debiteras i efterskott på grundval av enligt mätning förbrukad dricksvatten-mängd, eller efter annan grund som uppges i 11.1–11.5. Sker mätaravläsning inte för varje debitering, får mellanliggande debiteringar ske efter uppskattad förbrukning. Mätaravläsning och debitering efter verklig förbrukning bör ske i genomsnitt minst en gång per år. Avläsning och debitering bör dessutom ske på fastighetsägarens begäran med anledning av fastighetsöverlåtelse.
Betalas inte debiterat belopp inom tid som anges på räkningen utgår dröjsmålsränta enligt 6 § i räntelagen.

12 Brukningsavgift för ansvarig för allmän platsmark

Avgift utgår med (inklusive moms):

En avgift per m^2 allmän platsmark för omhändertagande av dagvatten	1,48 kr/m^2

13 Särskilda avgifter

Begär fastighetsägare att VA-huvudmannen skall utföra åtgärd för att underlätta eller möjliggöra brukande av anläggningen eller om särskild åtgärd är påkallad på grund av fastighetens va-förhållanden, debiteras avgift med hänsyn till VA-huvudmannen kostnader för åtgärden enligt nedan.

Åtgärd	*Avgift inkl. moms*
Hämtning av vatten för enskilt bruk (kostnad för vatten tillkommer enligt 12.4)	919 kr
Nedtagning av vattenmätare	1 856 kr
Uppsättning av vattenmätare	1 856 kr
Utbyte av sönderfrusen vattenmätare, inklusive kostnad för ny vattenmätare	4 608 kr
Begärd kontroll av vattenmätare vid godkänd mätare, inklusive kalibreringskostnad	2 189 kr
Vid ej godkänd mätare	0 kr
Vid upprepade besök för byte eller avläsning av mätare där mätaren varit oåtkomlig eller där avtalade tiden ej hållits.	1 294 kr/besök
För tjänster av vattenverkets personal debiteras aktuell timkostnadsersättning för normal arbetstid, inkl. servicebil.	1 109 kr/tim
För övrig tid	2 189 kr/tim
Har fastigheten enligt § 43 i vattentjänstlagen avstängts från vattentillförsel, påförs fastighetsägaren VA-huvudmannens kostnader för avstängning	1 856 kr
Har fastigheten enligt § 43 i vattentjänstlagen avstängts från vattentillförsel, påförs fastighetsägaren VA-huvudmannens kostnader för återinkoppling	1 856 kr
Länsning av vattenmätarbrunn	1 856 kr
Hyra av ståndrör med mätare för tillfällig vattenförsörjning: Grundavgift (inkl 10 dygn) samt avgift enlig 11.3 Därefter per dygn, samt avgift enligt 11.3	1 475 kr 48,49 kr

14 Rätt till indexreglering

Avgifter enligt punkt 11 och 12 indexregleras. Avgifterna baseras på entreprenadindex för husbyggnad och anläggning. Medelindex beräknas för grupperna 112, 115, 119, 311 och 321–323 med basmånad juli 2018.
När detta index ändras, har huvudmannen rätt att reglera avgiftsbeloppen därefter, dock inte oftare än en gång årligen.

****

Mål som rör tvist mellan fastighetsägare och Kungälvs kommun beträffande tillämpning och tolkning av denna VA-taxa prövas jämlikt 53 § Lag om allmänna vattentjänster (2016:412) av Mark- och miljödomstolen.

Bilaga

Inkopplingsavgift för vatten och spillvatten utanför kommunens verksamhetsområde, gällande från och med 2026-01-01

Inkopplingsavgiften ingår inte i VA-taxan men taxans bestämmelser och avgifter gäller i tillämpliga delar.

Inkopplingsavgiften gäller vid anslutning till det kommunala ledningsnätet som ligger utanför det kommunala verksamhetsområdet för vatten och avlopp.
Verksamhetsområde är ett, av kommunen bestämt geografiskt område, inom vilket kommunen bygger vatten- och avloppsledningar fram till tomtgränsen.

Vid inkoppling till den allmänna vatten- och avloppsanläggningen utanför verksamhetsområdet upprättas avtal mellan kommunen och abonnenten.
Inkopplingsavgiften som är en engångsavgift, används i avtalet för att bestämma kostnaden för att få koppla in sig på den allmänna VA-anläggningen.
Inkopplingsavgiften baseras på VA-taxans ***Servisavgift*** (6.1a), ***Förbindelsepunktsavgift*** (6.1b) och ***Bostadsenhetsavgift*** (6.1d).

Alla avgifter är inkl moms

Servis och förbindelsepunktsavgift Fastighet Servisavgift (6.1a) och Förbindelsepunktsavgift (6.1b)	
Vatten	78 673 kr
Spillvatten	91 407 kr
Vatten och Spillvatten	123 273 kr

Bostadsfastighet (avgift per lägenhet/bostadsenhet) Bostadsenhetsavgift (6.1d).	
Vatten	20 078 kr
Spillvatten	33 463 kr
Vatten och Spillvatten	53 541 kr

Brukningsavgift:
Betalas en eller flera gånger varje år i enlighet med gällande taxa.

Definition på Bostadsfastighet:
Med bostadsenhet avses sådan samling rum och andra utrymmen inom en eller flera byggnader som tillsammans bildar en enhet. Bostadsenheten skall bestå av minst 1 rum och kök eller 1 ½ rum och kokvrå i enlighet med definitioner i Svensk Byggnorm.
I fråga om fastighet som enligt § 3 är jämställd med bebyggd bostadsfastighet och sådana utrymmen i övrig bostadsfastighet som används såsom affär, kontor, verkstad, samlingslokal e.d räknas - utöver

bostadslägenheterna - även varje påbörjat 150-tal m2 bruttoarea (BTA) enligt Svensk Standard SS 21054:2020 som en lägenhet (ekvivalent lägenhet). Vid beräkning av antalet ekvivalenta lägenheter för fastighet som enligt § 3 är jämställd med övrig bostads-fastighet reduceras dock bruttoarean för lager- och förrådslokaler med 80 %.

Ansökan om inkoppling görs till enheten VA-teknik som prövar om det är möjligt och lämpligt att koppla in den/de fastigheter och bostadsenheter som ansökan gäller.
Om VA-teknik finner det lämpligt med inkoppling ska ett avtal upprättas.

KUNGÄLVS KOMMUN

Tjänsteskrivelse

Handläggarens namn
Jesper Hassellöv

2025-09-16

Svar på remiss - Lokalt åtgärdsprogram för kustvatten och kustnära områden i Göteborg (Dnr KS2025/1794-2)

Sammanfattning

Göteborgs stad har sedan tidigare tagit fram en åtgärdsplan för att nå god status i deras vatten som klassats inom ramen för vattendirektivet. En av åtgärderna handlar om att ta fram lokala åtgärdsprogram för stadens vattenförekomster som beskriver påverkan och ger förslag över åtgärder som kan utföras för att uppnå god status. Tidigare under året har lokala åtgärdsprogram tagits fram för Göta älvs huvudfåra, Mölndalsån och Säveån. Detta åtgärdsprogram är det fjärde och sista, och omfattar Göteborgs stads kustvatten och kustnära områden.

Kungälvs kommun bedömer att det lokala åtgärdsprogrammet för kustvatten och kustnära områden är ett väl genomarbetat dokument och skickar med följande förslag för förbättringsmöjligheter.

I) Påverkan från småbåtshamnar omnämns inom flera kapitel, däremot omnämns knappt påverkan från sjöfarten. Detta saknas framför allt i kapitel 3.9 samt kapitel 4.
II) Era kartfigurer har en stilfull layout. Däremot saknas information i legenden för figur 28 och 51 samt att den övergripande kartan inte stämmer för figur 47 och 48. Vi ser även att tabell 1 och 2 möjligen vore bättre som figurer.
III) Inom vissa av tabellerna har faktiska koncentrationer av TBT skrivits ut. Detta anser vi vara värdefull information inom dokumentet och ett konsekvent arbete genom dokumentet rekommenderas.
IV) Kommunsamarbetet 8+ fjordar har kartlagt uttorkningskänsligheten av kommunernas vattendrag med syfte att utjämna flöden och förbättra förutsättningarna för arter vilka är beroende av vattendragen. Ett liknande arbete vore möjligen något som Göteborgs stad också skulle kunna få nytta av och kan möjligen vara en lämplig åtgärd.

Juridisk bedömning

En juridisk bedömning anses inte vara nödvändig.

Förvaltningens bedömning

Göteborgs stad har sedan tidigare tagit fram en åtgärdsplan för att nå god status i deras vatten som klassats inom ramen för vattendirektivet. En av åtgärderna handlar om att ta fram lokala åtgärdsprogram för stadens vattenförekomster som beskriver påverkan och ger förslag över åtgärder som kan utföras för att uppnå god status. Tidigare under året har lokala åtgärdsprogram tagits fram för Göta älvs huvudfåra, Mölndalsån och Säveån. Detta åtgärdsprogram är det fjärde och sista, och omfattar Göteborgs stads kustvatten och kustnära områden.

Kungälvs kommun och Göteborgs stad delar ansvar över kustvattentypen ”Nordre älvs fjord”. Göteborgs stads arbete kan på så sätt bidra till att statusklassnigen även förbättras för Kungälvs kommun.

Kungälvs kommun bedömer att det lokala åtgärdsprogrammet för kustvatten och kustnära områden är ett väl genomarbetat dokument och skickar med följande förslag för förbättringsmöjligheter.

V) Påverkan från småbåtshamnar omnämns inom flera kapitel, däremot omnämns knappt påverkan från sjöfarten. Detta saknas framför allt i kapitel 3.9 samt kapitel 4.

VI) Era kartfigurer har en stilfull layout. Däremot saknas information i legenden för figur 28 och 51 samt att den övergripande kartan inte stämmer för figur 47 och 48. Vi ser även att tabell 1 och 2 möjligen vore bättre som figurer.

VII) Inom vissa av tabellerna har faktiska koncentrationer av TBT skrivits ut. Detta anser vi vara värdefull information inom dokumentet och ett konsekvent arbete genom dokumentet rekommenderas.

VIII) Kommunsamarbetet 8+ fjordar har kartlagt uttorkningskänsligheten av kommunernas vattendrag med syfte att utjämna flöden och förbättra förutsättningarna för arter vilka är beroende av vattendragen. Ett liknande arbete vore möjligen något som Göteborgs stad också skulle kunna få nytta av och kan möjligen vara en lämplig åtgärd.

Ärendenivåer – bedömning utifrån kommunfullmäktiges strategiska mål eller kommunstyrelsens resultatmål

Göteborgs stads arbete med lokala åtgärdsprogram för kustvattenvatten och kustnära områden kan även ge resultat för Kungälvs kommuns strategiska mål ”Levande havsmiljö”.

Bedömning utifrån miljö, hållbarhet och mål i Agenda 2030

Göteborgs stads arbete med lokala åtgärdsprogram för kustvattenvatten och kustnära områden kan anses ge positiva effekter för mål 14 och 15.

Bedömning utifrån politiska styrdokument

Göteborgs stads arbete med lokala åtgärdsprogram för kustvattenvatten och kustnära områden anses inte påverka kommunens styrdokument.

Bedömning utifrån ett medborgar- och brukarperspektiv

Göteborgs stads arbete med lokala åtgärdsprogram för kustvattenvatten och kustnära områden kan leda till en bättre havsmiljö där positiva effekter även kan ges för Kungälvs kommuns invånare och brukare.

Bedömning utifrån ett medarbetarperspektiv

En bedömning utifrån medarbetarperspektiv anses inte vara nödvändig.

Ekonomisk bedömning

En ekonomisk bedömning anses inte vara nödvändig. Ekonom eller ekonomichef har ej utfört en bedömning.

Förslag till beslut

1. Kungälvs kommun antar tjänsteskrivelsen som sitt yttrande.
2. Paragrafen förklaras omedelbart justerad.

Tomas Turnéus
Verksamhetschef

Mirsad Radoncic
Tf. Sektorchef

Expedieras till: miljoforvaltningen@miljo.goteborg.se

Ange ”MKN 2025-18535 - Synpunkter Lokalt åtgärdsprogram Göteborgs Stad”

För kännedom till: Jesper.hassellov@kungalv.se

From: Josefine Evertsson
Sent: Wed, 10 Sep 2025 06:09:27 +0000
To: Stadsbyggnad | Stadsbyggnad; Stadsfastighet | Stadsfastigheter; Stadsmiljö | Stadsmiljö; Kretsloppochvatten | Kretslopp och Vatten; Exploatering | Exploatering; Gryaab (info@gryaab.se); Idrottoförening | Idrotts- och Föreningsförvaltningen; Göteborgs Hamn (info@portgot.se); Framtiden (framtiden@framtiden.se); Grefab | Grefab; Kontakt Mölndals stad; Lerums kundcenter KomIn; Kommunstyrelseförvaltningen, Vänersborgs kommun; trollhattans.stad@trollhattan.se; Kommunen; FN-KOMMUN; Kungälvs Kommun; kommun@ockero.se; Monica Dahlberg; trafikverket@trafikverket.se; info@sportfiskarna.se; exp-fihm@mil.se; Länsstyrelsen i Västra Götalands Län; Diariet Miljö | Miljöförvaltningen
Cc: Ingeborg Helge; Erik Sjöqvist; Karin Landström; Martin Knape; Lisa Ekström; Anna Hassani Nordqvist; Johan Pihlgren; Linn Åström; Emil Nilsson; Wictor Hultén; Ville Tanskanen; Karl-Emil Videbris (karl-emil.videbris@gryaab.se); Carl Forsström; erica.axell@mil.se
Subject: MKN 2025-18535 - Lokalt åtgärdsprogram för kustvatten och kustnära områden i Göteborg
Categories: Ingrid

Varsam: Detta är ett meddelande från en extern avsändare. Öppna inte länkar eller bilagor om du är osäker på avsändaren eller innehållet.

Hej!
Miljöförvaltningen i Göteborgs Stad har tagit fram ett förslag på ”Lokalt åtgärdsprogram för kustvatten och kustnära områden i Göteborgs Stad”. Syftet med åtgärdsprogrammet är att visa på åtgärder som, om de genomförs, kan leda till att statusen i Göteborgs vattenförekomster förbättras.

Vi skickar nu ut förslaget för att inhämta synpunkter från berörda förvaltningar och bolag i staden. Vi bjuder även in Göta älvs vattenråd, berörda kommuner, Trafikverket, Sportfiskarna, Försvarsinspektören för Hälsa och Miljö samt Länsstyrelsen i Västra Götaland att lämna synpunkter på framtaget förslag.

Syftet är att vill förankra och bearbeta de förslag som är framtagna. Era synpunkter är betydelsefulla för att det lokala åtgärdsprogrammet ska bli användbart och leda till rätt åtgärder och prioriteringar i vattenförvaltningsarbetet. Fokus i nuvarande förslag ligger på åtgärder som Göteborgs Stad har rådighet över och ansvarar för.

Remissen består av tre delar:

LÅP kustvatten och kustnära områden i Göteborgs Stad (pdf)
Åtgärdstabell (excelfil)
Åtgärdsförslag (GIS-fil)

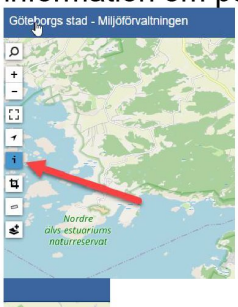
I ert remissvar vill vi att ni i första hand fokuserar på följande:
1. Övergripande synpunkter på åtgärdsprogrammens innehåll och uppbyggnad
2. Anser ni att det saknas några åtgärder?

3. Finns det åtgärder som bör tas bort?
4. Finns det åtgärder som kräver justering?

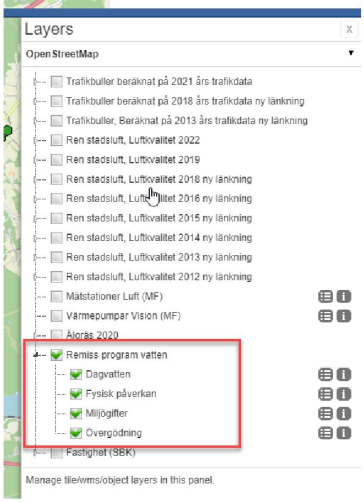
Filerna kan hämtas från
Lokalt åtgärdsprogram för kustvatten och kustnära områden

Som stöd kommer det även inom de närmaste dagarna att läggas upp en karta där man kan se var åtgärdspunkterna i Excelfilen ligger
https://karta.miljoforvaltningen.goteborg.se/?config=_remiss

I navigatorn till höger i kartan, väljer du vatten och kan då se punkterna på kartan. För att se
information om punkten klicka på Informationsknappen till vänster i kartfönstret (se bild)

Vi vill ha era eventuella synpunkter på åtgärdsprogrammet **senast 2025-10-17**. Ert svar skickas
till miljoforvaltningen@miljo.goteborg.se, ange ”MKN 2025-18535 - Synpunkter Lokalt åtgärdsprogram Göteborgs Stad” i
ämnesfältet.

Har ni frågor om materialet är ni självklart välkomna att höra av er till oss!

Med vänliga hälsningar

Josefine Evertsson
Miljöutredare

GÖTEBORGS STAD
Miljöförvaltningen
Telefon: 031-368 37 17 | Växel: 031-365 00 00
E-post: josefine.evertsson@miljo.goteborg.se

Postadress: Box 7012, 402 31 Göteborg
Besök: Karl Johansgatan 23
goteborg.se
vartgoteborg.se – information och aktuellt från Göteborgs Stad
Så behandlar Göteborgs Stad dina personuppgifter

KUNGÄLVS KOMMUN

Tjänsteskrivelse

Handläggarens namn
Dan Gorga

2025-09-16

Förslag Avfallstaxa 2026 (Dnr KS2025/1807-1)

Sammanfattning

Syftet med föreslagen avfallstaxa är som tidigare att stimulera till minskade mängder restavfall, uppmuntra till utsortering av matavfall, förpackningar och tidningar samt öka kundnöjdheten.

Avstämning av nuvarande avfallstaxa visar att renhållningsverksamheten håller uppsatt budget. Förändringar i taxan berör främst nya avgifter som tillkommit, samt förtydligande i taxedokumentet.

Avgifterna för abonnenter föreslås vara oförändrade för 2026 års taxa. Även för 2025 års taxa lämnades avgifterna oförändrade.

Juridisk bedömning

Enligt miljöbalken 27 kap. 4-5 § får kommunen meddela föreskrifter om att avgift ska betalas för insamling, transport, återvinning och bortskaffande av avfall som utförs genom kommunens försorg. Avfallstaxan fastställs av kommunfullmäktige.

Förvaltningens bedömning

Bakgrund
Syftet med föreslagen avfallstaxa är som tidigare att stimulera till minskade mängder restavfall, uppmuntra till utsortering av matavfall, förpackningar och tidningar samt öka kundnöjdheten. Dessa prioriteringar kommer även att vara fokus för föreslagen avfallstaxa. Avfallstaxan kommer fortsatt att vara miljöstyrande och viktbaserad för restavfallet, för att få så många hushåll som möjligt att ansluta sig till matavfallsinsamling.

Under året har över 90 % av kommunens småhus fått fastighetsnära insamling av förpackningar. Kommunen kommer att arbeta vidare med fastighetsnära insamling så att samtliga småhus i kommunen får fastighetsnära insamling.

För insamlingen av förpackningsavfall får kommunen en ersättning från producenterna. Med nuvarande ersättning bedöms kommunen få kostnadstäckning för den insamling som planeras under 2026. Detta till stor del tack vare att så många i kommunen har fått fastighetsnära insamling, vilket gör att kommunen får berättigad ersättning.

Avstämning av nuvarande avfallstaxa visar att renhållningsverksamheten håller uppsatt budget. Därför föreslås avgifterna för abonnenter vara oförändrade för 2026 års avfallstaxa.

Förändringar i taxan berör främst nya avgifter som tillkommit, samt förtydligande i taxedokumentet. Möjligheten att beställa containrar för trädgårdsavfall, förtydligande gällande betalningsskyldigheten och besökt till åvc för företag samt nya priser i bilaga för tjänster som inte omfattas av det kommunala ansvaret.

Förändringarna utifrån nuvarande taxa kan utläsas av bilaga 1, förändringarna är markerad med röd färg.

Ärendenivåer – bedömning utifrån kommunfullmäktiges strategiska mål eller kommunstyrelsens resultatmål

Avfallstaxan påverkar Kommunfullmäktiges strategiska mål; ”Kommunen, medborgarna och företagen minskar tillsammans klimatutsläpp och miljöpåverkan”

Genom avfallstaxan kan den lokala anfallssituationen påverkas, taxan fungerar som ett direkt ekonomiskt styrmedel gentemot de som genererar avfall. Dagens miljöstyrande och viktbaserad avfallstaxa fungerar och ger en tydlig återkoppling till hushållen genom att uppmuntra till utsortering av matavfall, förpackningar och tidningar.

Varje kommun ansvarar för insamling, transport och återvinning eller bortskaffande av det kommunala avfall och slam från avloppsanläggningar som uppkommer i kommunen. Verksamheten finansieras med avgifter beslutade av Kommunfullmäktige. Avfallstaxan är miljöstyrande och tas ut så att återanvändning, återvinning eller annan miljövänlig avfallshantering stimuleras.
Taxan ska:
* styra mot målen i kommunens renhållningsordning,
* stimulera miljömässigt riktig avfallshantering,
* stimulera en god arbetsmiljö,
* styra mot en rationell avfallshantering som bidrar till minskad klimatpåverkan,
* ge kunden viss valfrihet avseende servicegrad och
* finansiera kostnaderna för kommunens avfallsverksamhet

Bedömning utifrån miljö, hållbarhet och mål i Agenda 2030

Avfallstaxan berör främst mål 12 för hållbar utveckling. Även mål 11 och 13 kan ha anknytning till avfallstaxan.
Genom avfallstaxan kan den lokala anfallssituationen påverkas, taxan fungerar som ett direkt ekonomiskt styrmedel gentemot de som genererar avfall. Dagens miljöstyrande och viktbaserad avfallstaxa fungerar och ger en tydlig återkoppling till hushållen genom att uppmuntra till utsortering av matavfall, förpackningar och tidningar.

Bedömning utifrån politiska styrdokument

Kommunen har en viktig roll när det gäller att påverka flödena av hushållsavfall, så att avfallshanteringen kan utvecklas i enlighet med målen i Göteborgsregionens och Kungälvs avfallsplan. Ett sätt att påverka den lokala anfallssituationen är genom avfallstaxan, som fungerar som ett direkt ekonomiskt styrmedel gentemot de som genererar avfall.

Avfallstaxan är miljöstyrande och tas ut så att återanvändning, återvinning eller annan miljövänlig avfallshantering stimuleras.

Bedömning utifrån ett medborgar- och brukarperspektiv

Avgifterna för abonnenter föreslås vara oförändrade för 2026 års taxa. Även för 2025 års taxa lämnades avgifterna oförändrade. Flertal av kommunerna i Göteborgsregionen har infört

fastighetsnära insamling av förpackningar under året. Detta medför att flera kommuner kommer höja sina avfallstaxor.

Bedömning utifrån ett medarbetarperspektiv

Förslagen avfallstaxa bedöms inte påverka medarbetare i större utsträckning.

Ekonomisk bedömning

För insamlingen av förpackningsavfall får kommunen en ersättning från producenterna. Med nuvarande ersättning bedöms kommunen få kostnadstäckning för den insamling som planeras under 2026. Detta till stor del tack vare att så många i kommunen har fått fastighetsnära insamling, vilket gör att kommunen får berättigad ersättning.

Avstämning av nuvarande avfallstaxa visar att renhållningsverksamheten håller uppsatt budget. Därför föreslås avgifterna för abonnenter vara oförändrade för 2026 års avfallstaxa.

Förslag till beslut

1. Avfallstaxa för Kungälvs kommun, bilaga 1, antas och börjar gälla från och med den 1 januari 2026.

2. Avfallstaxa antagen av kommunfullmäktige 7 november 2024 (§ 161/2024) upphör att gälla från och med den 31 december 2025.

Mirsad Radoncic
Tf Sektorchef
Samhällsbyggnad

Tomas Turnéus
Verksamhetschef
Planering och projekt

Expedieras till:

För kännedom till:

Avfallsstaxa

Antagen av kommunfullmäktige 2025-xx-xx (§ xxx/20xx)
Gäller fr.o.m 2026-01-01
Om inget annat framgår är taxan per år och inklusive moms.

Innehåll

1 Inledning. ..... Sid 3

2 Helårshämtning vid villor och radhus. ..... Sid 4

3 Sommarhämtning vid fritidshus, flerbostadshus och verksamheter (v.20, maj - v. 37, sept). ..... Sid 7

4 Helårshämtning vid lägenheter och verksamheter ..... Sid 11

5 Hämtning på öar utan fast landförbindelse ..... Sid 15

6 Avfall från enskild avloppsanordning samt fettavfall. ..... Sid 16

7 Tilläggstjänster och särskilda avgifter. ..... Sid 18

8 Avfallstaxan för Kungälvs kommun – Allmänna bestämmelser. ..... Sid 22

9 Avfallstaxan för Kungälvs kommun – Exempel på avgifter. ..... Sid 26

10 Bilaga till avfallstaxan – avgifter utanför kommunalt avnsvar. ..... Sid 28

1 Inledning

Förord

Varje kommun ansvarar för insamling, transport och återvinning eller bortskaffande av kommunalt avfall och slam från avloppsanläggningar som uppkommer i kommunen. Avfallshanteringen regleras av miljöbalken och avfallsförordningen. I kommunens Renhållningsordning finns de lokala bestämmelserna för avfallshanteringen. I Kungälvs kommun är det renhållningsenheten som arbetar med avfallsfrågorna på uppdrag av kommunstyrelsen. Verksamheten finansieras helt av taxeintäkter från avfallskollektivet och regleras via den avfallstaxa som beskrivs i detta dokument. Skattefinansiering förekommer inte.
Avfallstaxan är beslutad av kommunfullmäktige

Taxan är uppbyggd (om inget annat anges) av tre delar enligt följande:

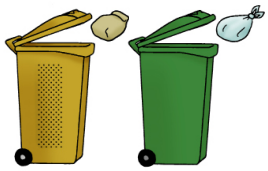
Total avgift = fast avgift + viktavgift + hämtningssavgift + ev. gångavstånd

Viktavgift
Viktdebitering innebär att vi väger avfallet när vi hämtar det och att du betalar en viktavgift som beror på hur mycket dina sopor väger. Taxan är miljöstyrande. Det betyder att tjänster som styr mot ett mer miljöriktigt beteende kostar mindre än tjänster som inte gör det. En del av avgiften du betalar finansierar kostnadsfria tjänster som till exempel att du kan lämna sorterat avfall till återvinningscentralerna och miljöstationer. Avgiften varierar därutöver beroende på avfallsslag, behållarens storlek och hur ofta avfallet hämtas och täcker kostnader för insamling, transport, behållare, säckar och påsar.

Kommunen utgör två hämtningsområde (se avfallsföreskrifterna)
Område 1: Hela kommunen förutom öar som saknar fast land eller bilfärjeförbindelse. Dock ingår Klåverön.
Område 2: Öar som saknar fast land eller bilfärjeförbindelse.

Mer information om avfallshanteringen finns att läsa på kommunens hemsida www.kungalv.se

2 Helårshämtning vid villor och radhus

I priset ingår gångavstånd om max 3 meter. Hyra av kärl ingår, rengöring av kärl ingår ej.

Total avgift = fast avgift + viktavgift + hämtningsavgift + ev. gångavstånd

2.1 Fast avgift

	Avgift
Villa och radhus	1 390 kr

2.2 Viktavgift, kärl

	Matavfall	Restavfall	Osorterat avfall
Viktavgift, per kg	Ingen avgift	2,40 kr	2,40 kr

Om det inte går att väga avfallet, t.ex. på grund av fel på vågen i sopbilen, kommer viktdebiteringen att baseras på ett medelvärde av de senaste 5 vägningarna. Om avfallet inte har hunnit vägas 5 gånger (t.ex. när ny tjänst startas) så beräknas viktavgiften efter medelvärdet för den aktuella behållartypen.

2.3 Hämtningsavgift, kärl

Sorterat avfall	Varje vecka[1]	Varannan vecka för restavfall. Sommartid varje vecka för matavfall[2]	Varannan vecka	Var fjärde vecka för restavfall. Sommartid varje vecka för matavfall[2]	Var fjärde vecka för restavfall och varannan vecka för matavfall
190 l kärl för restavfall och 140 l kärl för matavfall	2 310 kr	1980 kr	950 kr	1 680 kr	760 kr
370 l kärl för restavfall och 140 l kärl för matavfall	3 880 kr [5]	2 480 kr	1 510 kr [5]	Erbjuds ej	Erbjuds ej

Hemkompostering	Restavfall, varje vecka[1, 3]		Restavfall, varannan vecka[3]	Restavfall. var fjärde vecka[3]	Restavfall, var sjätte vecka[3, 6]
190 l kärl för restavfall och hemkompostering[4] av allt matavfall	2 310 kr		950 kr	760 kr	410 kr
370 l kärl för restavfall och hemkompostering[4] av allt matavfall	3 880 kr		1 510 kr	Erbjuds ej	Erbjuds ej
Osorterat avfall (innehåller både rest- och matavfall, blandat)	-Gäller befintliga kärl kan ej nytecknas- Osorterat avfall, varje vecka[1]		-Gäller befintliga kärl kan ej nytecknas- Osorterat avfall, varannan vecka [1]		
190 l kärl för osorterat avfall	2 750 kr		1 850 kr		
370 l kärl för osorterat avfall	5 330 kr		3 490 kr		

1. Tömning varje vecka året runt tillåts endast i Kungälvs kommuns tätorter enligt avfallsföreskrifterna.
2. Hämtning varje vecka sommartid från vecka 20 (maj) till vecka 37 (september) och hämtning varannan vecka under övriga delen av året.
3. Tillåts under förutsättning att restavfallet inte innehåller något matavfall.
4. Anmälan för kompostering till miljöenheten krävs.
5. Tillhandahåller kommunen delade kärl för sorerat rest- och matavfall tillämpas samma pris som för större separata kärl (370l). Viktavgiften för delade kärl utgår. Hämtning var fjärde vecka erbjuds ej för delade kärl.
6. Får ej nytecknas

2.4 Gemensam avfallslösning med kärl eller container

Total avgift = fast avgift + viktavgift + hämtningsavgift + ev. gångavstånd

För fastighetsinnehavare som använder gemensam container eller gemensamma kärl för två eller flera fastigheter med villor eller radhus, utan samfällighetsförening, gäller nedanstående avgifter. För samtliga hushåll som ingår i den gemensamma avfallslösningen gäller samma abonnemang. Hyra av container ingår. För varje hämtställe väljs ett grundpaket bestående av 1 behållare för restavfall och 1 kärl för matavfall, med samma hämtningsintervall. Utöver detta väljs antal tilläggsbehållare för restavfall respektive matavfall efter behov.

Fast avgift per hushåll, viktavgift och eventuell avgift för gångavstånd per kärl tillkommer. Viktavgift debiteras efter invägning av behållarens innehåll. För hushåll utan samfällighetsförening, men med gemensam container eller gemensamma kärl fördelas viktavgift och avgift för gångavstånd lika per hushåll vid fakturering. Ansökan krävs för gemensam avfallslösning enligt avfallsföreskrifterna. Abonnemang för osorterat avfall erbjuds ej.

Hämtningningsavgift, grundpaket, per år

Grundpaket med kärl	Varannan vecka	Varannan vecka för restavfall. Sommartid varje vecka för matavfall[4]	Varje vecka[3]
190 l kärl för restavfall och 140 l kärl för matavfall/hemkompostering	1 550 kr	2 580 kr	3 090 kr
370 l kärl för restavfall och 140 l kärl för matavfall/hemkompostering	1 780 kr	2 860 kr	3 550 kr
660 l kärl för restavfall och 140 l kärl för matavfall/hemkompostering	2 140 kr	3 230 kr	3 960 kr
5 kbm container[1] för restavfall och 4 st 140 l kärl för matavfall/hemkompostering	20 890 kr	21 800 kr	41 790 kr
10 kbm container[1] för restavfall och 6 st 140 l kärl för matavfall/hemkompostering	40 510 kr	41 870 kr	80 990 kr

Hämtningsavgift tilläggsbehållare för matavfall, per behållare och år

Matavfall	Varannan vecka	Varje vecka[3]	Extra hämtningar sommartid varje vecka för matavfall[4]
140 l kärl för matavfall	650 kr	1 280 kr	1 010 kr

Hämtningsavgift tilläggsbehållare för restavfall, per behållare och år

Restavfall[2]	Varannan vecka	Varje vecka[3]
190 l kärl för restavfall	920 kr	1 790 kr
370 l kärl för restavfall	1 130 kr	2 260 kr
660 l kärl för restavfall	1 490 kr	2 690 kr
5 kbm container[1] för restavfall	18 320 kr	36 650 kr
10 kbm container[1] för restavfall	36 650 kr	73 300 kr

1. Tillfällig lösning vid särskilda skäl.
2. Kräver matavfallsinsamling med 140 l kärl.
3. Enligt avfallsföreskrifterna erbjuds hämtning varje vecka endast i tätorter, för villor och radhus.
4. Avgiften inkluderar tömning av kärl för matavfall varannan vecka vintertid och varje vecka sommartid, totalt 35 tömningar per år.

2.5 Avgift för gångavstånd, över 3[1] meter

	Minimiavgift, per tillfälle och kärl	Avgift per meter, per tillfälle och kärl	Exempel: Sortering med två kärl avstånd 10 meter och hämtning varje vecka
Kärl, per hushåll	34,30 kr	4,90 kr	1 784 kr

1. När fler än fem fastighetsinnehavare använder gemensam avfallslösning ingår upp till 10 meter i ordinarie avgift och gångavstånd som överstiger 10 meter debiteras.

Avgift med säck

Säck får endast användas efter ansökan och om det finns särskilda skäl. I priset ingår gångavstånd om max 3 meter. Leverans av tomsäckar om 160 liter ingår i priset. Total avgift = fast avgift + hämtningsavgift + ev. gångavstånd

2.6 Fast avgift

	Avgift
Villa och radhus	1 390 kr

2.7 Hämtningsavgift, säck, (i nedanstående avgifter ingår viktavgifter, till skillnad från avgifterna vid kärlhämtning)

Sorterat avfall	Varje vecka[1]	Varannan vecka för restavfall. Sommartid varje vecka för matavfall[2]	Varannan vecka	Var fjärde vecka för restavfall. Sommartid varje vecka för matavfall[2]	Var fjärde vecka för restavfall och varannan vecka för matavfall
160 l säck för restavfall och 60 l säck för matavfall	3 140 kr	2 607 kr	1 510 kr	2 186 kr	1 100 kr

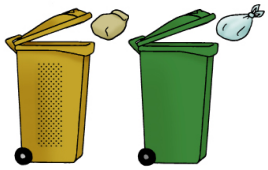
Hemkompostering	Restavfall. Varje vecka[1]		Restavfall. Varannan vecka	Restavfall. Var fjärde vecka[3]	Restavfall. Max 1 st säck per hämtning, var sjätte vecka[3]
160 l säck för restavfall och hemkompostering av allt matavfall	3 140 kr		1 520 kr	1 100 kr	610 kr

Osorterat avfall (innehåller både rest- och matavfall, blandat)	-Gäller befintliga säckar, kan ej nytecknas Blandat avfall Varje vecka[1]		-Gäller befintliga säckar, kan ej nytecknas- Blandat avfall. Varannan vecka		
160 l säck för osorterat avfall	5 033 kr		3 002 kr		

1. Tömning varje vecka året runt tillåts endast i Kungälvs kommuns tätorter enligt avfallsföreskrifterna.
2. Hämtning varje vecka sommartid från vecka 20 (maj) till vecka 37 (september) och hämtning varannan vecka under övriga delen av året.
3. Tillåts under förutsättning att restavfallet inte innehåller något matavfall.

3 Sommarhämtning vid fritidshus, flerbostadshus och verksamheter

(v.20, maj - v. 37, sept)

I priset ingår gångavstånd om max 3 meter. Hyra av kärl ingår men rengöring av kärl ingår ej.

Total avgift = fast avgift + viktavgift + hämtningsavgift + ev. gångavstånd

3.1 Fast avgift

	Avgift
Fritidshus	1 210 kr
Verksamhet	1080 kr
Lägenhet	620 kr

3.2 Viktavgift, kärl

	Matavfall	Restavfall	Osorterat avfall
Viktavgift, per kg	Ingen avgift	2,40 kr	2,40 kr

Om det inte går att väga avfallet, t.ex. på grund av fel på vågen i sopbilen, kommer viktdebiteringen att baseras på ett medelvärde av de senaste 5 vägningarna. Om avfallet inte har hunnit vägas 5 gånger (t.ex. när ny tjänst startas) så beräknas viktavgiften efter medelvärdet för den aktuella behållartypen.

3.3 Hämtningsavgift för fritidshus, kärl

Sorterat avfall	Varje vecka[1]	Varannan vecka för restavfall. Varje vecka för matavfall	Varannan vecka
190 l kärl för restavfall och 140 l kärl för matavfall	1 330 kr	960 kr	640 kr
370 l kärl för restavfall och 140 l kärl för matavfall	1 680 kr [2]	1 250 kr	830 kr [2]

Hemkompostering	Restavfall. Varje vecka[1]		Restavfall. Varannan vecka
190 l kärl för restavfall	1 330 kr		640 kr
370 l kärl för restavfall	1 680 kr		830 kr

Osorterat avfall (innehåller både rest- och matavfall, blandat)	-Gäller befintliga kärl kan ej nytecknas- Blandat avfall. Varje vecka[1]		-Gäller befintliga kärl kan ej nytecknas- Blandat avfall. Varannan vecka
190 l kärl för osorterat avfall	1 950 kr		1 120 kr
370 l kärl för osorterat avfall	2 260 kr		1 570 kr

1. Tömning varje vecka året runt tillåts endast i Kungälvs kommuns tätorter enligt avfallsföreskrifterna.
2.Tillhandahåller kommunen delade kärl för sorerat rest- och matavfall tillämpas samma pris som för större separata kärl (370l). Viktavgiften för delade kärl utgår. Hämtning varannan vecka för restavfall och varje vecka för matavfall erbjuds ej för delade kärl.

3.4 Gemensam avfallslösning för fritidshus med kärl eller container

Total avgift = fast avgift + viktavgift + hämtningsavgift + ev. gångavstånd

Total avgift = fast avgift + viktavgift + hämtningsavgift + ev. gångavstånd

För fritidshus, två eller flera, utan samfällighetsförening, men med gemensam container eller gemensamma kärl för avfall, gäller nedanstående avgifter. För samtliga hushåll som ingår i den gemensamma avfallslösningen gäller samma abonnemang. Hyra av container ingår. För varje hämtställe väljs ett grundpaket bestående av 1 behållare för restavfall och 1 kärl för matavfall, med samma hämtningsintervall. Utöver detta väljs antal tilläggsbehållare för restavfall respektive matavfall efter behov.

Fast avgift per fritidshus, viktavgift och eventuell avgift för gångavstånd per kärl tillkommer. Viktavgift debiteras efter invägning av behållarens innehåll. För fritidshus utan samfällighetsförening, men med gemensam container eller gemensamma kärl fördelas viktavgift och avgift för gångavstånd lika per fritidshus vid fakturering. Ansökan krävs för gemensam avfallslösning enligt avfallsföreskrifterna.

Abonnemang för osorterat avfall erbjuds ej.

Hämtningsavgift, grundpaket, per år

Grundpaket med kärl	Varannan vecka	Varannan vecka för restavfallet. Varje vecka för matavfallet	Varje vecka[1]
190 l kärl för restavfall och 140 l kärl för matavfall/hemkompostering	620 kr	830 kr	1 210 kr
370 l kärl för restavfall och 140 l kärl för matavfall/hemkompostering	760 kr	970 kr	1 510 kr
660 l kärl för restavfall och 140 l kärl för matavfall/hemkompostering	1 220 kr	1 460 kr	2 740 kr

Hämtningsavgift tilläggsbehållare, per behållare och år

Matavfall	Varannan vecka	Varje vecka[1]
140 l kärl för matavfall	220 kr	450 kr

Restavfall[2]		
190 l kärl för restavfall	440 kr	770 kr
370 l kärl för restavfall	540 kr	1 060 kr
660 l kärl för restavfall	1 000 kr	2 300 kr
5 kbm container[2] för restavfall	5 980 kr	11 960 kr
10 kbm container[2] för restavfall	11 960 kr	23 910 kr

1 Enligt avfallsföreskrifterna erbjuds hämtning varje vecka endast i tätorter, vid sommarhämtning.
2 Kräver matavfallsinsamling med 140 l kärl eller underjordsbehållare.

3.5 Avgift för gångavstånd för fritidshus med gemensamhetslösning, över 3[1] meter

	Minimiavgift, per tillfälle och kärl	Avgift per meter, per tillfälle och kärl	Exempel: Sortering med två kärl avstånd 10 meter och hämtning varannan vecka
Kärl	34,30 kr	4,90 kr	617 kr

1. När fler än fem fastighetsinnehavare använder gemensam avfallslösning ingår upp till 10 meter i ordinarie avgift och gångavstånd som överstiger 10 meter debiteras.

3.6 Avgift för sommarhämtning från flerbostadshus och verksamheter

a. Hämtningsavgift för sommarhämtning från flerbostadshus och verksamheter, kärl (v.20, maj - v. 37, sept)

Matavfall	Varannan vecka	En gång i veckan	Två gånger i veckan[1]	Tre gånger i veckan[1]
140 l kärl för matavfall	210 kr	420 kr	820 kr	1 450 kr

Restavfall	Varannan vecka	En gång i veckan	Två gånger i veckan[1]	Tre gånger i veckan[1]
190 l kärl för restavfall	350 kr	670 kr	1 340 kr	Erbjuds ej
370 l kärl för restavfall	430 kr	840 kr	1 680 kr	2 770 kr
660 l kärl för restavfall	560 kr	1 120 kr	2 260 kr	4 490 kr

Osorterat avfall[3]	Varannan vecka	En gång i veckan	Två gånger i veckan[1]	Tre gånger i veckan[1]
190 l för osorterat avfall[3]	860 kr	1 550 kr	3 120 kr	Erbjuds ej
370 l för osorterat avfal[3]	1 400 kr	2 800 kr	3 650 kr	4 850 kr
660 l för osorterat avfall[3]	1 720 kr	3 430 kr	5 240 kr	8 650 kr

1 Enligt avfallsföreskrifterna erbjuds hämtning två, tre eller fyra gånger per vecka endast för flerfamiljshus och verksamheter ej villor och radhus.

b. Sommarhämtning från verksamheter på Marstrand, avgift per kärl och år under perioden (v.14, april – v.39, september)

Matavfall	En gång i veckan	Två gånger i veckan	Tre gånger i veckan	Fyra gånger i veckan
140 l kärl för matavfall	590 kr	1 210 kr	2 100 kr	4 410 kr

Restavfall	En gång i veckan	Två gånger i veckan	Tre gånger i veckan	Fyra gånger i veckan
370 l kärl för restavfall	1 220 kr	2 430 kr	4 010 kr	8 840 kr
660 l kärl för restavfall	1 620 kr	3 260kr	6 510 kr	14 460 kr

Osorterat avfall[3]	En gång i veckan	Två gånger i veckan	Tre gånger i veckan	Fyra gånger i veckan
370 l kärl för osorterat avfall[3]	4 040 kr	5 580 kr	7 010 kr	14 730 kr
660 l kärl för osorterat avfall[3]	4 960 kr	7 580 kr	12 500 kr	22 890 kr

c. Avgift för extra hämtning från verksamheter på Marstrand under perioden (v.14, april – v.39, september)[1,2]

Extra hämtning en gång per vecka, utöver ordinarie hämtning, enligt 3.6 b. Max antal hämtningar per vecka totalt, inklusive ordinarie hämtningar, är fem gånger per vecka.	Avgift mat/restavfall en gång per vecka kr per hämtning och kärl	Avgift osorterat avfall en gång per vecka kr per hämtning och kärl[3]
140-370 l kärl	90 kr	150 kr
660 l kärl	160 kr	240 kr

1 Beställningen ska göras minst två veckor innan

2 Endast verksamheter som har hämtning fyra gånger i veckan kan beställa tjänsten

3 Gäller befintliga abonnemang, kan ej nytecknas

Avgift med säck

Säck får endast användas efter ansökan och vid särskilda skäl.
I priset ingår gångavstånd om max 3 meter. Leverans av tomsäckar om 160 liter ingår i priset.

Total avgift = fast avgift + hämtningsavgift + ev. gångavstånd.

d. Fast avgift

	Avgift
Fritidshus	1 210 kr
Verksamhet	1 080 kr
Lägenhet	620 kr

I nedanstående avgifter ingår viktavgifter, till skillnad från avgifterna för kärlhämtning.

e. Hämtningsavgift, säck

Sorterat avfall	Varje vecka[1]	Varannan vecka för restavfallet. Varje vecka för matavfallet	Varannan vecka
160 l säck för restavfall och 60 l säck för matavfall	1 680 kr	1 100 kr	820 kr

Hemkompostering	Restavfall. Varje vecka[1]	Restavfall. Varannan vecka	
160 l säck för restavfall och hemkompostering av allt matavfall	1 680 kr	820 kr	

Osorterat avfall[2] (innehåller både rest- och matavfall, osorterat)	Osorterat avfall, varje vecka[1 2]	Osorterat avfall, varannan vecka [2]	
160 l säck för osorterat avfall	2 580 kr	1 440 kr	

1. Tömning varje vecka året runt tillåts endast i Kungälvs kommuns tätorter enligt avfallsföreskrifterna.

2 Gäller befintliga abonnemang, kan ej nytecknas

4 Helårshämtning vid lägenheter och verksamheter

I avgifterna ingår hämtning och behandling av kommunalt avfall, hyra av kärl, gångavstånd om max 10 m. Rengöring av kärl ingår ej. Innersäckar i kärl för matavfall ingår inte. Fastighetsinnehavare investerar och installerar själva underjordsbehållare.
Total avgift = fast avgift + viktavgift + hämtningsavgift + ev. gångavstånd

4.1 Fast avgift

	Villa och radhus i samfällighetsförening/ bostadsrättsförening	Verksamhet	Lägenhet
Avgift	1 390 kr	1 080 kr	620 kr

4.2 Viktavgift, kärl

	Matavfall	Restavfall	Osorterat avfall
Viktavgift, per kg	Ingen avgift	2,40 kr	2,40 kr

Om det inte går att väga avfallet, t.ex. på grund av fel på vågen i sopbilen, kommer viktdebiteringen att baseras på ett medelvärde av de senaste 5 vägningarna.
Om avfallet inte har hunnit vägas 5 gånger (t.ex. när ny tjänst startas) så beräknas viktavgiften efter medelvärdet för den aktuella behållartypen.

4.3 Hämtningsavgift, kärl

Matavfall	Varannan vecka	En gång i veckan	Två gånger i veckan[1]	Tre gånger i veckan[1]	Fyra gånger i veckan[1]
140 l kärl för matavfall	590 kr	1 210 kr	2 640 kr	4 200 kr	6 820 kr

Restavfall	Varannan vecka	En gång i veckan	Två gånger i veckan[1]	Tre gånger i veckan[1]	Fyra gånger i veckan[1]
190 l kärl för restavfall	970 kr	1 930 kr	4 090 kr	Erbjuds ej	Erbjuds ej
370 l kärl för restavfall	1 220 kr	2 430 kr	5 340 kr	7 170 kr	19 140 kr
660 l kärl för restavfal	1 620 kr	2 880 kr	8 670 kr	13 000 kr	30 330 kr

Osorterat avfall[2]	Varannan vecka	En gång i veckan	Två gånger i veckan[1]	Tre gånger i veckan[1]	Fyra gånger i veckan[1]
190 l kärl för osorterat avfall[2]	2 490 kr	4 490 kr	7 590 kr	Erbjuds ej	Erbjuds ej
370 l kärl för osorterat avfall[2]	4 040 kr	5 580 kr	9 340 kr	14 020 kr	33 540 kr
660 l kärl för osorterat avfall[2]	4 960 kr	7 580 kr	16 680 kr	24 990 kr	54 410 kr

1 Enligt avfallsföreskrifterna erbjuds hämtning mer än en gång per vecka endast för flerfamiljshus och verksamheter ej villor och radhus.

2 Gäller befintliga abonnemang, kan ej nytecknas

4.4 Avgift för gångavstånd, över 10 meter

	Minimiavgift, per tillfälle och kärl	Avgift per meter, per tillfälle och kärl	Exempel: Sortering med två kärl avstånd 20 meter och hämtning varje vecka
Kärl	34,30 kr	4,90 kr	5 096 kr

Avgift för containers och underjordsbehållare

Total avgift = fast avgift + viktavgift + hämtningsavgift

4.5 Fast avgift

	Avgift
Lägenhet	620 kr
Verksamhet	1 080 kr

4.6 Viktavgift, container eller underjordsbehållare

	Matavfall	Restavfall	Osorterat avfall
Viktavgift, kr per kg	Ingen avgift	2,40 kr	2,40 kr

Om det inte går att väga avfallet, t.ex. på grund av fel på vågen i sopbilen, kommer viktdebiteringen att baseras på ett medelvärde av de senaste 5 vägningarna. Om avfallet inte har hunnit vägas 5 gånger (t.ex. när ny tjänst startas) så beräknas viktavgiften efter medelvärdet för den aktuella behållartypen.

4.7 Hämtningsavgift, containers och underjordsbehållare

Matavfall	Varannan vecka	En gång varje vecka	Två gånger varje vecka	Tre gånger varje vecka
Underjordsbehållare[2] 0,5 - 1,3 m[3]:	4 320 kr	7 850 kr	Erbjuds ej	Erbjuds ej

Restavfall				
Underjordsbehållare[2] 0,5 -1,3 m[3]	2 990 kr	5 980 kr	Erbjuds ej	Erbjuds ej
Underjordsbehållare[2] 1,4 - 3 m[3]	6 900 kr	13 820 kr	Erbjuds ej	Erbjuds ej
Underjordsbehållare[2] 3,1 - 5 m[3]	10 860 kr	21 740 kr	Erbjuds ej	Erbjuds ej
Container[1] om 5 m[3]	14 650 kr	29 310 kr	65 110 kr	130 190 kr
Container[1] om 10 m[3]	29 430 kr	58 830 kr	130 190 kr	260 370 kr
Lastväxlare[3], 20 - 35 m[3]	12 520 kr	25 050 kr	Erbjuds ej	Erbjuds ej

Osorterat avfall [4]				
Underjordsbehållare[2] 0,5 -1,3 m[3]	5 490 kr	10 450 kr	Erbjuds ej	Erbjuds ej
Underjordsbehållare[2] 1,4 - 3 m[3]	11 430 kr	22 870 kr	Erbjuds ej	Erbjuds ej
Underjordsbehållare[2] 3,1 - 5 m[3]	20 110 kr	37 260 kr	Erbjuds ej	Erbjuds ej
Container[1] om 5 m[3]	27 270 kr	54 530 kr	92 530 kr	184 930 kr
Container[1] om 10 m[3]	49 750 kr	92 530 kr	171 130 kr	342 280 kr
Lastväxlare, 20 - 35 m[3]	17 230 kr	34 470 kr	Erbjuds ej	Erbjuds ej

1 Inklusive containerhyra
2 Inklusive säck
3 Lastväxlarcontainer, som inte innehåller något matavfall får hämtas en gång var fjärde vecka. Halva avgiften för hämtning varannan vecka debiteras.
4 Gäller befintliga abonnemang, kan ej nytecknas

Avgift med säck

Säck får endast användas efter ansökan, och vid särskilda skäl.
I priset ingår gångavstånd om max 10 meter. Leverans av tomsäckar ingår i priset.

Total avgift = fast avgift + hämtningsavgift + ev. gångavstånd

4.8 Fast avgift

	Avgift
Lägenhet	620 kr
Verksamhet	1 080 kr

I nedanstående avgifter ingår viktavgifter, till skillnad från avgifterna för kärlhämtning.

4.9 Hämtningsavgift, säck

Matavfall	Varannan vecka	Varje vecka
60 l säck för matavfall	590 kr	1 000 kr

Restavfall	Varannan vecka	Varje vecka
160 l säck för restavfall	1 500 kr	2 700 kr

Osorterat avfall [1]	Varannan vecka	Varje vecka
160 l säck för osorterat avfall [1]	3 670 kr	5 780 kr

1 Gäller befintliga abonnemang, kan ej nytecknas

Avgift med stationär sopsug

Total avgift = fast avgift + viktavgift + hämtningsavgift + driftavgift

4.10 Fast avgift

	Avgift
Lägenhet	620 kr
Verksamhet	1 080 kr

4.11 Viktavgift, sopsug

	Matavfall	Restavfall
Viktavgift, per kg	Ingen avgift	2,40 kr

Om det inte går att väga avfallet, t.ex. på grund av fel på vågen, kommer viktdebiteringen att baseras på ett medelvärde av de senaste 5 vägningarna.
Om avfallet inte har hunnit vägas 5 gånger (t.ex. när ny tjänst startas) så beräknas viktavgiften efter medelvärdet för den aktuella behållartypen.

4.12 Hämtningsavgift, per lägenhet och år, sopsug

	Hämtning av matavfall	Hämtning av restavfall
Hämtningsavgift	82 kr	106 kr

Driftavgiftstillägg för sopsug med kommunalt huvudmannaskap

Betalas endast av fastighetsägare som är anslutna till sopsug med kommunalt huvudmannaskap. Avgiften finansierar bl.a. driftkostnader, energiförbrukning, underhåll, återinvestering, information samt försäkring av sopsugsanläggningen.

4.13 Driftavgift, per lägenhet/verksamhet och år

	Avgift
Lägenhet	695 kr
Verksamhet	695 kr

5 Hämtning på öar utan fast landförbindelse

Här finns priserna för hämtning på öar utan fast landförbindelse. Marstrandsön och Klåverön räknas inte till sådana öar.

Fastighetsinnehavare välja mellan att lämna sitt mat och restavfall på ön eller på fastlandet, samt om det gäller sommar eller helårshämtning. Säckar ingår i hämtningsavgiften och ska inte längre betalas i förskott. Antalet säckar skiljer sig beroende på tjänst, sommar eller helårshämtning. Matavfall lämnas om möjligt på ön i annat fall lämnas matavfallet på anvisad plats på fastlandet.

5.1 Fast avgift

	Avgift
Villa, helårsboende	1 390 kr
Fritidshus	1 210 kr

5.2 Hämtningsavgift, säck och gemensamhetslösning,

I nedanstående avgifter ingår viktavgiften. Total avgift = fast avgift + hämtningsavgift.

Sommarhämtning v.20, maj - v. 37, sept	Avgift
Sommarabonnemang Mat- och restavfall lämnas på anvisad plats på ön: 9 säckar för restavfallet per sommar lämnas på anvisad plats. Matavfall lämnas om möjligt på ön i annat fall lämnas matavfallet på anvisad plats på fastlandet.	820 kr
Sommarabonnemang Mat och restavfall lämnas på anvisad plats på fastlandet: Boende transporterar själv avfall till anvisad plats på fastlandet	430 kr
Extra säck	120 kr/ säck

Helårshämtning	Avgift
Året runt Mat- och restavfall lämnas på anvisad plats på ön: 13 säckar per år lämnas på anvisad plats. Matavfall lämnas om möjligt på ön i annat fall lämnas matavfallet på anvisad plats på fastlandet.	1 080 kr
Året runt Mat och restavfall lämnas på anvisad plats på fastlandet: Boende transporterar själv avfall till anvisad plats på fastlandet. Lämnas på anvisad plats.	550 kr
Extra säck	80 kr/säck

Gemensam säck

Upp till tre fastighetsinnehavare som får sina säckar hämtade på öarna kan dela säckabonnemang under förutsättning att kommunen givit sitt medgivande. En av fastighetsinnehavarna ska förbinda sig att ansvara för uppställningsplats.

Endast helårshämtning kan dela med helårshämtning och sommarhämtning med sommarhämtning.

Samtliga hushåll betalar den fasta avgiften. Hämtningsavgiften delas lika mellan abonnenterna och faktureras respektive hushåll. Har säckar erhållit ska dessa återlämnas till kommunen innan ändringen kan träda i kraft.

6 Avfall från enskild avloppsanordning samt fettavfall från fettavskiljare

Gäller enskilda avlopp som är dimensionerade för att betjäna högst 25 PE (personekvivalenter).

6.1 Avgifter för ordinarie slamsugning av slamavskiljare, sluten tank, bajamajor[1] eller minireningsverk, enligt turlista (schema). Slanglängder upp till tio meter ingår i avgiften

Anläggningens volym	Avgift per tömning	Anläggningens volym	Avgift per tömning
0 - 3 kbm	1 420 kr[1]	7,1 - 8 kbm	2 880 kr
3,1 - 4 kbm	1 710 kr	8,1 - 9 kbm	3 190 kr
4,1 - 5 kbm	2 000 kr	9,1 - 10 kbm	3 790 kr
5,1 - 6 kbm	2 280 kr	10,1 - 11 kbm	4 390 kr
6,1 - 7 kbm	2 590 kr	11,1 kbm - Tilläggskostnad per varje påbörjad kbm över 11 kbm	260 kr/kmb

6.2 Avgift för slamsugning med hjälp av båt av slamavskiljare, sluten tank eller minireningsverk, slanglängder upp till 40 meter ingår i avgiften, enligt turlista (schema)

Anläggningens volym	Avgift per tömning
0 - 4 kbm	3 875 kr
4,1 - 7 kbm	5 210 kr

6.3 Avgifter om slanglängden överstiger 10 meter eller 40 meter vid slamsugning med båt

Slanglängd	Avgift kr per tömning	Slanglängd	Avgift kr per tömning
11 - 15 m	210 kr	51 - 55 m	1 000 kr
16 - 20 m	270 kr	56 - 60 m	1 100 kr
21 - 25 m	330 kr	61 - 65 m	1200 kr
26 - 30 m	390 kr	66 - 70 m	1 280 kr
31 - 35 m	450 kr	71 - 75 m	1 340 kr
36 - 40 m	510 kr	76 - 80 m	1 400 kr
41 - 45 m	570 kr	Över 80 m	1 460 kr
46 - 50 m	630 kr		

6.4 Avgift för tungt lock

	Avgift per lock och tömning
Tilläggsavgift för lock med vikt 15 - 50 kg	300 kr
Tilläggsavgift för lock med vikt > 50 kg	770 kr

6.5 Avgift för sughöjd

	Avgift per tömning
Tilläggsavgift när sughöjden (mellan anläggningens botten och fordonets uppställningsplats) överstiger 6 meter	590 kr

6.6 Avgift för jourtömning av avloppsanläggning och fettavskiljare, avgifter för ordinarie tömning enligt 6.1 respektive 6.8 tillkommer

	Avgift per tömning
Arbete som utförs inom 24 timmar efter beställning, alla tider på dygnet - jourtömning avloppsanläggning	3 890 kr
Arbete som utförs inom 24 timmar efter beställning, alla tider på dygnet - jourtömning fettavfall	3 410 kr

6.7 Extra slamsugning av enskild avloppsanläggning, avgifter för ordinarie slamsugning enligt 6.1 tillkommer

	Avgift per tömning
Budad tömning Arbete som utförs inom fem arbetsdagar	340 kr
Akut tömning Arbete som utförs senast arbetsdagen efter beställningsdagen	1 250 kr
Datumbestämd tömning Arbete som utförs på datumbestämd för- eller eftermiddag (kl 8-16, vardag)	3 400 kr

6.8 Avgift för ordinarie tömning av fettavfall, enligt turlista (schema). Slanglängder upp till tio meter ingår i avgiften

	Avgift per tömning
Volymer upp till 3 kbm	3 160 kr
Volymer över 3 kbm- 7 kbm	4 820 kr
Tilläggskostnad per varje påbörjad kbm över 7 kbm	480 kr/kbm

6.9 Extra tömning av fettavfall, avgifter för ordinarie tömning enligt 6.8 tillkommer

	Avgift per hämtning
Arbete som utförs inom fem arbetsdagar	1 760 kr
Arbete som utförs senast arbetsdagen efter beställningsdagen	1 990 kr

6.10 Avgift för tömning av fosforfälla

	Avgift per tömning
Filtermaterial kassett, högst 1 ton	1 280 kr
Filtermaterial lösvikt	1 720 kr

6.11 Övriga avgifter

För tjänster som inte finns reglerade i detta dokument sker debitering per timme för hantering av det aktuella avfallet. Priset bestäms av kommunen. Nedanstående timpriser tillämpas inom normal arbetstid, vardagar kl 07.00 – 16.00.

	Avgift
Timpris för extra personal vid svåra arbetsmoment (kr/tim)	540 kr
Timpris för slamtömningsfordon inkl bemanning (kr/tim)	1 080 kr
Bomkörning (kr/tillfälle)	850 kr
Rabatt om samtidig hämtning av slam från fler avlopp på samma fastighet kan ske (kr/ytterligare avlopp)	-340 kr
Tillägg för tömning från färja (kr/tömning)	2 060 kr

7 Tilläggstjänster och särskilda avgifter

Avgift för extra säck, extra tömning av kärl eller underjordsbehållare/container

Viktavgift gäller även för extra tömning av kärl, container och underjordsbehållare (1,90 kr per kg).
För säck ingår viktavgiften i hämtningsavgiften.

7.1 Avgift för extra hämtning och extra säck, per kärl/säck

	Avgift, vid ordinarie hämtning	Avgift, inom tre dygn efter beställning	Avgift, inom ett dygn efter beställning
Hämtning av extrasäck om 60 l (matavfall)	100 kr	210 kr	310 kr
Hämtning av extrasäck[1] om 160 l	110 kr[1]	230 kr[1]	370 kr[1]
Tömning av kärl om 140 - 370 l	Erbjuds ej	460 kr	850 kr
Tömning av kärl om 660 l	Erbjuds ej	520 kr	980 kr
Tömning av container	Erbjuds ej	980 kr	1 170 kr
Tömning av underjordsbehållare 0,5 - 5 m^3	Erbjuds ej	1 510 kr	1 810 kr
Tömning av två/fyrfackskärl -förpackningar	Erbjuds ej	460 kr	Erbjuds ej

1. Hämtning av extrasäck erbjuds endast till kunder som har abonnemang med säck.

7.2 Grovavfall till ÅVC

	Avgift per kort
Nytt ÅVC-kort till hushåll	250 kr
Extra besök för avlämning av grovavfall vid återvinningscentral, utöver 6 st avgiftsfria besök per år, per besök (gäller fastighetsägare som fått begränsningar)	340 kr

7.3 Avgift för hämtning[1] av grovavfall eller smått elavfall[1]

	Avgift per kolli
Grovavfall eller smått elavfall ≤ 1 m^3, per kolli	410 kr

1 Hämtas efter budning

7.4 Avgift för hämtning[1] av grovavfall i container

	Avgift container 5 m^3	Avgift container 10 m^3
Grovavfall, utkörning och återtagning, inklusive behandling och hyra upp till tre dagar, kr/tillfälle	1 500 kr	1 930 kr
Extra tömning och återutställning. Tillägg på ovanstående avgifter, kr/tillfälle	1 500 kr	1 930 kr
Felsortering. Om container innehåller felsorterat avfall debiteras ordinarie avgift för containern + felsorteringsavgiften per tömning.[2]	3 000 kr	3 860 kr

1 Hämtas efter budning
2 För att undvika kostnad för felsorterat avfall ska kunden kontrollera innehållet i containern och, vid behov, vidtagit åtgärder, innan tömningsfordon kommit till platsen. Om containern för grovavfall innehåller stora mängder bygg- och rivningsavfall, nekas hämtning. Avfallet klassas då om till bygg-och rivningsavfall och avgifterna enligt 7.15 gäller.

7.5 Avgift för hämtning av trädgårdsavfall[2] i kärl[1] eller container

	Avgift per kärl för hämtning en gång varannan vecka	Avgift per kärl för extrahämtning hämtas inom 7 arbetsdagar
Kärl om 370 l	1 160 kr	280 kr
Container 10 m3	utkörning och återtagning, inklusive behandling och hyra upp till tre dagar, kr/tillfälle	4 400 kr
Container 20 m3	utkörning och återtagning, inklusive behandling och hyra upp till tre dagar, kr/tillfälle	5 600 kr

1 Hämtning sker från april till november (16 hämtningar),
2 Gäller endast inom område 1 enligt avfallsföreskrifterna.

7.6 Avgift för hämtning av tidningar

I avgiften ingår gångavstånd om max 10 meter. Hyra av kärl ingår i avgiften men rengöring av kärl ingår ej.

Tidningar	Var fjärde vecka	Varannan vecka	Varje vecka	Extra hämtning, inom fem arbetsdagar
190 l kärl	1 760 kr	3 520 kr	7 150 kr	170 kr
370 l kärl	2 090 kr	4 180 kr	8 360 kr	200 kr
660 l kärl	2 530 kr	5 170 kr	10 450 kr	240 kr

7.7 Avgift för fastighetsnära insamling av förpackningsavfall från flerbostadshus, samlokaliserade verksamheter och gemensamhetslösningar

I avgiften ingår gångavstånd om max 10 meter. Hyra av kärl ingår i avgiften, rengöring av kärl ingår ej.
Avgifterna avser kärlstorlekar från 140 - 660 l per kärl och år. Kommunen avgör lämpligt insamlingssystem och intervall.

Förpackning av	Var fjärde vecka	Varannan vecka	Varje vecka	Två gånger i veckan	Extra hämtning, inom fem arbetsdagar
Papper	Ingen avgift	Ingen avgift	1 430 kr	5 850 kr	200 kr
Plast	Ingen avgift	Ingen avgift	1 430 kr	5 850 kr	200 kr
Metall	Ingen avgift	357 kr	715 kr	Erbjuds ej	170 kr
Färgat glas	Ingen avgift	715 kr	2 925 kr	Erbjuds ej	170 kr
Ofärgat glas	Ingen avgift	715 kr	2 925 kr	Erbjuds ej	170 kr

7.8 Avgift för fastighetsnära insamling av förpackningsavfall och metallförpackningar

Gäller endast inom område 1 enligt avfallsföreskrifterna. Kommunen avgör lämpligt insamlingssystem och intervall.

	Förpackningar av papp, plast och glas - Fyrfackskärl (oavsett storlek) Var fjärde vecka	Metallförpackningar - Behållare Varannan månad	
Helårshämtning vid villor radhus, flerfamiljshus och gemensamhetslösningar	Ingen avgift	Ingen avgift	
Sommarhämtning vid fritidshus under v.20-v37	Ingen avgift	Ingen avgift	
	Förpackningar av papp och plast -Tvåfackskärl Varannan - var fjärde vecka	Förpackningar av färgat och ofärgat glas -Tvåfackskärl Varje - varannan måndad	Metallförpackningar - Behållare Varannan månad
Helårshämtning vid villor radhus , flerfamiljshus och gemensamhetslösningar	Ingen avgift	Ingen avgift	Ingen avgift
Sommarhämtning vid fritidshus under v.20-v37	Ingen avgift	Ingen avgift	Ingen avgift

7.9 Avgift för av kommunen anvisad gemensam avfallshantering

Avgifterna gäller när kommunen anvisar gemensam avfallshantering för mat/rest och förpackningsavfallet. Abonnemang för osorterat avfall erbjuds ej. Kommunen avgör lämpligt insamlingssystem, antal kärl och intervall. I nedanstående avgifter ingår viktavgifter.

	Fast avgift per år	Hämtningsavgift mat- och restavfall per år	Hämtningsavgift förpacknings-avfall per år	Total avgift per år och hushåll
Helårshämtning	1 390 kr	805 kr	0	2195 kr
Sommarhämtning vid fritidshus	1210 kr	805 kr	0	2015 kr

7.10 Avgift för hämtning av elektronikbox

Gäller endast inom område 1 enligt avfallsföreskrifterna. Budad hämtning av boxen. Maximalt 5 hämtningar per år. Elektronikbox ingår.

	Avgift per box och år
Tömning av elektronikbox efter beställning	300 kr

7.11 Avgift för byte av abonnemang

	Avgift per ändring
Ändring av hämtningsintervall eller storlek av behållare. En ändring per år får ske utan avgift, utöver detta gäller avgift per ändring.	100 kr
Ansökan om uppehåll	250 kr

7.12 Avgift för hämtning av latrin

Gäller endast inom område 1 enligt avfallsföreskrifterna.
Budad hämtning av latrin i engångsbehållare. Engångsbehållare ingår.

	Avgift per behållare och tillfälle
Hämtning av latrinbehållare efter beställning	350 kr

7.13 Avgifter vid felsortering

I avfallsföreskrifter för Kungälvs kommun anges hur avfall ska sorteras. Om felaktigt avfall läggs i behållare för matavfall, restavfall, tidningar, förpackningar eller trädgårdsavfall kan felsorteringsavgift komma att faktureras. Fastighetsägaren kan även komma att kontaktas och felet påpekas.

Om container för grovavfall innehåller felsorterat avfall debiteras dubbla ordinarie avgiften vid första tillfället.

	Avgift kr per hämtställe och tillfälle
Villor, radhus, fritidsboende, flerbostadshus och verksamhet	300 kr
Grovavfall	Se kapitel 7.4

7.14 Avgift för gångavstånd, för flerbostadshus och verksamheter över 10 meter

	Minimiavgift, per tillfälle och kärl/säck	Avgift per meter, per tillfälle och kärl/säck	Exempel: Sortering med två kärl avstånd 20 meter och hämtning varje vecka
Kärl eller säck	34,30 kr	4,90 kr	5 096 kr

7.15 Avgift för gångavstånd, för villor, radhus och fritidshus över 3 meter[1]

	Minimiavgift, per tillfälle och kärl/säck	Avgift per meter, per tillfälle och kärl/säck	Exempel: Sortering med två kärl, avstånd 10 meter och hämtning varannan vecka
Kärl eller säck	34,30 kr	4,90 kr	1 784 kr

1 Gäller även hämtning av förpackningar

7.16 Avgifter vid hämtning av matavfall eller förpackat matavfall från livsmedelsbutiker

För matavfall eller förpackat avfall från livsmedelsbutiker debiteras avgiften av den som kommunens avfallsorganisation för ändamålet anlitar eller kommunen samverkar med.

7.17 Uppsamlingsplats vintertid

Vinterabonnemang

Om dåligt väglag vintertid frekvent hindrar hämtning från att ske från fastigheten på grund av icke farbar väg, så ska ett vinterabonnemang tecknas. Berörda fastigheter lämnar avfall i gemensamma kärl på anvisad uppsamlingsplats under den hämtningsperiod som anvisas av kommunen. Övrig tid har varje fastighet sina vanliga, enskilda kärl och avfall hämtas vid ordinarie hämtställe. När sådant vinterabonnemang tecknas och löper tills vidare erhåller berörda hushåll 20 % rabatt på ordinarie hämtningsavgift hela året. Under de veckor som hämtning sker från den gemensamma uppsamlingsplatsen debiteras inte viktavgift för avfallet. Den fasta avgiften betalas som vanligt av alla hushåll

Tillfälligt dåligt väglag, ej farbar väg

När hämtning inte kan ske vid fastigheten på grund av extraordinära omständigheter, exempelvis dåligt väglag vid otjänligt väder och där vägen inte är farbar, ska avfall lämnas i gemensamma kärl på anvisad uppsamlingsplats. Under de veckor som hämtning sker från den gemensamma uppsamlingsplatsen debiteras inte viktavgift för avfallet. Den fasta avgiften och hämtningsavgiften betalas som vanligt av alla hushåll.

7.18 Avgifter vid timersättning

För hämtning med andra metoder än de som är beskrivna i denna renhållningstaxa eller där förhållandena väsentligt avviker från vad som är normalt debiteras avgift per timme. Vid behov får kommunen besluta om tillfälliga avgifter baserat på självkostnad för tjänsten.

	Avgift kr per timme		
Renhållningsfordon inklusive förare	1 000 kr	Båt med skeppare för skär-gårdshämtning	3 850 kr
Lastväxlare inklusive förare	920 kr	Hjälparbetare på båten	770 kr
Kranbil inklusive förare	1 390 kr		

7.19 Maxavgifter bygg- och rivningsavfall

Bygg och rivningsavfall som inte produceras i en yrkesmässig verksamhet får lämnas till kommunens återvinningscentraler om mängden inte överskrider 2 kbm per besök. Överskridande mängder hämtas fastighetsnära av auktoriserad entreprenör. Containrar eller storsäck ska beställas av auktoriserad entreprenör. Storsäckar kan även hämtas på kommunens återvinningscentraler mot en kostnad. Avgifterna nedan är maximala priser som auktoriserad entreprenör får debitera avfallslämnare. Färjeavgift tillkommer utöver avgifterna nedan vid transport över till Marstrandsön. Avgifterna omfattar, fram/utkörning, hyra av container (upp till 7 dagar), transport, analys, rapportering och behandling. Om avfallet är felsorterat kan felsorteringsavgifter tillkomma.

Auktoriserad entreprenör instruktioner, sorteringsanvisningar och regler ska följas vid hantering och hämtning av bygg- och rivningsavfall. Containrarna och storsäckars respektive maxvikter gäller även om containern/säcken rymmer mer avfall.

	Container 10 m³	Container 15 m³	Container 20 m³
Grovt brännbart	5 900 kr	7 200 kr	9 500 kr
Trä (målat/behandlat) ej tryckimpregnerat	5 700 kr	6 400 kr	8 100 kr
Tryckimpregnerat trä	6 000 kr	7 700 kr	9 200 kr
Gips	6 600 kr	7 650 kr	11 600 kr
Metall	4 700 kr	5 000 kr	6 000 kr
Plast (blandad)	6 300 kr	6 800 kr	8 100 kr
Rena mineraliska massor (inklusive analyskostnad), ex betong, tegel osv	22 900 kr	25 600 kr	30 500 kr
Planglas	8 600 kr	15 000 kr	22 100 kr
Wellpapp	4 700 kr	4 980 kr	5 950 kr
Asbest (inklusive rapportering)	6 550 kr	7 300 kr	8 700 kr
Asfalt (inklusive analyskostnad)	25 000 kr	25 600 kr	27 400 kr
Obrännbart/deponi (ex isolering)	6 600 kr	8 200 kr	13 700 kr
Bygg och rivningsavfall till sortering	19 000 kr	21 000 kr	27 000 kr
Jord (inklusive analyskostnad)	27 150 kr	26 000 kr	35 750 kr
Jord med invasiva växter (inklusive analyskostnad)	27 150 kr	26 000 kr	35 750 kr

Transportavgift för 1 - 15 säckar	Avfallslag	Storsäck per m³	Avfallslag	Storsäck per m³
3 400 kr	Grovt brännbart	450 kr	Rena mineraliska massor	13 800 kr
	Trä (målat/behandlat) ej tryckimpregnerat	412 kr	Plast (blandat)	450 kr
	Tryckimpregnerat trä	650 kr	Wellpapp	290 kr
	Gips	550 kr	Asfalt	790 kr
	Metall	350 kr	Asbest	1 250 kr
	Planglas	415 kr	Jord med invasiva växter	14 700 kr
	Obrännbart/deponi	3 500 kr	Jord	14 700 kr

Felsorteringsavgift	Avgift container	Avgift storsäck
Om container/storsäcken innehåller felsorterat avfall klassas avfallet om. Avgiften blir då efter vad avfallet klassas till. Dessutom tillkommer en felsorteringsavgift. [1]	3300 kr	500 kr

1 För att undvika kostnad för felsorterat avfall ska kunden kontrollera innehållet i containern och, vid behov, vidtagit åtgärder, innan tömningsfordon kommit till platsen.

8 Avfallstaxan för Kungälvs kommun

Allmänna bestämmelser

Varje kommun ansvarar för insamling, transport och återvinning eller bortskaffande av kommunalt avfall och slam från avloppsanläggningar som uppkommer i kommunen. I Kungälvs kommun är det renhållningsenheten som arbetar med avfallsfrågorna på uppdrag av kommunstyrelsen. Enheten ansvarar även för information och råd om avfallshantering. Verksamheten finansieras med avgifter beslutade av kommunfullmäktige. Avfallshanteringen regleras av miljöbalken och avfallsförordningen. Reglerna gäller i Sverige och därmed också i Kungälvs kommun.

Varje kommun ska ha en renhållningsordning. Renhållningsordningen består av två dokument; avfallsföreskrifter och avfallsplan.
Av avfallsföreskrifterna framgår vilka skyldigheter och vilket ansvar som vilar på olika aktörer. Av avfallsplanen framgår uppgifter om avfall inom kommunen och kommunens åtgärder för att minska avfallets mängd, farlighet etc. Renhållningsordningen är kommunens verktyg för att styra avfallshanteringen och en rättslig grund i det dagliga arbetet samt vid tvister etc.

8.1 Allmänt

Dessa föreskrifter om avgifter har kommunen beslutat med stöd av 27 kap. 4-5 § miljöbalken. Avgifterna avser den insamling, transport, återvinning och bortskaffande av avfall som utförs genom kommunens försorg.

Avfallstaxan är miljöstyrande och tas ut så att återanvändning, återvinning eller annan miljövänlig avfallshantering stimuleras .
Taxan ska:

- styra mot målen i kommunens renhållningsordning,
- stimulera miljömässigt riktig avfallshantering,
- stimulera en god arbetsmiljö,
- styra mot en rationell avfallshantering som bidrar till minskad klimatpåverkan,
- ge kunden viss valfrihet avseende servicegrad,
- finansiera kostnaderna för kommunens avfallsverksamhet.

8.2 Ansvar för den kommunala renhållningen och gällande regler

Huvudmannaskapet för kommunens renhållning ligger hos kommunstyrelsen. Utförande organ är Renhållningsenheten. Kommunens avfallshantering utförs av upphandlade entreprenörer.

För kommunens avfallshantering gäller bestämmelserna i Miljöbalken, Avfallsförordningen, andra förordningar utfärdade med stöd av miljöbalken samt i avfallsföreskrifter för Kungälvs kommun.

8.3 Definitioner

Fast avgift: Årlig avgift som ska bidra till kostnader för drift av återvinningscentraler samt behandling av avfall som lämnas på centralerna, insamling och behandling av grovavfall, farligt avfall m.m. samt kostnader för kundtjänst, avfallsplanering, utveckling och information.

Hämtningsavgift: Årlig avgift som ska täcka kostnader för insamling och behandling av kärl- och säckavfall. Nivån på den rörliga avgiften avgörs av kundens val av behållarstorlek, hämtningsintervall m.m.

Småhus/Villahushåll: I denna kategori ingår alla småhus utom fastigheter för fritidsboende, nedan. Med småhus avses en byggnad som är inrättad till bostadshus för en eller två hushåll. När flera småhus finns på samma fastighet utgör antalet adresser grund för fakturering av antal grundavgifter. Bedömning görs utifrån registrerad typkod i fastighetsregistret, oberoende av upplåtelseform. Parhus, kedjehus och radhus jämställs med småhus där varje separat bostad räknas som ett småhus.

Fritidsboende: om folkbokförd på annan fastighet.

Flerbostadshus: I denna kategori ingår alla lägenheter i flerbostadshus som har möjlighet till eget hushåll. Med flerbostadshus avses hus med 3 lägenheter eller fler. Detta innebär förutom vanliga lägenheter även seniorboenden och studentlägenheter. Bedömning görs utifrån registrerad typkod i fastighetsregistret.

Verksamheter: I denna kategori ingår alla verksamheter samt föreningar och företag som har lokaler utformade med något slags personalutrymmen eller utgör samlingslokal. Med personalutrymmen avses kontor, fikarum eller dylikt. Bedömning görs utifrån registrerad typkod i fastighetsregistret. Exempel, skolor, förskolor, restauranger, sjukhus, fritidsanläggningar, affärer, hotell, båtklubbar m m som inte utgörs av boende.

Budning: Beställning vid varje enskild hämtning. Avgift betalas per hämtning.

Abonnemang: Regelbunden hämtning med bestämt intervall.

Kbm: Förkortning för kubikmeter. Anger volym på exempelvis container och slam.

Osorterat avfall: innehåller både rest- och matavfall, blandat.

Behållare: avser säck, kärl eller brunn vid enskild avloppsanläggning.

Bomkörning: uppstår om slambilen inte kan utföra slamtömningen som planerat. Exempel på orsaker till bomkörning kan vara att handtag saknas på betonglock, hinder på vägen eller att brunnslocket är blockerat m.m.

I övrigt gäller samma definitioner som i avfallsföreskrifterna för Kungälvs kommun.

8.4 Betalningsskyldig och betalningsmottagare

Fastighetsinnehavare är betalningsskyldig och ska teckna abonnemang för aktuell avfallshantering. Avgiften ska betalas till Kungälvs kommun eller till den/de leverantörer kommunen utser och ska betalas vid de tidpunkter som anges på faktura. Debitering och kravhantering sker enligt kommunens fastställda rutiner. Finns flera fastighetsinnehavare ansvarar de solidariskt för betalning av avgiften. Har fastighetsinnehavaren inget abonnemang är denna skyldig att beställa detta hos kommunen.

För bygg- och rivningsavfall enligt 7.19 ska avgiften betalas till den som kommunens avfallsorganisation för ändamålet anlitar eller kommunen samverkar med.

Betalas inte debiterad avgift inom tid som anges på fakturan skickas betalningspåminnelse. Därefter skickas inkassokrav och ersättning för inkassokostnad påföres enligt lagen om ersättning för inkassokostnader.

Anmärkning mot fakturan ska lämnas till kommunen inom åtta (8) dagar.

Betalningsskyldighet gäller även vid de tillfällen då avfall inte kunnat hämtas, på grund av att avfallsbehållaren inte varit tillgänglig vid hämtningstillfället, inte använts eller varit placerad på annat sätt än det i abonnemanget specificerade sättet.

Kommunen äger rätt att debitera för beställd tjänst, exempelvis akut tömning, även i de fall tjänsten inte kunnat utföras på grund av omständigheter som inte kan hänföras till kommunen. Sådana omständigheter innefattar, men är inte begränsade till, att behållare inte är korrekt placerad, att hämtningsplatsen är blockerad eller att annan brist föreligger som förhindrar utförandet. Debitering sker enligt kommunens vid var tid gällande taxa, då kostnader för planering, resursdisponering och utryckning uppstår oavsett om tömning faktiskt kan genomföras eller inte.

~~Avgiftsskyldigheten kan inte överlåtas på nyttjanderättshavare även om sådan överenskommelse finns mellan fastighetsinnehavare och nyttjanderättshavare.~~

Kommunen äger rätt att, efter eget beslut, fakturera avgiften direkt till nyttjanderättshavare.

Fastighetsinnehavarens betalningsskyldighet gentemot kommunen påverkas inte av att faktura ställs ut till nyttjanderättshavare. Vid utebliven betalning kvarstår fastighetsinnehavaren som ytterst ansvarig betalningsskyldig gentemot kommunen.

Betalningsansvaret omfattar såväl fasta avgifter som avgifter för utförda tjänster, oavsett om dessa beställts av fastighetsinnehavaren eller av nyttjanderättshavare.

Avgiftsskyldighet föreligger även från fastigheter där avfall ej finns att hämta dock inte om dispens för uppehåll föreligger.

8.5 Ägarbyte och ändrade ägarförhållande

Vid ägarbyte ska uppgifter om ny ägare och tillträdesdatum snarast lämnas skriftligt till Kungälvs kommun. Blankett om ägarbyte finns på www.kungalv.se eller kundcenter telefon 0303-23 80 00.

Ändring av ägandeförhållanden, avfallsmängd, behållares placering eller annan ändring som kan ha betydelse för beräkning av avfallsavgiften ska utan onödigt dröjsmål anmälas till kommunen enligt kommunens renhållningsordning. Ny avgift ska gälla från och med den dag ändringen träder i kraft, men avgiften justeras först vid nästa ordinarie faktureringstillfälle.

För uppehåll och dispenser se kommunens avfallsföreskrifter.

8.6 Fastighetsinnehavarens ansvar

Fastighetsinnehavaren är ytterst ansvarig gentemot kommunen för avfallet som uppkommer eller av andra skäl är förekommande på fastigheten. Fastighetsinnehavarens ansvar gällande sortering, behållare, avfallsutrymmen, hämtningsvägar m.m. återfinns i kommunens avfallsföreskrifter.

8.7 Avfallstaxans konstruktion

Taxan är uppbyggd (om inget annat anges) av tre delar enligt följande:

Total avgift = fast avgift + viktavgift + hämtningsavgift + ev. gångavstånd.

Fast avgift ska betalas för alla lägenheter i flerfamiljshus och för alla bostäder i småhus, villor, radhus och parhus för permanentboende och fritidsboende, samt för alla verksamheter. För verksamheter betalas fast avgift per anläggning. Vissa småhus innehåller två bostäder och fast avgift ska betalas för varje bostad. Fastighet där det finns mer än en byggnad för bostadsändamål, debiteras fast avgift per bostad. För fastigheter med permanentboende och gäststuga och liknande utgår fast avgift för permanentboende och en fast avgift för gäststugan då den används. För byggnad som normalt inte klassas som bostad, men som används som bostad, debiteras fast avgift per hushåll.

Den fasta avgiften finansierar bland annat kostnader för kommunens fyra återvinningscentraler, behandling av farligt avfall, grovavfall, insamling av kylmöbler och småbatterier, samt planering, utveckling, information, administration, kundtjänst och fakturering.

Den fasta avgiften utgår för samtliga bebyggda fastigheter. När uppehåll i hämtning av kommunalt avfall har beviljats, efter ansökan enligt kommunens avfallsföreskrifter, kvarstår betalningsskyldigheten för den fasta avgiften. Undantag görs för fastigheter där ingen verksamhet sker eller som betraktas som obeboeliga.

Viktavgift gäller per kg invägd mängd osorterat kommunalt avfall och/eller sorterat restavfall. För matavfallet utgår ingen viktavgift.

Hämtningsavgift i den ingår tömning och hämtning. Nivån på avgiften beror på val av abonnemang, behållarstorlek och hämtningsintervall.

Gångavstånd om kärlet eller säcken placeras på ett maximalt avstånd om 3 meter till insamlingsfordonets uppställningsplats utgår ingen extra avgift. Gångavstånd räknas för avfall från kärl och säck och definieras som den kortaste uppmätta sträcka mellan insamlingsfordonets uppställningsplats och platsen för hämtning av behållare. Gångavståndet mäts av kommunen utsedd insamlingsentreprenör. Gångavståndet debiteras per meter och behållare överstigande 3 m (i vissa fall debiteras gångavståndsavgiften först efter 10 meter). Varje trappsteg räknas som två meter.

8.8 Undantag/dispens

Det finns möjlighet att få glesare hämtning vid t.ex. matavfallsortering eller hemkompostering m.m. Det finns också möjlighet till andra undantag. Samtliga undantag framgår av kommunens avfallsföreskrifter. Föreskrifterna hittar du på kommunens webbplats, www.kungalv.se.

8.9 Återvinningscentraler (ÅVC)

Vid kommunens tre återvinningscentraler, (ÅVC), får hushåll i Kungälvs kommun som har avfallsabonnemang, lämna sorterat grovavfall, farligt avfall och elavfall. Den fasta avgiften i taxan finansierar kostnader för kommunens tre återvinningscentraler. Passerkort krävs för att få tillgång till återvinningscentralerna. Kommunens aktuella inpasseringssystem ska användas enligt kommunens anvisningar.

För begränsningar i mängden avfall som får lämnas se avfallsföreskrifterna och kommunens webbplats; www.kungalv.se

Körkortet gäller som passerkort till kommunens tre återvinningscentraler. För privatpersoner som inte har körkort eller har utländska körkort krävs ett ÅVC-passerkort. Skulle kortet gå förlorat kan ett nytt, mot en administrativ kostnad, erhållas via kommunens kundcenter, Stadshuset, Kungälv. Passerkortet/ÅVC-passerkortet behöver inte överlämnas till den nya ägaren vid ägarbyte. Hushåll som inte längre har tillgång till återvinningscentralerna, pga avflyttning från kommunen ska återlämna ÅVC-passerkortet till kommunen. ÅVC-passerkortet lämnas i Stadshuset, Kungälvs kommun.

Småföretag kan lämna sitt avfall mot en kostnad. Fakturering/debitering sker via kommunens aktuella system för fakturering ~~via passerkort. Ansökan om passerkort krävs för att få tillgång till återvinningscentralerna. Ansökan finns att hämta på kommunens webbplats; www.kungalv.se.~~ Vilken typ av avfall som kan lämnas på återvinningscentralerna samt vilka andra regler som gäller finns på kommunens webbplats; www.kungalv.se. Det är fordonets ägare, oavsett förare, som är betalningsansvarig för de avgifter som kan uppstå vid besök på ÅVC. Allt avfall som lämnas på ÅVC ska vara sorterat.

8.10 Tilläggstjänster

Grovsavfall och smått elavfall

Grovavfall och smått elavfall kan av hushåll i Kungälvs kommun lämnas avgiftsfritt vid kommunens återvinningscentraler. Utöver ovanstående kan grovavfall och smått elavfall även hämtas genom budning mot en särskild avgift, se tabell 7.3 - 7.4. Sorteringsanvisningar för grovavfall se avfallsföreskrifterna.

Slam

Abonnemang kan tecknas för regelbunden, schemalagd hämtning av slam från slamavskiljare, sluten tank och minireningsverk m.m. Ordinarie tömningar utförs enligt ett av kommunen fastställt, återkommande schema. Tömning sker normalt en gång per år. Efter godkänd dispensansökan hos miljö- och byggnadsnämnden kan glesare tömningsintervall beställas där tömning schemaläggs på annan helårsbasis än en gång per år, till exempel vartannat år, vart tredje år och så vidare. Vid önskat tätare tömningsintervall erbjuds även schemalagda tömningar varje månad, varannan månad, var tredje månad, var fjärde månad eller var sjätte månad.

De avgifter som anges i tabell 6.1, gäller vid maximalt 10 meter slang mellan fordonets uppställningsplats och anslutningspunkt till anläggningen som ska tömmas. Om längre slanglängd krävs tas en extra avgift ut, se tabell 6.3. För tunga lock över 15 kg tas en avgift ut, se tabell 6.4.

Brunnslock till slamavskiljare får inte vara övertäckta och ska vara lättillgängliga för tömning. Behövs framgrävning eller handräckning utgår särskild avgift i enlighet med timpriser angivna i tabell 6.11.

Extra slamsugning av enskild avloppsanläggning kan beställas enligt 6.7. Slamsugning kan utföras på datumbestämd för- eller eftermiddag (kl 8-16, vardag).

Slamtömning från öar (område 2, enligt avfallsföreskifterna)

Kommunen kan även tömma avloppsanläggningar från öar utan fast landförbindelse (område 2, enligt avfallsföreskrifterna) enligt turlista, extra tömning kan ej beställas enligt 6.7. Hämtning sker enligt intervall som anges i avfallsföreskrifterna eller så ofta som behövs för att en fullgod funktion ska uppnås, för avgift se tabell 6.2.

Fettavskiljare

Tömning beställs hos kommunens kundcenter telefon 0303-23 80 00, för avgifter se tabell 6.8-6.9.

Fosforfällor

Avfall från fosforfällor omfattas av det kommunala renhållningsansvaret och ska samlas in genom kommunens försorg.

Inför tömning av fosforfällor ska fastighetsinnehavaren förbereda anläggningen så att tömning kan ske genom slamsugning eller med kranbil. Avståndet mellan fordon och fosforfälla får inte överstiga 4 m.

Felsorteringsavgift

Om felaktigt avfall läggs i behållare för matavfall, förpackningsavfall, restavfall, tidningar eller trädgårdsavfall kan felsorteringsavgift komma att faktureras.

Fastighetsägaren kan även komma att kontaktas och felet påpekas.

Elektronikbox

För insamling av batterier, ljuskällor och småelektronik kan hushåll beställa en elektronikbox. Boxen är indelad i tre fack - ett för varje avfallsslag.

Boxen töms efter budning och maxiamlt 5 hämtningar per år ingår.

Förpackningsavfall

Ett 370 liters kärl med 4 fack, s.k. fyrfackskärl, för förpackningar av plast, papper, färgat glas, ofärgat glas. Metallförpackningar lämnas i särskild behållare. Fyrfackskärlet töms en gång var fjärde vecka och metallbehållaren varanan månad. På grund av svårigheter med framkomligheten kan kommunen anvisa att tvåfackskärl ska användas för förpackningar av plast, papper, färgat- och ofärgat glas. Kärlen hämtas enligt de intervall som kommen anger.

Trädgårdsavfall

Trädgårdsavfall från villahushåll och fritidsboende kan avlämnas utan extra kostnader vid kommunens återvinningscentraler. Utöver detta kan abonnemang tecknas för hämtning av trädgårdsavfall vid fastighet, se tabell 7.5. Abonnemanget är säsongsbundet och avfall hämtas en gång varannan vecka under perioden april – november. Kärlet ska på hämtningsdagen vara uppställt i omedelbar anslutning till hämtningsfordonets uppställningsplats. Med trädgårdsavfall avses huvudsakligen växtavfall som uppkommer vid den normala skötseln av villa-, radhus- och fritidshustomter. Som trädgårdsavfall räknas inte avfall som uppkommer vid större omläggning av trädgårdar, stubbar eller fällda träd. Avfall som uppstår vid fastighetsinnehavarens skötsel av flerbostadshusens grönytor ingår inte heller. Trädgårdsavfall får inte innehålla annat avfall än sådant som kan brytas ned genom kompostering samt mindre mängder jord, sand och grus.

Latrin

Fastighetsinnehavare kan efter ansökan till Miljöenheten medges tillstånd att kompostera latrin. Fastighetsinnehavare kan även beställa budad hämtning av latrin, för avgift se tabell 7.12. Latrinbehållaren är av engångstyp och levereras till kund inom fem (5), två (2) arbetsdagar efter beställning. Behållare hämtas från anvisad plats..

Ö-hämtning

Insamling av kommunalt avfall från öar utan fast landförbindelse (område 2, enligt avfallsföreskrifterna) sker enligt schema, 21 gånger per år med hämtning en gång per månad i oktober till april och tätare under vår och sommar.

Fastighetsinnehavare ska välja mellan att lämna sitt mat- och restavfall på ön eller på fastlandet, samt om det gäller sommar eller helårshämtning. Säckar ingår i hämtningsavgiften och ska inte längre betalas i förskott. Antalet säckar skiljer sig beroende på tjänst, sommar eller helårshämtning. Matavfall lämnas om möjligt på ön i annat fall lämnas matavfallet på anvisad plats på fastlandet, se tabell 5.2

Bygg- och rivningsavfall

Bygg och rivningsavfall som inte produceras i en yrkesmässig verksamhet får lämnas till kommunens återvinningscentraler om mängden inte överskrider 2 kbm per besök. Överskridande mängder hämtas fastighetsnära av auktoriserad entreprenör. Containrar eller storsäck ska beställas av auktoriserad entreprenör. Storsäckar kan även hämtas på kommunens återvinningscentraler mot en kostnad. Avgifterna enligt 7.19 är maximala priser som auktoriserad entreprenör får debitera avfallslämnare.

Särskilda avgifter

Vid mer än en ändring per år av gångavstånd, hämtningsintervall eller storlek av behållare tas avgift ut enligt tabell 7.11.

För tjänster som inte finns reglerade i detta dokument eller där förhållandena väsentligt avviker från det normala, sker debitering per timme för hantering av det aktuella avfallet. Priset bestäms av kommunen, för timavgift se tabell 6.11 och 7.18.

9 Avfallstaxan för Kungälvs kommun

Exempel på avgifter, fler exempel på avgifter finns på kommunens webbplats, www.kungalv.se

Helårshämtning vid villor och radhus

EXEMPEL:

Villa med sortering av matavfall
190 liter för restavfall och 140 liter för matavfall med hämtning varannan vecka året runt.
Mängd restavfall per år, enligt riksgenomsnitt, 239 kg per hushåll och år.

Fast avgift:	1 390 kr
Hämtningsavgift:	950 kr
Viktavgift:	574 kr
Summa årskostnad 2024:	2 914 kr

Observera att mängden avfall per år kan variera kraftigt mellan olika hushåll och därmed varierar även årskostnaden för avfallshanteringen.

Sommarhämtning vid fritidshus (v.20, maj - v. 37, sept.)

EXEMPEL:

Fritidshus med sortering av matavfall
190 liter kärl för restavfall och 140 liter kärl för matavfall med hämtning varannan vecka under sommaren. Mängd restavfall under sommaren, 68 kg per hushåll och säsong.

Fast avgift:	1210 kr
Hämtningsavgift:	640 kr
Viktavgift:	163 kr
Summa årskostnad 2024:	2 013 kr

Observera att mängden avfall per säsong kan variera kraftigt mellan olika hushåll och därmed varierar även årskostnaden för avfallshanteringen.

Helårshämtning vid lägenheter och verksamheter

EXEMPEL:

Flerbostadshus med 15 lägenheter har 3 stycken 370 liters kärl för restavfall och 2 stycken 140 liters kärl för matavfall, med hämtning en gång per vecka.
Mängd restavfall per år 333 kg per hushåll i lägenhet, och år.

Fast avgift:	15 x 620 = 9 300 kr
Hämtningsavgift matavfall:	2 x 1 210 = 2 420 kr
Hämtningsavgift restavfall:	3 x 2 430 = 7 290 kr
Viktavgift	15 x 333 x 2,40 = 11 988 kr
Summa årskostnad 2024:	30 998 kr

Observera att mängden avfall per år kan variera kraftigt mellan olika hushåll och därmed varierar även årskostnaden för avfallshanteringen.

Gemensam avfallslösning med kärl eller container - Helårshämtning vid villor och radhus

EXEMPEL:

Fem villor har gemensamma behållare för restavfall och matavfall. 660 liter för restavfall och 140 liter för matavfall med hämtning varannan vecka.
Mängd restavfall per år, enligt riksgenomsnitt, 239 kg per hushåll och år.

Fast avgift:	5 x 1 390 kr = 6 950 kr
Hämtningsavgift:	2 140 kr = 2 140kr
Viktavgift:	5 x 239 x 2,40 = 2 868 kr
Summa årskostnad:	11 958 kr
Årskostnad per hushåll 2024:	2 391 kr

Observera att mängden avfall per år kan variera kraftigt mellan olika hushåll och därmed varierar även årskostnaden för avfallshanteringen.

Avgifter med container eller underjordsbehållare - Helårshämtning vid lägenheter och verksamheter

EXEMPEL:

Flerbostadshus med 112 lägenheter
1 underjordsbehållare med volymen 5 kubikmeter, som töms en gång per vecka, för restavfall. 8 stycken 140 liter kärl för matavfall, med hämtning en gång per vecka. Mängd restavfall per år, 260 kg per hushåll i lägenhet, och år.

Fast avgift:	112 x 620 = 69 440 kr
Hämtningsavgift matavfall:	8 x 1210 = 9 680 kr
Hämtningsavgift restavfall:	21 740 kr
Viktavgift:	112 x 260 x 2,40 = 69 888 kr
Summa årskostnad 2024:	170 748 kr

Hämtning på öar utan fast landförbindelse

EXEMPEL:

En villa, helårsboende. Mat- och restavfall lämnas på anvisad plats på ön.

Fast avgift:	1 390kr
Hämtningsavgift:	1 080kr
Summa årskostnad 2024:	2 470 kr

Slamtömning

EXEMPEL:

Enskild avlopp 3,1 kubikmeter mindre än 10 meter slangdragning
Avgift för tömning
Summa årskostnad 2024: 1 710 kr

10 Bilaga till avfallstaxan för Kungälvs kommun

I denna bilaga anges priser för tjänster som inte omfattas av det kommunala ansvaret enligt 15 kap. 20 § miljöbalken. Avgifterna anges utan moms

Helårshämtning vid villor och radhus

Typ av tjänst	Avgift (utan moms)
Besök till åvc företag Endast fordon under 3,5 ton (inklusive last) får lämna. Mängden sorterat grovavfall får inte överstiga 2 kubikmeter.	320 kr per besök max 2 m^3 sorterat avfall får lämnas
Bortappad nyckel för kärlskåp eller liknande	120 kr
Transportkostnad för leverans av matavfallspåsar per order	104 kr
Matavfallspåsar till verksamheter 22 l (transportkostnad tillkommer per order)	172kr (100 st)
Matavfallspåsar till verksamheter 45 l (transportkostnad tillkommer per order)	80 kr (20 st)
Matavfallspåsar till verksamheter 60 l (transportkostnad tillkommer per order)	104 kr (25 st)
Matavfallspåsar till verksamheter 140 l (transportkostnad tillkommer per order)	96 kr (20 st)
Gravitationslås till kärl inklusive montering	488 kr
Lock-i-lock 140 l inklusive montering	492 kr
Lock-i-lock 190 l inklusive montering	532 kr
Lock-i-lock 370 l inklusive montering	596 kr
Storsäck för bygg- och rivningsavfall	88 kr
Inkast till lock	109 kr / st inkl montering
Dekaler kommunalt avfall till soprum (50x50 cm)	97 kr / st
Hämtning förpackningar från fritidshamnar, allmäna platser mfl	202 kr per tillfälle och kärl
Hämtning fiskeredskap från hamnar	202 kr per tillfälle och kärl/behållare

Avfallstaxan fastställs av kommunfullmäktige.

Enbart de tjänster som taxan omfattar är de som kommunen tillhandahåller och utför. Abonnenten är skyldig att anpassa avfallshanteringen till de villkor avseende bl.a. behållartyp, storlek och hämtningsintervall som framgår av avfallstaxan och avfallsföreskrifterna.

KUNGÄLVS KOMMUN

Tjänsteskrivelse

Handläggarens namn
Dan Gorga

2025-09-17

Insamlingssystem för kommunalt avfall (Dnr KS2025/1829-1)

Sammanfattning

Avfallsverksamheten i Kungälv står inför upphandlingar då nuvarande avtal för insamling av matavfall, restavfall och förpackningar löper ut. Kommunen planerar att införa ett fyrfackssystem för majoriteten av kommunens småhus, och ett tvåfackssystem som alternativ för småhus där begränsad framkomlighet ej möjliggör tömning via fyrfacksfordon. Systemet möjliggör fastighetsnära sortering av åtta avfallsfraktioner och förbättrar kundnöjdhet, service, arbetsmiljö och effektivitet. Fyrfackssystemet bidrar till minskat restavfall, högre återvinning, färre transporter och är i linje med kommunens mål.

För att arbetet med de nya entreprenaderna ska fungera på ett tillfredställande sätt behöver avtalen upphandlas vid lämplig tidpunkt och utan fördröjning. Om tiden mellan beslut och ikraftträdande blir för kort kan det i värsta fall leda till att kommunen står utan hämtningsfordon och en fungerande avfallshämtning.

För kommande upphandlingar kommer kontraktsvärdet räknat på hela avtalstiden, inkl. eventuell förlängning och optioner överstiga det maximala prisbasbeloppet enligt delegeringsordningen. För att de nya upphandlingarna inte ska fördröjas bör sektorchef för Samhällsbyggnad få delegation att besluta om att anta, teckna och förlänga avtalen.

Juridisk bedömning

Avfallsverksamheten står inför viktiga upphandlingar för verksamheten, då nuvarande avtal löper ut. Enligt lagen om offentlig upphandling (LOU) behöver nya avtal upphandlas. Utgångspunkten för den offentliga upphandlingen är att den ska ske i konkurrens.

Enligt Kommunstyrelsens delegeringsordning har sektorchefen för Samhällsbyggnad delegation för maximalt 200 prisbasbelopp för upphandling och inköp. För kommande upphandlingar kommer kontraktsvärdet räknat på hela avtalstiden, inkl. eventuell förlängning och optioner överstiga detta belopp.

Kommunen har i enlighet med Miljöbalken, särskilt kapitel 15 om avfallshantering, ansvar för insamling och hantering av kommunalt avfall. Införandet av olika systemet omfattas av kommunens befogenhet att organisera avfallshanteringen och besluta om servicegrad för hushåll.

Förvaltningens bedömning

Bakgrund

Från den 1 januari 2024 har kommunerna det operationella ansvaret för att samla in hushållens förpackningsavfall. Senast den 1 januari 2027 ska samtliga kommuner ha infört fastighetsnära insamling från hushållen av avfall från förpackningar i materialen papper, plast, metall och glas.

Kommunen beslutade hösten 2022 att införa fastighetsnära insamling (FNI) för förpackningar från januari 2024. Redan vid detta beslut framhölls att intentionen var att, i ett senare skede, komplettera systemet med ytterligare ett fyrfackskärl när nuvarande avtal för mat-och restavfall löpte ut.

Nuvarande avtal för insamling av matavfall och restavfall löper ut under våren 2027, det samma gäller för avtalet för insamling av förpackningar från fyrfackskärlet. Även om avtalen kan förlängas en kortare tid bedömer förvaltningen att avtalen inte bör förlängas.

I stället ser förvaltningen möjlighet att skapa en mer samlad och effektiv struktur för avfallshanteringen. För att uppnå ökad tydlighet, samordning och långsiktighet föreslår förvaltningen att insamlingen av matavfall, restavfall och förpackningar samlas inom ramen för **ett och samma avtal**. Detta skapar bättre förutsättningar för en helhetslösning, där logistik, servicegrad och kostnadseffektivitet kan optimeras.

Nuläge

I Kungälv samlar kommunen in förpackningar fastighetsnära från hushållen sedan jan 2024. För villahushållen har över 90 % fastighetsnära insamling och för flerfamiljshusen är det 77 % som har insamling idag. Kommunen arbetar systematisk för att samtliga hushåll ska ha fastighetsnära insamling av förpackningar till januari 2027.

Kommunen tillhandahåller idag tre olika system för insamling av förpackningar. Dessa system har utformats för att på bästa sätt möta de praktiska förutsättningarna i olika områden och för att säkerställa att alla hushåll ges möjlighet att sortera sitt avfall så nära fastigheten som möjligt.

Fastighetsnära insamling (FNI) med fyrfackskärl för småhus
Fyrfackskärl är den lösning som används i huvuddelen av kommunens småhus (villor/radhus/fritidshus). Varje hushåll har ett fyrfackskärl som möjliggör källsortering av papper, plast och färgat/ofärgat glas. Metallförpackningar samlas in via en separat behållare vid sidan om, som hämtas av en annan sopbil än sopbilen som hämtar fyrfackskärlet.

Tvåfackskärl för småhus där framkomligheten är begränsad
I vissa småhusområden är det inte möjligt att införa fyrfackskärl fullt ut. Orsakerna kan vara vägstandard, vändmöjligheter för sopfordon eller begränsat utrymme vid fastigheten. För dessa hushåll används i stället två st tvåfackskärl, som möjliggör källsortering av papper, plast och färgat/ofärgat glas. Metallförpackningar samlas in via en separat behållare vid sidan om, samma som för hushållen med fyrfackskärl.

Separata kärl för flerfamiljsbostäder och vissa hushåll i småhus
För flerfamiljshus och vissa hushåll i småhus används separata kärl för de olika förpackningsfraktionerna. Antalet kärl och utformningen av insamlingsplatsen anpassas efter fastighetens storlek och behov. Hushållen i flerfamiljshus ges därmed möjlighet att sortera sitt avfall på ett likvärdigt sätt som i småhus, men lösningen utformas i samråd med fastighetsägaren för att fungera praktiskt både för de boende och för insamlingsfordonen.

Mat- och restavfall
Mat- och restavfall hämtas idag via separata kärl av annan entreprenör än som hämtar förpackningar från fyrfackskärlet. Vidare är det en annan entreprenör som hämtar förpackningar från hushåll med tvåfackskärlen och flerfamiljshusen.

Framtida insamlingssystem för kommunalt avfall

Hushåll i Kungälv har förpackningsinsamling via någon av ovan beskriva system. Ca 85% av småhusen har insamling via ett fyrfackskärl medan resterande 15 % av småhusen har insamling via två st tvåfackskärl. Samtliga har en box för metallförpackningar.

Dessa avfallsfraktioner (7 st) är kommunen skyldig att hämta fastighetsnära från jan 2027.

Restavfall	Matavfall	Pappersförpackningar	Plastförpackningar

Ofärgat glas	Färgat glas	Metallförpackningar	

Nuvarande kärl för mat- och restavfall tas bort och ersätts med ytterligare ett fyrfackskärl. På så sätt kan hushållen sortera ut 8 fraktioner, då kärlen har totalt 8 fack att sortera avfallet på. Boxen för metallförpackningar tas bort då dessa kan sorteras direkt i kärlet, vilket gör att avfallet blir mer samlat samt att arbetsmiljön för tömningspersonalen förbättras. Dessutom ges hushållen möjlighet att även sortera tidningar fastighetsnära.

Även för de hushåll som har två st tvåfackskärl för sina förpackningar och box för metallförpackningar, blir det möjligt sortera ut 8 fraktioner fastighetsnära.

Insamlingsfrekvens och kärlindelning kommer ändras från nuvarande system för att säkerställa en effektiv och hållbar avfallshantering.

För hushåll där varken fyrfack- eller tvåfackkärl bedöms som lämplig kan gemensamma insamlingsplatser användas.

För flerfamiljshus och vissa hushåll i småhus används separata kärl för de olika förpackningsfraktionerna.

Systemen ger hushållen tillgång till en fastighetsnära och användarvänlig lösning som underlättar källsortering, samtidigt som kommunen stärker sina möjligheter att nå nationella och kommunala mål.

Erfarenheter från andra kommuner visar att fyrfackssystemet medför:
- Ökad insamlingsgrad och förbättrad kvalitet på utsorterade material.
- Minskade mängder restavfall, vilket reducerar behandlingskostnaderna.
- Samordningsvinster genom att insamlingen av matavfall, restavfall och förpackningar sker inom ramen för ett och samma avtal.
- Förbättrad service för invånarna genom ett enhetligt och lättförståeligt system.

Kommande upphandlingar
För att kunna genomför ovan beskriva förändringar står avfallsverksamheten inför viktiga upphandlingar kommande år.
Förvaltningen arbetar intensivt med underlag för kommande upphandlingar. Flera dialogsamtal har genomförts med entreprenörer och tillverkare på marknaden. Samtliga bekräftar vikten av god framförhållning och bra underlag. Leveranstiden för fordon för avfallshämtning bör vara vägledande för hur långt i förväg man behöver teckna avtal. Även om leveranstiderna har förbättrats de senaste åren, är de fortfarande relativt långa och kan påverka tidpunkten för avtalstecknande. För att kommande förändringar ska fungera på ett tillfredställande sätt behöver upphandlingar och avtal ske snarast möjligt och utan fördröjning. Dessutom behöver risken för eventuell överprövning tas med i kalkylen. Om tiden mellan beslut och ikraftträdande blir för kort kan det i värsta fall leda till att kommunen står utan en fungerande insamling.

Enligt Kommunstyrelsens delegeringsordning har sektorchefen för Samhällsbyggnad delegation för maximalt 200 prisbasbelopp för upphandling och inköp. För kommande upphandlingar kommer kontraktsvärdet räknat på hela avtalstiden, inkl. eventuell förlängning och optioner överstiga detta belopp.

Även när nuvarande avtal skulle upphandlas delegerade Kommunstyrelsen uppdraget och rätten till att besluta och anta till dåvarande samhällsbyggnadschef. För att de nya upphandlingarna inte ska fördröjas bör sektorchef för Samhällsbyggnad även denna gång få delegation att besluta och teckna kommande upphandlingar.

Ärendenivåer – bedömning utifrån kommunfullmäktiges strategiska mål eller kommunstyrelsens resultatmål

Införandet av fyrfackssystemet och det kompletterande tvåfackssystemet för småhus är direkt kopplat till kommunfullmäktiges strategiska mål:
”Kommunen, medborgarna och företagen minskar tillsammans klimatutsläpp och miljöpåverkan.”

Systemet bidrar på flera sätt:

Ökad materialåtervinning
Genom att fler fraktioner avfall kan sorteras redan vid fastigheten minskar mängden restavfall som skickas till förbränning. Detta leder till minskade utsläpp av växthusgaser och lägre miljöpåverkan från avfallshanteringen.

Minskade transporter
Fyrfackssystemet möjliggör samordning av insamling av flera fraktioner i samma fordonsturer. Detta reducerar antalet transporter, vilket i sin tur minskar koldioxidutsläpp och andra miljöbelastningar.

Hushållens klimatpåverkan
Genom att sortera fler materialtyper nära bostaden ökar medborgarnas möjlighet att bidra till återvinning och cirkulär ekonomi. Systemet gör det enkelt för hushållen att delta aktivt i klimatarbetet.

Företagens klimatpåverkan
Genom samordning av insamlingen inom ett gemensamt avtal kan entreprenörer planera effektiva rutter och resursanvändning, vilket minskar bränsleförbrukning och utsläpp kopplade till kommunens avfallshantering.

Långsiktig miljönytta
Kombinationen av fyrfackssystem för de områden där det är möjligt och tvåfackssystem som alternativ där framkomlighet saknas säkerställer att alla hushåll omfattas av en fungerande källsortering. Detta skapar en långsiktigt hållbar lösning som stöder kommunens strategiska mål att minska klimatpåverkan på lokal nivå.

Bedömning utifrån miljö, hållbarhet och mål i Agenda 2030

Införandet av fyrfackssystemet bidrar till flera globala mål inom Agenda 2030, bland annat:
Mål 11 – Hållbara städer och samhällen: Genom att skapa effektiva och inkluderande avfallssystem minskar belastningen på lokala miljöer.
Mål 12 – Hållbar konsumtion och produktion: Ökad återvinning och effektiv materialanvändning stöder cirkulära processer och minskar resursslöseri.
Mål 13 – Bekämpa klimatförändringarna: Genom reducerade restavfallsmängder och färre transporter bidrar insamlingen direkt till minskade klimatutsläpp.

Samlad bedömning
Införandet av fyrfackssystemet, med det kompletterande tvåfackssystemet som alternativ, bedöms skapa ett mer hållbart, inkluderande och miljöeffektivt insamlingssystem. Detta stärker kommunens möjligheter att uppnå både nationella miljömål och lokala strategiska mål, samt att aktivt bidra till flera av Agenda 2030:s globala mål.

Bedömning utifrån politiska styrdokument

Införandet av fyrfackssystemet, med tvåfackssystem som alternativ där fyrfack inte kan tillämpas, ligger i tydlig linje med kommunens avfallsföreskrifter och avfallsplanen ”Göteborgsregionen minskar avfallet”.

Systemet stärker kommunens möjligheter att:

- Uppnå nationella och lokala miljömål.
- Främja hållbar konsumtion och produktion.
- Ge jämlik service till alla hushåll.
- Aktivt bidra till minskad klimatpåverkan och en hållbar stadsutveckling.

Bedömning utifrån ett medborgar- och brukarperspektiv

Införandet av fyrfackssystemet, tillsammans med det kompletterande tvåfackssystemet, bedöms ha flera positiva effekter för kommunens invånare och brukare:

Enkelhet och tillgänglighet
Fyrfackssystemet ger hushållen möjlighet att sortera flera fraktioner direkt vid bostaden, vilket underlättar källsortering och minskar behovet av att transportera avfall till återvinningsstationer. Tvåfackssystemet säkerställer att även hushåll med begränsad framkomlighet får en praktisk lösning för grundläggande avfallssortering.

Ökad service och delaktighet
Genom att erbjuda fastighetsnära insamling får medborgarna en tydlig och lättförståelig lösning som stärker deras möjlighet att bidra till hållbar utveckling. Systemet gör det enkelt för invånarna att följa kommunens avfallsplan.

Tydlighet och jämställd service
Alla hushåll omfattas av en lösning som är anpassad till deras förutsättningar, vilket bidrar till rättvis och jämlik service. Information och instruktioner om sortering är standardiserat, vilket gör det enklare för medborgarna att förstå och följa systemet.

Samlad bedömning
Införandet av fyrfackssystemet, med tvåfackssystem som alternativ för områden med begränsad framkomlighet, bedöms ge hög servicenivå och enkelhet för hushållen. Systemet stärker hushållens möjlighet att delta aktivt i återvinning och hållbar avfallshantering, vilket är centralt för kommunens ambitioner att engagera invånare i miljö- och klimatåtgärder.

Bedömning utifrån ett medarbetarperspektiv

Införandet av fyrfackssystemet, med tvåfackssystem som alternativ, bedöms ge arbetsmiljöfördelar, ökad säkerhet och effektivitet för kommunens medarbetare inom avfallshanteringen. Systemet skapar förutsättningar för standardiserade rutiner, bättre arbetsplanering och ökat engagemang hos personalen.

Omvärldsanalys och ekonomisk bedömning
Avfallsverksamheten står inför viktiga upphandlingar för verksamheten under 2025/2026. Införandet av nya system, medför investeringskostnader och förändringar i driftskostnaderna.

Kostnaderna för insamling av kommunaltavfall påverkas i hög grad av faktorer i omvärlden. Under de senaste åren har entreprenadkostnaderna generellt ökat i samband med högre drivmedelspriser, ökade personalkostnader samt en pågående brist på chaufförer inom branschen. Till detta kommer omställningen till fossilfria drivmedel och fordon, vilket medför ökade kapitalkostnader samt behov av anpassad infrastruktur för laddning och tankning. Dessa utvecklingstendenser har sammantaget bidragit till att insamlingstjänster vid nya upphandlingar ofta blir väsentligt dyrare än tidigare. Entreprenörsersättningen för insamling av kommunalt avfall i småhus med fyrfackssystem ligger i många kommuner i storleksordningen 1 000–1 500 kronor per hushåll och år. Flerbostadshus har generellt lägre kostnad per hushåll eftersom insamlingen sker

från gemensamma kärl, men även här varierar kostnaderna beroende på fastighetsstruktur, tillgänglighet och hämtningsintervall. Utöver hushållens insamling utgör tömning av återvinningsstationer en särskild kostnadspost. Denna påverkas i hög grad av tömningsfrekvens, avstånd till omlastnings- eller behandlingsanläggningar samt om det används komprimerande fordon eller inte.

För kommunens del visar den preliminära kalkylen att den totala årliga kostnaden för insamling från cirka 14 500 småhus och 9 700 hushåll i flerbostadshus, inklusive åtta återvinningsstationer, uppgår till omkring 40-45 miljoner kronor per år i ett huvudscenario. Med en avtalstid på åtta år, vilket är vanligt för denna typ av upphandlingar på grund av sopbilarnas avskrivningstid, motsvarar detta en total entreprenadvolym på cirka 340 miljoner kronor. Medan ett högt scenario innebär kostnader på uppemot 375 miljoner kronor under motsvarande period.
Det är också viktigt att beakta kostnadsnivån för själva insamlingsfordonen. En ny sopbil för fyrfacksinsamling kostar i dagsläget cirka 3–4 miljoner kronor, och för eldrivna fordon kan investeringskostnaden vara ytterligare 20–40 procent högre. En entreprenör behöver således ha ett flertal fordon i drift för att klara uppdraget, vilket innebär att kapitalkostnaden för fordonen utgör en central del av anbudsnivån. Detta förklarar varför avtalslängden ofta behöver motsvara fordonens ekonomiska livslängd, för att möjliggöra avskrivning över hela perioden.

Anskaffning av kärl för småhus där systemet införs kommer innebära investeringskostnader på ca 30 miljoner kr. Kärlens avskrivningstid är 10 år och kostnaden bärs av kommunen och fördelas genom avfallstaxan till hushållen över avskrivningstiden.

Kommunen får en ersättning från producenterna för insamlingen av förpackningsavfall. Denna ersättning baseras på schabloner och syftar till att täcka kostnaderna för kärl och insamlingen av förpackningar. Ersättningen från producenterna beräknas till ca 16 miljoner kr per år vilket innebär 128 miljoner kr under avtalstiden.

Samordning av insamlingen av matavfall, restavfall och förpackningar i ett gemensamt system förväntas ge effektiviseringsvinster. Minskade restavfallsmängder leder till lägre behandlingskostnader vid förbränning.

Resultatet av dessa upphandlingar påverkar vilken avfallstaxa kommunen kan ha framöver. Kommunen har inte höjt taxan under 2025 och ser inte något behov för 2026.
Kommande insamlingsentreprenader medför att kommunen kommer behöva höja taxan, men det är svårt att i nuläget göra en ekonomisk bedömning på hur stor denna höjning blir. Det anbud som är det ekonomiskt mest fördelaktiga för kommunen, med hänsyn till utvärderingskriterier, kommer att antas. Konkurrensutsättning leder generellt till högre kvalitet och lägre pris vilket på så sätt gynnar renhållningskollektivet. Kommunen kommer även i försättningen få ersättning för insamlade förpackningar vilket bidrar till att reducera den ekonomiska belastningen på renhållningskollektivet.

Förslag till beslut

1. Kommunstyrelsen beslutar att införa fyrfacks- och tvåfacksystem för småhus, för insamling av kommunalt avfall. Förvaltningen får där så bedöms lämpligt, medge annat insamlingssystem.

2. Kommunstyrelsen ger förvaltningen i uppdrag att upphandla, tilldela, teckna avtal, förlänga avtal för insamling av kommunalt avfall, utsättning av kärl, inköp av kärl och övrig utrustning.

3. Kommunstyrelsen delegerar till Sektorchef för Samhällsbyggnad rätten att besluta om att tilldela, anta, teckna och förlänga avtal enligt ovan.

Mirsad Radoncic
Tf Sektorchef Samhällsbyggnad

Tomas Turnéus
Verksamhetschef Planering och

projekt

Expedieras till:

För kännedom till:

KUNGÄLVS KOMMUN

Svar på motion

Instans
Kommunstyrelsen

2025-09-23

Svar på motion: Motion om att stänga av Älvebacken vid Kongahälla center för genomfartstrafik, SD

Bakgrund
Sverigedemokraterna har genom Morgan Carlsson inkommit med en motion om att stänga av Alvebacken för genomfartstrafik.

Politisk bedömning
Sverigedemokraterna yrkar i sin motion:

- att kommunfullmäktige beslutar att ge kommunstyrelsen i uppdrag att säkerställa en lämplig avstängning av genomfartstrafik på Älvebacken.
- att kommunfullmäktige ger kommunstyrelsen i uppdrag att ta fram lämplig utnyttjande av mötesplatsen som då blir bilfri efter avstängning av genomfartstrafik.

Som framgår av förvaltningens information nedan är det redan idag möjligt att göra ”lämplig” avstängning av Älvebacken i form av tillfälliga avstängningar vid exempelvis evenemang. Att däremot permanent stänga av gatan för genomfart skulle få omfattande negativa konsekvenser för såväl framkomlighet som för trafiksituationen i området som helhet.

En permanent avstängning av gatan bedöms ha betydligt större negativa konsekvenser för området som helhet än de eventuella positiva konsekvenserna som skulle kunna uppstå lokalt på Marknadsplatsen. Tillfälliga avstängningar är redan idag möjliga.

Förslag till beslut är att motionen avslås.

Förvaltningens information
Yrkande: Säkerställa en lämplig avstängning av genomfartstrafik på Älvebacken.

När detaljplanen för Kongahälla västra togs fram fanns ingen tanke om att Älvebacken skulle vara en bilfri plats, utan snarare en sträcka med genomfartstrafik, men på en viss sträcka på de gåendes villkor, som en torgyta med trafik. Älvebacken är en viktig gata i vägnätet inom Kongahälla. Utan den gatan, med möjlighet att köra hela eller delar av sträckan med bil, skulle trafikflödet i stället omfördela sig till de andra gatorna i området vilket skulle innebära mer trafik på Torpe gränd, Fräkne gränd samt Vendergatan och Hansagatan. Det är inte lämpligt att tillföra mer trafik på gränderna eftersom dessa också är reglerade som gångfartsområden. Även leveranstrafik till delar av Kongahälla center skulle behöva köra inne i området i stället på till exempel Torpe gränd för att nå lastplatsen.

Flera åtgärder har vidtagits för att begränsa hastigheten och omfattningen på trafiken som kör förbi Marknadsplatsen, stora flyttbara växturnor, höger- respektive vänstersvängförbud från parkeringsgaraget, hastighetspåminnande skylt mm. I detaljplanens trafikanalys var beräknad trafikprognos för Marknadsplatsen år 2040 en trafikmängd på 3450 fordon/dygn. Trafikmätningar på Älvebacken visar att trafikmängden har minskat sedan 2022 och låg våren 2025 på ca 2780 fordon/dygn.

Förvaltningen anser inte att det är lämpligt att permanent stänga av Älvebacken, utan föreslår att fortsätta med redan införda åtgärder med de eventuella ändringar och justeringar som behövs för att säkerställa en trafiksäker miljö för oskyddade trafikanter på Marknadsplatsen.

Yrkande: Ta fram lämplig utnyttjande av mötesplatsen som då blir bilfri efter avstängning av genomfartstrafik.

Det finns idag möjlighet att stänga av Älvebacken vid den så kallade Marknadsplatsen. Detta görs vid evenemang av olika slag. Kommunen har ingen begränsning av hur ofta Marknadsplatsen får lov att stängas, men det är viktigt att det sker i samband med annan aktivitet på ytan och ska godkännas genom upplåtelse av allmän plats. Både kommunen själva och privata aktörer har möjlighet att ansöka om tillfällig avstängning.

Ekonomisk och juridisk information

En avstängning av Älvebacken skulle medföra både kostnader i form av själva avstängningen, och även kostnader för hantering av följdeffekter, till exempel bullerproblematik och trafiksäkerhetsproblem på andra gator i området. För att kunna stänga av Älvebacken skulle en omfattande trafikanalys behöva göras för att se vilka långsiktiga effekter på hela området det skulle leda till.
Eventuellt skulle även en ändrad detaljplan behöva göras. I gällande detaljplan för Kongahälla västra är hela Älvebacken reglerad med användningen Allmän plats Lokalgata, och mittendelen vid marknadsplatsen är dessutom reglerad med egenskap/utformning torg. Det finns inga avtal tecknade med någon aktör om specifik användning av marknadsplatsen för transporter av något slag, men utformningen i området med lastplatsernas placering för Kongahälla centers behov förutsätter att man kan köra genom marknadsplatsen. Några av verksamheterna har ingen möjlighet att sköta sina leveranser från baksidan av köpcentret.
Förvaltningen rekommenderar inte att en avstängning av Älvebacken görs.

Förslag till beslut
Motionen avslås

Jonas Andersson (S)
Ordförande utskottet för samhälle och utveckling

Kungälv, 2024-09-01

Motion om att stänga av Älvebacken vid Kongahälla center för genomfartstrafik.

Ända sedan färdigställande av Kongahälla center har det varit diskussioner, fartnedsättande åtgärder, uppsättning av fartvisande display, poliskontroller och ändring av trafikregler utan att det fått nämnvärda förändringar på volymer av genomfartstrafik.

Den avsedda ytan som valts att kallas Mötesplats kan inte nyttjas utan att Älvebacken stängs av för genomfart. Nu senast vid EP valskampanjen.

Sverigedemokraterna yrkar:

- att kommunfullmäktige beslutar att ge kommunstyrelsen i uppdrag att säkerställa en lämplig avstängning av genomfartstrafik på Älvebacken.

- att kommunfullmäktige ger kommunstyrelsen i uppdrag att ta fram lämplig utnyttjande av mötesplatsen som då blir bilfri efter avstängning av genomfartstrafik.

Kungälv 2024-09-01

Morgan Carlsson för Sverigedemokraterna Kungälv

Sverigedemokraterna Kungälv
Box 2089 44202 Ytterby
Tel: 031-753 8088 | E-post: kungalv@sd.se | Hemsida: kungalv.sd.se

KUNGÄLVS KOMMUN

Beredningsskrivelse

Instans:
Kommunstyrelsen

Datum:
2025-09-23

Svar på motion: En modern parkeringsnorm för ett tillgängligt och levande Kungälv

Bakgrund
Motionen från Liberalerna i Kungälv, inlämnad av Thomas Loong, syftar till att uppdatera kommunens parkeringsnorm. Motionären lyfter behovet av en mer flexibel parkeringsplanering och förbättrad tillgång till olika typer av parkeringar, såsom servicebilsparkeringar, korttidsparkeringar, pendelparkeringar, boendeparkeringar och handikapparkeringar.

Sammanfattning
Motionen yrkar att kommunen ser över parkeringsnormen och säkerställer tillgång till ovan nämnda parkeringslösningar för att främja tillgänglighet, trygghet och hållbar stadsutveckling.

Arbete med parkeringsnorm pågår redan sedan en tid tillbaka i förvaltningen och i utskottet för samhälle och utveckling.

Förslag till beslut är att motionen anses besvarad.

Politisk bedömning
Utskottet för samhälle och utveckling samt förvaltningen har sedan drygt ett år tillbaka arbetat med att ta fram en ny parkeringsnorm. Detta arbete omfattar en översyn av befintliga riktlinjer och en anpassning till dagens behov och framtida utveckling. Motionens intentioner är därmed redan föremål för pågående arbete inom kommunen.

I motionen yrkas att kommunen skall göra följande:
1. Ser över parkeringsnormen för att bättre ta hänsyn till olika behov i kommunen.
2. Säkerställer att det finns reserverade och lättillgängliga parkeringsplatser för servicebilar och hemtjänst i hela kommunen.
3. Utökar möjligheterna till korttidsparkering vid centrum, handel och servicepunkter.
4. Utvecklar fler pendelparkeringar i strategiska lägen för att underlätta kombinationen bil och kollektivtrafik.
5. Planerar boendeparkeringar så att de är långsiktigt hållbara, trygga och anpassade efter olika bostadsområdens karaktär.

6. Säkerställa att tillgången till handikapparkering är god, tillgänglig och rätt placerad i hela kommunen.

Det förslag till parkeringsnorm som är under framtagande möter dessa önskemål väl. Dock hanteras punkt 4 om pendelparkeringar inte i parkeringsnormen. Parkeringsnormen reglerar de krav som skall ställas på fastighetsägare och exploatörer och beskriver den efterfrågan på parkeringar som fastighetsägaren skall tillgodose. Pendelparkeringar är kommunens och regionens ansvar och hanteras utanför parkeringsnormen.

Förslag till beslut
Motionen anses besvarad.

Motion till kommunfullmäktige i Kungälv

En modern parkeringsnorm för ett tillgängligt och levande Kungälv

Kungälv är en växande kommun där behovet av bostäder, service och infrastruktur ökar. I detta arbete spelar parkeringsfrågorna en viktig roll. En alltför stelbent parkeringsnorm riskerar att både försvåra stadsutvecklingen och skapa problem för de som behöver parkera. Samtidigt är rätt utformade parkeringslösningar avgörande för att underlätta vardagen för invånare, företagare och besökare.

Idag ser vi flera utmaningar:

- **Servicebilar och hemtjänst** har ofta svårt att snabbt hitta tillgängliga platser nära bostäder och verksamheter.
- **Korttidsparkering** i centrum och vid servicepunkter är ibland otillräcklig, vilket minskar tillgängligheten.
- **Pendelparkeringar** behöver utvecklas för att fler ska kunna välja kollektivtrafik som alternativ till bilen.
- **Boendeparkering** måste planeras på ett långsiktigt hållbart sätt så att människor har trygg tillgång till parkering nära sina hem.
- **Handikapparkering** är inte alltid tillräckligt tillgänglig, vilket försvårar vardagen för personer med funktionsnedsättning.

Vi i Liberalerna menar att Kungälv behöver en modern parkeringsnorm och en mer flexibel syn på parkeringsplanering. Syftet ska vara att underlätta vardagen för invånarna, stärka näringslivet och samtidigt bidra till hållbar stadsutveckling.

Vi yrkar därför att Kungälvs kommun:

1. Ser över parkeringsnormen för att bättre ta hänsyn till olika behov i kommunen.
2. Säkerställer att det finns reserverade och lättillgängliga parkeringsplatser för servicebilar och hemtjänst i hela kommunen.
3. Utökar möjligheterna till korttidsparkering vid centrum, handel och servicepunkter.
4. Utvecklar fler pendelparkeringar i strategiska lägen för att underlätta kombinationen bil och kollektivtrafik.
5. Planerar boendeparkeringar så att de är långsiktigt hållbara, trygga och anpassade efter olika bostadsområdens karaktär.
6. Säkerställa att tillgången till handikapparkering är god, tillgänglig och rätt placerad i hela kommunen.

En modern parkeringsstrategi är en förutsättning för att Kungälv ska kunna växa, vara tillgängligt för alla och samtidigt uppmuntra hållbara resvanor.

För Liberalerna i Kungälv
Thomas Loong

250909

KUNGÄLVS KOMMUN

Tjänsteskrivelse

Handläggarens namn
Marielle Månskär

2025-09-18

Taxa för parkeringsköpsavgift i Kungälvs kommun (Dnr KS2025/1855-1)

Sammanfattning

Trafik Gata Park har tagit fram ett styrdokument för parkeringsingsköp i Kungälvs kommun.

Parkeringsköp ger en fastighetsägare eller exploatör möjlighet att anordna parkering i de fall de har svårt att tillgodose sitt parkeringsbehov enligt gällande parkeringsnorm. Fastighetsägaren eller exploatören kan teckna ett civilrättsligt avtal med kommunen i egenskap av markägare för att lösa sitt behov av parkeringar om kommunen har möjlighet att tillgodose behovet.

Kommunfullmäktige har tidigare fattat beslut (§ 139/2018 KS2018/0178) om att fastställa avgiften för parkeringsköp till 250 000 kr per plats. Enligt dåvarande beslut skulle ett styrdokument upprättats för parkeringsköpsbelopp vilket inte gjorts. Förvaltningen har därför upprättat ett enskilt taxadokument för parkeringsköp i Kungälvs kommun.
Med uppräkning enligt konsumentprisindex, KPI, från 2018 till 2024 är kostnaden för ett parkeringsköp år 2025 314 000 kr.

Förslag till kommunfullmäktige

Taxa för parkeringsköpsavgift i Kungälvs kommun godkänns (KS2025/1855).

Juridisk bedömning

I grunden är det enligt 8 kap. 9 § plan- och bygglagen (2010:900) fastighetsägaren som ska ordna parkering på sin egen fastighet. I vissa fall kan det dock anses motiverat att kommunen tar över ansvaret att tillhandahålla parkering.

Förvaltningens bedömning

Kommunfullmäktige har tidigare fattat beslut (§ 139/2018 KS2018/0178) om att fastställa avgiften för parkeringsköp till 250 000 kr per plats. Enligt dåvarande beslut skulle ett styrdokument upprättats för parkeringsköpsbelopp vilket inte gjorts. Därför har förvaltningen upprättat bifogat taxadokument för parkeringsköp i Kungälvs kommun för att kunna aktualisera parkeringsköp i både den politiska processen samt inom förvaltningen på ett enklare och mer överskådligt sätt.

Ärendenivåer – bedömning utifrån kommunfullmäktiges strategiska mål eller kommunstyrelsens resultatmål

Ärendet har koppling till kommunfullmäktiges strategiska mål *Hållbar samhällsutveckling genom ökad samordning mellan infrastruktur och byggnation i hela kommunen.*

Parkeringsköp kan innebära ett ökat samnyttjande och effektivt nyttjande av ytor.

Bedömning utifrån miljö, hållbarhet och mål i Agenda 2030

Ärendet har koppling till Mål nr 11 – Hållbara städer och samhällen. Syftet med möjlighet till parkeringsköp är att skapa flexibilitet i projekten och minska risken att projekt behöver begränsa antal bostäder eller att bostäderna blir dyrare på grund av ett ensidigt krav att parkering ska lösas på egen fastighet.

Bedömning utifrån politiska styrdokument

Taxan för parkeringsavgifter i Kungälvs kommun har koppling till kommunens parkeringsnorm – del av mobilitetspolicy (KS2023/1849)

Bedömning utifrån ett medborgar- och brukarperspektiv

Att lägga till parkeringsköp i taxan innebär att medborgare, exempelvis exploatörer och fastighetsägare får kännedom om vad som gäller för parkeringsköp i kommunen.

Bedömning utifrån ett medarbetarperspektiv

Beslutet bedöms inte ha någon påverkan utifrån medarbetarperspektivet, beslutet innebär en tydlighet över vad som gäller för parkeringsköp.

Ekonomisk bedömning

Ersättningsbeloppet för parkeringsköpet indexregleras enligt konsumentprisindex, KPI, med basår 2018. Uppräknat belopp med KPI 2018-2024 motsvarar 25,6% vilket ger nuvarande summa för parkeringsfriköp 2025, 314 000 kr per parkeringsplats. Uppräkning sker med basmånad oktober.

Förvaltningen anser att kostnaden för ett parkeringsköp ligger på en rimlig nivå, sett till markvärde och kommunens kostnad att upprätthålla ytor för parkering över tid, med 25 års löptid enligt avtal.

Förslag till Kommunfullmäktige

Taxa för parkeringsköpsavgift i Kungälvs kommun godkänns (KS2025/1855).

Linda Nygren
kommundirektör

Mirsad Radoncic
sektorchef samhällsbyggnad

Tony Strandh
verksamhetschef teknik

Martin Gistell
enhetschef trafik gata park

Expedieras till:

För kännedom till:

KUNGÄLVS KOMMUN

Taxa för parkeringsköp i Kungälvs kommun

Taxa

Diarie-/dokumentnummer:	KS2025/1855
Beslut:	2025-xx-xx Kommunfullmäktige §
Beredande politiskt organ:	Utskottet för samhälle och utveckling
Giltighetstid:	Tillsvidare
Dokumentansvarig:	Samhällsbyggnad/Trafik gata park/Parkering
Senast uppdaterad av:	Marielle Kilpi Månskär

KUNGÄLVS KOMMUN

Innehållsförteckning

1. Inledning 3
2. Relation till andra styrdokument 3
3. Syfte 3
4. Mål och viljeinriktning 3
5. Parkeringsköpsavgift 4
6. Levandegöra 4
7. Uppföljning 4

KUNGÄLVS KOMMUN

1. Inledning

Taxa för parkeringsköp i Kungälvs kommun är ett styrdokument för att möjliggöra för fastighetsägare/exploatörer att tillgodose sitt parkeringsbehov enligt gällande parkeringsnorm.

2. Relation till andra styrdokument

Dokumentet har relation till kommunens parkeringsnorm och mobilitetspolicy.

3. Syfte

Där fastighetsägare eller exploatör har svårt att tillgodose sitt parkeringsbehov enligt gällande parkeringsnorm inom egen fastighet medger parkeringsköp en möjlighet att tillgodose fastighetens behov av parkering. Om kommunen, som markägare, kan sörja för parkeringsbehovet kan fastighetsägare eller exploatör teckna ett civilrättsligt avtal med kommunen om parkeringsköp för att uppfylla parkeringsbehovet. Det är kommunen som har tolkningsrätt om när parkeringsköp är lämpligt och hur detta ska genomföras.

Syftet med möjlighet till parkeringsköp är att skapa flexibilitet och minska risken att projekt behöver begränsa antal bostäder eller att bostäderna blir dyrare på grund av ett ensidigt krav att parkering ska lösas på egen fastighet.
Syfte är också att nå ett ökat samnyttjande och effektivt nyttjande av ytor för parkering i kommunen.

4. Mål och viljeinriktning

Parkeringsköp ska bidra till att nå ett ökat samnyttjande och effektivt nyttjande av ytor för parkering samt att undvika större markparkeringar som i förlängningen skapar förutsättningar för en mer attraktiv vistelsemiljö för kommunens medborgare.

KUNGÄLVS KOMMUN

5. Parkeringsköpsavgift

Taxan för parkeringsköp i Kungälvs Kommun skall indexregleras varje år med konsumentprisindex. Indexreglering – avgiftsbeloppet justeras med hänsyn till förändringar i Statistiska centralbyråns konsumentprisindex med år 2024 som basår.

Justeringen sker inför varje årsskifte. Omräkningen grundar sig på jämförelse mellan oktoberindex för det innevarande året och oktoberindex med basår 2024 (indextabell basår 1980).

Nedanstående taxa gäller för parkeringsköp 2025.

Parkeringsköpsavgift för Kungälvs kommun är:

Kostnaden för parkeringsfriköp motsvarar 314 000 kr per parkeringsplats.

Belopp justeras årligen med indextal enligt ovan.

8. Levandegöra

Den styrande taxan revideras av enheten trafik Gata Park vid behov samt inom ny mandatperiods första år och tas därefter upp till politiskt beslut.

Styrdokumentet publiceras på kommunens hemsida www.kungalv.se

8. Uppföljning

Ett kontinuerligt arbete med tillgänglighet och samnyttjande sker och taxan är då ett styrmedel i detta arbete.

Sammanträdesprotokoll

Sammanträdesdatum **2018-09-06**
Sida 1 (1)

§ 139/2018

Styrdokument - Parkeringsfriköpsbelopp (Dnr KS2018/0178)

Parkeringsfriköp innebär att om en fastighetsägare har svårt att tillgodose sitt parkeringsbehov enligt gällande parkeringsnorm på sin egen fastighet, kan fastighetsägaren köpa sig fri från detta ansvar genom avtal med annan fastighetsägare som har ett parkeringsöverskott. Fastighetsägaren kan alltså teckna ett civilrättsligt avtal med t ex kommunen, i egenskap av markägare för att lösa behovet av parkeringar inför bygglovsansökan.

Förvaltningen efterfrågar en politisk förankring om att avgiften för parkeringsfriköp är 250 000 kr per plats i Kungälvs kommun. Erfarenheten ifrån byggandet av parkeringshusen i Kongahälla visar att produktionskostnaden per parkeringsplats ligger på minst 250 000 kr i entreprenadkostnad.

Beslutsunderlag

Tjänsteskrivelse Styrdokument - Parkeringsfriköpsbelopp 2018-02-15
Bilaga Protokollsutdrag - Kommunstyrelsen - 20 juni 2018 2018-02-15
Bilaga AVTAL OM PARKERINGSFRIKÖP KUNGÄLVS KOMMUN.docx 2018-02-15
Bilaga Protokollsutdrag - Samhällsbyggnadsutskottet - 31 maj 2018 2018-02-15
Protokollsutdrag - Samhällsbyggnadsutskottet - 31 maj 2018
Protokollsutdrag - Styrdokument - Parkeringsfriköpsbelopp - Kommunstyrelsen

Beslut

Kungälvs kommun fastställer avgiften för parkeringsfriköp till 250 000 kr per plats.

Expedieras till: Anders Holm, Martin Hollertz

För kännedom till:

KUNGÄLVS KOMMUN

Tjänsteskrivelse

Handläggarens namn
Håkan Wallentin

2025-08-20

Förvärv Skatan 4 och 8 (Dnr KS2025/1173-10)

Sammanfattning

Skatan 4 och 8 består av två LSS boenden. Dessa hyrs idag, samtidigt som fastighetsägaren Bolyckehus Fastigheter AB har för avsikt att avyttra fastigheten i år. Det främsta motivet förvaltningen hittar för att köpa fastigheterna är för att säkra verksamheten från välfärdsbrott, genom oseriösa aktörer, både på lång och kort sikt. Ett förvärv kommer också innebära en mindre ekonomisk besparing.

Välfärdsbrott aktualiserats mer under den senaste tiden. Där LSS-boenden med oseriösa externa aktörer utgör ett hot mot den kommunala välfärden genom exempelvis minskade resurser till kärnverksamheten, en ökad administrativ börda och att kommuninvånarnas skattemedel hanteras ineffektivt.

I den ekonomiska bedömningen, som är genomförd genom att ta rådande hyra minus kommunens driftkostnader samt att addera kostnader för kapitalkostnader (ränta och avskrivningar), framkommer det att kommunen skulle göra en besparing på 9 839 kr/år genom ett förvärv av fastigheterna.

Förslag till beslut i kommunfullmäktige

1. Upprättat förslag till köpekontrakt avseende Skatan 4 och 8 godkänns.
2. Finansiering sker via likvida medel
3. Kommunstyrelsen ger uppdrag till Sektorchef Mirsad Radoncic och Verksamhetenschef Tony Strandh att underteckna köpeavtalet.

Juridisk bedömning

Förvärv av fastigheterna ryms inom kommunens strategiska mål och bedöms inte strida mot någon lag eller annan författning.
Kommunjurist har granskat köpeavtal och har inga synpunkter.

Förvaltningens bedömning

Kungälvs kommun har sedan 2000-01-01 hyrt fastigheten Skatan 8 med adress Kungälvsvägen 68-80 samt fastigheten skatan 4 med adress Kungälvsvägen 40 sedan 2004-09-01. Båda fastigheterna har använts till LSS-boende och innehåller 6 lägenheter vardera.
Under våren 2025 inledes diskussioner med fastighetsägaren Bolyckehus Fastigheter AB om installation av sprinkler i byggnaderna efter ett myndighetsföreläggande. Vid diskussion framkom det att fastighetsägaren har för avsikt att avyttra fastigheterna samt att de hade en spekulant.

Kommunen började efter detta titta på förutsättningarna att förvärva byggnaderna då en försäljning till en annan part kan innebära att fastigheterna med den kommunala verksamheten kan hamna hos en oseriös aktör. Detta är en risk som blivit mer omtalad efter att man börjat belysa risker som resulterar i välfärdsbrott. Där LSS-boenden med kommunen som hyresgäst är en attraktiv fastighet

att äga för oseriösa aktörer. Det är därför till stor fördel för kommunen att trygga denna typ av boende på så väl kort som lång sikt.

Välfärdsbrott av denna art riskerar att undermåla medborgares förtroende för kommunen genom att skattepengar riskerar att hamna i fel händer.

Utöver detta kommer ett förvärv med en mindre ekonomisk besparing, något som framkommer under den ekonomiska bedömningen.

Ärendenivåer – bedömning utifrån kommunfullmäktiges strategiska mål eller kommunstyrelsens resultatmål

Förvärv av fastigheterna Skatan 4 och 8 uppfyller följande av kommunfullmäktiges strategiska mål:

En trygg omsorg med valmöjligheter genom hela livet
Genom förvärv av fastigheterna kan kommunen säkerställa en trygg omsorg där de boendes behov kan garanters

Ökad behovstäckning inom äldreomsorgen och LSS inom lagstadgad tid
Skapa kostnadseffektiva förutsättningar för olika former av boenden och utveckla den långsiktiga planeringen så att efterfrågan och behov matchas i enlighet med lagen

Bedömning utifrån miljö, hållbarhet och mål i Agenda 2030

Mål 3, God hälsa och välbefinnande.
Genom att äga byggnaderna kan kommunen säkerställa att lokalerna uppfyller brukarnas behov av ändamålsenliga och funktionella lokaler som uppfyller deras krav för att uppnå en god hälsa och välbefinnande.

Mål 11 Hållbara städer och samhällen
Det ligger i kommunens och samhällets intresse att bibehålla den service som finns där idag. Genom ett fastighetsförvärv kan kommunen säkerställa att fastigheten ägs av rätt aktör och därmed även bidra till ett hållbart Kungälv, som stad och som samhälle.

Bedömning utifrån politiska styrdokument

I enlighet med Policy för Fastigheter och expolatering ska kommunen sträva efter låga driftkostnader över tid och långsiktiga planeringsförutsättningar. Genom förvärvet av fastigheterna får kommunen rådighet över förvaltningsobjekten och kan därmed säkerställa byggnadernas driftkostnader samt säkerställa lokalernas funktionalitet för såväl brukare som personal.

Bedömning utifrån ett medborgar- och brukarperspektiv

Förvärvet säkerställer tillgången på LSS platser i kommunen och ett bra boende för brukarna.

Bedömning utifrån ett medarbetarperspektiv

Kommunen får rådighet över lokalerna och kan därigenom säkerställa arbetsmiljön för kommunens medarbetare.

Ekonomisk bedömning

Köpeskillingen för båda fastigheterna är 28 200 000 kronor, fördelat
Skatan 4: 17 480 000 kronor
Skatan 8: 10 720 000 kronor

Nedan redovisas vilka kostnader kommunen har om vi köper respektive om vi inte köper, samt den årliga besparingen ett köp hade inneburit.

	Om köp inte genomförs	Om köp genomförs
Hyra skatan 4	678 668,00 kr	- kr
Hyra skatan 8	615 156,00 kr	- kr
Driftkostnader skatan 4	153 093,00 kr	235 000,00 kr
Driftkostnader skatan 8	153 922,00 kr	306 000,00 kr
Kostnader före kapitalkostnader	**1 600 839,00 kr**	**541 000,00 kr**
Räntekostnader skatan 4	- kr	430 000,00 kr
Räntekostnader skatan 8	- kr	265 000,00 kr
Kostnader inkl. ränta	**1 600 839,00 kr**	**1 236 000,00 kr**
Avskrivningar Skatan 4	- kr	220 000,00 kr
Avskrivningar Skatan 8	- kr	135 000,00 kr
Resultat inkl. ränta och avskrivningar	**1 600 839,00 kr**	**1 591 000,00 kr**

Årlig besparing vid köp, innan avskrivningar	**364 839,00 kr**
Årlig besparing vid köp, efter avskrivningar	**9 839,00 kr**

Förslag till beslut

1. Utskottet för samhälle och utveckling rekommenderar Kommunstyrelsen att godkänna förvärv av fastigheterna Skatan 4 och 8 enligt förslag
2. Finansiering av köpet sker via likvidamedel
3. Kommunstyrelsen ger uppdrag till Sektorchef Mirsad Radoncic och Verksamhetschef Tony Strandh att underteckna köpeavtal.

Mirsad Radoncic
Sektorchef

Tony Strandh
Verksamhetschef

Expedieras till:
Håkan Wallentin
Tilda Ericsson

För kännedom till:
Åsa Berglie
Rickard Holmgren

Truckgatan
Truckgatan
Bultgatan
Ytterängen
Ytterängen
Ytterängen
Enekullsvägen
Enekullsvägen
Enekullsvägen
Kungälvsvägen
Kungälvsvägen
Gamla Kungälvsvägen
Ullmarksvägen
Ullmarksvägen
Kungahällagatan
Kungahällagatan
Skruvsgatan
Kloövergången
Högängen
Bryggegatan
Lyckan
Grinden
Grindvaktén
Grindvaktén
Grindvaktén
Grindvaktén
Grindvaktén
Grindvaktén
Lärkvägen
Lärkvägen
Mastmansgatan
Solliden
0
100 m
200 m
KUNGÄLVS KOMMUN
Skala 1:3053
Datum 2025-08-27
Utskriven av AA17044
Teckenförklaring
Visade objekt
Visade objekt
Visade objekt
Markerade punkter

(2025-07-02) **(rev. 2025-08-11)**

KÖPEKONTRAKT

Säljare	Bolyckehus Fastigheter AB Badhusvägen 4 444 31 STENUNGSUND	556382-0892 1/1
Köpare	Kungälvs Kommun 442 81 KUNGÄLV	212000-1371 1/1
Överlåtelse-förklaring och köpeobjekt	Säljaren överlåter härmed till köparen på nedanstående villkor följande fasta egendom (nedan benämnd fastigheten): Kungälv Skatan 4	
Köpeskilling	Sjuttonmiljonerfyrahundraåttiotusen(17.480.000)kronor	
Tillträdesdagen	2025-10-31	
§ 1 Köpe-skillingens erläggande	1. Bokningsavgift enligt separat avtal 75.000 :- 2. Kontant 10 dagar efter erforderliga kommunala beslut (handpenning) 1.673.000:- 3. Kontant på tillträdesdagen 15.732.000:- Summa 17.480.000:- Inbetalning av punkt 1 och 2 ska göras till Säljarens konto i Swedbank: 8105-9,74 381 973-2 På tillträdesdagen skall likvidavräkning ske.	
§ 2 Garanti	Säljaren garanterar, att fastigheten på tillträdesdagen ej är intecknad, ej heller belastas av andra servitut eller nyttjanderätter än det som framgår av bifogad fastighetsinformation.	
§ 3 Faran för fastigheten, försäkringar	Säljaren står endast faran för att fastigheten av våda eller genom säljarens vanvård eller vållande skadas eller försämras mellan kontraktsdagen och tillträdesdagen. Köparen står dock faran för att fastigheten av våda skadas eller försämras från den avtalade tillträdesdagen, även om fastigheten då ej tillträtts på grund av köparens dröjsmål. Köparen ska hålla köpeobjektet fullvärdesförsäkrad mellan kontraktsdagen och tillträdesdagen.	
§ 4 Ägande-rättens övergång samt fördelning av inkomster, utgifter m m	Parterna är överens om att äganderätten till fastigheten övergår först på tillträdesdagen. Säljaren skall betala skatter, räntor och andra periodiska utgifter för fastigheten av vad slag de vara må, i den mån de belöper på tiden intill tillträdesdagen. Från och med nämnda dag åvilar betalningsskyldigheterna i dessa hänseenden köparen, som äger åtnjuta all avkastning av fastigheten från och med tillträdesdagen.	
§ 5 Lagfarts-kostnader m m	Alla med köpet förenade lagfarts-, inskrivnings- och inteckningskostnader betalas av köparen.	

§ 6 Överlämnande av handlingar	Sedan köpeskillingen erlagts enligt de i § 1 angivna villkoren, skall säljaren till köparen för dennes undertecknande överlämna kvitterat köpebrev avseende fastigheten och övriga för lagfarts vinnande erforderliga handlingar.
§ 7 Skadestånd och hävning	Skulle part inte fullgöra sina åtaganden enligt detta avtal, äger motparten rätt till skälig ersättning. Skulle åsidosättande av åtagande vara av väsentlig betydelse, har motparten dessutom rätt att häva avtalet. Vid bedömning av denna ersättnings- och hävningsrätt skall beaktas extraordinära omständigheter, varöver avtalsparten ej kunnat råda. Vid köparens avtalsbrott regleras säljarens ersättning i första hand ur erlagd handpenning. Överstiger säljarens skada handpenningen, är köparen skyldig att genast erlägga mellanskillnaden. Understiger skadan handpenningen, skall mellanskillnaden återbetalas till köparen.
§ 8 Fastighetens skick	Fastigheten överlåtes i det skick den är på köpekontraktsdagen om annat inte överenskommits.
§ 9 Säljarens garanti	Säljaren garanterar *att utan köparens medgivande intet nu gällande avtal, av slag det vara må, förändras eller nya avtal träffas rörande fastigheten, *att inga avtal avseende rättigheter, arrenden eller andra nyttjanderättsavtal belastar fastigheten utöver vad som finns redovisat och inskrivet i Fastighetsregistret. *att Kungälvs kommun är hyresgäst i fastigheten, inga andra hyreskontrakt finns. *att inga föreläggande från kommun och myndighet belastar fastigheten utöver räddningstjänsten beslut om sprinkler enligt bilaga till detta avtal.
§ 10 Säljarens skyldighet	Från och med tillträdesdagen överlåter säljaren på köparen sina rättigheter.
§ 11 Köparens skyldighet	Från och med tillträdesdagen övertar köparen säljarens skyldigheter enligt alla för fastigheten behöriga avtal, vilka köparen tagit del av. *köparen övertar ansvaret för myndighetsbeslutet från räddningstjänsten enl §9
§ 12 Avvikelse mellan avtal och övriga handlingar	Vid avvikelse mellan vad som angivits i detta avtal och övriga i köpet ingående handlingar skall vad som angivits i detta avtal gälla före vad som angivits i övriga handlingar.

Utväxling av kontrakten	Detta köpekontrakt är upprättat i två likalydande exemplar av vilka säljare och köpare tagit var sitt.
Säljarens Underskrift	Stenungsund den / 2025 Ort/daum Bolyckehus Fastigheter AB _____ Åsa Norberg
Köparens underskrift	Kungälv den / 2025 Ort/datum Kungälvs Kommun _____
Bilagor	Till detta kontrakt har bifogats - information utdrag ur Lantmäteriets fastighetsregister - registreringsbevis - räddningstjänstens föreläggande om sprinkler

(2025-07-02) **(rev. 2025-08-11)**

KÖPEKONTRAKT

Säljare	Bolyckehus Fastigheter AB Badhusvägen 4 444 31 STENUNGSUND	556382-0892 1/1
Köpare	Kungälvs Kommun 442 81 KUNGÄLV	212000-1371 1/1
Överlåtelse-förklaring och köpeobjekt	Säljaren överlåter härmed till köparen på nedanstående villkor följande fasta egendom (nedan benämnd fastigheten): Kungälv Skatan 8	
Köpeskilling	Tiomiljonersjuhundratjugotusen(10.720.000)kronor	
Tillträdesdagen	2025-10-31	
§ 1 Köpe-skillingens erläggande	1. Bokningsavgift enligt separat avtal 75.000:- 2. Kontant 10 dagar efter erforderliga kommunala beslut (handpenning) 997.000:- 3. Kontant på tillträdesdagen 9.648.000:- Summa 10.720.000:- Inbetalning av punkt 1 och 2 ska göras till Säljarens konto i Swedbank: 8105-9,74 381 973-2 På tillträdesdagen skall likvidavräkning ske.	
§ 2 Garanti	Säljaren garanterar, att fastigheten på tillträdesdagen ej är intecknad, ej heller belastas av andra servitut eller nyttjanderätter än det som framgår av bifogad fastighetsinformation.	
§ 3 Faran för fastigheten, försäkringar	Säljaren står endast faran för att fastigheten av våda eller genom säljarens vanvård eller vållande skadas eller försämras mellan kontraktsdagen och tillträdesdagen. Köparen står dock faran för att fastigheten av våda skadas eller försämras från den avtalade tillträdesdagen, även om fastigheten då ej tillträtts på grund av köparens dröjsmål. Köparen ska hålla köpeobjektet fullvärdesförsäkrad mellan kontraktsdagen och tillträdesdagen.	
§ 4 Ägande-rättens övergång samt fördelning av inkomster, utgifter m m	Parterna är överens om att äganderätten till fastigheten övergår först på tillträdesdagen. Säljaren skall betala skatter, räntor och andra periodiska utgifter för fastigheten av vad slag de vara må, i den mån de belöper på tiden intill tillträdesdagen. Från och med nämnda dag åvilar betalningsskyldigheterna i dessa hänseenden köparen, som äger åtnjuta all avkastning av fastigheten från och med tillträdesdagen.	
§ 5 Lagfarts-kostnader m m	Alla med köpet förenade lagfarts-, inskrivnings- och inteckningskostnader betalas av köparen.	

§ 6 Överlämnande av handlingar	Sedan köpeskillingen erlagts enligt de i § 1 angivna villkoren, skall säljaren till köparen för dennes undertecknande överlämna kvitterat köpebrev avseende fastigheten och övriga för lagfarts vinnande erforderliga handlingar.
§ 7 Skadestånd och hävning	Skulle part inte fullgöra sina åtaganden enligt detta avtal, äger motparten rätt till skälig ersättning. Skulle åsidosättande av åtagande vara av väsentlig betydelse, har motparten dessutom rätt att häva avtalet. Vid bedömning av denna ersättnings- och hävningsrätt skall beaktas extraordinära omständigheter, varöver avtalsparten ej kunnat råda. Vid köparens avtalsbrott regleras säljarens ersättning i första hand ur erlagd handpenning. Överstiger säljarens skada handpenningen, är köparen skyldig att genast erlägga mellanskillnaden. Understiger skadan handpenningen, skall mellanskillnaden återbetalas till köparen.
§ 8 Fastighetens skick	Fastigheten överlåtes i det skick den är på köpekontraktsdagen om annat inte överenskommits.
§ 9 Säljarens garanti	Säljaren garanterar *att utan köparens medgivande intet nu gällande avtal, av slag det vara må, förändras eller nya avtal träffas rörande fastigheten, *att inga avtal avseende rättigheter, arrenden eller andra nyttjanderättsavtal belastar fastigheten utöver vad som finns redovisat och inskrivet i Fastighetsregistret. *att Kungälvs kommun är hyresgäst i fastigheten, inga andra hyreskontrakt finns. *att inga föreläggande från kommun och myndighet belastar fastigheten utöver räddningstjänsten beslut om sprinkler enligt bilaga till detta avtal.
§ 10 Säljarens skyldighet	Från och med tillträdesdagen överlåter säljaren på köparen sina rättigheter.
§ 11 Köparens skyldighet	Från och med tillträdesdagen övertar köparen säljarens skyldigheter enligt alla för fastigheten behöriga avtal, vilka köparen tagit del av. *köparen övertar ansvaret för myndighetsbeslutet från räddningstjänsten enl §9
§ 12 Avvikelse mellan avtal och övriga handlingar	Vid avvikelse mellan vad som angivits i detta avtal och övriga i köpet ingående handlingar skall vad som angivits i detta avtal gälla före vad som angivits i övriga handlingar.

Utväxling av kontrakten	Detta köpekontrakt är upprättat i två likalydande exemplar av vilka säljare och köpare tagit var sitt.
Säljarens Underskrift	Stenungsund den / 2025 Ort/daum Bolyckehus Fastigheter AB _____ Åsa Norberg
Köparens underskrift	Kungälv den / 2025 Ort/datum Kungälvs Kommun _____
Bilagor	Till detta kontrakt har bifogats - information utdrag ur Lantmäteriets fastighetsregister - registreringsbevis - räddningstjänstens föreläggande om sprinkler

Sammanträdesprotokoll

§ 110/2025

Förvärv Skatan 4 och 8 (Dnr KS2025/1173)

Sammanfattning

Skatan 4 och 8 består av två LSS boenden. Dessa hyrs idag, samtidigt som fastighetsägaren Bolyckehus Fastigheter AB har för avsikt att avyttra fastigheten i år. De främsta motiven förvaltningen hittar för att köpa fastigheterna är dels den ekonomiska besparing kommunen gör på både kortare och längre sikt, dels att säkra fastigheten och verksamheten från oseriösa fastighetsaktörer. Genom att förvärva fastigheterna kan kommunen kan säkra arbetsmiljön för medarbetare och LSS platserna för medborgare.

I den ekonomiska bedömningen, som är genomförd genom att ta rådande hyra minus kommunens driftkostnader för fastigheten, framkommer det att Kungälvs kommun skulle spara 1 064 000 kr/år vid köp av fastigheten. Detta är exklusive de kostnader som köpet innebär, såsom räntekostnader och avskrivningar.

Fastigheten har idag ett föreläggande om sprinkler, en kostnad kommunen som hyresgäst kommer behöva bekosta oavsett fastighetsförvärv eller ej.

Förslag till beslut i kommunfullmäktige
1. Upprättat förslag till köpekontrakt avseende Skatan 4 och 8 godkänns.
2. Finansiering sker via likvidamedel.
3. Kommunstyrelsen ger uppdrag till Sektorchef Mirsad Radoncic och Verksamhetschef Tony Strandh att underteckna köpeavtal.

Beslutsunderlag

Tjänsteskrivelse Förvärv Skatan 4 och 8
Bilaga Karta Skatan 4 & 8
Bilaga Köpekontrakt Skatan 4
Bilaga Köpekontrakt Skatan 8

Förslag till Kommunstyrelsen

1. Utskottet för samhälle och utveckling rekommenderar Kommunstyrelsen att godkänna förvärv av fastigheterna Skatan 4 och 8 enligt förslag
2. Finansiering av köpet sker via likvidamedel
3. Kommunstyrelsen ger uppdrag till Sektorchef Mirsad Radoncic och Verksamhetschef Tony Strandh att underteckna köpeavtal.

Expedieras till:
Håkan Wallentin
Tilda Ericsson

För kännedom till:
Åsa Berglie
Rickard Holmgren

Sammanträdesprotokoll

Sammanträdesdatum **2025-09-03**

Sammanträdesprotokoll

Sammanträdesdatum **2025-09-17**

§ 267/2025

Förvärv Skatan 4 och 8 (Dnr KS2025/1173)

Ärendet utgår.

§ 110/2025

Förvärv Skatan 4 och 8 (Dnr KS2025/1173)

Sammanfattning

Skatan 4 och 8 består av två LSS boenden. Dessa hyrs idag, samtidigt som fastighetsägaren Bolyckehus Fastigheter AB har för avsikt att avyttra fastigheten i år. De främsta motiven förvaltningen hittar för att köpa fastigheterna är dels den ekonomiska besparing kommunen gör på både kortare och längre sikt, dels att säkra fastigheten och verksamheten från oseriösa fastighetsaktörer. Genom att förvärva fastigheterna kan kommunen kan säkra arbetsmiljön för medarbetare och LSS platserna för medborgare.

I den ekonomiska bedömningen, som är genomförd genom att ta rådande hyra minus kommunens driftkostnader för fastigheten, framkommer det att Kungälvs kommun skulle spara 1 064 000 kr/år vid köp av fastigheten. Detta är exklusive de kostnader som köpet innebär, såsom räntekostnader och avskrivningar.

Fastigheten har idag ett föreläggande om sprinkler, en kostnad kommunen som hyresgäst kommer behöva bekosta oavsett fastighetsförvärv eller ej.

Förslag till beslut i kommunfullmäktige
1. Upprättat förslag till köpekontrakt avseende Skatan 4 och 8 godkänns.
2. Finansiering sker via likvidamedel.
3. Kommunstyrelsen ger uppdrag till Sektorchef Mirsad Radoncic och Verksamhetschef Tony Strandh att underteckna köpeavtal.

Beslutsunderlag

Tjänsteskrivelse Förvärv Skatan 4 och 8
Bilaga Karta Skatan 4 & 8
Bilaga Köpekontrakt Skatan 4
Bilaga Köpekontrakt Skatan 8

Förslag till Kommunstyrelsen

1. Utskottet för samhälle och utveckling rekommenderar Kommunstyrelsen att godkänna förvärv av fastigheterna Skatan 4 och 8 enligt förslag
2. Finansiering av köpet sker via likvidamedel
3. Kommunstyrelsen ger uppdrag till Sektorchef Mirsad Radoncic och Verksamhetschef Tony Strandh att underteckna köpeavtal.

Expedieras till:
Håkan Wallentin
Tilda Ericsson

För kännedom till:
Åsa Berglie
Rickard Holmgren

Sammanträdesprotokoll

Denna behandling '120/25 Information från sektorchef' har inget tjänsteutlåtande.

Denna behandling '121/25 Ekonomi och avvikelser' har inget tjänsteutlåtande.